5515

Libri politicoꝝ Aristotelis cum cõmẽto multũ utili et cõpendioso magistri Johannis versoris. tractantes de ciuitatum et rerum illaꝝ necessitatem respicientium salutifera gubernatione pro ciuium conuictu pacifico.

030029001

Quoniam omnem ciuitatem videmus cõmunitatẽ quandam existentem: et omnem cõmunitatem boni alicuius gratia institutam. Cuius eñ (quod videtur boni gratia) omnia operantur omnes. Manifestum q̃ omnes quidem bonuꝫ aliquid coniecturant. Maxime autem principalissimi omniũ. maxime principalis. ꝛ omnes alias circumplectens. Hec autem sunt que vocantur ciuitas et cõmunicatio politica:

Queritur primo utꝫ intentio politice sit de summo hominis bono.

Arguit primo q̃ non. quia summum hominis bonum est felicitas ipa. de qua nõ tractatur in politica. sed in ethica libro primo et decimo Secõ sic summum hominis bonum videtur consistere in speculatõne nobilissimi obiecti. vt dicitur decimo ethicoꝝ. hoc aũt ad istam sciaꝫ nõ spectat. cum sit practica. ergo ꝛc. Tercio sic. politica nõ est scia cõmunissima. sed spãlis respectu ethice. vt videtur. cum ethica consideret de pfectõe hominis in vniuersali. politica vero fm q̃ stat in ciuitate. ergo ꝛc.

In oppositum est phs primo politicoꝝ. In hac questione erunt duo puncta. In primo videbitur de ptibus moralis phie. et cõparatõne earum ad inuicem. per qõ respondebitur ad questum. In secundo videbunt alia cõmunia circa principia libꝛorum occurrentia Pro primi expositõne

Sciendum primo.

Q̃ plato phiam diuisit in tres partes. scz in ratõnalez naturalem. et moralem. que quidem diuisio manifestari potest ex comparõne scibilium ad ratõem nostrã Omne eñ scibile circa quod versatur phia. aut est a nobis operabile. aut nõ. Si non est operabile a nobis sic circa tale versatur naturalis phia. que fm Platonẽ dicitur omnis illa scientia que est de rebus extra animam a nobis nõ opabilibus. sicut omnes scientie mathematicales phisicales. et etiam metaphisicales. Alio modo scibile potest compari ad intellectum nostrum vt operabile a nobis. Et hoc multipliciter. quia illud operabile a nobis si sit infra strates et limites intellectus practici. tunc ratio ordinat conceptus suos ad inuicem et signa ꝛceptuum. que sunt voces significatiue. et de his est ratõnalis. Alius aũt est ordo scibilis ad scientiã quem rõ considerando facit in operabilibꝫ voluntatis. et de his est moralis phia que versatur circa actus humanos ꝺ propter hoc humani dicuntur. quia ꝓcedunt a deliberatõnibus ratõnis. Omnes aũt artes mechanice versantur circa ea que operantur a nobis in rebus exteriozibus

Sciendum secõ. q̃ homo naturaliter est animal ciuile et politicum. vtputa indigens ad suam vitam multis que sibi solus preparare non potest. Ideo conueniens est q̃ homo naturaliter sit pars alicuius multitudinis per quam prestatur sibi auxilium ad vere viuendum. Indiget autem homo tali auxilio propter duo. Primo ad ea que sunt necessaria vite. sine quibus hec vita duci nõ potest. ꝛ ad hoc auxiliaꝫ hõ domestica multitudine cuiꝰ est pars. nam quilibet homo a parentibus habet generatõnem et nutrimentum. Similiter autem singule familie auxiliantur sibi inuicem ad vite humane habenda necessaria. Sed propter aliud etiam indiget homo alterius auxilio. scz propter vite sufficientiam perfectam. vt homo non solum viuat. sed etiam bene viuat habens omnia que sufficiunt ad vitam. tam ex parte eozum que cozpozi subseruiunt. sicut sunt multa artificialia. q̃ ex pte virtutum anime. sicut sunt publice leges ꝛ hmõi.

¶ Sciendum tercio q̃ ciuilis multitudo siue etiam domestica est quoddam totum habens solius ordinis vnitatem. Ideo pars huius totius potest habere operationem distinctam ab operatõne totius et econtra. Et inde est q̃ moralis philosophia in tres partes diuiditur Prima autem pars hominem instruit fm se. docet eñ nos quomodo viuamus honeste. ita vt vnusquisq̃ recte se habeat ad debitum finem. et illa dicitur monastica quam ethicam vocamus. Secunda vero pars considerat operatões multitudinis domestice. que vocatur economica. et hec pars instruit hominem inquantum ipse est pars aliqua domestice cõmunitatis quia suppositio ex libꝛis ethicoꝝ q̃ homines de domo viuant fm mozes et virtutes vt tendant ad humanam felicitatez adipiscendam. tamen modus viuendi multas exigit differentias speciales quo ad diuersas partes domus Tercia autem pars considerat operatõnes multitudinis ciuilis. que vocatur politica. de quibus est ad ꝓsens dicendum. Nec enim politica instruit hominem inquãtum est pars ciuitatis sicut enim in diuersis domibus operationes diuerse sunt. aut etiam partibus diuersis eiusdem domus. vt habetur in primo capitulo huiꝰ primi politicozum. Ita in diuersis politijs et in diuersis ptibus politie aliter et aliter operandum ẽ et viuendum.

¶ Si quis autem quereret de rethozica ꝛ poetria an sint partes moralis philosophie Etsi sic. videt q̃ diuisio predicta est insufficiens. Videtur esse dicendum q̃ moralis philosophia habet duas partes. Unam principalem. et aliam adminiculatiuam siue instrumentalem Prima ergo et principalis (que docet bene viuere) tradit in libꝛis ethicozum. economicozum et politicozuꝫ

Secunda vero se habet ad modum logice que tradit modum docendi in scientijs speculatiuis. Nam poetria et rethozica quodãmodo docent modum docendi vitam moralem. et vtraq̃ dici potest logica moralis. sicut Arestoteles primo rethozice dicit. q̃ rethozica est logice assecutiua.

Conclusio prima.

Propria intentio politice est de summo et optimo hominis bono quod potest in hac vita haberi. Patet q̃ optimus finis pertinet ad principalissimam scientiam et maxime architectonicam. sed ciuilis scientia est huiusmodi. ergo ad ipsam spectat considerare vltimum hominis finem. Maioꝛ patet per Arestotelem primo ethico

rum dicentem. q illa ars que est de fine est principalissima respectu illarum que sunt de mediis. Minore etiam probat phus ibidem de duobus que pertinent ad scientiam et arte architectonicā. Quorum vnum est q ipa precipit scientie vel arti que est sub ipsa qō debet operari sicut militaris precipit equestri et frenefactiue. Aliud est q architectonica vtitur aliis ad finem suum. Politica autem precipit oīm scientie. sed differenter in speculatiuis z practicis. quia practice scientie precipit nedū quātum ad exercitium actus. sed etiam quantum ad determinatōnem actus. sicut politicus precipit q fiant in ciuitate gladij. z q fiant sic vel sic. Speculatiue vero nō precipit nisi quantum ad exercitium. sicut politicus bene precipit q aliquis studeat astrologiam vel musicam et alius aliam scientiam. quod congruit ciuitati. sed non precipit geometrie q de triangulo concludat hoc vel illud. quia illud nō subiacet voluntati. Alie autem ꝑtes scientie arithmetice (que scz est vti scientijs inferioribus) pertinent ad politicam respectu practicaꝝ Unde dicit phus primo ethicorum. q precios̄issime. id ē nobilissime virtutum. id est artium optimarum sunt sub politica. sicut economica et rethorica. quibus oīb⁹ vtitur politica ad suum finem. scz ad bonum cōmune ciuitatis. Exquo patz ordo huius scientie ad alias partes moralis philosophie. Nam sicut homo p̄ius ꝓsideratur in se perfectibilis fm virtutes. et operatōnes familiares q̄ fm q est pars ciuitatis. Sed aliquis quere re posset quis est ille finis vltimus hominis circa quē ē politica. Dicendū q est felicitas actiua. que cōsistit in operatōne fm virtutem in vita perfecta. que est vita ciuilis. cum ipa per se sit sufficiens. Politica autem intēdit quelibet hominem in ciuitate viuentem proficere in suis operatōnibus ad bonum totius gentis. Ideo ex hoc arguitur eius perfectio. Nam intentio politice est perfectior q̄ intentio ethice. quia si amabile est vnicuiq; procurare bonum et procuratum bonum seruare. perfectius erit hoc bonum procurare et seruare toti cōmunitati. et etiam toti genti et ciuitatib⁹ pluribus. hoc enim magis assimilatur summo bono. scz deo. qui est vniuersalis omniū bonorum distributor. Sed ethica vni homini in se (et non vt est pars ciuitatis) intendit bonum illud procurare et seruare. Est tamen diligenter aduertendum q illud humanum bonum quo ad ipius q̄d ditatem ethica perfectius considerat q̄ politica quia in illa inq̄sitiue et determinatiue determiat. qz (vt dr phs primo ethicorum) cognitio illi⁹ ad vitam magnum habz incrementum. Sed politica solum considerat de felicitatis quidditate tantū presupositiue. sed verum est quātum ad procuratōnem et saluatōem eius dignius vel diuinius et perfectius politica ipsum considerat et scrutatur. Et per hoc patet solutio prime rationis ante oppositum. Et hec de primo puncto.

Dubitatur primo

Quid est subiectum in hac scientia Ad hoc est dicēdum q subiectum in hac scientia est ciuitas fm doctrinam sanctum. Sed fm dominū Albertum cōmunicatio ciuilis fm ordinem recti et iusti. in quo ostenditur homo perfectus fm virtutem esse subiectum in hac scientia. Et ista non multum differunt. quare ergo probat q ciuitas siue cōmunicatio ciuilis sit subiectū in hac scientia. quia sic se habet subiectum ad scientiam. sicut obiectum ad potentiam vel habitum. proprie autem assignatur obiectum alicuius potentie vel habitus illud sub cuius ratōne omnia referuntur ad potentiam vel habitum. sicut homo et lapis referuntur ad visum inquātuz sunt colorata. ideo color est obiectum visus. Omnia autem que tractantur in hac scientia vel sunt ipa cōmunicatio ciuilis. vel ipa ciuitas. aut que habēt ordinem ad ciuitatem. Nam ciuitas fm Augustinum nō est aliud q̄ concors hominum similitudo et ciuiū ordinatio Omnis autem politia ideo dicitur politica. quia continet et seruat ciuitatem in concordia et ad bonum ciuitatis ordinatur. Possessiones huius subiecti sunt rectum z iustum quibus cōmunicat homo his qui sunt in domo vl ciuitate fm ordinem politie. Et sicut dicit Tulli⁹ omnia illa principia (quibus concludūtur passiones in subiecto) perficiuntur a tribus. scz a pari. a pacto. et a iudicato. vt scz fiat omnis equalitas inter cōmunicantes. ne scz alter velit habere plus in lucro et minus in damno. vt etiam teneantur pacta. quia hoc est principiū equitatis. vt habetur quinto ethicorum. cum leges et pacta seruentur zc. Unde tullius in primo sue rethorice dicit q lex est ius scriptum honestum precipiens. prohibens q̄ contrarium. Et etiam teneatur iudicatum expedit. quia in talibus illud quod a principe ex consilio seniorum decretum est legum habere vigorem dicitur. Sic ergo patet de subiecto huius scientie. passionibus z pn cipijs. per que passiones demonstrantur de subiecto.

Patet insuper q hec scientia est practica simpliciter. et ex parte subiecti. et ex parte finis. Ex parte quidē subiecti. scz ciuitatis et cōmunicatōnis ciuilis. que operantur a nobis. Ex parte autem finis. quia ipa non habet pro fine tantum veritatem. sed etiam operari fm virtutem in vita ciuili. Unde quelibet pars moralis philosophie practica est. quia vt dicit Arestoteles secūdo ethicorum. scrutamur quippe quid est virtus non vt sciam⁹ sed vt boni efficiamur. Unde felicitas actiua siue politica (que est finis huius scientie) est operatio anime fm virtutem perfectam. vt ibidem habetur. et hec virtus ē prudētia politica. Quicunq; em scit se et alios bene regulare fm prudentiam in vita ciuili est felix felicitate de qua loquitur philosophus hic. quia aliam felicitatem in decimo ethicorum ponit cōtemplatiuam. que consistit in operatōne perfecte virtutis. que est sapientia. sed de ista in decimo ethicorum determinatur clarius

Dubitatur secundo de modo procedendi in hac scientia. Ad quod dicendum q fm philosophū modus ꝓcedēdi in toto negotio scientie moralis ē grossius et figuralis. oportet em in talibus figuraliter procedere quia gesta moralia complete sub narratōne non cadūt. Possumus aūt triplici via venari q oportet modum ꝓcedendi in hac scientia esse figuralem et grossiuz. Prima sumitur ex ꝑte materie circa quam versatur huiusmodi ars. Secunda sumitur ex parte finis. qui intenditur in hac arte. Tercia sumitur ex parte illius qui erudiend⁹ est per talem artem. Prima via sic patet. Nam sermones in omni scientia sumendi sunt fm proportōnem materie subiecte. sed in hac scientia (que est de actibus humanis) non est certitudo querēda. cū in actib⁹ humanis sit magna incertitudo. ergo modus ꝓcedēdi nō oz ē q

rationes subtiles. sed per rationes topicas et figurales Unde videtur natura rei moralis esse opposita negatio mathematico. Nam mathematicalia sunt in primo gradu certitudinis. vt ait commentator secundo metaphysice. Ideo mathematicus vtitur rationibus subtilibus et demonstrationibus certissimis. Morales aũt rationes sunt superficiales et grosse. sicut ergo geometrie non est persuadere sed demonstrare. ita politice non est demonstrare. sed persuadere. Propter quod primo ethicorum dicitur. q̃ propinquissimum et par peccatuz est mathematicum persuadentem acceptare. et rethoricum demonstrantem expetere. Secunda via sumitur ex parte finis qui in hac arte intenditur. Nam (vt nuper dicebatur) hoc opus traditur non vt sciamus. sed vt boni efficiamur. Finis ergo intentus non est cognitio sed est opus. nec est veritas. sed est bonum. ergo rationes subtiles magis illuminent intellectum. superficiales vero et grosse magis immoueant et inflãmant affectum. Unde in scientijs speculatiuis (vbi magis et principaliter queritur illuminatio intellectus) procedenduz est demonstratiue et subtiliter. Sed in negotio morali (vbi queritur perfectio voluntatis. vt sc̃z boni fiamus) procedendum est grosse et figuraliter seu persuasiue. Tercia via sumitur ex parte auditoris. qui erudiendus est in hac arte. cuius enim quilibet homo non possit esse rex vel princeps. vel rector ciuitatis aut quid huiusmodi. quilibet tamen debet diligere et studere diligenter. vt sit dignus regere t principari. vt dictum est. quod eẽ non potest nisi per hanc scientiam erudiatur. Totus ergo populus quodammodo viget acumine intellect⁹ Propter quod dicitur tercio. q̃ quanto maior est populus tanto minor est intellect⁹. Et Aristoteles primo ethicorum dicit q̃ auditor moralis philosophie est simplex et grossus. Cum ergo populus subtilia comprehendere non possit. ideo intendit in hac scientia grosse t figuraliter procedere. Unde quia per philosophum in primo huius dicitur. que oportet dominum scire precipere. hec oportet subitum scire facere. si ergo p̃ hanc scientiam instruantur principes quomodo debeant se habere. et qualiter debeant subditis suis imperare. oportet hanc scientiam extendere vsq̃ ad populum. vt sciat qualiter debeat suis principibus et rectoribus obedire. Patet ergo ex omnibus dictis cui parti philosophie supponitur hec scientia. et q̃ inter partes moralis philosophie ipsa est precipua. cum tractet de bono reipublice. et intendit vltimum finem humane vite Patet etiaz quis sit ille vltimus finis. Patet insuper de subiecto huius scientie. et q̃ ipsa est practica. et quis est modus procedendi in ea. et quis conueniens ei⁹ auditor. De aliis autem causis. sicut de efficiente et de forma satis notum est. Nam Aristoteles fecit et composuit hũc librum et ideo est causa efficiens. Formalis autem causa est duplex. sc̃z forma tractandi. et forma tractatus. Forma tractandi seu procedendi est prosaicus. definitiuus. diuisiuus. exemplorum positiuus. et aliqualiter practic⁹. Forma tractatus est diuisio libri in octo partiales libros. et diuisio librorum in capitula

Ad rõnes añ oppositũ

Prima soluta est ex dictis. sc̃z ex vltimo notabili prime partis. Ad secundam dicendum q̃ ipsa arguit de obiecto felicitatis contemplatiue. de qua agitur in metaphysica. et etiam aliqualiter in decimo ethicorum. que est sapientia. Hic autem agitur de optimo bono in vita actiua. Ad terciam dicendum q̃ hoc negandum est q̃ ethica est cõmunior politica. vniuersalius enim est bonum commune totius gentis q̃ bonum vnius hominis. de quo est ethica

¶ Quicunq̃z igitur idem existimant politicũ et regale. et economicum t despoticum idẽ. non bene dicunt. Multitudine autem et paucitate putant differre. sed non specie hõrum vnũquodq̃. Puta si quidem paucorum paterfamilias. Si autem plurium economicum. Si autem adhuc plurium politicum vel regale. tanq̃ nihil differentem magnam domum et paruam ciuitatem et politicum et regale. Quando quidem ipse preest regale. quando autem fm sermones discipline. talis fm partem. principans et subiectus politicum. hec autez non sunt vera Manifestum autem erit q̃ dicatur intendentibꝫ fm subiectam methodum: sicut enim in alijs compositum vsq̃z ad incõposita necesse est diuidere hoc enim minime partes totius. sic t ciuitatem ex ciuibus componi considerantes. videbimus et de his magis quibus differunt ab inuicem. Et si quid artificiale ptingit accipere circa vnũquodq̃ dictorum. Si quis enim ex principio res nascentes viderit. quodãmodo et in alijs. t in his optime vtiq̃z sic cõpensabitur: Necesse itaq̃ primum combinare siue in vita non possibiles eẽ nisi sil. puta feminã t masculũ generatiõnis gratia. et hoc non ex electõe. sed sicut in alijs animalibus et plantis appetere naturale. quale ipsum tale derelinquere alterum. Principans autem et subiectum natura propter salutem. Q̃ quidem enim potest mẽte prouidere. principãs natura et dominans natura. Q̃ autem potest

boc corpore facere subiectum et natura seruum propter quod domino et seruo idē expedit. Natura quidem distinguuntur femina et seruus. Nihil enim natura facit tale quale erit figulatores delphicū gladium pro paupere. sed vnuz ad vnum. Sic enim vtiqz perficitur optime organorum vnumquodqz non multis operibus. sed vni seruiens. Inter barbaros autē femina z seruus eundem habent ordinem. Causa autē quia natura principans nō habet. sed fit cōmixtio ipsorum sem̄e et serui. Propter quod dicūt poete barbaris quidem grecos principari congruetanqz sit idem natura barbarum et seruum. Ex his quidem duabus cōmunitatib9 domus prima. et recte Ysiodus dixit poetrisans domū q̄dem preeminentem mulieremqz et bouem aratorem. Bos em̄ pro ministro pauperibus est. In omnē q̄dem diem constituta communitas fm naturam domus est. quas karondas quidē vocat omociphios. epymenides autem ocres omokapnos. Ex pluribus autem domibus cōmunicatio prima vsus non diurnalis gratia vicus. Maxime autem videtur fm naturam vic9 vicina domo esse. quod vocant quidam collectaneos puerosqz puerorū pueros. Propter q̄d et primum rege regebantur ciuitates. ex nunc z adhuc gentes ex subiectis regi. Omnis em̄ domus regitur a senissimo. quare z vicine propter cognitōnem. Et hoc est quod dicit homerus. leges statuit vnusquisqz pueris et vxoribus dispersum enim et sic antiquitus habitabant. Et deos autem propter hoc omnes dicunt regi: qz et ipsi hi quidem adhuc et nunc. hi autem antiquitus regebantur. sicut autem et species sibi/ipsis assimilant omnes. sic et vitas eorum deorum. Que autem ex pluribus vicis cōmunitas perfecta ciuitas. iam omis habens terminū suf/ficienter. vt consequens est dicere. facta quidem ergo viuendi gratia. Existens autem gratia bene viuendi. propter quod omnis ciuitas nata ē. si quidem et prime cōmunitates Finis enim ip sa illarum natura finis est. Quale em̄ vnūquodqz est generatione perfecta hanc dicimus naturam esse vnūscuiusqz. sicut hominis equi domus. Adhuc quidem cuius gratia et finis optimum per se. Sufficientia aūt finis et optimuz:

Queritur utrū in cōmunicatōne humana necessarij sint principatus specifice distincti Et quia questio vnum presupponit et aliud querit. Nam presupponit q̄ necessarius sit principatus in humana cōmunicatōne. Ideo arguit contra psupposi/tum. qz possibile est homines esse in humana cōmunicatione amicos. et per consequens bona eorum erunt cō/munia. et homines cōmunitatis erunt in amicicia equales. modo vbi est equalitas. ibi nō est p̄ncipatus. ergo in cōmunicatōne humana nō sunt necessarij principat9 Deinde arguitur contra quesitum. scz q̄ principatus nō sunt specie distincti. Nam in humana cōmunicatiōe principatus nō sunt nisi homines principantes. modo homines principantes non differunt specie. ergo nec p̄ncipatus. In oppositum est ph̄us in textu

Sciendum primo.

Q̄ p̄ncipatus (vt ad ꝓpositum sufficit) est naturalis potentia vel abilitas aut habitus acquisitus quo homo scit se bene habere ad suos subditos ipos dirigendo ad bonum finem. Et per oppositum subiectio est abilitas naturalis vel acquisita quo homo bene scit se habere ad superiorem. subiectio quidez est inclinans ad hoc q̄ possit regulari fm mentem principis. Ex quo patet q̄ est dare principem. et q̄ p̄ncipatus est in humana cōmunicatōne. Et hoc vult ph̄us in isto primo capitulo dicēs. Qui potest mente prouidere natura princeps est. q̄ nō potest mente prouidere natura seruus est. Vnde patet q̄ in hominibus principatus quidam est naturalis. z q̄dam acquisitus. Acquisitus tamen principatus nō debet esse in homine. nisi in illo qui ceteris scientia z intellectu p̄eminet. secus est de p̄ncipatu naturali.

Sciendum scdo. q̄ quatuor sunt ꝓditōnes p̄ncipis. que ptinētur in hoc versu. Precipit. z premiat. punit. honore p̄est. Debet em̄ p̄cipere suis subditis quid agere deueniat pro bono ciuitatis. Secundo debet p̄miare bonos. Tercio debet punire peruersos. Quarto alijs aut ad alios hz p̄esse. qz p̄nceps dz eē honorabil' hō super suos subditos. z etiā ꝑtuosos. qz sol9 ꝑtuosis dign9

est honore. Consequēter subditis attribuunt quattuor cōditiones. pma est obedire preceptis. secūda est q debent rōne obedientie sperare a principe premium. tercia est timere supplicium. quarta conditio boni subditi est velle superiori suo honorem impendere

Sciendum tercio. q necessarium accipitur dupl'r Uno modo. p illo sine quo res non pt esse Alio modo. p illo sine quo res nō potest diu durare. z ita accipitur necessariū vltimo modo in titulo questionis.

Conclusio prima

In cōicatione humana necessarius est principatus. Cōclusio nota est. quia princeps est ille ad quem spectat iusticiaꝫ exercere. Accedens probatur. scz q necessaria sit iusticia. ꝗa si non esset iusticia distributiua vnicuiq; tribuens qō suum est iuxta posse. vl'fm q congruit cōmunitati. oriēt̄ur in cōmunicatione humana multe rixe z multa iurgia. que omnia pacificanf seu sedantur p iusticiam. ergo est necessaria. sz princeps eaz exercere potest. ergo necessarius est pncipat⁹.

Rursum sicut est in natura ita debet esse in humana cōmunicatiōe. sed ita ē in natura q vnus princeps ē necessarius. igit̄ur zc. Maior est nota. quia ōt pbus q humana cōmunitas instituta est a natura. Et minor patet. qz in natura est vnum primum principans in toto vniuerso. sicut deus gloriosus. Et hoc apparet cuz dixit saluator Regnū meum non est de hoc mundo. Sed vt videamus de pluralitate principatuū. Sciendum q omnis humana cōmunicatio ordinatur ad aliquos actus quoz ꝗdam sunt diurnales z ꝗdiani. vt comedere z bibere Alij sunt nō ꝗtidiani. vt mercari vel pugnare. illa autez cōicatio humana diurnalis z quotidiana pma est. z vocatur domus. z cōtinet tres cōmunicationes. Prima est viri z mulieris. z primus principatus illius cōmunicatōis est nuptialis Secūda est domini ad seruū. z principatus in ista ōr desposticus. id est domialis. despotes em̄ grece ōr dominus latine Tercia ōr patris ad filiū. z principatus in ista ōr paternus. Ex ꝗ seqūtur. q in ꝗlibet domo pfecta sunt tres principat⁹ predicti. Item in qualibet domo requruntur quattuor persone scz pater mater filius z seruus. Et si dicaf. q ē alius pncipatus. scz matris ad filium. Et etiam est aliqua domus in qua nō sunt iste quattuor persone. Ad pmuz ōr. q talis reducitur ad paternū. quia filij non sunt in potestate matrz Ad aliud ōr q illa domus non est pfecta in qua nō sunt illa quattuor. de necessitate tamen domus est q ibi sit vir et mulier. dominus z seruus. non ꝗdem q dominꝰ z vir sint distincte plone. sed referunf diuersis relationib⁹ ad diuersa. Si autē sit aliqua domus in qua nō est ꝟuus sed sit ibi bos vel asinus illa supplent vicē seruj. qz vt ōr in textu bos pro mīstro pauperibus est. Sed in cōmunicatōe politica et non quotidiana sunt alij sex pncipatus. ꝗ sic possunt distingui. qz vel princeps intendit bonū cōitatis vel non. si sic vl' pncipatur vnus z sic est pncipatus regalis Vel pauci virtuosi. z sic est aristocracia. dicta ab ares quod est virt⁹. et archos pnceps quasi pnceps virtuosus. Vel multitudo dominatur. z sic ōr generali nomīe policia. vel al's rhymocracia. a rhymos quod est bonum z archos pnceps quasi bonus pncipatus. Si autem pnceps pfert bonū puatum bono cōmuni vel talis est vnus tyrānus. sic ōr pncipatus tyrānicus. a tyro quod est fortis. quia fortitudine z vi opprimit subditos. vel ōr a tyro quod est angustia. quia angustiat z cruciat subditos Si vero pauci diuites nō intendentes bonū cōe. sic principatus ōr obligariticus. ab obligon quod est deuiatio vel diuitie. z archos pnceps ꝗsi principatus diuitiaꝫ. qz exactionando z pecunias ꝗrendo populū regunt. Si autem multitudo populi dominef nō intendens bonū cōe. sic ōr democracia. a demon qō est ppl's. z archos pnceps Et sic p3 nouē sunt pncipatus in cōicatione humana. quoz sex sunt boni. s. in domo pfecta tres. et in policia tres. s. tres pmi. z tres sunt mali. scz vltimi.

Conclusio secūda. pncipatus domestici z ciuiles distinguunf specie Probatur. qz illi pncipatus sunt distincti q̄ ordinanf ad diuersos fines. qz in moralibus spēs sumit̄ a fine sed isti pncipatus sunt hmōi. ꝗ Minor patet. quia principatus domesticus ordinatur ad bonum domus. z ciuilis ad bonum commune ciuitatis

Conclusio tercia. pncipatus nuptialis differt specie a despotico. quia etiam ordinanf ad diuersos fines. qz nuptialis ordinatur ad generatōem prolis. z despoticus ad puidendū necessaria. puta cibaria z hmōi.

Cōclusio quarta. pncipatus ciuiles differūt spē Patet qz boni pncipatus differūt a malis. Item z aliter regit vnus q̄ plures. z aliter pauci q̄ multi. Item rōne finis. qz vnus intendit bonū cōe. alius puatū. De diuisione aūt hoz pncipatuū latius patebit in tercio huius

Ad rōnes Ante oppositum

Ad prima ōr. q licz aliquo tpe aliq̄ sine pncipatu pūt esse amici. non tamē diu sic manerent. z hoc est ideo. ꝗa ad diuersitatem temporis sequitur diuersitas animoz. Et sic non seqūtur. q si essent amici. q ideo essent equales. qz etiaꝫ superiores nostros amamus. ꝗbus tamen non sumus eq̄les Ad secundam conceditur cōsequens. z negatur cōsequentia. quia licet homines sint eiusdem spēi. nō tamen omnes opationes eoz sunt eiusdem spēi. ideo aliud est pncipatus z homo. Aliud em̄ est ptenda vel dignitas z hō. et ita est equiuocatio in verbis

Ex bis ergo manifestum q eorum que natura ciuitas est. et q homo natura ciuile animal est. et qui inciuilis propter naturam z non propter fortunaz prauus est aut melior q̄ hoc. Quē admoduz qui ab Homero maledictus insocialis illegalis. sceleratus. simul enim natura talis belli affectator. veluti sine iugo existens. sicut in volatilibus. Q autem ciuile animal homo omnium ope z omni |gregali animali magis palam. Nihil enim (vt aimus) frustra natura facit. Sermonē autem solus habet homo supra aialia. vox quidē ergo delectabil' z tristabil' est signū. ppt̄ qō z alijs existit aialib⁹ vsq; ad hec enim eorum natura peruenit. vt habeāt sensum tristabilem et delectabilem. et hoc significent inuicem. Sermo autem in ostendendo

conferens z nociuum. quare z iustum z iniustū Hoc enim p̄ter alia animalia hominibus p̄o p̄rium est solum: boni et mali. iusti et iniusti. et aliorum sensum habere. Horum autem com/ municatio facit domum et ciuitatem Et p̄rius ita q̄z ciuitas q̄̄ domus. z vnusquisq̄z nostrum totum p̄rius necessarium esse parte. Interem/ pto enim toto non erit pes neq̄z manus nisi eq̄/ uoce. vel si vt quis dicat lapideaz. corrupta em̄ erit talis. omnia enim opere distincta sunt et virtute. quare non iam talia existentia non di/ cuntur eadem esse. sed equiuoca. Q̄ quidem er go ciuitas natura p̄rioz q̄̄ vnusquisq̄z nostrum sic enim non per se sufficiens vnusquisq̄z segre/ gatus. similiter in alijs partibus se habebit ad totum. non potens aut communicare aut nul/ lo indigens p̄opter se sufficientiam nulla pars est ciuitatis. Quare aut bestia aut deus. natu/ ra quidem impetus in omnibus ad talem com munitatem. Qui autem primus instituit maxi mozum bonozum causa. Sicut enim perfectuz optimum animalium homo est. sic et separatus a lege et iusticia pessimus omnium. seuissima enim iniusticia habens arma. Homo autem habens arma nascitur prudentia z virtute. qui bus ad contraria est vti maxime. p̄opter quod scelestissimum et siluestrissimum sine virtute et ad venerea z ad vozacitatem pessimum Justi/ cia autez ciuile. dyki enim ciuilis cōmunitatis ordo est. dyki autem iusti iudicium.

Queritur circa secūdā

partem primi capituli Utrum ciuitas siue ciuilitas sit a na tura. sic q̄ homo sit naturaliter animal ciuile z politicum. Arguitur primo q̄ non. quia illa que sunt p̄m naturam vi dentur esse semper z vbiq̄z. vt ignis si semp assit calefactibi li semp calefacit. ergo si ciuilitas aliquid naturale essz et ho mo esset animal ciuile. tunc nullus reperietur homo nō ci/ ulis. consequens est falsum. ergo illud ex quo sequitur. ḡa ex vero non sequitur nisi verum. Q̄z hoc ita sit patet. quia videmus multos homines fugientes societatem politicā et eligentes vitam solitariam

Secundo arguitur sic. homo est animal ciuile a volun/ tate. ergo non a natura. Consequētia teneri videtur. quia voluntarium z naturale distinguunt Antecedens patet. quia homo est ciuilis a voluntate liberi arbitrij. Jn op/ positum est p̄hus in textu P̄o responsione

Sciendum est primo

Q̄ ista nomina sociale gregale z ciuile sic se habent q̄ so/ ciale est superius ad illa duo. quia omne gregale vel ciuile est sociale. sed non econtra. non enim omne animal (quod est sociale in individuis sue speciei) est gregale. sed illa ani/ malia tantū que incedunt per turmas. vt patet de colum/ bis et gruibus. Ciuile autem solum conuenit homini. q̄z ciuilitas ordinatur ad aliquam virtutem. sed virtus tantū est in homine. ergo z̄c.

Sciendum secundo. q̄ aliquid potest inesse alicui a na tura dupliciter. Uno modo quia est inseparabile. vt p̄o/ prium alicuius speciei inest cuilibet individuo eius. vt risibi/ le est p̄oprium z naturale homini. Alio modo capitur na/ turale minus p̄oprie. p̄o illo scilicet quod inseparabiliter conuenit alicui speciei. non tamen cuilibet individuo illius speciei. sed solum individuo perfecto z non orbato. nec in naturalibus sauciato. Et isto modo generare sibi simile est naturale homini.

Sciendum tercio. q̄ homo non dicitur naturaliter ani mal ciuile. eo modo quo lapis naturaliter tendit deorsum quia lapis non potest aliter assuesci. Sed dicitur animal ci uile. eo q̄ habet quendam impetum z quandam aptitudi/ nem naturaliter ad hoc vt ciuiliter viuat. que autez sic sunt naturalia dicuntur naturalia initiative. et ideo ex casu vel aliquo impedimento possunt aliter assuefieri Jnueniuntur enim multi campestres vitantes z renuentes ciuilem vi/ tam p̄opter tria. que tangit philosophus in textu Primū est fortuna. secundum est nimia p̄auitas. vt latrones. ter/ cium est nimia bonitas. vt in sanctis plurimis. Contin/ git ergo aliquos esse non ciuiles primo ex fortuna. vel quia nimis pauperes existentes non possunt ciuiliter viuere. sed coguntur ciuitatem exire z agros colere. vt ex labore manu um suarum viuant. Secundum p̄opter quod homo red ditur inciuilis est nimia p̄auitas. aliqui enim habent appe titum ita corruptum z voluntatem adeo peruersam q̄ ne queunt p̄m legem viuere in societate aliqua. ideo ciuitatez aliquando exeunt. z si ipsi non exeunt quandoq̄z expellun tur. Hūj autem sunt illi quos maledicebat Homerus di cens. Maledictus insocialis illegalis affectator belli. ve/ luti sine iugo existens sicut volatilia. Tercio aliqui inciui/ liter viuunt p̄opter nimiam eorum bonitatem. vita enim ciuilis z coniugalis est vita bona. z est vita hominis vt ho mo. sed aliqui sunt tante affectionis quibus non sufficit vi uere vt homo. sed renuentes coniugium z ciuitatē. eligūt perfectiorem vitam. scilicet solitariam. Nam licet (qui nu bit z simpliciter viuit) bene faciat. ille tamen qui se abstra/ hit ab ipsis vt liberius cōtemplationi vacet melius facit

Ex quo patet responsio ad quesitum. P̄o cuius decla ratione ponitur talis cōclusio vita homis vt homo a na/ tura est ciuilis z politica Hanc conclusionē p̄bat p̄hus ex parte sermōis. ex eo q̄ vox humana que ōr sermo aliter est

significatiua q̄ vox animalium brutorum. In alijs em̄ animalibus vsq; ad eorum naturaz peruenit q̄ vox sit eis signum alicuius delectabilis vel tristabilis. Canis enim eo q̄ aliter latrat cum delectatur z cum tristatur potest alteri cani exprimere delectationem vel tristiciam quam habet. Sed hominibus vltra hoc datus est sermo. per quem potest exprimere quid sit cōueniens quid nociuū. quid iustū. et quid iniustum. Si ergo communitas domestica ordinatur ad prosequendum conueniens z ad fugiendum nociuum. communitas vero ciuilis vel ciuitatis vltra hoc ordinatur ad prosequendum iustum z ad fugiendum iniustum. oportet ergo cōmunitatem domesticam z ciuilē esse quid naturale. ita q̄ potest sic ratio sermonis formari. Natura nihil facit frustra. sed (vt dicit Plato in thimeo) ad hoc datus est nobis sermo vt mutue voluntatis presto fiant indicia. ita q̄ vnus homo cōmunicet suos conceptus affectus z actus circa conueniens z nociuum iustum et iniustum alteri homini. hoc autem fieri non potest sine communicatione hominum ad inuicem. z in domo z in ciuitate. ergo conclusio vera. Aliter potest probari conclusio ex parte impetus naturalis. nam si natura dedit homini viuere dedit etiam ei naturalem impetum ad faciendum ea per que possit sibi in vita sufficere. hoc autem maxime contingit per communitatem ciuilez. eo q̄ ciuitas debet eē cōtentiua eorum que ad vitam sufficiunt. ergo communitas ciuilis naturaliter inest hominibus ad faciendum ciuitatē Sed illud (ad quod inclinationem habemus) est fm naturam. ergo conuenit homini (vt homo est) ciuiliter viuere Aduertendum est hic. q̄ dicebatur ex causa q̄ ciuilis vita cōuenit homini vt homo est. quia si aliquis homo in ciuiliter viuat. illud non conuenit sibi vt homo est nisi forte propter fortunam vel paupertatem non possit in ciuitate viuere. vt dictum est. Potest enim homo solitarie viuere dupliciter. Uno modo quasi societatem humanam nō ferens propter animi seuitiam. z hoc est bestiale z non humanum. Alio modo homo viuit solitarie per hoc q̄ totaliter diuinis rebus vel contemplatiuis inheret. z hoc est supra hominem sicut dicit diuinus Hyeronimus pro contēplatione philosophie sibi videbatur q̄ ne impediretur a frequentantibus se nulli communicari voluit. Sicut etiam legitur de Diogene. qui exiens de solio regis Alexandri ciphum ligneum in sinu portauit. quo aquaz hauriret ad bibendum. et cum surgeret ad solitudinem videns pastores bibere cum manibus aquam proiecit ciphum quem secuz portauerat dicens nesciui q̄ natura mihi ciphum parauerat. Et regi Alexandro sibi multa pmittenti q̄ secum ad palacium rediret respondit. q̄ nihil simile consequi poterit delectationi philosophie. ipse enim mansit in solitudine vt cursus astroz et motū planetarum obseruaret

¶ Sed dubitatur. que vita harum est melioz. videlicet an vita contemplatiua sit melioz activa Ad hoc dicendum est q̄ vita contemplatiua est melioz et perfectioz omino. alia autem imperfectioz. Pro cuius intellectu est aduertendum. q̄ duplex est homo solitarius siue inciuilis. naz quidam est inciuilis z solitarius propter contemplationē et propter opus virtutis. z iste vocatur solitarius contemplatiuus. Alius est solitarius siue inciuilis propter aliam causam que est multiplex. quidaz em̄ sunt solitarij propter maliciam patrie eorum. quidam propter defectum mēbrorum vel organoz corpozalium. cuiusmodi sunt homines monstruosi. qui cōuenienti modo cōmunicare non possunt cum alijs hominibus propter eorum difformitatem Alij sunt inciuiles siue solitarij ex electiōe. qui q̄uis sint nati in regione bene temperata. z q̄uis habeant organa corpozalia perfecta et bene disposita. tamen sequuntur maliciam suam magis q̄ dictamen recte rationis. propter quod non possunt alijs hominibus conuiuere. Unde ille qui solitarius est contemplationis gracia ille ducit vitam perfectionis. Dicit enim Gregorius in tercio moralium. quid prodest solitudo corporis si solitudo anime defuerit. Sed vita socialis necessaria est proficientibus ad exercitium perfectionis. Solitudo enim conuenit iam perfectis. sicut enim illud quod iam perfectum est preeminet illi quod ad perfectionem exercetur. ita vita solitaria (si debite cōsideretur) preeminet vite sociali Si autem absq; precedenti exercitio talis vita solitaria assumatur est periculosissima. nisi per diuinam graciam subleuetur z adiuuetur quod in alijs hominibus per exercitium acquiritur. sicut patet de beatis. s. Anthonio Benedicto Hyeronimo. Illi autem homines qui sunt inciuiles propter defectum z intemperantiam patrie sue. z propter defectum membrorum corpozalium non sunt mali propter hoc malicia morali. nec inciuilitas illa debet illis improperari. quia nemo sane mētis improperat ceco nato suam cecitatem. sed magis miseretur eius. Illi vero (qui sunt inciuiles ex electione z propter maliciam eorū quam exercent) sunt pessimi omnium. puta quia talis sic viuens est malus ex defectu affectu z effectu. Ex defectu quidem. quia talis caret vsu recte rationis. que semper deprecatur ad optima. quam rationem debet habere vt homo. z in hoc dignitatem humanam infra infima quecq; detrudit. Nature autem humane ista est conditio. vt dicit Boetius in de consolatōe philosophie libro secundo. prosa quinta. Et tantum ceteris rebus cum se propter vsuz rationis excellit. eadem infra bestias redigatur si se nosse desierit. Nam ceteris animātibus sese ignorare natura est hominibus vero ex vicio venit. z ita talis vita deficit. Secundo talis homo malus est ex affectu. quia talis contra inclinationem nature humane decurrit ad vicia. Et inde tercio venit q̄ etiam sit malus ex effectu. quia talis homo maxime nociuus est alijs hominibus. quia efficitur latro homicida raptor fur vel seductor. Et in hoc desinit etiam esse homo. quia fm Boetium talis vertitur in beluam. sicut ille qui separat se a ciuitate z a societate hominum propter bonum virtutis dicitur heroicus z diuinus. ita homo qui inciuilis efficitur propter suam maliciam dicitur bestialis z dyabolus. Patet igitur ex dictis q̄ humana vita inquantū huiusmodi socialis est. Unde homo naturaliter ex aliorum societate dupliciter iuuatur. Uno modo contēplando Unde Hyeronimus ad rusticum monachum sic scribit Mihi placet vt habeas socium in contulerniz vt ipse doceat te. Secundo iuuatur homo quantum ad affectum. vt maxime affectiones hominum reprimantur exemplo z correctione aliorum. Et hoc attendens Salomon Ecclesiastici quarto dicit. q̄ melius est duos esse simul q̄ vnum solum. habent em̄ emolimentum societatis sue. Et iterum dicit. Ue soli quia si ceciderit non est qui subleuet ipm. Et ita pz. q̄ vita socialis z ciuilis est multo fructuosior q̄ vita solitaria. Et ita patz responsio ad quesitum.

Ad rõnes ante oppositum. Ad primam patet solutio ex dictis. nam ciuilis vita non est naturalis homini. sicut calefacere est igni naturale et initiatiue z cõpletiue. Ciuilis vero vita initiatiue tm̃ naturalis est homini Simlr dicendũ est ad aliam ratõez concedit enim q ciuilis cõmunicatio est a voluntate cõpletiue. z a natura initiatiue. z per modum cuiusdã naturalis inclinationis. que tamen non arguit necessitatem in quolibet individuo humano. quẽadmodũ dicimus q virtutes insunt nobis a natura inchoatiue z imꝑfecte. a voluntate vero completiue z ꝑfecte. ita est in ꝓposito

Quoniam autem manifestum ex quibus partibus ciuitas constat. necessariũ primum de economica dicere. Omnis enim componitur ciuitas ex domibus. domus autez partes ex quibus rursum domus instituta est. Domus autem perfecta ex seruis z liberis. Quoniam autem in minimis primum vnunquodq; querendum. Prime autem z minime partes domus dominus z seruus. z maritus et uxor. et pater et filij. De tribus his considerandum vtiq; erit. quid vnũquodq; z quale oportet esse hec autem sunt despotica et nuptialis Innominata autem femine z viri coniugatio. z tercium teckno factiua. Etenim hec non est nominata proprio nomine. sunt autem hee tres quas diximus. Est autem quedam pars que videt his quidem esse economica. his autem maxima ꝑs ipsius. quomodo autem se habet considerandum. Dico autem denotata trismatistica. primum autem de despotica z seruo dicamus. vt et que ad necessariam oportunitatem videamus. z vt vtiq; si quid ad scire de ipsis poterimus accipere melius nunc opinatis. His quidem videtur scientia quedam esse despotica. z eadem economica z despotica. et politica. z regnatiua. sicut diximus incipientes. His autem preter naturam despotizare. lege enim hunc q̃dem seruum esse. hunc autem liberum. natura autem nihil differt. Propter quod nec̃ iustum sed violentum. Quoniam ergo possessio pars domus est. et possessiua pars economice. Sine enim necessarijs impossibile est viuere quemadmodum determinatis artibus naturam vtiq; erit ex viscere conuenientia organa. si debeat perfici opus. sic et economico. Organorum autem hec quidem inanimata. hec autez sunt animata. velut gubernatori gubernaculum quodam inanimatum. prorarius autem animatũ minister in organi specie artib; est: sicz res possessa organum ad vitam est. z possessio multitudo organorum est. z seruus res possessa animata. et sic organum aut organa omnis minister. Si enim vnunquodq; organorum iussum z p̃sentiens perficere suum opus quemadmodum que dedali aiũt. aut vulcani tripodes quos ait poeta spontaneos diuinum subinduere ad cultum deorum agonem. Sic et si pectines pectinarent per se. et plectra citharizarent. nihil vtiq; opus esset architectonibus ministrorum neq; dominis seruorum. Que quidem dicuntur organa factiua. organa sunt. res possessa autez actiuũ ẽ. Ex pectine quidem enim alterum aliquid fit preter vsum ipsius. Ex vestitu autem z lecto vsus solus. Adhuc quoniam differunt factio specie et actio. et indigent ambe organis. Necesse et hec eandem hanc habere differentiam: vita autem actio et non factio est. propter quod et seruus et ministri sunt eorum que ad actionem. Res autem possessa dicitur quemadmodum et pars. Et quidem enim pars non solum alterius sed et simpliciter alterius. similiter et res possessa: propter quod despotes quidem serui. despotes soluz illius aũt nõ est. nõ solum aũt despotis seruis est. sed z oĩno est. Q̃dem

ergo natura serui ꝛ que virtus ex his manifestum. qui enim non suꝫ ipsius natura. sed alterius homo est. iste natura seruus est. alterius autem est homo quiqꝫ res possessa. aut seruus est. res possessa autem est organum actiuum et separatum.

Queritur Utrum naturale sit hominibus vt homo homini dominetur. Et arguitur primo ꝙ non. quia dicit Boetius in tercio de consolatione philosophie metro sexto. Omne genus hominum in terris simili surgit ab ortu. ex quo videtur arguere in hominibus equalem conditionem. Sed si naturaliter vnus alteri dominetur nō essꝫ omnino equa conditio hominis. ergo non est naturale hominibus ꝙ vnus homo dominetur alteri Secundo sic liber opponitur seruo. sed vnus homo ita liberaꝫ habꝫ voluntatem sicut alter. ergo vnus homo non est magis seruus q̄ alter. ꝛ sic nec vnus alteri dominabitur. In oppositum est philosophus in isto primo. vbi dicit ꝙ aliquis est dominus aliorum a natura. ꝛ aliquis a natura ꝑuus

Pro responsione.

Sciendum primo

Q̄ aliter loquunt philosophi de naturali seruitute. et aliter theologi. quia philosophi considerant humanam naturam pro statu in quo nunc est. qui est status nature lapse. ita ꝙ dicunt illud esse naturale homini quod sequitur absolute principia hominis. Theologi vero considerant naturam humanam sub duplici statu. scilꝫ sub statu nature integre ꝛ sub statu nature lapse. Et quāuis eadem sunt principia nature sub vtroqꝫ statu. tamen aliqua sunt consequuta post lapsum. que (si natura stetisset) non fuissent sequuta. vt mors seruitus ꝛ similia. Similiter etiam aliq̄ conueniunt nature pro vtroqꝫ statu. Pro quo est Sciendum secundo. ꝙ pro vtroqꝫ statu necesse est inter homies esse disparitatem. ꝛ ꝑm corpus ꝛ ꝑm animam. Scōm corpus autem vt diuersitas sexus sine qua generatio non fuisset. Similiter etiam quantum ad etatem. quidam em̄ ex alijs nascebantur. nec illi (qui nascebantur) erant similes illis. Erat etiam disparitas quantum ad animam ꝛ quātum ad iusticiam ꝛ scientiam. Non enim homo ex necessitate operabatur sed per liberum arbitrium. ex quo habet homo ꝙ potens sit magis vel minus ad faciendum volēdum vel cognoscendum. Vnde quidam magis proficiūt in scientia q̄ alij. ꝛ etiam in iusticia. Item ex parte corporis esse poterat disparitas. etiam in statu innocentie. non enim erat exemptum totaliter corpus humanum legibus nature. quin ab agentibus exterioribus aliquod cōmodum vel auxilium reciperet ꝑm magis ꝛ minus. ꝛ sic nihil prohibet dicere ꝙ ꝑm diuersam dispositionē aeris ꝛ ꝑm diuersum situm stellaꝝ aliqui robustiores generentur q̄ alij. ꝛ aliqui maiores ꝛ aliqui pulchriores ꝛ melius ꝯplexionati q̄ alij. ita tamē ꝙ in illo primo statu in illis (q̄ excederent) nullus esset defectus siue peccatū nec circa aiam nec circa corpus. Vñ ꝛ hec disparitas cām habere ꝑt ex gte dei. q̄ ꝑm ordinem sue sapientie quosdā plus et quosdam minus sublimare voluit. vt pulchritudo ꝛ decor vniuersi magis in hominibus reluceret.

Sciendum tercio. ꝙ aliquid dicit̄ alicui inesse dupliciter. vno modo quia inest a tota specie. scꝫ cuilibet individuo illius speciei. Alio modo quia in eadem specie inest aliquibus individuis ꝑm quandam differentiam. Et ex hoc patꝫ. ꝙ aliter intelligitur titulus questionis Debet enim sic intelligi. ꝙ natura ordinauerit aliquos in specie humana aptos ad dominandum. alios autem aptos ad seruiendum. ita ꝙ sit naturale homini respectu quorundā individuoꝝ et nō respectu omniū.

Sciendum quarto. ꝙ dominiū accipitur dupliciter. vno modo proprie. vt scꝫ opponitur seruituti. et sic dicitur quis dominus cui subditur aliquis vt seruus. ꝛ ita accipit Arestoteles. ꝙ est natura dominans et natura subiectum. id est seruus. Alio modo accipitur dominiū cōmuniter et minus proprie. ꝑm id scꝫ ꝙ refert ad subiectum qualitercūq̄. et hoc modo sepe loquuntur theologi. puta cum dicant in angelis esse dominatōes ꝓncipatus et potestates.

Conclusio prima.

Considerare naturam humanam ꝑm ꝙ philosophi cōsiderant scꝫ ꝑm ꝙ nunc est absq̄ hoc ꝙ consideratur aliquis prior status. sic natura humana producit quosdaꝫ aptos ad dominandum proprie. alios vero aptos ad seruiendum. Probatur cōclusio. quia qui potest mente ꝓuidere quid conferens sit et quid nociuum naturaliter dominatur. Qui vero non potest mente illud prouidere. sed corpore potest facere et exequi quod alius prouidet mente. naturaliter seruus est. Sed natura humana producit tales vt ad oculum videmus. quosdaꝫ em̄ ingeniosos et sagaces. alios vero rudes et ydeotas ac ignaros. fortes tamen et robustos corpore producit. ergo primi naturaliter sunt apti ad dominandum. et alij ad seruiendum. Maior est philosophi in prohemio huius. Ex quo seq̄tur. ꝙ si vnusquisq̄ posset per se viuere et natura produceret sic homines vt non indigerent mutuo auxilio. tunc nullus esset seruus a natura. sꝫ ita nō est. immo (vt dictum est) homo cum sit naturaliter animal sociale indiget cōmunicatione. et cum inter homines sit inequalitas vt dictum est. ideo vt sit pacifica cōmunicatio et vt saluetur integra cōmunitas seu societas non idem expedit domino ꝛ seruo. vt dicit philosophus. domino quidem expedit vt dominetur. et seruo expedit vt domino seruiat.

¶ Conclusio secunda. ꝓsiderando naturam humanam ꝑm conditōem theologicam. scꝫ ꝑm statum innocētie et ante lapsum. tunc nō est vniuersaliter dicendum ꝙ homo dominetur homini domino ꝓprie accepto. quia dominus sic acceptus refertur ad seruū. seruus autez in hoc differt a libero. quia liber causa sui est. seruus autez causa alterius est. et ordinatur ad alterum. Nunc ergo aliquis dominatur alteri. vt seruo quando refert eum cui seruit ad propriam vtilitatem sui scꝫ dominantis. Sed cōtristabile est vnicuiq̄ ꝙ bonum (quod deberet esse suum) cedat alteri ad vsum. quia vnicuiq̄ est maxime appetibile bonum ꝓprium. ergo tale dominiū nō potest esse sine pena seruoꝝ siue subditorum. Cum ergo nihil penale fuisset in primo statu. s. innocētie seq̄tur ꝙ

tali dominio homo in illo statu non dominabatur alijs

Conclusio tercia. in primo statu fm theologos fuisset dominium fm q refertur ad qualecunq subiectū patur. quia tunc vnus homo habuisset supeminentiaz iusticie et scientie ad alios. sed inconueniens fuisset nisi hec exeqretur ad vtilitatē alioz. Unde dicit Augustinus xix. de ciuitate dei. q iusti nō dominandi cupiditate imperant. sed officio psulendi. hoc naturalis ordo pscribit ita deus hominē condidit Probat etiam conclusio. qz homo fm omnē statum est animal naturaliter sociale. vnde in illo statu homines socialiter vixissent. Socialis aūt vita multoz esse nō potest nisi aliquis presideat q ad bonum cōmune pretendat. Ita etiam ad hoc potest adduci ratio Aresto. in textu. quandocunq multa ordinant ad vnū semp inuenit vnū vt pncipale z dirigens. sed ita fuisset tunc. ergo zc. Ex quo patz. q aliter respondendū est fm theologum z fm phm. cum q ritur. vtrum fuitus sit a natura siue naturalis. Nā fm phm psiderandū est q seruitus est naturalis in humana specie fm intellectum predictū. scz q natura quosdā prefert aptos ad dominandū. et alios ad seruiendum. Patz quia fm phm illud dicitur naturale alicui quod sequitur naturaliter principia eius. sic moꝛs dicit naturalis esse quia sequtur ad hoc quod est esse cōpositum ex qualitatib contrarijs Sic famis z sitis dicunt dicunt esse naturales. z sic de alijs. Ita est de seruitute de qua ē ad ꝓpositū sequtur em pncipia istius vel illius. inquantum deficit ab omi vigoꝛe. et abundat in mollicie coꝛporis. qđ consurgit ex tali cōplexione vel tali. Cum em intellectus vtatur sensu quodāmō. qz nihil est in intellectu qđ pus nō fuerit in sensu. opatōes intellectus interdum impediunt ꝓpter ineptitudinē et grossiciē coꝛpoꝛ. Inde est q illi q fortes z grossi sunt in coꝛporib cū sint apti ad opera coꝛpoꝛ. reddunt inepti ad opera mentis Et ideo sicut anima naturaliter ex rex ordine dominatur coꝛpori. ita illi (qui vigent intellectu et in quib opationes anime nō pturbant ex mollicie coꝛpoꝛ.) sunt naturaliter alioz domini. et alij naturaliter eoz serui. Ex quo patet q nō debet imꝓperari talib (qui nō vigēt intellectu) eoz seruitus. Et rō est. qz nō sunt serui fm ꝓpriam voluntatem. sed ex institutōne nature. Sed fm theologos dom est. q ista seruitus eodem modo est naturalis. quo fm eos moꝛs et alij defectus dicuntur naturales. sic em dicunt naturales homini. qz etiam sunt ei in penam originalis peccati. Si em natura steriisset in originali iusticia non fuisset moꝛs sequta nec alij defectus. similiter nec seruitus. Sed vnus prefuisset alteri ad bonum ipius subiecti. et nō ad bonū tantū presidentis. sicut est nunc inter dominū et seruum. Sed qz natura cecidit ab illa rectitudine. ideo sibi derelicta ē. Et cum homo esset compositus ex contrarijs. insecuta est moꝛs in penam. similiter et seruit⁹ que seqtur hominē ex pte materie vt dictū est. Est em pena hois vt homo sit alterius. Et ita loqtur ambrosius dicens q natura non fecit seruum sed insipientia. nec manumissio fecit liberum. sed disciplina. Ubi psiderandum est. q seruitus introducta est post lapsum. et ex parte domini vt scz ille in multis subleuetur per seruuz in his q sunt coꝛporis. Et ex parte serui vt ipse seruus exequendo mandata dñi subleuetur in defectib anime. qbus abundat dūs vt dictum est. quia ergo isti defectus sequunt naturam lapsam. ideo seruitus est a natura sic psideratā. Patet. quia p istos defectus sequuta est seruitus vt dictum est Est tamen aduertendū. q hunc hominem esse seruum absolute considerando magis cꝫ alium non habet rōnem naturalem. sed fm aliquam vtilitatem ꝓueniētem. inquantū scz ē vtile huic q regatur a sapentiori z q ab isto iuuetur. Et ideo fuitus (vt dicunt iuriste) pertinet ad ius gentium. quod est quodāmodo naturale. Un pro isto psiderandum est. q iustum siue ius naturale ē qđ ex natura est adequatum seu cōmensuratū alteri. hoc autem potest ꝓtingere dupl'r. Uno modo fm absolutā consideratione. z sic masculus ex sui rone habet ꝓmensuration ad feminā vt ex ea generet parem. z ad filiaz vt eū nutriat Alio modo aliquid est alteri naturale ꝓmensuratum non fm absolutam sui rōnem. sed fm aliquid quod ex ipso ꝓsequit pura ꝓprietas aliqua. Si em consideretur ager iste absolute. non habet rōnem vnde magis sit istius cꝫ illius. sed si consideretur quantum ad opoꝛtunitatē colē di ad pacificum vsum agri, vel p concessionem legis et huiusmodi. fm hec habet q sit magis ꝓmensuratus isti cꝫ illi. Absolute autem apprehendere aliquid non solum conuenit homini sed etiam alijs animalibus. ideo ius quod dr naturale primo mō non dr ius gentium. sed ius naturale simpl'r. sed ius secundo modo est ius gentium vt dicūt iuriste Et sic patet responsio ad quesitum

Sed quereret aliquis. vtrum ille qui deficit in aliq̄ bono a natura sit seruus illius qui in bono excedit. Ad dubium respondetur. q triplicia sunt bona hominis. quedā sunt bona infima vt diuitie. que sunt bona foꝛtune. Alia sunt bona suprema vt sunt virtutes anime. z ista dicūtur bona simpl'r. quia sunt bona honesta. Alia sunt bona media. que sunt bona coꝛporis vt pulchritudo robur z sanitas. z ista (sicut z prima bona) sunt bona fm quid. Dicitur ergo ad dubium. q ille qui deficit in bonis nature aut foꝛtune (sicut sunt bona coꝛporis) non est seruus a natura illi qui in predictis bonis abundat. Patet quia bona foꝛtune z bona coꝛporis non sunt bona hominis vt homo est. sed solum bona anime sunt bona hominis vt homo est. in quibus foꝛte abundant illi qui deficiunt in alijs Dicitur vlterius. q loquendo de bonis anime (que sunt bona simpliciter) ille qui deficit in bonis anime a natura est seruus illius qui in istis abūdat. Ex qbus patet qui dicuntur serui a natura z qui domini. Patet etiā vñ consurgit seruitus. cum anima quantū est de se sit oibus equepfecta. venit em ex dispositione ipsius coꝛporis

Ad rōnes ante oppositū.

Ad primā (scz qñ dr omne hoim genus in terris zc.) cōcedit q omes hoies sunt equales in pfectiōe essentiali z specifica. sed non individuali. Et istud ꝓsurgit ex diuersitate materie que est pncipiū individuationis Ad aliā conceditur. q voluntas est eque libera in omnib. sed fm dispositionē coꝛporis vna est magis expedita ad agendū ea ad q̄ hz libertatē Ul'dicitur q seruitus nō attenditur penes mentem esse liberam. sed penes mentem preuidam. vt dictum est in pohemio huius Vel possum⁹ dicere ad primā rōnem q Boetius nō vult arguere ex verbis illis equitatē in hominibus ex parte pncipij. Et ideo si sunt ignobiles moꝛibus hoc est ex eo q deficiunt ab illo pncipio. vnde subiungit idez Boetius Unus enim pater est rerum vnus cuncta ministrat.

Trum autē aliquis natura talis aut non et vtrum dignius et iustius alicui seruire aut non. Sed omnis seruitus pter naturam esse potest. hoc considerandū non difficile aut et ratiōe contemplari. et ex his que fiunt addiscere. Principari em̄ z subijci non solū necessariorum sed z expedientiuz est. z statim ex natiuitate quedam segregata sunt. hoc quidem ad subijci. hoc autem ad principari. z species multe z subiectorum sunt z principatuū. z semper melior principatus qui meliorum subiectorum puta hominis q̄z bestie. quod em̄ a melioribus melius opus. vbi aut hic quidez principatur. hic autem subijcitur est aliquid horum opus Quecūq; em̄ ex pluribus ꝓstituta sunt z fit vnum aliquid cōmune. siue ex coniūctis siue ex diuisis in omnib⁹ videtur principans z subiectum. et hoc ex omni natura ineſt animatis. etem̄ in non participantib⁹ vita est quidem principatus. puta armonie. Sed hec quidem forte magis extrinsece sunt speculatiōis. Animal autem primum constat ex anima et corpore. quorum hoc quidem principans est natura hoc autem subiectum. oportet autem intendere ex ꝑm naturam habentib⁹. magis natura z non corruptis. propter qō et optime dispositū et ꝑm corpus z ꝑm animam hominē cōsiderandum. In quo hec palam pestilentiuz em̄ z prauе se habentium videbitur principari multitudinis corpus anime. propter praua et pter naturam habere. Est quidem sicut dominis primuz in animali contemplari z despoticum principatum. Anima em̄ quidem corpori dominatur despotico principatu. intellect⁹ vero appetitui politico z regali. In quibus est manifestum q̄ ꝑm naturam est expediens corpori regi ab anima et passibili parti ab intellectu. z parte rationem habente. Ex equo autez et contrario nociuum omnib⁹. Iterū in homine z in alijs animalibus simpliciter. Mansueta quidem em̄ siluestribus dignioza ꝑm naturaz his autem omnib⁹ meli⁹ regi ab homine. adipiscūtur enim salutem Sic adhuc aut masculinum ad femininum natura. hoc quidem principās hoc autē principatum. Eodem autez modo necessarium est esse in hominib⁹. Quicūq; q̄dem ergo tantū distant quātum anima a corpore z homo a bestia. disponuntur autem hoc modo Quorūcūq; est opus corporis tantum vsus z hoc est ab ipsis optimum. Isti quidem sunt natura serui quib⁹ melius est regi hoc principatu si quidem z dictis creditur Est em̄ natura seruus qui potest alteri⁹ esse. propter qō z alteri⁹ est. z cōmunicat ratione tantum quantum ad sensuz recipere. sed non habere. Alia autem animalia non ratione sentientia. sed passionib⁹ seruiūt. et oportunitas variatur modicum ad necessaria em̄ corpori auxilium fit ab ambob⁹ et a seruis z a domesticis animalibus Vult q̄dem ergo natura z corpora differentia facere q̄ seruorum hec quidē fortia ad necessariū vsum hec autem recta et inutilia ad tales operatiōes sed vtilia ad ciuilem vitam. Iste autem fit diuisus ad bellicam oportunitatem et pacificam Accidit autem z multotiens contrarium hos quidem corpora habere liberorum. hos autem animas. Quoniam et hoc manifestum q̄ si tantum fuerint differentes corpore solū quātum deorum ymagines sunt deficientes omnes dicēt vtiq; dignos esse his seruire. Si autem in corpore hoc verum. multo iustius hoc in anima definiri. sed non simpliciter facile videre pulcritudinem anime z corporis. Q̄ quidem ergo sunt natura quidam. hi quidam liberi. hi autem serui. manifestum quibus expedit seruire et iustum est

Quer̄ utr̄ intellectus

siue ratio p̄cipetur appetitui p̄ncipatu aliquo. ¶ Arguitur q̄ nō. et p̄mo de appetitu sensitiuo. Appetitus em̄ sensitiuus non est aliud q̄ sensualitas. sed sensualitas nō obedit rationi. vnde p serpentem figurat. vt dr Augustinus in de trinitate. ergo appetitus irascibilis t ꝯcupiscibilis (qui sunt appetitus sensibiles) non obediunt rationi. et rō non p̄ncipatur appetitui sensitiuo ¶ Secūdo arguit de volūtate que est appetitus intellectiu⁹. si em̄ rō p̄cipetur ei hoc erit p̄ncipatu politico t regali. ꝫ hoc non. q̄ voluntas a nullo moueri pt nisi a rōne. qui autē obedit alteri ſm p̄ncipatū regalem t politicū hz ꝓprium motum ¶ In oppositum est pb̄us in textu.

Sciendum primo

De irascibili t ꝯcupiscibili qualiter obediunt ratōni siue superiori parti in qua est ratio t volūtas. Unde ꝯsiderādum q̄ superiori parti obediūt dupliciter. Uno modo q̄tum ad rōnem. Alio modo q̄tum ad volūtatem. Rōni q̄dem obediūt q̄tum ad suos actus. Nam appetitus sensitiuus in alijs animalib⁹ natus est moueri ab estimatiua virtute. sicut ouis estimans lupum inimicū timet eum. Loco autem estimatiue virtutis est in homine cogitatiua. que q̄dem dicit ratio particularis. eo q̄ est collatiua intentionū indiuisibiliū. nam ab ea natus est moueri in homine appetitus sensitiuus. Ipa autē ratio particularis nata est moueri t dirigi ſm rōnem vniuersalem. vt in syllogisticis aut syllogismis ex p̄mīs vniuersalib⁹ ꝯcludunt ꝓpositiones singulares. t ideo patz q̄ ratio particularis imperat appetitui sensitiuo. qui diuiditur in irascibilez et ꝯcupiscibilem. t hic appetitus ei obedit. Et quia deducere vniuersalia p̄ncipia in ꝯclusiones singulares. non est opus singularis seu simplicis intellect⁹ sed ratōis. Ideo appetitus sensitiuus dr magis obedire rationi q̄ intellectui. cuius Aristoteles dicit in textu de intellectu. sed ipse capit intellectum pro superiori parte in qua est ratio t voluntas. Unde t hoc vnusquisq̄ experiri potest applicando aliquas vniuersales cōsideratiōes mitigatur ira aut timor aut aliq̄d hmōi. vel etiā instigatur volūtate t subiacet appetitus sensitiuus q̄tum ad executiōem q̄ fit per vim motuam. In alijs em̄ animalib⁹ statim ad appetitū irascibilis vel ꝯcupiscibilis sequitur motus. sicut ouis timens lupum statim fugit. q̄ non est in eis aliquis superior appetitus qui expugnet alium. sed homo nō statim mouet ſm appetitum irascibilis t ꝯcupiscibilis. sed expectat imperiū voluntatis. que est appetitus superior. t hoc intelligendo de motib⁹ perfectionis. quia de subditis aliud est. In omnib⁹ em̄ potentijs motis ordinate. mouens secūdum non mouet nisi virtute primi mouentis. t ideo appetitus inferior nō sufficit mouere nisi appetitus superior consentiat. Et hoc est quod dicit phylosophus in tercio de anima. q̄ appetitus superior mouet inferiorem sicut spera superior inferiorem. Est tamen considerandum. q̄ vt dicitur in textu in animali proprie contemplari potest principatus despoticus regalis seu politicus. Anima em̄ principatur corpori principatu despotico. Intellectus autē p̄cipat appetitui p̄ncipatu politico t regali. Dicit em̄ despoticus quo ḡs principatur seruis. qui non hūt facultatem in aliquo resistendi imperio principātis. quia nihil sui iuris hūt. Principatus autem politicus t regalis dicitur quo quis principatur liberis. qui t si subdantur regimini principis. tamen habent proprium quo se tueri possunt principatis imperio. Sic igitur anima corpori despotice dominatur. quia corporis membra nō habent vt possint resistere imperio anime. sed statim ab imperio anime mouentur manus t pes. t quodlibet membrū quod natum est moueri motu volūtatis. qđ notāter dicitur ꝓpter organa anime vegetabilis. que ꝯsequūtur motum appetitus naturalis. qui non est natus obedire volūtati. Similiter t propter motum cordis t membri pudibundi. qui non obediunt rationi. t hoc datum est in punitionem originalis inobedientie. Intellectus aūt seu ratio dicitur p̄cipari irascibili seu ꝯcupiscibili principatu politico seu regali. quia appetitus sensitiuus habet aliquid proprīū vnde potest ꝯtradicere imperio rōnis. natus em̄ est moueri appetitus sensitiuus. non solum ab estimatiua in brutis animalibus t cogitatiua in homine. quam dirigit vniuersalis ratio. sed etiaz ab ymaginatiua t sensitiua. Unde experimur irascibilem t ꝯcupiscibilem rationi repugnare p̄ hoc q̄ sentimus vel imaginamur aliquod delectabile. qđ ratio recta vetat. id est prohibet. vel tristabile quod ratio precipit. Ex quo apparet q̄ appetitus sensitiuus in aliquo rationi repugnat. t in aliquo ei obedit. Et sic patz qualiter principatur ei pars superior. Si em̄ imperaret ei despotice. non posset ei ꝯtradicere in aliquo. cuius contrarium experimur. Sed restat difficultas de appetitu intellectiuo. scz quomodo sibi imperet ratio siue intellectus. quia non dicitur in textu plus de vno vt videtur q̄ de alio. cuz dicitur q̄ intellectus dominatur appetitui principatu regali et politico. Unde dicitur q̄ ratio siue intellectus imperat volūtati quātuz ad determinatiōes actus t voluntas nata est sequi dictamen rationis. sed tamen indirecte voluntas trahitur a passione. que est in appetitu sensitiuo q̄ ḡs. et ideo potest contradicere dictamini rationis. ꝓpter qđ ratio principatur ei regaliter t politice. Unde ꝯsideranduz q̄ passio mouet voluntatē indirecte dupliciter. Uno modo ſm quandam abstractionem. quia em̄ omnes potentie anime in vna essentia anime radicantur. necesse ē q̄ vna potentia intēdatur in actu suo t alia remittatur. vel etiam totaliter impediatur. t ideo cum motus appetitus sensitiui fortificatur per quātūcūz passionem. necesse est q̄ remittatur vel totaliter impediatur proprius motus appetitus naturalis. Alio mō ex parte obiecti volūtatis. qđ est bonū sub ratione boni apprehensum. impeditur em̄ iudicium t apprehensio rationis ꝓpter vehementem t inordinatam apprehensionem intellectus ymaginatiue t virtutis estimatiue. Contingit em̄ rationem in vniuersali esse rectam. vt cum dicit nullum homicidium perpetrandum vel nullam fornicationem faciendam. sed tamen non cogitat in particulari hūc actum. qui est hanc fornicatiōem non faciendam. t hoc propter iudicium ymaginatiue vel estimatiue. quod est ꝯtrarium in hoc particulari ad iudicium vr̄e rōnis. t ideo cum rō vtaf ymaginatiōne t sensu obnubilaf dum venit ad iudiciuz ꝑticularis actus. t hoc sufficit ad hoc q̄ volūtas non sequatur vr̄em ꝯceptionez rōnis. t tunc est peccatum. Unde ille qui habet sciam in vr̄i ꝓpter passionez impeditur ne possit sub illa vr̄i sumere et ad conclusionem peruenire. sed assumit sub alia vniuersali quam suggerit inclinatio passionis t sub ea cōcludit. Unde phylosophus dicit septimo ethicorum q̄ syllogismus incontinentis quatuor habz ꝓpositiōes. duas vr̄es quarū vna est rōnis. puta nullā fornicatiōem ē ꝯmittēdā

Alia est passionis.puta delectatōnem esse sectādā. Passio igitur ligat ratōnem ne subsumat et concludat sub prima.et concludit sub secunda. Ex quo sequitur q̄ voluntas procedit in actum contrarium dictamini rationis. Et ita patet q̄ ratio vtrīq̄ appetitui.scz tam intellectiuo q̄ sensitiuo principatur principatu regali et non despotico. Ex quo patet q̄ in homine etiam aliquid est quod nullo modo natum est obedire ratōni.sicut est appetitus naturalis quem sequuntur vires anime vegetabilis. In eo autem est aliquid natum obedire. Sed hoc dupliciter. Vno modo ad nutum.vt corpus et membra corporis demptis corde et membro pudibundo. Alio modo sic q̄ etiam potest non obedire.sicut appetitus taz sensitiuus q̄ intellectiuus.

Ad rōnes añ oppositū

Ad primam dicendum q̄ appetitus sensitiuus dicitur sensitiuus ſm q̄ consideratur vt deprehensus est carni.et ideo significatur per serpentem quantuz ad id quod est sibi proprium ex parte partis sensitiue.sed dicitur ira scibilis et concupiscibilis per quandam vicinitatem ad partes superiores. ideo magis nominat sensitiuū ex parte actus ad quem inducuntur ex ratōne. Ad secundam patet solutio qualiter voluntas mouetur ab alio q̄ a ratōne.conceditur enim q̄ directe non mouet ab alio.sed bene indirecte.

Quod añt et qui cōtraria dicunt ſm modum aliquem dicunt recte.non difficile videre. Dupliciter em̄ dicitur et seruus z seruiens. Est em̄ aliquis ſm legem seruus z seruiens Lex em̄ promulgatio quedam est in qua in bello superata ꝑualentium esse dicunt. Hoc ita q̄ iustum multi eoꝝ qui in legibꝫ (quemadmodum rethorici scribunt) iniquoꝝ tanq̄ durum si vim inferre potentis et ſm potentiam melioris erit seruum et subiectum, q̄ violentiā passuz est. Et his quidem sic videtur.his añt illo modo etiam sapientum: Causa añt huius dubitatōis et q̄ facit verba variari quia modo aliquo virtꝫ sortita successum violentiā pati potest maxime. et est semper superans in excessu boni alicuius. vt videatur non sine virtute esse violentiam.sed de iusto solum esse dubitatōem.propter hoc em̄ his quidem benivolentia victoꝝ videtur iustuz esse. His añt ipm hic iustum meliorem principari.quoniā se positis seorsum his cōmunibus necꝫ forte nihil habent probabile alter ratōnes. vt non oporteat melius ſm virtutem principari et dominari. Totaliter attendentes quidē vt possibile est ad iustum quoddam.lex em̄ iustum quoddam.eam (qui ſm bellum) seruitutem ponunt iustam.omīno añt non aiunt. Principiuz añt contingit non iustum esse bellocz et indignū seruire. Nequaq̄ vtiq̄ dicit aliquis seruum esse si autē non accidet eos que videntur esse optimi generis esse seruos et ex seruis.si contingit vendi captos. Propter quod ipos non volunt dicere seruos.sed barbaros Et quidem cū hec dicūt nihil aliud querunt q̄ quod natura seruuz. Nō quidē a principio diximus. necesse est dicere aliquos hos quidem a principio seruos. hos autem nequaq̄.

Queritur vtꝝ preter ser

uitutem naturalem (que est seruitus simpliciter) sit dare seruitutem legalem et politicam. Videtur q̄ non quia omīs lex (cum sit ratōnis dictamen) debet esse rationi consona. sed aliquos seruos legales videmus in quibus est maior sapientia q̄ in eorum dominis. ergo seruitus legalis non est ponenda. Tenet consequentia.quia vt dictum est supra in fine penultime cōclusionis.rudis intellectu est natura seruus. et qui potest mente preuidere est natura dominus.ergo per quācunq̄ legem politicam talis nō potest iuste fieri seruus Preterea ratio iusticie est lex sed lex respicit bonum cōmune ciuitatis et regni.nō autem respicit bonum priuatum vnius persone nec etiam vnius familie.nō ergo debet esse aliquod ius speciale sic positum.quod sit de dominis seu dominantibus.cum dominus pertineat ad domum et non ad ciuitatem.vt dicitur in textu. In oppositum est pbus in textu.et similiter in quinto ethicorum.vbi determinat de iusto dominio

Sciendum primo.

Q̄ sicut p̄ter ius naturale oportuit ꝓpter bonum dare aliquas leges positiuas ſm quas reguntur regna et ciuitates.sic visum fuit conditoribus legum q̄ p̄ter seruitutem naturalē (ſm quā ignorātes debent seruire sapientib) esset dare seruitutē legalē z quasi posituā. ſm quā debiles et victi seruirent victoribꝫ et potentibꝫ Est em̄ iustū legale (vt dr in textu) superatū in bello superātibus seruire. Videt añt hmōi iustū qđ ſm pbm ē ſm qđ et positiuū triplicē ogruitatē habere. Quaz prima sumit a conditoribꝫ legū. Secūda ex defensione patrie. Tercia ex salute debellatoꝝ. Prima ogruitas sic ptz.opter em̄ dominās habere aliquē excessuz respectu serui Hu

ūsmodi aūt excessus dupliciter esse potest. vel ſm aiam vel ſm corpus. Nā hō naturaliter est cōpositus exduabus vt pribus. Excessus ār ſm bona aie est qñ excessus simpliciter añ dicebat eo q illa bona simpliciter bona sūt Excessus ꝑo corpis ē qñ excessus ſm qd. ꝓt qđ bñ dicit ī ꝓ°. q dicim⁹ aliqs digne dñari. q excedūt in bonis corpis. vt qz sūt fortiores t magni. multū iusti⁹ ē hoc dñiū in aīa vt dicamus aliquos dominari. q excedunt in bonis aie. nam aīa est prestantior corpore. sapientia igit̄ et dignitas (q sunt bona aie) reddunt dominiū naturale t simpliciter sed ciuilis potentia est fortitudo corpis q sunt bona corpea et exteriora nō faciunt dominiū naturale sz faciūt ipm magis legale et positiuū. Qz em̄ superās in bonis corpis. vt in fortitudine vel ciuili potentia dominet hīs quos debellat nō est iustū naturale. sz iustum positiuū ſm ꝓmulgatōem legū. Un̄ videt istud iustum seu de iure ciuili aliquo modo esse congruū si ꝑsideret legislatoris ꝑditio. Nā cū legislatores sint homies q̄bus magis a nuno sunt bona corpis q̄ bona aie. t exteriora q̄ interiora. vt lex daret iudiciū de aliquo certo. visum fuit legislatoribus vt superantes in bello iusto ꝓgrue dñarēt alijs superatis. ꝓpter qđ dr ꝓ tuosos superātes et bonos nō resistere ordinatiōi legali. q cōmune bonū bono priuato est ꝓferendū. Tercia ꝓgruitas sumit ex pte debellatoꝝ seu salute eoꝝ. nā ꝓpter legē multi superati in bello saluant. Homies em̄ alios debellātes ꝓmptiores eēnt ad homicidiū si scirent se ex eis nullā vtilitatē ꝑsecuturos. sz cū cogitant eos acq̄rere in seruos reseruant eos ꝓpter vtilitatem quā inde conseq̄ sperāt Un̄ seru⁹ ſm etħnologiā dr a ꝑseruando. q tales a victoribus ꝑseruātur in bello et nō occidunt. vt possint ipos quasi seruos possidere. Patet ergo q ꝓter seruitutē naturalē ꝓgrue ponit seruitus legalis. q est de iure positiuo. Et talis seruit⁹ ſm quosdā dr a fortuna Preter has ār seruitutes legales scz t naturalē. vtunt homies seruitute ministratiua vel ꝑductiua vel dilectiua. ita q possum⁹ dicere quatuor esse maneries ministroꝝ. Nā aliq sunt tales naturaliter. aliqui vero ex lege. aliq ex ꝑducto. t aliqui virtute quadā t dilectōe. ita q ꝑt fieri talis ꝓportio. Qis minister vel est barbarus vel impotens. vel mercenarius. vel virtuosus et dilectus. Barbari em̄ dicunt illi q̄ sunt quasi siluestres t nesciūt seipos dirigere. ꝓpter qđ tales dicunt naturaliter serui. vt ꝓus dictū est. Deficiunt etiā in bonis aie ſm quoꝝ excessus ꝓtingit aliqs dñari naturaliter. Impotētes em̄ ꝓtingit esse ministros ex lege vt si q sint q nō valeant resistere bellantibus ex ꝓmulgatione legis debent eis seruire et ministare. Mercenarios ꝑo ꝓtingit eē ministros ex ꝑducto. Ille em̄ mercenarius dr q ꝓncipaliter mercedē intendens obsequitur ei a q̄ mercedē acceptat. Sz boni et virtuosi ministri sunt operantes ex dilectōe. lz em̄ dignus sit operarius mercede sua. t nō sit ꝓgruū aliquē ꝓpijs sumptibus militare. nec dz os bouis triturantis alligari. put ꝓfitent⁹ t dicunt nostri venerabiles t insignes iuriste in suis canonibus et legibus. ꝓncipaliter tñ in ministerio debet quis intendere bonū. Si aūt ibi intendat aut cognoscat aut reqrat aliquā mercedē tempozalē hoc debet et potest eē ex ꝑsequenti t nō ꝓncipaliter. sed potius accessorie ex incidenti. vt dictū est. Oportuit aūt dare ministratōez cōductā et dilectōem ꝓter ministratōem naturalē t ſm legē. Nā qz est in nobis corruptio appetitus nō sp seruamus seu custodimus ordinez naturalē. ideo plurimi ꝓncipatus sunt quersi. deuij. et transgressi. nam ignorātes et priuati bonis aie nō acquiescunt ministrare. seruire. parere. seu obedire. t obsequi seu famulari potētibus seu fruentibus prudentia et intellectu. Rursus contingit plures aliquando etiā ex nobili seu insigni aut generoso genere oztos toto tempoze seu toto cursu vite sue nō aliquod iustum bellum facere. vt ex eo possent sibi acq̄rer aliquos ancillantes et seruos seu famulos. ne ergo tales omīno pruentur ministris seu seruitoribus ad supplendā indigentiā domesticaliū opozuit aliquos eē ministros conductos seruiētes seu famulātes intuitu mercedis vel premij. t etiam aliquos dilectos et virtuosos et ministrantes ex amoze boni. Ad hos aūt ministros (quos virtus et amoz boni inclinat ad seruiendum) docet ꝓncipantes se habere ad eos quasi ad filios. t docet eos regere nō regimine ciuili sed magis regimine paternali. filiali et regali. Possumus aūt duplici via ostendere. declarare. seu manifestare. quos scz ministros contingat magis esse honozandos pre ceteris. Prima via sumitur ex dignitate ipozum ministrantiū. Secūda via sumitur ex vnitate et ꝓpinquitate quam habet ad ꝓncipantem seu dominantem. Prima ergo via sic patz. nā dignioribus semper sunt amplioza beneficia tribuenda cuz ergo virtuosus seruit ex amoze honesti aut dilectōne boni. ideo dignioz est mercenario. qui ꝓncipaliter seruit ex conducto et propter mercedem. Et iam dignioz est seruiente nō amoze boni seu honesti. sz quia supatus est in bello Et etiam ille est melioz barbaro. q ille ministrat eo q nescit seipm dirigere. quia deficit ꝑ ratōnis vsu. Ex ipa dignitate ministrantium patet huiusmodi ministros a ꝓncipante esse magis honozandos seu premiandos. Secunda via ad ostendendū hoc idē sumitur ex vnitate seu ꝓpinquitate quam habent huiusmodi ministri ad ꝓncipantem. Dignum est em̄ ac ratōni consonum vt partes propinquioꝝ fonti plus ꝓfundantur aqua q̄ remote. quare omnis amoz virtutē vnitiuam et conūnctiuam habere dicitur. vt vult venerabilis Dyonisius in quarto capitulo de diuinis nominibus dicens. Pr̄incipi ministrantes nō ex mercede ꝓncipaliter. sed ex amoze magis ſm voluntatem coniuncti sunt. quare dignum est tales plus de influentia recipere et amplius honozari seu ꝑmiari a ꝓncipante q̄ alios

Dubitatur prima

Quid est seruus ſm propriam rationem seruī Breuiter respondendo ad quesitum dico. q seruus est organum animatum actiuum separatum alterius homo existens. In hac definitione ponitur (organum) tanq̄ genus. et ponitur (animatum) ad differentiam organoꝝ inanimatoꝝ. sicut securis hasta tc. Ponitur (actiuum) ad differentiam organoꝝ factiuoꝝ. sicut etiam securis vel hasta. Ponitur (separatū) ad differentiam ptis que est organū ꝓiunctum. Ponit (alterius)

ad differentiam ministri seruientis ex cõducto vel amore. qui nõ est alterius nec ẽ ꝓprie possessio eius. Ponitur vltimo (homo existens) ad differentiam brutorum animalium que sunt organa hominis economici animata actiua separata. et sic clare patet quid sit seruus

¶ Notandum est q̃ iustum legis humane nõ est iustuz simpliciter. sed est iustum ꝑm quid. Dicitur enim iustũ simpliciter quod est iustum ꝑm naturam. Et illud est iustum ꝑm quid quod refertur ad ꝯmoditatem humana quam lex intendit. quia ꝓpter ꝯmoditatem hominum leges posite sunt. Unde lex ꝑm ysidorum quinto ethimologiarum. est constitutio populi. in qua maiores natu vna cum plebibus aliquid sanxerunt. Unde magistri eam sic diffiniunt. Lex est quedam rationis ordinatio ad bonum cõmune ab eo qui curam ciuitatis habet ꝓmulgata. quia ergo hoc non est iustum ꝑm naturam. q̃ quicunq; ab hostibus vincuntur sint serui. cum plerũq; contingit sapientes ab insipientibus vinci z superari. Ideo dicit philosophus seruitutem legalem nõ esse simpliciter iustam. sed ꝑm quid. vtputa quia accomoda est vite humane Est enim vtile victoribus z aliqualiter decens q̃ habeant emolimentum seu alimentum a victis. Etiam vtile est ipsis victis. quia ꝓptea ipi seruantur in vita et non occiduntur. quoniaz hoc iussit lex humana. scz seruos seruari et nõ occidi. Si autem potuisset lex humana sufficiẽter atq; efficaciter determinare qui essent meliores mente. ordinassz illos dominos sequentes naturam. sed quia illud fieri non potuit accepit aliquod signum seu indicium scz ipsam victoriam que ꝓuenit ex aliqua excellentia virtutis. et iõ statuit victores esse illorum dominos qui vincuntur. et istud est iustum non tamen est simpliciter iustum. ꝓut dictum est. sed ꝑm quid. et tamen illud est seruandũ. qa omne bonum cõmune ꝓpter quod est institutum seu ordinatum ꝓstãtius et melius est bono ꝑuato.

Ad rõnes añ oppositũ

Ad ꝑmam dicit q̃ lex humana nõ potest esse oĩno certa circa oĩes casus particulares. quia illi casus non bene possunt ab homine preuideri. et quia homini non ẽ nota naturalis ꝓspicacitas et ꝓuidentia omniũ. ideo lex ab homine posita est de seruitute aliquoꝝ per ea que exterius sunt cognita que sunt signa et iudicia virtutis seu excellentie vel ꝓbitatis interioris. Et ideo cum victoria sit signum seu indiciũ interioris virtutis alicuius in victorie. posuit lex humana q̃ victi seruirent victoribus cuius etiam ipi victi sint melioris intellectus et prudentie ipis victoribus. q̃m victus victori debet succũbere seu cedere. hoc tamen non est ita notum sicut de victoria ita q̃ ratio non arguit nisi q̃ illi (q̃ per legem seruiunt) sunt magis apti naturaliter ad dominãdũ. q̃ ꝯceditur

Ad scdam dr q̃ licet seruus inquantũ seruus sit aliquid dñi. est tamẽ homo ꝑm se subsistens ab alijs distinctus. et iõ ad ipm potest eẽ iusticia vel iniusticia. z ꝓpter hoc alique leges dantur de his q̃ sunt dñi ad seruũ. sz in quantum seruus vt seruus est q̃d alteri? et ꝑm hoc ibi deficit rõ iusti vel iniusti. et sic patet solutio rõnum ante oppositũ Sed dubitaret aliqs q̃ et quot sunt bona q̃ hoies ꝓsequunt ex ꝯstitutõe politice cõmunitatis q̃ ciuitas nuncupat. Unde ꝯsiderandũ tria esse bona que ꝓsequunt homines ex ꝯstitutõe ciuitatis. Ordinat enim ciuitas ad viuere. ad sufficienter viuere. et virtuose viuere. Viuere eñ ꝑm ꝓm in viuentib̃ est esse. sicut ergo est aliud esse. aliud sufficienter esse. et aliud virtuose esse. sic aliud est viuere. aliud sufficienter viuere. z aliud virtuose viuere. nam esse latissimũ est. vt dicit in de causis. est eñ ꝓmum rerum creatarum et oĩa aliquo modo esse participant nõ tamen oĩa participant sufficienter esse sed solum illa dicuntur habere esse sufficiens ꝑm naturam suã q̃ ꝑm suã spẽm habent esse cõpletũ Si eñ alicui deficiat aliqua ꝑfectio cõperens siue spẽi (licet posset habere illa res esse aliqñ vt impfectũ) esse tñ sufficienter habere nõ dicit. Latius ergo est esse ẽ sufficienter eẽ. sic etiam latius est sufficienter esse ẽ virtuose esse. quod ẽ habitus electiuus et moralis de quo hic loquitur. quez participare nõ possunt nisi rationalia et intellectum habentia. irrationalia ergo et inanimata ꝑm naturam suã possunt habere esse sufficienter si habeant ꝑfectiones cõpetentes ꝓprie spẽi. eẽ tamẽ virtuosum habere nõ possunt q̃ nequeunt ꝓticipare virtutẽ illam. Et eo mõ quo distinguimus esse. sufficienter esse. et virtuose eẽ. sic distinguere possumus viuere. sufficiẽter viuere. et virtuose viuere. qualitercũq; etiam hõ habeat esse. nõ tamẽ dicitur sufficienter viuere seu vitam habere sufficientẽ. nisi habeat ea que ꝯgrue sufficiunt ad supplendã indigentiam corporalẽ. Aliud ergo est viuere. et sufficiẽter viuere. sic etiã aliud est sufficienter viuere. et ꝑtuose viuere Multi eñ habent sufficientiã ad vitam q̃ ꝓpter corruptõem appetitus virtuose viuere negligunt. Multoꝝ igit aut maximoꝝ bonoꝝ cã est ꝯstitutio ciuitatis. q̃ꝓpter eaz et q̃ eam hoies ꝓsequunt oia tria predicta bona. Nã ipsum ꝓsequunt hoies ex cõmunitate politica. q̃ sine ea vita hois esse nõ ꝑt. Loq̃tur eñ de viuere hois vt ẽ hõ ostendere ergo viuere politicũ ꝑm aliquas leges et ꝑm aliquas laudabiles ordinatõnes recusans sic viuere nõ vult viuere vt hõ (sed vt supra dictũ est et infra dicetur) talis vel ẽ homine melior vl homine peior. homo eñ naturaliter est animal politicum et ciuile. vt infra ꝓbabit. ipsum ergo viuere loquendo de viuere simpliciter cõsequuntur homines ex cõmunitate politica siue ex constitutione ciuitatis Secundo ex tali constitutõe homines nõ solum ꝯsequuntur viuere. sed etiam sufficienter viuere. Nam in vna domo et in vno vico nõ reperiunt oĩa que ad vitam sufficiunt. ideo fuit ciuitas constituta habens plures vicos. in quorum vno exercetur ars fabrilis in alio textoria ꝛc. ꝑm q̃ varijs indigemus ad supplendam indigentiam vite. nec est ciuitas perfecta nisi inhabitantes inuenire valeant oĩa sufficientia ad vitã Cõsequuntur ergo ex ciuitate nõ solum viuere vt homo sz sufficienter viuere eo q̃ ꝑfecta ciuitas est ꝯtinentia oĩum eorum que ad vitam pertinent Bene ergo dictum ẽ q̃ꝛ scribitur ꝓmo huius. q̃ cõmunitas (que est ciuitas cõstans ex pluribus vicis) est cõmunitas ꝑfecta quia iaz (vt conueniens est dicere) huiusmodi cõmunitas ẽ habens terminum per se sufficientie. Tercio ex institutõe ciuitatis ꝯsequuntur virtuose viuere. Nam intentio legislatoris ꝯstituentis ciuitatem nõ solum esse debet vt ciues in ciuitate habeant sufficientiã ad vitam. sed etiaz vt viuant bene ꝑm legem et virtuose. Ideo dicitur ꝓmo huius q̃ ꝑfecta est ciuitas bene viuendi gratia constituta. Forte ꝓmum motiuum hominũ constituentiũ ciuitatem fuit ipsum viuere et habere sufficientiam in vita. videntes eñ q̃ solitarie nõ poterant sibi in vita suffice-

re ꝯstituerunt vt vnus alterius defectum supplens ha/
beret sufficientiã in vita. Constituta aũt iam ciuitate. et
homines ꝑspicatius intuentes ꝙ nõ est habere sufficiẽ
tiam in vita nisi viuatur bene et virtuose. et ꝙ sine lege
et iusticia ciuitas cõstituta stare nõ potest. ordinauerũt
cõmunitatẽ politicam. que erat facta ad viuere ⁊ ad ha
bendã sufficientiam in vita ⁊ ad bene viuere ꝑm legem
et virtuose. si ergo tot bona consequuntur ex constitutio
ne ciuitatis. bene dictũ est q ꝺ scribit ꝑmo hui⁹ scꝫ Qui
ꝑus ciuitatẽ instituit. seu qui primus totius ciuitatꝫ fu
it institutor extitit cã seu occasio maximoꝝ bonoꝝ.

¶ Eodem aũt modo et de ingenuitate ipsos
quidez em̃ non solum apud ip̃os ingenuos sed
etiam vbiq; putant. barbaros autez solum do/
mi tanq̃ sit aliquid hoc quidem simpliciter inge
nuum ⁊ liberum. hoc autez non simpliciter. quẽ
admodum Theodori eloga inquit. Ex ambo/
bus dominis progenitricibus quis vtiq; dig/
nificabit adijcere seruum. Cum autem hec di/
cunt. nihil aliud q̃ virtute et malicia determi/
nant seruũ et liberum. ⁊ nobiles et ignobiles Di
gnificant em̃ quẽadmodum ex homine hominẽ
et ex bestijs fieri bestiam. sic et ex bonis bonum
natura aũt vult quidem hoc facere multotiens.
non tamen potest. Quod quidem igitur habet
quandã ratõnem dubitatio: et nõ sunt hi quidẽ
natura serui. hi aũt liberi. palã et quod in q̃bus/
dam determinatũ est ꝙ tale quidem quoꝝ huic
expedit seruire. huic aũt dominari et iustum est
et oportet hoc quidem subijci. hoc autem prin/
cipari Quare et despotisare male autem inutili/
ter est ambobus. Idem em̃ expedit parti et toti
et corpori et anime. seruus aũt pars quedaꝫ dñi
velut animatũ aliquod corporis. separata autez
pars corporis. propter quod et expediens ali/
quid est et amicicia seruo et domino ad inuicem
his qui natura tales dignificant. his aũt q̃ nũc
nõ ꝑm hunc modum. sed ꝑm legem et violentiaꝫ
posset contrariũ: Manifestũ aũt ex his qm̃ nõ
idem est despotica et politica. neq; om̃es ad in/
uicem principatus. sicut quidã aiunt. hec q̃dem
em̃ liberoꝝ natura. hec ãt seruoꝝ. et economica
q̃dẽ monarchica. ab vno em̃ regit oĩs dom⁹. po
litica aũt liberoꝝ et equaliũ principat⁹. et despo
tes q̃dẽ igit nõ dicit ꝑm sciam. sed eo ꝙ talis sit
silr aũt ⁊ seruus et liber Scia aũt vtiq; erit et de
spotica et seruilis. Seruilis q̃dẽ q̃lem q̃dã in si/
racusis eruduit. ibi em̃ accipiẽs q̃s ꝑciũ docuit
ancillaria ministeria pueros. Erit aũt ⁊ vtiq; et
ad opus hoꝝ disciplina velut pulmẽtaria. ⁊ alia
talia genera ministratõnis. Sunt em̃ alia alijs
hec q̃dẽ honorabiliora. hec ãt necessariora. ⁊ ꝑꝫ
ꝓuerbiũ seruus em̃ seruũ. dñs aũt dñm. Tales
q̃dẽ igit oẽs seruiles scie sunt. Despotica ãt scia
ẽ q̃ ẽ vsiua seruoꝝ. despotes em̃ nõ in possiden/
do seruos. sed in vtendo seruis. Est aũt hec scia
nihil magnũ hñs neq; venerandũ. q̃ em̃ seruum
oportet scire facere. illũ oportet hoc scire ꝑcipere
ꝓpter quod q̃buscũq; potestas ẽ ꝙ nõ ip̃i malũ
patiant ꝓcurator accipit hũc honorẽ. ip̃i ãt ciui
liter viuunt: aut philosophant. Acq̃sita aũt alte
ra ab vtrisq; his velut que iusta bellica q̃dam ex
istens aut venatiua: De seruo quidem igitur et
domino determinatum sit hoc modo

Queritur vtrũ ingenui

tas seu nobilitas insit alicui hoĩ a natura Arguit pri/
mo ꝙ nõ. qꝛ null⁹ ẽ ingenu⁹ siue nobil nisi a ꝟtute. sed
ꝟt⁹ nõ inest a natura. g̃ ⁊c. Tenet ꝯña ꝑ tulliũ dicentẽ
Dictũ ẽ ab eruditꝫ viris nullũ nisi sapientẽ eẽ nobilem
vl liberꝝ. vbi vult ꝙ sol⁹ sapiẽs sit nobil. mõ sapia acq̃ri
tur ꝑ ꝟtutẽ. g̃ Scdo sic. si h̃ eẽt verꝝ ꝙ ĩgenuitas seu
nobilitas ineẽt alicui hoĩ a natura. h̃ maxime haberet ve
ritatẽ de nobilitate generꝫ. ꝫ ꝑ illã nemo dꝫ dici ĩgenu⁹
vl nobil. g̃ nemo dꝫ dici nobil a natura. Minor ꝑbat ꝑ
Boeciũ dicẽtẽ A nobilitate aliena null⁹ ꝺt aliquẽ eẽ no
bilẽ vl claꝝ In oppositũ ẽ ph̃s in textu. vbi postq̃ ꝓ/
bauit ꝙ aliq̃s ẽ seru⁹ a natura ⁊ aliq̃s dñs. ꝯcludit silr
eẽ ddm de nobilitate ⁊ ingenuitate. Pro responsione

Sciendum primo.

Qꝫ nobilitas siue ingenuitas hoĩs dꝫ attendi magis ꝑ
ea q̃ sunt aĩe q̃ ꝑ ea q̃ sunt corꝑis. bonitas em̃ hoĩs (ꝑm
quã moraliter loquendo simpliciter bon⁹ ꝺꝛ) attendit

ſm virtutē ⁊ opus virtutū. ⁊ ideo ſm veritatem ſoli boni ſunt nobiles. ⁊ mali ignobiles. Vnde ꝺ̄t q̄dam nobilitas ſola eſt animi qui moribus ornat. non exterius q̄ moribus intus abundat. vt ſcribitur primo regum Qui continent me erunt ignobiles ⁊ vicioſi

Sciendum ſecūdo. q̄ cum querit an aliq̄s ſit nobilis a natura poteſt intelligi dupl'r. Vno modo q̄ habeat nobilitatem a natura pfectam. ſcz a parentib⁹ cōtractā Alio mō q̄ habeat talē nobilitatez inclinatiue. q̄ ſcz habet a natura inclinatōem ad acq̄rendum talem libertatē. Vnde aliq̄ ſt̄z inclinati a p̄ncipio natiuitatis ad opandum virtuoſe ⁊ ad acq̄rendas virtutes. ⁊ aliq̄ ad vicium. ⁊ ideo pḣus ꝺ̄t q̄ alii qui ſunt cōfeſtim boni aut mali a natiuitate. ⁊ cū oib⁹ iſtis ſtat liberum arbitriū. Vnde pḣus in textu ꝓpter naturalē inclinatiōem. quā habent homines a natura ꝺ̄t q̄ ſicut ex boue naſcit bos ⁊ ex homine homo. ita ex bonis parentib⁹ naſcitur bonus filius. ⁊ homo videtur eſſe cā ⁊ initiuz vñ p̄mo venit ingenuitas ⁊ nobilitas Vnde duplex p̄t aſſignari rō ꝓpter quā filij bonorum parentum bone inclinationis naſcunt. Primo q̄ cōiter ſunt eiuſdem cōplexionis et forme corporee. mō ſicut ꝺ̄t pḣus in libro phiſionomie. anime ſequunt corpora. quod debet intelligi quantū ad inclinationem ⁊ non quantū ad neceſſitatē. ideo filij imitantur mores parentum ſm q̄ ab eis trahunt talem vel talez cōplexionem corporis. que multum facit ad bontatē vt'ma liciam morum. videmus em̄ quoſdā aptos magis ad vnā virtutem q̄ alios. ⁊ hec diuerſitas cōſurgit ex diuerſitate corporum. Alia ratio eſt. quia filij bonoꝝ ⁊ prudentū parē tum ordinatius ſunt educati ⁊ diligentius eruditi in ſcientia ⁊ moribus ⁊ bonis cōſuetudinib⁹. Et ꝓpter has duas rōnes nobilitas generis eſt ſignū vere nobilitatis que eſt ſm virtutem. vnde quādo talis nobilitas virtutis pſeuerat per ſucceſſionem in prole ⁊ progenie. aliqui efficiuntur p ſuam ſciam ⁊ prudentiā diuites ⁊ potētes. ⁊ tūc preferūtur ceteris in honorib⁹. Vñ exiſtimandū eſt de diuitibus ⁊ magnatib⁹ q̄ ſunt ceteris meliores niſi conſtat de contrario. Vnde moyſes Deutro. ij. dixit ad filios iſrahel Tuli de tribubus veſtris viros ſapientes ⁊ nobiles et conſtitui eos principes decanos ⁊ tribunos ⁊c.

Sciendum tercio. q̄ iſta noīa nobilis ingenuus et generoſus ſunt ſynonoma. ſed ſi ſtricte accipiant ille dicit ingenuus q̄ (poſtq̄ natus eſt) ſtatim liber eſt. vt dicunt domini iuriſte. Sed ꝺ̄t nobilis q̄ eſt genitus ex virtuoſis parentibus. Sz generoſus ꝺ̄t qui multos habuit anteceſſores nobiles Pro intellectu predictoꝝ ponitur

Concluſio prima

Ille ſimpl'r ꝺ̄t nobilis q̄ virtuoſus eſt. patz. quia nobilitas vera ⁊ ſimpl'r dicta ſumit ſm bonitatem anime. hmōi aūt bonitas eſt ſm virtutem. q̄ ⁊c. Ex quo ſeq̄tur q̄ iſta vera nobilitas eſt ab extrinſeco. pz. q̄ ſumit'a virtute

Oconcluſio ſcḋa. hmōi nobilitas non eſt a natura ꝓpliue ⁊ in actu pfecte. ſed inchoatiue. Prima ps patet. q̄a nobilitas conſiſtit in opatione virtutis ⁊ in virtute aīe principaliter. mō vt ꝺ̄t pḣs aīa ſiue intellectus a p̄ncipio eſt tā q̄ tabula raſa in qua nihil eſt depictuz. Scḋa ps ꝓbatur. q̄ ſicut dictuz eſt aliq̄ ſunt inclinati a natiuitate ad virtutes ⁊ alij ad vicia. ⁊ pḣs vocat quoſdam bñ natos. alios male natos. Ex p̄dictis pz. q̄ hoc q̄ q̄dā ſunt ex nobili, pſapia loquēdo de nobilitate impꝛopꝛie dicta eſt ſignū talis inchoatōis ad nobilitatē veram. Et ob hoc ꝺ̄t in textu allegans quendā poetā. Ex duab⁹ inq̄t ꝓgenitricib⁹. i. nobilibus radicib⁹ q̄s dignificabit adiꝺcere ſeruuz. q̄ſi di. nullus. Vñ ſubiūgit q̄ natura vult hec facere. vbi tangit naturalem inclinatōem quā hñt (vt in plurib⁹) filij ad hoc q̄ inſe quunt virtutes parentuz. ſed tñ multotiēs deficiūt vel per defectū ꝓplexionis q̄ nō ꝓgruit cū cōplexione parentis. q̄ cōſurgit interdū p indiſpoſitionē materie in matrice. vl' per debilitatē virtutis formatiue aut aliq̄d hmōi. Sil'r etiam ꝓtingit p malā aſſuefactionē inuenū. q̄ aliq̄n cōtingit bonam indolē ꝓpter ſectatōem ſuaꝝ paſſionū depꝛauari Sicut em̄ q̄nq̄z ꝓtingit q̄ aliq̄s virtuoſus et pulcher turpē ac diſtortū filium generet. ita cōtingit aliq̄n vere nobilē ⁊ bonam parentē generare filiū qui nō eſt vere nobil' ſed malus et vicioſus. Et inde ꝺ̄t pḣs i ſcḋo rhetoꝛice. q̄ magne nobiliū, pgenies defecerūt Et a magnis ⁊ nobilib⁹ parentib⁹ naſcunt interdū degeneres filij. Sicut em̄ in vna regione fructuū abundātia ⁊ fertilitas durat p tp̄s. ⁊ poſtea ſequitur ſterilitas. ⁊ ecōtra. Ita eſt de nobilitate alicuius ꝓgenici. vñ q̄n hmōi vera nobilitas deficit cōparat in ſcriptura viti ſilueſtri vel oleaſtro Verū eſt tñ q̄ aliq̄n ꝓtrariū cōtingit. vt ſcz de malis parentib⁹ veniant boni filij. q̄ ſcz boni ſunt ⁊ p inclinatōem ⁊ p ꝺſuetudinē bonaꝝ opationum Et in tali poteſt īchoari nobilitas ſue progenici. ⁊ ꝓterea dicebat ille venerabilis Seneca. q̄ vnuſquiſq̄z ſiue ſit rex ſiue ſeruus a nobilib⁹ anteceſſoribꝫ ⁊ ignobilib⁹. liberis. et ſeruis. diuitib⁹ ⁊ pauꝑib⁹ ſumpſit originē Dicit et̄z q̄ fortuna ſepius de tali nobilitate facit ignobilitatē. talis em̄ nobilitas ſeu generoſitas durat in aliq̄bus plus in aliq̄b⁹ vel⁹ minus. Eſt tñ ꝺ̄ſiderandū. q̄ aliq̄ faciunt ſe nobiles vocari p violentiā. vt pura p potentiā tyrannicam. ⁊ talis nec eſt vera nobilitas nec ſignū vere nobilitatis Ex quib⁹ patet q̄ q̄libet aliq̄ recōmendenꝺ de generis nobilitate ſicut habemus in multis legendis ſanctoꝝ. tamē hec nobilitas non ſe habet aliter ad veram nobilitatem q̄ vtima ad ſanitatem. q̄ ipa eſt tñ ſignū vere nobilitatis. ⁊ non ipſa nobilitas. vñ nullus habet gloriari de ſuo genere. quia ſicut dicit Quintilianus. Non ſatis ſuoꝝ cōfidit titulos meritoꝝ. q̄ de aliena ſibi querit claritate ſuffragiū. niſi em̄ vera nobilitas ſit in aliquo non debet gloriari de eo quod eſt in alio. q̄ illud quod eſt in alio non poteſt ipſum felicem facere. vt ꝺ̄t Boetius. Patet etiam q̄ hij q̄ deſcendunt a vere nobilib⁹ parentib⁹ plurimuz ſunt increpandi ⁊ plus q̄ſ quicunq̄z alij quādo non ſunt nobiles nobilitate moꝝ. Eſt em̄ vituperabile multū degenerare de tali nobilitate parentū. ⁊ ideo alii romani non debebant gloriari q̄ſ ſint de genere Solonis Carthonis aut Ceſaris. immo magis eſt eis verecundia q̄ illam nobilitatem ⁊ gloriā virtutum (quā ipſorum parētes ſuis opibus ⁊ meritis nacti fuerunt) ipſi vel ſui p̄deceſſores pdiderunt p ſectationez viciozum. ⁊ ita de alijs q̄ degenerāt a ſuis parentib⁹ dicendū eſt. Et ideo omni die ſe nobiles acclamari iactant qui reuera nobiles non exiſtunt. Et ideo verum eſt illud prouerbiuz. Il eſt vilayn qui fayit loui laide. ⁊ nobile qui eſt de boen vir. Ex predictis patet. q̄ in diuitijs exteriozibus ⁊ bonis naturalibus non conſiſtit nobilitas vera. Patet. quia vt ſic contingit bene et male vti illis. vt dicitur in primo ethicozum. q̄ propter diuitias multi perierunt. diuitie tamē ozdinate ⁊ appꝛopꝛiate ad bonum finem ſunt bone. ⁊ ipſis vt ſic nō contingit male vti. Et ideo ꝺ̄t in q̄nto huius. q̄ diuitie ſunt ozdinatiue virtutū. ⁊ ideo pertinent ad nobilitatem ozganice. Vnde ꝺ̄t Seneca. q̄ nobilitas nihil aliud eſt niſi antiqua et diuitie. quod poteſt intelligi ſic q̄ nobilitas dicta impꝛo

prie sunt antiquate diuitie. qꝛ q̄ diuites sunt ⁊ a parentibꝫ diuitibꝫ geniti alios volūt excellere. ⁊ inde nobiles dici volunt. sed hec nobilitas nō est vera nobilitas q̄uis forte sit signū vere nobilitatis vt dictum est. Vel intelligenduz est ꝙ nobilitas diuitie antiq̄te sunt. i. organa nobilitatis que ē ſm virtutem. Et sic pz responsio ad quesitū

Ad rōnes Ante oppositum

Ad p̄mā ꝯcedit ꝙ nobilitas nō ē a natura cōpletiue sicut nec ꝑtus. sed bñ inchoatiue siue inclinatiue Ad secundam dicit ad auctoritatē Boetij ꝙ filij bonoꝝ ⁊ nobilium parentum debent laudari tanq̄ signum vere nobilitatis. non tamen sunt laudandi ſm se

Otaliter aūt de omni possessione ⁊ pecuniatiua contēplabimur ſm subinductum modū. quoniā q̄dem ⁊ seruus possessionis ꝑs quedam erat. Primum igitur dubitabit aliq̄s vtrum pecuniatiua eadem sit economice et ꝑs quedam aut subministratiua. vel si subministratiua vtrum vt pectini factiua textili. ⁊ sicut eraria statuifice. Non em̄ similiter seruiūt. sed hec q̄dem organa exhibet. hec autem materiā. Dico aūt materiā quod supponit. ex quo aliquid ꝑficitur opus. puta textori q̄dem lana. statuifico aūt es. Ex q̄dem igitur non eadē economica pecuniatiue palam. huius q̄dem est em̄ acquirere huius autem vti. Que em̄ erit que vtitur his q̄ ſm domum preter economicā. Vtrum pars ipsius est q̄dam. ⁊ altera species habet dubitationem. Si enim est pecuniatiuū videre. vnde pecunie acq̄sitio erit possessio. aut multas complectitur partes ⁊ diuitie. Itaq̄ primum agricultura vtrum pars q̄dam pecuniatiue. aut alterū quoddam genus. et vl'iter que circa cibum cura ⁊ acquisitio. Insuꝑ species multe ciboꝝ vite et animaliū ⁊ hominuz sunt. Non em̄ possibile est viuere sine cibo. quare diuersitates ciborum differre fecerunt vitas animaliuz Bestiaꝝ enim hec q̄dem gregata. hec aūt dispersa sunt. vtroq̄ mō expedit ad cibum ip̄is. ꝓpter hec q̄dem esse animalifaga. hec aūt fructifaga. hec aūt omnifaga. Ipsoꝝ esse itaq̄ ad desidias ⁊ electionē. horum natura vitas ipsoꝝ determinauit. Qm̄ autem non idem vtriq̄ delectabile ſm naturā: sed altera alteris. ⁊ ipsoꝝ animalifagoꝝ ⁊ fructifagoꝝ vite ad inuicem differunt Similiter aūt ⁊ hmōi. multis em̄ differūt hoꝝ vite. Qui q̄dem ociosissimi pascuales sunt. q̄ enim a domesticis aīalibꝫ cibus sine labore fit vacantibus. cū aūt fuerit necessariū transmigrare pecoribus propter pascua. ⁊ ipsi cogunt coasseq̄ tanq̄ agriculturā viuentē colentes. Alij aūt ex preda viuunt et predas alij alias. puta hij q̄dem a latrocinio hij aūt a piscatione. qui circa stagna ⁊ paludes et fluuios ⁊ mare tale habitant. hij aūt ex auibus ⁊ bestijs siluestribus. Plurimū aūt genus hominuz ex terra viuit ⁊ domesticis fructibus vite ergo q̄dem vere tot sunt. Quicunq̄ q̄dem sponte natā habent elaboratōem. ⁊ non ꝑ ꝯmutationē ⁊ negociationem ferunt alimentum. pascualis furatiua ⁊ piscatiua venatiua. Alij āt ⁊ miscentes ex his delectabiliter viuūt. cum supplentes defectissimā vitam. qua fiunt deficientes ad ꝑ se sufficientē esse. puta hij q̄dem pascualem simul ⁊ furatiuā. hij aūt agriculatiuā ⁊ venatiuā Simil'r aūt ⁊ circa alias quoq̄ oportunitates cōpellat hoc mō degunt. Talis q̄dem ergo acq̄sitio ad ipsa videtur natura data oībꝫ sicut ſm primā generationē mox. sic et ſm ꝑfectionē Etem̄ ſm eam q̄ a p̄ncipio generatōem hec q̄dem animaliū cooperiūt tantū alimentū vt sufficiens sit quousq̄ vtiq̄ possit ip̄m sibijpsi acq̄rere q̄d generatū est. sicut q̄cunq̄ vermificāt aut ouificant. Quecūq̄ aūt aīalificāt ꝓ genitis habent cibū in seipsis ad tempus vocatū lactis naturam. Quare sil'ter palā qm̄ ⁊ genitis existimandū plantas aīaliū gracia esse. ⁊ aīalia hoīm gracia. domestica q̄dem ⁊ ꝓpter vsum ⁊ ꝓpter cibum. siluestria autem q̄uis non om̄ia tamē plurima cibi ⁊ alterius auxilij gracia. vt et

vestis. ⁊ alia organa fiant ex ipsis. Si ergo natura nihil neqꝫ supfactuꝫ facit. neqꝫ frustra. Necessariū hominū gratia oīa fecisse naturam. propter quod ⁊ bellica natura acq̄sitiua aliqualiter erit. Predatiua eīm ꝑs ipius q̄ oportet vti et ad bestias ⁊ ad homīes. q̄cunqꝫ nati subiici non volunt. tanqꝫ natura iustum sit predatiuū bellum ⁊ primū. Una q̄dem species possessiua ꝑm naturam economice pars est. quaꝫ oportet aut existere aut acquirere ipsam. vt existāt quarum est thesaurizatio rerum ad vite necessitatem ⁊ vtilitatem in ꝯmunionem ciuitatis ⁊ domus Et videnť vere diuitie ex his eē. possessionis eīm talis per sufficientia ad bonā vitam nō infinita est sibi. Solon inquit poetizans diuitia ꝙ nullus terminus ꝑfinitus viris. ponit eīm quemadmodum ⁊ alijs artibus. nulluꝫ eīm organum infinituꝫ nullius est artis. neqꝫ multitudine neqꝫ magnitudine diuitie aut organoruꝫ multitudo sunt economico ⁊ politico. ℭ Qui dem ergo est q̄dam possessiua ꝑm naturaꝫ economicis ⁊ politicis. ⁊ ꝓpter quā causam palā.

Queritur. utruꝫ homo

naturaliter dominet ceteris animalibus ⁊ alijs creaturis. Arguit ꝓmo de alijs animalibꝫ ꝙ nō. qr ea que ad inuicem discordant non recte sub vno dominio cōgreganť. ꝫ multa aialia naturaliter ad inuicem discordāt. sicut ouis ⁊ lupus. ergo oīa aialia naturaliter sub homis dominio nō cōtinenť Et cōfirmat. qr q̄nqꝫ aliqua aialia inferūt nocumentū hoibus. qđ nō esset si forent eis naturaliter subiecta. ℊ. ⁊c Secōo sic. hō nō ꝑt mutare cursum corporuꝫ celestiū. nec vires herbaꝝ. ⁊cīs. ℊ hō nō dñatur istis rebꝰ sensibilibꝫ. In oppositū est pḣus in textu. qui dr ꝙ alia aialia ꝓpter hoiem facta sunt. ⁊ in scōo phȳsicoꝝ dr. Nos sumus quodāmodo finis oīm. Simiľr habeť Gen. ꝓmo de hoīe ꝙ ꝓsit piscibꝫ maris volatilibꝫ celi ⁊ bestijs terre et oīmbus creaturis Pro respōsione ponitur

Conclusio prima

Omnia aīmalia sunt naturaliter homini subiecta ⁊ propter ipsum facta. Probatur. quia minus ꝑfectum naturaliter subditur magis ꝑfecto. sed alia animalia ab homine sunt imꝑfectiora. ergo. Apparet hec conclusio ex tribꝫ. primo ex ipso nature processu. sicut eīm in generatione rerū intelligitur q̄dam ordo quo ꝓceditur de imꝑfecto ad perfectum. nam materia est ꝓpter formā. ⁊ forma imꝑfecta ꝓpter ꝑfectiorem. ita est in vsu rerū naturaliū. quia imꝑfectiora cedunt in vsum perfectioꝝ. Videmus eīm ꝙ plāte ⁊ arbores vtunť terra. que ommibꝫ substat tanqꝫ imꝑfectior ad eorum nutrimentū. ⁊ plante aialibus. hommibꝫ vero plante ⁊ aialia. quare seq̄tur ꝙ homo naturaliter dominať aīmalibus. Et ob hoc dr pḣus in textu ꝙ venatio animaliū siluestriū est iusta ⁊ naturalis. qr ꝑ eā hō vendicat sibi qđ naturaliter est suū. Secōo hoc apparet ex ordīe diuine ꝓuidentie. qua res vniuerse guberňanť. inferiora q̄dem ꝑ superiora reguntť. vñ cuꝫ hō sit supra cetera aialia. qr ad ymaginē dei factus est. ꝙuenienter eius gubernationi alia aialia subduntť. Tercio apparet hoc ex ꝓprietate hois et aliorꝝ aialiū. in alijs eīm aialibus inuenit ꝑm existimationē naturalē q̄dam ꝓcipatio ꝓdentie ad aliq̄s actus ꝑticulares. vt vulpi inest q̄dā ꝓticipatio cautele. ⁊ apes obediunt regi eaꝝ. ⁊ ita in alijs. In hoīe aūt inuenit vīs prudentia que est rō oīm agibiliū. Omne autē qđ est ꝑ ꝓticipationē subditur ei quod est ꝑ essentiā ⁊ vīr. Relinq̄tur ℊ ꝙ est naturalis subiectio aliorꝝ animaliū ad hoīem Unde q̄dam ait. Cuncta timent hoīem qr ꝑsidet ipse creatis Ex quo paret. ꝙ oīa aialia quodāmō ordinanť ad hominem Unde fertur de Virgilio q̄ fecerat hos ꝙsus. Sic vos non vobis vellera fertis oues. Sic vos non vobis mellificatis apes. Sic vos non vobis fertis aratra boues. Sic vos non vobis nidificatis aues Considerandū est ℊ ꝑm fidem catholicam. ꝙ inobediēcia ad hominē eorꝝ que debēt ei naturaliter esse subiecta sequuta est etiā penam. quia ipse fuit inobediēs deo. ideo licet ille status alius ab isto non cōsideratur a pho. sed a theologo vt dictū est. tamen est fatendum ꝙ in illo statu ante ꝓditam innocentiā nihil ei repugnabat qđ naturaliter debebat ei esse subiectū. Ex quo seq̄tur ꝙ oīa aialia fuissent quo ad hoīem mansueta. neqꝫ intulissent ipsi aliqđ nocumentū. sed subfuissent ei ad actus eius. vñ tūc oīa aialia ꝑ se obediuisseut homini. sicut nunc quedam domestica animalia obediunt ei.

Conclusio secūda. hō naturaliter ꝓest creaturis carētibus sensu ⁊ dñatur eis. sicut sunt arbores ⁊ plante. Ꝓꝫ qr dr Hugo de scō vic. ꝙ hō factus est eo ꝙ deo seruiret ꝓpter quem factus est. ⁊ mūdus factus est ꝓpter hoīem vt seruiret homini. Et hoc idē dr pḣs in textu. scilꝫ ꝙ arbores plāte ⁊ oīa aialia facta sunt ꝓpter hoīem. Sed est attēdendū qđ dr Alexāder in scōo. ꝑm textū. Gen. i. Ab seꝫ dubio hō dñareť vniuerse creature insensibili si sterilisset. ℭ Est tamen duplex dominādi modus vt sufficit ad ꝓpositum. Uno mō dr q̄s dominari alicui creature cū sup eā hz ius possidendi. ⁊ eadem vti potest ad libitū suuꝫ ita ꝙ nihil illius rei aduersetur voluntati vtentis. ⁊ sic hō in primo statu dñabatur creaturis insensibilibꝫ. q̄ei deseruebant in suis actibꝫ. qr poterat eis vti libere ⁊ sine difficultate vl repugnantia. Alius est modus dñandi. cum nō solū eo cui dñatur potest vti libere. sed etiā ei ꝑcipere ꝑt mō vnū mō aliꝰ ꝑm voluntatis sue arbitrium. ⁊ hoc mō non dominabaťur creaturis insensibilibus. sed tm sensibilibus ꝑm ꝙ sensibiliter mouentur ⁊ nate sunt moueri in oppositas ꝑtes. Et huius ratio est. qr creature insensibiles mouentur ꝑm naturalem inclinationem que est ad vnuꝫ ꝑtem tm. vt lapis semꝑ mouetur deorsum ⁊ ignis sursuꝫ. Sed creature sensibiles que aliquo mō essent disciplīe capaces (scilꝫ ille q̄ habēt auditum vel augmentū iuxta memoriā. et que nate sunt ad omnes partes moueri. sicut canes leones. ⁊c) obtemperassent homini. in omnibꝫ q̄ nature non ꝓtrariarent

Ex quo patet q̄ homo naturaliter dominat̄ sensibilibꝫ t insensibilibus. licet non omino istis sicut illis. vnde in hoie quodāmodo sunt oppolita oīa. t ideo ſm hunc moduꝫ quo homo dominat̄ his que in seipso sunt. ſm hunc modū nō cōpetit ei dominari alijs. Est aūt in homie tria considerare. scz rōnem ſm quā conuenit cum angelis. vires sensitiuas. ſm quas conuenit cum animalibꝫ. t ipm corpus ſm quod conuenit cum rebus inanimatis. Ratio aūt in hoie habet locū dominātis t subiecti. vū homo angelis nō dominabat̄ in p̄mo statu. Oō aūt dr (omni creature) intelligitur nō ad ymaginē dei facte. Viribus aūt sensitiuis (sicut irascibili t cōcupiscibili que aliqualiter obediunt rationi vt dictum est) dominat̄ anima p̄ncipatu regali. Et iō in statu innocentie alijs animalibꝫ dominabat̄ per imperiū Viribus autem naturalibus ipsius corporis dominatur non imperando. sed quasi vtendo despotico p̄nciparu. ita etiam homo in statu innocentie dominabat̄ plantis t rebꝫ inanimatis non p ipsum imperiū vel immutationē. sed absq̄ impedimento vtendo eoꝝ auxilio. Sed est difficultas. ad quid deus naturaliter dedit homini dominiū super omnia animalia. cum ante peccatū non indigeret. Dicendū q̄ homo in statu innocētie licet non indigebat ad corporis necessitatē. neq̄ ad tegendū corpus. quia nudi erant t non erubescebant. neq̄ ad cibum. qz de lignis paradisi edebant neq̄ ad vehiculū propter corporis robur. tamē indigebat illis (vt dicit sanctus Thomas) ad experimentalē cognitionē sumendā de naturis eoꝝ. quod significatū est per hoc q̄ deus oīa animalia ad adam duxit vt eis nomia imponeret que eoꝝ naturas significarent. Et p̄dictis rōnibus et alijs oibus patet responsio ad quesitum

Ad rōnes ante oppositum

Ad primā dr que arguit de animalibꝫ q̄ ad inuicē discordant. q̄ dicūt q̄dam vt Alexander. q̄ aialia (que nūc ferocia sunt t occidunt alia aialia) in illo statu fuissent mansuera. non solum erga homines vt dictū est. sed etiam erga seinuicem. Sed istud non placet doctori sancto. nec etiam videt esse de mente Augustini p̄mo contra manicheum. Non em̄ per peccatum hominis immutata est natura animalium. ita vt q̄bus nunc est naturale comedere aliorum animaliū carnes. tunc viriessent de herbis. sicut leones et falcones. t hoc dr glosa Bede sup Gene. i. cap'lo. q̄ ligna et herbe non sunt date oīmbus animalibꝫ t ausibus in cibū sed q̄busdam. Dicendū est ergo q̄ fuisset naturalis discordia inter quedam aialia. nec tamē abstraherent a dominio hominis sicut nunc. t ideo rō non bene arguit. Et nūc apparet in animalibꝫ domesticis vt in gallinis que hominibꝫ dantur in cibum. t sic patet quid dicendū sit ad rationem

Ad confirmationē (q̄ q̄dam aialia nocumentū inferāt hōi) dōm. q̄ illud puenit ex lapsu nature. t est hōi in penā vt dictū est. Ad aliā dr. q̄ hō nō dñabat corpib⁹ celestibꝫ dominio sēdo mō dicto. sz p̄mo. qz vtebat eis nō q̄dē imperādo p dominiū. sz eis vtēdo ſm q̄ ꝯgruebat suo statui. s. q̄ nullum nocumentum ei intulissent impressiones ille celestes. Et ita concludit.

Et autem genus aliud possessiue qō maxime vocant. t iustum ipsum vocari pecuniatiuaz. propter quā nullus videtur terminus esse diuitiaz t possessionis. q̄z vt vnā t eādem dicere multi putant. est autem neq̄z eadez dicere neq̄z longe posita. Est autem hec q̄dem natura hec autem non natura ipsaz. sed per experientiam quandaz t artem fit magis. Sumamus autem de ipsa principiuz huic. vniuscuiusq̄z rei em̄ duplex est vsus: ambo autem ſm se. sed non simlr. sed hic q̄dem ꝓprius. hic autem non proprius. ita puta calciamēti. Calceatio t cōmutatio ambo em̄ calceamenti vsus. Et em̄ cōmutans cum eo qui indiget calceamento pro nūmismate vl'cibo vtitur calceamento ſm q̄ calceamentū. sed non ſm proprium vsum. Non em̄ cōmutationis gratia factū est. eodem autē modo se habet t de alijs possessis rebus Est em̄ p mutatiua omniū que incipit p̄mo q̄dem ab eo quod ſm naturam. eo q̄ bñ q̄dem plura. bñ āt paucioza sufficientiū habent homies. Quare et palam t ſm t nō ſm naturā pecuniatiue cāpsoria. quantū em̄ sufficiēs ipsis necessariū erat fieri cōmutationem. In p̄ma q̄dem ergo cōitate hec aūt est domus manifestum. q̄ nullum est opus ipsius. sed iam ampliori cōitate etiñte bñ quidē ipsoꝝ cōicabant oībus. bñ autem segregati in multis rursum t alijs. quoꝝ ſm necessariuz indigentiā fieri retributiones. quēadmodū faciunt adhuc multe barbare nationes ſm cōmunicationē. Ipsa em̄ oportuna ad ipsa cōmutant. ad plus aūt nihil. puta vinū ad triticū dātes et recipiētes t alioꝝ taliū vnunq̄dq̄z Talis q̄dem ergo cōmutatoria neq̄z p̄ter naturā neq̄z pecuniatorie est species vlla. In suppletionem em̄ eius que ſm naturā p se sufficientie dat

Queritur Vtrum numisma

misma sive pecunia sit necessaria ad cōmensurandū p̄mutabilia. Arguit q̄ nō. qz oīe illud q̄ necessario requirit ad cōmutationē sine qua nō p̄t stare ciuilis cōicatio instituturz est a natura. sz nūmisma nō est a natura. vt p̄z in textu. g. t. Maior p̄z. qz natura ñ deficit in necessarijs. si g̃ necessariū est facere p̄mutationē in ciuili cōicatione videt q̄ naturaliter sit illud sine quo nō est talis cōicatio Preterea. si nūmisma esset certa mēsura rerū venaliū sequeretur q̄ semp

pro equali pecunia haberemus res venales equales. cō sequens est falsum et cōtra experientiam. qz videmus q in aliquo anno habuissemus duo dolia vini, p valorem vnius in isto anno. igit ꝛc. Jn oppositum est phs in textu vbi dicit q factū est nūmisma ex necessaria cōmutatōne vt habetur in libro ethicorum Pro responsione

Sciendum primo

q phs ponit in textu duplicem eorū cōmutatōem. vna est naturalis ⁊ necaria. p quā sc̄z fit ꝯmutatio rei ad rez vel rerū ⁊ denariorū. ꝓpter tñ necessitatē vite talis cōmutatio nō ꝓprie ptinet ad mercatores. sz magis ad economicos vel politicos. qui habent ꝓuidere domui vel ciuitati de rebus necessarijs ad vitam. Alia vero ꝯmutationis spēs est vel pecunie ad pecuniam. vel quarūcūq; rerum ad pecuniam. nō quidē ꝓpter necaria vite. sed ꝓpter lucrū querēdū. ⁊ excrescētiam pecuniarū. vt loquit phs et hec cōicatio proprie ptinet ad negociatores ⁊ mercatores. sz fm phm prima ꝯmutatio est laudabilis. qz deseruit necessitati naturali. sed iuste scda vituperat. qz cūq; tum est de se deseruit cupiditati lucri. q̄ terminū nescit. sz in infinitū tendit. vt dr in textu Est tñ aduertendum q lucrū (qd est negotiationis finis) ⁊ si in sui rōne nō impoꝛtet aliquid honestuz vel nociuū. non tñ impoꝛtat in sui rōne vicioſum vel virtuti cōtrariū. vnde nihil prohibet lucrū ordinari ad aliquem finem nociuū vel etiā honestū. sc̄z cum aliquis lucrū illud (qd̄ per tales cōmutationes querit) ordinat ad domus sue sustentatōnem. vel etiam ad subueniendū indigentib⁹. vel ꝓpter publicā vtilitatem. Et etiam cum lucrū quis expetit nō quasi finē sz quasi stipēdiū laboris. iuste q̄dē vituperatur ille q̄ in cōmutationib⁹ lucruz tanq̄ finē querit. vñ dicit Cris. super Math. xxi. Quicūq; rem integrā ⁊ ꝯmutatā vendendo lucrat. ille est mercator q̄ de tēplo dei ejicit. Et dr Cassiodorus sup illud p̄s. qm̄ non cognoui negociationē, fm aliam trāslatōem littere. Quid inquit est negotiatio. nisi vilius ꝓparet ⁊ carius vendere. qd̄ intelligit de illis qui carius vendūt q̄ emerūt intendentes lucrū nō ad indigentie subleuamē nec aliud bonū. Ex quo patet. q non quicūq; (qui carius vendit q̄ emat) est vituperandus. sed solum ille qui aliquid emit vt carius vendat. Si em aliquis emat aliq̄d non vt vendat sz vt teneat apud se, ꝓpter indigentiam subleuandā. ⁊ postmodū vendere velit non est inde culpandus vel redarguēndus si ipse carius vendat Considerandū est. q insufficientia siue indigentia est rō naturalis ꝓpter quam prima ꝯmutatio. sc̄z rerū ad res facta est. vt sc̄z cōpleret hoīm indigentia. Videmus em indigere multos aliq̄b⁹ bonis ad vitam necessarijs. q̄bus tñ multi hoies abundant. Verbi gratia. si indigeo blado quo tu abundas. et tu indiges vino quo ego abundo. naturali neccitate cōpellor ꝯmutare tibi vinū, p blado. Et exinde vtraq; nostra repleta est indigentia. Vnde et hac cōmutatōe primo vtebant homines ante inuētiōem pecunie. ideo dr phs q ista ē fm naturā et maxime. qz homo naturaliter est aīal ciuile et politicū. Et ad cōmunicationē ciuilem ista cōmutatio requiritur. qa in aliq̄b⁹ regionibus est abundātia aliquoꝝ victualiū. et in alijs aliorū. et ideo ad hoc q hoies ꝯmunicēt ad inuicem, ꝯmutabāt ista, p illis Considerādū est ergo q nō est bene possibile res ad inuicē naturaliter cōmutabiles transpoꝛtari ad loca longinqua, et ideo ad habēdū ea quibus indigemus ex industria humana ītē tus est vsus nūmismatis siue pecunie. et ista ars siue industria vocat phs pecuniatiuā. Vnde dicit Cassio dorus. q talis vsus pecunie fuit iudicio rōnis inuētus. vtputa summe neccarius cōicationi humane. Sūt autem nūmismatis multe ꝯditiones. q̄ꝝ prima est. q sit paruū in quātitate. sic em nō potest ei fieri subtractio q̄m de facili ꝑpendit. Scda est. q habet impressionē caracteris alicuius principis. qz aliqs posset fingere et falsificare nūmisma. ex quo cōmutatōnis equalitas tolleret. vñ talis caracter est q̄ntitatis pōderis siue valoris signū. vt dicit phs. ideo solebāt antiqtus poni ymagines deoꝝ imonetis. ⁊ adhuc in aliq̄b⁹ terris. vt in francia signū crucis ponit. et inscribit nomē dñi siue dei in attestatōem debiti pōderis ipsius monete. Jdeo ponit tertia ꝯditio. q sit debiti ponderis. aliter em nō posset certū pciū fm ipsum reb⁹ cōmutabilib⁹ imponi Quarta est. q sit bñ pmāsiuū sine coꝛruptōne. qz aliter nō posset per ipsum future indigentie ꝑuideri. Quinta est. q sit ex materia pciosa. puta auro vel argento. vt multus valoꝛ posset in paruo loco reponi ad loca distantia faciliter portandū. Sexta ē. q sit in qua diuisibile specialiter ꝓpter pauperes. qui sepe multis rebus indigent parui pcij. Habet aūt phs in textu. q nūmisma siue pecunia aliquotiens fuerit a pncipio sine impressione caracteris. sz tñ determinata erat per pondus et quātitatē. et hoc satis apparet ex antiqs noibus monete q̄ sunt quasi ꝓpria. et sunt noia mēsure et ponderis. Dicit Cassio. in epla. Magno et excellenti ministerio tributa sunt nūmismata. dicit em q hec figurant ⁊ repsentant magna secreta nature. sed qz hoies nimiū tedū habebāt ponderandi materiā. ⁊ nō poterant facilit er scire veritatez materie. Jdeo pnceps in testimoniū veritatis materie ⁊ ponderis impressit aliquē caracterem. vt prius dcm est. Ex dictis pz. q ꝯmittere fraudem in moneta est crimen falsi. ideo dicit Cassio. in quadam epla. q fraudem facere in nūmismate est magna iniquitas. qz est coꝛruptio ordinis iusticie.

Conclusio prima

Nummisma est necessariū ad cōmensurandū cōmutabilia. neccariū dico. sine quo ꝯmutatio nō pōt bene fieri Probat conclusio multipliciter. ꝓmo q̄dem ex dicta loco ꝓ. vbi sunt res cōmutande. verbi grā in anglia nō sunt vina. sed ibi sunt frumēta vel lane. p lanis ergo suis volūt habere ex francia vel a gascōnia vina que ibi crescūt. portando ergo ad franciā vel gascōniā sua frumenta fierent maiores expense q̄ꝝ frumēta forte valerēt. et ō nihil vel modicum vini reportarēt. Ergo neccariū est aliq̄d cē parue q̄ntitatis. vt sit bñ portabile et magni valoris. vt sit ꝯmutabile frumēto et vino. et hoc est nūmisma. Scdo pz ex dicta tpis. ꝓbi grā. habeo anno pūti multa vina. ⁊ anno sequenti illis indigebo. nec vina q̄ habeo seruare possum qz putrefierēt. g̃ necce est q aliud accipiā, p vino q̄d bene seruare possem sine expēsis ⁊ putrefactōne. ⁊ hoc ē nummisma. Et hanc rōem ponit phs in qnto ethicoꝝ. vbi dicit q nūmisma est fideiussoꝛ future neccitatis. Tertio pz ex multiplici indigentia nostra. ꝓbi grā. oporet paupem ex laboꝛe lucrari si necessaria vite nō habeat. si ergo ille, p quo laboꝛat de neccarijs vite nō habeat nisi q̄tū sibi sufficiat. et habeat lapides pciosos calceos secures vel aliq̄d hmōi. necesse ē tñ q habeat aliq̄d quo satisfaciat

illi pauperi. sed nō est de necessarijs vite. qz nō habet nisi quod sibi necesse est nec de illis lapidib⁹ pꝛecios⁹ Etiā qz hec non sunt necessaria vite. ergo oportet aliqd esse in quo ꝓmuteꝛ ille lapides p̄cios⁹ calceos secures z hu⁹modi. vt satisfaciat paupi. hec aūt ē pecunia de qua ipe pauper habebit lac vinū panem zcīs Quarto patet ex rōne quoꝝūdā ꝓmutabiliū magni valoꝛis. vt si habeo equum z indigeam veste calceamentis et cibo. z si dare equū meū cozario ꝓ calceis tm̄. tūc nō haberem adhuc vestimēta nec cibū. ergo necesse est q̄ accipiā pro equo pecuniā. cuius vnā ptem dabo ꝓ panno. aliam ꝓ frumēto. et reliquā ꝓ calceamētis. ergo ad cōmutatōem (que necessaria est cōmunicationi humane) necesse est habere pecuniā siue monetam Ex p̄dictis sequitur q̄ moneta nō debet mutari sine magna necessitate et pꝛeter publicā vtilitatem. Patet qz (vt dictū est) nummisma est regula et mensura cōmutabiliū. sed regula z mēsura debet eē permanēs. g̃ zc. et hoc dicit exꝛesse ph̄s in quinto ethicoꝝ. Unde videt q̄ inter omes exactōes quas pꝛinceps potest facere sup̄a ꝓp̄m mutatio monete (si fiat ꝓpter lucrū suū) est grauissima z irrōabilissima z cōmunitati pnicios⁹issima Ex quo possunt contingere multe perturbationes z seditōnes in populo. Si fiat tamē ꝓmutatio monete ꝓpter aliquas legitimas causas ex quibus accreseit vtilitas populi z bonū cōe sic licite potest per pꝛincipem et nō per alterū fieri. qz ad ip̄m solum pertinet moneram sic vel sic oꝛdinare ꝓpter bonū cōmune. Unde quicquid fit in policia debet fieri ad bonū totius policie. et ideo quicunq; siue pꝛinceps siue alius (qui vacat bono pꝛiuato in detrimentum boni cōmunis) errat mozaliter Patet ergo quid sit dicendū ad quesitum.

Ad rōnes Ante oppositū. Ad pꝛimam dōm est. q̄ nummus nō est necessarius ad cōmutatōem simpliciter. qz ante eius inuētionem fiebat cōmutatio rei ad rem. Sed sic est necessarius qz sine illo nō potest bene fieri humana cōmunicatio. Nec ꝓpter hoc natura defecit in necessarijs. qz dedit nobis rōnem per quā possumus nobis acquirere. et per ꝓsequens oīa necessaria ꝓcurare. Ad secūdam negetur ꝓsequētia. cuius ratio est. qz pꝛeciū rez venaliū nō ꝓsideraꝝ fm gradū nature nec fm cōsideratiōem absolutā rez. cū q̄nq; pluris venditur vnus equus q̄ vn⁹ seruus. sed cōsideratur fm q̄ res in vsum humanū veniunt. et ꝓpter indigentiam ideo non valet q̄ eadem res sp equali pꝛecio ꝓparetur sed fm diuersas circūstantias loci et tpis in ip̄is variatur pꝛeciū. Sicut etiam videmus diuersas mensuras rerū venalium esse in diuersis locis. ꝓpter diuersitatem abūdantie z inopie reruz. qz vbi res magis abundāt cōsueuerūt esse maiozes mensure.

Ex hac tamē facta est illa fm rationē magis peregrino eīm facto per adduci quibus indigebant. Ex necessitate nummismatis acquisitus vsus est. Non eīm facile portabile vnūqōq; fm naturam necessariozū. ꝓpter quod ad cōmutationes tale aliqui cōposuerunt. ad semetipsos dare accipere. quod vtiliū per se ens habebat vtilitatē valde expeditam ad vinere. puta ferū et argētum et si quid tale alterum. Pꝛimo quidem simpliciter determinatuz magnitudine et pōdere. postremo aūt z caracterē ip̄rimētib⁹ vt absoluant a mensuratōne ipsos. Caracter eīm positus est quātitatis signi Facto ergo nūmismate ex necessaria cōmutatōe altera species pecuniatiue facta est campsoria. Pꝛimo ergo quidem simpliciter forte factū. deinde p̄ expientiā iam artificialius vnde et quo modo transmutatum plurimū faciet lucrū. Pꝛopter quod videt pecuniatiua maxime circa nūmisma eē. z opus ip̄ius posse cōsiderare. vñ erit multitudo pecuniaruz. factiua eīm diuitiaꝝ z pecuniarū Et eīm diuitias multotiēs ponūt nūmismatis multitudinē. ꝓpter circa hoc eē pecuniatiuā z cāpsoriam. Aliquando aūt rursum deliramētū eē videtur nummisma et lex oīno. natura aūt nihil. qm̄ transpositis vtētibus nullo dignū nec; vtile ad aliquod necessariozum est. E nūmismate diues multotiēs indigebit necessario cibo. q̄s uis incōueniēs tales eē diuitias q̄b⁹ abūdans fame perit quēadmodū z meda illum fabulose dicit ꝓpter insaciabilitatē desideriū oīb⁹ sibi exhibitis aureis. Pꝛopter quod querūt aliud diuitias z pecuniatiuā tecto querētes. Et eīm altera pecuniatiua et diuitie q̄ fm naturam. et hec quidē economica. campsoria aūt factiua pecuniarum non oīno. sed per pecuniarum ꝓmutationē. et videt circa indiuisiua nūmisma esse. nummisma ei elemētū et finis cōmutatiōis est Et infinite vtiq; diuitie q̄ ab hac pecuniatoria. sicut ei medicinal' ad sanare i infinitū ē z q̄libz artium finis in infinitum. q̄s maxime eīm illū volunt facere eoꝝū aūt q̄ ad finez nō infinitū. terminus ei quidē finis oīb⁹ sit et huic pecuniatorie non est finis terminus. finis autē tales diuitie et pecuniarū possessio economice aūt non pe/

cuniatiue est terminꝰ nō em̄ economice opus. Propter q̄d sic q̄dē videt oīm diuitiaꝝ necessa/ riū esse terminū. In his q̄ sunt videt accīs cō/ tranū. oēs em̄ in infinitū augent ꝓ reb⁹ ad vsuꝫ habētes nūmisma. Causa aūt ꝓpinquitas ip/ sorum. variat em̄ vsus eiusdē exīs vtraq; pecu/ niatiue. Eiusdem em̄ est vsus acq̄sitio. sꝫ nō fm idē. sꝫ huiꝰ q̄dē aliꝰ finis. huiꝰ aūt augmentatō finis. Quare videt q̄b⁹ hoc esse economice opꝰ et pseueranter. vel saluare oportere existimātes vel augere nūmismatis subam in infinitū. Cau sa aūt huiꝰ dispositōis est studere circa viuere. sꝫ nō circa bñ viuere Infinitū igit illa ꝯcupiscē tia existente. et ideo factiua infinita desiderant Quicūq; aūt bñ viuere ipius adiciūt q; ad frui tiones corporales q̄runt. Itaq; qm̄ et hoc in po sessione videt existere oīs eoꝝ vita circa acq̄si/ tionē pecuniaꝝ ē Et altera scꝫ pecuniatiue. ꝓpter hoc venit in excessus factiua q̄runt. Et si non ꝑ pecuniā pñt acq̄rere. ꝑ aliā cām ℔ acceptāt. vna quaq; ꝑso naꝝ vtentes nō fm naturā. fortitudi/ nis em̄ nō pecunias facere ē sꝫ audacē. neq; mili taris et medicinalis. sꝫ huiꝰ q̄dē victoriā huius aūt sanitatē. Vi aūt oēs faciunt pecuniatiuas tāq; hoc finis existat. ad finē aūt oīa oportunuꝫ occurrere. De nō necessaria q̄dē igit pecuniatia et q̄ ꝓpter quā cām in indigentia sumus ipi⁹ dictū est. et de necessaria qm̄ altera q̄dē ab ipsa economica aut fm naturā q̄ circa cibū. nō sicut circa ipa infinita. sꝫ hīs terminū. palam āt ꝫ q̄d dubitabaꝫ a ꝓncipio vtꝝ economici ꝫ politici ē pecuniatiua aut nō. sꝫ optet ℔ q̄dē existere. sicut em̄ et hoies nō facit politica. sꝫ sumens a natura vtiꝫ ipis: sic ꝫ nature cibū. naturā optet tradere terrā aut mare aut aliud aliquid. Ex his āt quō oportet ista disponere ꝓuenit economo Nō em̄ est textoris lanas facere. sꝫ vti ipis. ꝫ cognoscere etiā quale vtile et ydoneū vel ꝓuū ꝫ ineptum

Et em̄ dubitabit vtiq; aliq̄s ꝓpter quā pecunia tiua q̄dā ps economice. medicinalis aūt nō ps. cuius oportꝫ sanari eos q̄ in domo. sicut viuere aut aliq̄d aliud necessarioꝝ. Qm̄ āt ē q̄dē vt eco nomici ꝫ ꝓncipis et de sanitate videre. ē āt vt nō sꝫ medici. sic et de pecuniis ē q̄dē vt economici. est āt vt nō. sꝫ subseruientis. Maxime āt quēad modū dictū ē optꝫ natura hec existere. Nature opꝰ em̄ est cibū genito exhibere. oīm em̄ (ex quo fit cib⁹) q̄d relinquit est. ꝓpter q̄d fm naturā est pecuniatiua oīm⁹ ex fructib⁹ vel aialib⁹ Dupli ci existēte ipa quēadmodū dixim⁹. ꝫ hac q̄dem campsoria. hac āt economica. ꝫ hac q̄dē necessa ria et laudata. hac āt traslatiua vituperata ē iuste Nō em̄ fm naturā. sꝫ ad inuicē est. Rōnabilissi me odio habet obulostatica: eo q; ipo nūmisma te fit acq̄sitio. ꝫ nō sup q̄ q̄dē acq̄suimus trāsla/ tionis em̄ gra Takos seip̄m āt facit ampliꝰ. vñ et istud nomen accepit: silia em̄ parta generāti/ bus ipa sunt. Takos āt fit nūmisma ex nūmis/ mate. quare et maxime ꝑter naturam ista pecu/ niarum acquisitio est.

Queritur vtꝝ oēs pecu

niatiue spēs sint naturales. Videt q; sic. qꝫ pecuniati/ ue spēs est aliq̄ spēs naturalis vt vult ph̄s. g̃ ꝛc. Oōse quētia tenet. qꝫ nō videt maiꝰ rō de vna q̄ de alia Pre terea illō videt ee naturale sine q̄ hoies nō pñt bñ quer sari. ita ē de oī spē pecuniatie. g̃ ꝛc. In oppoᵐ ē. p. i textu

Sciendum primo.

Qꝫ sicut dr Augustinꝰ in libro de bono ꝓiugali. pecu nia dr a pecudib⁹. eo q; ꝑmo a cōmutatōe pecudū inuē ta est. sꝫ qꝫ (vt añ dictū ē) difficile fuit res ad res cōmu/ tare inuentū est nūmisma. qō est mensura valoris oīm ꝑ qō fieret cōmutatio. postea ꝓpter auaricia transtulit q; pecunia in pecuniā mutaret ad qō nō fuit inuentū num misma. Dicit āt ph̄s q̄rto ethicoꝝ. Oportet oē qō pro pecunia habet illius preciū cū pecunia mensurari. Ideo fm diuersas cōmutatōes ponit Arestoteles plures spēs pecuniatiue q̄ nihil aliud sunt q̄ ars vel industria q̄rendi pecuniā vl alias diuitias. Oēs āt cōmutatōes (vt patere pt ex dictis) reducunt ad tria genera. Est em̄ vna cōmutatio rei ad res. vt frumenti ad vinum. Alia rei ad pecuniā. vel econtra. Et tercia est nūmis/ matū ad nūmismata siue pecunie ad pecuniā. Pro cu/ ius intellectu ampliori ꝓsiderandū q; hoies cōmuniter

videnť delinquere circa appetitū possessiuū. vt circa cō/cupiscentiā diuitiaꝝ. Pauci em̄ sunt q̄ satianť possessio/nibus et diuitijs nā dicit poeta. Q̄rescit amor nummi/quantū pecunia crescat. Ideo ꝯcupiscentia pecuniaꝝ est/inuenta vt ꝺr ꝓbs in textu. qđ ostendit ex duplici causa/Prima est. qr studēt magis hoies circa viuere q̄ circa/bñ viuere. Quicunq; aūt ꝓpter ipm bñ viuere diuitias/appetunt. nō querunt fruitōnes corporales infinitas. be/ne enim viuere est virtuose viuere. Dicit em̄ scriptura/q̄ insatiabilis oculus ꝯcupiscendi. t auarus non iplet/pecuniā. hoies ergo q̄ nō curant virtuose viuere. sz totū/eor studiū est vt viuant ꝑm corporis voluptates. diuitie/maxime videnť hec efficere vt p eas q̄libet ꝯsequi possit/qđ appetit t vt melius hoies possent implere qđ volūt/diuitijs et possessionib nō satianť. Vñ ꝙsus. In mun/do summus rex est hoc tpe nūmus Scđa causa est fal/sa existimatio finis. nam vt ipe ꝺr aliter appetiť finis. et/aliter ea q̄ sunt ad finē nā finis appetitur in infinitū. ea/vero que sunt ad finem ꝑm modū et mensurā ipius fi/nis. vt qr finis medici est sanare nunq̄ ꝑt medic⁹ tantā/sanitatē inducere q̄n si esset possibile vellet eā maiorem/efficere. Medicus ergo sanitatē appetit inducere infi/nitam. sz potionē appetit dare ꝑm modū t mensurā sa/nitatis. Cū ergo cōmuniter (qr hoies falsam existima/tionē hñt de fine) putāt ipm finem in diuitijs esse ponē/dum. appetunt eas in infinitū. Et qr oēs diuitie tā na/turales q̄ artificiales interdū sub noie pecunie accipiū/tur. iō ꝓbs in textu distinguit q̄uor spēs pecuniatiue. videlicet naturalē. campsoriā obulostaticā t thakos si/ue vsurā. his em̄ q̄uor modis cōiter possidet multitu/do pecunie. Prima ḡ ꝺr spēs pecuniatiue ꝺr esse q̄si natu/ralis. q̄ fit ex eo q̄ res naturales in q̄bus ꝙsistunt diui/tie naturales in pecuniā cōmutanť. Si q̄s ergo habun/dans vino et frumento (q̄ naturaliť ꝓducunť) pecuniaꝝ/ex eis accipiat. talis pecunia quasi naturalis dici ꝑt. eo/q̄ a reb naturalib incipit. Scđa spēs pecuniatiue dicit/ee campsoria. t hec (ꝑm ꝓbm in textu) forte a casu t nō/simpliciť est inuenta. sz demū tā ꝑ experientiā est artificia/lis effecta. q̄libet em̄ nūmisma p se loquēdo plus va/let in ꝓpria regione q̄ in alia. Accidit ḡ aliquos habere/aliqua nūmismata appreciata in sua regione. eo q̄ non/essent illi⁹ regionis. ipis ḡ casu euntib ad regiones q̄b/nūmismata erant ꝓpria. t portantib nūmismata illa ac/cidit plus accipere ꝓ nūmismatib illis q̄ ī ꝓtib ꝓprijs/ꝓpter qđ a casu campsoria vsi sunt. sed ex hoc casu ars/sumpsit ꝯriginē vt postea hoies artificialiť ꝙsiderarent/q̄ nūmismata in aliq̄b ꝓtib expediūt. t sic postea cam/psoria artificialis effecta est cā lucrādi pecuniā. Et hec/pecuniatiua naturaliť dici nō ꝺz. qr nec a naturalib incipit. nec a naturalib terminať. sz in ea denari⁹ ē elemētū/et termin⁹. aut ꝓncipiū t finis Incipit em̄ hec ars a de/nario quē dat. t terminať ad denariū quē recipit. q̄re ibi/denarius ꝓncipiū t finis dici ꝑt. Tercia spēs pecunia/tiue est obulostatica. q̄ ꝑm venerabilē Egidiū de roma/ꝺr ponderis excessiua q̄ ꝑm eū forte sic inuenta est. Nā/sicut massa metalli in denarios ducit. sic aliq̄n aliq̄ nece/ssitate supueniente (vt ꝓpter vasa fieda aut aliq̄d aliud)/denarij resoluunť in massam. Accidit ḡ forte ex totidez/denarijs numero ꝙfici massam maioris ponderis. ex q̄/casu sumpsit ars originē vt oēs denarij pōderarenť. t q̄/essent maioris ponderis resolverenť in massam vt ex h/lucrū haberi posset. Ars ḡ ista obulostatica ꝑm eos ex/cessu ponderis (q̄ inueniť in denarijs) sumpsit origi/nem. Quarta spēs pecuniatiue ꝺr esse thakos in greco/siue vsura in latino. ꝺr etiā alio noie in greco topos Vn/de thakos grece idē est q̄ partus latine. videť em̄ vsura/parere t generare denarios. nunq̄ em̄ aliqua in seipsis/crescunt nisi ꝑ partū vel generatōem. vt si aliq̄s haberz/decem oues t post tp̄s in capite anni habeat viginti. h/est qr oues genarueruńt vel pepererunt. t ita si quis ex/decem denarijs post aliquot tēpus velit habere vigin/ti vult q̄ denarij illi pariant et generent. Recte ḡ vsu/ra est vocata denarioꝝ ꝓtus.

Conclusio prima.

Haꝝ q̄uor spēꝝ pecuniatiua est ꝑma. q̄ est q̄si eco/nomica naturalis t laudabilis. Probaťnā ois ars (q̄ a denarijs incipit t ad denarios terminať) q̄si videť finē in denarijs ponere. sed campsoria obulostatica t vsura/sunt hmōi. ḡ ponunt suū finē in denarijs. sz hoc nō ē na/turale neq; laudabile. qr est viciū ꝯcupiscibilitaz. ergo/ille tres vltime nō sunt naturales neq; laudabiles Pri/ma aūt est naturalis vt dictū est. eo q̄ a naturalib incipit. ḡ ꝯclusio ꝑa. Alia aūt est de campsoria t obulosta/tica. vsura tñ ē simpliciť illicita. sicut videbitur in sequēti/questione Est tñ aduertendū q̄ textus t expositores ponūt obscure distinctōem inter campsoriā t obu/lostaticā. Videť tñ ad pñs saluo meliori iudicio taliꝝ po/nꝺrā. Primo qr campsoria siue cambiū fieri pōt cū de/vna patria in alterā ferť moneta vt ponať ꝑ maiori pcio/vel ꝑ vendendo. Nā factoribus monetaꝝ hoc videť esse/cambiū. Silr etiā cambiū fieri ꝑt in vno et eodē loco. si/cut tradendo vnū genus monete ꝑ altero cū reportatōe/lucri. t hec est forte q̄ vocať obulostatica. Et hui⁹ artz/erat beat⁹ Mathe⁹ q̄ sedebat ad theoloneū. t iste pōt/esse vnus mod⁹ dicendi. Aliter ꝑt dici q̄ ꝑ campsoriaz/intelligūn⁹ ꝓdictos duos modos cambij. t ꝑ obulosta/ticā intelligiť cōmutatio monete ꝓpter lucrū. Et ista/videť eē ꝓpria rōnois. Dicit em̄ ab obulos. qđ ē gen⁹/quoddā monete. t sto as siue statuo as. q̄si statuēs obu/lum vel monetā vl faciens eū stare. Vñ q̄n ꝓpter lucrū/moneta instituiť alteri⁹ ꝑcij vel oīno efficiť alia tūc est/obulostatica. Vñ q̄dā expositor⁹ dicūt istā spēm ma/gis ee iniustā q̄ sit pura vsura ¶ Sz de campsoria cō/mutatōne restat difficultas an ipsa sit licita. Dicit em̄/phs q̄ ē iuste vituperata Nō aūt iuste vituperať cōmu/tatio nisi sit illicita. ꝓpter qđ videť illa esse illicita. Sz in/ꝺrīū ē q̄ ipa nō ee phibita videť. Pro cui⁹ intelligētia/est ꝙsiderandū q̄ eqtas iuris naturalis in cōi cōmuta/tione (q̄ ē ad alterꝝ) ꝙsistit in ista regula. scz Nō tibi vis/fieri hoc facias alteri. in qua ꝯtinenť oia phibita. Vñ/Nō tibi vis fieri mihi fac. qđ nō tibi noli. Sic potes in/terris de iure viuere poli. In reb aūt naturalib (q̄ inter/se debēt cōmutari naturali cōmutatōe) duo sunt ꝙside/randa. scz rei suba. t ei⁹ valor. nō in gradu t natura rei/sz ad vsum hois. Valor aūt rei (ꝑm q̄ veniunt in vsum/hoīm) mesurari ꝺz ꝑm ꝑcīū nūmismatis. iō cū nō semp/possit fieri cōmutatio rei ad rē ꝑm suba m vt dictū ē añ. iō cōmutaťres in pecuniā. t ꝑ pecuniā habenť necaria/vite. et hec cōmutatio nō est campsoria. sz q̄si naturalis/et economica. Ex q̄ ꝑz q̄ nūmus ꝑ se hz rōem medij t/ꝑcij in cōmutatōib. t nō extremi nisi p accns. Inq̄tū/aūt nūmus hz rōem ꝑcij ab existimatōe t ipositōne recte

rōnis ita hꝫ q nec plus nec mín⁹ possit aut debeat valere. Ideo dōm q si qs petat ab altero pecuniā cōmutari ꝑ pecunia (qđ ē cambiū) dꝫ fm eqtatē iusticie naturalis cōmutare equale in ꝓcio ꝑ eqli. t nihil excrescētis accipe. qz si plus accipiat aliqđ ꝑ q oino nihil dedit est iniqtas ꝫ naturalē iusticiā humane societatꝭ. sic g̃ dꝫ cōmutare equale ꝑ eqli. nisi sua aliqliter interest. vtputa ꝑ laboze cōmutādi aut diligētia custodiēdi. in q̃ casu posset aliqs ampli⁹ accipe. Ergo fm iudiciū recte rōnis videt ee tenēdū q cōmutatio campsoria (vbi cōmutās ꝓcise recipit q̃tū dat t ecōtra) sp ē licita. dūmodo talis campsoria nō fit in ꝓiudiciū reipublice. Poteſt tñ campsor ꝑ laboze suo aliqđ recipe. qz oportet q viuat et non dꝫ dūminuere de ꝓcio pecunie cōmutate. tūc em̄ non est dōm q campsor plus recipiat q̃ dꝫ. qz labor ei⁹ illi portioni q dūminuit cōmutat. Iꝫ bñ plus recipiat si cōparet pecunia ad pecuniā. Et io si tale cambium fiat ꝓpter excrescentiā pecuniaꝝ et nō ꝓpter stipendiū laboris ē omino illicitū. qz ponit pecunia vt terminus et finis. Vñ in talib⁹ cōmutatoib⁹ sp sunt circūstātie attendēde. vtputa si pecunie cōmutate currāt in loco illo t in tpe in quo maxime dꝫ obseruari edictū ꝓncipis. t talis dꝫ fieri cōmutatio vt sit eqlitas inter campsorē t cōmutantē. ita q ne campsor vacuus abscedat a ꝓmio sui laboris. nec cōmutās dānificet a iusto sui nūmismatis ꝓcio. et io in tali arte campsoria (cū de se nō sit ꝓmissa nisi in subleuamen ꝓximi) dꝫ bñ obseruari vt nō ledat ꝓxim⁹. et q campsor nō intendat lucrū siue excrescentiā pecunie. qz alꝭ (vt dicūt doctores) esset spēs vsure. Et de tali campsoria videt intelligi dictū ꝓb̄i q est iuste vituperata. t io ꝓhibita est in eo q reducit ad vsurā. q̃ ꝓhibita est et damnata in pagina vtriusq testamenti. vt infra dicetur

Ad rōnes añ oppositū ptz solutio ex dictis.

Voniā q̃ ad sciam determinauim⁹ sufficienter. q̃ ad vsum optz ptransire: Oia em̄ talia ꝓtemplatōem liberā hñt. expientiā aūt necessariā. Sūt āt pecuniarie ptes vtiles circa possessibilia exptū esse: q̃lia ꝑciosissima t vbiq quō puta equoꝝ possessio q̃lis q̃dā aut boū aut ouiū sil̄r āt t ceteroꝝ aialiū. optz em̄ exptū esse aduncem. hoꝝ q̃ ꝑciosissima t q̃lia in q̃b⁹ locis. Alijs em̄ alia habūdāt regionib⁹. Deinde em̄ de terre cultura t hmōi iā nude t plantate: t de apū cultura. t alioꝝ aialiū natatiliū t volatiliū a q̃buscū q̃ ꝓtingit sortiri auxiliū. Proprijssime q̃dē g̃ pecuniatiue. he āt ptes t ꝓme. Translatiue āt maxime q̃dē mercatiua. t hui⁹ ptes tres. nauclería fortigea. parastasis. Differūt aūt hoꝝ altera ab alteris. eo q hec certioza sunt. hec āt ampliozez acq̃rūt excrescentiā. Scōm āt cakismos. Tercium āt mistarina. Huius āt hec q̃dem banausarū artiū. hec āt in artificialiū et corpi soli vtilium. Quarta aūt spēs pecuniatiue intermediū Huius et ꝓme habet em̄ eius que fm aliquaꝝ naturā ꝓtem et translatiue quecūq a terra et ex terra genitis infructuosis q̃dem. vtilib⁹ aūt. puta in silue incisiua. t ois metallica. hec aūt multa cōplectit genera. Multe em̄ spēs ex terra metalloꝝ sunt De vnaquaq aūt hoꝝ vl̄r q̃dem dictum est. t nunc ꝑticulariter aūt diligentius dicere. vtile q̃dem ad opatōes. graue aūt in mora rī: Sunt aūt maxime artificiales q̃dem operationum vbi minimū fortune. maxime āt banausice in quib⁹ corpora maculant maxime Maxime aūt seruiles vbi corpis plurimi vsus ignobilissime aūt vbi minimū req̃ratur virtutis Qm̄ aūt a q̃busdam sunt scripta de his. puta alkariti de patio et appollodoro lumine. de terre cultura nuda et plantatōne. Simil̄r aūt est ab alijs de alijs. hec q̃dem ex his ꝓsiderant cuicūq est cura. Adhuc aūt et dicta sparsim ꝑ q̃ adepti sꝫ q̃dem pecunijs intendentes oportet colligere. oia em̄ hec ꝓficua sunt honorātib⁹ pecuniatiua puta et q thaleo milesij. hec em̄ est cōsideratio quedā pecuniatiua. sz illi q̃dem propter sapientiam adaptant. Contingit aūt vl̄r accīs aliqđ existens. Exprobrantib⁹ em̄ ipi propter paupertatem tanq̃ inutili phīa existente Aiunt ipm cōsiderasse oliuaꝝ vbertatē futuram ex astrologia. Adhucq hieme existēte pecunijs paucis arrabones dedisse oliuaꝝ cultoribus his q̃ in miletoꝝ chio oīb⁹ modico precio data tanq̃ nullo ad ꝑciente. quādo aūt tempus venit multis querētibus simul aut subito precum taxans quō voluit multas cum pecunias collegisset demonstrauit. q facile est ditari phīs si volunt. sed nō est circa hoc q student. Thales quidem ergo dicitur hoc modo ostensionem fecisse sapientie

Est aũt quēadmodũ diximus vtile q̄ tale pecuniatuũ si q̄s poterit monopoliã sibi p̄parare ꝓpter q̄d et ciuitatũ q̄dã hoc mõ faciũt diuitias cum egeant pecuniis. monopoliã em̃ venalium faciunt. Jn cicilia aũt q̄dã reposito apud se nũmismate sil'emit oẽ ferrũ de ferri mineris Post hoc aũt vt veniunt de nundinis mercatores vendebat solus nõ multũ faciẽs excessuz precij. ſz tñ in q̄nquaginta talentis supassumpsit centũ. hoc ergo Dionysius sentiens pecunias q̄dem ũsit asportare. nõ amplius manere in sira cusis. diuicias inueniente suũpius reb⁹ inconueniens. Qđ visum fuerit thali z huic idē est vtiq̄. q; em̃ sibiũpi studuerunt fieri monopoliã Vtile aũt notificare hoc politicis. multis em̃ ciuibus opus est pecunie acq̄sitõne et talib⁹ diuitijs quēadmodũ domib⁹. z ꝓpter q̄d z q̄dam ciuiliter conuersant. et p hoc solũ zc.

Queritur vtrum vsura

(q̄ est quarta species pecuniatiue. que ponit ab Aresto rele) sit licita. Videt q̄ sic. q; in reb⁹ humanis determinatur iusticia p leges ciuiles. ſz ſm leges ciuiles ꝓcedit vsuras accipere. vt patet in multis legib⁹ imperatorum. q̄ in suis palacijs p̄miserunt vsurarios vsuras agere. ergo nõ videt esse illicita. Preterea argentũ monetaz et argentũ in vasa formatũ nõ dr̃ãt specie. ſz lz accipere p̄cium p vasis argenteis accõmodatis. ergo licet accipere p̄cium p mutuo argenti monetati. et hoc dr̃ eē vsura. q̄ ipa est licita Jn oppositũ est p̄bs in textu

Sciendum primo.

Q̄ sicut ante dicebat vna species pecuniatiue translatiue dr̃ thakos quã nos vsurã appellamus Ũñ op⁹ huius determinãs p̄bus dr̃ q̄ seipam facit ãplius de nũmis scz ꝓcessis paucioribꝫ recipiendo plures p mutuationẽ. quasi nũmi quos dã alios generassent apud illum cui mutuati sunt vt reddant cũ suo fetu. Thakos em̃ grece latine p partũ f̄cat. q; ergo in reb⁹ naturalib⁹ partaid est generata sil'ia sunt in forma z in specie suis genitantib⁹. cũ p thakos quasi silẽ nũmisma generat ex consili. z cũ vsurarius accipit plures nũmos ex paucioribꝫ q̄ dr̃ maxime ꝓtra naturam nũmi. ideo dr̃ p̄bus q̄ est maxime p̄ter naturam hoc accipere

Sciendũ scõo q̄ vsura (vt habet in decreto. xiij. q; iij.) est vbi amplius requritur q̄ datur. vbi gratia si decem solidos concesseris z amplius q̄ decem recipere voleris vsura est. Et dicit Hieronym⁹ q̄ quicquid vltra sortem quis recipit vsura reputatur.

Sciendũ tercio q̄ sunt q̄dam contractus quide natura sunt gratuiti vt mutuũ et cõmodatũ. manifestum est em̃ q̄n in mutuo requiritur gratuitũ. alio quin ee rvsura. Item si cõmodatũ sit gratuitũ nõ est quidem vsura si vero aliquid recipiatur aut est pecunia aut alia res. si pecunia tunc est emptio et venditio. si alia res recipitur est ꝓtractus p̄mutatõnis. Si aũt p̄o vsu rei accipitur pecunia est contractus locatõis. si vero alia res erit cõtractus innominatus. sicut do tibi vt des mihi. facio tibi vt facias mihi. oñes isti contractus liciti sunt de se nisi condẽnarentur p aliquam circũstantiam.

Sciendũ est quarto q̄ ſm p̄bm quinto ethicoz. iusticie quedam est pars distributiua. z quedam commutatiua. et hec est que pertinet ad ꝓpositum. cuius natura est (vt ibidem probat p̄bus) q̄ fiat per equalitatez ꝓportionis arithmetice. vt qui tantũ dat tantũ recipit. Circa res aũt que mutuantur vt veniant in vsum hominis est distinctio. quia quedam sunt quaz vsus non est ipius rei consumptio. z si contingat rem determinari per vsum hoc est per accñs. sicut dom⁹ vestis equus et sumilia. et in istis differunt substantia rei et ei⁹ vsus. ita q̄ sub alio p̄cio potest cadere substantia rei. et sub alio eius vsus. z separatim cõmutari. vt si homo cõmutet p̄o p̄cio vsum substantie talis rei transferendo in alteram eius ꝓprietatem retento penes se dominio. vel econuerso. vt cõmuter rem. vel vtroq̄ modo. et ita in talibus aliud est dare vsum. et aliud est dare substantiam rei. Et ꝓter hoc etiam potest vendi vsus rei domínio manente apud dominũ. sicut contingit in conductione siue in locatõne alicuius rei. que sunt certi contractus et liciti. Quedam vero res sunt quarum vsus nihil aliud est q̄ consumptio ipsarum rerum. sicut est pecunia qua vtimur expendendo et dispartiendo. et vinum quo vtimur in bibendo. et sic de alijs hmõi reb⁹ in quibus vti re nihil aliud est q̄ cõsumere ipam. et ideo in talibus quando conceditur vsus rei per mutuũ transfertur etiam dominũ rei. q; igitur vsus rei nõ est separabilis ab ipa re. quicũq̄ vendit vsum rerum talis recipiendo sibi obligatõem ad sortem reddendam manifestum est vel q̄ idem vendit bis. vel vendit id quod nõ est. qđ est contra naturalem iusticiam. sicut si quis cõcedat alteri modiũ vini vel pintã vini et recipiat ab illo qui mutuatus est modium vel pintam vini. et cum hoc aliquid aliud recipiat p̄o pacto. vẽdit vsum vini sine substantia vini. et ita vendit quod nõ est. q; vsus vini transfertur cũ substantia. pecunia aũt de numero ẽ taliũ rez.

Sciendũ est quinto q̄ nũmus ſm p̄bm nõ est aliud q̄ p̄cium inuentũ ꝓter necessariã cõmutatõem reruz et hoc nõ per vsum alicuius alii a substantia eius. sed per translatõnez et consumptõnem substantie eius Et sic dicit p̄bus q̄ nũmisma factum est translatõnis gratia vt possit transferri vsus sine substantia vel econuerso. de vsu dico ad quem est per se et ꝓprie. p̄bus em̃ distinguit duplicem vsum rei. Unus est vsus rei ꝓprius. Alius est vsus rei non ꝓprius. sicut calce⁹ ad calceandum vsus est ꝓprius et per se. ad cõmutandum vero ꝓter aliquid aliud non est ꝓprius. potest em̃ calce⁹ in panem cõmutari. sed ista cõmutatio non est ꝓpri⁹ vsus calcei. sed calceari. Sic vsus ꝓprius nummi est translatio sua. Non ꝓprius aũt potest esse ostensio vl' concessio eius ad pompam vel ad apparentiam. Et ad talem vsum potest aliquis locare pecuniam mutuatam

in sacco pro precio. et pecuniã integram consumere. qõ nullo modo licet in eius ꝓprio ꝑ Pro mutuatõe ergo pecunie nihil potest iuste recipi cum substãtia rei. neq; generaliter ꝓ quacũq; locatõne substantie rei que nõ separatur ab vsu ꝓprio. In summa ergo talis est natura locatõis q̃ pro locatõne aliquis potest iuste recipere aliquid cum substantia rei vbi est aliquis fructus proueniens conducenti ex vsu rei. qui differt ab eius substantia quẽ recipere possz ex substantia rei ipe locans. quod nullo modo cõuenit in nummis Ideo in locatõne nũmi quantũ ad vsum ꝓprium nihil potest recipi vltra substãtiam eius. quod si fiat accipit aliquid pro quo nihil dedit. et ita cũ suo alienũ tollit. quod est directe contra eq̃tatem naturalis iusticie cõmutatiue. Et hoc qđ dicit Chrisostomus sup illud Mathei. xxi. Ejiciebat de templo oẽs ementes et vendentes. sup oẽs inquit mercatores plus maledictus est vsurarius. quia mercatio dat rem non vt illam repetat. iste aũt postq; seruauerit suum repetit et vltra hoc aliquid plus. Ex quo pz q̃ vsura nõ solũ (vt quidã credũt z maxime iudei) est iniqua ex iure positiuo imo est etiã iniqua ex iure naturali de quo tractauerunt phi. qz vt dr Tullius libro tercio de officijs Aliter leges positiue. aliter phi tollunt astucias. Leges quatenus manutenere possunt. pbus qua tenus ratõne et intelligentia.

Conclusio prima.

Vsura ẽ oino illicita z detestabilis Probat conclusio sm iuristas. qz in vsura creditor exigit lucrũ de h q̃ nõ est suũ. Iz h ẽ iniustũ. g̃ vsura ẽ illicita. Maior pz. qz creditor exigit lucrũ de mutuo. mutuũ aũt cũ sit gratuitũ (vt dicebat) trãsit in dñiuz debitoris. qz mutuũ ẽ q̃ de meo fit tuũ. cũ g̃ gratuitũ de sua natura mercedẽ nõ accipit. seq̃tur q̃ q̃ ex mutuo rei (q̃ transit cũ vsu) mercedẽ accipit facit cõ naturã mutui. g̃ cõmittit iniusticiã. z sic conclusio ꝑa. Scda rõ ẽ. qz (vt trãgit doctor sanctꝰ) In reb⁹ in q̃b⁹ vsus rei ẽ cõsumptio nõ ꝑt res seorsum cõmutari vl separari ab vsu. nec econuerso. mõ sic ẽ in ꝓposito q̃ fenerator vẽdit separatim vsum rei ab ipa re. z ipaz postmodũ repetit. z cũ vsus talis rei ẽ ipa consumptio. g̃ agit viciose et cõ naturã. Minor pz. qz pecunia vl aliq̃d qđ tradit ꝑ modũ pecunie in vsu suo consumit. nõ volo dicere q̃ destruat suba pecunie q̃ trãsferr in alteꝝ. sz sic intelligẽdo q̃ vrens pecunia consumit ipam z alienat a se simplicit quẽadmodũ vulgarit de ꝓdigo dr. iste consumpsit pecuniã suã. Et ex h infert sanctꝰ thomas q̃ vendens seorsuz rẽ q̃b⁹ vsus ẽ ipa consumptio vẽdit idẽ bis vl vendit. qđ nõ ẽ postq; repetit duplicẽ recõpensatoz. vnã ꝑ re. alterã ꝑ vsu. qz ibi nõ est nisi vnũ appreciabile. hoc aũt ẽ illicitũ z detestabile. g̃ conclusio ꝑa. Tercio ꝓbat cõclusio rõe phi sic. Cõtra naturã z rõem ẽ q̃ artificialia habeãt partũ. parere em z generare z multiplicare in se ipm ꝓprium ẽ naturalib⁹ z cõ naturã artificialiũ. arche em et scãna nũq; seipas multiplicãt sz denarij sunt res artificiales. g̃ cõ naturã ẽ q̃ se multiplicent. g̃ volẽs denarios in seipos multiplicari (vt q̃ habeat decẽ faciat multiplicari in viginti ꝑ mutuũ) talis vult artificialia parere in se multiplicari. h aũt ẽ cõ naturã. g̃ illicitũ z detestabile zc. Ex p̃dictis pz q̃ talis pecuniatiua recte nominatur vsura. Dicit em Egidiꝰ de roma in libro de regimine ꝓncipũ q̃ vsura dr quasi rapina vsus. In vsura em rapitur z vsurpat vsus. eo q̃ idem vendit bis. vl vẽditur vsus q̃ non est suus. vt dictum est. Ex dictis etiam pz q̃ licet aliud sit res. z aliud vsus rei. vt aliud est domꝰ z aliud est habitare in domo. z aliud est pecunia. z aliud est exponere pecuniã. in q̃bus cũ nunq; ꝓcessus vsus separari ꝑt a ꝓcessione substãtie. In q̃buscunq; g̃ ꝑt ꝓcedi vsus absq; eo q̃ ꝓcedit eius substãtia ꝑt inde accipi recõpensatio qđ nõ est vsura. sed si nõ ꝑt cõcedi suba absq; vsu nec econuerso nõ est aliqua pensio accipiẽda. q̃ si recipit est vsura siue rapina vsus. Ptz g̃ q̃ds ꝑt cõcedere domũ suaz et sumere ꝑ vsu ꝑcium. sed non ꝑt cõcedere frumentũ vinuz z pecuniã z silia cum ꝑncipali accipiendo aliqđ ꝑcium. eo q̃ talia ꝓsumere est eis vti Sz aliq̃s q̃rere posset. vtruz aliquis posset ꝑ pecunia mutuata aliquã aliã ꝓmoditatẽ exigere Rñdetur q̃ nõ. Cuius rõ est. qz vt dr phs in. iij. ethicoꝝ. Oẽ illud ꝑ pecunia habet cuius ꝑcium ꝑt pecunia mẽsurari. z tõ si aliq̃s ꝑ pecunia mutuata vel q̃cunq; alia re (que ex ipo vsu ꝓsumit) pecuniã accipit ex pacto tacito vel expsso. peccat ꝓtra iusticiã vt dcm est Ita etiam q̃cunq; ex pacto tacito vel expsso qđcunq; aliud accipit cuius ꝓprium pecunia mẽsurari ꝑt vsuram ꝓmittit. Si tñ accipit aliquid hmõi nõ q̃si exigens. nec q̃si ex aliqua obligatõe tacita vel expssa sed sicut gratuitũ donum. nõ peccat nec ꝓmittit vsurã. qz mutuãs pecuniaz licite ꝑt accipere aliqđ donũ gratuite sibi oblatũ. nec ꝑ hoc periculis efficit ꝓditionis. Etiã Iz bene aliq̃d exigere ꝑ mutuo. puta amorẽ eius cui mutuauerit vel aliquid hmõi. Ex quo pz q̃ ille q̃ mutuũ dat nõ ꝑt licite cũ eo q̃ mutuũ accipit reducere ꝑ pactum recõpensationẽ dãni qđ considerat in hoc q̃n tpe mutui de pecunia nõ lucrat. Et rõ est. qz nõ dz vendere id qđ nõ hz. z ꝑt impediri multipliciter ab habendo. ꝑt tñ reducere in pactũ recõpensationẽ dãni ꝑ qđ subtrahit sibi aliquid qđ dz haberi certitudinaliter. hoc em nõ est vendere vsum pecunie. sed dãnũ vitare. Sed q̃ dcm est q̃ non licet dare aut cõcedere pecuniaz ad vsurã. restat difficultas vtrum nullo mõ liceat pecuniã accipere sub vsura. Ad hoc rñdet doctor sanctus. q̃ inducere hoiem ad illicitũ nullo mõ licz tñ interdũ licitũ est vti peccato alterius ad bonũ. deus em vtit oĩbus peccatis ad bonũ qđ elicit ex eis. vt dr Augustinus in encheridiõ Jdeo nõ est licitũ aliquẽ inducere ad mutuandũ aliq̃d sub vsura. Est tñ licitũ ab eo q̃ hoc paratus est facere vt exerceat vsurã ꝓpter aliqđ bonũ. quod est subuentio siue necessitas alterius Sicut etiã Iz ei q̃ incidit in latrones manifestare bona q̃ hz ad hoc vt nõ occidatur ab eis Exẽplo decẽ virorũ q̃ dixerunt ysmaheli. noli occidere nos. qz habemus thezaurum in agro. vt dr Hieremie xlix. Est iterũ magna difficultas vtrũ licite quis posset emere redditus ad vitã. Ad quã rñdet Henricus de gãdauo in suo quorlibeto q̃ nullo mõ est licitũ quicq̃d dicãt alij. Et assignat rõem. qz ꝓstat q̃ talis recipit vltra sortẽ. Et vt in ꝑticulari magis appareat dat tale exemplũ Det aliq̃s centũ libras parisiensiuz vt inde recipiat q̃libet anno q̃draginta libras thuronenses. iste infra tẽpus nouez annoꝝ recipiet sortẽ z decẽ libras thuronenses vltra recipiẽdo q̃libet anno portionẽ aliquã sortis sm p̃dictã ꝓportionẽ. Sed si aliq̃s mõ det centũ libras parisiensiũ. receptur⁹ erit post nonẽ annos totũ sil cũ decẽ libris. cũ tali portione hec est expssa vsura. g̃ a fortiori in primo. cũ aliq̃s emit reditus ad vitã expectando aliq̃d recipere vltra sortẽ. si fortẽ supuixerit receptioni sortis. sola em spe cõmittit vsura etiã si nihil recipiat vltra sortẽ. vt ibidẽ dr. Multi aũt casus poni possent in q̃b⁹ est difficultas. sed spectat ad dños

iuristas tales casus determiare ⁊ ad lōgū dissoluere ⁊c̄

Ad rōnes añ oppositū

Ad p̄mam dd̄m est ꝙ leges humane dimittūt aliqua peccata impunita ꝓpter ꝯditōes hoīm impfectoꝝ in q̄bus multe vtilitates impedirent̄ si oīa illicita distincte ꝓhiberent̄ penis exigendis. ⁊ iō vsurā lex humana permisit ⁊ ꝑmittit. nō quasi has approbans aut existimās eas esse ꝑm iusticiā. sꝫ ne impedirent̄ vtilitates multoꝝ. Uñ in ip̄o iure ciuili d̄r ꝙ res (q̄ vsu ꝯsumunt̄) neqꝫ ratione naturali neqꝫ rōe ciuili recipiunt vsufructū. ⁊ ꝙ se natus nō fecit eaꝝ reꝝ vsufructū. Uñ ⁊ ip̄is iudeis in lege moysi ꝓhibitū fuit accipere vsurā a fratribꝫ suis. s. iudeis. ꝑ qd̄ dat̄ intelligi ꝙ accipere vsuram a quocūqꝫ hoīe est simpl̄r malū. Debemus em̄ amare oēm hoīem quasi proximū ⁊ fratrē. ⁊ recipere in statu euangelij ad qd̄ oēs vocant̄. ⁊ iō lex diuina ⁊ maxime euāgelica punit ⁊ ꝓhibet oēm vsurā. Q̄ āt iudei ab extraneis recipiunt vsuras nō fuit eis ꝯcessuꝫ quasi licitū. sꝫ ꝑmissuꝫ ad maiꝰ malū euitandū. ne scꝫ iudei a fratribꝫ suis vsuras reciperent ꝓpter auariciā cui maxime dediti erant. Est tñ aduertendū. ꝙ fenꝰ in scriptura qñqꝫ large sumitur. vt ibi. Fenerabant gentibꝫ ⁊c̄. Etiā fenꝰ ꝑ mutuo accipit̄. Ad scd̄am d̄r. ꝙ vsus vasoꝝ nō ē ip̄a cōsumptio eoꝝ. iō vsus eoꝝ p̄t vēdi licite seruato dn̄io rei vsus aūt pecunie est destructio pecunie in cōmutatōes et iō nō lꝫ eiꝰ vsum vendere si debeat habere restitutionem sortis. Considerandū tñ est. ꝙ scd̄arius vsus ⁊ nō ꝓprius vasoꝝ argenteoꝝ p̄t eē cōmutatio. ⁊ talē eoruꝫ vsum vendere nō lꝫ. sicut ecōtra p̄t esse alicuius pecunie vsus. sicut ꝯcessio pecunie ꝯsignate ad ostentatōem. vl̄ ad ponendū loco pigneꝝ. et talem vsum pecunie homo licite vendere potest.

Uoniā aūt tres ꝑtes economice erant vna q̄dem despotica de qua dictū ē prius. vna paterna. tercia āt nuptialis. Etem̄ mulieri p̄est ⁊ natis tanqꝫ liberis q̄dem et ambobꝫ. nō eodē aūt mō p̄ncipatus. sꝫ mulieri q̄dē politice. natis āt regaliter. Masculus em̄ natura femelle p̄ncipat̄. nisi aliqualiter ꝯstet p̄ter naturā et senius et ꝑfectū iuniori et impfecto. In politicis q̄dē ergo p̄ncipatibꝫ plurimis trāsmutat̄ p̄ncipās ⁊ subiectū: Ex equali em̄ vult esse ꝑm naturā et differre naturalit̄ actū. Cū hoc q̄dem dominet̄. hoc āt subijciat̄ q̄runt drām eē ⁊ figuris ⁊ sermonibꝫ ⁊ honoribꝫ quēadmodū amas dixit de pedū lotore sermonē. Masculus āt ad femellā nō hoc mō se hꝫ. pueroꝝ āt p̄ncipatꝰ regalis. Quod em̄ genuit ⁊ ꝑm amorē et ꝑm senectutē est. Ex q̄dem regalis spēs p̄ncipatus: ꝓpter quod bene homerus iouem appellauit dicens: pater virorūqꝫ deorūqꝫ regem hoꝝ oīm patrem dicens. Natura em̄ regem q̄dem differre oꝑtꝫ genere aūt esse eundem quod q̄dem passum est. Senius ad iuuenem et qui genuit ad natum. Manifestum ergo q̄dem quoniā amplior sollicitudo economice circa homines q̄ꝫ circa inanimatoꝝ possessionē. ⁊ circa virtutē hoꝝ q̄ꝫ circa eā q̄ possessionis quā vocamꝰ diuicias. ⁊ liberorum magis q̄ꝫ seruoꝝ. Primo ergo q̄dē de seruis dubitabit vtiqꝫ aliq̄s. vtꝝ est virtus aliqua ꝑm preter organicas ⁊ ministratorias. alia honorabilior his. puta tempantia et fortitudo ⁊ iusticia et alioꝝ taliū habituū. aut non est vna preter corporalia seruicia: Habet em̄ dubitatōem vtrobiqꝫ si em̄ est. quid differrent a liberis. et si non est existentibꝫ hominibꝫ ⁊ ratōne cōmunicantibus inconueniens. Fere aūt idē est quod dicitur de muliere et puero. vtrum et hoꝝ sunt virtutes. et oportet mulierem esse temperatam et fortem et iustam. et puer est temperatus aut non. Uniuersaliter itaqꝫ hoc est considerandū de subiecto natura et principante vtrum eadem virtus aut altera. Si q̄dem em̄ oportet ambobus ꝑticipare kalotagacia. ꝓpter quod hūc p̄ncipari. oportebit āt vtiqꝫ hunc subijci ꝑm semel. neqꝫ em̄ per magis aut minus est differre possibile. Subijci quidem em̄ et p̄ncipari specie differunt. magis autem et minus nihil Si autem hunc quidem oportet. hunc aūt non. Mirabile. si enim principans non erit sobrius et iustus quō principabitur bene. si non subiectus quō subijcietur bene. Intemperatus em̄ existens et formidolosus nihil faciet eoꝝ q̄ oportet. Manifestū ergo qꝛ necesse q̄dem ꝑticipare vtrosqꝫ virtute Huius aūt differentie quēadmodū natura et subiectoꝝ: et hoc exemplificat̄ circa animam

In hac em̄ est. natura hoc q̄dem p̄ncipās. hoc aūt p̄ncipatū. quoꝝ alterū dicamus esse virtutē. puta rōem hn̄tis ⁊ irrōnalis. Manifestū q̄dē g̊ ꝙ eodē mō se hꝫ ⁊ in alijs. quare natura q̄ plura p̄ncipātia et subiecta. Alio em̄ mō liber seruo principat̄ ⁊ masculus femine ⁊ vir puero Et oībus insunt q̄dem ꝑtes aīe. sꝫ insunt differenter. Seruus q̄dē nō om̄ino hꝫ ad cōsiliatiuū. femīa hꝫ q̄dem sed inualidū. puer hꝫ quidez sed imꝑfectū. Silr̄ ergo necessariū habere circa morales virtutes existimandū oꝑtere q̄dem ꝑticipare om̄es. sed nō eodē modo. sed quantū vnicuiqꝫ ad suijpsius opus. ꝓpter qd̄ principē q̄dem ꝑfectā habere oꝑtet moralē virtutē Op⁹ em̄ est simplr̄ architectoris. Ratio aūt architector. alioꝝ aūt vnūquodqꝫ quantū immittit ipsis. Itaqꝫ manifestū qm̄ est moralis virtus dictoꝝ omniū. ⁊ nō eadē tēperantia mulieris ⁊ viri. neqꝫ fortitudo et iusticia. Quēadmodū putauit socrates. sed hec q̄dem p̄ncipatiua fortitudo. hec aūt subministratiua. Silr̄ aūt habet et se circa alias Palā aūt hoc ⁊ ꝑticulariter magis ꝯsiderantibꝫ. vl̄iter em̄ dicentes decipiunt seipsos. qꝛ bene habere animā virtute aut recte operari. aut aliq̄d talium. Multo em̄ meli⁹ dicunt enumerātes virtutes. sicut gorgias q̄ꝫ sic determināt. Propter qd̄ oꝑtet (sicut poeta dixit de muliere) sic putare de oībus habere. Mulieri ornatuꝫ silentiū prestat. sed viro non iā hoc qm̄ aūt puer imꝑfectus palā. ꝙ hui⁹ q̄dem virtus nō ip̄ius ad seip̄m est. sed ad finez et ad ductorem. Silr̄ aūt ⁊ serui ad dominuꝫ. putamus aūt ad necessaria vtilē eē seruū Quare palā qd̄ de virtute indiget ꝑua ⁊ tāta. vt neqꝫ ꝓpter intꝑantiā neqꝫ ꝓpter timiditatē deficiat ab oꝑibꝫ Dubitabit āt vtiqꝫ aliq̄s de nunc dicto. si verū g̊ ⁊ artifices oportebit habere virtutē. Multotiēs em̄ ꝓpter intꝑantiā deficiunt ab oꝑibꝫ. aut differt ab his plurimū Seruus q̄dē em̄ ꝑticeps vite. hic āt remoti⁹ ⁊ tn̄ intātū immittit virtutis quantū ⁊ ꝓuitutis. Bannausijs em̄ artifex determinatā hꝫ ꝓuitutē. ⁊ ꝓuus q̄dem eorūqꝫ natura. coriarius āt nullus neqꝫ alioꝝ artificū. Manifestum g̊ ꝙ talis virtutis cām esse oꝑtet. seruo dn̄m. sed nō doctrinatiuā habentē: opeꝝ despoticā Propter qd̄ dicūt nō bn̄ rōne seruos p̄uantes ⁊ dicētes p̄cepto vtendū. solummō em̄ magis ꝓuos q̄ꝫ pueros Sed de his q̄dem determinatū sit isto mō. De mulieris aūt ⁊ viri ⁊ natoꝝ ⁊ patris ea q̄ circa vnūquodqꝫ ipsoꝝ virtute ea q̄ ad seip̄os omelia: q̄c quid bn̄ ⁊ non bene est. ⁊ qūo oꝑtet ꝙ q̄dez bene ꝑsequi. ꝙ male fugere in his q̄ circa politica necessariuꝫ suꝑuenire. Qm̄ em̄ domus q̄dem om̄is pars ciuitatis. hec aūt domus eam que partis ad eā que totius oportet videre virtutez necessariā ad policiā recipientes erudire ⁊ pueros ⁊ mulieres: Si q̄dem aliq̄d differt ad ciuitatē esse studiosam pueros esse studiosos ⁊ mulieres esse studiosas. Necessarium aūt differre mulieres q̄dem em̄ dimidia pars liberoꝝ. Ex pueris āt dispēsatores fiūt politice Quare qm̄ de his q̄dē determīatū est. de reliq̄s āt in alijs dd̄m dimittētes tanq̄ꝫ finē hn̄tes eos. q̄ nunc ꝓmōes ad p̄ncipiū faciētes dicam⁹. et p̄mo cōsideremus de ꝓnunciatis de optima politica

Queritur. vtrum eodez

regimine debeant regi filius vxor ⁊ ꝓuus Diuersis argumētis dimissis breuitatis causa est Sciendū p̄mo. ꝙ ꝓm phos modus regimīs vniuersi rep̄sentatur et reseruat̄ in vno hoīe. Unde ab eis homo appellat̄ microcosmus. id ē minor mundus. Totum aūt vniuersuꝫ dirigit̄ ab vno p̄ncipe. s. deo. qui est intellectus seꝑatus ⁊ purus. Ita omnia sunt in homine. que si debite regi debeāt regenda sunt intellectu ⁊ rōne. Unde a deo mundus vniuersi repn̄tat̄ in vno homīe. Quia Plato (vt refert Egidius) totū ordinem angeloꝝ saluauit in quacūqꝫ anima rōnali. Si ergo totum regimen vniuersi assimilatur regimini quod debet esse in quolibet homīe. cum ciuitas sit ꝑs vniuersi regimē totius ciuitatis. multomagꝫ reseruat̄ in vna domo. vnde phs in textu regimīa vnius domus assimilat regiminibꝫ

ꝓnius ciuitatis Ciuitas aũt quantũ ad ꝑsens spectat. dn plici regimĩe regi ꝑt. politico scilicz z regali. Dicit quis ꝑ esse regali dominio dum ꝑest ꝑm arbitriũ et ꝑm leges q̃s ipe instituit. Sed tũc ꝑest regimine politico qñ nõ preest ꝑm arbitrium z ꝑm leges quas ipe instituit. sed ꝑm leges q̃s ciues instituerãt. His aũt duobꝫ regiminibꝫ in ciuitate ꝑm pho assimilant duo regimia domus. s. paternale et cõiugale Dc regimie em̃ despotico est ante dem̃ aliq̃liter nã regimen paternale assimilat regali. cõiugale vero politico. dr em̃ vir preeẽ vxori regimĩe politico. qa debet preesse ꝑm certas leges matrimonij. z ꝑm ꝙuẽtiones z pacta Sz pater dz ꝑesse filijs ꝑm arbitriũ z ꝑm regimen regale. Inter patrẽ em̃ z filiũ non interueniũt conuentiones z pacta qũo eũ regere debeat. sed pater ꝑm suuz arbitriũ, put melius videt expedire filio ipm gubernat z regit. sicut rex gẽtes sibi subditas regere dz ꝑm arbitriũ suũ. put ꝙ ꝓuidentia viderit melius sue genti expedire. Et iõ tale regimẽ paternale rõne z ꝙ similitudinẽ dr regale. Sed inter vxorẽ et virũ semꝑ interueniũt q̃dam pactões z leges. z iõ dr tale regimen politicũ. qz assimilat illi regimini quo ciues vocant dñm. ostẽdunt em̃ ei pacta z ꝙuentiones que debẽt in suo regimine obseruari. Sciendũ scdo. ꝙ regimen cõiugale differt a paternali. sicut politicũ a regali q̃ ad moduz regendi. Videmus em̃ ꝙ regimẽ regale est magis rõnale et naturale. politicũ vero regimẽ est magis sociale z ex electione. Rursum licet oĩe regimen si sit rectũ sit naturale. attamẽ regimẽ politicũ quantũcunqz sit rectũ nõ est adeo naturale sicut legale. ĩmo est ex electione. cũ in tali regimĩe ciues dñm eligãt. Sic̃ etiã ꝙiugale est qũadmodũ ꝓtiale z electiuũ. paternale vero est rõnale z naturale magis q̃ aliud. Aliquo em̃ mõ vxor iudicat ad paria cuz viro cũ eligit sibi virum. Filij aũt nõ sic iudicant ad paria cũ patre cũ nõ eligant sibi patrem sed naturaliter ꝓducunt ab ipo. Non volo tñ dicere q̃n regimẽ ꝙiugale sit naturale. quia hõ naturaliter est animal ꝙiugale. qz tñ hatre hanc vel illam est ex electõe. iõ nõ est adeo naturale sicut aliud.

Ex ꝓdictis faciliter videri ꝑt ꝙ pater sic debet ꝓcedere filios vt ordinet eos ad alia opa q̃ vxorem. Nã filij instruẽdi sunt ad opera militaria vel ciulia. q̃bus debẽt vacare quãdo sunt adulti. ad que non sunt instruende vxores. eo ꝙ talibꝫ vacare non debẽt. Ponit aũt pho in domo perfecta tria esse regimina distincta. scz nuptiale quo vir preest vxori. paternale quo pater preest filijs. z dominatiuũ quo dominus ꝑest seruis. Et in ꝑmo capitulo huius ꝑmi ponit pho ꝙ natura nihil tale facit. vt artifices delphicum gladium. qui ad opa distincta seruire ꝑt. Jdeo exinde arguit. ꝙ aliud regimen est despoticũ siue dominale. quo dominus preest seruo. z nuptiale siue cõiugale quo vir preest vxori. Et ibidẽ reꝓhendit barbaros q̃ vtunt cõiuge tanq̃ serua. z rõnabiliter q̃dem quia licet vir debeat ꝑesse vxori eo ꝙ sit rõne ꝓstãtior. non tamẽ debet esse tanta imparitas inter virum z vxorem ꝙ ea vti debeat tanq̃ serua. sed magis tanq̃ socia. ideo quantuz ad aliqua iudicantur ad paria. Similr etiam nõ eodem regimĩe regendi sunt filij quo z serui. nam dominus preest seruo ꝓpter bonũ ꝓpriuz et nõ ꝓpter bonũ ipsoꝝ. suoꝝ. loq̃ndo de seruis a natura. hec em̃ est ꝑm pho ꝓeesse aliq̃bus. Silr non debet intendere bonũ ipsoꝝ. sed bonũ ꝓpriuz. Pater aũt debet ꝑesse filijs ꝓpter bonũ ipsoꝝ filioꝝ. ita ꝙ paternale regimẽ sumat originem ex amore magno filioꝝ. Sufficientia aũt z numer istoꝝ trũ regiminũ sumi potest hoc modo. nam omnis regẽs alios vel regit eos ꝑm certas leges z certa pacta. z sic est regimen politicuz vel ciuile. vel regit eos ꝑm arbitrium suũ. z sic dr regimen despoticũ. quo dominus regit seruos. vel intendit bonũ sub ditoꝝ. z sic dr regimen regale. Vñ de patet ꝙ tam regimen regale q̃ politicum est literozum Jdeo dr pho. ꝙ vir mulieri preest z natis tanq̃ liberis am bobus. Et quia dr pho ꝙ non sufficit in vniuersali tractare de istis tribus regimibus. ideo videndũ est speciali quo regimĩe regẽde sunt cõiuges siue vxores. Sciendũ tercio. ꝙ est vna cõmunis regula ad omne regimen. nam quicũq̃ vult aliqua bene regere oꝑtet ipm hatre speciales cautelas ad ea circa q̃ videt ipa magis deficere. Mulierum aũt mozes (vt in plurimũ) sunt quasi mozes puerozum iuuenũ. quonia mulieres sic se videntur hatre ad mores sicut pueri se hatẽt ad viros in erate pfecta existentes nam vt dr pho mares plus vigent rõne q̃ femine. est em̃ femina quasi mas occasionatus. Sicut em̃ pueri non vigent rõne vt viri perfecti. sic etiaz mulieres deficiũt in moribus a viris pfectis. Mozes ergo mulierũ sunt q̃si pueriles. Sunt autem in feminis quemadmodũ z in pueris aliqua laudabilia z etiã aliqua vitupabilia Primum laudabile est in eis ꝙ vt in plurimũ sunt valde verecunde. qđ cõtingit eis ex appetitu laudis. z ex timiditate cozdis Ex appetitu q̃dem laudis. quia mulieres appetũt multũ laudari. nam in omnibꝫ ita est ꝙ ille q̃ est impfectus in aliquo magis appetit laudari q̃ ille qui pfectioz est in illo. Videmus em̃ ꝙ clerici impfecti hatẽtes scientiaz aliquã de aliq̃ re plus desiderant vocari rabbi vel magistri. vt sez videãtur esse magni clerici apud homines q̃ illi desiderant qui pfectam hatẽt scientiã de illa re. Cuius rõ est. qz veri clerici inueniũt apud se vñ gaudẽt. iõ nõ q̃rũt apd alios Ceteri vero impfecti q̃runt apud alios hatre z in opione hominũ qđ apud se nõ hñt. Cũ itaq̃ mulieres deficiãt a pfection virili iõ sunt appetitiue laudis. Et inde est ꝙ q̃a timent amittere laudẽ verecundanr aliq̃d agere qđ possz dimittere laudẽ ipsaꝝ. Hoc idẽ etiã ptz ex timiditate cozdis. verecũdia em̃ est q̃dã timoz. vt dr. iiij. ethicoꝝ. Cũ g̃ mulieres timide sint adeo ꝙ q̃si oia expauescãt. sequtur ipas eẽ verecũdas naturaliter. Vñ illud est multũ laudabile ꝙ ꝓpter verecũdiã multa dimittãt q̃ nõ deberẽt dimittere nisi cathena verecũdie cingeret Scdm est in muliere laudabile ꝙ st̃z pie z misericozdes. pueri em̃ z senes z mulieres sunt plurimũ misericozdes. nõ ex eadem cã vt ꝑt videri in ethicis. Vñ mulieres misericozdes st̃z ex mollicie cozdis statim em̃ miserenr cũ videt aliquẽ aliq̃d durũ sustinere z pati. Ponitem Egidi ꝙ tria vitupabilia in mulieribꝫ. qz vt in pluribꝫ st̃z intpate z passionũ executrices. Scdo qz garrule st̃z z litigiose. Tercio qz st̃z instabiles. Primo g̃ mulieres st̃z intpate passionũ executrices. nã q̃ in eis rõ deficit nõ sic se hñt vt retrahanr a ꝓpiscẽtijs carnalibꝫ. sicz vir q̃ est ꝑstantioz. Et ex eadẽ radice est ꝙ st̃z garrule z litigiose. nã frenũ eaꝝ vt in plurimũ nõ est rõ. st̃z magis passio verecũdie. Et iõ videm ꝙ magis femĩas ꝓseuerare in litigãdo z garrulãdo q̃ viros. eo ꝙ magis a rõe deficiũt q̃ ipsi. Tercio ꝓtingit mulieres eẽ mobiles z instabiles. qđ forte accidit ex debilitate ꝙplexiõis q̃ est fluida z mollis Cũ ita q̃ mulieres vt in pluribꝫ sunt intpate garrules z mobiles regẽde st̃z tali regimĩe vt inducanr ad tpantiã ad taciturnitatẽ ad fortitudinẽ siue stabilitatẽ Et h̃ tãgit pho in textu cũ dr. Oꝑtet mulierẽ eẽ tpatã z fortẽ siue iustã Et ite dr Mulieri ornatũ silentiũ ꝑstat. Partes aũt tpantie st̃z castitas prudẽtia siue honestas. abstinentia siue sobrietas. Tũc g̃ mulieres st̃z tpate qñ st̃z caste honeste abstinentes

et sobrie. Decet eñ ꝓiuges esse castas. nō solū ꝓpter fidem seruandā suis ꝓiugib. sed etiā ꝓpt̄ ꝓcreandā ꝓlez. z ꝓpter certitudinē ꝓlis. ne sez filius nō ꝓprius succedat in heredi tate patris. Scōo decet eas esse pudicas z honestas. vt si bi caueāt a signis z ꝓbis q̄ vident in oēm statū ꝓtendere. Tercio oꝑtet eas esse abstinētes. vt sez caueāt se a supflui tate ciboꝝ. quia cibi supfluitas ad incōtinentiam inclinat Quarto decet eas etiā esse sobrias. vt sez caueāt a supflui tate potus. nā tam immoderātia cibi q̄ potus venerē ꝓuocat. vñ Therentius Sine cerere et libero friget venus Refert etiā Valerius maximus capl'o de institutis anti q̄s libro scōo. q̄ vinī vsus olim romanis femis ignotus fuit. ne in aliq̄ō dedecus ꝓlaberent. qz ꝓtimus a libero pa tre inꝑantie gradus ad incōcessam venerē esse consuenit Sic g̃ regende sunt mulieres vt sint caste honeste abstinē tes z sobrie. Regēde sunt insup taliter. q̄ sint taciturne cō tra loquacitatē. nā vt habet in textu. Ornatū mulieri ꝓe stat silentiū. Si eñ mulieres decenter se habeāt z ꝑgrue silentiū seruent. z ex hoc magis ornate apareāt. z ad maio rem amoꝛē eaꝝ maritos inducunt. decet g̃ eas esse tacitur nas. Vñ apl's. i. ad Coꝛ. xi. Mulieres in eccl'ia taceant. non eñ eis ꝑmittit loqui. sed domi viros suos interrogēt. Rursum decet eas esse stabiles z fortes ad sollicitatōnes familie tolerandas. z quāto vꝛor est magis ꝓstans z fir ma. tanto maioꝛ credulitas adhibet viro. z ad debitū finē seruat. Nota dcm̄ Arestotelis in economica. Nec q̄stus vestimentoꝝ. nec differēs forma. nec auri multitudo rāta valet ad mulieris virtutē q̄nta modestia in q̄libet oge z de sideriū ꝓfecte arg̃ honeste vite Ex q̄bus aparet. q̄ ta li regimīe sunt regende coniuges vt polleant sex p̄dictis virtutib. vt sint caste honeste abstinētes sobrie taciturne et stabiles Ad hec aūt oīnia rite adduci p̄nt vel ꝑ seipsas vel ꝑ matronas boni testimonij. vel ꝑ cautelas alias ad hibēdo. Vñ ille p̄dicte sunt sex virtutes q̄s decz mulieres habere in economia. Sed circa ornatū coꝛpis a viris sunt instruēde z mouende. Primo q̄ nō sint sophistice queren tes fucos z figmenta. Scōo vt sint humiles. ne ꝓpter va nā gl̃am nimiū se ornent. Tercio vt sint moderate. ne vl tra eaꝝ statum vestimēta q̄rant Quarto vt sint simplices ne circa ornamēta nimia sollicitudine vexent. Quinto ne sint negligentes. z notāter infra eaꝝ statū. ne sez ꝓpter pi griciā deficiant circa ornatū debituꝝ coꝛpis. Sexto ne ex vilitate habitus sint supsticiose. z ex ipo defectu vestiū lau dem capiāt. Et ita ꝑz de regimīe ꝓiugali. Sed q̄reret aliq̄s. vtrū mulieris consiliū sit inualidū. Pro isto ꝓsideꝝ dum est. q̄ ꝓbs in textu dr. q̄ consiliū serui nullū est. ꝓsiliū pueri impfectū. z consiliū mulieris est inualidū. Vñ ꝓmo ꝑz consiliū pueri esse impfectū. qz nō habet adhuc ꝓpletū vsum rōnis. z qz inexꝑtus est. Et iō ꝓudētia eius q̄ cir ca ꝑticularia est (cuius actus q̄dem est ꝓsiliari) est impfec ta ꝓpter inexperientiā. habet tñ aliqualē ꝓudentiaz (vt vi detur) p̄cipue intelligendū est de ꝓudentia economica. et de cōsilio quod cōcernit agibilia domus. Et iō dr vltra q̄ fuus non est cōsiliarius. Cuius rō est. qz vt dr tercio ethicoꝝ. Consiliū est de his que sunt a nostra potestate. Modo fuus vt fuus nō habet quicq̄ dom̄ in sua p̄ te. eo q̄ dcm̄ est ꝑus. Seruus est oīno alterius. z ideo de nullo ꝑt consiliari. Ex ex alio ꝑz. qz fuus a natura deficit a rōne. z non ꝑt mente ꝓuidere vt dcm̄ est. ideo non est ap tus ad cōsiliandū. Et de tali fuo intelligit q̄ dr. et nō de illo qui est liber a natura. z fuus a fortuna. qz talis est abi lis ad dandū cōsilium bonū. Et de tali dr scriptura Ser uo tenēto liberi seruient. Sed de muliere dr ꝑbs. q̄ con silium eius est inualidū. sicut eñ puer habet consiliū impfe ctum. quia deficit a ꝓfectione viri. sic z femina habet cōsi lium inualidū. qz habet ꝓplexionē inualidā z deficit a va litudine viri. Q̄z aūt femine nō sint robuste coꝛpe nō est ex bonitate ꝓplexionis sed ex mollicie. Mollicies eñ carnis in ipsis magis arguit supabundantiā flegmat̄. puta ma liciam ꝓplexionis. vñ Virgilius quarto Eneydoꝝ. Va riū z mutabile sp̄ femina. Quia ergo sic est oꝑtet femias deficere a rōis vsu z habere consiliū inualidū. qz q̄nto coꝛ pus nobilius est cōplexionatū. tanto aīa est magis libera in suis opationibus. et expeditius hz rōnis vsum vt dcm̄ est. Et ad arestotelē dōm est q̄ dcm̄ eius intelligenduz est vt in pluribus. qz aliquotiens inuenitur femina magne ꝓu dētie. sicut legitur de Semiramis. q̄ rexit optime z adau xit regnum assyrioꝝ. z edificauit (vt ait Horatius) ciuita tem z muros babilonie. Q̄z tamē femina habeat magnā virtutē z constantiā raro cōtingit vt dcm̄ est. Ideo scribit mulieré fortem quis inueniet. ꝓcul z de vltimis finibus ꝓtium eius. Prouer. vltimo Sicut etiā habetur octauo ethicoꝝ. non spectat ad mulieres tractare ꝓncipalia dom⁹ nec ire extra ad ꝓcurandū. sed agere q̄a negocia domus circa que non oꝑtet magnū esse cōsiliū Est tamē aduer tendū. q̄ consiliū femine est velox z statim. naz vt habet in libro de aialibus aialia debiliora z minora citius veniunt ad suum cōplementū. consiliū ergo mulieris (quia est debi lius z inualidius q̄ consiliū virile) citius venit ad suū cō plementū. z ideo dicit Egidius. q̄ ceteris paribus si quis statim opari deberet. nec posset ad illud negocium sufficientē deliberationē habere. eligibilius esset mulierē consiliū q̄ virile. Patet ergo q̄ simplr virile consiliū melius est in ca su tamē mulierē consiliū potest esse melius. quia illud ci tius est in cōplemento. ideo si oporteret repentine operari forte eligibilius esset istud consilium. Patet ergo q̄d sit di cendum ad rōnes in oppositum factas.

Queritur. vtrū sit eadē

virtus moralis in ꝓncipante z subiecto. Et quia questio vnū p̄supponit z aliud querit. ideo ꝓmo arguit contra sup positū. sez q̄ in subiecto nō sit virtus moralis. qz (vt ha bitū est añ) ꝓncipās dr esse fm virtutē. sed si in subiecto hec naturaliter sit. virtus. in eo erit cā ꝓncipatus. g̃ natura subiectū erit natura ꝓncipans. q̄d est impossibile Con tra questum arguit sic. illa quoꝝ vnum ad aliud ordi natur non diuersificant spēm aut substantiā habitus. sz vir tus ptinens ad subditum ordinatur ad virtutem ꝓncipā tis. ergo nō differūt spē fm habitus substantiā In con trariū videtur esse ꝑbs in textu Pro responsione

Sciendum ꝓmo

Q̄z sicut dicit ꝑbs secundo ethicoꝝ. virtus est extremū in bono. licet immediate sit existens siue consistens circa operationes z passiones quo ad nos determinata rōne. et ideo omnis habitus quo ꝓficitur homo fm ptem intellec tiuam vel sensitiuaz que sunt partes opatiue. necesse est q̄ habeat aliquod summū z extremū in bono. ad quod per ficit. Cum ergo habitus distinguunt̄ per actus. z actus ꝑ obiecta. ideo fm distincta officia z diuersas operationes necesse est q̄ virtutes differant. Sicut etiam in membris hominis videmus. necesse est eñ esse aliam virtutem ocu li. z aliam manus. z aliam virtutem pedis

Sciendū scdo. q lex siue regula (p quā economica habet suos subditos regere) nihil aliud est q̄ dictamē rōis in presidente. quo subditi gubernant siue sit viri respectu mulieris. siue patris respectu filij. siue dñi respectu serui. siue etiā regis respectu ciuū. Cuiuslibet aūt subditi ꝓtus ē vt bene in suo actu z officio subdat ei a quo gubernat. sicz in regno aīe patet. qz vis irascibilis z ꝯcupiscibilis subdūtur rōni. sed in his virtus nō est aliud q̄ habitualis ꝯformitas ad rōem. Virtus ergo irascibilis z ꝯcupiscibil' conueniunt in hoc q sunt bñ obtemperātes rōni p hunc modū. sicut pbus in textu dr. q virtus cuiuslibet subditi est vt bene subdatur pncipatui. Ad hoc em ordinatur vnusquisq; principatus vt ei obtemperiat a subditis. Ū manifestū est. q hoc est ꝓprium economice inducere subditos scz mulierez filiū z seruū ad virtutem. Et inde est q pbs ponit prudētiā economicā esse spēm prudētie. Dicit em quarto ethicoz. q illaz prudentiaz (que se hñt ad regimen multitudinis) hec q̄dem economica. hec aūt legis positiua. hec aūt politica. Ū ista prudētia distinguit spē a prudentia simpliciter dicta. q̄ est prudētia monastica. i. vnius hois. Domus em medio mō se hz inter singularē psonam z ciuitatem vel regnū. Nā sicut vna singularis psona est ps domus. ita vna domus est ps ciuitatis. et ciuitas ps regni. ideo sicut prudētia cōiter dicta (que est gubernatiua vni⁹ psone) distinguit a politica. vt pz p. p. ibidē. ita economica distinguit ab vtraq; Pro cuius vlteriori declaratōe est

Sciendū tercio. q economica prudētia est in pncipante in domo. politica vero dr esse in subditis ciuitatis z domus. Nam seruus p imperiuz mouet a dño. z subditus a principe. aliter tñ q̄ irrōnabilia z inanimata mouent a suis motoribus. Inanimata em z irrōnabilia agunt solū ab alio et nō agunt seipa. qz nō habēt dominiū sui actus p liberū arbitrium. z ideo rectitudo regimis ipsoz nō est in ipsis. sz solum in motoribus. Sed hoīes serui z q̄cunq; subditi ita agunt ab alijs p p̄ceptum. qđ tamē agunt a seipsis p liberū arbitriū. Et ideo reqritur in eis q̄dam rectitudo regimis p quā seipsos dirigant in obtemperando pncipantibus. Differenter tñ est in his subditis ista rectitudo regimis. fm q magis vel minus ptcipant rōem. Et ideo cū seruus in quantū hmōi nihil habeat in sua potestate eoz q̄ sunt domus. z etiā cū sit parue intelligētie. ideo dr pbus q seruo nō habet cōsiliatiuū. consiliuz em est de his q̄ sunt in nostra potestate. Sīr aūt sunt alie ꝓtutes serui z mulieris inquantum hmōi. fm q ad distincta officia ordinant sub pncipāte. sicut etiā alia virtus est q̄ est in irascibili siue passibili. et alia spēs in cōcupiscibili Ex p̄dictis patet. q bonitas cuiuslibet ptis consideratur in ꝓportione ad suū totum. quia turpis est ps que suo nō cōgruit vniuerso. vt dr Augustinus pmo confessionū. Cum igit vir sit ps domus. sicut z mulier z filius z seruus. Et generaliter q̄libet homo sit ps ciuitatis. impossibile est q aliquis homo sit bonus in domo vel ciuitate nisi bñ sit ꝓportionatus bono cōmuni domus vel ciuitatis. Nec totum pt bñ ꝙsistere nisi bonū cōmune ciuitatis bene se habeat. z nisi ciues sint virtuosi. ad minus illi q̄bus cōuenit pncipari taz in domo q̄ in ciuitate Sufficit aūt quantū ad bonū cōmune ciuitatis q subditi intātum sint virtuosi q principū mādatis libēter obtemperāt. Et ideo dr pbs tercio huius. q eadē est ꝓtus pncipis z boni viri. Nō em est eadē ꝓtus cuiuscūq; ciuis z boni. Cuius rō est. qz sicut pbs ibidē dr ad bonū virum ptinet posse bene pncipari z bñ subijci. Et ideo in virtute boni viri includit etiā virtus pncipis. Et rō est. qz (vt dr in textu) oportet in pncipe esse pfectissimā virtutē moralē. opus em eius est simpliciter architectonicū. Alioz aūt vnūquodq; quantū eis immittit His ergo notatis ponitur

Conclusio prima

Proprie prudētia est pncipātis z nō subditi inquantū hmōi Probat. qz prudētia est in rōe. est em hitus intellectiu⁹. regere aūt z gubernare ꝓprie est rōnis. z ideo vnusquisq; inquantū ptcipat de regimine z gubernatōe inquantū ꝙuenit sibi habere rōem z prudentiā Manifestū est aūt q subditi inquantū subditus. z sui inquantū suus nō est regere z gubernare. sed regi z gubernari. q̄ prudētia nō est ꝓtus serui inquantū suus. nec subditi inquantū subditus. Sz cōsiderandū est q ois hō inquantū est rōnalis ptcipat aliq̄d de regimine fm arbitriū rōnis. z p tanto sibi cōuenit habere prudentiā. ideo bñ prudētia pncipis est ad modū artificis manu opantis Et q̄z q̄ cuius suus (vt dcm est) inquantū suus nō hz cōsiliatiuū. hz tñ ꝙsiliatiuū inquantū est animal rōnale

Conclusio scda. ꝓtus pncipis z subditi inquantū hmōi differūt spē. sicut virtus viri z mulieris. Probat auctoritate pbi dicentis q fortitudo viri est principatiua. mulieris aūt ministratiua. z ita est circa alios principantes z subditos. z circa alias virtutes. Et rōne ꝓbatur. qz spēs habituū diuersificant. q̄ attendunt penes diuersam subam seu rōnem formalē ipius. Rō aūt formalis oīm (que sunt ad finē) attendit ex parte finis. z ideo necesse est q ex relatōe ad diuersos fines diuersificent diuerse spēs habitus. Diuersi aūt sunt fines virtutū viri z mulieris. dñi z serui. patris et filij. q̄ differūt spē. Minor ꝓbatur. quia oēs ꝓtutes morales pncipantis ordinant ad bene pncipari. z oēs virtutes morales subditoz ad bene obtemperare. isti aūt act⁹ sunt diuersi. ergo z habit⁹ siue virtutes ad illos ordinati. Ū de hoc videt innuere pbus cum dr. q quia puer imperfectus est. z ideo virtus in eo nō est ad seipsum. sed ad finem et ductorē. simiīr aūt serui ad dñm. ideo dr q seruus virtute qua indiget tanta scz vt necz ꝓpter intemperantiam necz ꝓpter timiditatē deficiat ab opibus Notāter dicebat in cōclusione (inquantū hmōi) qz si cōsiderant subditi z pncipātes inquantū sunt hoīes z capaces beatitudīs non est incōueniens q in eis sint eedem virtutes in spē. vnde dicitur Sapie. vi. de sapia. Sobrietatē z prudentiam docet z iusticiaz z virtutem. q̄bus nihil vtilius est hoībus in vita. Sobrietatē vocans tpantiā. z fortitudinē virtutem. Et iste sunt honorabilissime ꝓtutes. qz vt sic faciunt hominē bonū simpliciter. Et ita accipiendo prudentiā simpliciter siue prudentiā monasticā sortis (vt videtur) eadem prudētia erit bonus homo si fuerit pnceps. z si fuerit subditus. z si diues z si paup. z si cōiugat. z si nauta. z vliter ad quēcunq; statum ꝙuenerit. Et sic de prudentia loqtur Seneca in libro de quattuor virtutibus cardinalibus. Si prudentiā cōplecteris vbiq; idem eris. aut res atq; varietas temporis exigit. ita z accōmoda tpi vt te in aliquo non mutes. sed potius optes. Sicut manus que eadem est cū in palma extendit. z cum in pugna constringit. Et ita prudētia in seipsa non mutabit. sed tamē in ope extra valde diuersificabitur. Si autem nos pncipem et subditum capiamus fm id q̄ sunt diuersi officiarij. z inquantū spectant ad eos diuersa opera exteriora. tunc si prudentiam illam intelligamus virtutem. que opus illud exterius debitum subdito statuit tangz finem. oportet necessario ꝓcedere illas esse diuersas species. z ita videt intelligere pbus Et tunc nō sequit

prudēs princeps vel subditus. ergo prudēs hō. nisi forte de pncipe. qz oportet prudentiā in pncipe esse pfectā simplr Cui⁹ rō est. qz vt habeāt tercio huiꝰ. In recta z optima policia pnceps sibi statuere dz ꝓput suo ꝓprio officio incumbit verā sui z ciuiū felicitatē. fm quā ipe z alij fiāt boni. nō q̄dem fm q̄d. sed boni hoies simplr. vt ad illū finem ꝓput suas leges z oēs suas opatiōes dirigit. Sed in malis policijs puta in tyrannidib⁹ nō dz ita esse. ꝓpter hoc q pn̄ceps nō statuit sibi verā felicitatē tanq̄ finē. z ideo in istis nō sequtur. prudēs pnceps. g̃ prudēs hō. Sicut aūt dictuꝫ est de prudētia ita intelligenduꝫ est de alijs virtutib⁹ puta iustitia tpantia fortitudie. z cijs. Verū est tñ q istaꝫ virtutū q̄dam magis decēt pncipantē. z magis spectant ad ip sum vt sic q̄ ad subditū. sicut dcm̄ est de prudentia. Silr etiā q̄dam virtutes ptinent ad mulierē magis q̄ ad virū. sicut taciturnitas q̄ mulieri ornatū pstat. vt ōt phs. nō aūt viro. Sed decet eū illas habere virtutes q̄ ad dispensatiōnē domus ptinent. vt sapiēter z discrete disponat domuꝫ et familiā. Et generale videt in oībus istis q pncipari et ordinare fm virtutes istas morales est pncipātis. obedire aūt z subseruire subiecti. Hō manifestū est q rō aliter instituit modū in passionib⁹ prurbantib⁹ z impedientib⁹ actum pncipandi. z aliter in passionib⁹ impedientib⁹ actum obediendi. Rō aūt obiecti formalis in moralib⁹ virtutib⁹ est a rōne que instituit modū in talib⁹ passionib⁹ vel opationibus q̄ sunt materia virtutis. Ideo manifestum est q oēs ille virtutes specifice distinguunt in pncipante z subdito. Patet g̃ q pncipātis z subditi non est eadē virtus spē. sed differēs tā ex pte formalis obiecti q̄ etiā fm ea ad que ordinat. q̄ sunt ꝑcipere z obedire Vñ etiā phs tercio huius ōt. q sunt diuerse virtutes in aīa. fm q bñ se hz ad diuersas policias. quare magis pncipantis z subditi

Ad rōnes ante oppositū

Ad primā dr q si in subdito sunt diuerse virtutes. cum fm ꝓtutes debeat qs naturaliter pncipari. tūc natura subditi erit natura pncipātis. qđ ē impossibile. Dām q ē duplex virtus. s. intellectual⁹ z moral⁹. dico g̃ q ille q̄ peminet fm virtutē intellectualē est a natura pncipis. eo q est directiua et regulatiua aliaꝝ virtutū. sicut dcm̄ est de prudētia. q̄ specialiter ptinet ad pncipē z fm q̄ndā peminentiā. sed non sequtur q̄n etiā alie virtutes morales puta tpantia fortitudo z hmōi ptineāt ad subditos. saltē quātū sufficit ad bñ obediendū ipi pncipi. Rō em̄ posset bñ obedire ipi principi fuus intpatus vel filius. Silr etiā oportet mulierē eē tēperatā z fortē z iustā z taciturnā. qz al⁹ non bñ subderet viro. Ex his aūt virtutib⁹ moralib⁹ naturalis pncipatus nō arguit. sed ex ꝓtutib⁹ intellectualib⁹ q̄ nō st̄ in his subditis nisi p quandā ꝑticipationē cū pncipāte. Ideo dr in principio huiꝰ. q q̄ pt mēte ꝓuidere natura principās est. ꝓuidere aūt est actus intellectus Ad scdam dr. q etiaꝫ diuersi (fines quoꝝ vnus ordinat ad alīū) diuersificāt spēciē habitus. sicut eq̄stris z ciuilis differūt spē. Iz finis vni⁹ ordinet ad finem alterius. Et silr licet virtus subditoꝝ dirigat ad finem pncipātis. scz ad cōmune bonuꝫ domus vel ciuitatis. circa quod est principiū virtus. Non tñ sequitur ex isto q virtutes spē differant. sed bene sequtur q ꝓtus a principe (que ordinatur ad finē vltimū) sit principaliorꝝ. z imperet virtutibus subditoꝝ.

¶ Et in hoc finitur primus liber politicoꝝ

Uia cōsiderare volumus de cōmunione politica. q̄ sit optima oīm bis q̄ possint viuere q̄ maxime ad voluntatē. optet z alias ꝓsiderare politias q̄bus vtunt q̄dā ciuitatū eaꝝ q̄ bñ regi dicunt. z si q̄ alie existūt a q̄busdā dicte z vise se bñ habere. z vt recte bñs appareat z vtile. Adhuc āt q̄rere ꝑ ꝑter ipas alteꝝ. nō vt vident esse oīno sophisare volentiū. sed ꝓpter nō habere bñ exñtes ꝓpter hoc bāc videamur visere methodū. Principiū āt ꝓmo faciendū qđ q̄dē natū est eē principiū buiꝰ speculatōis. necesse aut oēs oīb⁹ cōicare ciues. aut nullo ex q̄busdā q̄dē. q̄busdā āt nō. Nullo q̄dē g̃ cōicare manifestū. qđ impossibile Ciuilitas cōicatio q̄dā est. z primū necesse loco cōicare. locus q̄dē vnus vni⁹ ciuitatis ciues āt socij vnius ciuitatis. Sz vtrū q̄busq̄ ꝓtingat cōicare. melius est cōicare futurā habitari ciuitatē bñ. aut q̄busdā q̄dem. q̄busdam aūt nō Melius ꝓtingit em̄ pueris z mulieribus z possessoribus cōicare ciues ad inuicem. quēadmodū in policia platonis. ibi em̄ socrates ait cōes pueros z mulieres esse z possessiones. Dic itaq̄ vt vtruꝫ oportet nūc sit melius habere. aut in policia scriptam legem. Habet itaq̄ difficultates alias multas omniū mulieres esse cōmunes. Et causa propter quam inquit oportere lege statui hoc modo socrates non videtur accidens exrōnibus. Adhuc aūt ad finē quē ait oportere existere ciuitati vt quidem dictum est nunc impossibile. quomō aūt diuidere nihil determinatum est. Dico aūt vnam esse ciuitatē tanq̄ optimū ens. q̄ maxime oēm accepit em̄ hāc suppositōem socrates. q̄uis manifestū sit q pcedēs z facta vna magis neq̄ ciuitas erit Multitudo em̄ q̄dā fz naturā ē ciuitas factaq̄ vna magis. dom⁹ q̄dē ex ciuitate. hō q̄

dem ex domo erit. magis em̄ vnā domū ciui/
tate dicemus. vtiqz z vnū domo. q̄re si potēs
quis esset boc opari nō faciēdū. Interimet em̄
ciuitatē. nō solū aūt plurīū boim est ciuitas. sz
et spē differentiby. Nō em̄ fit ciuitas ex silibz.
alterū em̄ ꝓpugnatio z ciuitas. boc q̄dem em̄
quātitate vtile. q̄uis sit idem spē Auxilij enim
gratia ꝓpugnatio adunata est. quēadmodum
vtiqz si pōdus amplius trahet Differret aūt ta
li ciuitas a gente. cū nō diuidet p vicos fuerūt
segregati multitudie: sed velut archades Ex q̄
bus aūt optet fieri q̄ spē differāt. ꝓpter qđ eq̄
le ꝓtra passum saluat ciuitates: quēadmodum
in ethicis dc̄m est ꝑus Q̄m z in liberis z equa
libz necesse est boc esse Sil'aūt nō possibile est
oēs p̄ncipari. sz aut ſm annū. aut ſm aliquē
ordinē aliqz. z tpe. Et accidit vtiqz ſm hūc mo
dū vt oēs p̄ncipent. quēadmodū vtiqz si trās/
mutarent coriarij z fabri. z nō semp idē coriarij
essent. q̄m melius sic habere z q̄ circa cōitatem
politicā palaz. q̄m eosdē semp melius p̄ncipari
si possibile: in q̄bus aūt nō possibile ꝓpter ſm
naturā eq̄les esse boes. Simul aūt z iustū si/
ue bonū siue prauū p̄ncipari omnes ipo ptici/
pari. Hoc aūt mutat sz in pte equales cedere
bi tanq̄ sil'es sint a p̄ncipio. bi q̄dem em̄ prin/
cipant: bi aūt subijciunt tanq̄ vtiqz alij facti. z
eodē vtiqz mō p̄ncipantiū alij alios p̄ncipan
tur p̄incipatus Manifestū ḡ ex his q̄ non ap
tum natū est vnā sic esse ciuitatē. vt dicūt q̄daz
et dc̄m vt maximū bonū in ciuitatibz qđ ciuita
tes interimit. q̄uis vniuscuiusq̄ bonuz saluet
vnūquodq̄. Est aūt z p alīū modū manifestuz
q̄m valde q̄rere vnitatē ciuitati nō est melius.
Domus q̄dem em̄ magis p se sufficiēs vno. ci
uitas aūt domo. z vult iam tūc esse ciuitas cuz
per se sufficientē accidit esse cōitatē multitudis
Si q̄dem ḡ magis eligibile quod magis p se
sufficiens. z minus vnum. eo qđ magis eligibi
lius. Atuero neq̄ si hoc optimū est: sez vnaz q̄
maxime esse cōitatē neq̄ hoc ostendi videt per
ſmonē si oēs simul dicant meū z non meum
boc em̄ existimat socrates signū esse cius q̄ est
ciuitatē pfecte esse vnā. quod em̄ oēs duplex
Si q̄dem ḡ vnusquisq̄ forsitan vtiqz erit ma
gis qđ vult facere Socrates. vnusq̄sq̄ em̄ fi/
lium suū p̄ius ꝺt eundē z mulierē vti eandez. z
de substātia. z circa vnūquodq̄ vtiqz ꝓtingen
tiū silr. Et nūc aūt nō sic dicent cōibus vtētib
vxoribz z pueris ſm oēs q̄dem. nō vt vnus/
quisq̄ ipsoz. Siliter aūt z substantiā q̄dem nō
vnusquisq̄ aūt ipsoz: Quod q̄dem ḡ palogis/
mus est dicere oēs manifestū. qđ em̄ omēs z
vtrūq̄ z imparia ꝓpter duplicitatē in oz̄onib
litigiosos faciunt syllogismos. ꝓpter qđ est oēs
idē dicere Sic q̄dem bonū sed nō possibile: sic
aūt nihil cōsentaneū. Adhuc aūt ad hoc nocu
mētū qđ ꝺz. minime em̄ cura sortit qđ plurimo
rum est cōe. De ꝓprijs aūt maxime curāt. de cō
munib aūt minus q̄ tantū vnicuiq̄ continet.
apud alios em̄ tanq̄ altero curante negligunt
magis. sicut in ministerialib fuitijs multi fui
entes q̄nq̄ diuitijs seruiūt paucioribz. fiūt aūt
vnicuiq̄ ciuiū mille filij. z isti nō vt vniuscuius
q̄. sed ꝓtingentis cōtingēs: silr est filius. quare
oēs silr negligent Adhuc sic vnusquisq̄ meus
ꝺt bene opante ciuiū. aut male qđcunq̄ cōtin/
gat ſm naturā existēs. puta meꝰ aut huiꝰ filiꝰ
boc mō dictus ſm vnūquodq̄ ciuitas est: et ꝟ
immanifestū. dubitāres em̄ attingunt genuisse
filium z saluatū esse genitū. Eq̄dem vtrū sit me
lius meū dicere vnūquodq̄ idez q̄dem appellā
tes duoz miliū. aut decē miliuz: aut magis vt
nūc in ciuitatibz meū dicūt. bi q̄dem em̄ filium
suū. bi aūt fratrē suuz appellat eundē. bi autem
nepotē. aut ſm aliā cognationē. aut a sanguie

ſm familiaritatē et curā ipius p̄miū ⁊ eoꝝ q̄ ip
ſius. Adhuc āt ⁊ fratruelē fuit ꝯtribulē. melius
em̄ ꝓpriū nepotē ſuū q̄ꝫ ꝑ modū iſtū filiū. Quin
immo ſꝫ neqꝫ diffugere diſſimile nō quoſdam
ſuſpicari ſiue ipoꝝ fratres et pueros ⁊ patres et
matres. ſm ſil'itudines em̄ q̄ fiūt pueris ad ge/
nerātes nccāriū accipere deinuicē credulitates.
Qd̄ q̄dā aiūt accidere terre periodos deſcriben
tium eſſe em̄ q̄buſdā de ſuperiori libia cōes vxo
res natos cū pueris diuidi ꝑ ſil'itudines Sunt
āt etiā q̄dā femelle etiā alioꝝ aīaliū puta eque et
boues: q̄ valde nate ſunt ſil'es reddere natos pa
rentibꝫ: quēadmodū infabſarie vocata iuſta eq̄
Adhuc aūt ⁊ tales difficultates nō facile deuita
re hanc ꝯſtruentibꝫ cōitatē. puta vulneratōes ⁊
homicidia inuolūtaria. Hec āt volūtaria ⁊ pu/
gnas ⁊ maledictōes. quoꝝ nullū ꝯueniens ē fie
ri ad patres et ad matres. ⁊ eos q̄ nō longe ſm
cognatōem ſunt quēadmodū eos q̄ longe. que
plus accidere nccāriū ignorantibꝫ q̄ꝫ ſcientibꝫ.
Et factoꝝ ſcientibꝫ q̄dē ꝯtingit putatos fieri ſo
lutōes. alijs āt neqꝫ vnā. Incōueniens āt ⁊ ꝯue
niens faciētes filios coire ſolū auferre ab amā/
tibꝫ amare āt nō ꝓhibere. neqꝫ vſus alios q̄s pa
tri ad filiū eē oīm ē indecentiſſimū ⁊ fratri ad fra
trem. q m̄ ⁊ amare ſolū Incōueniens āt ⁊ coitū
auferre ꝓpter aliā cām q̄dē. neqꝫ vnā nec valde
vehemēti dilectōe facta. qꝛ āt h̄ q̄dā pat' aut filiꝰ
hi āt frates adinuicē nihil putare differre. Vi/
det' āt magis terre cultoribꝫ eē vtile cōes eē vxo
res et pueros q̄ꝫ cuſtodibꝫ. minꝰ em̄ erit amici/
cia cōibꝫ exiſtētibꝫ puerꝫ ⁊ vxoribꝫ. optꝫ āt tales
eē ſubiectos ad obedire ⁊ ad inſoleſcere. Tota/
liter āt accidere neceſſe ꝓpt' talē legē. ꝯriū eoꝝ q̄
rum cōuenit recte poſitas leges cauſas fieri: et
ꝓpter quā cām ſocrates ſic arbitratꝰ eſt optere
ordinare q̄ circa pueros et vxores. amiciciam q̄
dem em̄ putamꝰ maximū eſſe bonoꝝ ciuitatibꝫ

Sic em̄ vtiqꝫ minime ſeditōes fiunt. ⁊ vnā eſſe
ciuitatē collaudat maxime ſocrates q̄d videt' et
ille eſſe inquit amicicie opꝰ quēadmodū in ama
tiuis ſermonibus ſcimus dicentem areſtopha/
nem. q̄ amantibꝫ ꝓpter nimis diligere deſide/
rantibꝫ natura munificos eſſe ambos fieri vnū
ex duobꝫ exiſtentibꝫ. hic q̄dē ergo neceſſe ābos
corruptos aut vnū eſſe. In ciuitate āt amiciciā
neceſſariū certiſſimā fieri ꝓpt' cōionē talē. ⁊ mi/
nime dicere meū aut filiū patrē. aut patrē filiuꝫ
ſicut modicū dulce in multā aquā mixtū inſenſi
bilē facit mixtōem. Sicut accidit familiaritatē
adinuicez eā q̄ ex nominibꝫ his curare minime
neceſſariū exn̄s in politia tali aut patrē vt filij.
aut filiū vt patris. aut vt fratres inuicē. Duo āt
ſunt q̄ maxime faciūt ſolicite curare hoīes et di/
ligere ꝓpriū ⁊ dilectū. quoꝝ neutꝝ poſſibile ex/
iſtere his q̄ ſic ciuiliter ꝯuerſantur. Atuero ⁊ de
eo q̄d eſt tranſferri natos pueros hos q̄dem ex
cultoribꝫ et artificibꝫ ad cuſtodes. hos āt ex his
ad alios multā hꝫ turbatōez q̄ erit mō ⁊ cogno/
ſcere nccāriū dantes ⁊ trāſferētes q̄bꝫ quos dāt
Adhuc āt ⁊ antiq̄ dicta magis in his neceſſa/
riū accidere puta vulneratōes amores homici
dia. nō em̄ adhuc appellāt fratres et pueros et
patres ⁊ matres q̄ in alios ciues dati cuſtodes
Et rurſum q̄ apud alios ciues vt vereant' taliū
aliq̄d operari ꝓpter cognatōnem. De ea q̄dem
igitur circa pueros ⁊ vxores cōmunione deter
minatum ſit hoc modo.

Circa miciū ſecūdi libri

politicoꝝ queri' Vtꝝ lex ſocratis (q̄ ponit in ciuitate
vel politia mulieres ⁊ filios cōes eē) ſit expediēs ⁊ lici/
ta Arguit' ꝙ ſic. qꝛ illud ē expediēs ⁊ licitū in ciuita/
te ꝑ qd̄ ciuitas ⁊ politia ē maxime vna. ſꝫ ſic ē ꝑ cōitatē
filioꝝ ⁊ mulierū. qꝛ tūc q̄libet diligeret quālibet vxorē
tāq̄ꝫ ꝓpriā. ⁊ ſic eēt illa ⁊ tota amicicia inter oēs viros ⁊
mulieres quāta nūc eſt inter viꝝ ⁊ ꝓpriā vxorē legitti/
mam. ⁊ q̄libet diligeret quēlibet filiū ſicut ſuū ꝓpriū fi/
lium. ꝯ illa lex videt' expediēs Et ꝯfirmat'. nā oīs amici
cia ab vnitate ꝓcedit. ꝯ vbi ē maxima vnitas ibi ē maxi

ma amicicia sic ãt eẽt p hmõi cõitatẽ vxor ꝛ filior. ergo ꝑdicta lex videt expediens Scõo arguit sic. qz illud est expediens p qd humana spes maxime ꝛseruat. sed hoc ẽ p cõitatẽ vxor ꝛ filior. g expediens ẽ q mulieres et filij sint cões. Maior pz. qz ꝛseruatio spei est bona. Minor pz. qz tũc vn⁹ vir posset generare plures filios. videlicet eundo ad vnã mulierẽ ꝛ statim ad aliã ꝛ sic cõ sequenter. g ꝛc. In oppositũ ẽ phs in textu in h scõo disputãs ꝯ socratẽ ꝛ adducẽs ꝯ eũ plurima icõueniẽtia

Sciendum primo

Q; valde vtile est politico volenti leges ordere vt ꝛsi; deret leges positas ab alijs. et maxime illas fm qs ali; qua ciuitas videt bñ viuere. vñ et licet aliq antiq legissa tores mũ⁹ bñ dixerũt. nõ tñ suas leges sine apparẽtia aliqua posuerũt iõ leges antiquor sunt examinãde ad videndũ si qd veritatis in eis inueniri posset. Ob hoc phus mor ẽ in hoc scõo determinare de legib ꝛ poli; tijs alior pus qꝫ in h libro fm ꝓpriã opinionẽ determiet

Sciendũ ẽ scõo q fm ysidor. x. ethimologiar ciui; tas est hoim multitudo societatis vinculo adunata di; cta ab oib. i. ab ipis incolis vrbis. eo q ꝛtinet ꝛ ẽ pluri mor hoim vnitas. Vñ fm ipm pus añ diluuiũ cayn ciuitatẽ enoch ex noie filij in india ꝛdidit. quã vbẽ sola multitudine sue posteriozitaꝫ ipleuit. Post diluuiuz ꝛo pus nemroth gigas babilonẽ vrbem mesopotamie fundauit. quã postea semiramis assirior regina maxi; me apliauit. Ex diuisione ãt ciuitaꝫ apprehendi pt q ciuitates diu stare non pñt sine amicicia ciuili ꝛ debito ordine ptiũ ipius inter se. Vñ ipa pmo ornata ẽ ꝛ col; ligata vinculo societatis amicicie. talis ãt amicicia ꝛ or do hor inter se est quasi formale in ciuitate. qñ ãt ex plu ribꝫ fit vnũ fm aliquẽ modũ vnitatis oportet q alicd se habeat p modũ forme. ꝛ alicd p modũ materie. Vñ in illo alicd est vnũ vnitate ordinis quẽ ad modũ ẽ dom⁹ vel ciuitas ordo et ꝛnexio ptiũ inter se. et ad ꝓncipantẽ est quasi formale et ipi hoies ordinati stꝫ materiale. Ex q pz q sicut in vniuerso nihil est inordinatũ. ita in ciui tate nihil sine ordine eẽ pt et dz. alꝫ nõ cõphenderetur sub forma cõitatis ciuilis. Ex tõ in ciuitate maxime vi randa est hmõi ordinis turbatio. qm est destructiua ci; uitatis. vñ hõ seditiosus maxime ẽ vitand⁹ et extreme puniendus. Ex quo pz q ꝛcordia et vnitas amicicie maxime saluãt ciuitatẽ. Ideo dr beat⁹ Augustin⁹ q ci uitas est ꝛcoꝛs hoim multitudo. In isto em ꝛsistit feli; citas politie siue ciuilis cõicatois. scz in ꝛcordia ꝛ pace. et ꝓpter hoc illud maxime est expediẽs ciuitati q ciues in concordia viuant.

Sciendũ tercio. q cura maxima in ciuitate dz adhi; beri circa filios et vxores. qm in eis porẽtialiter residet ciuitatis ꝛtinuatio. Vxores em sunt quasi media ps ciuitatis. et in filijs ꝛ filiabꝫ post decessum parentũ re; sidet ciuitas et in esse ꝛseruat. Et tõ qz multũ curandũ est qualis sit ciuitas. nedũ ꝑ ꝑsenti sz etiã ꝑ futuro (iu xta ꝓbũ senece dicẽtis se nõ nun⁹ curare qlis futura sit politia. ꝛ qlis nunc sit) tõ ciues multũ debẽt de filijs cu rare et vxoribꝫ. Illud g ẽ icõueniens q qd̃ remouetur hmõi cura. Socrates ãt et plato ei⁹ discipul⁹ ꝓut ipse plato ponit in scõo thimei circa curã vxor opinati sunt q ꝓpter vnitatẽ ꝛ ꝛcordiã habẽdã in ciuitate expediẽs eẽt mulieres ꝛ filios eẽ cões oĩbꝫ ciuibus. et ipi moti sunt ad hoc ꝓpter rões tactas ante oppositum

Conclusio prima.

Nullo mõ est expediens. imo nec licitũ est in ciuitate si ue politia oẽs mulieres ꝛ filios eẽ cões Qd̃ ꝓbat mul tipliciter. Primo sic. legissator dz intendere p fine. s. ci ues facere bonos. sz p cõitatẽ vxor hoies intemperati fierent. g nõ est expediẽs mulieres esse cões. Cõsequẽ tia est nota. Sz minor ꝓbat. qz cũ delectatio carnalis augeat ex noua cõplacentia. quãto magis multiplicare tur ꝛcubit⁹ in pluribꝫ. tãto plus augeret delectatio car nalis ꝛ fierent hoies oĩno intẽperati. eo q aliud delecta bile inueniunt viri in vna muliere qd̃ nõ inueniũt in alia vel saltẽ opinant inuenire. g ꝛc. Scõo ꝓbat. qz illud nõ est expediens ciuitati p qd̃ amicicia ciuiũ dirumit seu re frigescit. vt pz ex ꝑdictis. sed hoc fit p cõitatẽ mulier. g cõitas mulier est illicita. Cõsequẽtia ẽ nota ꝛ maior. Sz minor ꝓbat. qz (ex q mulieres essent cões) amor vnius viri multiplicaret ad plures mulieres et diffunderetur mõ virt⁹ vnita fortior ẽ seip̃a dispersa. g ꝛc. Tercio ꝓ bat sic. illud nõ ẽ expediẽs ciuitati p quod ꝓplificatio seu generatio deperit. sz hoc fit p cõitatẽ mulier. g cõitas mulier ẽ illicita. Minor apparet. qz ex hoc q multi viri accedũt ad vnã mulierẽ illa nõ gignit vel saltem raro. g ꝛc. Quarto ꝓbat. illud nõ est expediens et licitũ p qd̃ fit ꝓplis incertitudo. sed hoc fit p cõitatẽ mulier. g ꝛc. Maior pz. qz incertitudo ꝓplis diminuit amorẽ. Et in de est q mulieres sunt magꝫ certe de pueris q sui sunt qꝫ partes. iõ magis diligũt filios. Minor nota est de se Quinto ꝓbat. illud nõ ẽ expediẽs q dẽ ꝯ naturã. sed si mulieres essent cões oporteret parẽtes cũ filijs et filiabꝫ cõmisceri. qd̃ est ꝯ naturã humanã. g ꝛclusio vera Q; ãt hoc sit ꝯ naturã humanã satis notũ ẽ. qz cũ filij⁹ natu raliter subdi debeat p reuerentiã matri (vt hz phs viij. ethicor) ꝯ naturã esset q mater filio ad actũ luxurie se humiliaret. Silr etiã ꝑret paternalis reuerẽtia natura li iure patri debita. qz vn⁹ filij⁹ nesciret qs eẽt pat⁹ suus et si nesciret qs eẽt pat⁹ su⁹. sic nesciret cui deberet facere reuerentiã. g ꝛclusio ꝓa. Etiã multa alia icõueniẽtia possent adduci. Ex dictis seqtur q determinata viri et mulieris ꝛuersatio ẽ de iure naturali. Et hoc habet in ꝓmo digestor. c. de iusticia ꝛ iure. cũ dr q̃uis natura le est maris ꝛ femine ꝛiunctio ꝛc. Est tñ aduertenduz q naturale dupl̃r ꝑt accipi. scz vel a natura generꝫ. vel a natura spẽi seu differẽtie. Primo mõ ꝛiunctio maris et femine ẽ naturalis in cõi. sz fm istũ modũ ꝛiũctio vni us ad vnam matrimonial̃r est de iure naturali in oĩb aialibꝫ sz scõo mõ ꝛiũctio matrimonialis ẽ de iure natu rali in solis hoibꝫ. Natura em generis fm q ꝛtrahit ad drãs specificas inclinat ad filior generatiõem. sz q̃a q̃dã genita mox sibi sufficiunt. iõ nõ ẽ ampli⁹ necesse eis cura parentũ. Quibusdã etiã sufficit cura matris sine cura siue auxilio patris. et his solũmõ mater curã ꝛ au; xiliũ exhibet. sicu ẽ in ouibꝫ bobus et capris ꝛ in multꝫ quadrupedibꝫ. Quibusdã necessaria ẽ vtraq cura vsq ad parũ tempus et his vterq parens modico tempo re curam adhibet. vt patet in columbis et alijs q̃busdã auibus. Quibusdã ãt est necessaria vtraq cura vsq ad magnũ tempus. vt in hominibꝫ. et ideo in his cura vtriusq parentis vsq ad magnum tempus requiritur Vnde ad copulatiõem nuptialem natura ratiõalis in;

clinatur dupliciter. Primo quantū ad eius ꝓncipalez finem. scz ad bonum ꝓlis. Nō em̄ natura intendit solum ꝓlis generatōnem. sed etiam eius ꝓductōem ad debitam pfectōem. et sic natura cōmunis intendit productōem fetus ad pfectōem nature. et sic etiam natura ratōnalis intendit ad pfectōnem ratōnis. Ut̄ tria habemus a parentib⁹ ſm ꝑh̄m octauo ethicoꝝ. scz esse nutrimentū. et disciplinā. filij aūt a parentib⁹ educari et instrui nō possunt nisi sint in certo numero et nisi diu cū eius ꝙuersatōnem habeant quod nō fieret nisi esset obligatio vnius viri ad mulierem determinatā, quā obligatōnem vocat ꝑh̄us nuptialem. z in alia facultate matrimonium appellatur. Scdo inclinatur natura ratōnalis ad hanc determinatā copulam quantū ad finem secundariū. qui est mutua societas et obsequiū in reb⁹ domesticis vel politicis. sicut em̄ natura ratōnalis inclinat ad vitam cōmunem. qz vnus homo indiget ope alterius. et ideo etiam inclinat ad quandā sociatōem viri ad mulierem. qz inter opera ciuilia vel domestica quedā pertinent magis ad mulierem. quedā vero magis ad virum. Patet ergo q naturale est vnicū virum vnicā mulierem habere. et vnica cōtentari debere et eidem indiuisibiliter adherere. Nam nullus fideliter admiscet alicui si ab amicicia eius discedat. eo q (vt ait sanct⁹ hieronimus) non est vera amicicia si vnq̄ desierit. Si em̄ volumus inter virum et mulierē debitam fidem et amiciam saluare (quod oīes ꝓcedunt debere esse) oportet alterum alteri adherere indiuisibiliter. Et hoc videtur tangere Valerius maxim⁹ in libro de institutis antiqs vbi ait q repudium inter virum et vxorē tempore quo vbs romana fuit condita vsq ad centesimū et quadragesimū annum nullum intercessit. prius aūt dimisit vxorem sterilitatis causa. Scottus cubilinus qui postq̄ tolerabili ratōe fuit motus. reprehensione tamen nō caruit. qz cuncti arbitrabant cupiditatē liberoꝝ fidei coniugali nō debere ꝓponi. Et in hoc cōmendatur viri z vxoris indissolubilis nexus. Ex predictis etiam bene sequitur q habere plures vxores simul (quod bigamia dicitur) est cōtra ius naturale speciei. cuius accipiat aliquos fetus nō reputatur contra naturam seu dictamē ratōnis. qz vnius et eiusdem viri possunt esse plures vxores simul. Probat correlariū. q illud quod est contra equalitatem obligatōnis et federis nuptialis (que ē naturalis vt dictum est) est contra naturā. sed habere plures vxores est hmōi. ergo ꝛc. Non em̄ potest esse equalis obligatio ex pte vnius et plurium. Unde ſm doctores nostros catholicos habere plures aut binas vxores sine diuina dispensatōne quis nō potest. Ipe aūt de⁹ (qui supra ius naturale est) potest dispensare. sicut z fecit cum patriarchis et ꝓphetis antique legis. Qualis aūt erit illa dispensatio vel tacita seu expressa alioꝝ est speculationis. cuius aūt apud aliquas sectas (vt apud sarracenos et forte apud aliquas alias barbaras natōnes) nō reputetur repugnans vnum virum simul habere plures vxores. apud tamen nullas gentes ſm quascūq leges legitur hoc fuisse indultū. vt simul vna mulier pluribus viris in iugio copuletur. hoc em̄ est contra naturalem ordinem maris et femine. sp em̄ vir debet esse preeminens z maioris auctoritatis. vt dictū est in ꝑmo huius. cui mulier que debet esse subiecta viro. nullus autez eque p se duob⁹ vel pluribus potest esse subiectus. Et ideo si mulier debet esse subiecta viro (ex quo totā potestatē sui corporis vni viro tribuit) ꝙtra naturalē ordinem est vt viro alteri sit subiecta. nam sic idem possit dominari plurib⁹ vt plures sunt qd̄ ſm ordinē naturalē eē nō potest. Scdo etiam tolleret pax et concordia. qz nūq̄ vel raro vnus viroꝝ suis reb⁹ ab alio vti delectat sine offensione. Tercio impediret fecūditas filioꝝ. qz iz vn⁹ vir fecundat multas mulieres. nō, tñ econuerso vna fecundatur a multis viris. sicut patet de meretricib⁹ que nō fecundantur vel raro. Quarto impediret plis educatio. eo q ꝓles esset incerta. Et finaliter infertur q vir nō potest alteri cōcedere vxorē suam etiam si ipa cōsentiat. Patet. qz hoc esset ꝙtra fidem thori. Nec valet si dicatur. fides nō frangitur vbi interuenit mutuus ꝓsensus. qz posteriora semp ꝓsupponunt ꝓriora. fides aūt thori fundatur in naturali bono quasi cōfirmatiua eius. et ideo semp fides tenenda est vbi finis fidei. s. cer titudo ꝓlis et naturale bonū tollit. Et ideo casus iste nō est admittendus si medicus clare videret et ꝓsuleret q vxor istius posset ab altero concipere. et vxor alterius ab isto. nunq̄ posset fieri cōmutatio vt iste traderet sibi suam. et alter illi suā. Patet qz repugnat iegi superioris scz nature. nā vxor tua magis est superioris z supremi q̄ tua. et ideo vbi repugnat eis et quocūq̄ mutuo consensu interueniente licite fieri nō potest. Patz ḡ q in ciuitate bñ recta nō debet esse cōmunitas oīm mulierum sz ciues determinatas debent habere z ecōtra.

Ad rōnes añ oppositū

factas. Ad ꝑmā est dom. cū dr illud est licitū ꝛc. negatur q ciuitas debet esse maxime vna. ꝓcesso tñ q debeat esse maxime vna ſm dilectōem ciuiū. Et negef minor. ciuitas em̄ potius p cōitatē mulierū pareret diminutionē et discordiā q̄ ꝓcordiā z vnionē. Et p hoc pz ad sit dom ad ꝓfirmatōem. Ad scdam negef minor. immo p cōitatē mulierū oīno tollit ꝓlificatio. eo q femina nō fecūdat a multis viris. Impedit em̄ in meretricibus (quas scottas z lupas appellat) plurīū viroꝝ frequentia ne ꝓlificent vt cetere probe mulieres

Circa verba philoso

phi in textu p̄cedenti posita mouet ista questio. Utruz patri liceat filiū abnegare. hoc est q̄rere vtr. pater de iure est obligatus ad educatōem filij Arguit q nō. da pater z filius dicunt correlatiue. ḡ videt alterius ad alterū esse equalis obligatio. sz filius nō obligat patri subuenire in vite necessarijs. qz ad hoc cogi nō pt. ḡ nec econtra. Preterea nemo obligat de incerto. sz incertū est patri si filius sit eius. ḡ saltē in tali casu pater non obligat ad filiū In oppositū est ph̄s in textu. vbi incōueniēs ꝙtra socratē adducit q nō esset diligens cura filioꝝ si filij essent cōmunes. quod voluit socrates vt dictum est in precedenti questione.

Sciendum primo

Q sicut dictū est in questione p̄cedēti socrates posuit filios eē cōes in ciuitate sicut vxores et mulieres Que aūt incōueniētia seq̄rent ex cōitate mulierū tactū ē in questione p̄cedenti. iō restat videre de filijs occasione cui⁹ mota est hec questio sup obligatōne parentū ad filios. q qdem obligatio nō bñ stare videtur cū lege socratis.

ideo ꝓ eius intellectu.

Sciendū scdo. q̄ phs octauo ethicoꝝ triplici rōe ꝓ dat parentes plus diligere filios q̄ econuerso. Primo ex diuturnitate tempoꝝ. Scdo ex diuturnitate ꝓlis t certitudine Tercio ex vnione parentū ad filios Primo siq̄dem ex diuturnitate tempoꝝ. nā quāto amor magꝫ durat tanto vehemētior efficit amor ār parentū ad filios diuturnior est q̄ econuerso. nam pueri mox nati diligunt a parentib⁹. ipi aūt filij nō eos diligunt tūc. sed tm cū pueniunt ad annos discretōis. diuturnior est g̃ amor parentū ad filios q̄ vehementior. Scdo ex certitudine ꝓlis. nā si nō sit certitudo oīmoda patri q̄ sit eius filius tm mater certa est. et adhuc ambo parentes sunt magis certi de sua ꝓle q̄ econuerso. ꝓles em certificari nō ꝑt de suis parentib⁹ nisi ex q̄busdā signis vel etiā ex alioꝝ relatione. Et q̄ puer videt ꝑsonas aliquas magis affici ad eū q̄ alias arguit illas esse parentes eius. vel q̄ audit ab alijs. sic esse putat. in ꝓncipio tm natiuitatis eius nō est illius cognitōis vt possit cognoscere a qua matre ꝓcessit vel a quo patre. parentes tm statim hñt cognitōnem de ipa ꝓle. iō magis certificari de ipa ꝑt q̄ econtra. Nā inter parentes et filios est amor naturalis. ergo tanto erit validior quāto maior ē certitudo. In hac rōne ꝓbari posset q̄ mulieres siue matres vehemētius diligunt pueros q̄ patres. q̄ sunt certiores de eis Tercio ex vnione parentū ad filios. q̄ filius ē aliq̄d patris sicut ps est aliq̄d totⁱ. parens ār nō dr eē aliq̄d filij. iō dr eē filius magis ꝓpinquus parentib⁹ q̄ econtra. q̄ aūt est maioꝝ ꝓpinq̃tate vnitus alteri tanto magꝫ ab eo diligitur. Ex his ār sufficienter arguit ꝑt q̄ ad parētes spectat determiare t solicitare circa regim filioꝝ. q̄ vnusq̄sq̄ q̄ dz gerere curā circa ea circa q̄ afficit amoꝝ Et q̄ etiā ꝑz q̄ lex socratis ponēs cōes eē filios dero gat legi nature. qua lege vehemēter pater diligit filiū. Et insup fecit lex socratis magnā iniuriā pueris. nā vt dr phs octauo ethicoꝝ. multos esse amicos sm ꝓfectā amicicia nō cōtingit. Est em ipossibile aut saltē difficile multas ꝑsonas sil valde amare. Nā valde amare dr quādam supabundantia. supabūdantia aūt est magis apta nata esse ad vnū q̄ ad multos. iō ibi ꝯcludit phs q̄ multis placere valde nō ē facile. q̄re si q̄libet ciuis crederet quelibet puer eē ꝓprius filiꝰ. ꝓgeret eiꝰ amor in tantā multitudinem q̄ modicū amaret vnūquēq̄ t modicū curaret de vnoquoq̄. imo nulli ciues essent certi. cū nullo mō suspicari possent oēs pueros eē suos filios. si g̃ diligerēt oēs tanq̄ filios hoc eēt rōne duoꝝ vel triū filioꝝ q̄s crederent esse filios ꝓprios. t q̄ illi nō essent certitudinaliter nati opinabat socrates q̄ oēs alios diligeret intime ꝓpe illos. Sz vt arguit phs in textu ꝓpe duos vel tres seu paucos velle multitudinē magnā pueroꝝ diligere tanq̄ ꝓprios filios. hoc est silē ac si poneret paꝝ de melle i multa aqua. q̄ statim ꝯsumit. nec ꝑt aliq̄d facere dulce. sic amor duoꝝ vel triū filioꝝ inumerabilē multitudinē filiorum in ciuitate existentiū nō posset reddere placabilē t dilectam. sed non existente dilectōne ad pueros nō habebitur debita cura nec diligentia erga filios

Conclusio ꝓma

Stante lege socratis patres nō tm obligarent ad filios quantū dicrat lex nature. Probat. q̄ lex nature dr patrē filiū amare et de ipo curā habere. necū in hoibus sz etiā in alijs aialib⁹. t quāto habet de filio maior certitudo. tāto magꝫ de eo habet cura. sed vt ex dictis apparet nō eēt tāta certitudo de filijs illa lege stāte sicut nūc est. imo nulla esset certitudo. q̄ sm ipm mulieres eent cōes. g̃ ꝯclusio ꝓa. Est ār ꝯsiderandū circa ꝯclusionē q̄ duplex est obligatio. Quedā ē legalis. qua q̄s iuste cogi ꝑt ad dandū vel ad soluendū. Alia est moralis solum. q̄ scz q̄s sm dictamen recte rōnis dare vel tribuere tenet si affuerit opoꝝtunitas. sz ad hⁿ de iure cogi nō ꝑt.

Ocōclusio scda. aliq̄bus temporib⁹. scz anteq̄ filij possint vti rōne t ꝓuidētia. parētes ex legali obligatōe nō ꝑnt filios abnegare. imo tenent ad eoꝝ enutritōnem et educatōem. t ad hoc faciendū legib⁹ cogi ꝑnt. Patet hⁿ esse rōnabile. q̄ leges humane dicūt q̄ indigentib⁹ sm possibile subueniendū est. ne humane creature pereant. g̃ leges dicūt obligatos ad hoc ꝯstringere. sed parētes de iure naturali nō solū specifico sz etiā generali oīm aialium ꝓfectoꝝ obligant ad filioꝝ suoꝝ educatōez et enutritōem vsq̄ ad vsum ꝓuidētie. g̃ leges humane dicūt parētes ad hoc ꝯstringi posse si ꝯ naturā vellent suos filios denegare. Notāter dicebat (aliq̄b⁹ temporib⁹) q̄a post filioꝝ sufficientē educatōnem nō obligant ad eos legali obligatōe. Cuius rō est. q̄ tūc forte filij bñ ꝑnt sibi ꝓuidere de necessarijs sicut et ipi parētes. Parentes ār grauarent si cogerent talib⁹ subuenire t ꝓuidere de necessarijs. Rursum illud debitū legale fundatū est sup iure naturali siue debito nature. tali g̃ cessante debito debent etiā cessare leges obligatorie. sz illud debitus nature cessat cōpleta filioꝝ educatōe et enutritōe. Naz et tūc videm⁹ in singulis brutis parētes filios et natos suos relinq̄re. Possibile est ār q̄ hoc patiat instantiā in aliquo casu ꝑticulari t sm ꝯsuetudinē locale. vt puta in diuitib⁹ t nobilib⁹. vbi forte habet ꝓ ꝯsuetudine q̄ filij debent parentib⁹ subuenire in hereditatib⁹. et ita ē dōm de multis alijs casib⁹ ꝑticularib⁹. quos nō est possibile circa talē materiā plenarie determinare. De filijs ār anteq̄ habeant vsum rōnis et ꝓuidētie manifestū est q̄ nullo iure ꝓles obligant parentib⁹ subuenire. Primo q̄dem nō naturali. q̄ tunc nō sunt neq̄ doli neq̄ rōnis capaces Silr neq̄ legali. q̄ tūc nō possident aliqua q̄ pater nō habeat dominiū seu custodiā t regimē. nisi forte aliq̄ ꝓ leges ꝑticulares obsistant. De cōi em lege filius est possessio patris donec emancipetur ab eo. Silr etiā nec post q̄ educati sunt et addulti q̄tū est de legali obligatōe sunt ad nutritōem parentū obligati. vnde nec ꝑnt ad hoc cōpelli. ꝓmo q̄ vt in plurimum parētes hñt vsum rōis t ꝓuidētie. Scdo q̄ vt in plurimū parentes sunt ditiores filijs. Tercio q̄ etsi ꝓtingat vtroq̄ parētes eē paupes. tm filij magꝫ onerati sunt de nutritōe t ꝓuisione vtroꝝ t filioꝝ suoꝝ. ad q̄s (vt dictuz ē) legaliter sunt obligati. Nec etiam naturale est q̄ filij enutriāt parētes sicut econtra. q̄ etiā filij a parētib⁹ legaliter absoluti ꝑnt libere amicicias spēales t matrimoniū ꝓtrahere t mercātias t singulos ꝓtract⁹ ciuiles exercere. q̄b⁹ sibi ꝓuidere ꝑnt t ꝓsulere Ex q̄ ꝑz. q̄ illud (q̄d parētes filijs in sua educatōe dederūt) p modum doni meri dederūt t nō p modū mutui. Ideo filiꝰ ad retributōem nō ē cogēdꝰ. Sz loquēdo de moralī obligatione q̄ attendit ex ꝓte amicicie patre t filio existentib⁹ bonis neuter posset vnⁿ altez dimittere Patz. q̄ amicicia ē vinculū amicoꝝ q̄ alter ad alterū affectū hz bñfaciendi t indigentijs futuris succurrendi si possit. Ideo

in tali obligatōne obligant sibiīnuicē nedū generali obligatōne. qua de iure naturali vnusquisq; tenet subuenire primo in necessitate. sz etiā speciali obligatōe q̄ fundatur in amicicia patris ad filiū t ecōuerso. Ex q̄ pt inferri q̄ quantū est ex pte amicicie pater pt minus filium abnegare subtrahendo sibi subsidiū. q̄ filiꝰ patrē Pater. qz quāto amicicia ē maior tāto est fortior obligatio. put attendit ex pte amicicie. Sz cōmuniter maior ē amicicia patris ad filiū q̄ ecōuerso. put pbatū est supius. igit tē. Sz si obligatio moralis attendat ex pte beneficij accepti filiꝰ nō pt patrē abnegare. imo plus tenetur patri q̄ ecōtra. obligat em sp ad retributoem Ideo dt phs. viij. ethico. q̄ nō lz filio patrē abnegare. Et ita pz q̄ patre se habēte recte ad filiū t fm rectū cursuz naturalē filiꝰ nō pt sibi reddere ꝯdignum Ex et notāter dt patre recte se hñte ad filiū. qz sic filiꝰ bonus dz honorare patrē. Ex et qz fm legē Socratz si filij eēnt cōes oibz viris nunq̄ fieret retributio parentib⁹ a filijs. eo q̄ possent retribuere eis q̄ nō essent vere parentes eoꝝ. Aut etiā. qz talis retributio nō posset fieri oib⁹. q̄re sequtur q̄ illa lex socratis nō est in politia bñ recta pmittenda nec admittenda. Uñ et eā phs rōnib⁹ impugnat. Inter aūt alia mala q̄ inde sequunt hoc vnū est. q̄ supposita cōitate filioꝝ sequtur vilificatio nobiliū t exaltatio seruoꝝ et psonaꝝ viliū. qđ ē ꝟ naturā. Nam eē vxores t filios cōes nō pt esse nisi equalis cura de filijs nobiliū t psonaꝝ viliū adhiberet Sz si ita eēt filij nobiliū dep̄merentur. t filij plebeoꝝ exaltarentur. t sic non esset amicicia inter ciues. qz fm phm equale t ꝓportionale seruant amicicia. et ideo ad amicicia seruāda oportz q̄ inter eos sit talis amicicia q̄ libet se habeat fm ꝓportōem suam vt quando seruiunt nobilib⁹ ignobiles tunc nobiles retribuunt sibi mercedē fm ꝓportōem seruitij. Uelle q̄ filios ipoꝝ ciuiū cōes ee et equalē curā geri de filijs nobilium et ignobiliū est vilificare nobiles et exaltare ignobiles. et nō seruare amicicia inter seipos. qđ est incōueniens. Sz circa illud qđ adducit in textu p incōuenienti de lege mulierū posset adduci talis questio Utrū licitū sit aut ꝟ ius naturale copulari nuptialiter viruz t mulierē ꝟsanguineos. Pro cuiꝰ resp̄onsione ꝟsideranduꝫ est. q̄ ꝟsanguinitas non est aliud q̄ cōicatio sanguinis. Cōmunicatio aūt ista fit ꝑ originē vnius ab altero. vñ inter eos q̄ cōmunicāt in originē ē etiā ꝓpinq̄tas cōsanguinitatis Cōmunicāt aūt in originē dante cū accipiente ab eadē. et iō inter tales ē vinculū ꝟsanguinitatis Hoc aūt vinculū fundat sub triplici cōicantia. scz nature cure t disciplīne. fm q̄ tria habem⁹ a parentib⁹ vt dictū ē. Nā qđē qz suba carnis in ple a parētib⁹ descindit et alimentū. qz cura parentū vsq; ad eoꝝ debitā ꝑfectōem ꝓtendit. qz ples sub patris potestate t subiectōe habetur. Ex his q̄ vinculū ꝟsanguinitatis causat t fortificatur. q̄ꝝ pmū solū ē in aiantib⁹. scdm aūt nō ē in eis nisi forte fm tps modicū vt an dictū ē. t iō in eis ꝟsanguinitas nō cōputat. qz vero ipa nature similitudo p̄cessuz generatōis ex cōmixtione sanguinis alicui ꝑ aliū ꝑ mutat. Ex cura parentū ad filios q̄nto plus descēdit a stipite tāto plus remouet filioꝝ disciplia t subiectio debilitat. Ideo ꝟsanguinitas terminat tandē in certo gradu. Pro quo ꝟsiderandū est scdo. q̄ fm iuristas consanguinitas distinguit ꝑ lineas. linee vero per gradus. gradus aūt ꝑ psonas Unde consanguinitas sic potest definiri. Consanguinitas est vinculū psonaꝝ ab eodez stipite descendentiū carnali ꝓpagatōe ꝓtractū Stipes aūt est illa psona a qua oēs alij eiusdē generatōis ducūt originē. Unde et supra in pncipio pmi huius phs vocat talem senissimū dicens. q̄ omis domus regit a senissimo. Linea est ordinata collatio psonaꝝ ꝟsanguinitate ꝓiunctaꝝ diuersos gradus attinens. Gradus vero fm canones est distantia psonaꝝ. qua cognoscit quota generatōis. Notanter dicebat (fm canones) qz aliter fit cōputatio graduū fm ius ciuile et alit fm ius canonicū. Nam fm ius ciuile vna psona relata ad alterā facit gradū. Unde due psone faciunt duos gradus. qz vna psona alteri succedit in hereditatē. Sed fm ius canonicū due psone relate ad inuicem vnū gradum constituunt. qz due psone sibiīnuicem copulātur in matrimonio. Qualiter aūt ista specialius distinguant ptinet ad dominos iuristas. nec hoc dicere patitur tempozis angustia nec vis instantis algoris. Sed quantū ad ꝓpositum videt spectare dicendū est ad hoc q̄ q̄rebat. q̄ vinculū ꝟsanguinitatis impedit ꝓtractū nuptialē in aliq̄bus gradib⁹ ꝑpter dictamen legis nature. t in aliq̄bus gradib⁹ ꝑpter ꝓhibitōem legis diuine. et in aliq̄b⁹ gradib⁹ ꝑpter statutū ecclesie. Uinculū aūt qđ est stipitis ad plem impedit ꝑpter dictamē nature. Unde et apud omes omi tempoze obseruatum est. vt filius matri t filia patri nō copulabat. quia maior debetur reuerentia parenti a prole q̄ coniugi a coniuge. Similiter et ordo generatōis naturalis debet semp ꝓcedere et nō retrocedere. quod fieret si parens ꝓli coniugaretur in generatōis opere Nec obstat si forte sit aliqua contraria cōsuetudo apud aliquas barbaras natōnes. quia ardor carnalis cōcupiscentie in eis legis nature dictamen obnubilat. Unde ait Gregoriꝰ de tali coniugio. t allegat a magistro petro quarto sententia. distinc. xl. Experimento inquit didicimus ex tali coniugio sobolem non posse succrescere. Uinculum vero ꝟsanguinitatis impedit coniugiū fm ꝓhibitōem legis diuine vsq; ad secundum gradum ꝑpter honestatē mutue conuersatōis quia tales solent simul cōmanere Ex si licita esset talis copula daretur occasio luxurie. cum potius vnus taliū debeat castitatem alteri seruare. Unde leuitici. xviij. dicit lex. Omnis homo ad proximam sanguinis sui nō accedat. Prohibet etiam lex ibidem. vt turpitudo matris alteri non reueletur. Uinculum vero ꝟsanguinitatis vsq; ad quartum gradum hodie impedit coniugium fm statutum ecclesie quod est de iure canonico. et hoc ꝑpter bonum ꝟsanguinitatis et amicicie dilatanoe. duz homo ad ꝟsanguineos vxoris sue se habet vt ad suos. Antiq̄tus em nō licebat contrahere in septimo gradu Sed tres vltimi iam reuocati sunt. vt scz hodie in quinto gradu liceat contrahere. Patet ergo q̄ cōmunitas mulieꝝ est quodāmodo contra legem nature. p quanto ex tali cōmunitate seq̄retur cohabitatio consanguineorum. qđ ē ꝟ legē nature. Et ita patz insipientia legis socratis q̄ ad h. Uñ phus dt octauo de aiālib⁹. q̄ qdam equus decept⁹ fuit vt matri sue cōmisceret. q̄ facto seipsum p̄cipitauit q̄si pre horroze. Nota etiam punitōem amon filij dauid. qui fecerat incestū cum thamar sorore sua. vt patz scdo Regū tercio Rationes aūt opositū facilit p̄nt solui ex dictis. vt patz ꝟsideranti.

Abitis aūt his est ꝟsiderare de possessio

ne. quõ autem oportz constitutũ esse futuris cõ
uersari ꝑm optimam policiã. vtrum cõmunem
aut non cõmunẽ oporteat esse possessionẽ. hoc
aũt vtiqꝫ considerabit quis. Et seorsum extra le
gis statuta de pueris et vxoribꝫ. Dico aũt q̃ cir/
ca possessionẽ vtrũ et si sint illa vxoris seorsum
ꝑm modũ quẽ nunc se habent. aut om̃es cõmu/
nes esse possessiones melius ⁊ vsus puta cam/
pos q̃dem seorsum. fructus aũt in cõmune fetẽ
tes impendere. Quod q̃dem quedã faciunt na/
tionũ. Aut ꝯtrario mõ terrã q̃dem cõmunẽ ter
re et colere cõmuniter. fructus aũt diuidi ad ꝓ/
prios vsus. Dicunt̃ aũt q̃dã ⁊ hoc mõ cõmuni
care barbaroꝝ. aut et campos et fructus cõmu
nes. Alteris q̃dẽ ergo existẽtibꝫ cultoribꝫ. aliis
vtiqꝫ erit modus ⁊ facilior. ip̃is aũt laborantibꝫ
q̃ circa possessiones plures vtiqꝫ exhibebant di
fficultates Etem̃ in fructibꝫ ⁊ operibꝫ nõ factis
eq̃libꝫ. sꝫ ineq̃libꝫ necessariũ actu accusatões fie
ri ad fruentes q̃dem si accipientes q̃dem multa
pauca aũt laborantes. Ab his q̃ minus q̃dem
accipiunt. plus aũt laborant. oĩa aũt laborant.
Om̃ino aũt cõe et cõmunicare humanis oĩbꝫ
difficile. ⁊ maxime talibꝫ. ostendũt ãt cõperegri
nantiũ cõitates. fere em̃ plurimi dissidentes ex
his q̃ impotibꝫ et ex paruis ꝓpulsantes inuicez
Adhuc ãt famulantiũ his maxime offendimur
q̃bus plurimũ indigemus ad ministratões an/
cillares. cõmunes q̃dem esse possessiones. has
et alias tales habet difficultates. Eo aũt mõ q̃
nunc habet se sup̃ ornatum consuetudinibꝫ ⁊ or
dinem legum rectaꝝ. nõ modicũ vtiqꝫ differret
habebit em̃ quod ex ambobꝫ bonũ: Dico ãt q̃d
ex ambobꝫ q̃d et cõmunes esse possessiones et
quod extra ꝓprias. Oportet em̃ aliquo mõ qui
dem̃ esse cõmunes: om̃es aũt ꝓprias. Cure qui
dem em̃ diuise litigia ad inuicẽ nõ faciunt. ma/
gis aũt adesset: vt ad ꝓprium vnicuiqꝫ insisten/
tes. propter virtutẽ ãt erit ad vti ꝑm prouerbiũ
Cõmunia q̃ amicoꝝ. Est aũt et nunc hoc mo/
do in quibusdã ciuitatibꝫ sic subscriptũ tãq̃ꝫ non
existens impossibile. maxime in bene dispositis
hec q̃dem sunt. hec aũt fient vtiqꝫ. Propriã em̃
vnusquisqꝫ possessionẽ habens hec q̃dem vtilia
facit amicis. his ãt vtunt̃ tãq̃ꝫ cõibꝫ. velut in la
cedemonia seruis vtunt̃ his q̃ inuicẽ vt dicere
ꝓpriis. Adhuc ãt equis et talibꝫ si indigeant ꝓ
viaticis magꝫ peregrinationũ. Manifestũ ergo
q̃ meliꝰ q̃dem esse ꝓprias possessiones. vsu ãt
facere cões Quõ ãt fiant tales. legislatoris opꝰ
hoc ꝓpriũ est. Adhuc q̃d ad delectatõem ⁊ ine/
narrabile q̃ꝫtũ differt putare aliq̃d ꝓpriũ. neq̃ q̃ꝫ
em̃ vane q̃ ad seip̃am hꝫ amiciciã vnusquisqꝫ. sꝫ h̃
ẽ naturale: Philanaton ãt eẽ vitupatur et iuste
non est aũt hoc amare seip̃m. quẽadmodum et
amatorẽ pecuniaꝝ: quã amãt q̃dẽ oẽs: vt dicat̃
vnũq̃dqꝫ taliũ. Atuero ⁊ largiri et auxiliari ami
cis aut alteris delectabilissimũ q̃d in possessio/
ne ꝓpria exñte. hec itaqꝫ accidũt nimis vnã faci
entibꝫ ciuitatẽ. Et ad hoc interimũt opa duarũ
virtutũ Manifeste temperantie q̃dẽ circa mu/
lieres. opus em̃ bonum ab aliena existẽte absti/
nere propter temperantiã. liberalitas aũt circa
possessiones. neqꝫ em̃ erit manifestus liberalis
existens neqꝫ opabitur actum liberalẽ neqꝫ vnũ
in vsu enim possessionum liberalitas opus est.
Unde faciei quidem ergo et philantropos vti
qꝫ esse videbitur. Audiens enim gaudens sus/
cipit. putans fore amiciciam quandam mirabi
lem om̃ibus ad omnes. Aliterqꝫ cum accusat
aliquis nunc existentia in policiis mala tãq̃ꝫ fa
cta propter non cõmunem esse substãtiã. Dico
autem deceptatõnes ad inuicem circa cõtrac/
tuum ⁊ falsoꝝ testimonioꝝ iudicia. ⁊ diuitũ adu

lationes. quoꝝ nihil fit ꝓpter incõmunicatio/
nẽ. sed ꝓpter maliciã. quã ⁊ om̃ia possidẽtes vi
demus q̃ꝫ seꝑatim substãtias habẽtes. sed vide
mus paucos ex cõicatiõibꝫ dissidẽtes ad mul
tos cõꝑantes possidentes segregatim possessi
ones Adhuc ãt iustũ nõ solũ dicere q̃ꝫtis ꝑuãt̃
cõicãtes sꝫ etiã q̃ꝫtis bonis. Videt̃ ãt eẽ oĩo im
possibil' vita. Cã ãt deuiatõis socratis oꝫ puta
re suppositionẽ nõ existentẽ rectã. oꝑtet q̃dem
em̃ esse mõ aliquo vnã ⁊ domũ ⁊ ciuitatẽ. sꝫ nõ
om̃ino. Et q̃dem em̃ vt nõ erit ꝓcedẽs ciuitas
est aũt ⁊ erit q̃dem ꝓprie aũt existens. vt nõ sit
ciuitas erit deterior ciuitas. Quẽadmodũ vti
q̃ꝫ si quis simphoniã faciat: omofoniam ⁊ rich
mon basem vnam. Sed oportet multitudinez
existentẽ quemadmodũ dictum est ꝑus. prop/
ter disciplinã cõmunẽ ⁊ vnam facere ⁊ futuraꝫ
disciplinã inducere ⁊ putantez ꝑ hanc fore ciui
tatem studiosam. etiam cõueniẽs talibus exi/
stimare dirigere. sed non cõsuetudinibꝫ ⁊ phi/
losophia a legibus. Quemadmodũ que circa
possessiões ĩ lacedemonia ⁊ circa pro cõuiuijs
legislator cõmunicauit. Oportet aũt non hoc
ip̃m ignorare. quia oportet attẽdere multo tem
pore. multis annis. in q̃bus non vtiq̃ꝫ lateat. si
hoc bñ habent. om̃ia fere inuenta sunt: his aũt
non vtunt̃ cognoscentes. Maxime autẽ vtiq̃ꝫ
manifestũ. si quis operibus talem videat poli/
ciam constructã. non em̃ poterit nõ partiẽs tẽ/
pora ⁊ segregans facere ciuitatẽ. hec aũt in cõ
uiuia hec in cõfraternitates ⁊ tribus. Itaq̃ꝫ et
nihil aliđ accidit eẽ lege statutũ p̃ter nõ agros
colere municipes. quod ⁊ nũc lacedemonij fa/
cere conant̃ Quinimo sed neq̃ꝫ modus totius
policie quis erit cõmunicantibꝫ. hoc dixit So
crates. neq̃ꝫ facile dicere Eq̃dẽ fere multitudo
ciuitatis vniuersoꝝ ciuiuꝫ fit multitudo. de q̃/
busnihil determĩatũ est ꝑus: ⁊ agricolis ꝯue/
niẽs esse oꝑtet possessiones vnũquẽq̃ꝫ ꝓprias
adhuc vxores et pueros ꝓprios aut cões. Si
q̃dem em̃ eodẽ mõ cõia om̃ia oĩbus. q̃d differ
rent isti ab illis municipibꝫ. aut q̃s plus susti/
nentibꝫ ꝑncipatũ ipsoꝝ. aut q̃d passi sufferant
ꝑncipatũ. nisi aliq̃d sapiãt tale q̃le cretẽses. illi
em̃ alia hic seruis dimittẽtes solũ negãt gym/
nasia ⁊ armoꝝ possessionẽ. Si ãt quẽadmodũ
in alijs ciuitatibꝫ ⁊ apđ illos erũt talia: q̃s mo
dus erit cõitatibꝫ In vna em̃ ciuitate duas ci/
uitates eẽ nccãriũ. ⁊ has subcõtrarias inuicez
faciũt em̃ hos q̃dẽ municipes velut custodes:
agriculas ãt ⁊ artifices ⁊ alios ciues. Accusa/
tiões ãt ⁊ disceptatiões ⁊ q̃cũq̃ꝫ alia ciuitatibꝫ
existere inq̃t. mala oĩa exñt ⁊ his. q̃ꝫuis dicat so
crates q' nõ mlt̃is ĩdigebãt legalibꝫ ꝓpter disci
plinã. puta legibꝫ circa municipia ⁊ circa foꝝ ⁊
alijs talibꝫ attribuẽs solũ disciplinã municipi/
bꝰ. Ad hec ãt dños facit reꝝ possessaꝝ agrico
las oblatõez ferẽtes Sꝫ multo magna verisil'e
est graues eẽ ⁊ astutijs plenis: quã a q̃busdã ob
sequia ⁊ humiliatões ⁊ ꝓuitutes Sꝫ siue nccã
riũ h̃ simpl'r siue nõ nũc nihil determĩatũ est. et
de habitis q̃ hoꝝ policia ⁊ disciplĩa ⁊ leges q̃/
les. Est ãt neq̃ꝫ ĩuenire facile. neq̃ꝫ differẽs mo
dicũ q̃les ⁊ q̃sdã eẽ. hos ad saluãdũ municipũ
cõitatẽ. Atuero si vxores q̃dẽ faciet cões pos/
sessiões aut ꝓprias q̃s dispensabat. Quãuis si
cões possessiões ⁊ agricolaꝝ vxores. quẽadmo
dũ q̃ in agris ipsaꝝ viri. Incõueniẽs ãt ⁊ ex be
stijs fieri parabolã. qꝛ oꝑtꝫ eadẽ tractare mulie
res viros. q̃bꝫ economice nihil attinet Insecu
rũ ãt ⁊ ꝑncipes q̃uo ĩstituit socrates. sꝑ em̃ facit
eosdez ꝑncipes. hoc ãt seditionis cã fit: ⁊ apud
nullã dignitatẽ possidẽtes. sꝫ aliũde vtiq̃ꝫ apđ
aĩosos viros ⁊ bellicosos. q̃ꝫ ãt nccãriũ ip̃os fa
cere eosdẽ ꝑnceps maĩfestũ. nõ eĩ q̃ñꝫ q̃dẽ alijs
quãdoq̃ꝫ aũt alijs mixtũ est animabꝫ adeo au/

rum.sed semp eisdē ait bis q̄dem mox genitis miscēri aurū.bis aūt argentū.es aūt ferrū artificib futuris ⁊ agricolis. Adhuc aūt ⁊ felicitatē auferēs a municipib totā inq̄t optere felices facere ciuitatē legislatorē. Impossibile ēt felicitatē totā nō pluribꝫ aut nō oibꝫ ptibus aut q̄busdā bñtibꝫ felicitatē Nō em̄ eoꝝ felicitas q̄tū ⁊ par boc q̄dē em̄ ꝓtingit toti inesse. ptium aūt neutri. felicitati autē impossibile Atuero si municipes nō felices q̄ alteri: non em̄ vticꝫ artifices multitudo bānausiaꝝ. Policia quidem ergo (de qua socrates dixit) has dubitatōnes habet. ⁊ bis non minores alteras.

Queritur. utrum liceat

alicui rē aliquā ꝓpriaꝫ possidere in ciuitate bene recta. Et videt q̄ nō. qz illud est illicitū qđ est ꝓtra ius naturale. sz fm ius naturale oīa sunt cōia. Dicit em̄ ysidoꝝ. v. ethimologiaꝝ. q̄ ius naturale est cōe oīm nationi. eo q̄ vbicū q̄ instinctu nature ⁊ nō ꝓsuetudine aliqua habent. vt viri et femine cōiunctio. liberoꝝ succession et educatio. cōis oīm possessio est et oīm una libertas. Videt ergo q̄ in ciuitate bene recta oēs possessiones deberāt esse cōes. quare sic nō licebit alicui ꝓpriam rē possidere Preterea illud non est licitū in ciuitate bñ recta ex quo dissensiones ⁊ iurgia frequentissime oriunt. sed ita est q̄ in ciuitate sepe oriunt rixe ⁊ dissensiones occasione prauaꝝ possessionū. ꝓpter qđ dr ⁊ ambrosius. ⁊ habet in decreto dist. xlvij. c. sicuti. ꝓpriū inq̄t nemo dicat qđ est cōe. et loquit ibi de possessionib. q̄ dñt esse cōes. In oppositū arguit phs in textu ꝓtra socratē. q̄ cōitatē possessionū ponebat. Pro responsione

Sciendum prima

Qz (vt habet ysidorus loco allegato) acquisitio eoꝝ que celo terra mariq̄ capiunt est hominib de iure nature. ideo in ꝓposito omne illud dr possessio quo aliquis vtit ad suppletā humanā indigentiā. sicut est ius domus. cuiusmodi est bos asinus ⁊ similia. Unde talibus vulgo solet q̄s dominari diues ad virtutē ⁊ felicitatē. Et inde est q̄ phs in hoc libro veraz politicā scientiā tradere volēs disputat in hoc secūdo libro cōtra illos qui minus bene senserūt de hmōi possessionib improbās opiniones Socratis et aliorum multis rōnibus. quoniā paruus errorꝫ in ꝓncipio est maximus in fine ⁊ maxime in moralib.

Sciendū secūdo. q̄ legislatorꝫ condendo aliquaz legem respicere debet non solum ad aliqua bona que ex eo sequi vident. sed etiā ad alia bona q̄bus ciuitas ꝓ illam legē patuatur. Et ad mala que ex lege sequunt. Cuius rō est. q̄a lex poni debet ꝓpter bonū ciuitatis. ⁊ ad euitandū mala q̄ sine illa cōsurgerent. Et ideo cū quis ad aliquā legē sequātur q̄dam bona. nō tū sequtur q̄ illa ꝓpter hoc sit simplr bona. qz plura mala pñt etiā exinde cōsequi. Ex quo patz. q̄ oportet legislatorē esse prudentē ⁊ multū, puldū. et exptū ād cōiecturandū bona ⁊ mala q̄ ex lege sua seq̄ verisimilit̄ poterūt. Et qz ex lege socratis plura mala ⁊ incouenientia seq̄ poterant cū bona. iō ipsa est inciuilis. ⁊ inexpediens in hoc q̄ ponebat oēs possessiones ciuū esse cōes oīb

Sciendū tercio. q̄ res possessa exterior ꝓt dupl'r cōsiderari Uno mō quantū ad eius naturā. ⁊ sic nō subiacet humane potestati. nec vt sic possidet ab hoīe. sed subdit diuine potestati. cui oīa ad nutū obediunt. Alio mō quantuz ad vsum ipius rei. ⁊ sic hō habet naturale dominiuz oīm rez exterioꝝ. qz p. rōem ⁊ voluntatē ꝓt vti rebus exterioribus ad suā vtilitatem. quasi ꝓpter se factis vt habituz est in ꝓmo libro. Ūñ res esse cōes (vt ait phūs) ꝓt tripl'r intelligi. Uā in rebus possessis deseruientib ad victū hoīs est duo ꝓsiderare. scz res fructiferas vt agros vineas arbores ⁊ silua. Est etiā ꝓsiderare fructū. q̄ oritur ex talibus vt frumentū vinū poma pira. ⁊ sic de alijs. Ūñ si sit ꝓmuitas ciuū cica talia vel erūt cōes res fructifere. et diuidēt fructus appropriando vnicuiq̄ ptem fructuū. Uel possessiones erunt ꝓpie ⁊ redigent in cōe fructus. sicut antiq̄tus apud quasdā nationes fiebat. Uel vtrūq̄ erit cōe qz res fructifere cū fructus. sicut socrates statuit. Dicebat em̄. q̄ si nihil esset ꝓpriū in ciuitate nec possessiones nec fruct⁹ nec filij nec vxores q̄ nulla dissentio oriretur in ciuitate. Uidetur aūt hec ordinatio socratis (vt phūs ait) beneficienti. qz superficieremus ꝓsiderata videt esse valde expediens ciuitati. Cum em̄ q̄s audit ciuitatē sic ordinatā esse. vbi est tanta cōitas ciuū reputat eam esse felicē. ⁊ estimat ciues sein uicē diligere maxime ⁊ absq̄ litigio viuere. inter quos tanta cōitas obseruat. Sed qz in actib ꝓticularib circa q̄s ē intentio moralis oportet ad experientiā recurrere. vt experti sumus q̄ habētes aliqua cōia multo plura habent inter se litigia q̄ si q̄libet ꝓpria possideret. sicut phūs dat exēpluz de peregrinis. q̄ sepe p. modicō (qđ cōe hñt) vt puta ꝓ symbolo aut p. aliq̄ dono multa faciūt inter se litigia. Ideo multis rōnibus phūs impugnat hūc modū ciuitatis. sz q̄ possessiōes sz cōes. ⁊ quantū ad rē ⁊ quantū ad vsum

Conclusio prima

Necessariū est in hūana vita q̄ hō ꝓpria possideat. nō q̄dē necessitate absoluta. sz necessitate finis Pz 2c'o ex trib. ꝓmo qz sollicitus est vnusq̄sq̄z magis ad pcurādū illud qđ sibi soli ꝓpetit q̄ illud qđ est multoꝝ cōe. qz vnusq̄sq̄z fugiens laborez alteri relinq̄t id qđ ptinet ad cōe. sicut accidit in multitudie mīstroꝝ. Uidem⁹ em̄ multitudinē fuien⁹ tiū deteri⁹ fuire pauciorib. Iō dr. p. in textu. q̄ maxia cura fortit qđ plurimoꝝ est cōe. Pz ex alio. qz ordinati⁹ res hūane tractant si singulis iminet ꝓpria cura alicui⁹ rei. pcurāde. essz em̄ cōfusio si q̄libet indistincte rē quālibet pcuraret Tercio hoc idē pz. qz magis pacifice status hoīs obseruat dū vnusquisq̄z re sua est ꝓtentus. Ūñ videmus etiaz q̄ fratres vterini ꝓpter hereditatē quā cōem habēt multiplic̄iter inter se iurgia habeant causa hereditatis

Ocō'o sc̄da. expedit possessiōes q̄ ad vsuz eē cōes. vt scz vn⁹ hō alteri q̄ntū ad h̄ de facili cōicet. Pz. qz in policia bñ recta optz ciues eē ꝓtuosos. ⁊ maxie optet eos hūe illas ꝓtutes q̄ ordinant q̄dammō ad alteꝝ. sicut iusticia vt amicicia. liberalitas. beneficentia. quoꝝ actus sz cōicare id qđ est vnius ꝓpriū alteri q̄ntū ad vsum Expedit ergo hoc mō possessiones esse cōmunes. scz quantū ad vsuz. vt homo liberalis maxime delectatur in ꝓmunicatione suoꝝ bo

noꝝ. quod non esset nisi haberet aliq̃d ꝓpriũ. z nisi vsus suaꝝ rerꝝ ꝓpriarum alijs cõmunicaret. Ex quo patꝫ. q̃ ex ista cõmunicatõe possessionũ oĩa bona veniũt que inter debat socrates in sua lege. qua ponebat totalẽ cõmunicationẽ tam rerꝝ q̃ꝫ vsus eaꝝ. z adhuc plura. z omnia talia q̃ eueniũt stante lege socratis. vt puta rixe dissentiones z sĩ milia ꝓhoc euitarẽ q̃ videt esse expediẽs vsib⁹ rerꝝ ꝑm inclinationẽ libertatis cõis. dominio rerꝝ singulis exñte ꝓpꝫ prio Ex quo pꝫ. q̃ cõicatio ista vsus rerꝝ non solũ intelligit quantũ ad casum necessitatis. sed etiã quantũ ad ꝓgruita tẽ. Vñ imaginandũ est q̃ ꝙliter hõ est dispẽsator bonoꝝ hui⁹ mũdi sub ꝓmo rerꝝ ꝓncipe. z iõ si nõ dispensat ea cõia vbi et q̃n z q̃bus oportet peccat z male agit. Et ideo apl's ꝓma ad Thimo. vltimo dr. Diuitib⁹ hui⁹ seculi p̃cipe facile tribuere z cõicare. Et est aduertendũ. q̃ sicut ex dictꝫ apparere p̃t. aliq̃d esse meũ vel tuum potest dupl'r intelligi Primo q̃ vsus z possessionis ꝓprietatẽ. z sic ex hoc q̃ hoc p̃t esse meũ vel tuũ multa mala ꝙsequunt. z ob hoc dr Seneca libro de moribꝫ. Cõuenientissimã vitã agerent homines in terra. si hec duo ꝓnomina meũ z tuũ tollerent a natura rerꝝ. i. si nõ essent. Secõdo mõ aliq̃d p̃t dici meũ vl tuũ ꝓpter ꝓprietatẽ possessionis tm̃. z hoc mõ meũ z tuũ nõ impediũt rerꝝ cõitatẽ ex affectõe charitatis z ĩclinatõe libertatis z amicicie. q̃bus fit inter hoĩes cõicatio possessionũ. vt dcm̃ est. Ex q̃ ꝓbabiliter inferri p̃t. q̃ etiã in statu ꝓmo nature q̃ a theologis vocat status innocẽtie expediẽs fuisset aliq̃s possessiones ꝓprietarie possidere z vsum fuisse cõem Pꝫ. qꝫ in illo statu oĩa fuissent ordinata. cuius aũt ex cõicatõe tã possessionũ q̃ꝫ vsuũ nõ fuissent in illo statu iurgia et dissentões. tũ fuisset maior ordo z maior pulchritudo z honestas in reb⁹. vt videt si res fuissent ptite z diuise singulis z vsus cõis fuisset Jõ determiatio pḣi videt esse vera et multũ expediẽs ciuib⁹. Vñ etiã recitat pḣs apud Lacedemonẽ ciuitatẽ q̃ legib⁹ ligurgi regebat tãta erat liberalitas. q̃ꝫ ꝙliber haberet ꝓpria bona q̃ntũ ad dominiũ. tũ ꝓpter libertatẽ quantũ ad vsum erant cõia. Vñ erant ciuib⁹ cõmunes serui z equi z canes. ꝙliber em̃ ciuiũ cum indigebat absq̃ vlla requisitione vtebatur alterius canibus fuis et equis. Et sic patet responsio ad quesitum

Ad rõnes ante oppositũ

Ad ꝓmã auctoritatẽ ysidori dr q̃ cõitas rerꝝ attribuit iuri naturali. nõ qꝫ ius naturale dictat oĩa eẽ possidẽda cõiter. z nihil possidendũ q̃si ꝓpriũ. sꝫ qꝫ ꝑm ius naturale nõ ẽ distinctio possessionũ. sꝫ magis ꝑm humanũ edictũ. qõ pertinet ad ius positiuũ. Vñ ꝓprietas possessionũ nõ est ius naturale. sꝫ iuri naturali supadditꝫ ꝑm legẽ humanã. z iõ cõticipatio possessionũ imediate videt ꝓtinere ad ius positiuuꝫ

Secõa rõ soluta est ex dictis. qꝫ plures rixe orirent' si lex socratis teneret q̃ꝫ ecõtra. Ad auctoritatẽ Ambrosij dr. q̃ ipsa intelligit de cõmunitate vsus z non rei possesse

Ece aũt similiter z que circa leges habẽt se posterius scriptas. ꝓpter q̃d de ea q̃ hic de policia ꝙsiderare modica. Melius etem̃ in policia de paucis oĩno determinauit socrates De viroꝝ z pueroꝝ cõione qũo habere oportet. et de possessione. z policie ordine. Diuidit aũt in duas ptes multitudo habitantiũ. hec q̃dem in agricolas. hec aũt in ptẽ que ad bellum. De agricolis aũt z artificib⁹ vtrũ nullo aut aliq̃ꝫ participant ꝓncipatu. z vtrũ arma oportet possidere etiã hos ꝓpugnare aut nõ. de his nihil determiauit socrates. Sz vꝝ q̃dẽ existimat oportere sil'bellare. z disciplina pticipare eadẽ municipib⁹: alia aũt exterioꝝ repleuit ꝑmonib⁹ Et de disciplina q̃lẽ q̃ndã oportet fieri municipibus. Legũ aũt plurima q̃dem ps legis existũt entes puta aut de policia dixit. z hãc volẽs cõmunionẽ facere ciuitatib⁹ ꝑm modicũ circũducit. Jteꝝ ad alterã policiã ꝑter mulierũ cõionẽ et possessiõis. alia eadẽ tradit ambab⁹ policijs Et em̃ disciplinã eandẽ z ab opib⁹ necessarijs abstinẽtes viuere z de ꝙiuijs sil'r. Verũtamẽ in hac inq̃t oportere eẽ ꝙiuia mulieꝝ. z hãc mille arma possidentiũ. hanc aũt q̃nqꝫ miliũ Superfluũ q̃dez hñt q̃ socratis ꝑmones z leuez nouũ z q̃stionib⁹ plenũ. bñ aũt omia differre forte difficile Q̃m z nũc dictã multitudinẽ oportet nõ latere. quia regione babilonica vel aliqua insignita opus erit tot multitudine. ex qua ociosi q̃nqꝫ milia mitterentur. Et preter hos mulierum et famulaꝝ alia turba multo maior. Oportet q̃ dez hoc supponi ad votum nihil tamẽ impossibile. Dicit tñ q̃ oportet legislatorẽ ad duo respicientem ponere leges ad regionem z homines Adhuc autem se b ene habet apponere et ad vicinorum loca. Primũ quidem si oportet ciuitatem viuere vitam politicam z non monasticaꝫ Non em̃ solum necessarium est ipsam talibus vti ad bellum armis. que vtilia ꝑm ꝓpriam regionem sunt. sed ad exteriora loca. Si quis ãt talẽ non acceptat vitã neq̃ ꝓpriam neq̃ ꝓmunẽ ciuitatis. tamẽ minus nihil optet terribiles esse inimicis. nõ solũ venientib⁹ in regionẽ. sed et discedẽtib⁹ Et multitudinẽ ãt possessiõis vi

dere oꝑtet. ne forte melius altero mō determi/
nēt plane magis. tantā em̄ inquit esse oꝑtere vt
viuāt tēperate. Quēadmodū si q̄s dicat vt vi/
uāt bñ. hoc em̄ ē vle magis Adhuc āt est tpate
q̄dem. misere aūt viuere. Sed melior determi
natio tēperate ⁊ liberaliter. Sepatim em̄ vtrū
q. hoc q̄dem deliciari asseqūtur. hoc aūt labo/
riose viuere. qm̄ soli hi habit⁹ virtutes sunt cir
ca habitudinē substātie. puta substātia manſue
te aut fortiter vti nō est tpate aut ⁊ liberaliter est
ꝝre ⁊ vsus bos necessaria esse circa ipam. In
cōueniēs aūt ⁊ possessiōes adequātē circa mul
titudinē ciuiū nō ꝓstituere. sed sinere puerorū
ꝓcreationē infinitā. Tanq̄ sufficiēter itaq̄ m̄/
dentē ad eandē multitudinē ꝓpter sterilitates
quātiscūq̄ generatis. q̄ videt hoc etiā nūc ac/
cidere circa ciuitates. oꝑtet āt hoc nō silr certe
habere circa ciuitates. tūc ⁊ nūc. Nūc q̄dē em̄
null⁹ dubitat eo q̄ ptite sunt substātie ad q̄ntā
cūq̄ multitudinē: tūc aūt indiuisis exīntib⁹ ne
cesse deiectos nihil habere. siue pauciores sint
ſm multitudinē siue plures. Magis aūt suspi
cabit q̄s vtiq̄ oꝑtere determiatā esse puerorū
ꝓcreationē q̄z substantiā. vt nō nūero q̄dā plu
res generāt. Hāc aūt multitudinē ponere aspi
cientē ad fortunas si accidat mori quosdā gene
ratorū ⁊ ad aliorū sterilitatē. sinere aūt quēadmo
dū in alīs ciuitatib⁹ pauptatis necessariā fieri
cām ciuib⁹. penuria aūt seditionē facit et malig
nitatē. Prebidon igit q̄dē thorinthius exīs le
gislator antiq̄ domus eq̄les opinat⁹ est opte
re ꝑmanere ⁊ multitudinē ciuiū. ⁊ si ꝑmo ineq̄
les habuisset sortes oēs q̄z magnitudinē In le
gib⁹ āt his ꝓtrariū ē. Sz de his q̄dē quō vtiq̄
estimam⁹ melius habere dōm posterius Dere
lictū āt est legib⁹ his ⁊ q̄ circa ꝓncipes quō erūt
differētes a subiectis. ait em̄ oꝑtere quēadmo
dū ex altero lane filatum fit. q̄z lini. Sic ⁊ ꝓnci
pes oꝑtet habere ad subiectos. Qm̄ aūt omnē
substantiā sinit fieri maiorē vsq̄ ad q̄ntuplum.
ꝓpter q̄d hoc nō vtiq̄ erit in terra vsq̄ aliquid
Et domicilior āt diuisionē oꝑtet ꝓsiderare ne
forte nō expediat ad economiā. Duo em̄ domi
lia cuilibet distribuebat diuidēs seorsuz. diffi/
cile āt dom⁹ duas habitare Coordinatō āt to
ta vult q̄dē eē ī democracia neq̄ oligarchia
media āt hax quā vocāt policiā ex vtētib⁹ em̄
armis est. Si q̄dē g̃ vt cōissimā hāc ꝓstituit ci
uitatib⁹ aliax policiax bñ dixit forte. Si āt vt
optimā p⁹pmā policiā ñ bñ. forsitā eā q̄ lacede
moniox aliq̄s vtiq̄ laudabit magis. vl etiā ali
quā aliā magis aristocraticā. Quidā em̄ g̃ di/
cunt q̄ oꝑtet optimā policiā ex oīb⁹ ciuitati/
bus esse mixtam. ꝓpter quod ⁊ lacedemonioz
laudant. esse em̄ ipsam. hi q̄dez ex oligarchia
et monarchia ⁊ democracia aūt dicētes regū
q̄dem monarchiā. senioz autem principatum
oligarchiaz. Democratice autē ꝓncipari ſm
plebeoz principatū. ꝓpter quod ex populo esse
eforos. Alij autem eforiam q̄dem esse tyranni/
dem. Democratice aūt principari ſm cōuiuia
et aliam vitam quotidianā. In legibus autem
his dictum est q̄ optimū cōponi optimā poli/
ciam ex democracia ⁊ tyrannide. quas autem
omnino non vtiq̄ aliquis ponet policias. aut
pessimas oīmbus. Melius ergo dicunt qui q̄
dē plures cōmiscent. Ex plurib⁹ em̄ cōposita
policia melior. Deinde neq̄ habens videt mo
narchicū nihil: sed oligarchia ⁊ democracia
magis. magis autez declinare vult ad oligar
chiam. palam autem ex principantium institu
tione. Quod q̄dem em̄ ex electis sortiales com
mune est amboz quod autem habundantior
bus necessariū sit ꝓuocare ⁊ ferre ꝓncipes. aut
facere aliq̄d aliud politicoz. bos aūt dimittere
hoc oligarticū ⁊ tēptare plures ex habūdan

tibus esse ꝓncipes. ⁊ maximos ex maximis honorabilitatiby. Oblicharcicaz aũt facit ⁊ cõsilij electionẽ. Eligũt q̃dem eñ oẽs necessario. sed ex prima honorabilitate. deinde rursum eẽles ex secũda. deinde ex tercijs. verũtamẽ nõ omnibus necessariũ erat bis q̃ tercijs aut q̃rtis Ex quarto aũt quartoꝝ necessariũ solis ꝓmis ⁊ secundis. deinde ex bis ex q̃libet honorabilitate ait optere ostẽdere equalẽ numerũ: Errãt autez plures qui ex maximis honorabilitatiby ⁊ meliozes ꝓpter quosdã populariũ non eligere. q̃ non necessariũ. Qñ q̃dem ergo ex domocracia ⁊ monarchia optet ꝓstare talem policiã. ex bis manifestũ: ⁊ ex posterioriby dicẽdis cũ inciderit de tali policia cõsideratio. Habet autẽ ⁊ circa electionẽ principũ. scz q̃ ex electis eligibiles periculosuz. Si eñ aliq̃ instituí velint ⁊ mediocres multitudine semp ad hoꝛum eligũtur voluntatẽ: Quare quidem ergo circa policiam que in legibus hunc habent modum.

Queritur. Vtrum mulieres debeant in ciuitate bñ recta instrui ⁊ exerceri ad opera bellica.

Et videt q̃ sic ꝓ motiuũ socratis. nã in alijs spẽbus animaliũ femelle ordinant ad pugnã. ita q̃ sepe cruciatoꝛes masculis existimant. sicut pz in auibꝫ ꝑdam capere volentiby. ḡ sic videt in humana spẽ esse faciendũ. Preterea mulieres pñt impediri et iniuriari ab assecutione rei ꝺcupite ⁊ dilecte. sed ꝓ virtutẽ irascibilẽ (que etiã eũ in mulieribꝫ) naturaliter inclinat ad remouendũ talia impedimẽta. qõ fit ꝓ bellũ ⁊ ꝓ pugnã. ḡ in ciuitate mulieres sñt instruende ad bellũ ⁊ ad pugnã sicut ⁊ viri In oppositum arguit. q̃ mulieres naturalit inclinãt ad aliquos actus q̃ secũ nõ patiunt iurgia ⁊ bella scz ad baiulanduz pueros in vẽtre cõceptos. ⁊ ad educandũ eos natos. ḡ nõ debent instrui in illos actus bellicosos in quos viri instruuntur. Consequẽtia tenet ex hoc qõ habitũ est in primo capitulo textus. Natura non facit aliquid tale vt delphicuz gladium. qui ordinatur ad distincta officia

Sciendum primo

Q̃ socrates ⁊ plato discipulus ei⁹ determinãdo de policijs q̃nq̃ ꝓncipales articulos videnť tetigisse circa ciuitatẽ ⁊ ciuile regimẽ. Primũ est. q̃ dixerũt ciuitatez debere ee maxime vnã. qõ io opinati sunt. q̃ ꝙ multitudo ab vnitate ꝓcedit. ⁊ io vnitas videt esse potior multitudine. vñ q̃ deus est maxie vnus inde arguit q̃ ipe est maxie bon⁹. Videt ḡ socrati q̃ ciuitas est maxie bona si sit maxie vna Hoc aũt improbatũ est ex hoc q̃ si ciuitas esset maxime vna desineret esse ciuitas. eo q̃ ciuitas req̃rit diuersitatem hoim. q̃daz sunt fabri. alij sartoꝛes. alij fullones. alij calcifices. ⁊ sic de multis alijs q̃ req̃runť in ciuitate Scõm est qõ dixerũt siue ꝓstituerũt dicti ꝓphi ciuitatẽ. scz q̃ ciuibus oĩa essent cõta ⁊ vxoꝛes ⁊ filios ⁊ generaliter oẽs possessiones. ⁊ h̃ est añ multiplr improbatũ. Terciũ qõ dixerunt ꝓphi est q̃ mulieres essent instruẽde ad opa bellica ⁊ bellare sicut ⁊ viri. ⁊ mouebanť ex motiuo tacto ante oppositum Quartũ qõ dixerũt est q̃ volebãt eosdẽ sp ꝓncipari et eẽ in magistratu. vt q̃ semel essent scabini sp remaneret scabini. q̃ semel essent ꝓfecti sp essent ꝓfecti ciuitatis. ꝛcijs ꝓncipatiby ⁊ politijs. Et mouebanť ex hoc sñiter qõ ꝙuabat circa mineras terre. videmus eñ aliq̃s ptes terre in q̃bꝫ est vena auri semp ibi esse talẽ venã auri. ⁊ in q̃bꝫ est vena argẽti sp est ibi eẽ argẽtũ. ꝛcijs. Sic ḡ natura agit q̃ venã auri nõ cõuertit in venã argenti. nec ecõtra. Et ꝓncipates in ciuitate sunt inter alios hoies. sicut aurũ inter alia metalla. ḡ ciuitas bñ regiť si in hoc imitetur natura. sic q̃ nõ mutet ꝓncipans in subiectũ. sicut nec mutat aurũ in argẽtum vel ferrũ. Quintũ qõ ꝓphi senserũt circa ciuitatẽ est q̃ dixerũt quãlibet ciuitatẽ esse diuidendã in q̃nq̃ ptes. scilz in agriculas. artifices. bellatoꝛes. ꝓsiliatoꝛes. et ꝓncipem. Dicebãt aũt agricolas necessarios esse ad cõstitutionẽ ciuitatis ꝓpter ea que req̃runť ad victũ. Artifices ꝓpter instrumẽta domus ⁊ alia que req̃runtur ad vitã. Bellatoꝛes aũt ꝓpter defensionẽ ciuitatis. Dicebãt ãt ciuitatez sibñ ordinata erit ad minus debere habere mille bellatoꝛes et ad plus q̃nq̃ milia. Princeps vero ⁊ ꝓsiliatoꝝ necessariꝰ erãt in ciuitate ad dirigendũ ciues vt virtuose dirigent et debite obseruarẽt leges. Tangebãt etiã aliq̃ minus ꝓncipalia. que phs adducit in textu. io illa breuitatis cã relinquo Duoby ꝓmis reprobatis supest de triby alijs. quoꝝ primũ est de mulieribꝫ an sint instruende circa actus bellicosos. ideo respondendo ad quesitum sit

Conclusio prima

Principis ãt (cui⁹ ẽ ciuitatẽ disponere) nõ ẽ instruere mulieres ad opa bellicosa. Pz ꝛcio ex triby q̃ req̃runť ad bellũ Hoies eñ bellatoꝛes decet ⁊ expedit eẽ ornatos ⁊ prudentes mẽte animosos ⁊ viriles corde. robustos ac firmos corpe Cautela q̃dẽ ⁊ prudẽtia in bello ẽ necẽsaria. Nã aliq̃n experti sum⁹ q̃ ꝓpter cautelas pauci bellatoꝛes cauti ⁊ sagaces superauerũt multos nõ fortitudie sz prudẽtia. Mulieres ḡ qz hñt ꝓsiliũ iualidũ nec sñt ita prudẽ sicut viri io sñt inepte ad opa bellica. oꝛ eñ ꝓsiderare finẽ belli ⁊ ordiare media q̃bus ẽ attigend⁹. ⁊ io cautez sagacit se dñt hẽre hoies in bello. qz fm vegetiũ de re militari. ⁊ si aliq̃ male acta recuperari pñt. casus tñ belloꝝ irremediabiles sñt. Ex ipa ḡ idustria q̃ req̃riť in bellis arguere possum⁹ q̃ mulieres nõ sñt instruende circa opa bellica ꝛc. Scdo h̃ ꝓbari pt ex virilitate et aiositate q̃ req̃riť in bellantiby. Cũ eñ vltimũ terribiliũ est moꝛs (vt habet. iij. ethicoꝝ) opa bellica req̃rũt hoiem impauidũ. eo q̃ ad actus bellicosos sepe moꝛs seq̃t. cũ ḡ mulieres sepe sñt pauide. qz sñt fragilis ⁊ fluide nature. seq̃tur q̃ ad opa bellicosa sunt inualide vt in plurimũ. Et eadez rõne siue radice pt sumi argumentũ ex pte fortitudis coꝛporalis. Nã cũ bellãtes debeãt diu sustinere graue dinem armoꝝ et alios fortiter incutere expedit bellantes habere fortes humeros ⁊ fortia brachia ad ꝑdicta faciendꝫ. cum ergo mulieres deficiũt ab ista fortitudine. eo q̃ habẽt carnes molles. seq̃tur q̃ ad opera bellica non sunt ordinãde

Conclusio secda. loquēdo de ꝓncipatu politico ⁊ nō regali in ciuitate bñ recta nō dñt esse sꝑ idez ꝓncipantes seu magistratus. Pz nā multa mala ⁊ multas iniusticias cō mitterēt rectores ciuitatis si scirēt se esse ꝑpetuo tales. a q̄ bus abstinerēt si scirent se ab hmōi remouendi. Mutatio em̄ talīū ꝓncipatuū in ciuitate videt esse ad statū pacifi. cū et q̄etem ciuū. Nā si spectis alijs ciuib⁹ sꝑ idem ꝑpositi in suis ꝑpositurīs. ⁊ magistratus in suis magistratib⁹ manē rent. alij ciues videtes se esse despectos citius ad seditiōez cō mouerent ⁊ ciuitatē turbarēt. Et hoc est qđ tangit ꝓs ꝓtra socratē cū ait q̄ socrates facit eos dē sꝑ ꝓncipare qđ est cā seditōis illis q̄ nullā dignitatez possident. videtes em̄ se nullā dignitatē possidere si cōtingat ipsos esse viriles et animosos seditōnes mouere conant. vt sic ad dignitates deuenire ualeant. Ex quo ꝓz quartū ꝓncipale(quod dicebat socrates)non esse in ciuitate expediens.

Conclusio tercia. volens tradere artē de ciuitatū regimine nō ꝑ statuere determiatū numez bellatoz. vt socrates statuebat. Pz nā ꝟstituere tantā multitudinē bellatoz i q̄libet ciuitate(vt q̄nq̄ milia vt etⁱ mille) essⁱ valde difficile ⁊ onerosum ipsis ciuib⁹ sustinere ex stipendijs cōi bus quoz nullū esset aliud officiū nisi bellare. cū essⁱ necesse q̄ ciuitas esset magna ⁊ haberet possessiones q̄si ad votū vt posset ex cōibus tantā multitudinē pascere. Et iō ꝺt. p. reprehendēs socratē q̄ oporteret ciuitatē illā sic instituā eē in regione babilone. vt forte ꝓpter fortitudinē deserti est magnū spaciū terraz ex quo possit illa multitudo pasci. difficile em̄ ꝓteritos ciues ⁊ mulieres literos ⁊ famulos eorum sustentare tantā multitudinē bellatoz. Ex quo ꝓz q̄ ille q̄ vult instituere tantā multitudinē bellatoz ad custodiēdū ciuitatē dz inspicere diligēter ad circūstantias loci ⁊ q̄litatem ciuū ⁊ ad vicinitatē inimicoz. Volens ḡ tradere artem. de regimīe ciuitatū nō ꝑ statuere determiatū numerū bellatoz. sed talia relinquenda sunt iudicio prudētis recte ois ꝑsiderantis ꝓditōes ciuū ⁊ modū regionis ⁊ circūstantias vicinoz. Paret ḡ q̄ socrates minus bñ dixit ponendo in ciuitate ad minus mille. ⁊ ad plus q̄nq̄ milia bellatoz. Deficiebat em̄ socrates ex hoc q̄ ponebat istos bellatores esse distinctos ab alijs ciuib⁹. nō em̄ sic sepandi sⁿt bellatores ab alijs artificib⁹ ⁊ ciuib⁹ vt ipos alios ciues ꝓ defensione patrie vel ciuitatis bellare nō ꝓueniat. Melius est ḡ vt videt dicere in ciuitate tot esse bellatores ⁊ patrie defensores quot sunt ciues valētes portare arma q̄s sepa re bellatores ab alijs ciuib⁹ Pz ḡ ex dictis q̄ fuit lex socratis ⁊ q̄lis ipe ⁊ plato statuebant circa regimen ciuitatis

Sed ulterius alioꝝ q̄reret an dicta socratis possint trahi ad bonū intellectuz. Dom. videt q̄ dicta eius aliq̄liter ꝑ̄t in melius interꝑtari. Nā cōitas mulieꝝ. filioꝝ. ⁊ possessionis ꝓ̄ quē verba sonant ꝑm veritatē intelligi nō ꝑ̄t. vt dictuz est ante. cū ꝑm amorē ⁊ dilectiōem dz ibi seruari cōitas. sic em̄ q̄libet ciuis dz alios diligere sicut seipm. ita q̄ dz diligere vxores filios ⁊ possessiones alioꝝ sicut ꝓprias. hoc em̄ mō ciuib⁹ oia deberēt esse cōia vt q̄libet intendat bonū cōe ⁊ bonū oim. ⁊ sit solicitus de rebus alioꝝ cum adest facultas sicut si essent sue. Cū filijs ysrael ꝓceptum fuit in lege Deutronomij. xxij. cap̄lo. cum videris bouem fratris tui aut ouez errantē reduces fratri tuo. ita dz intelligi vnitas ciuitatis q̄ dz esse maxime vna ꝑm amorē ⁊ dilectionem. Amoz em̄ hz vim vnitiuam. vt dt Dyonisius in libro de diuinis noibus. Quod vero socrates addebat de mulieribus q̄ ordināde sunt ad opa bellica ꝑ̄t saluari nō intelligendo hoc simp̄r sed in casu. Posset em̄ casus cōtingere q̄ mulieres bellare ꝓtingeret. sicut legit in multis hist oꝝ q̄ viris deficientib⁹ in ciuitate ⁊ exñtib⁹ in exercitu multe inuase ⁊ defense sunt ciuitates a mulieribꝫ ꝓpter penuriaz ciuū. Et etiā qđ vlterius addebat q̄ semp oporteret eosdē in eisdem magistratib⁹ remanere. ⁊ q̄ sꝑ debēt esse idē ꝓpositi ⁊ idem sciabini ꝑ̄t forte intelligi q̄ sꝑ ꝓsint eidez. i. homīes ornati eisdez virtutib⁹. Qz etiā socrates dicebat ciuitatē debere habere ad minus mille bellatores. forte intelligit nobiles quoz nō est de more q̄ oponantur. iō diuidebat eos ab alijs. hi em̄ nobiles potissime debēt defendere patriā. ⁊ eoz maxime est vacare circa armoz industriam. Volebat em̄ socrates (vt dt Egidius de roma) policiam nō debere noiari ciuitatē nisi saltē ꝓtineret bellatores et in armis instructos. Et sic ꝓz q̄lit dicta socratis saluari ꝑ̄t

Ad rōnes ante oppositum

Ad primā (q̄ est de mortuo socratis) dz q̄ nō est sufficiens. cuius em̄ femelle aliquaz autū rapaciū sint ferociores. ⁊ si q̄ sint tales inter aues. in alijs tñ animalibus nō est sile vt in hoib⁹. q: vt habet in textu bestijs nihil attinet economice. nec ꝓticipant rōem sicut homīes quoz interest ordinare ciuitatē ⁊ dominiū. ⁊ ideo in his bestie (que ꝑter rationē agunt) nō sunt imitāde in suis gestis ⁊ factis. Ad secdam cōcesso assumpto ꝓ vtraq̄z sui ꝑte. negek ꝓnūtia Et rō est. q: bella sunt circa exteriora. que spectare debēt ad curam viroz ⁊ nō ad curam mulierū. Cū sicut viri habent per exteriora opa. puidere sibi ⁊ mulieribꝫ ⁊ pueris. ita etiā habent impedimenta ꝓ bella exteriora remouere. et ideo mulieribus opera bellica exerceri non competit. sed ad vi ros hoc spectat. Et sic patet qđ sit dicendum

Unt aūt q̄dam policie ⁊ alie he q̄dem policie ydeotaz. he aūt philosophoz ⁊ ciuiliū. omēs aūt cōstitutaz ⁊ ꝑm quas politice viuunt. nūc ꝓpinquius sunt his ambabꝫ. Nullus em̄ neq̄ eā que circa pueros cōitatē ⁊ vxores aliq̄d adinuenit. neq̄ circa ꝓuisia mulieꝝ sed à necessarijs incboant magis. Videt em̄ q̄ busdā q̄ circa substātias esse necessariū maximū ordinari bene. De his em̄ fieri aiūt seditiones oēs. ꝓpter q̄s felleas calcedoniꝰ hoc intulit ꝓmus Ait em̄ optere equales esse possessiones ciuiū. boc āt eas que habitari incipiebāt ciuitates q̄dez ꝑfestim nō difficile existimabat facere eas aūt q̄ iam habitant. laboriosius quidem tñ celerrime vtiq̄z regulari ꝓ dotes. diuites dare q̄dem accipe aūt nō Adhuc multa est opus ꝟstitui ex q̄bus ad seipsos videntur bñ. optet aūt ⁊ ad vicinos ⁊ ad extraneos oēs Necessariū ergo policiā cōstitui ad bellicuz robur

pauperes aūt nō dare q̄dā. accipere aūt. Plato aūt leges scibens vsq; ad aliq̄d q̄dē oportere putabat. plus āt q̄; quintuplū esse minime possessionis nulli ciuiū potestatē esse possidere. quē/admodū dictū est p̄us. Oportet aūt neq; hoc latere sic leges ferentes. quod latet nūc. qm̄ substantie statuentes multitudinē ꝯuenit ⁊ filiorū multitudinē ordinare. Si em̄ excedat substantie multitudinē pueroꝝ numerus. necesse leges dissolui. et sine solutōe. Prauū multos ex diuitibus fieri pauperes. opus em̄ nō insolescētes esse tales. Quia q̄dā ergo hꝫ quandā potentiaꝫ ad politicā cōitatē substātie. regularitas etiam antiquoꝝ. Quidā vident̄ cognouisse. velut etiā Solon lege statuit. et apud alios est lex q̄ ꝓhibet possidere terrā quātācunq; voluerit q̄s Similiter aūt et substantiā vendere leges ꝓhibent sicut in locris lex est nō vēdere nisi manifestū infortuniū ostendat̄ accidisse. Adhuc aūt antiq̄s sortes ꝯseruare. Hoc āt solutū et circa leucadaꝫ democraticā valde fecit policiā ip̄oꝝ Nō em̄ adhuc ꝯtingebat a determinatis dignitatibꝫ ad p̄ncipatus ꝓcedere. Sꝫ est equalitatē q̄dē esse substātie. hanc āt vl' valde multā esse vt deliciose viuat̄. aut valde modicā vt viuat̄ tenaciter. Palam ergo q̄ nō sufficiēs substātias eq̄les facere erit legislatoꝝ. sed mediū ꝯiecturandū. Adhuc aūt si q̄s mediocrē ordinauerit substantiā oībꝫ nihil ꝓdest. magis em̄ oportꝫ ꝯcupiscentias regulare q̄; substātias. hoc aūt nō est nisi eruditis sufficiēter a legibꝫ Sꝫ forte vtiq; diceret felleas q̄ hoc dicit ip̄e. putat em̄ duoꝝ hoꝝ equalitatē oportere existere ciuitatibꝫ possessionis ⁊ discipline. Sꝫ disciplinā q̄dē q̄ erit oportꝫ dicere et vnā esse ⁊ eandē: nihil vtile est em̄ eandē q̄dem esse et vnā. sꝫ hanc esse talem. ex qua erunt electiui supgrediēdi. aut pecunijs aut honore aut sil' vtrisq;. Adhuc dissident nō solū ꝓpter inequalitatem possessionis sed etiam propter honorū inequalitatē. Econtrario aūt circa vtrūq; multi quidem em̄ propter inequale circa possessiones generosi aūt de honoribꝫ. sꝫ equales vnde et indigent honore. hic quidez malus. hic aūt bonꝰ Non solū aūt hoīes propter necessaria iniuriātur. quoꝝ remediū esse putāt equalitatē substantie vt nō spolient propter rigere aut esurire. sed vt gaudeant et non concupiscant. Si em̄ maiorem habeant concupiscentiā necessarioꝝ. propt̄ huius medicinā iniuriabunt̄ Nō ergo propter hanc solū sꝫ et si desiderent vt gaudeant sine tristicijs delectatōnibꝫ Quod ergo remediū hoꝝ triū his q̄dem substātia modica et operatio his aūt temperatiua. Terciū aūt si aliqui possent ꝑ ip̄a gaudere. nō vtiq; querent nisi a ph̄ia remedium. Alie em̄ hominibꝫ indigent. Iniuriant̄ aūt maxime propter excellentias. sꝫ nō propter necessaria. puta tyrannides exercent. non vt nō rigeant. propter quod et honores magni. Si interficiat quis non furem sed tyrannū. itaq; ad modicas iniurias auxiliatiuus solum modus felle est politie Adhuc multa est opus constitui ex quibus ad seip̄os videntur bene. oportet aūt et ad vicinos et ad extraneos om̄es Necessariū ergo politiā constitui ad bellicuꝫ robur de qua ip̄e nihil dixit. Similiter aūt et de possessione oportet aūt non solum ad politicos vsus sufficienter existere: sꝫ et ad extrinseca pericula Propter quod quidem neq; tantam oportet multitudinem existere quin proximi et meliores concupiscant. habētes aūt sufferre nō possnnt molestantes qnidem neq; sic modicam vt non possint bellum inferre neq̄; equaliū et similiū. Ille quidem ergo nihil determinauit. Oportet aūt hoc non latere quod confert multitudo substātie. forte ergo optimus terminus vt non ꝓlem habeant melioribus propter abundantiā bellū

inferre. sed sic vt vtiq; est non habentib⁹ tantaz substantiã. veluti cuboilus aucofradati volenti atarneã obsidere ꝓcepit ipm ꝓsiderantẽ in quã/to tpe capiet locũ rõcinari tpis huius expensas Debere eñ minus hoc sumentẽ derelinq;re iam atarneã. hoc aũt cũ dixit fecit aucofradatẽ ꝓsen/tientem factũ cessare ab obsidione. Est q̃dẽ er/go hic aliq̃d expediẽtũ substãtias eẽ equales ci uibus ad nõ seditões fieri ad inuicẽ. attamẽ ma gnum nihil vt claz est dicere. Et eñ gratiosi vti qz indignabunt vt nõ equalũ existentes digni. ꝓpter q̃d et frequenter molesti et seditões mo uentes. Adhuc aũt malitia hoim irrẽhensibi/lis. Et ꝑmũ q̃dẽ sufficiens duo obuli solũ. Cũ aũt iã hoc fuerit sp indigerẽt plurib⁹ quousq; in infinitũ veniant. Infinita eñ ꝯcupiscentie na/tura. ad cuius vtiq; repletõnem multi viuunt. Taliũ ergo ꝑncipũ magis q̃z substãtias regu/lari Epieikes q̃dẽ natura tales ꝓstituere vt non velint auare agere. ꝓauos ãt vt nõ possint. hoc aũt est si minozes sint et nõ iniusta patiant. Nõ bñ aut neq; equalitatẽ substantie dixit. circa ter re eñ possessionũ adequat solũ. sunt aũt z seruo rum et pecoz diuitie z nũmismatis et ꝑparatio multa eoz q̃ suplectilia vocant. aut ergo equali tatem oim boz q̃rendũ. aut ordinẽ quendã mo deratũ. aut oia dimittendũ. Videt aũt ex legi/slatõe ꝓstruens ciuitatẽ modicã. Si q̃dem arti fices oẽs publici erunt et nõ supplementũ ali/q̃d exhibebũt ciuitati. Si q̃dẽ oportz publicos esse cõmunia operãtes oportet. sicut in epidãno et sicut dyophantus aliquãdo ꝓstituit in athe nis hunc habere modũ. De fellee quidem ergo policia fere ex his vtiq; quis speculabitur si q̃d bene dixit aut non.

Quaritur utrum sit ex/

pediens in ciuitate bñ recta possessiones esse equales. Videt q̃ sic nã ciues sepe litigant ꝑ possessionib⁹. sunt eñ cõmuniter nimis cupidi ad habẽdum possessiones et ꝑ uenditus. vñ ꝓpter hoc multa oriunt litigia. ergo si ciues haberent possessiones equales et scirent se nõ po sse excedere suos ꝯcives in possessionib⁹ frustra ꝓpter h insurgerent lites et iurgia seu placita. qz dato q̃ alter li/tigantiũ causam obtineret nõ multũ gauderet qz tandẽ oportteret eũ aliys in possessionib⁹ adequari Cũ g illud sit licitũ imo etiã expediens hoc esse in ciuitate ꝑ quod cessant placita z ꝯtentões inter hoies. seq̃tur q̃ eẽ po/sessiones equales est expediens z licitũ in ciuitate Et ꝓfirmat. qz ꝑ equalitatẽ possessionũ vident tolli de ciui tate iniurie et ꝯtumelie. quas ꝑ acq̃rendis possessioni/bus ciues solent inter se habere. Si eñ aliq̃ ciues non pñt alios excellere in diuitijs nõ fierent iurgia z ꝯtentõ nes. vel saltẽ raro. g̃ zc. Preterea oẽs ciues habẽt eq̃le ius supza possessiones. cũ natura eas indifferẽter ꝑtu/lerit possidendas. ergo esse equales est ꝓforme iuri na/turali. et sic idẽ est q̃d ꝓus In oppositũ arguit ꝑ Are stotelẽ in textu. q̃ in hoc scõo reprobat legẽ fellee phi. q̃ posuit in ciuitate bñ recta possessiones debere esse com munes et equales.

Sciendum primo

Qz ꝓter socratẽ z platonẽ q̃dam alius noie felleas sta tuit qualiter optima policia posset ordinari. Dicebat eñ q̃ rector policie z legislator iter alia ordinãda in ciui tate ordinare deberz q̃ ciues haberẽt eq̃les possessiões Opinabat eñ ciuitatẽ optime ornatã fore si oẽs ciues essent equales in possessionib⁹ et nullus aliũ excederet. cui⁹ motiua tacta stz añ oppositũ. Vñ fm eñ a ꝑncipio q̃ ciuitas ꝓstituitur hoc faciliter fieri posset. qz viso nu mero ciuiũ z opulenta multitudine agroz de facili rec/tor ciuitatis diuidere posset possessiones illas inter ci/ues. sz in ciuitate iã ꝓstituta z ciuib⁹ iã habentib⁹ ineq̃ les possessiones difficilius erit hoc ad equalitatẽ redu/cere. sz tñ hoc fieri ꝑt ꝑ dotes scz statuendo q̃ pauperes contrahunt cuz diuitibus et in contrahendo accipiant dotes a diuitib⁹ z nõ dent. pauper vero accipiẽdo ma/gnas dotes a diuitib⁹ poterit eis adeq̃ri i possessionib⁹.

Sciendũ scõo q̃ felleas nõ reprehendit sz laudatur ab Arestotele in hoc q̃ hz specialẽ curã de possessionib⁹ in ordinatõe possessionũ in ciuitate. Oportet eñ vnum quẽq; legislatorẽ ciuitatis regulare possessiones debite fm q̃ veniũt in vsum humanũ sz tñ magis z ꝑncipali⁹ oportz regulare ꝯcupiscẽtias hoim. Nã ꝯcupiscentie'st z radix z ꝑncipiũ oim malorz in ciuitate. z iõ ꝯcupiscẽtie possessionũ debent reprimi z regulari virtutib⁹ politicis q̃b⁹ regulatis magnũ habebit initiũ circa alia regulãda ciuitatis. Ex q̃ pz q̃ nõ est ꝑmittendũ in ciuitate bene recta q̃ ciues tot et tãtas diuitias acq̃rerent quot z q̃z tas vellent et ꝯcupiscerent. Cui⁹ rõ est. qz ꝯcupiscẽtia hoim (vt dictũ est in ꝑmo huius) est infinita circa diui/tias. diuitie eñ nõ dñt appeti tanq̃ finis. sz tanq̃ mediũ et instrumentũ ad victũ. Illud aũt q̃d est mediũ ad fi/uem vel instrumentũ ad aliq̃d acq̃rendũ nõ est infinitũ in nulla eñ arte instrumenta infinita. ideo etiam ciuis nõ debet esse possessionis infinite nec debet esse sine ter mino. sed ꝓportionat ad finẽ ꝓpter quẽ acq̃runt. Unde etiam diuites cõmuniter excessiue sunt superbi elati et inuidi z alioz iniuriatiui z ꝯtumelioſi. vt habz Aresto teles in ꝑmo rethoricẽ. Cum ergo ꝑnceps politicus

totius politie ordinatōem attendere debet in regulatō
ne ciuium. qz ciuitas nō potest esse felix sine ciuib⁹ vir/
tuosis. eo q (vt dr phus) ciuitas nō est sicut numerus
impar. cui⁹ ptes sunt impares. ō ꝓnceps debet diuiti/
as regulare ꝑm vtilitatē reipublice et ciuū. Ulī termi/
nus diuitiaꝝ sumendus est ex fine ꝑm q est applicabi/
lis ad eas et in ordine ad bonū policie. Ulī ciuitas de
bet habere tantas diuitias vt sit in se sufficiens et non
tantū abundet. qz ex nimia supbia (q ex nimia opulen/
tia nascit) conat inferre alijs ciuitatib⁹ nocumentum. et
ō dicebat Salomon q inter supbos sp sunt iurgia et
lites. Ot itez dicebat q diuitie date sunt in muscipu/
lam insipienti. sed sicut diuitie sunt male q male eis vtī
tur. ita bene viuentibus eis sunt bone z ordinant ad fe
licitatem. vt dictum est.

Sciendū tercio q sicut debita hoīs dispositio z cō/
plexio nō ꝓsistit in equalitate ꝑmaꝝ qualitatū. ſz in de
bita ꝓportōe ipaꝝ ꝑm q recipit eius sanitas. sic ꝓplexio
ciuitatis nō ꝓsistit in equalitate ptiū seu hoīm. nec i mo
rib⁹ nec in diuitijs. ſz in quadā ꝓportōe. Nā sicut calidi
tas (q est ꝓueniens colerico vel sanguineo eet disconue
niens flematico vel melancolico. sic diuitie honores z
officia (q sunt ꝓuenientia vni hoī) essent alteri disco̅ue
nientia. Oportet em eē in policia ꝑncipātē et officia et
dignitates ꝑm quas alicꝫ alios excellant in honorabilita
te et diuitijs. alꝫs em non saluaret debita habitudo siue
dispositio partiū ciuitatis. que tamen habitudo z ordo
ciuium est quasi formale in ciuitate.

Sciendū quarto. q oēs ciues habere equales posse
siones potest dupliciter intelligi. Uno mō ꝑm equali/
tatem arithmeticā sic q vnus habeat tantū sicut alius.
Alio mō ꝑm ꝓportōem geometricā sic q vnus habeat
tm ꝑm statū suū sicut z ali⁹. Ot p̄t sic excusari ei⁹ dictū

Conclusio prima.

Expedit oēs ciues habere equales possessiones equa
litate scdo mō dicta. qz vt nup dicebat oportet in ciuitate
esse quosdā altiores alijs z digniores. z ō couenit illis
plures possessiones habere. qz sine his nō possent sua
officia exercere. neq statū debitū manutenere nisi essent
alijs ditiores. sicr etiā state illi⁹ ꝓportōne stabit ciuitaꝫ
debita cōpositio. et iter ciues erit debit⁹ ordo. Uerūta
men cuius ita debeat esse in ciuitate bñ ordinata. diffici
le esset illud in lege statuere. qz ob reuerentiā legis nihil
est lege statuēdū q̄ facile nō possit lege adimpleri. Esſz
ān multum difficile hoc obseruare quin alicꝫ in alicꝫ alios
excederent saltem ꝑm statum suum. ꝓpter corruptelam
concupiscentie humane.

Conclusio scda. nō expedit oēs ciues habere equa
les possessiones sic q vnus tm habeat sicut alter ꝑm ꝓ
portōem arithmeticā. vt videt ponere felleas. Proba/
ri posset hec ꝛclusio p ipossibilia q adducit phs ꝛ eum
et per inconuenientia. Primo qz ad rectum regimen ci
uitatis non potest imponi lex vt ciues habeant posse/
siones equales. nisi constituatur q habeant equales
filios. et vnus habeat plures filias q̄ alius succedenti/
bus filijs in hereditate parentum soluta erit lex fellee.
quia non habebunt possessiones equales. vt patet ꝑm
phm quarto huius non solum debet esse cura vt leges
ponant. sed etiā q eis obediatur z seruent. ergo lex fel
lee (qua ponebat possessiones ciuū esse eq̄les) ē inutilis
ergo conclusio vera. Ulī cōtrariū sui mortui accidit. nam
ex lege ista ꝓsingerent multe iniurie. multe rixe z multe in
solentie si pauperes equarent diuitib⁹ z vilis populus no
bilib⁹. ergo ꝛc. Unde breuiter fere omia inco̅uenientia (q
sequūt ꝓtra socratē ex cōtate possessionū) possent adduci
ꝓtra istū de q̄litate eaꝝ. Et sic ptz rūsio ad quelitum.

Dubitatur primo.

Utrū expediat cōmunia facere ꝓuiua sicut statuit felleas
Respondet q ꝑ se honestū est. z laudabile facere cōia con
uiuia Pater qz amicicia inter ciues quantū possibile ē. est
procuranda z seruanda. conuiuia em sunt initia gaudij et
amicicie media. Tum qz homo naturaliter est aial sociale
Tum qz in cōuiuijs supplent indigentie nature. Tum qz
in cōuiuijs ꝓtrahunt notricie hominū ad inuicem. z exinde
causat mutua dilectio. Unde hoc dicimus esse signū ami
cicie cum vnus alterum ad conuiuium inuitat. Potest
etiam ex alio argui. qz quanto intimius homies vel ciues
in vno aliquo cōmunicant tanto magis se naturaliter di
ligunt. nisi ex peruersitate z malicia hoc aliter cōtingat. Ho
mines em vnius patrie vel regni magis debēt se diligere
q̄ extraneos. z cōciues vnius ciuitatis q̄ alteri⁹. z adhuc
illi qui sunt de eadem domo q̄ de diuersis domib⁹. Illi au
tem q de eodem cibo z potu in vno loco cōmunicant inde
cōtrahunt maiorem amicicia ad inuicē q̄ qui in diuersis.
et hinc est q ꝓuiua nuptiaꝝ laudant. eo q parentes z ami
ci nutrentiū ex illo cōuictu siue cōuiuio magis efficiunt ad
inuicem amici. z p cōsequens sponsus z sponsa magis vni
untur z maiori amore copulant. quod est magnū bonū in
matrimonio. Unde quasi omes antiqui legislatores sta/
tuerunt hmōi cōuiuia. Sed tamē vt videt non potest bo
no modo lege statui. eo q p accidens contingunt ex istis
cōuiuijs multe rixe z cōtentiones. eo q plures sequūtur
sensualitatem q̄ rōnem. z vt in plurib⁹ homines post po
tatōes ex ebullitōe sanguis ad cor vel caloze vini odia cue
niunt que ꝓus cōceperant. z sic q̄q̄ cōtingunt multe cō
tentiones. litigia multa. z aliqū homicidia. z ideo apud q̄s
dam deberet ꝓmitti. z apud aliquos ꝓhiberi. z ideo non
potest lege determinari. sed hoc est ꝓmittendū arbitrio re
ctoris reipublice. qui cōsiderare debet circa pericula quid
expediens sit z quid inexpediens. cū hoc tū stat illa de se eē
bona. Ulī z lacedemones vocabant illa cōuiuia audacia.
id est virilia. qz erant facta ad cōgratulandū aliq̄bus qui
ꝓ cōmunitate fecerant aliquod factum notabile. sicut
apud romanos fiebant actus triumphales

Dubitatur scdo. vtrum permittendū sit alicui vende/
re ꝓprias suas possessiones. Pro solutione consideran/
dum est q in omni cōtractu ciuili debet cōmune bonū sal
uari. nec debet ꝓmitti aliquid in ꝓiudicium ipsius. eo q
est diuinius bonū inter omnia bona ciuilia. Ulterius con
siderandū est q q̄libet diliget plus locum ꝓrium sue natio
nis q̄ alium. eo q in eo recepit maximū beneficiū. ſz esse vi/
uere z nutrimentū nature. Simil⁹ etiaꝫ parentes sui vt in
plurimū ibidem esse receperunt. vnde quāto parentes ali/
cuius de longinquori patria nati sunt tanto magis diligūt
eam ceteris paribus. nam natale habet vim attractiuam
quandā hominū. z quādo plures parentes nati sunt in ea
tunc situs illius patrie magis cōplexioni eius z moribus
adaptatur. Ob hoc Ualerius maximus dr libro primo.
q eque virtutis est bona patrie auxisse z multa in se trans
ferre voluisse. Et tullius dr. q nulla causa iusta cuiq̄ esse

pt ꝯra patriã arma recipiendi. ḡ ptz ex eadẽ cã ꝙ quis magis diligit possessiones ꝓprias ꝛ suoꝝ parentum ꝯ alioꝝ. affecte eñ sunt ei quo dãm nat'r. Tercio cõsiderandũ est ꝙ vnus ciuis est ps totius cõitatis. ꝛ aliq̃d ipius cõitatis. ꝛ aliq̃d ipi⁹ pncipis. nõ lz ḡ pticulari ciui de seip so nec de sua ꝓpria possessione aliq̃d facere qđ nõ ꝯgruit toti cõitati ꝛ pncipi. lz lex statuat aut permittat aliquẽ habere possessiones puatas. tñ sp ius et dominiũ aliquale remanet pncipi vel poti⁹ cõitati Notanter dicebaꝫ (possessiones puate) q⁹ possessiones cõmunes (sicut regnũ ducat⁹ ꝛ hmõi) ꝑm ph̃m sunt magis cõitatis. q⁹ sunt quasi quedã officia. et licz sint ppetua tã in rege ꝙ in suis successoꝝ. nõ tñ pt sine pmissione suoꝝ subditoꝝ transferre. q⁹ hoc videt rõni ꝯsonũ cum sint ꝓpter populũ. vt õz q̃rto huj⁹ Nec pt se cõmunitas tali dño puare. eo ꝙ sibi de lege nature ꝯuenit et ptinet. ḡ pnceps hz suũ interesse in venditõne possessionum inq̃ntũ hoc respicit totã policiã. ꝛ pt fieri in piudicium ipius. Et cõitas hz silem habitudinẽ ad pncipatus ꝛ dominia. q̃ ex electõe ꝓcesserũt. oẽs si debitũ habuerint initiũ. vel saltẽ ex ꝯsensu populi inceperunt Respondet ergo ad dubiũ ꝙ pnceps siue dominus nõ pt iuste vendere pncipatũ sine ꝯsensu subditoꝝ. nec aliqs subdit⁹ suas possessiones sine ꝯsensu expresso vt interp tato dñi. Prima ps pz. q⁹ sic talis venditio posset fieri in piudiciũ totius cõitat'. cõitas ãt hz aliq̃d supꝫ tales pncipatus ꝛ dominia vt dictũ est. Et si nunc nõ obseruat hoc nõ arguit. cõitas em vsq̃ ad regnum se non intromittit. Et hoc videt eẽ. q⁹ regi illi taliter cõmisit vel ꝯsensit. De iperio vero ꝯstat satis ꝙ non est venale q⁹ p electõem assumit. Silr etiã dicet de regnis ab iperio exemptis. Dalia em vt õz nõ pñt vendi sine pmissione subditoꝝ. Scda ps cõclusionis pz. q⁹ pncep s hz curaz de tali venditõe inquantũ pt eẽ in piudiciũ policie. Sz si q̃libet vendat suas possessiones. sequtur minoꝝ dilectio ciuitatis ꝯ pus. q⁹ q̃libet diligit suã ciuitatem plus ꝯ aliã. Uñ si vnicuiq̃ ad vorũ sine autoritate pncipis liceret alicui alieno vendere posset deuenire ꝙ incole ciuitatis expellerent⁹ ab alienis. Silr etiã ꝙ min⁹ diligeret ciuitas ꝯ liceat. Uñ videt inde esse exortũ ꝙ pncipales dñi alicui⁹ feudi recipiũt in sua censura iura venditõis. vt sc̃z dñi habeant habeãt notitiã de talib⁹ venditionib⁹. Inde etiã venit. ꝙ q̃libet teneꝫ se repsentare dño q̃ est nouus subdit⁹ et facere homagiũ. Et quo etiã videt esse iustũ. ꝙ dñs in aliq̃b⁹ regionib⁹ habeat p precio illud qđ vendit in sua terra. Silr etiam ꝙ frater possz retrahere possessiones patris aut ꝯsanguinei Verisile est em ꝙ plus eos diligat ꝯ ille q̃ ea suo genere extraneus. ꝛ melius curabit de illis in augmẽtũ reipublice. ꝛ in hoc videnꝫ fundari multe leges q̃ facte sunt circa istã materiã. Sequtur etiã ex dictis ꝙ nõ ẽ pmittendũ ꝙ q̃libet vendat suas possessiones sine necessitate. aut etiã sine debitis circũstãtijs etiã ꝓpinquis aut vicinis. Ex hoc sequtur minoratio ciuitatis ꝛ patrie. ꝛ quo dãm depopulatio villaꝝ. Nã villa reddit minoꝝ pñ ꝙ vn⁹ hz plures domos ꝛ possessiones. Uñ Esaias ppheta talib⁹ maledicit dicens. Ue q̃ ꝯiungitis domũ ad domũ. ꝛ agrũ agro copulatis vsq̃ ad terminum loci nunq̃d habitabitz soli vos in medio terre. Et iõ inconueniens videt ꝙ pnceps pmittat aliquẽ vendere totos reditus supꝫ domũ vel agrũ. sicut ad experientiã videm⁹. Quod q⁹ parisius pmissum est erigũt omi die plures domus. ꝛ ruunt quasi oẽs labente tpe nisi domin⁹ puideat Silr etiã hoc est inconueniens ꝓ disciplina ciuitatis q̃ hz parẽtes relinquunt plures dom⁹ aut possessiones. Videm⁹ em ꝙ plures vẽdunt aut redditus etiã ipas possessiones vt ludant ad tabulas. Et em etiã efficiuntur intẽperati ꝛ oino indisciplinati. q̃ nõ debẽt pmittere legislatores in ciuitate bñ recta. Uñ ꝛ solon statuit (vt recitat ph̃s) ꝙ nulli liceret possessiones vendere nisi sufficienter ostenderit aliqđ magnũ infortuniũ. Et hoc vt antique sortes. i. hereditates seruarent⁹ illese. Et ita ptz ꝙ decz pncipes ꝛ rectores ciuitatis circa talia maxime attẽdere ꝛ ꝓhibere fortit'. Et sic pz responsio ad q̃situm.

Ad rõnes añ oppositũ

Ad pmã õz. ꝙ ꝯuis ex lege fellee forte aliqđ bonũ contingeret. plura tñ mala poti⁹ inde euenirent. iõ nõ ẽ vtilis. Et silr dõm ẽ ad ꝓfirmatõem Ad scdaz õz. ꝙ ꝯuis ius nõ distribuit vni plus ꝯ alteri hanc possessionẽ vl illã. tñ de iure positiuo ptẽ sunt possessiones. ꝛ iurl nature ꝯsonat ꝙ dignioꝝ et altioꝝ in ciuitate plus de his possideat. iuxta illud Horatij Paruis parua decẽt. de benẽ ardua magnis. Id est parui hoies debent se exercere in q̃is et magni debẽt se ꝓferre ad magna

Ꝑpodam⁹ ãt curifontis milesias q̃ et ciuitatũ diuisionẽ inuenit. et suburbia incidit. Fact⁹ circa aliã vitam magis superfluus ꝓpter honoris amoreꝫ sic vt videaꝫ q̃busdã viuere curiosius capilloꝝ multitudine ꝛ come. Adhuc ãt vestitus vilis q̃dã sz calidi non in hyeme solũ. sz circa estiua tempora. Rõcinatiuus aũt ꝛ circa totã naturã esse volens ꝑmus nõ politice viuentiũ conat⁹ est aliqua de policia dicere optima. Construxit aũt ciuitatẽ multitudine q̃dez decem miliũ viroꝝ. in tres ãt ptes diuisam. fecit em vnã q̃dẽ ptem artifices. vnã ãt agricolas Terciã ãt ppugnans et arma hñs. Diuidebat ãt in tres ptes regionẽ. hanc q̃dẽ sacrã. hanc q̃dem publicã. hanc ãt ppriã. Uñ q̃dem reputata faciant ad deos sacram. a quib⁹ aũt ppugnãtes viuant cõmunem. agricolaꝝ aũt ppriã Putat aũt ꝛ species legum esse tres solum. de quib⁹ em disceptatones fiunt: tria hec esse numero in iuriã. nocumentum. mortem. legem aũt statuit et pretoriũm vnum principale. ad quod oẽs reduci oportet causas. que non bene iudicate esse notentur. Hoc aũt ꝓstruxit ex quibusdã senib⁹

electis. Judicia em̄ in p̄toꝝijs non per sententie collatōem putabat oportere. Sed fieri ferevnū quēqꝫ pugillarem in qua scribatur. si cōtemnet simpliciter. Si aūt absoluatur simpliciter. vacuus. Si aūt hoc q̄dem hoc aūt non determinare. Nunc em̄ nō putabit lege statutū eē bene cogere em̄ deierare hic vel hic disceptantes Adhuc aūt legem posuit inveniētibꝫ aliquid ciuitati expediens. quatenus adipiscātur honorem et pueris eoꝝ qui in bello moriunt: De publico fieri cibum tanqꝫ nondū apud alios lege statutum. est aūt et athenis ista lex nunc et in alteris ciuitatibus. Principes aūt a populo eligi oēs populū aūt faciebat tres partes ciuitatis. Electos aūt curare de oēmibus ⁊ pegrinis et orphanis. Plurima q̄dem ergo et que maxime verbo ꝯppodami digna ordinatōnis hec sunt. Dubitabit aūt vtiqꝫ aliquis p̄mum q̄dem circa diuisionem multitudinis ciuiū. Artifices em̄ ⁊ agricole et arma habentes cōmunicant policia. omnes agricole q̄dem non habentes arma. artifices aūt neqꝫ terram neqꝫ arma. quare fiunt fere serui arma possidentiū. Participare q̄dem ergo oēmibus bonoribꝫ impossibile. necesse em̄ ex arma habentibꝫ constitui et duces exercitus ⁊ ciuium rectores ⁊ p̄ncipalissimos p̄ncipatus. vt est dicere non pticipantes aut policia. quō possibile est amicabiliter se habere ad policiā. Sz oportet et meliores esse arma possidētes ambabus partibus. hoc est aūt non facile nō multos existentes. Si aūt hoc erit quid oportet alios participare policia et dominos esse constitutōnis p̄ncipum. Adhuc etiam agricole quid vtile ciuitati. artifices quidem enim necessariū esse. oēmis enim indiget ciuitas artificibꝫ. ⁊ possunt ꝓcedere quēadmodū et in alijs ciuitatibꝫ ab arte. Agricole aūt acquirentes quidem arma possidentibꝫ cibum. rationabiliter vtiqꝫ essent ali/ qua pars ciuitatis. nunc aūt propriam habent et hanc propriam colent Adhuc aūt cōmunem a qua ꝓpugnantes habebunt cibum. Siq̄dem ipi colent. non vtiqꝫ erit pugnans alterū ⁊ agrū colens. vult enim legislator alterum esse. Si autem alteri quidem erunt ab his qui ꝓpriam colunt ⁊ bellantibus. Quarta iterum ps erit hec ciuitatis nullo participans. sed aliena a policia Atuero siquis eosdem ponat. eos qui propriaꝫ et qui cōmunem colant. tunc multitudo deficiens erit fructuum. ex quibus vnusquisqꝫ ministrabat duas domos. et cuius gratia nō statim ex terra et eisdem sortibus sibꝫ̄pis cibū sumāt ⁊ viris prelij exhibebunt: Hec itaqꝫ oēmia multaꝫ habent turbatōnem. Non enim bene neqꝫ de iudicio lex habet iudicare dignificans diuidentes. Causa simpliciter scripta et fieri iudicē disquitorem. Hoc autē in disquisitōne quidem et pluribus contingit. colloquuntur em̄ ad inuicē de iudicio. in pretorijs aūt non est sed contrariū huius. Legislatorū multi statuunt vt iudices non colloquant ad inuicem. Deinde quō non erit plenum ꝓturbatōne iudicium cum debere iudex existimauerit non tantū quantum litigās hic quidem viginti mnas iudex aūt iudicat decem mnas. aut hic quidem plus. hic aūt minus alius autem quinqꝫ. hic autem quatuor Et hoc itaqꝫ modo palam. quia partientur. hi quidem oēmia condemnabunt. hi autem non. Quis ergo mod⁹ erit ꝯdisputatōis sentētiaꝫ. ad hoc āt nullus deierare cogit simpliciter ab iudicante aūt si quidem accusatio scripta est iuste. Nō em̄ nihil debere abiudicans iudicat sed xx. mnas. sed id deiurat condēnatus non putans se debere. xx. mnas. De eo autem quod inuenientibus aliquid ciuitati vtile oporteat fieri quendā bonorem non est securum legem ferre sed boni aspectus audire solum. habet enim calumnias et

motus si eueniat policie. Incidit autem in aliꝫ problema et consideratõnem alteram. Dubitãt eñ quidam vtrum nociuum aut expediens ciuitatibꝫ amouere patrias leges si sit aliqua alia melioꝛ propter quod quidem nõ facile dicto velociter consentire. Si quidem nõ expedit amouere. contingit autem inducere quosdam legum solutõnem aut policie vt cõmune bonum Quoniã autem fecimus memoriam modicum amplius de ipso dilatare melius. Habet enim quemadmodũ diximus dubitatõnem. et videbitur vtiq; melius esse amouere: In aliꝭs enim scientijs hoc contulit. puta medicinali mota extra paterna et gignastica et totaliter artes oñes et virtutes. Quare quoniam vnam harum ponendum etiam politicam. palam quia et circa hanc similiter necessarium habere. Signũ autẽ vtiq; si eri decet aliquis in ipis operibus: antiquas enim leges valde simplices esse et barbaricas. ferrum enim portabant. tunc greci et vꝛo res emebant ab inuicem. Quecunq; autem reliqua antiquoꝛũ sunt alicubi legaliꝫ. stulta omnino sunt puta nichomi circa homicidia lex est Si multitudo quedam testium astiterit persequens homicidam quis suorum cognatoꝛ. eũ esse homicidij fugientem. querunt autem totaliter non quod a patribus. sed quod bonũ omnis. Uensimileq; psalmos siue terrigene erant siue ex corruptione quadam saluati sunt. Similiter esse ꝛ contingentes et insensatos. quemadmodũ dicitur de terrigenis. Quare inconueniens manere in borum dogmatibus. Adhuc autem neq; scripturas si immobiles melius. sicut eñ et circa alias artes. et circa politicum ordinem. impossibile diligenter oñia scripta esse Uniuersaliter esse eñ necessarium scribere. actus eñ de ꝓticularibus sunt: Ex bis quidem ergo videtur q; amouende et quedam et quãdoq; legum sunt. Alio autem modo considerantibꝫ. verendum vtiq; videtur esse multum. Cum eñ quod quidem melius modicum assuescere autem facile soluere leges prauum. Manifestũ q; sinendum quedam peccata et legislatoꝛibus et principibus Non enim tantum proderit q; mutauerit quantum nocebit principibus rebellare assuescentes. Mendaq; quoq; exemplũ quod ab artibus. non enim simile mouere artem ꝛ legem. lex enim robur multum habet ad persuaderi preter consuetudinem. non autem hoc fit nisi per temporis multitudinem itaq; facile mutari ex existẽtibus legibus ad alteras leges nouas facere est debilem legis virtutem. Adhuc autem si mutande vtrum omnes et in policia omni aut omni non. et vtrum quocũq; aut quibuscunq;. Hec enim habent magnam differentiam. propter quod nunc quidem dimittamus hanc considerationem. aliorum enim est temporum.

Et ea autem que lacedemoniorum policia fere autem et de aliꝭs policijs due sunt consideratõnes. Una quidem siquid bene aut non bene ad virtutis ordinem lege statutuꝫ est. Altera aũt si quid ad suppositõem ꝛ moduꝫ contrarie ꝓpositę ipis policie. Q quidem ergo oportet future bñ politice viuere necessarioꝫ existere scolã ꝓfessum est. quo aũt mõ existere non facile accipere. Tessaloꝫ eñ inopes molesti fuerunt multotiens tessalis. silr aũt lacosibꝫ seruicum eñ insidiantes in infortunijs ꝓuenerent. circa cretenses aũt nihil vnq; tale accidit Causa autem forte vicinas ciuitates quasi pugnantes ad inuicem. neq; vnam cõpugnantẽ distantibꝫ propter non expedire etiã ipis possidentibꝫ predia circa domos lacosensibꝫ aũt vicini inimici oẽs erant. Argꝫ et messenꝫ ꝛ archades. qñ et a tessalis a ꝓncipio discedebãt ꝓpter bellare

adhuc cū achaicis vicinis ⁊ perebijs ⁊ magne
sibꝫ. Videt̄ aūt ⁊ si nihil alterū ꝑm ꝙ cure q̄dez
operosum eē quo opteat ad istos colloq̄ modo
Remisse q̄dem em̄ iniuriant̄ ⁊ equalibꝫ digni
ficāt seip̄os dn̄is ⁊ male ferēdo viuētes insidiā
tur ⁊ odiūt. Palam ḡ ꝙ nō ex inuenientibꝫ op
timū modū q̄bus hoc accidit circa seruitutem
Adhuc aūt ad mulieres remissio. ⁊ ad electōez
policie nociua. ⁊ ad felicitatē ciuitatis Quēad
modū em̄ domus ꝑs vir ⁊ mulier. palā quia ⁊
ciuitatē ꝓpe ei qd̄ est in duo diuidi optet puta
re. vt ad viroꝝ multitudinē ⁊ mulieꝝ itaqꝫ in q̄
buscunqꝫ policijs praue hꝫ qd̄ circa mulieres
mediū ciuitatis optet putare eē inordinatū le/
ge Qd̄ q̄dē igit̄ accidit. totā em̄ ciuitatē legisla
tor eē volēs ꝑseueratiuā: ꝑm viros q̄dem talis
est. in mulieribꝫ aūt neglexit. viuūt em̄ volup/
tuose ad omnē intꝑantiā ⁊ deliciose. Itaqꝫ ne/
cessariū in tali policia honorari diuitias Ali/
terqꝫ ⁊ si existāt a mulieribꝫ ꝯtinētes. quemad
modū multa militariū ⁊ bellicoꝝ generꝝ vel in
signiū. vel etiā siq̄dem alteri honorauerūt eū q̄
ad masculos coitū. Videtur em̄ ꝙ fabulose lo
quutus est p̄mus. non irrōnabiliter ꝯiunxisse
martē ad venerē. aut em̄ ad eaꝫ q̄ ad masculoꝝ
collocutionē. aut ad eā q̄ ad mulieꝝ vident̄ in/
hiantes oēs tales. Propter qd̄ apud lathosen
ses hoc extitit: ⁊ multa dispensabant̄ a mulieri
bus in p̄ncipatu ip̄oꝝ. q̄ꝫuis quid differt mu/
lieres p̄ncipari aut p̄ncipes sub mulieribꝫ re/
gi. idē em̄ accidit. Utili autē exn̄te audacia ad
nihil circulariū nisi ad bellū. maxīe nociue etiā
ad hoc q̄ lathocensiū erāt. oñderūt aūt in eo qui
thebeoꝝ ꝯgressu vtiles q̄dē em̄ nihil erāt. quē/
admodū in alijs ciuitatibꝫ Tumulū āt exhibe
bāt plus q̄ꝫ inimici. A p̄ncipio q̄dē ḡ videt̄ ac/
cidisse lathocēsibꝫ rōnabiliter mulieꝝ remissio.
Extra domū em̄ ꝓpt̄ militias ꝑegrinabāt̄ mul
to tꝑe pugnātes ad agros bellū. ⁊ rursū ad ar/
chades ⁊ mesanios. vacātes āt exhibebāt legis
latori p̄paratos factos ꝓpter militarē vitā. mul
tas em̄ hꝫ ꝑtes virtutis Mulieres āt aiūt q̄dē
conatū fuisse ligurgū ducere ad leges: vt āt re/
sistebāt discedere rursum Cāe āt ḡ sunt he facto
rū. q̄re palā qꝛ ⁊ veniā optꝫ huiꝰ peccati. sꝫ nos
nō hoc ꝯsideramꝰ cui opteat veniā habere aut
nō habere. sꝫ de eo ꝙ recte ⁊ nō recte Que aūt
circa mulieres hn̄tia nō bn̄ sicut dcm̄ est ⁊ p̄us
nō solū indecentiā q̄ndā facere policie ipsiꝰ ꝑm
se. sꝫ addere aliq̄d ad amorē pecunie Postea em̄
q̄ nūc dicta sunt eos qui circa irregularitatem
possessiōis increpabit vtiqꝫ aliq̄s. his q̄dez em̄
ipsoꝝ accidit possidere multā valde substātiaꝫ
his aūt q̄dē oīno modicā. ꝓpter qd̄ ad paucos
venit regio. Hoc aūt etiā ꝑ leges ordinatuꝫ est
praue emere q̄dem em̄ aut vēdere ciuē nō posse
fecit lex. nō bonū recte faciēs. Dare aūt ⁊ dere/
linq̄re ptātē dedit volentibꝫ. q̄ꝫuis idē accidere
necessariū illo mō ⁊ isto. Sunt aūt mulieꝝ fere
omnis regionis quinqꝫ partiū. due heredibus
multis factis. ⁊ ꝓpter dotes dare magnas q̄ꝫ
uis melius nullam aut modicā aut mensuratā
institutā esse. Nūc autē licet dare hereditariaꝫ
cuicunqꝫ voluerit. ⁊ si moritur non disponens
quem vtiqꝫ derelinquat heredem. iste cuicūqꝫ
voluerit dat. Ergo cum possit regio mille equi
tes nutrire ⁊ quingētos. viros ad arma trigin
ta milia. neqꝫ mille multitudine erant Factum
est autem ꝑ opera ipsoꝝ manifestū. quia praue
ipsis habebant que circa institutionem hanc.
Nullaꝫ em̄ plagā ꝑtulit ciuitas. sed perijt prop
ter hominū paucitatē. Dicunt aūt ꝙ sub p̄ori/
bus regibꝫ traijciebāt policiā. vt tūc non fieret
hoīm paucitas bellantibꝫ multo tꝑe. Et aiunt
fuisse aliquando sparciati decem milia. Atta/
mē siue vera sint ista siue nō. meliꝰ ꝑ possessio

nem regulatã replere viris ciuitatẽ. Contra rla
aũt z q̃ circa filioꝝ ꝓcreationẽ lex ad hãc direc
tionẽ. Uolẽs em̃ legislator vt plures sint ſpar
ciati ꝓuocat ciues & plures faciãt pueros. Eſt
aũt ipis lex. eũ q̃ genuerit tres filios afuron eẽ
eũ aũt q̃ q̃ttuor ſine vectigali oim. q̃uis mani:
feſtũ qz multis factis regiõe ãt ſic diuiſa. nccã/
riũ multos fieri paupes. Atuero z q̃ circa eſo/
riã prauese bñt. ꝓncipatus em̃ dñs maximoꝝ
ipius q̃dem eſt. fiunt aũt ex ppl'o oẽs vt z mul
totiẽs incidãt boies valde paupes in locuꝫ ꝓn
cipũ. q̃ ppter pecuniã venales erãt. Oñderãt ãt
multotiẽs z ꝓus: z nũc aũt in andrijs Corrup
ti em̃ argẽto q̃dẽ q̃ntũ in ipis totã ciuitatẽ pdi
derũt. Et ppter ꝓncipatũ esse valde magnũ. z
q̃tyrãniũ regere populũ ſeipos cogebãt reges
vt z ſic ſit' ledak policia Demoſcracia em̃ exari/
ſtocracia accidebat: ꝓtinet q̃dẽ g̃ policiã ꝓnci/
patus hic. Quieſcit em̃ ppl's eo q̃ ꝓticipet ma
ximo ꝓncipatu. Itaq; ſiue ppter legiſlatorẽ ſi/
ue ppter fortunã hoc euenit vtilit' hz reb Op3
em̃ policiã ſaluandã oẽs velle ptes ciuitatis eẽ
et ꝑmanere bas. reges q̃dẽ g̃ ppter bonorẽ ipo
rũ sic bñt. Kalikagati aũt ppter geruſiam. Pre
miũ em̃ ꝓncipatus iſte ꝓtutis eſt. ppl's aũt pp
ter eſoriã. cõſtituit' em̃ ex oib. Sed eligibilem
optebat ꝓncipatũ esse hũc ex oib q̃dem. nõ ãt
iſto mõ quo nũc puerilis em̃ eſt valde. Adhuc
aũt z iudicioꝝ magnoꝝ ſunt dñi exñtes q̃cũq;
Eſt q̃dem nõ f̃m ꝓpriã ſententiã melius iudi/
care. ſed f̃m lrãs z leges. Eſt ãt z dicta eſoroꝝ
nõ ꝓſona volũtati ciuitatis. hec q̃dẽ ei remiſſa
valde eſt Jn alijs aũt magis excedit ad duruꝫ.
nõ vt poſſint ꝑſeuerare. ſed latẽter legẽ trãſgre/
diẽtes fruant' corꝑalib delectatõib Habẽt ãt
et q̃ circa ſenioꝝ ꝓncipatũ nõ bñ ipis epieikeſi
em̃ exñtib z eruditis ſufficient' ad andragachiã
forſitan dicet vtiq; alijs expedire ciuitati. q̃/
uis ꝑ vitã dños esse iudicioꝝ magnoꝝ formi/
dabile ſit. Eſt em̃ quẽadmodũ z corꝑis z men
tis ſenectus mõ ãt iſto eruditus vt et legiſlator
ipſe diffidat vt nõ bonis viris nõ ſecurũ. Ui/
denť ãt z velle videri datiui. z inutilit' tribuẽtes
multa ꝓmuniũ q̃ ꝓticipes iſtiꝰ ꝓncipatus fue
rint. ppt' qõ meliꝰ eſt ipos nõ ſine correctõe eẽ
nũc ſunt aũt Videbit' aũt vtiq; eſoroꝝ ꝓncipa
tus oẽs corrigere principatus. hic autẽ eſorie
magnũ valde donũ. et mõ nõ hoc dñis optere
dare correctões. Adhuc aũt z electõez quã fa/
ciũt ſenioꝝ f̃m iudiciũ ẽ puerilis: z ipm petere
q̃ ꝓncipatu dignificabit' nõ rcẽ hz Optet em̃ z
volẽtẽ z nõ volentẽ ꝓncipari q̃ dignꝰ eſt ꝓnci
patu. Nũc aũt qõ z circa aliã policiã legiſlator
videť faciẽs amatores em̃ bonoris ꝓſtituens
ciues. hic vſus eſt ad electionẽ ſenuꝫ. qz nullus
vtiq; ꝓncipari q̃ret nõ amator bonoris exiſtẽs
q̃uis iniuſticiaꝝ volũtariaꝝ plurima accidant
fere ppter amorẽ bonoꝝ z amorẽ pecuniaꝝ bo
minib. De regno ãt ſiq̃dẽ meliꝰ eſt exiſtere: ciui
tatib aũt nõ melius alius ſut f̃mo. ſed z ſi me/
lius nõ ſicut nũc. ſed ꝑ ipius vitã vnũquẽq; iu/
dicare regũ. qõ aũt legiſlator neq; ipe putat poſ
ſe facere kaluſkagatos manifeſtuꝫ. Diffidit em̃
vt nõ exñtib ſufficiẽter bonis viris. ppter qõ
q̃dem emittebãt ſil' legatos inimicos. z ſalutẽ
putabat ciuitati eẽ diffidere reges. Nõ bñ aũt
neq; circa ꝓuiuia vocata lege ſtatutũ eſt ab eo
q̃ inſtituit primũ Optebat em̃ de cõi magis eẽ
ſynodum. quẽadmodũ in chreta apud lacede
monas aũt optet ferre etiã valde paupib qui/
buſdã exiſtentib. z hec ꝓſumptio nõ potentiũ
expendere. Quare accidit ꝓtrariũ legiſlatoris
voluntati. vult q̃dem em̃ demoſcraticũ esse pre
parationẽ ꝓuiuioꝝ. fit aũt minime demoſcrati
cũ ſic lege ſtatutũ. ꝓncipari q̃dem em̃ nõ facile
valde pauperib. determinatio aũt policie iſta

est ipsis patria nō potentē hoc tributū ferrè nō
ꝑticipare ipsa Eā autē q̄ circa nauigij ꝑncipes
legē ⁊ alteri q̄dē increpauerūt recte increpātes
Seditōis em̄ fit cā sub regibꝫ militaribꝫ sem/
piternis. nanarchia fere alterū regnum. Et hic
aūt suppositionē legislatoris increpabit vtiq;
aliq̄s qd̄ q̄dem ⁊ plato in legibꝫ increpauit. ad
partē em̄ virtutis oīs ordinatio legū est. s. belli
cam. hec em̄ vtilis ad dn̄ari. igit̄ saluabant̄ q̄/
dam bellātes. peribāt aūt ꝑncipātes ꝓpter ne/
scire vacare neq; ad virtutē exercitari nulla ex/
ercitatōe altera ꝑncipaliori q̄ꝫ bellica. hoc autē
peccatū non modicū. putāt em̄ fieri bona q̄ cir
ca res bellicas ꝑ virtutē magis q̄ꝫ ꝑ miliciaꝫ. ⁊
hoc q̄dem bn̄. qd̄ tn̄ hoc meliore virtute suspi/
cant̄ nō bn̄. Praue aūt hꝫ ⁊ circa cōes pecuni/
as sparciatis. neq; em̄ in cōi ciuitatis est nihil
bella magna coactis p̄liari. inferūtq; male. eo
em̄ q̄ sparciatoꝝ est plurima terra non req̄runt
ab inuicē illatōes. Accidit aūt ꝯtrariū legisla/
tori. qm̄ expediebat. ciuitatē q̄dē em̄ fecit sine
pecunijs. ydeotas āt amatores pecuniaꝝ. de
lacedemonioꝝ q̄dē ḡ policia in tantū dictū sit.
hec em̄ sunt q̄ maxime vtiq; q̄s increpabit.

Retensiū q̄dem aūt policia ꝓxima q̄dez
est huic. hꝫ aūt modica q̄dē nō deterius.
plurimū aūt minꝰ plane. Etem̄ videt̄ ⁊ d̄r q̄dē
in plurimis imitari creticā policiā q̄ lacedemo
nioꝝ plurima aūt antiq̄ꝝ minus dearticulata
sunt iunioribꝫ. aiūt em̄ liturgū qn̄ ꝑcuratiōem
charilli regis derelinquēs ꝑegrinatus est plu/
rimo tꝑe ꝯuersatū eē circa cretā ꝓpter cognatō
nē Domestici em̄ cretēses lacedemonibꝫ erant.
susceperūt aūt (q̄ ad familiaritatē venerāt) insti
tutionē legū exn̄tē in tūc habitantibꝫ: ꝓpter qd̄
et nūc incole eodem mō vtunt̄ ip̄is vt instituit
Minas ꝑmus ordinē legū. Videt̄ aūt insula
et ad ꝑncipatū grecoꝝ apta eē. ⁊ poni bn̄ toti
em̄ supponit̄ mari fere grecis collocatis circa
mare oībꝫ. distat q̄dē em̄ a polopo insula modi
cū ꝟsus asiā aūt ab eo loco q̄ circa creopium ⁊
arodo. ꝓpter qd̄ ⁊ Minas principatū obtinuit
maris. ⁊ insulas has q̄dē vi subegit. has āt ha
bitari fecit. finaliter āt a ꝓpositꝰ sicilie vitā ꝯsūp
sit ibi circa caminū Hꝫ aūt ꝓportionabilit̄ cre
tensiū institutio ad lacedemonicā. agriculture
em̄ opus faciūt his q̄dē ꝟui cretēsibꝫ aut incole
et ꝯuiuia apud ambos sunt ⁊ antiq̄tus voca/
bant lacedemones nō felicia sꝫ andreia quēad/
modū cretēses. ex quo ⁊ manifestū qꝛ inde veīt
Adhuc aūt policie ordo eforoꝝ q̄dē em̄ eandē
hn̄t potētiā his q̄ in creta vocāt̄ kosmoi Verū
tn̄ efori q̄dē q̄nq; nūero kosmoi āt decē sunt se
niores senioribꝫ q̄s vocāt cretēses boulni eq̄les
regnū aūt ꝑmo q̄dē fuit Deinde dissoluerūt cre
tēses ⁊ ducatū kosmoi eū q̄ ad bellū hn̄t. eccl̄ia
aūt ꝑticipāt oēs. dn̄a aūt nullius est nisi ꝯsenti
endi ea q̄ vident̄ senioribꝫ ⁊ kosmois Que q̄dē
ergo ꝯuiuioꝝ hn̄t melius cretensibꝫ q̄ in lacede
monibꝫ. In lacedemōia q̄dē em̄ ꝟꝫ caput vnus
quisq; infert ꝯstitutū. Si aūt non ꝑticipare lex
ꝓhibet policia quēadmodū dcm̄ est et ꝑus. in
creta aūt cōis ab oībus em̄ natis fructibꝫ ⁊ pe
coribꝫ ex publicis ⁊ oblatōibꝫ quas ferunt in/
cole cōstituta est ꝑs. hec q̄dem ad deos ⁊ cōia
sacrificia. hec aūt ad cōuiuia vt ⁊ de cōi nutriā
tur om̄es. ⁊ mulieres. ⁊ pueri. ⁊ viri ad modi/
cum aūt cibum. vt proficuū multa philosopha
tus est legislatori. ⁊ ad disiugationē mulierū vt
non multos pueros faciant: eam que ad mas/
culos facit collocutionem de quasi praue aut
non praue aliud erit considerandi tempus. Q̄
āt q̄ circa conuiuia melius ordinata sunt cre/
tensibus q̄ꝫ lacedemonibus manifestum Que
autem circa kosmos adhuc deterius q̄ꝫ que
eforoꝝ. quod q̄dem em̄ habet malum eforoꝝ

principatus existit ⁊ his fiũt em̃ q̃cunq; Quod
aũt ibi expedit ad policiã hic nõ est. Ibi q̃dem
em̃ ꝓpter electionẽ ex oĩbus eẽ ꝑticipãs popu
lus maximi ꝑncipatus vult manere policiam
Hic aũt nõ ex oĩbus eligũt kosmos. sed ex qui
busdã senib⁹ ⁊ omẽs ex q̃busdã si fuerint kosmi
De q̃bus eosdẽ vtiq; dicet aliq̃s ſmones ⁊ his
q̃ in lacedemonia fiũt. Qđ em̃ sine correctõe ⁊
q̃ ꝑ vitã maior est senectus dignitate ip̃s. ⁊ nõ
ſm litteras ꝑncipari. sed antognomonas inse
curũ. Quiescere aũt nõ ꝑticipantẽ populũ nul
lũ signũ eius qđ est ordinatã eẽ bñ. neq; em̃ sũp
tionis aliq̃s kosmois sicut eforis Longe enim
ꝑegrinant̃ in insula differẽtiũ Qm̃ ãt faciũt pec
cati hui⁹ medicinã. incõueniẽs ⁊ nõ politica. sz
oppssiua Multotiẽs em̃ eijciũt cõueniẽtes q̃
dem kosmos aut ꝯprincipãtiũ ipsoꝝ aut ydeo
taꝝ. licz ãt ⁊ intermedie kosmois abnegare ꝑn
cipatũ. hec vtiq; oĩa melius fieri ſm legẽ. q̃ ſm
hoĩm voluntatẽ. non em̃ securus canon. Oĩm
aũt pessimũ id qđ a kosmie quã ꝯstituũt frequẽ
ter. cũ nõ sentẽtias velint dare potẽtes. Aut et
palã q̃ hz aliq̃d policie institutio. sz nõ policia
est. sed potẽtatus magis Cõsueuerunt ãt assu
mentes populũ ⁊ amicos monarchiã facere ⁊
seditões mouere ⁊ pugnare ad inuicẽ. eq̃dẽ q̃d
differt q̃ tale aut post quoddã tp̃s nõ iã ciuita
tẽ esse talẽ. sed solui politicã cõionẽ Est ãt val/
de periculosa sic hñs ciuitas volẽtib⁹ inuade
re ⁊ potentib⁹. sed quẽadmoduz dcm̃ est saluat̃
ꝓpter locũ. expulsione em̃ qđ lõge fecit. ꝓpt̃ qđ
et q̃ incolaꝝ manet cretẽsib⁹. mĩstri aũt recedũt
freq̃nter: neq; em̃ extrinseco ꝑncipatu ꝑticipãt
cretẽses nuꝑq; bellũ ꝑegrinũ tãsiuit ad insulaz
qđ fecit manifestã infirmitatẽ eaꝝ q̃ ibi legum
De hac q̃dez ergo policia tantũ nobis dcm̃ sit
Olitisare aũt vident̃ ⁊ calcedomi bñ et in
multis habũdantius ad alios. maxĩe aũt
quedã ꝓpinqua lacedemonib⁹ Hee em̃ policie
tres ad inuicẽ propinq̃ aliq̃liter sunt. ⁊ ab alijs
multis differũt. que cretensiũ. ⁊ lacedemonica
et tercia ab his q̃ calcedemonioꝝ. ⁊ multa insti
tutoꝝ se habent apud ip̃os bene. signũ aũt po
licie coordinate populũ habentem ꝑmanere in
institutione policie. ⁊ neq; seditionẽ quod ⁊ dig
num dici fieri neq; tyrannũ. Habet aũt similia
lacedemonũ policie cõuiuia q̃dem societatũ fi
liciois eum aũt q̃ centũ ⁊ quattuor principatũ
eforis. verũtamen non deterius. hi q̃dem em̃
ex cõtingentibus sunt ad hunc aũt eligunt ꝑn
cipatum virtuosum. reges aũt ⁊ gerusiam pro/
portionata his que ibi regibus ⁊ senibus. Et
melius aũt reges neq; ꝑ se esse genus neq; hoc
quod cõtingens. sed que differẽs ex his eligi/
biles magis q̃ ſm etatẽ. magnoꝝ em̃ domini
cõstituti si viles fuerint multũ ledunt ⁊ leserũt
iam ciuitatẽ calcedomoꝝ. plurima aũt quidem
ergo increpatoꝝ vtiq; ꝓpter trãsgressiones cõ
munia existunt entia oĩbus dictis policijs Eo
rum aũt que ad suppositionẽ aristocracie ⁊ poli
cie. ⁊ hec q̃dem ad demũ declinant magis. hec
aũt ad oblicharchiã. eius q̃dem em̃ qđ est hoc
q̃dem adducere: hoc aũt nõ adducere ad popu
lũ reges dñi cũ senioribꝰ. si ꝯsenserint oẽs. si ãt
nõ. ⁊ hoꝝ ppl's. q̃cunq; ãt intulerũt non audire
solũ attribuunt ppl'o q̃ statuit ꝑncipib⁹. sed dñi
deiudicãdo sunt ⁊ volẽdo illatis ꝯtradicere. lz
qđ q̃dem in alijs policijs non est Penarchias
aũt dños existentes multoꝝ ⁊ magnoꝝ ab ip̃is
eligibiles esse. Et eũ qui centuz hos eligere ma
ximũ principatũ. adhuc aũt hos ampliori ꝑnci
pari tempe alijs. etem̃ ꝑteriti ꝑncipant̃ ⁊ futuri
oblicharchicũ. qđ autẽ sine ꝑcio ⁊ nõ sortiales
aristocraticũ ponẽdũ. ⁊ si q̃d tale alteꝝ: ⁊ sñias
a ꝑncipib⁹ iudicari oẽs. ⁊ nõ alios ab alijs quẽ
admodũ in lacedemonia. Trãsgredit̃ aũt ari/

stocratie institutio calcedemoꝝ maxime ad ob
licharchiā ſm quēdā intellectū vt videt multis
nō em̄ solū virtuosum sed ⁊ diuitē putāt opte/
re eligi ꝑncipē. Impossibile em̄ egentē bn̄ ꝑn/
cipari ⁊ vacare: si q̄dē igit ⁊ eligere diuitē obli/
charchicū. ſm virtutē aūt aristocraticū. Iste q̄
dē vtiq; erit ordo tercius ſm quē q̄dē ordinata
sunt ⁊ apud calcedonas q̄ circa policiā Eligūt
em̄ ad duo hec respicientes ⁊ maxīe maximos
reges ⁊ duces exercit⁹ Optet aūt putare pec/
catū legislatores esse trāsgressionē hāc aristo/
cratie. a ꝑncipio em̄ hec videre est necārijssimo
rū q̄liter optimi possint vacare ⁊ nihil dehone
stari. nō solū ꝑncipes. ſz neq; singulariter viuē
tes. Si aūt optet aspicere ⁊ ad habūdandā gra
tia vacatōis. prauū maximos ꝑncipatuū vena
les eē. regnū scz ⁊ ducatuz exercitus. lex em̄ ista
diuitias facit p̄ciosas magis virtute ⁊ ciuitatē
totā amatiuā pecuniaꝝ. Qd̄cunq; āt existimat
p̄ciosum eē quod ꝑncipale necesse ⁊ aliaꝝ poli
ciaꝝ opinionē asseq̄ his. Ubi āt nō maxīe vir/
tus honorat hāc policiaz nō est possibile firmit
ſm v̄tutē ꝑncipari. Rōnabile aūt assuescere lu
crari hic emētes q̄ntū expēderint ꝑncipent In
cōueniēs q̄dē em̄ si paup q̄dē exn̄s epieikes aūt
volet lucrari. deterior āt vtiq; nō volet cū expē
derit: ꝓpter qd̄ optet eos q̄ pn̄t aristocratizare
hos ꝑncipari Digni⁹ aūt si ⁊ p̄ferret penuriam
epieikoꝝ legislator. ſz ⁊ ꝑncipantiū curaret de
vacatōe. Prauū āt vtiq; videbit esse ⁊ pl'es ꝑn
cipatus eundē ꝑncipari: qd̄ q̄dē acceptat apud
calcedomos. vnū em̄ opus ab vno optime ꝑfi
cit. Optet aūt q̄liter fiat hoc videre legislatorē
et nō p̄ficere eundē fistulare ⁊ coria incidere. q̄/
re vbi nō parua ciuitas magis politicū est pl'es
ꝑticipare ꝑncipatib⁹ ⁊ magis demoscraticum
cōmuni⁹ em̄ (sicut diximꝰ) ⁊ pulcrius vnūqd̄
q; ꝑficit ab eisdē ⁊ velocius. Palā āt hoc in be
cillis ⁊ in nauticis. in his em̄ ambob⁹ ꝑ oēs vt
est dicere extēdit ꝑncipari ⁊ subijci. Oblichar
chica aūt exn̄te politicia optīe effugiūt seditōez
semꝑ ⁊ aliquā populi ꝑtē emittentes suꝑ ciuita
tes. hic em̄ sanāt ⁊ faciūt mansiuaz policiā. sed
hoc est fortune opus. optet āt nūc inseditiona/
les esse ꝓpter legislatorē. Nūc aūt si infortuniū
aliqd̄ eueniat ⁊ multitudo abcesserit subiecto
rum nullū est remediū q̄etis ꝑ leges. de lacede/
monioꝝ q̄dē igit ⁊ policia ⁊ cretensiū ⁊ calcedo
moꝝ (q̄ merito acceptant) hoc habet modo

Orum aūt q̄ ꝓnunciauerūt de policia q̄/
dā q̄dem nō cōicauerunt actionib⁹ politi
cis nullis. sed ꝑseuerauerunt singulari vita vi/
uentes. De q̄bus (si quid ſmone dignū) dictū
est fere de om̄ibus. Quidā aūt legislatores fue
runt. hi q̄dem ꝓprijs ciuitatib⁹. hi aūt ⁊ q̄bus/
dam extraneoꝝ politice ꝯuersati ip̄i. ⁊ hoꝝ q̄dē
hi fuerūt ꝯditores legū. hi aūt ⁊ policie. puta li
gurgus ⁊ Solon Isti em̄ ⁊ leges ⁊ policias in
stituerūt. De ea q̄dem ergo q̄ lacedemonioꝝ di
ctum est. Solonem aūt aliq̄ q̄dem putāt fuisse
legislatorē studiosum. oblicharchiaz em̄ dissol
uisse valde intemperatā existentē ⁊ seruientem
populū liberasse. ⁊ democrasciā patriā instituis
se miscuisseq; bn̄ policiā fuisse. Qd̄ q̄dē igit in
ariopago ꝯsiliū oblicharchicū. qd̄ āt ꝑncipat⁹
eligibiles aristocraticū p̄toriū aut demoticum
Videt āt solon illa q̄dē exn̄tia ꝑus nō dissol/
uisse ꝯsiliū. ſz ⁊ ꝑncipatuū electionē ppl'm āt in
stituisse p̄toria faciēs ex oīb⁹ ꝓpter qd̄ ⁊ q̄dā ac
cusant ip̄m. soluere em̄ alterā cū fecerit p̄toriuz
dn̄m oīm. cū sit sortiale Cū em̄ h̄ inualuit sicut
tyrāno ppl'o largiētes policiā in eā q̄ nūc demo
crasciā instituti sunt. ⁊ id q̄dem quod in ariopa
go consiliū et euialtes prohibuit et periclees. et
hoc itaq; modo vnusquisq; rectorum populi
augens ꝓduxit in eaz que nunc democrasciam

Videtur em̄ hoc nō ꝑm solonis voluntatē fac tum fuisse. sed magis ab accidēte. Hanarchie em̄ populus tempe medoꝝ congregatus tam astute cōcepit. ⁊ rectores populus accepit pra uos pro politice conuersantibus pro epieikes.

Queritur. Vtrū lex hu

mana (qñ aliqđ melius occurrit) sit mutanda. Arguit ꝙ sic. nā leges humane sunt ordinate ad inuicē ꝓ rōez hu manā sicut ⁊ alie artes. ſz in alijs artib⁹ mutaf id qđ ꝑus tenebaf si aliqđ melius occurrat. sicut ꝑz in medicinis ⁊ in alijs artib⁹. ḡ etiā idē est faciendū in lege humana. Vñ ex his q̄ ꝓterita sunt possumus videre de futuris. iuxta illđ ozacij. Preteriti rō scire futura facit. sed nisi leges humane mutate fuissent supuenientib⁹ meliozib⁹. multa incōuenie tia seq̄renf. eo ꝙ leges antique inueniūf multas ruditates cōtinere. ḡ seq̄tur ꝙ leges sunt mutande q̄tienscūq; aliqđ melius occurrat statuendū. Jn oppositū est ꝓb⁹ dispu tans ꝓtra ypodamū. habef etiā in decreto. xij. dist. ꝙ ridicu lū est ⁊ satis abhominabile ⁊ dedecus vt traditiones (q̄s antiq⁹ a scis patrib⁹ suscepim⁹) infringi patiamur ⁊c.

Sciendum ꝓmo

Q; videndū est qđ est lex in cōi. ⁊ quot sunt genera legū Considerandū est ꝙ de rōne legis videnf ee q̄ttuoꝝ. Pri mū est ꝙ lex est q̄dam regula ⁊ mensura actuū ꝑm quā in ducit aliqđ ad agendū vel ab agēdo retrahit. Vñ lex a li gando dr. qz ligat ⁊ obligat ad agendū vel ab agendo re trahit. Regula aūt ⁊ mēsura humanoꝝ actuuꝫ est rō q̄ est ꝓncipiū ꝓmū humanoꝝ actuū. Primuꝫ ḡ de rōne ipius legis est ꝙ sit aliqđ ipius rōnis. scz dictamen ⁊ ordinatio q̄ dam rōnis. ⁊ qz rōnis est ordinare actus humanos ad finē qui est primū ꝓncipiū in agibilib⁹. vt dr scdo phylicoꝝ. Jp se aūt finis est bonū cōe. qz vltimus finis humane vite ē felicitas vł beatitudo. ſ scdm (qđ est de rōne legis) est ꝙ ordinef semp ad bonū cōe sicut ad finē. Vñ ysidorus q̄n to ethimologiaꝝ dr ꝙ lex est ꝑ nullo ꝑuato ꝓmodo. sed ꝑ cōi vtilitate oim assumpta. Nō aūt cuiuslibet hoīs rō est factiua legꝫ. qz vt nup dicebaf. lex ꝓmo ꝓprie et ꝓncipaliꝫ respicit ordinem ad bonū cōe. modo ordinare aliquid ad bonū cōe nō est cuiuslibet hoīs ꝓuati. sed est totius mul titudis vel alicuius gerētis vices totius cōitatis. sicut est rex vel ꝓnceps. Jdeo terciū (qđ ꝓuenit legi) est ꝙ sit ꝓdi ta vel facta a tota multitudie vel a ꝑsona publica q̄ totius multitudis hz curā. Vñ dr ysidorus loco ꝓallegato. ⁊ re citaf. xxij. dist. lex est ꝓstitutio populi cuz maiozes natu sit cū plebib⁹ aliqđ sanxerūt. ḡa vero lex est regula q̄dam vt dcm est ipa imponit tunc cū applicaf hoibus q̄ ꝑm eam re gulari dnt. nec ante istā applicatōem hz virtutē obligandi et hec applicatio fit ꝑ hoc ꝙ in noticiaꝫ eoꝝ deducit. qđ fit in ipsa ꝓmulgatione Jdeo quartū (qđ est de rōne legis) est ꝓmulgatio. Habef em̄ in decreto. dist. iij. ꝙ leges instiꝫ tuunf cū ꝓmulgant. Vñ ex his q̄ttuoꝝ ꝑt colligi definitio legis. Lex est q̄dam rōnis ordinatio ad bonuꝫ cōe ab eo qui curā cōmunitatis hz promulgata

Sciendū scdo. ꝙ ꝓter legē eternā (que est ipa rō gubēr natōis in deo sicut in oīm ꝓncipe q̄ntū ad ꝓpositū sufficit) est triplex lex. scz diuina. humana. ⁊ naturalis. De lege di uina nō est ad ꝓpositū sed tm̄ de duab⁹ alijs. Vñ lex natu ralis nihil aliud est q̄ꝫ q̄dam ꝑticipatio legis eterne in rō nali creatura. Cuius em̄ aliq̄liter oia ꝑticipāt legē eternam inquantū scz ex impssione eius oīa creata eius hñt incli nationē in ꝓprios actus ⁊ fines. qz rōnal inter cetera creatura rōnal est excellentioꝝ. iō quodāmodo spēaliter diuine ꝓui dentie subiacet. inq̄ntū ipa fit diuine ꝓuidētie ꝑticeps sibi ipsi ⁊ alijs ꝓuidens Vñ ⁊ in ipo ꝑticipaf rō eterna ꝑ quā habet inclinatōem naturalē ad debitū actū ⁊ finē. ⁊ talis ꝑ ticipatio legis eterne in rationali creatura lex rationalis dr. Vnde dr psalmista sacrificate sacrificiū iusticie. quasi q̄busdā querētib⁹ que sunt iusticie opa. ⁊ dicentib⁹ q̄s ostē dit nobis bona subiūxit. signatū est sup nos lumē vultus tui dñe. sicut aut ex diuina q̄dā precepta ꝓtinet. ita ista lex naturalis. nā sicut ens est ꝓmū qđ cadit in apprehensiōe simpl'r. vt ait Auicēna. ita bonū est qđ ꝓmo cadit in appre hensionē rōnis practice que ordinaf ad opus. Omne enim agēs agit agit ꝓpter finē q̄ hz rōem boni. ⁊ iō ꝓmū princi piū in rōne practica est qđ fundaf supra rōem boni qđ est bonū qđ oīa appetūt Hoc ḡ est ꝓmū ꝓncipiū legis na ture ꝙ bonū est faciendū ⁊ ꝑsequendū. ⁊ malū vitandū. ⁊ sup hoc fundanf oīa alia ꝑcepta legis nature. vt scz oīa illa ad q̄ hō hz naturalē inclinationē ⁊ q̄ ratō ꝓactica ap prehēdit. vt bona ꝑtineant ad ꝑcepta affirmatiua legis na ture. ⁊ cōtraria eoꝝ tanq̄ vituperanda ꝑtineant ad ꝑcepta negatiua. Ex quo ꝑz. ꝙ omes actus virtuosi in q̄ntū hmōi sunt de lege nature. Pz qz ad legē nature ꝑtinet oīe illud ad qđ hō inclinaf ꝑm suā naturā. Inclinaf em̄ ad hoc natu raliter vt agat ꝑm rōem cū sit rōnalis. agere aūt ꝑm rōem est agere ꝑm virtutē. dictat aūt vnicuiusq; ratō ꝓpria vt ꝓtuose agat Ex dictis ꝑz ꝙ lex nature q̄ntū ad cōta ꝑn cipia est eadē apud oēs ⁊ ꝑm rectitudinem legis. ⁊ ꝑm noti ciā. sed q̄ntū ad q̄dam ꝓpria (q̄ sunt q̄si ꝛclusiones princi pioꝝ cōmuniū) nō est eadē apud omnes. vt in pluribus ꝑm rectitudinē ⁊ ꝑm noticiā. sed vt in paucioribus ꝑt deficere vł ꝓpter obliuionē rōnis a passione appetitus sensitiui. vel ꝓ ter aliud impedimentū ꝑticulare. Sicut apud germanos olim latrocinia nō reputabaf iniquū. vt dr in libro de bel lo gallico. cū tū sit expsse ꝓtra legem nature. seq̄tur etiam ex ꝓdictis ꝙ lex nature est immutabilis.

Sciendū tercio. ꝙ lex naturalis ꝑt dupl'r intelligi mu tari. Vno mō ꝑ hoc ꝙ aliqđ ei addaf. ⁊ sic nihil ꝓhibet le gem naturalē mutari. multo plura supra legē naturalem addita sunt ad vite humane vtilitatē ꝑ legē diuinaꝫ q̄ꝫ humanā. Alio mō intelligit mutatio legis naturalis per modū subtractōis. vt scz aliqđ desinet esse de lege natura li qđ ꝓus fuit de lege nature. ⁊ sic quantū ad ꝑma ꝓncipia lex nature est oīno immutabilis. quantū aūt ad secūda ꝑcep ta (q̄ dicimus esse quasdā ꝛclusiones ꝓpinquas ꝑmis ꝑn cipijs) lex naturalis nō imutaf q̄n vt in pluribus rectuꝫ sit semp qđ lex naturalis hz. Potest tm̄ immutari in aliq̄ ꝑ ticulari. ⁊ in paucioribus ꝓpter aliq̄s causas speciales impe dientes obseruantiā talū ꝑceptoꝝ. vt dcm est Preter hāc aūt legē naturalē optuit aliq̄s leges humanas poni et sta tui. Nā vt dcm est lex est quoddā dictamē rōnis practice inuenif autē sīlis ꝓcessus practice ⁊ speculatiue. vtraq; em̄ ꝓcedit ex q̄busdā ꝓncipijs ad quasdā ꝛclusiones. sicut ḡ in rōne speculatiua ex ꝓncipijs indemōstrabilib⁹ naturaliꝫ cognitis ꝓcedunt ꝛclusiones diuersaꝝ sciaꝝ. quaꝝ noticia nō est nobis naturaliter indita sed industria rōnis inuēta ita etiā ex ꝑceptis legis naturalis q̄si ex cōibus ꝓncipijs quibusdā naturaliter cognitis necesse est ꝙ ratō humana

ꝓcedat ad aliꝙ magis ꝑticularia dispōenda. ⁊ iste ꝑticulares dispōes ad inuicē sunt fm rōem humanā. ⁊ discunt leges humane seruatis aliꝭ conditōnib⁹ q̄ ꝑtinēt ad rōem legis vt dictum est. Vñ nulli⁹ ōt in rethorica sua q̄ initiū iurꝫ est a natura pfectū. deinde q̄ in ꝯsuetudine ex vtilitate venerūt. postea res a natura pfectas et a ꝯsuetudine ꝓbatas legū merus ⁊ religio sanxit. Ex qua autoritate patꝫ q̄ omis lex humanit⁹ posita a lege naturali oritur.

Sciendū q̄rto q̄a lege naturali aliq̄d ꝑ ōt deriuari dupliciter. Uno⁹ sicut ꝯclusiones ex ꝑncipijs. ⁊ sic nō deriuat lex humana a naturali. Alio⁹ sicut determinatōes q̄dā aliquoꝝ cōmuniū. sicut in artib⁹ formē cōes determinant ad aliq̄d ſpāle. ⁊ sic lex humana deriuat a naturali. sicut lex nature hꝫ q̄ ille q̄ peccat puniatur. ſꝫ q̄ tali pena puniat ē determinatio legis nature ⁊ a lege humana posita. Et qz in humanis aliq̄d ōt iustū eo q̄ ē rectū fm regulā rōnis (cui⁹ ꝑma regula est lex nature. ideo sequitur q̄ inquantū hꝫ aliq̄d de iusticia legis nature in tm̄ hꝫ de natura legꝫ. Vñ augustin⁹ in libro de libero arbitrio. Nō videt ee lex q̄ iusta nō fuerit Et iō si in aliq̄ lex humana a naturali discordat iā nō erit lex ſꝫ legis corruptio. Sūt etiā aliq̄ ſpāles ꝯditōes legis humane ad q̄ oportz inſpicere legillatores. scz q̄ lex sit honesta iusta et possibilis fm̄ naturā ⁊ fm ꝯsuetudinē patrie. loco ⁊ticꝫ ꝯueniens. necessaria vtilis manifesta. nullo ꝑuata commodo ſꝫ cōi vtilitate oīm ꝑscripta. Distinguunt aūt leges humane fm diuersa de q̄b⁹ leges ferunt. q̄ etiā iter dū leges ab autorib⁹ nominant. sicut lex socratis fellee ꝛc. et apud romanos lex iulia de adulteris ꝛc. Et qz vt ōt iurisperitus iura ꝓstituit oportz in his q̄ sepius accidūt et nō in his q̄ forte vno casu accidere ꝑnt. iō lex ponēda est in cōi. Nec ꝑ oīa vicia cohibere. qz lex humana ímponit multitudini hoīm in q̄ maior ps est hoīm nō ꝑfecto⁹ ⁊ virtute quoꝝ aliq̄ ꝑmittunt q̄ ꝑmitti nō deberēt ꝑfectis et ⁊tuosis. et iō lege humana nō ꝓhibent oīa vitia ſꝫ solū grauiora a q̄b⁹ possibile est ꝛtem maiorē multitudinis abstinere. ⁊ ꝑcipue q̄ sunt in nocumentū alioꝝ sine quoꝝ ꝓhibitōe societas humana ꝯseruari nō ꝑ. vt homicidia furta ꝛc. Vñ ysidorus q̄nto ethimologiarū et facte sunt leges vt eaꝝ metu humana coerceāt audacia. tuta q̄ sit in ꝓbis innocentia. ⁊ in ipis improbis formidatōne supplicij refrenetur nocendi facultas ꝛc. His notatis sequitur

Conclusio ꝓma.

Lex humana nō ē oīno immutabil' Qatz'ꝑ Augustinuz in libro de libero arbitrio. Lex humana q̄uis iusta sit cōmutari tm̄ ꝑ ꝛpa iuste ꝑ. Vñ cū lex humana sit dicta men recte rōis q̄ dirigunt humani act⁹. iō duplici de cā iuste mutari ꝑ. Una ex ꝛte rōis. Alia ex ꝛte hoīm q̄ꝝ act⁹ lege regulant. Ex ꝛte q̄dē rōis. qz rō naturali⁹ tendit de impfecto ad pfectū. ⁊ iō ꝑmi (q̄ intenderūt inuenire aliq̄d vtile cōitati hoīm nō valētes oia ex seipis cōsiderare) instituerunt q̄dā impfecta in multꝫ deficientia q̄ posteriores mutauerūt instituentes alia q̄ min⁹ deficere ꝑnt a cōi vtilitate hoīm. Ex ꝛte ꝓ hoīm (q̄ꝝ actus lege regulant) lex recte mutari ꝑ. ꝓter mutatōem ꝯditionū hoīm. q̄m fm diuersas dispōes hoīm diuersa hoib⁹ expedit. Patz g̃ q̄ lex humana nō ꝑ ee omīno immutabil' in reb⁹ ātmutabilib⁹ (cuiusmodi sunt act⁹ humani) nō ꝑ ee aliq̄d oīno ímutabile ꝑmanens.

Ocōclusio scda. lex humana etiāsi aliq̄d meli⁹ occurat nō est mutanda ꝓbat. nā lex humana in tm̄ recte mutat in q̄tū recte ꝑ ei⁹ imutatōem cōi vtilitati ꝓuidet hꝫ ātipa legis mutatio (q̄tū de se est) q̄dā detrimētū cōis salutis. qz ad obseruatōem legū plurimū valet cōsuetudo in tm̄ q̄ ea q̄ sunt ꝯ cōem ꝯsuetudinē (etiam si sint leuiora de se) grauiora reddant. Vñ q̄n mutat lex diminuit vis ꝯstructiua legis in q̄tū tollit ꝯsuetudo. ⁊ iō nunq̄ dz mutari lex nisi ex alia ꝛte tm̄ recōpenset cōi saluti q̄tū ex illa ꝛte derogat. q̄ q̄dē ꝓingit vel ex hoc q̄ aliq̄ maxima vtilitas ex illo nouo statuto ꝓuenit. vl' ꝓter aliā necessitatē. vtputa qz lex incōsueta ē aut manifestā inq̄tē ꝓtinet. aut ei⁹ obseruatio est pluribꝰ nociua. Vñ dicūt iurisperiti q̄ in reb⁹ nouis ꝓstituendis euidens dz esse vtilitas vt recedatur ab eo iure q̄ diu equū visum fuit. Patet ergo q̄ leges patrie nō sunt mutande ꝑ quadā meliorationē. ſꝫ ꝑ magna vtilitate vl' necessitate. Ex q̄ ꝑz. q̄ legislator nō q̄rit id q̄ simpl'r et in se ē bonū. ſꝫ id q̄ subditꝫ ꝓueniēs est statuit. Et qz nō est bn̄ possibile oia incōuenientia vitare. iō fm illā legem viuendū ē ex cui⁹ obseruātia pauciora mala eueniunt ꝑ mutatōez em̄ legꝫ subditi inclinant ad min⁹ obediendū legi ⁊ ꝓncipi. eo q̄ ꝑ ꝯsuetudinē erāt ꝑ modum nature inclinati ad illā legē. Nā ꝯsuetudo (vt ait ꝑhs) ē altera natura. ⁊ obtinet vim legis. Iō dicūt iuriste q̄ ē optima legū interꝑres. q̄d est intelligendum de legib⁹ humanis. qz cū lex diuina et naturalis ꝓcedāt a dei voluntate nō ꝑnt mutari ꝑ ꝯsuetudinē ꝓcedentē a voluntate hoīs. ſꝫ solū ꝑ voluntatē diuinā. Iō ōt ysidor⁹ in synonimis. Ulsus autoritati cedat. ꝓuū vsum lex ⁊ ratio vincat. Ex ꝓdictꝫ ꝑz q̄ ypodam⁹ nō recte statuit legem. g̃ sapiēs inueniēs aliq̄d expediēs ciuitati dz ex h̄ debitū honorē accipere. q̄uis illud superficialiter visum appareat bonū. Est tm̄ hoc statuere legi piculosum nā ꝑ hoc sapientes conarentur adinuenire nouas leges. ⁊ ad ostendendū leges nouit inuētas ee accōmodas ciuitati vñ ꝯtinue mutarent leges in ciuitate q̄d ē valde piculosum in ciuitate. eo q̄ leges magnā efficaciam hn̄t ex diuturnitate tempoꝝ ⁊ ꝯsuetudine vt dictū ē. Et iō si ꝓtinue innouarent leges tolleret ꝑt⁹ ⁊ efficacia ipaꝝ. q̄d ē incōueniēs. Vñ de talib⁹ (q̄ nouas leges sine rōe ſtruunt amouēdo leges ꝑozes patrie) scriptū ē Esaie. iiij. Transgressi sunt leges. mutauerūt ius. dissipauerūt fedus sempiternū. ꝓter hoc maledictio vacabat terram Patet ergo quid sit dōm ad quesitum

Dubitatur ꝓma

circa illud q̄d ōt ypodamus. Utꝝ expediat in policia bñ recta q̄ sit vnū ꝓtoriū siue vna supma curia ad quaz oēs alie ꝑnt euocari. sicut statuit ipe ypodam⁹ Pro resp̄sione ꝯsiderādū ē. q̄ inter cetera (q̄ sat⁹ subtil'r inuenit ypodam⁹) se intromisit de distinctōe iudicū. dicebat em̄ debere ee duo genera iudicantiū ⁊ duplex ꝓtoriū. vnū scz ordinariū in q̄ cause discutiunt. ⁊ aliud ꝑncipale ⁊ supremū. ad q̄d reducerent cause ꝑ appellatōes Unde volebat (vt narrat ꝑbus) debere esse ex senibus electis et si cause male iudicate fuerint. in pretorio ordinario senes ibi electi et boni testimonij rectificarēt ipsas. ⁊ in h̄ ypodam⁹ videt recte sensisse Hec em̄ videt in regno vtil' policia ⁊ multum expediēs. Sicut em̄ in

regnō ē vna ꝑsona simplr supior ꝛ maxime autoritatis
ſcz ipe rex. sic ꝓportionabilr dz eē vnū iudiciū supius ꝑ
portionabile autoritati regni. Patet qz vt in pluribꝫ in
ꝓtoꝛijs iferioꝛibꝫ multa ꝑ ignoꝛantiā vl malicīā minus
bñ iudicant. g̃ cū oīa in ꝑtū possibile ē debeāt reduci ad
eq̃tatē expedit talia coꝛrigere. ꝛ in policia dz fuari iusti
cia inter quoscūq hoīes. siue sint magni siue parui. qđ
nō bñ ꝓt fieri nisi ꝑ iudiciū supm ū qđ ita se habeat ad iu
dicia ꝑticularia sicut ꝓnceps ad ꝑticulares iudices Ulī
tale ꝑtoꝛiū iudiciale magꝫ videt eē totꝰ policie q̃ ꝓnci
pis vel regis. cuius teneat autoritate regꝫ. nā iperiū in
troducit ꝑ vtilitate cōitatis. Uñ etsi rex vel ꝓnceps
vellet a subditꝫ aliq̃d iniustū vsurpare. deberet coꝛrigi
vigoꝛe illiꝰ iudicij supmi Etsi dicat exq̃ illd iudiciuz
autoritate regia tenet dz ei fauoꝛose obedire. Dom q̃
dz ei negare. tū qz (vt dictū ē) iudices illi sunt hoīes vir
tuosi ꝛ q̃si pfecti. tū etiā qz tales senes eligunt tā in fa
uoꝛem regni ꝛ cōitatis q̃ etiā psone regis Nec iterꝝ
valz si obijciat id qđ iurisꝑitꝰ dt. q̃ ꝓnceps legib⁹ solutꝰ
ē. ꝛ ita videt q̃ nō subdat legi ꝓtoꝛiali. Concedit em q̃
ꝓnceps solutꝰ ē a lege q̃tū ad vim coactōis legis. Uñ
sup illud psalmi Tibi soli peccaui tc. dt glo. Rex non
hz hoiem q̃ sua facta diiudicet. sz q̃tū ad vim directiuā
ꝓnceps subdit legi ꝓpria volūtate. iuxta illd sapiēꝫ. Ma
tere legē quā ipe tuleris. Uel alit dom ē q̃ illd supmuz
ꝓtoꝛiū in actu iusticie (vbi rex eēt ps) ē sup regē Jō sub
dit q̃ ad hꝫ determinatōi ei⁹. q̃uis em ꝓnceps sit caput
iusticie. tū int ipm ꝛ subditū attendit q̃ dđ iustū ꝛ que
dam eq̃litas saltē ꝓportōis. q̃ manuteneri dz. puta illd
iudiciū supme curie. Distinctio ät istoꝝ ꝓtoꝛioꝝ ꝑso
nat ei qđ habet Exodi. xviij. vbi dns loq̃tur ad moysen
dicēs. Prouide ät de plebe viros pudētes ꝛ timentes
deū. in q̃b⁹ sit ꝓbitas. ꝛ q̃ oderūt auariciam. ꝛ ꝓstitue ex
eis tribunos et cēturiones ꝛ q̃nq̃genarios ꝛ decanos. q̃
iudicent populū oi tempe. q̃cq̃d ät maius fuerit refe
rant ad te. ꝛ minoꝛa iudicent. Et actuū. xxv. ꝯ Paulus
appellauit ad cesarē a sexto iudice. De mō ät iudicādi
est controuersia inter ꝓbm ꝛ yppodamum. eo q̃ yppoda
mꝰ dicebat q̃ iudices nō debebāt discutere in publico
ꝓtoꝛio voceten⁹ de causis. dicebat em in vtriscz ꝓtoꝛijs
tā in oꝛdinario q̃ in ꝓncipali debere fieri iudicium sine
copulatōe iudicū inter se. ita q̃ cā audita q̃libet iudex ꝑ
se cogitaret ꝛ postea in pugillaribꝫ scriptam adduceret
suā sniam. ita q̃ si accusatꝰ eēt simplr ꝓdēnād⁹ simplicē
ꝓdēnatōem scriberet. Si vero eēt simplr absoluendus
pugillare vacuū ꝓhiberet. Estimabat ät yppodamꝰ. q̃
q̃ exq̃ iudices erāt iuramēto astricti vt dicerēt qđ senti
rent. si cogerent dicere coꝛā alijs deliberantibꝫ iudici po
ssent adherere. iō motꝰ ē oꝛdinare vt q̃libet suā scribe
ret sniam. Sz phs impugnat eū vt pz in textu. eo q̃ iudi
ces possent ꝓferre eque bñ ad inuicē sicut in ꝓuato. ꝛ sic
deteriꝰ eēt q̃ in publico discutere materiā. Silr etiam
in aliq̃bꝫ iudicijs videt expediēs eē vt illi (q̃ꝝ sniā tenē
da ē) collatōem habeāt ad inuicē. Sz siue in publico si
ue in ꝓuato hmōi collatōes fiāt. Ad hꝫ q̃ iudices ꝓbabi
ferant q̃tuoꝛ reqruntꝰ. Primū ē autoritas iudicātis. ita
q̃ iudiciū nō sit vsurpatū. qđ fit cum iudex ꝓcedit sine
autoritate sibi cōmissa. nihil ē etiā qđ decernit. Secōm
prudētia legū. ita q̃ iudiciū nō sit temerariū. nā sine pru
dētia legū et cognitōe earꝝ cause recte discuti nō ꝑnt. eo
q̃ lex ē actuū humanoꝝ directiua. ꝛ g̃ dꝰ in psalmo Eru
dimini q̃ iudicatꝫ terrā Uñ de talib⁹ (q̃ leges ignoꝛāt)
scriptū ē in Ecclesiastico. Sup collecta iudicis nō sede
bunt. ꝛ testamētū iudicij nō ntelliget. Exercitiū (q̃ꝺ reꝙ
ritur) ē agibiliū experientia. ita q̃ iudiciū nō sit ꝑsumptuo
sum siue suspicios um. Cū em iudices sunt inexpti in ac
tib⁹ iudicialib⁹ tūc faciūt iudiciū suspicios uz q̃ aliq̃n ex
sola leui et modica suspicione vl ꝑsumptione ꝓtingit q̃
aliquē ꝓdēnant. Quartū ē rectitudo volūtatꝫ. ita q̃ iu
diciū nō sit iniquū. Judex em (vt hz phs) ē q̃ꝺā me
diū inter litigātes. ꝛ ad eū habet recursus sicut ad iustū
aīatū. vt habet q̃nto ethicoꝝ. Jō tā ꝑ regula recta non
dz declinare ꝑ amoꝛē vl odiū plus ad vnā ꝑtē q̃ ad aliā
qz sic iudiciū nō ꝓcederet ex zelo iusticie sz ex amoꝛe vl
odio. qđ ē iniquū. Passiones em iste ꝛ silēs interdū ipe
diunt iudiciū rōis. qz q̃lis vnusquisq̃ē talis finis videt
ei deberi. Ob hꝫ Salustiꝰ in catilinario dr. Oēs ho
mines (q̃ de reb⁹ dubijs consultāt) ab odio ira amicicia
atq̃ misericoꝛdia vacuos eē decet. Jtēm iterꝝ q̃tuoꝛ ꝓdic
ta videt eē necessario req̃sita experientia agibiliū. qz sic me
dicus expꝛ plus aliq̃n ꝓficit q̃ sciens inexpꝛ. ita etiā
ē de iudice q̃tuoꝛ tñ ꝓdicta oꝛtz hz discussioꝛes causaꝝ
siue in apto voceten⁹ ꝑm Arestotelē. siue in scripto ꝑm
yppodamū. Ex ꝓdictꝫ pz. q̃ oꝛtz iudices eē ꝓtuosos ꝛ
foꝛtes. Uñ Ecclesiastici. xx. habet. Noli velle fieri iu
dex nisi valeas ꝓtute coꝛrūpere iniq̃tates Patz etiā q̃
attēdere debēt iudices vt sic in iudicio ꝓcedāt vt ꝑmo
nes passionales ꝛ ꝓuocātes ad passionē puta ad irā et
odiū in iudicio ꝓhibeāt. Multi em hodie litigātiū nō
narrant qđ factū vl nō factū. sz ꝓcurrūt se ad cōmouen
dū iudicē ad irā vl odiū circa aduersarios ꝛ ad benigni
tatē ꝛ misericoꝛdiā erga seipos. Isti em sermones sunt
ꝓhibēdi. qz tales ꝑmones pñt obliq̃re iudicē. quē oꝛtz
eē q̃si regulā rectā in iudicādo Uex ē tū q̃ magꝫ debēt
tolerari ꝑmones ꝓuocātes ad miserādū q̃ ad puniēdū
qz iudices (vt dt phs in ꝓmo rethoꝛice) debēt potiꝰ eē
clemētes q̃ seueri. Patet g̃ de distinctōe iudiciū ꝛ ꝓto
rioꝝ de mō iudicandi. ꝛ de qualitate iudicum.

Ad rōnes añ oppositū

Ad ꝓmā dr. q̃ nō ē silē de arte et de legib⁹. qz ars hz ef
ficaciā ex sola rōe. iō inuēta rōe meliozi mutat ꝓcedens
Sz leges vigoꝛē hñt magnū ex ꝓsuetudine. iō nō sunt
de facili mutāde nisi (vt ꝓus dictū ē) subsit euidēs vtili
tas vl necessitas. q̃ casu licite ꝛ iuste pñt mutari in bonū
cōitatis Ad scdam breuiter dom ē q̃ bñ ꝓbat q̃ in
terdū sunt mutāde sz nō de facili. nec ꝑ q̃cūq meliora
tione. sz ꝑ magna necessitate vel vtilitate. Et ita patz
q̃ nō concludunt rōnes sed sunt solubiles

Qm̃ et solon videt necessariā maxime potentiam attribuere populo: scz ꝓncipatos eligere ꝛ
coꝛrigere. Necq̃ em huiꝰ populus exñs dñs ser
uus vtiq̃ eēt et aduersarius. ꝓncipatus ät ex in
signib⁹ ꝛ abundantibꝫ instituit oēs. ex q̃ngentis
medignis ꝛ ingarijs. et tercio sine vocato eque
stri. Quartū ät q̃ mercenariū q̃b⁹ nullꝰ ꝓncipa
tus attinebat: Legislatoꝛes ät fuerūt zeleucus

locris occuntalibꝫ. ꝛ charondas cananeus suis ciuibꝫ ꝛ aliꝭ calcidie ciuitatibꝫ circa ytaliã ꝛ siciliã. Uolũt ãt q̃dã colligere q̃liter onomacritꝰ fuit ꝑmꝰ industriꝰ circa legislatoꝝ. exercitatũ ãt fuisse in creta cũ eẽt locrꝰ ꝛ ꝓfectũ populo ꝑm artem. hmõi ãt fuisse sociũ thaletã. Thalete ãt audiuorẽ ligurgũ ꝛ zalentũ: zalenti ãt charundam. Sz h̃ q̃dã dicunt inco̅sideratꝰ tpe dicẽtes. fuit ãt ꝛ filolaus chorinthꝰ legislator thebeis. erat ãt filolaus de genere q̃dã bachidoꝝ. amator ãt factꝰ dyocleis q̃ vicit olimpyasem. vt illi ciuitatem reliq̃t recordatꝰ amorẽ matris. aukyones abiit thebas ꝛ ibi vitã finierũt ambo. ꝛ nunc ad huc ostendũt sepulchra eoꝝ. inuicẽ q̃dez facile ꝓspectibilia existẽtia Ad regionẽ ãt corinthioꝝ h̃ q̃dẽ ꝓspectibili. Fabulabanꝫ eñ ipos sic ordinasse sepulturã. Dyothea q̃dẽ ppter abstinẽtiã passionis. q̃tenꝰ nõ visibilis sit corinthia a puluere Filolaũ aũt q̃tenꝰ visibilis. habitauerũt q̃dem ergo ppter talem cãm apud thebeos. Legislator ãt fuit ipis filolaus de his a q̃busdã et de puerorꝝ procreatõe. q̃s vocant illi posituas leges. ꝛ hoc est singulariter ab illa lege statutum quatenus numerus saluetur sortium.

Queritur utrũ propter

pauptatẽ aliq̃s debeat ptemni ne in pncipẽ eligaꝫ Uiderur q̃ sic. qz ois mali occasio in policia ẽ vitãda. iuxta illud qd̃ dr Apostolꝰ ad Romanos. xij. Ab oĩi spẽ mala abstinete vos. Sed pauptas in pncipe ẽ occasio mali. qz ꝑter eã furta adulatõnes pũria ꝛ his silia aliqñ introducunt g̃ pauptas est cõditio ꝑter quã iuste ab electõe pncipat̃ impediꝫ Preterea. pauptas (vt videꝫ) est de se mala. ergo nõ decet pncipẽ eẽ pauperem Assumptũ pz. qz malũ videꝫ q̃ aliq̃s vite necessarijs indigeat. cũ sine his viuere nõ possit. Cũ g̃ pauptas consistat in carẽtia necessarioꝝ. seq̃tur q̃ ẽ mala. ꝛ sic nõ decet pncipẽ eẽ pauperẽ In ꝯriũ ẽ phs in h̃ scdo. vbi reprehendit calcedones q̃ ad hoc Pro responsione.

Sciendum primo

de pauptate quõ sit bona. deinde videbiꝫ q̃liter possit stare in pncipe. Primo g̃ ꝓsiderãdũ ẽ. q̃ bonitas pauptatis vel malicia dz ꝓsiderari ex ꝑuatõe diuitiarꝝ. qz cognoscit ꝑuatõ ex cognitõe habitꝰ. exteriores eñ diuitie sunt necessarie ad bonũ virtutis'. cũ p eas sustentemus corpus nostrũ ꝛ aliꝭ subueniam⁹. oportz aũt q̃ ea (q̃ sunt ad finẽ) ex fine bonitatẽ accipiãt. diuitie g̃ exteriores sunt aliq̃ bona hois. nõ tñ pncipale ſz scdarium vt alꝭ dicebaꝫ. Scõm g̃ indigentiã ꝑtutis (q̃ẽ finis diuitiarꝝ exteriorꝝ) oportz accipere bonitatẽ diuitiarꝝ. ita q̃ intantũ bone sunt quantũ ꝓficiunt ad virtutẽ. Ex q̃ pz q̃ si p diuitias ipediaꝫ vsus ꝑtutis. nõ iam inter bona cõputande sunt sed inter mala. Cõtingit aũt q̃busdaz bonũ esse habere diuicias. scz illis q̃ eis vtunt ad virtutes. q̃busdã vero malũ est habere eas. q̃ scz p eas a virtute retrahunt. vel nimia sollicitudine et affectõe ad ipsas. vel etiã nimia mentis elatõne ex eis ꝓsurgẽte. Uñ tales stꝫ de q̃b scriptũ ẽ q̃ diuitie date stꝫ in muscipulã pedib⁹ insipientiũ. Sed tñ est vlterius ꝓsiderandum. q̃ duplices sunt virtutes. scz vite actiue ꝛ cõtemplatiue. q̃ aliter ꝛ aliter diuitijs exterioribꝫ indigent. Nã ꝑtutes vite cõtemplatiue indigent exterioribꝫ diuitijs ad solaz sustentatiõez nature. Uirtutes vero actiue indigent ad hoc scz ad subueniendũ seu succurrendũ aliꝭ cũ q̃busꝺaz ꝓuuiendũ est. Uñ cũ virtutes actiue vite maxime deceant eũ q̃ alioꝝ curã hz Decet etiã eũ habere diuitias et ad sui ꝛ ad alioꝝ sustentatiõem. Ex inde est q̃ ꝓtemplatiua vita a doctoribꝫ ꝛ sanctꝫ patribꝫ (q̃ ipam tenuerunt et elegerũt) pfectior suauior ꝛ ꝑfectiori hoc esse dr q̃ pauciorib⁹ indiget diuitijs ad sui sustentatiõez Uñ et hanc pfectiõem nimiũ secrantib⁹ de diuitijs exterioribus sufficit. scz quantũ necesse est ad nature sustentatiõnem. Uñ aplꝰ pma ad Thi. vi. Habẽtes sola alimẽta ꝛ q̃bus tegimur his ꝓtenti sum⁹ Illa pauptas amabilis esset ꝛ laudabilis inquantũ liberat hoiem ab illis vicijs q̃b⁹ aliq̃ ꝑter diuitias inuoluunt seu implicant. Inquantũ aũt sollicitudinẽ tollit q̃ ex diuitijs ꝓsurgit est multũ vtilis q̃busdã. scz illis q̃ sunt ita dispositi. vt circa melioꝛa occupent. Quibusdã aũt ẽ pauptas multum nociua. his scz q̃ ab hac sollicitudine in peiores occupatiões cadunt. de q̃b dr Gregorius in. vi. moraliuz Sepe q̃ occupati sunt vsib⁹ humanis viuerent. sed gladio sue quietis extincti sunt Ex dictis patet q̃ pauptas ꝑm se nõ est bona aut amplectenda. ſz inquantũ liberat ab illis q̃b⁹ hõ ipedit quo mínus spiritualib⁹ intendat et actib⁹ virtutũ. Uñ ꝑm modũ quo hõ liberaꝫ ab impedimẽtis p̃dictis est mensura bonitatis ipius. ꝛ h̃ ẽ cõe exterioribꝫ oĩb⁹ bonis. q̃ inquantũ ꝓficiũt ad ꝑtutem bona sunt. nõ ãt ꝑm seipa. Et qz q̃dã sunt ꝑtutes q̃ decent pncipẽ plus q̃z aliũ de populo eo q̃ act⁹ aliq̃z ꝑtutum magis relucẽt in pncipe q̃z in aliꝭ. eo q̃n in aliꝭ pñt eẽ isti habitꝰ absq̃ hoc q̃ exeũt in actũ. ꝛ hoc ꝑter defectũ materie Sicut pauꝑ nõ ꝑt exercere actũ magnificentie ꝑter carẽtiã magnoꝝ sumptuũ. q̃uis habeat (si bonꝰ sit et ꝑtuosus) moraliter ꝑtutẽ magnificentie. h̃e tñ habitũ sine actu nõ ẽ ꝓueniẽs regi aut pncipi. regem ãt paruificũ eẽ derisibile ꝛ vituperabile ẽ. vt notũ est ad oculũ. iõ decet reges ꝛ pncipes eẽ largos et liberales etiã ꝛ magnificos. nã magnificẽtia dr ꝑtus magna faciens qd̃ maxime ptinet ad reges ꝛ pncipes. q̃ inde magnates seu dñi in populo appellanꝫ. Per hãc ãt virtutẽ hoies cõmunicãt sua bona. p quã cõmunicatiõem hoies ab aliꝭ cõmuniter diligunꝫ nam liberales maxime sunt amabiles. iuxta illud Prouerbioꝝ. xiij. Proximo suo pauꝑ odiosus erit. amici vero diuitũ multi. Et illud poeticum. Si fueris diues multos numerabis.

amicos Et proverbio. xix. Multi colunt psonā potentis. et amici sunt dona tribuentis. Cū ḡ maxime deceat reges et pncipes q̄ sint a suis subditis dilecti seq̄tur q̄ decet eos habere hmōi ꝓtutes scz liberalitatē et magnificentiā. q̄ nō ꝑnt in hoīb⁹ lucere nisi habētib⁹ diuitijs. quare seq̄tur q̄ pncipes debent esse diuites.

Conclusio prima.

Ceteris paribꝰ diues est magꝭ eligendus ad regnū seu pncipatū q̄ paup. et est ei ꝓferendus. Patet q̄ rex siue pnceps assumit̄ ꝓpter vtilitatē subditoꝝ vt dictū ē sed diues ceteris paribꝰ plus ꝑt ꝓdesse reipublice et subditis q̄ paup. Res em̄ publica interdū diuitijs indiget. aut ꝓpter defensionē patrie. aut ꝓpter manutenentiam ciuitatis et ciuium. et quo ad hoc diues ꝑt sibi succurrere et nō paup. Preterea min⁹ psumit̄ de diuite q̄ debeat eē obliquabilis seu corruptibilis in suis diuitijs q̄ de paupe. tū ꝓpt̄ indigētiā seu inopiā multi et magni inciderunt pericula vt satis nunc experimur. Ideo sequit̄ q̄ diues est magis assumend⁹ in pncipem q̄ paup eiꝰ ꝓferendus. Nā iudex seu pnceps dz esse incorruptibilis iudicij. iō dz omīno tolli a pncipe seu iudice ois materia corruptibilitatis seu puertibilitatis iudicij. qđ fit q̄n diues et opulēt⁹ eligit̄ in regē pncipē vel iudicem

Conclusio scda. ꝓpter paupertatē hō virtuosus nō dz ꝓtemni quin eligatur seu assumat̄ in regē et pncipem. si saltē dignus ex pte virtutis inuentus fuerit. ita tamen q̄ pauptas eiꝰ nō est ꝓditio ꝑm se impediens hoīem ne iuste ad pncipatū assumat̄. Probat̄ pclusio. q̄ sicut ōr phs in ꝓmo huius virtus et malicia determināt seruuꝫ et liberū nobiles et ignobiles. sed liberalitas et nobilitas (q̄ sunt ꝑm ꝓtutē) maxime decent regē et pncipē. ḡ ꝑm virtutē sunt pncipatus distribuēdi et nō ꝑm alia bona. et ꝓ ꝑns si q̄s sit ꝓtuosus lz paup nichilomin⁹ tñ est eligibilis Preterea. diuitie nullo mō st̄ ꝓtute eligibiliores. sed dimittere hoīem virtuosum ꝓpter pauptatem et assumere diuitē est facere diuitias pciosiores virtute et eligibiliores. ḡ nullo mō est agendū seu faciendum hoc. Et si dicat̄. q̄ ex illo viderent̄ illa inconuenientia sequi q̄ dicta sunt de rege vel pncipe paupere. q̄ tunc nō posset curare rempublicā neq̄ tenere seu defendere eā si oppriměret seu oppugnaret̄ ab hostib⁹ suis. qđ tñ spectat ad eū q̄ curā debz habere alicuiꝰ ciuitatꝭ vel policie vel cōitatꝭ. cuiusmodi ē rex vel pnceps. Respondetur q̄ si eligat̄ alīqs pnceps virtuosus lz sit paup. cōmunitas policia seu ciuitas dz ei prouidere taliter q̄ in defectu. i. ꝓpter defectū diuitiaꝝ nō impediat̄ ita q̄ non possit debite gubernare policiā suā et eā defendere contra inimicos suos. Hoc em̄ est magis ꝙueniens seu expediens q̄ ꝓpter pauptatē ꝓtuosum abjcere ne pncipetur. Ex dictis apparet q̄ bonus pnceps dz magꝭ eē ꝓticeps vite actiue q̄ ꝓemplatiue. Patet q̄ ꝓtinet ad pncipē intēdere circa curā cōitatꝭ seu policie. ꝓpter quā curā decet eū esse ornatū virtutibus actiue vite. et maxime illaꝝ que sunt ꝑus dicte. Quum em̄ rex sit caput regni et sit psona honorabilis reuerēda et publica. et ad ip̄sum ꝓtineat distribuere premia ꝓ meritis et supplicia ꝓ delictis maxime decet ip̄m esse diuitem vt exeat in actus liberalitatis et magnificētie. In hoc em̄ q̄ est caput regni gerit diuinum officiū. est em̄ deus caput totius vniuersi et princeps totius orbis. Et inde est q̄ ad bonum regem spectat magnifice se habere circa tēpla sacra et ꝑparatōes diuinoꝝ. Quia vero est psona publica (ad quā ordinat̄ tota cōmunitas et totum regnum) maxime spectat ad eiꝰ magnifice se habere circa bona cōmunia et circa ea que respiciunt totum regnum. Et hec omnia ꝓ certo sine diuitijs nullaten⁹ fieri possunt Patet ergo q̄ dum eligitur quis virtuosus pauper tantum debet se in diuitijs per cōmunitatem ꝓuidere. Ex dictis patet q̄ calcedonij (qui nolebant pauperē eligere regem) minus sufficienter dixerunt. nisi forte intelligat̄ dictū ipoꝝ ceteris paribꝰ. vbi em̄ cetera eēnt paria nunq̄ deberet eligi paup in pncipē sed ꝓferendus est diues pauperibꝰ ꝓpter bonum cōmunitatis et policie

Dubitatur utꝝ in prin

cipatu tā spirituali q̄ temporali siue seculari debeat ꝑ eligi melioꝝ. Ꝓ isto considerandū est. q̄ in electōe pncipatuum seu distributōne dignitatum personaꝝ acceptio iusticie distributiue opponitur. consistit em̄ equalitas iusticie distributiue in hoc q̄ diuersis psonis diuersa tribuunt̄ ꝑm ꝓportōem et dignitatē personaꝝ. Si em̄ aliquis considerat dignitatem vel ꝓprietatem persone (propter quam id quod ei confertur est ei debitum) nō est acceptio personaꝝ sed cause. puta si aliquis promouet aliquem ad magisteriū propter sufficientiā scientie Si autem aliquid aliud in persona considerat propter quod ꝓmoueatur tunc est acceptio persone. vt si consideretur consanguinitas tantū aut amicicia et sic de aliis Quanto aūt in maioribus aliquis a iusticia trāsgreditur tanto grauius peccat. et ideo cū spualia sint temporalibus potiora. grauius est psonā accipere in dispensatione spiritualiū q̄ in dispsatōe seu electōe temporaliū Vñ Deuteronomij ꝑmo. ꝓhibet̄ in lege psonaꝝ acceptio. Similr in glosa Jacobi. ij. Quicūq̄ diuitē ꝓpter diuitias honorauerit peccat. Et pari rōne propter alias causas que non faciūt ad dignitatem persone. Ex quo patet q̄ personaꝝ acceptio est cum aliquid attribuitur alicui propter ꝓportōnem dignitatis ipius. Est autez considerandū. q̄ dignitas alicuius persone potest dupliciter attendi. Uno modo simplr et ꝑm se. et sic maioris dignitatis est ille qui magis abundat in spiritualib⁹ bonis. que sunt virtutes et dona spiritualia. Alio modo per cōparationē ad bonū cōmune. contingit em̄ quā doq̄ q̄ ille qui est minus sciens potest magis conferre ad bonum cōmune ꝓpter potentiam vel industriā secularem vel ꝓpter aliud hmōi. Et quia pncipatus ordinatur ad bonum cōmune siue sit pncipatꝰ spiritualis siue temporalis. ideo in electōe pncipatuum seu in electōne et dispensatōne spiritualiū dignitatum illi qui sunt simpliciter minus boni melioribus simpliciter preferuntur. Sic etiam dicunt theologi. q̄ deus gratias gratis datas (que ordinant̄ ad vtilitatē ecclesie ꝑm apostolum prima ad Corinth. xij.) quandoq̄ concedit minus bonis. Si enim electio pncipatuū fieri deberet in meliorem simplr. omīs electio posset habere calumniam. Et iō ad hoc q̄ electio in foro iudiciali nō possit impugnari sufficit eligere bonū et ꝓtuosum. Sz tamen q̄tū ad ꝙscientiā eligentiū necesse est eligere meliorem vl simplr vl cōparatiue ad bonꝫ cōe. q̄ licite possz vl ecclīam vl rēpublicam instruere defendere et pacifice gubernare

Unde Hyeronimus cōtra quosdā dr. q nō q̄runt eos in eccl̄ia colūnas eligere. quos plus cognoscūt eccl̄ie p̄odesse. sed quos ipi plus amāt. vel quoꝝ sunt obsequijs delicti. vel. p q̄bus amorem minorē quispiam rogauerit. Et ita posset ad p̄ncipatus politicos applicari in q̄bus fit personaꝝ acceptio. Sed nō est ita graue peccatū sicut in alijs Unde dr etiā glosa Augustini sup illud Jacobi secundo. Fratres mei nolite in p̄sonaꝝ acceptōe habere fidez. Si inḡt hanc distantiā sedēdi. z stādi ad honores ecclāsticos referamus nō est putandū leue peccatū in acceptione p̄sonaꝝ habere fidem diuine glorie Quis em̄ ferat eligere diuitem ad sedem honoris ecclesie contēpto paupere iustiore. z sanctiore. quasi diceret. hoc est intollerabile p̄z ḡ qui sunt ad p̄ncipatus assumendi. z quō pauperas (si stat cum ꝑtute) nō impedit q̄n ad p̄ncipandū eligatur. si vtilis ad bonū cōmune sentiatur. Qualiter em̄ nihil p̄hibet aliquē eē magis ydoneum ad officium regiminis. q̄ tamen non excellat in magnitudine virtutis vel in gratia sanctitatis. et iō magis virtuosus simpl̄r nō est magis eligendus. sed magis ad officium regiminis ydoneus. Nunq̄ tamen est eligēdus nisi virtuosus quantūcunq̄ sit alijs in prudentia humana siue mundana instructus. eo q virtus dignificat hominē ad p̄ncipatū. Sed quādo cum aliqua virtute stat ydoneitas publici regiminis in aliquo hoīe ille est preferendus ei qui habet equalem aut maiorez virtutez absq̄ illa ydoneitate seu vtilitate boni cōmunis. Et sic patz q̄d dicendū sit ad quesitū p̄ncipale z minus p̄ncipale

Ad rōnes ante oppositum

Ad p̄mā dr. q pauperas nō est occasio mali in hoīe virtuoso maxime. q̄ sicut dcm̄ est si pauper virtuosus assumat debet p cōmunitatē siue pauperi succurri Ad secūdam dr cōcedendo q pauperas est de se mala. z q est malum p̄ncipē esse pauperē simpl̄r. Sz dico q melius est in politia p̄ncipem esse pauperē z virtuosum q̄ eum esse diuitem z vitiosum. Diuitie em̄ sunt organa viciorum z virtutum vt patz ex dictis. Et ideo necesse est p̄ncipem esse diuitez et virtuosum. z iō nō militat argumentū. Sed q̄reret aliquis. que debet opari verus rex. z q̄ simulat se facere tyrānus Narrare aūt possumus decē que debet opari verus rex. z que facere tyrannus simulat. Illa em̄ decē licet vl̄iter aliquō cōtineant in philosophis. q̄ tamē vt pluries dictū est circa morale regimen sermones vniuersales minus proficiūt. iō bene se habet illa decē narrare p̄ singula. Est aūt primū quod spectat ad verum regem facere vt maxime procurent bona cōmunia. z redditus regni studeat expendere in bonū cōmune vel in bonū regni. Tyranni em̄ hec simulant facere. non tamē faciūt Sed vt p̄hus dr eos tradunt meretricibus z histrionibus. Secūdo spectat ad dictum rectorē regni nō solum redditus z obligationes ordinare in cōmune bonū regni. sed etiā bona cōmunia et iura regni debet maxime custodire z obseruare. quod tyranni licet facere se simulent non tamē faciunt. imo bona aliorum rapiūt et iura regni nō obseruant. Tercio decet regem z p̄ncipē non ostēdere se nimis terribilē z seuerū. nec debet se nimis familiarē ostendere seu exhibere. sed apparere debet persona grauis z reuerēda. quod cōgrue fieri non potest. iō verus rex debet esse virtuosus. Tyrannus aūt nō est. sed se esse fingit. Quarto spectat ad regē nullum subditorum contēnere. nulli iniuriari. nec in filijs nec in vxoribus nec in persona nec in aliq̄bus alijs rebus. Et si cōtingeret aliquē subditoꝝ de regno fore facere. nō ꝓpter contumeliā nec ꝓpter aliquā libidinosam voluntatē p̄plendā. sed ꝓpter bonum cōe z iusticie ipm̄ punire dz. Hec aūt tyranni nō faciūt. sz q̄ ipi intendunt bonū pecuniosum z delectabile iniuriant ciuibus vxoribus z filijs. z eoꝝ bona rapiunt. Quinto decet p̄ncipē nō solū habere familiares z diligere nobiles z barones z alios p quos status regni p̄seruari p̄t. sed etiā (vt dr p̄hs in p̄mo huius) inducere debēt vxores ꝓprias vt z ipse sint familiares z obsequiales z teniuole vxoribus predictoꝝ. Nam mulieres valde inclināt viros ad voluptates ꝓprias. eo q quilibet valde inclinat vt nolit ꝓprias delicias ꝓtristari. quare si vxores nobiliū z aliorum (p quos bonus status regni p̄seruari hz) viderent se contēni ab vxore principis aut regis. inducerent inter se diuisiones ne manerent in regno aut p̄ncipatu. Sic ḡ se regere dz bonus rector regni aut ciuitatis. Tyrānus aūt nō sic se habz. sed corde elatus alios p̄tēnit. ꝓpter qō nec ipe nec p̄sone sibi coniuncte alijs sunt teniuole Ea ḡ que hz verus rex illa simulare vt dek tyrannus inquantū hmōi. z tamē p̄m veritatē careat illis. Sexto decet verū regem eē moderatū in cibis z potibus ne a suis subditis habeat ꝓptui. nā dr sexto huius. nō p̄tēnitur q̄ sobrius est. sed qui ebrius est Tyranni aūt hec non faciunt. nam cū nō intendāt nisi bonū ꝓprium vt pecuniosum z delectabile. q̄ maxime delectatio sensibilis est in cibis z venereis. tyranni aūt absq̄ freno feruntur voluptatibus illis. imo qō peius est vt narrat quinto huius multi tyrannoꝝ non solū temperati nō sunt. sed volūt videri tēperati esse. Existimāt em̄ ab hoīibus se reputari felices si singulis diebus aspiciant esse in p̄messationibus z ebrietatibus et in cōuiuijs affluentibus. Non tamē sic se habere deberēt. dato em̄ q tēperamento carerent ne cōtemnerent a populis non deberent suam intēperantiā ostendere seu demonstrare. sed potius eā totis viribus palleare deberent. Laudat em̄ sobrietas z tēperantia. vituperat aūt gulositas et intēperantia. hec em̄ vicia sunt ꝓtraria bone fame vt notū est. quonīā etiā (vt dr ille p̄hus Ethico) Luxuriā fugito simul et vitare memento Crimen auaricie. nā sunt cōtraria fame. Septimo decet verū regē vel p̄ncipez amare seu diligere ciuitates et castra existentia in regno seu principatu vt appareat seu apparere valeat magis esse procuratoꝝ cōmunis boni q̄ tyrānus q̄rens vtilitatē ꝓpriā Octauo decet verū regē (vt ait p̄hs) sapientes z bonos etiam extraneos honorare. vt putetur eos sic honorādos esse a ciuibus ꝓpijs si inter ipsos extiterit. quod tyranni nō faciunt. nam sapientes et bonos (vt infra patebit) non honorant sed magis perimūt. Nono decet regē verum p vsurpationē z iniusticiā non dilatare suū regimen seu dominium Nam vt habet quinto huius debilis est regnare sup pauc̄os q̄ sup multos quod maxime verū est si hmōi multitudo ciuilis potentie sit p vsurpatōem z iniusticiaz Recitat em̄ p̄hus quinto huius q cum q̄dam rex partem sui regni diuisisset. quia forte iniuste eaz tenebat. increpatus autē fuit ab vxore sua dicente. q verecundari deberet q minus regnum dimitteret filijs q̄ accepisset a patre. Respondit ille rex. q q̄nis dimitteret illis regnum minus in quantitate. dimittebat tamen maius z tempore diuturnius. Tyranni vero hoc non faciunt. quia licet per se simulēt iusta agere. tamen in multis dominiū iniuste ampliant z aliorum hereditates sine rōne sibi vsurpāt. Decimo z vltimo decet veros reges bñ se habere circa diuina. populus em̄ vt recitat p̄hus omnino est subiectus regi. quem credit diuinicolā z habere amicum deum. existimatem̄ talem semper

iuste agere ꝛ nihil iniquū exercere. Possumus tñ nos adh̄ hoc rōnē meliorē adducere dicētes q̄ si rex haberet amicū deū diuina, puidētia cui oīa sunt nota. ꝛ eius potētia cui nihil resistere pt. cōtingit eū vt expedit sue saluti sp in suis actib⁹ ꝓsperari. imo ꝓpter sanctitatē regis deus multa bona aliq̄ cedit hominib⁹ habitantib⁹ in illo regno. Ultimo aūt dicimus q̄ decet maiestatē regiā bñ se habere circa diuina. q̄ hoc dz esse finis ꝛ complementū oīm altor. Ad hoc em̄ sunt singula ordināda. Verus g̃ rex ꝑm veritatem hz se bñ circa diuina. Tyrānus vero non est talis. sed fingit se esse talem simulando se bona opera facere coꝝā populo Et sic patet responsio ad quesitum.

Cbarunde aūt nihil est ꝓpriuz nisi vindicte falsoꝝ testiū. Primus em̄ fecit ꝓsideratōez. diligentia aūt placētior est. in his q̄ nūc legislatoribus. Filolai aūt ꝓpriū est substantiaꝝ irregularitas. platonis aut mulieꝝ ꝛ pueroꝝ substantie cōitas ꝛ quinta mulieꝝ. Adhuc autez lex circa ebrietatē sc̄z sobrios sumposiarchizare: ꝛ exercitū in bellicis q̄liter ambidextri fiūt p studium vt oportunū est nō hac q̄dē manuū vtile eē. hac aūt inutile Dracontis aūt leges sunt. policie ät preexistente leges posuit. ꝓpriū aūt in legibus nihil est quod sit memoria dignum nisi sentencia propter magnitudinem damni

Queritur. Vtruz omne

falsum testimoniū siue oīe crimen falsi testimonij debz in policia bñ recta puniri Arguit q̄ nō. qz ꝓtingit aliquē falsum testimoniū ferre ex ignorātia. sed talis ignorātia excusat peccatū. g̃ tale falsum testimoniū nō est puniendum.

Preterea nō oīe mendaciū est in policia puniendū. qz quoddā est q̄d nulli obest ꝛ alicui ꝑdest. sicut mendaciuz officiosum. g̃ nō oīe falsum testimoniū ꝛ maxime (quod nulli obest) est puniendū In cōtrariū est quod dr Chrundus ꝑbus vt habetur in textu. qui fuit legis puniende falsos testes ꝑmus inuentor

Sciendum primo

Q̄ testimoniū ē introductū in fauorē veritatiz agnoscēde Unde ꝓpter duo est p̄cipaliter introductū testimoniū. ꝑmo ꝓpter defectū humane veritatis. vñ qz ipsa nō est infallibilis. ꝛ ipam resoluere opter in infallibilē veritatē. scilz in primā causam. a qua oīs veritas atq̄ volūtas deriuatur. Sicut in speculatiuis veritates resoluimus in primū principiū tanq̄ in primā veritatē. Secūdo testimoniū est introductū ꝓpter ignorantiā ꝛ defectum cognitōis humane in iudicijs. In iudicijs em̄ q̄renda est certitudo quā humana fragilitas potest pati. iudicium aūt nō fertur incertuz

Sciendum secūdo. q̄ ꝑm ꝑm primo ethicoꝝ sillis certitudo non est simil'r q̄renda in oīi natura In actib⁹ autē humanis (sup q̄bus ꝓstituunt iudicia ꝛ exiguñ testimonia) non p̄t haberi certitudo demonstratiua. eo q̄ sunt circa ꝓtingentia ꝛ variabilia. ꝛ ideo sufficit ꝓbabilis certitudo. que vt in pluribus veritatē attingit. etiāsi in paucioribus a veritate deficiat. Est aūt ꝓbabile q̄ magis veritatem attingat dictū multoꝝ q̄ dictum vnius. Et ideo cum reus in iudicio sit vnus q̄ neget. si multi testes asserant idē cuz actore. rōnabiliter institutū est nedū iure humano sed etiā diuino q̄ testiū dicto stetur. In iudicio aūt oīs multitudo facilius ꝓphendit. nā ꝑm ꝑm oīe ꝛ totū sup tria ponimus. Et inde est q̄ cū actore ad min⁹ req̄runt duo testes vel ad maiorē certitudinē req̄rit cū actore ternarius nūerus. q̄ est multitudo ꝑfecta in istis testib⁹. Vñ etiaz ecclesiastes. iiij. dr Funiculus triplex difficile rumpit. Et deutro. xix. In ore duoꝝ vel triū testiū stat oīe verbū. Ex q̄ patz q̄ sicut iuramentū introductū est ad lites terminādas. ita et testimoniū ad hoc est inuentū vt sc̄z litib⁹ ꝛ ꝓtroversijs termiatis policia ꝓtinuari possit. q̄ sine iusticia ꝛ pace salua esse nō possit. De testimonijs aūt ferendis ꝛ examine testiū multa st̄ iura h̄uana. Vñ ꝑm iura ꝑsone aliq̄ sunt a testimonio repellende. Cuius rō est. qz testimoniū vt dictū est nō hz infallibilē certitudinē sed ꝓbabilē Et iō si q̄d est q̄d ꝓbabilitatē afferat in ꝓtrariū reddit testimoniū inefficax. Reddit aūt ꝓbabile q̄ aliq̄s in veritate testificāda nō sit firmus. q̄nq̄ q̄dem ꝓpter culpā vt infamis. Itez illi q̄ publico crimie rei sunt q̄ etiā ꝑm iura nō debēt ad accusandū admitti. Q̄nq̄ aūt hec infirmitas testande veritatis accidit absq̄ culpa. ꝛ hoc vel ex defectu rōnis. sicut in pueris. amētibus vel mulieribus. vel accidit ex defectu. sicut in inimicis. Ptz etiā de ꝑsonis cōiunctis vel domesticis. vel etiā ex exteriori ꝓditōe. sicut sunt paupras ꝛ seruitus. Et illi q̄bus imperari p̄t. de q̄b⁹ ꝓbabile est q̄ facile p̄nt reduci ad testimoniū ferendū ꝓtra veritatē. Vñ ꝑz. q̄ rōnabiliter reus accusatus p̄t repudiare recusare ꝛ notare de infirmitate testimonij aliquos ab actore in testes ꝓductos

Sciendū tercio. q̄ falsum testimoniū hz triplicez deformitatē. vnā ex ꝑte obi. qz testes nō admittunt in iudicio nisi iurati. ꝛ hoc sp est peccatū mortale. Secūdam deformitatē hz falsum testimoniū ex violatōne iusticie. ꝛ hoc mō est peccatū mortale in suo genere. sicut et q̄libet iniusticia. Et in p̄cepto decalogi scdo. hac forma introducit falsum testimoniū. vt dr Deutro. v. Nō loquaris ꝓtra proximū tuū falsum testimoniū. Terciā deformitatē hz ex ipsa falsitate vel malicia. ꝑm quā falsitatem mendaciū dicit esse peccatum. Et hoc non habet falsum testimoniū q̄ sit semp mortale sed tñ veniale. quādo sc̄z illud mendaciū non est peccatuz mortale. nisi forte mortale fiat ex circūstantia aliqua vel loci vel tēporiz. Ex ꝓdictis patet. q̄ falsus testis ex rōne prime deformitatis sc̄z periurij grauiter peccat. Nā cū iuramentū fieri debeat per creatorē ꝛ non p creaturas nisi saltem inquantū in eis relucet veritas creatoris. Et q̄a ille qui iurat in testem deum inuocat. ꝛ si deū inuocet in testem falsitatis. facit contra reuerentiā diuinā. quia p hoc dat intelligere vel q̄ deus veritatem non cognoscat. vl' q̄ falsitatem testificari velit. Si aūt in omni policia ꝛ lege puniendus est qui facit contra religionem ꝛ cultum diuinum ꝛa debet puniri falsus testis ratione istius deformitatis tā q̄ negligens cultum diuinū. Vñ et Valerius maximus ponit exemplā multa de punitione quorundam occasiōe neglecte religionis in primo libro Rōne vero secunde deformitatis scilz violatione iusticie. sic' falsus testis grauiter peccat ꝛ ventū in policia puniēdus. Nā falsus testis decipit iudicem. ꝛ facit ipm male iudicare quantuz in ipso est

et sic ꝓiter decipit principē a quo iudex hꝫ autoritatē ⁊ cui⁹ gerit vicē.imo ⁊ decipit totā cōitatē cuius ꝑceps cu ram gerit. Cū ḡ violator publice iusticie nō debeat impu nitus manere.sequitur idē qđ ꝑus. Vñ romani legunt cō tra violatores reipublice tam crudeles fuisse vt etiā pro prios filios nō ꝑcerent. Propter etiā terciā deformitatē (q̄ est mendaciū) falsus testis in iudicio req̄situs de veritate dicēda ḡuiter peccat. Nā falsus testis ꝓtra eius ꝓscientiā deponit. Si em̄ ex ignorātia falsum assereret nō diceret ꝑ ꝑie falsus testis q̄uis esset vituperandus ⁊ arguendus.eo q̄ nō dz testificari nisi de his q̄ nouerit. Et p hoc ꝓtz rōsio ad primā rōem añ oppositū. Cū q̄uis ꝑter istā difformi tatē a deo sp puniat.nō tñ ꝑter mendaciū (qđ a iudice ꝑ cipit clare nō ꝑt) puniri dz. nisi forte mendaciū sit notorius vt si q̄s deponeret ꝓtra manifeste verū. Ex dictis seq̄tur q̄ ad debitū testimoniū req̄rit q̄ testes examinent⁹ ⁊ adiu rent ab hūi te autoritatē ꝓncipis vel totius cōitatis. Cui⁹ cā est.qr ipe testis req̄ritur de testimonio ferēdo in fide dei et ꝓncipis ac totius cōitatis.ō est q̄ nullus ꝑt cogere ali quē ad testificandū nisi p autoritatē ꝓncipis siue p poten tiā publicā. Hinc est etiā q̄ vir ecc̄iasticus nō tenet fidez ꝑstare coꝝ iudice seculari nisi ex licētia sui iudicis. Seq̄tur etiā q̄ falsus testis reddit se inciuilē inhonestū ⁊ infamem. Ptz etiā q̄ hō ciuilis dz esse virtuosus ⁊ verax maxime er ga totam policiā. Falsus aūt testis est violator fidei ⁊ fi delitatis quā habet ad totam cōmunitatē. ⁊ ideo merito talis est a cōmunitate repellendus tanq̄ ad actus ciuiles inabilis. Et de tali malicia intelligitur regula iuris. Qui semel est malus semp ꝑsumitur malus.qui semel false de posuit suspectus est ad oīe testimoniū

Conclusio. Justum est

in policia bñ recta falsos testes pena infamie puniri. Pro bat.qr vt hz lex diuina.p q̄ q̄s peccat p hec ⁊ torq̄tur.sz fal sus testis infamiter deliq̄t.ḡ pena infamie dz puniri Pre terea falsus testis inter oēs mendaces minus est excusa bilis.quia ex propria malicia peccat ⁊ non pauet. Tuz q̄a contra veritatem fidem reipublice fregit.ergo iustuz est q̄ publice puniatur aliqua pena per quā apud cōmunitatez reddat infamis. Verum est tñ ꝑm qualitates locoꝝ ⁊ tē poꝝ modi penarum adiuuiunt talibus puniendis. So lutio rōnum ante oppositum factarum ptz ex dictis

Fuit autem et pictarus legum cōditor: sed non policie autem lex propria ipsius ebrios si ꝑcusserint amplius damnū ferre q̄ sobrios.qr plures iniuriant ebriꝰ q̄ sobriꝰ.nō adveniā re/ spexit.quia optet ebrios habere magis. sed ad cōferens. Fuit autem androdamas regiminis legislator calcidibus qui in tracia.cuius circa homicidialia ⁊ hereditationes est. attamē pro priū ipsius nihil vtiq̄ habebit dicere aliquis Que q̄dem ḡ circa policias ꝓncipales. ⁊ circa dicta ab aliq̄bus sint ꝓsiderata hoc modo.

Quericur. utruꝫ ebrius

delinquēs in aliquo sit magis puniēdus q̄ alius p̄ filii de/ licto. sicut dicebat pictarus Pro cuius rñsione.

Sciendum primo

Qꝺ aliquod peccatū esse maius ⁊ grauius ꝑt intelligi du pliciter. Uno modo simpl'r ⁊ absolute in se cōsiderando Alio mō q̄ sit maius ꝑter aliquod cōsequens. sicut ꝑ ter lesionem reipublice vel proximi. Ista em̄ sunt ab inui cem sepabilia. stat em̄ peccatū minus esse in se graue q̄ ali ud. quod tamē magis nocet reipublice. Jn puniendo aūt delicta leges respiciūt non dumtaxat magnitudinē delic/ ti in se.quia hoc magis attendit ex parte peccantis q̄ volū tarie peccat. videlicet vel ex maioꝛe libidine vel ex affectio/ ne aut alīs.que nō possunt manifesta esse legislatori. q̄a de occultis iudicare non potest.sed magis respiciūt leges ad maius nocumentū.quod p talem actum seq̄tur ꝑm q̄ ma gis vel minus nocet reipublice. ⁊ ꝑm hoc magis vel min⁹ puniunt. vnde stat etiam aliquem iuste puniri sine interio ri peccato. eo q̄ quis potest ꝑter intentionem male volun tatis facere aliq̄d quod est maxime nociuum cōmunitati ꝑter quod dicunt legiste aliquē puniri posse sine culpa nō tamē sine causa. Respondet ergo ad quesitū q̄ ebrius cō mittens actum illicitū est magis vituperandus extensiue q̄ alius ꝑpetrans simile. Patet ꝑmo.qr est vituperādus de ebrietate. que est mala. cum liget vsum rōnis. Secun/ do est vituperandus de illicito actu per ebrietatē perpetrato Unde ꝺr ꝓbus tercio ethicoꝝ q̄ ebrius meret duplices maledictiones. minus vero peccat intensiue q̄ sobrius cō mittens aliquem actum. quia minus volūtarie agit ebri⁹ eo q̄ ratio in ipso ligata est. quāto aūt actus minus habet de voluntario tāto minus habet de culpa. Unde ebrius dicitur peccare quodāmodo ex ignorantia. ignorantia au tem excusat peccatum Unde in ebrietate duo attendūtur sc̄z defectus cōsequens ⁊ actus ꝑcedens. Ex parte autez defectus sequētis (in quo ligatur actus rōnis) ebrietas ha bet excusare culpam inquantū cadit in inuoluntariū p ig/ norantiā. Sed etiam ex parte actus ꝑcedentis videtur eē dicendū. q̄ si ex actu illo ꝑcedente subsecuta est ebrietas si/ ne peccato (sicut forte accidit de loth) sic actus sequēs to/ taliter excusatur a culpa. Si aūt actus ꝑcedens sit culpa bilis sic non totaliter excusatur a culpa actus sequens. q̄a actus ille videtur volūtarius a volūtate actus ꝑcedentis Sicut si quis dans operam rei illicite incidat in aliqđ pec catum. non ꝑter hoc totaliter excusat ab illo q̄uis non in tenderet. Verum est tamē q̄ inquantū dirimit de volun/ tario intantū dirimit de peccato. Jta est de ebrietate que consequitur ad actum gule. De punitione aūt ebriꝰ nō ꝑ dari lex vniuersalis. sed iudex debet eos punire ꝑm q̄ ma gis expedit reipublice. Si em̄ videat quosdam ad ebrie/ tatem assuefieri et inde cōmunitatem turbare debet eos se uerius punire Et ita videtur intelligere pictarus qui po nit legem de seuera punitione ebriorum. Et sic ꝓtz quid sit dicendum ad quesitum

¶ Finitur secundus politicoꝝ

Jqui de policia cõsiderat que sit vnaquęq; t qualis que prima cõsideratio est de ciuitate videre q̃d q̃dez sit ciuitas nũc eñ dubitãt. hi q̃dem dicentes ciuitatẽ egisse actionẽ. hi aũt nõ ciuitatẽ. sz oblicharchiã vel tyrannũ Politici aũt et legislatoris videmus oñe negociũ existens circa ciuitatẽ. Policia aũt est ordo q̃dam habitantiũ ciuitatẽ Qñ aũt ciuitas est ꝓpositoꝝ sicut aliud aliq̃d totoꝝ q̃dem t ꝓstantiũ ex multis ptibus palam q̃ prius ciuis est inquirendus Ciuitas eñ ciuium quedam multitudo est. quare quem opteat vocare ciuẽ t q̃s sit ciuis ꝓsiderandum

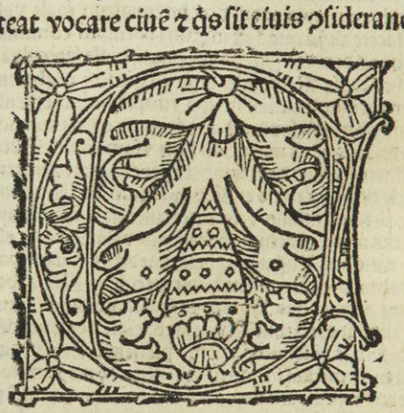

Jrca initiũ tertij politi

coꝝ Querit vtrũ in vniuerso orbe sit vnus monarcha totaliũ vt puta vnus impator. Et videt q̃ non. q̃ ille non ꝑt vniuersitati mortaliũ esse q̃ nõ ꝑt sufficiẽter gerere curaz oĩm mortaliũ. sed nullus solus ꝓnceps secularis ꝑt habere in cura sua oñes mortales. ḡ illud est inexpediẽs Dato ꝑz. q̃ nullus dz esse alijs q̃ nõ ꝑt sufficiẽter gerere curam de ipis. Minor ꝓbat q̃ hoc est impossibile ꝓpter diuersos mores hoĩm. Preterea regnũ ꝑt esse nimis magnũ. vt ꝑz quarto huiꝰ. ḡ nõ expedit oẽs hoĩes vni imperatori subijci. Preterea antichꝰtus regna erãt nimis pua. et tũc mũdus optime regebat. q̃ tũc erat etas que aurea dicebat.. ergo non expedit vnũ esse tale regnũ siue impiuz aut monarchiã Preterea si esset vnus vniuersalis monarcha magna possent seq̃ inc̃ouenientia. Primo hoc essz in ꝓiudiciũ potestatis spũalis. eo q̃ talis monarcha vellet equiparari pape. t sic nõ recognosceret papaz tanq̃ caput Sc̃do orirent guerre inter ꝓncipes q̃ ad illã dignitatẽ anhelarent. siliter etiam reges possent in eũ ex inuidia insurgere. ḡ nõ videt expediẽs in vñ orbe eẽ vnũ supmũ tpaliũ monarchã Jn ꝓtrariũ arguit. q̃ illud regnũ est maxime expediens vniuersitati mortaliuz ꝑ q̃ mali iustius et efficatius coarceñ vt boni inter eos ꝓuenientius viuãt. sz hoc fit ꝑ regimen de quo est hic ad ꝓpositũ. ḡ illud est expediens. Patz ꝓña t maioꝝ. ex eo q̃ ꝓncipes seculares sunt ad hoc instituti vt mali coarceant ꝑ eos vt boni q̃tius viuant. ẽm illud Petri in ꝓma canonica sua sc̃do capło dicẽtis q̃ reges. i. ꝓncipes vel iudices nõ sunt nisi ad vindictã malefactoꝝ t laudem vero bonoꝝ. Et aplus habet q̃ princeps non sine cã gladiũ portat. Pro rẽsponsione.

Sciendum ꝓmo

Qz differẽtia est inter ꝑsidentẽ in spũalibꝫ. t inter ꝑsidentẽ seu ꝓncipem in tpalibus. Nam ꝑsidentia in spũalibꝫ imediate ex diuina ordinatione spũaliter ꝓstituitur. t iõ nullꝰ purus hõ ꝑt eã imutare. Origo eñ huius potestatis fuit a deo imediate. sc̃z a xp̃o tradente eam certe ꝑsone. s. petro pro se et suis successoribꝫ a q̃bus derivat potestas spũalis in alios. Potestas aũt secularis siue ꝑsidentia nõ fuit instituta a deo hoc mõ. quasi deus a ꝓncipio creauit genus hoĩm t ꝓmiserit alicui regimẽ aliozꝝ. aut q̃ dederit spẽale ꝓceptũ aut fecerit spẽalem ordinationẽ q̃ aliq̃s ꝑsit alijs. q̃ tñ ẽm aplm oñis potestas a deo est. ideo potestas secularis est a deo. q̃ ẽm rectã rõem (quã deus indidit homini) expediens est talẽ autoritatẽ regimis esse inter hoĩnes. cuius eñ in ꝓncipio (quo deus creauit hoĩem) dederit ei vt ꝑesset piscibus maris t volatilibꝫ celi t bestijs terre. vt dz Gen̄. ꝓmo. tñ nulli homini ꝓmisit spẽaliter dominiũ sup oẽs alios. nec de hoc fecit spẽale ꝓceptũ vl spẽales ordinationes. Sic ḡ t nõ aliter ꝑsidentia secularis ẽ in hominibꝫ a deo. Naz de aliq̃bus (q̃bus deus inspirauit) ordinauit t mãdauit q̃ ꝑessent certe genti. sed ꝓnilegia pauco ꝝ non faciunt legem cõem. Dico tñ q̃ assecutio siue potestas dominij t vsus nõ sq̃ est a deo. sc̃z qñ modus peruenięndi ad eam malus est t illicitus. De q̃bus intelligit illd Osee octauo. ipi regnauerũt t nõ ex me ꝓncipes extiterũt et nõ cognoui eos. Modus aũt debitus queniędi ad potestatẽ regmis siue ad autoritatẽ impandi duplex est ẽm. p. in hoc libro. sc̃z ꝑ hereditariã successionẽ zꝝ electionẽ. Et de his modis quis melioꝝ sit t expeditioꝝ in republica determinabit postea. Oñis aũt alius modus queniendi ad autoritatẽ regimis. puta ꝑ violentiã t astutiã seu fraudulentiã est illicitus Et si aduertimus sensum sacre scripture inuenimus clare q̃ potestas secularis (quantũ ad q̃tuor imperia. sc̃z assiriozꝝ caldeozꝝ quantũ ad ꝓmũ. medozuz t ꝑsaꝝ quantũ ad sc̃dm. grecoꝝ quantũ ad terciũ. romanoꝝ quantũ ad quartũ) non fuit legitime a ꝓncipio introducta. sz ꝑ violentiã vsurpata. De impio aũt assiriozꝝ t caldeorum q̃ idem est ꝓz. nã illud incepit a nenroth. de quo dz Gen̄. ix. q̃ ipe cepit esse potens in terra. t erat robustꝰ venator coram dño. i. oppressoꝝ hoĩm. sicut ibidẽ exponit. Vñ ꝑ oppressionẽ aliozꝝ t violentiã acq̃siuit sibi regnũ t imperiũ in babilonia. De impio aũt medoꝝ t ꝑsaꝝ q̃ etiã fuit ꝑ violentiã introductũ. ptz Danielis q̃nto. vbi legit q̃ interfecto baltasar rege babilonis ꝑ dariũ translatũ est regnũ t imperiũ in medos t ꝑsas. Post imperũ vero ipsoꝝ medoꝝ successit imperiũ grecoꝝ non ꝑ viã legitimã. sed ꝑ meram potentiã violentie t armoꝝ. sicut ꝓz clare in ꝓncipio machabeoꝝ. vbi dr q̃ alexãder rex grecoꝝ percussit darũ regẽ ꝑsaꝝ t medoꝝ t cõstituit ꝑlia multa et interfecit reges terre. t sic obtinuit imperiũ. De imperio aũt romanoꝝ clare ꝓz ex cronicis t diuersis hystoriꝫ q̃ insurrexit

p potentiã ⁊ seculares ꝓudentiã. Ex q̃bus patꝫ q̃ potestas imperialis quantũ ad q̃tuor p̃dicta imperia sibi inuicẽ succedentia non est a p̃ncipio legitime introducta et instituta sed p violentiã vsurpata. In signũ cuius ista quatuor imperia ostensa sunt danieli in visione sub similitudine nõ hoim sed bestiar̃. qz nõ insurrexerũt p viã rõnis. sz potius p viam sensualitatis quantũ ad p̃mam originẽ. Si aũt ꝓcessu tpis hec imperia seu regna reducta sunt ad statum legitimũ. oportet q̃ hoc autoritate ⁊ ꝓsensu populi fiebat expresso vel interpretato. Quedã aũt alia regna habuerunt legitimũ p̃ncipiũ. sicut fuit regnum israel. in quo fuit saul electus autoritate dñi ⁊ cõsensu populi. eo aũt reprobato ꝓpter inobedientiã electus fuit dauid a deo ⁊ vnct⁹ p samuelẽ. vt legit p̃mi regum nono. ⁊ filij ei⁹ successerũt i regno ex ordinatõe dei

Conclusio rñalis

Potestas impialis siue dignitas monarchialis in tpalib⁹ f̃m se est iusta in republica quantũ ad acq̃sitõnem vel vsum. Scda ps huius ꝓclusionis satis pz ex ĩmediate dictis. Prima ps ꝑbar̃. scz q̃ potestas ⁊ monarchia impialis sit iusta f̃m se in republica f̃m rectã rõis ordinatõem. q̃ hz ꝓformitatẽ ad bonitatẽ q̃ est in reb⁹ naturalib⁹ qz ars imitar̃ naturã in q̃tũ p̃t. sz potestas illa tpalis est hmõi. g̃ ꝓclusio ꝑa. Minor patꝫ qz in naturalib⁹ inferiora regunt̃ p̃ superiora ⁊ multitudo p vnum. deinde totũ vniuersuz p modũ exercit⁹ ordinar̃ sub vno p̃nci pe. q̃ ẽ de⁹. vt dr. xij. metaphy sice Itẽ dr ꝑhs p̃mo hui⁹ q̃ in oi pluralitate naturale ⁊ expediẽs ẽ q̃ vn⁹ p̃ncipar̃ et alia sint subiecta. g̃ in pluralitate hoim debitũ ẽ ⁊ expediens q̃ vnus p̃ncipar̃ in tpalib⁹ ⁊ cetera subsint. In hoc em̃ ꝓsistit ordo ⁊ rõ potestatis inter hoies f̃m debitã rõem ordinis. Si ãt iste summ⁹ p̃sidẽs in tpalib⁹ sit vel debeat esse ipe papa vel ali⁹ diuerse sunt opiniones. Multi em̃ diuersi diuersa senserunt. q̃dã em̃ dixerunt papã esse dñm oim nõ solũ in spualib⁹. sz etiã in tẽporalib⁹ Et istius opinionis dr fuisse dñs hostiensis q̃ fecit summã iuris. q̃ dr speciosa. Sz saluo iudicio meliori videt esse dõm q̃ nõ. Ad cui⁹ euidentiã ꝓsiderandũ q̃ sicut oia (q̃ in mũdo sunt facta) sunt quodãmõ ꝓpter hoiem. vt habitũ ẽ in p̃mo hui⁹ Ita etiã in hoie inuenit similitudo tot⁹ mũdi. hõ em̃ dr grece microcosmos. i. minor mũdus. Microcosmos ãt mũdi maioris similitudinem repsentat. qz sicut in maiori mundo reperit̃ duplex natura. scz spũalis ⁊ corpalis. ita in hoie ad ipius ꝓstitutionẽ ꝓcurrunt natura spũalis. scz aĩa ⁊ natura corpalis. scz corpus ⁊ oĩa mẽbra. ita etiã in mũdo est potestas spũalis ⁊ tpalis siue corpalis. Et adhuc in corpe humano sic est. q̃ q̃buis insunt ptes plurime ⁊ mẽbra multa. sunt tñ duo mẽbra p̃ncipalia. scz cor ⁊ caput quor̃ sunt varia officia ⁊ distincta. sicut ergo in corpe humano capitis ⁊ cordis distincte sunt operatões. ita in regno politico distincte sunt iurisdictões ⁊ monarchie. qz vna est spũalis q̃ repsentar̃ in capite ⁊ alia est tpalis q̃ repsentatur in corde. Q̃ũ g̃ in summa monarchia (q̃ oĩb⁹ pesse nosc̃) spẽaliter vigere dz discretio ⁊ sapia. q̃ cetera dirigant̃ ad opera salutis. iõ recte capiti compar̃. Q̃ordis ãt ꝓprietatib⁹ adaptar̃ ille q̃ iurisdictõnem tpalem exercet. Dicit em̃ ysidorus q̃ cor est totius corpis fundamentũ. et phs tercio de aialib⁹ dr q̃ in corde est p̃ncipiũ venar̃ deferentiũ ad mẽbra sanguine sine q̃ nõ est vita. Ita etiã imperator recte dr fundamentũ ꝓpter solidita tem ⁊ firmitatẽ iusticie q̃ in ipo esse debet. sine qua respublica nullo mõ p̃t esse stabilis. Et in signũ huius refert ysidorus li. nono ethimologiar̃. q̃ reges olim basilie vocabant̃. qz tanq̃ bases populum sustentabãt. Ab ista vero monarchia tanq̃ a p̃ncipio reipublice tpales vene oriunt̃. i. leges statuta ⁊ ꝓsuetudines legitime. per q̃s defert̃ totius cõmunitat̃ reipublice suba tpalis ad singulas ptes cõmunitatis. Et quo pz responsio ad q̃ situm scz q̃ expedit reipublice esse vnũ monarcham in tpalibus Unde illud posset alic̃b⁹ ratõnib⁹ suaderi. scz illud est expedientissimũ p q̃d nõ solũ inferiores sz etiã superiores puniunt̃ si delinquant. sz hoc fit p hmõi regimen siue imperiũ. g̃ ⁊c. Scdo sic. illud est expedientissimum p q̃d (quantũ est possibile) in hac monarchia oĩa litigia et dissentões remouent̃. ⁊ pax ⁊ ꝓcordia nutriũtur. sed hoc fit p vnũ monarchã in tpalib⁹. qz q̃ ẽ vnus p̃nceps maxim⁹ melius p̃t sedare dissentões q̃ alij p̃ncipes nõ subordinati. Et alio pz. qz sicut dictũ est illud regimen est valde expediens p q̃d maxime assimilatur p̃mo regimini vnis mundi machina. sed istd regimẽ est hmõi. g̃ est expediens. Minor pz ex dictis. Q̃st autez aduertendũ q̃ sicut tactum est alic̃ de ista materia sunt opinati q̃ expediens est vniuersitati hoim vni soli p̃ncipi nõ seculari obedire sz ecclesiastico. Et cãm assignant qz maxima cã ꝓpter quã alic̃s hõ debeat alteri p̃sidere est sapientia et prudentia. mõ illa maxime inueniunt̃ in viro ecclesiastico. sz ista cã nõ videt sufficiens. qz ad hoc q̃ alic̃s hõ p̃sideat licite alijs in tpalib⁹ sufficit q̃ habũ det in prudẽtia politica siue regitiua ⁊ sapientia seculari q̃ etiã inuenit̃ in alijs. Quãuis aũt materia ista sit ꝑbabilis ad vtrãq̃ ptem. p̃ma tñ opinio videt ẽ ꝑbabilior

Ad rõnes añ oppositũ

Ad p̃mã dr q̃ q̃buis talis p̃nceps nõ posset p se gerere curã oĩm ⁊ singulor̃ p̃t tñ p alios h̃ facere. scz ꝓ filiuz viror̃ electissimor̃. mõ q̃ p aliũ facit p seip̃m facere videtur. Ita etiã ꝓsuluit ȳetro moysi vt substitueret p̃ncipes tribunos ⁊ decuriones. ⁊ tñ ipe moyses erat summus p̃sidens ipi populo Ad scdam dr. cũ arguit regnũ p̃t ee nimis magnũ. g̃ et iperiũ. nego ꝓnam. nec est sile. qz rex hz magis in spẽali regere suos subditos et p ꝓs mores ipor̃ cognoscere q̃ imperator. q̃ tñ hz de arduis cognoscere ⁊ defect⁹ potentiũ corrigere. Et p h̃ pz q̃d sit dõm ad aliã rõez. q̃uis em̃ antiq⁹ regna eẽnt parua et fortia. cũ hoc tñ bñ stat q̃ expedit eẽ vnũ sup̃mum Ad aliã rõem negar̃ q̃ ex isto p̃dicta inconueniẽtia seq̃rent̃. immo dico q̃ talis imperator (si iuste statuatur) obediet in spualib⁹ imperatori spuali. i. pape. et decet eũ in honorib⁹ esse sup̃mũ sicut noui me legisse de ꝓstantino. qui in ꝓcilio quodã in quo papa fuit nouissimum locũ voluit obtinere et sententijs summi pontificis (tanq̃ a diuina sapientia ꝓfluxis) parere voluit non est tamen inconueniens q̃ in paucioribus aliqua inconuenientia sequantur. eo q̃ expedit simplr reipublice

Et em̃ cuius dubitar̃ sepe: non em̃ eundẽ confitentur oĩes esse ciuem. Est em̃ alic̃s q̃ in democracia existens in obliarchia sepe nõ ẽ ciuis

Eos q̃dem ergo qui aliter q̃liter sortiunt̃ hanc appellationem velut ciues poetales dimittẽdũ ciuis autem nõ per habitare alicubi ciuis est. et enim aduenticij serui cõmunicant habitatione. neq; iustorũ participes. ita vt et sententiam obtineant ⁊ iudicent̃. Hoc em̃ inest ⁊ his qui a cõtractibus cõmunicant. In multis quidez ergo locis neq; his perfecte aduẽticij participant. s; necesse tribuere astitorẽ: Quare imperfecte aliq̃liter participant tali cõmunione. sed sicut ⁊ pueros. qui nondum propter etatẽ inscripti sunt. ⁊ senes dimissos dicendũ esse aliqualiter quidez ciues non simpliciter autẽ valde. sed apponentes. hos quidem imperfectos. hos aũt vltra ꝓfectos. vel aliquid tale alterũ. nihil enim differt palam autẽ q̃ dicitur querimus em̃ simpliciter ciuẽ. ⁊ nullam talẽ habentẽ adiectionez oportunam directioni. quoniam ⁊ de vilibus ⁊ profugis est talia ⁊ dubitare et soluere. Ciuis autem simpliciter nullo aliorũ determinat̃ magis q̃ꝫ ꝑ participare iudicio ⁊ principatu. Principatuũ autem hi quidem sunt diuisi per tempus. vt ⁊ q̃busdam omnino non liceat eundẽ bis principari. vel per aliqua determinata tempora. Alius autẽ indeterminat⁹: velut pretor ⁊ cõcionator Forte quidẽ igit̃ dicet vtiq; quis neq; principes esse tales neq; participari propter hoc principatu. s; differat nihil. de nomine em̃ ratio. innominatũ em̃ q̃d cõmune in p̃tore ⁊ ꝯcionatore quid oporteat hoc ambo vocare. fit itaq; determinatiõis gratia in determinatos principatus ponim⁹ itaq; ciues eos qui sic participãt. Qui quidem ergo maxime cõgruit vtiq; ratio ciuis ad hos qui dicuntur ciues fere tales esse. Oportet autem non latere rerum in quibus supposita differunt specie: et hoc quidem ip̃arũ est primum hoc autem secundũ. aliud aut habitũ. aut omnino nihil est ꝑm quod talia q̃d cõmune: aut vix. policias aũt videmus specie differentes ab inuicem. et has quidem posteriores. has autez priores existentes Uiciatas aũt et transgressas necessariũ posteriores esse non viciatis Transgressas aũt quõ dicimus posterius erit manifestum Quare et ciuem necessariũ alterũ esse eum q̃ ꝑm vnãquãq; policiam. propter quod quidez dictus in demoscratia quidez maxime est ciuis In alijs autem contingit quidem non tamẽ necessarium. quibusdã em̃ non est populus neq; ecclesiam putant. sed conuocatos et sentẽtias iudicant ꝑm ꝑtem. velut in lacedemonia eas q̃ cõtractuum iudicat eforũ. alius alias. Senes aũt homicidiales. forte aut alius principatus alias Eodem aũt modo et circa calcedonem. Om̃es em̃ sententias principatus aliqui iudicant Sz habet directõem ciuis definitio. in alijs em̃ policijs non. q̃ indeterminatus princeps est concionator et pretor. Sed qui ꝑm p̃ncipatum determinatus. hoꝝ em̃ aut om̃ibus aut quibusdam attribuit̃ consiliari et iudicare vel de om̃ibus vel de aliquib⁹. Quis q̃dem ergo sit ciuis ex his manifestũ. Cui em̃ potestas cõmunicandi principatu ꝯsiliatiuo vel iudicatiuo. ciuẽ iam dicimus esse huius ciuitatis Ciuitatẽ aũt taliũ multitudinẽ sufficientẽ ad antrachiã vite vt simpliciter est dicere. Determinãt etiam ꝑm vsum ciuem eum qui ex ambobus ciuibus et non ex altero solum. puta patre vel matre. Alij autẽ et adhuc plus req̃rũt puta ad auos duos vel tres vel plures. sic aũt determinatis politice ⁊ celeriter. Dubitant q̃dem terciũ hunc vel et quartũ quõ erit ciuis. Gorgias q̃dem igitur leontin⁹ hoc quidem forte dubitans. hoc aũt yronice loquens ait Sicut mortariolia esse ea que a mortariolificis facta st̃. et q̃ sic lirisseos eos q̃ a cõdentibus facti sunt: esse em̃ quosdam larisseorũ factores. Est ãt simplex si em̃ participabãt ꝑm

dictam definitõem policia erant ciues. neq̃ em̃ possibile est adaptare quod ex ciue mare aut femina. ad primos qui habitauerunt vel edificauerunt. Sed forte illi magis habent dubitationem quecunq̃ participant transmutatõne facta policie velut athenis fecit klistines post tyrannoꝝ eiectõem. multos em̃ a tribꝫ applicuit extraneos et seruos aduenticios. Dubitatio ãt ad hos est non quis ciuis sed vtrum iuste vl' iniuste ciuis Equidem et cum hoc adhuc aliquis dubitabit vtꝝ si non iuste ciuis non ciuis. tãq̃ idem potente iniusto et falso. Quoniã aũt videmus et principantes quosdã iniuste quos principari quidem dicemus. Sꝫ nõ iuste ciuis ãt ꝑncipatu quodã determinatus est. qui em̃ cõmunicat tali principatu ciuis est vt dicimꝰ. palam qꝛ ciues q̃dem esse fatendum et hos. De eo aũt quod est iuste vel non iuste copulatur ad dictam ꝑus dubitatõem. Dubitant em̃ quidam ciuitas quando egit et quando non ciuitas puta quando ex oblicharchia vel tyrannide fiat demoscracia. tunc em̃ neq̃ conuentõnes volũt q̃dem dissoluere tanq̃ non ciuitas sed tyrannus acceperit: neq̃ alia multa taliũ tanq̃ quedã policiarum sint in obtinendo: sed non propter communiter expediens. Si quidem ergo in demoscracia verse fuerint quedam ꝑm hũc modũ. Similiter dicendũ ciuitatis huius esse eas que huius policie actõnes et eas que ex oblicharchia ꝛ tyrannide. Uidetur aũt sermo proprius esse dubitatõnis huius qualiter quidez oporteat dicere ciuitatem esse eandem aut non eandem sed alteram. Suꝑficialis quidem ergo inquisitio dubitatõnis circa locum ꝛ homines est. contingit em̃ disiungi locum et homines. et hos q̃dez alterum. hos aũt alterũ habitare locum. Hanc q̃dem ergo minorẽ ponendũ dubitatõem multipliciter em̃ ciuitate dicta est aliqualiter alleuiatio talis inquisitõnis Similiter aũt et hominũ eundem locũ habitantiũ oportet putare vnã eẽ ciuitatem. non em̃ vtiq̃ muris. erit em̃ vtiq̃ peleponiso circũponere vnũ murũ. Talis ãt forte est et babilon et om̃is qui hꝫ circũscriptõem magis gentis q̃ ciuitatis qua q̃dem capta aiũt tercio die non sensisse quandã partẽ ciuitatis. Sꝫ de hac quidem dubitatõe in aliud tempꝰ oportuna speculatio. De magnitudine aũt ciuitatis ꝙ quantũ et vtꝝ gens vna vel plures expediãt oportet non latere politicũ. sed eisdem habitantibus eundem locum. vtꝝ donec vtiq̃ sit genꝰ idem habitantiũ dicendũ eandẽ esse ciuitatẽ. q̃uis sup his q̃dem corruptis. his aũt generatis. sicut et fluuios ꝯsueuimus dicere eosdẽ. ꝛ fontes eosdem q̃uis semper hoc q̃dem superueniente fluxu. hoc aũt recedente. Aut homines q̃dem dicendũ esse eosdẽ. propter talẽ causam ciuitatẽ alterã aũt. si q̃dem em̃ est cõmunicatio q̃dam ciuitas. Est aũt cõmunicatio ciuiũ policia facta altera specie ꝛ differente policia necessariũ esse videbit̃ et ciuitatẽ esse nõ eandẽ sicut ꝛ thoꝝ Qñq̃ q̃dẽ comicũ. qñq̃ ãt tragicũ alteꝝ esse dicimus eisdẽ sepe hominibꝫ existẽtibꝫ. Sil'r ãt ꝛ oẽm aliã cõionẽ et cõpositõem alterã. Si spẽs altera cõpositõis sit velut armoniã eorũdẽ sonorum alterã eẽ dicimꝰ. Sꝫ qñq̃ q̃dẽ sit doria. qñq̃ aũt frigia Si itaq̃ hñt hũc modũ manifestũ q̃d maxime dõm eandẽ ciuitatẽ ad policiã respicientes. Noĩe aũt vocare altero vel eodẽ licꝫ et eisdẽ habitantibꝫ ip̃am ꝛ oĩno alteris hominibꝫ Si ãt iustũ dissoluere vel non dissoluere qñ ad alterã policiã transmutat̃ ciuitas ratio altera

Queritur vtrũ homĩes

habitãtes in ciuitate debeant dici ciues. Arguit̃ ꝙ sic Dicit em̃ ysidorus .x. ethimologiaꝝ. ꝙ ciuitas ẽ hominũ multitudo societatꝫ vinculo adunita. dicta inquã a ciuibus et ab ip̃is incolis ip̃ius vrbis. Et ponit differentiam inter vrbem et ciuitatem. Nam vrbs ip̃a sunt

mentia. ciuitas aũt nõ sapa. sed inhabitatores vocantur ergo oẽs inhabitantes ciuitatem possunt dici ciues.

Preterea ciuitas cõponit ex ciuibus sicut dom⁹ ex suis ptibus. sed domus ꝓstituitur ex viro ⁊ muliere. domino et seruo. patre et filio. qui dicunt domestici. ergo et oẽs inhabitantes ciuitatem dicunt ciues Prete rea illi vident esse ciues sine q̃bus ciuitas nõ potest esse p se sufficiens. sed sine artificib⁹ pueris et mulieribus ⁊ aliꝫ generib⁹ hominũ ciuitas nõ ꝑt sibi sufficere. ergo oẽs tales dicunt ciues. In oppositũ est phs in textu.

Sciendum primo

Q Aristoteles volens considerare in hoc tercio libro de vera policia. primo (anteqũ descendat ad materiã politicie) determinat de ciuitate quid sꝫ sit. Et rõ est. quia (vt dictum est) ciuitas est subiectũ huius libri. et circa ciuitatẽ versatur totum negocium politici. vt dicitur in textu. Non potest aũt bene sciri materia ciuitatis. nisi pus sciatur quid sit ciuis. hꝫ ciuitas est quoddam totum aggregatum ex multis ciuibus. Ome aũt totum pfecte habet cognosci ex suis ptibus. Vnde et ciuitas cognoscitur ex habitudine ciuium inter se in ordine ad suum finem. Sciendum scdo. q vnũquodq̃ determinatur ꝓpria operatõne. omnia eñ ope definita sunt ⁊ virtute. vt dicitur primo huius. ideo phs volens dare definitõem eius. definit ipam q operatõem ciuis fm q ipi⁹ est opatio. que conuenit ei per formam ciuitatis. qꝫ ps inquantum hmõi nõ habet operatõem sine ꝓture forme totius. Forma aũt principalis ciuitatis est policia. et opatio pncipalis (que conuenit ei per hmõi formam) est que conuenit ciuitati p illud quod principale est in ea. sicut operatio hominis ꝓpria est que inest ei per illud qđ est principale in eo Principale aũt in ciuitate dicitur eẽ pnciparus. Et ideo phs per operatõnes (que ptinent ad principatum) definit ciuem. Sicut eñ videmus in animali q illa pars est simplr ipius que attingit ad formam animalis et operatõem eius. ⁊ ideo sicut in aĩali sꝫ quedam partes que nõ attingunt ad formam animalis nec ad operatõem inquantũ hmõi. tamen ista sunt necessaria animali ꝓpter sui ꝓsistentiã. Sed aduertendũ est q attingere ad pncipatũ contingit dupliciter dicere. Uno mõ ita q attingens ad principatũ pncipetur. et sic non oẽs ciues attingunt. Alio modo contingit attingere ad pncipatũ. qꝫ attingit ad iudiciũ vel eligit pncipantẽ vel habet vocẽ in eligẽdo illũ. ⁊ ille ẽ fm phm ciuis simpliciter. Nã ciuis est q̃ hꝫ potestatẽ cõunicandi pncipatu ꝓsiliatiuo vel iudicatiuo. isti eñ sunt act⁹ ⁊ operatõnes pncipales in ciuitate. et ideo cũ alicꝫ istas operationes attigit mõ pdicto dr simplr ciuis Et qꝫ fm dñtes policias dñtes sꝫ ille operatões. nõ ẽ eñ eodẽ mõ ꝓsiliari in policia recta ⁊ trãsgressa. puta ī aristocracia ⁊ in oblicharchia siue in regno et tyrannide. siue in timocracia et demoscracia. iõ etiã fm dñtes policias diuersi sꝫ fines. Et rõ est. qꝫ in qlibet ciuitate ciuis hꝫ ꝓsiliari in ordine ad finẽ ciuitatis vt notũ est. diuersãt aũt policiæ sunt diuersi fines. in bonis eñ policijs (q̃ sunt regnum aristocracia ⁊ tymocracia) intendit bonus finis. ⁊ ī malis siue trãsgressis policijs (q̃ sꝫ tyrãnis. oblicharchia et demoscracia) intendit malus finis. Et quo ptꝫ q ex eo nõ dr quis ciuis. qꝫ habitat in ciuitate. qꝫ eadẽ ratõe serui et pegrini eent ciues qđ falsum est. cũ nõ attingãt ad opa pncipalia ciuitatis Nec etiã ds dr ciuis eo q̃ pticipat iudicia ciuitatis. qꝫ sic etiaꝫ forenses essent ciues qꝫ etiã pticipant in iudicijs aut ꝓtractib⁹ cũ illis de ciuitate. nec tñ pticipant sili⁹ talib⁹ iudicijs nisi habeãt astitorẽ. i. fideiussorẽ q̃ caueat ꝑ illis desistendo iuri ⁊ parẽdo iudicatis. Silr etiã pueri ⁊ senes nõ ꝓprie ⁊ simplr dicunt ciues. sꝫ cũ addito. qꝫ pueri ipfecte dicũt ciues senes vero dicunt ciues sꝫ puecti ⁊ dimissi. qꝫ absoluũtur senes ab onerib⁹ ⁊ operatoib⁹ ciuilib⁹. Mulieres vero ciues dici nõ pñt. qꝫ mulieris ꝓsiliũ est inualidũ.

Sciendũ tercio. q pnciptus ꝑt capi dupliciter Uno mõ ꝑ summa dignitate. ⁊ sic nõ capit in ꝓposito. Alio mõ capit pncipatus large ꝑut sꝫ se extendit ad quẽcũq̃ pncipatũ seu officiũ publicũ. Et iste pncipatus ꝓprie dr politicus. vt dr primo huius. et sic intelligit in definitõe ciuis. Uñ tali pncipatu dr pnciparī nõ solũ ille q̃ actualiter hꝫ pnciparũ. immo etiã q̃ dignus est assumi ad hũc pncipatũ. vel etiã q̃ hꝫ assentire in ꝓsilio vel iudicio ptinẽte ad istũ pncipatũ. et talis dr ciuis. Et q̃s ꝑ parere qđ sit ciuitas. Pro cuius noticia

Sciendũ quarto. q ciuitas importat multitudinẽ ciuiũ inter se in ordine ad vnũ finẽ vnitor. Unde illa multitudo ciuiũ, est materia ciuitatis. ⁊ vnio seu habitudo ipor est forma ciuitatis. vñ qꝫ forma ciuitatꝫ ẽ policia. iõ talis habitudo ciuiũ inter se ad vnũ finẽ est policia. Et quo seqtur q vbi reperitur talis vnio debita ⁊ ꝓpter finem debitũ ibi reperit ciuitas seu policia ꝓpria. sed vbi nõ est talis vnio debita vel ꝓpter finẽ debitũ ibi solũ reperit analogice rõ ciuitatis et policie. Et ita ciuitas vel policia dr analogice et nõ vniuoce de policia seu ciuitate recta et transgressa. Potest aũt accipi ciuitas multipliciter. nam quãdoq̃ capit ꝑ villa in qua est episcopus ⁊ cathedralis ecclesia. ⁊ sic vulgariter accipitur sed de tali nõ est ad ꝓpositũ. cuius forte vsus ad hoc venerit. q qꝫ in tali villa est episcopus q̃ dꝫ ordinare ⁊ dirigere alios ad bonũ finẽ ꝓpter ipm hñt ordinẽ quẽ inter se. Ideo cũ illud faciat ciuitatẽ vulgariter dr talis villa ciuitas. sed tñ illud ꝑt alibi reperiri. Alio⁹ dr ciuitas vel accipit ꝑ magna multitudine domor ⁊ habitãtium ꝓinquor sibi in eodẽ loco. Et hoc mõ videt capere Esaias ꝓpheta cũ dr O ciuitates vestre succense igni et ire⁊ ait. Deserte sunt ciuitates absq̃ habitatore. Et ista acceptio est impropria. qꝫ multitudo domor nõ dr ciuitas sꝫ magꝫ multitudo hoĩm. Uñ gñ sic accipitur tũc causat methonomia. qꝫ ptinẽs ponit ꝓ ptẽto. Alio mõ accipit ꝓprie ciuitas ꝑ ogregatõne ⁊ multitudine hoĩm politice viuentiũ ⁊ ad vnũ finẽ politice tendentiũ Et isto mõ nõ oportꝫ habitudinẽ ciuiũ eisdẽ muris cõcordari. Sꝫ ciuitas etiã q̃q̃ dr vnũ regnũ ⁊ ꝓprie. nã regnũ est ogregatio hoĩm politice viuentiũ. Aliq̃ tñ capit ciuitas ꝓprie ꝑ multitudine hoĩm politice viuentiũ in vno loco. sicut roma dr ciuitas vel parisius. ita q̃ dicat ciuitas nõ ꝑ loco. sed ꝑ ordine ciuiũ in vnũ finẽ politicũ tendentiũ. Uñ ciuitas sic accepta ab Aristotele sic definit. Ciuitas est multitudo ciuiũ sufficiens ad anarchiã vite. i. ad ꝑ se sufficientiũ. hꝫ vt simplr est dicere qđ dr Aristo. qꝫ difficile est inuenire vnã ciuitatẽ vl regio

nem. q̄ p oēm modū sit p seipam sufficiens. sic q̄ nō indigeat alijs. Si tñ inter oēs cōmunitates hoim ipa sit est p se maxime sufficiens. vñ Lucan⁹ ita accipit ciuitatem siue vrbē. cū ipe narret de pompeio t senatu. t de amore Julij cesaꝛ. q̄ derelinquerūt rhomā. vñ dr Expulit armatā patrijs ex sedib⁹ vrbē. Ubi et ibi recitat q̄ pompeius dicebat senatorib⁹. q̄ vbicūq; ipi eēnt ibi eēt ciuitas rhomana. Sicut adhuc dicimus. vbi est papa ibi est rhoma. Ubi t antiq̄tus plures habitātes bononie a rhoma dicebanꝭ ciues rhomani. ita q̄ tunc rhoma num imperiū erat vna policia siue ciuitas hoc mō. cuius tñ sedes p̄cipalis erat rhome. Et iō dr phs. q̄ ad mutatōem regiminis t policie ciuitas mutaꝭ fm rei veritatē. quēadmodū etiā Esaias ꝓqueritur de hyerusalem Quō (inquit) facta ē meretrix ciuitas fidelis. Ubi q̄ policia se hz vt formale ciuitatis. et multitudo hoim se hz vt materiale. Jdeo simplr dr ciuitas mutari si mutetur policia. cuius maneant idē hoies materialr. Et exemplificat phs de mutatōe choree sicut si aliq̄ hoies luderent comicos ludos. et statim illi luderēt satyricos Ex quo patz a quo ciuitas debeat dici vna. dr em vna ab vnitate policie siue ordinis in vnū finem. sicut em in naturalib⁹ forma substātialis facit rē vnā. Jta forma ciuitatis q̄ est policia siue ille ordo ciuiū inter se fm finem dr facere ciuitatē vnā Istis ergo positis ponit

Conclusio rñalis

Nō oēs q̄ ciuitatē inhabitant debent dici ciues. Patz ꝓclusio satis ex p̄dictis. nō em oēs p̄ticipant p̄ncipatu ꝓsiliatiuo nec iudicatiuo. nec ad hoc ydonei sūt. nec etiā oēs eligunt aut eligunt ad quecunq; p̄ncipatū. g̃ tales nō sunt ciues. Patet ꝓña ex definitōe ciuis. Sz q̄ aliq̄ sunt tales ptz. nā in policia sūt aliqui artifices bannausi. sūt aliq̄ serui. isti aūt nō debēt p̄ticipare p̄ncipatu. qđ sic declaraꝭ. et p̄mo de artib⁹. Nā vni hoi nō sunt plura cōmittenda q̄n plures inueniunt q̄ illa cōmode facere p̃nt. opus em vnius optime pficit ab vno. vt habitū est in scō hui⁹. Propter qđ dicebaꝭ in p̄ncipio p̄mi. q̄ natura (q̄ rectissime agit) nō facit gladiū delphicum. i. ad plura officia. Cū ergo opus artificis sit eius felicitas ita q̄ ipe nō eleuaꝭ sup̄ suū opus. q̄ illud intendit tanq̄ suū finē. Idcirco in illo opere sistit t non ascendit vltra. In signū cuius videmus artificē sepe de suo artificio loqui et in illo gloriari et delectari. iuxta illud poeticum. Tractant fabrilia fabri. Princeps aūt in policia dz inclinari ad ardua et ad bonū cōmunitatis intendere. Jdeo oīs artifex inquantū hmōi manens artifex non p̃t simpliciter dici ciuis. artifices em manentes artifices sunt circa suū artificiū impediti et occupati. et ideo non p̃nt bene publicis iudicijs t ꝓsilijs reipublice et ciuitatꝭ intendere. qđ est necessariū ipis ciuib⁹. Ulez est tñ. q̄ aliqui artifices p̃nt aliq̄n assumi ad p̄ncipatū seu dignitatem. si inuenti fuerint honorabiles et honore digni. et si locupleres satis etiam fuerint. ita q̄ libere et sine indigentia vite necessario ꝑ possint reipublice vacare. quo facto debent ꝓpter p̄ncipatum suum t ꝓpter vtilitatē reipublice et ciuitatis suum officium dimittere De bannausis aūt satis pz. q̄ nō possunt dici ciues in policia p̄fecta. q̄ tales sunt vilū opationū cuius necessariaꝝ. et iō quodāmō vilificant psonā opantē. et minus reuerendi redduntur hominib⁹. modo non solum a ciuez a p̄cipe vitanda est cōremptibilitas pfectōne vera sed apparenti. Unde etiam tales bannausi cōmuniter de mētis depressione notantur. quia nō creditur eos esse mētis eleuate. qui ad talia vilia opera se applicant. Notanter dicebatur (in policia perfecta) quia in quibusdā policijs ūpfectis tanq̄ ciues reputantur reuerenr et honorantur. sicut etiam oēs ciues aliquoriens ciues dicuntur. sed hoc est ūproprie et ūpfecte. De seruis vero patet q̄ non sint ciues. et primo serui naturales. qa vt habitum est in primo huius seruus a natura parum p̃ticipat de ratōne et intelligentia Ideo non est habilis ad p̃ticipandum p̄ncipatu ꝓsiliatiuo vl' iudicatiuo Similiter etiam seruus legalis. cuius possit esse mentis eleuate vt dictum est in p̄mo huius. attamē talis seruus per violentiam in seruitutē redactus nō contrahit amiciciam cum domino suo. nec talis seruus legalis cū domino est amicabilis cōmunitatis. immo habz magz inclinatōem ad ꝓtrariā. quāq̄ sit virtuosus debet tamē tenere legem per quam seruus effectus est. Et quia in oīni ciuitate oportet esse amicabilē cōmunicatōnem inter ciues. ideo talis seruus nō ē p̄proprie ciuis Sz optet p̄ncipem diligere ciuitatem et bonū cōmunitatis Et nō est verisimile. q̄ seruus legalis habeat amiciciam in qua est seruus. ideo semp habetur suspectus. Oportz aūt ciuem nō haberi suspectum. Ex quo patet. q̄ serui minus debent reputari ciues q̄ spurij et illegitimi. quoꝝ aliqui sunt valde prudentes et scientifici acuti et ingenioſi. Et ideo quantum ad hoc magis accedūt q̄ seruus a natura. silr etiā q̄ seruus legalis. q̄ cuius tales spurij et illegittimi sint aliqualiter notati de malicia et vicio puta de incōtinentia. nō tñ tñ sicut serui legales et seruia natura. et maxime de malicia que est inciuilitas. Nam p̄sumendū est. ex quo talis spurius natus est de parētib⁹ ciuib⁹ quāq̄ illegittime et min⁹ canonice q̄ aliq̄d traxerit de inclinatōe naturali ad patriā t ciuilitatꝭ naturā. Et iō tales p̃nt dici ciues. Uñ ceterꝭ paribus natus ex ciuib⁹ alicui⁹ ciuitatis seu in aliqua ciuitate. in honorib⁹ et dignitatib⁹ est aduene et extraneo p̄ferendus. Cum quia magis diligitur a ciuibus tum q̄ magz diligit ciuitatem t eius bona. tum etiam q̄ magz verisile est innatū et intraneū magis sollicitare in regimine ciuitatis q̄ extraneū et aduenā. Unde etiā ꝓpter hanc cām dicūt aliq̄ q̄ magz acq̃escendū ē cōsilio amici naturalis q̄ alteri⁹. scz aduene vel extranei.

Ad rōnes añ oppositū

Ad p̄mā ꝓcedit q̄ ciues habitatores vocanꝭ. sz nō oēs ꝓpter causas dictas Ad scām dōm. q̄ nō est silr de domo t ciuitate. Cuius rō est. q̄ in ciuitate sunt rectitudo actus excellentiores q̄ in domo. ideo aliq̄ p̃nt dici domestici a domo. q̄ nō p̃nt dici ciues a ciuitate. Ad terciam patz qđ sit dōm. aliq̄ em habitātes in ciuitate sunt necessarij ad esse t ad ꝓseruatōez ciuitatis. qui tamē nō dicuntur esse ciues. ¶ Sed quereret aliquis. Utrū expediat aduenas et extraneos habere p̄ncipatum siue dominiū in ciuitate in qua sunt aduene. Pro isto notandum est. q̄ duplex est ciuitas. quedam est ex hominibus diuersaꝝ regionum et diuersoꝝ ydeomatum indifferenter cōstituta sicut est parisius brugis colonia et similes in quibus reperiuntur homines cuiuscunq; regionis. vel lingue existant. Et talis ciuitas magz ha-

bet naturam regni immo potius vniuersi. q̃ naturam ꝑticularis ciuitatis. et ideo ip̃a est ꝑfectissima et cõple/ta. Alia est ciuitas quodãmõ ꝑticularis. in qua nõ re/periunt̃ tot diuersitates hoĩm. nec in ea indifferẽter reci piuntur hoĩes qualescũq; fuerint. Supponitur aũt ex añdictis ꝙ valde expedit ꝑncipẽ diligere ciuitatẽ vl' cõ munitatẽ. Sic etiã maxime vitanda est dissentio in cõ/munitate. seu seditio et ꝑditio. q; sicut ꝑ ꝯcordiaꝫ ciuiũ ꝯfirmatur et ꝯseruatur ciuitas in suo esse. ita ꝑ discor/diam et seditõem dissipatur. Suppositis istis d̃r ad du bium. ꝙ expedit in ciuitate cõmuni siue vniuersali di/uersaꝝ regionũ vel ideomatũ hoĩes ꝑncipatũ aliquẽ ꝑ/ticipare. et ita aduenas et extraneos ibidem aliqualiter ciues esse. Patet. q; hec ciuitas magis diliget̃ et amabi tur ab incolis eius seu habitatoribꝫ. Si em̃ aduene ⁊ ex tranei nõ possent honoribꝫ et dignitatibꝫ in ea ꝑticipa/re sicut intranei. haberent causam inuidie ⁊ minoris di/lectõis seu amoris ad illã ciuitatẽ. et inde oriri possent seditõnes et ꝑtialitates. Uidet̃ tñ magis expedire. vt ꝓprij et innati ciues habeãt plures et maiores ꝑncipa/tus dignitates et officia politica q̃ aduene seu extranei Sed in alijs ciuitatibꝫ ꝑticularibꝫ nõ expedit aduenaꝫ et extraneũ ꝑticipare principatũ et dignitatẽ. Uñ aliq̃ tales sunt alieni domini seu ꝑncipes ⁊ impatiẽtes adeo vt non velint in ꝓprijs extraneos seu aduenas recipere etiam ad cohabitandũ. Uerꝫ tñ lꝫ in paucioribꝫ inueni antur ciuitates nõnulle in quibus est tanta discordia et inuidia. vt malint extraneos et aduenas eis ꝑncipa/ri q̃ suos ꝓprios ciues. sꝫ hoc est ꝑuerse et ꝑ accñs

Is aũt (q̃ dicta sunt) habitũ est ꝯsidera re. vtꝝ eandem virtutem ponendũ bo/ni viri et ciuis studiosi. vel nõ eandẽ. Atuero si/q̃dem hoc oportet sortiri inq̃sitõne eam que ci/uis typo quodã primo sumenduꝫ. Sicut ergo nauta vnus aliq̃s cõmuniũ est. ita ⁊ ciuem dici mus. Nautaꝝ aũt q̃uis dissimiliũ existentium potentia. hic q̃dem em̃ est remigator. hic ãt gu/bernator. hic aũt prorariꝰ. hic aũt aliam quan/dam talem habens denominatõem Palam ꝙ diligentissima vniuscuiusq; ratio propria virtu tis erit. Similiter aũt et cõmunis quedam cõ/gruet om̃ibus. salus em̃ nauigatõnis opus est ꝓpoꝝ omniũ. hoc em̃ desiderat vnusquisq; nau/tarum Similiter ergo ciuium q̃uis dissimiliũ existentiũ opus est salus cõmunitatis. cõmuni catio aũt est policia. Propter quod q̃dem nece/ssarium est esse ciuis virtutem ad policiam. Si q̃dem ergo sunt plures policie species palam ꝙ non contingit studiosi ciuis vnam esse virtutẽ perfectam. bonum aũt virum dicimus esse ꝑm virtutem ꝑfectam. Quod quidem igitur ꝯtin/git ciuem existentem studiosum non possidere virtutem. ꝑm quam est studiosus vir manifestũ Quinimmo et ꝑm alium modum est dubitan/tes venire ad eandem ratõnem de optima poli cia. Si em̃ impossibile est ex om̃ibus studiosis existentibus esse ciuitatem. oportet aũt vnum/quẽq; ꝙ ꝑm ip̃m opus benefacere. Hoc autẽ a virtute. quoniã impossibile similes esse omnes ciues. non vtiq; erit virtus vna ciuis et viri bo ni. eam quidem em̃ que studiosi ciuis optꝫ om/nibus inesse. Sic em̃ optimam necessariũ ciui tatem esse. eam aũt (que viri boni) impossibile: Si em̃ om̃es necessarium bonos esse eos qui in studiosa ciuitate ciues. Adhuc quoniã ex di/ssimilibus est ciuitas. sicut animal mox ex ani/ma et corpore. et anima ex ratõne et appetitu. et domus ex viro et muliere. et possessio ex domi/no et seruo. Eodem modo et ciuitas ex om̃ibus his. et adhuc ex alijs dissimilibꝫ speciebꝫ con/sistit. Necesse non vnam esse omniũ ciuium vir tutem Sicut neq; chorizantiũ summi et astãtis ꝙ q̃dem ergo non eadem manifestũ ex his

Queritur vtruꝫ virtus

ciuis studiosi sit eadem cum virtute boni viri. Et arguitur ꝙ sic. quia prudentia (que ẽ auriga omniũ vir/tutum) est virtus boni viri. sine qua vir bonus esse nõ potest ⁊ sine qua ciuis studiosus eẽ nõ potest. ergo eadẽ virtus (vt videtur) erit ciuis studiosi et viri boni.

Preterea. om̃is operatio ciuilis tendit in bonum fi/nem. ergo omnis talis reddit hominem bonum virum et sic idem erit ciuis bonus et vir bonus Preterea omnis inciuilis propter naturam et non propter fortu nam aut est prauus aut melior q̃ homo. vt habituꝫ est in primo huius. ergo omnis ciuis est bonus homo. et ita erit eadem virtus studiosi ciuis et boni viri. In contrarium est ph̃us in textu.

Sciendum primo.

Q; sicut dictum est in principali conclusione p̃cedenti rõ ciuis sumitur ex opatiõe. ꝟtus aũt ꝑncipium ẽ opa/

tionis bone. ideo ꝓb̃s mouet in textu. an sit eadem virtus quā ꝙs opatur ciuiliter ⁊ bene. ⁊ qua ꝙs dr bonus vir. Rō questionis ꝑt esse. qz sicut dr ꝓb̃us secūdo ethicoꝝ. virtus est extremū in bono. licet sit immediata quo ad opationez et passionē quo ad nos determīata rōne. Et iō oīs habitus quo ꝑficitur hō ſm ꝓtem intellectiuā aut operatiuā necesse est ꝙ habeat aliq̄d summū seu extremū in bono qđ ꝑficit. Et cum habitus illi ſm officia ⁊ opationes differāt necesse est ꝙ ⁊ virtutes differant. Et haberi ꝑt exemplū sicut in mēbris homis. quia necesse est esse aliā virtutē oculi. aliā manus. aliaz pedis. ⁊ sic de alijs. Virtus aūt boni hois est q̄ ipe disponit ad actū felicitatis ſm prudentiam est em̄ bonū homis felicitas. vt ꝓz ꝓmo ethicoꝝ. q̄ aūt hz prudentiā habet omnes virtutes

Sciendū scđo. ꝙ humane opatiões specie differūt ſm diuersitatē formaꝝ que sunt ꝓncipia actionum. q̄uis em̄ agēria spē differant. sicut calefacere et frigefacere differunt specie sicut caloꝝ ⁊ frigiditas. Prima aūt forma voluntatis (a qua dr actus humanus) est finis ⁊ bonuz quod est obiectum eius ⁊ volitum. ⁊ ideo oportet ꝙ in actibus volūtatis inueniat differentia specifica ſm rōnem finis. Et qz actus volūtatis sunt in genere moris. ⁊ ideo est diuersitas spēi ſm diuersitatem finis. Cum ergo bonū et malum sumant ſm ordinē ad finē. non oportet ꝙ sint essentiales dr̃ie in genere moris. ideo ex actibꝰ moralibꝰ bonis vel malis dr bonus vir simpl̄r vel malus. Cōtingit aūt aliqua reduci ad aliquod genꝰ dupl̄r. vel ꝑ se sicut ea que sunt ꝑ essentiam illius generis. sicut albedo ⁊ nigredo ad genus coloris. Vel ꝑ accidens. rōne eius ꝙ in eis sit res alba ⁊ res nigra ad genus coloris. Ea ergo que ꝑ se sunt in aliquo genere simpl̄r differunt spē ꝑ differētias essentiales generis que vero ad genus reducunt ꝑ accīs nō differūt ꝑ differentias generis simpl̄r. sed ſm qđ. scz ſm ꝙ ad illud genꝰ ptinent. vt ꝓz in artificialibꝰ. forme accīales sunt vt culcitellus ⁊ clauis. q̄ specie differūt ſm ꝙ ad genus artificialium ptinent. Sed quantū ad subam eadez sunt spē. quia suba vtriusq̄ est ex natura siue forma naturali. ⁊ nō ex forma artificiali. vt dr Cōmentatoꝝ in scđo de aia. Et qz ad genꝰ moris aliq̄d eo mō ptinet q̄ mō est voluntarium. ideo ipi actus volūtatis q̄ per se ⁊ immediate ad voluntatem ptinent ꝑ se in genere moris sunt. et hīs dr ꝙs simpl̄r bonus vir vel malus. Unde simpl̄r specie distinguunt interiores actus volūtatis ꝑ bonū ⁊ malum sicut per differentias essentiales. Actus aūt imperati a voluntate ⁊ exerciti per alias potentias (per quos, aliq̄ denominant tales vel tales actus operari) pertinent ad genus moris ꝑ accidēs scz ſm ꝙ sunt a voluntate imperati. Et ideo actus isti nō distinguunt ſm spēm per se ⁊ simpl̄r per bonum ⁊ malū. sed tm̄ ꝑ accidens ſm ꝙ ad genꝰ moris ptinent. Ex quo patet ꝙ virtus proprie dicitur habitus. qui est principium bone opationis simpl̄r. sed tamē abilitas illa vel industria (ꝑ quā ꝙs bene sciat operatōem ciuilē sibi congruentē exercere) dr virtus q̄uis non ita proprie

Sciendum tercio. ꝙ licet idem finis cōmunis ciuitatis sit. scz saluatio ciuitatis. iste tamen finis ꝑ diuersos fines vt ciues diuersis operationibus attingit Sicut exemplificat ꝓb̃us de mēbris corporis. quoꝝ est idem finis in cōmuni. scz salus corporis. tamē per diuersas opationes intendunt illud ⁊ procurant. Aliud exemplū dat de nautis. qui diuersa habēt officia ad vnū finem cōmunē. scz ad gubernationē nauis. pariformiter est in ciuitate. nam vt habituz est in secundo huius. ciuitas ad hoc ꝙ sit ꝑ se sufficiens requirit diuersitatē hominū inhabitātiū ipsam. scz multitudinē ciuiū. ita ꝙ vnus intendat vni opationi ⁊ alius alteri et sic de alijs. et ꝙ oīa ordinent in bonum cōmunitatis siue ciuitatis. sicut etiam ꝑs ordinat ad totum ita ciuis ordinatur ad ciuitatē. Est em̄ ciuis inquantū hmōi ꝓpter ciuitatem tanq̄m ꝓpter finem. ⁊ ideo oīe id quod facit debet ordinare ꝓpter conformatōem ciuitatis. nisi em̄ ordinet et referat suas opationes in illum finem ciuitatis ipe peruertit rectum ordinem. Et ideo sicut aī dicebat ſm diuersas policias diuersi ciues intendunt aliud ⁊ aliud finem. Ex quo patet ꝙ in ciuitate transgressa ciuis hoc intēdit qđ non est bonuz. alꝰ em̄ non esset studiosus ciuis ipius finis In hoc em̄ attenditur studiositas siue virtus ipius boni ciuis. qđ est ordinare ⁊ reformare in illū finē ciuitatis cuꝰ est ciuis. Quia aūt ꝓtrafacit inciuilis est ſm illā ciuitatez. Ex quo etiā ꝓz. ꝙ cū loq̄tur ꝓb̃s in scđo ethicoꝝ ꝙ virtus est q̄ bonū facit habentē. intelligit q̄dam abilitas exercēdi actus ciuiles. vt dcm̄ est. Ista aūt abilitas siue ꝑtus (ꝑ quā quis dr studiosus ciuis in vna policia) est altera a ꝑtute ꝑ quā dr ꝙs studiosus in alia. eo ꝙ ad distinctos fines sūt. Sicut etiā videmus ꝙ vnus nauta est bonus in vna naui q̄ nō est bonus in altera. Virtus aūt boni viri vt sic est prudētia que est q̄si directiua ⁊ auriga oīm aliaꝝ virtutū et necessaria ad bñ viuendū simpl̄r. sine qua nulla est virtꝰ vt dr. vi. ethicoꝝ. Ipsa em̄ cōsulit iudicat ⁊ precipit de agibilibꝰ ſm dictamē recte rōnis Est aūt intelligendū ꝙ in genere duplices sunt virtutes. q̄dam em̄ sunt q̄ ordinant homines in se ſm actus respicientes regimē ꝓpriū ipsius hominis. ⁊ tales ꝓpt dici monastice. eo ꝙ homiem iuste ordināt. Alie sunt virtutes ordinātes hoiem ad vitā politicā seu ad vitā politice opationis. Et inter istas ꝑtutes ꝑt inuenīri diffozmitas. nā stat aliq̄n bene ciuiliter agere. ⁊ male agere moraliter. ⁊ agere cōtra bonū cmune. Et non refert in ꝓposito an sint eedem virtutes ſm rez q̄ dicunt politice ⁊ monastice. vel sint diuerse ſm spēm ⁊ rōem. quod et doctoꝝ sanctus videt dicere in secūda secūde. Supponēdum est etiam ex antedictis et postea dicēdis ꝙ policiarū quedaz sunt recte ⁊ ordinate. alie vero inordinate ⁊ transgresse Quibus notatis ponitur

Conclusio prima

In policia inordinata nō est virtus eadem boni viri et ciuis studiosi. Prz ꝓclusio. qz virtꝰ est prudētia que simpl̄r reddit hoiem bonū virū. vt dr ꝓb̃s In tyrānide āt ⁊ alia policia trāsgressa nō oportet bonū ciuē habere simpl̄r prudētiā. qz nō intēdit bonū finē. sed potius malū Et nō sequitur iste est bonus ciuis in oblicharchia vel demoscracia. ḡ est bonus vir. Cōclusio scđa. non oportet in oīi policia bona ꝙ eadē sit virtus boni viri ⁊ ciuis studiosi. Prz. qz oportet quēlibet ciuē ipius policie eē studiosuz. qz si nō intenderet finē illius nō deberet in ea dici ciuis. sed nō oportet quēlibet talem esse bonū virū. quia nō oportet quēlibet talem habere prudentiā monasticā. per quā dicitur bonus vir. sed sufficit ꝙ sic referat actus suos in fines policie. et siue debite siue indebite referat. ꝙ intendat tamen salutē policie siue principaliter siue non principaliter. Et ad hoc non requiritur vera prudētia. sed sufficit q̄dam mūdana subtilitas siue astutia. Ex quo ꝓz ꝙ nō ꝓcurunt iste est bonus vir. ḡ est bonus ciuis. nec est bonus ciuis. ḡ nō est bonus vir. Est tn̄ aliq̄ virtus q̄ ꝑt facere bonū virū ⁊ bonū ciuez scz prudentia. sed non est de necessitate. vt dictum est.

Conclusio tercia. eadē est virtus boni ꝓncipis. z boni viri. Prz ꝟclusio. qz ad aliquē esse studiosum ꝓncipē oprz ꝫm esse bonū virū. ℊ ꝟclusio est vera. Cōsequētia est nota. Añs pz. qz nisi q̄s sibūpsi dominet non est habilis ad ꝓncipandū. qz redrit q̄ hō sit a passionib⁹ absolut⁹ z quietus. qō est ꝓ virtutes morales q̄bus hō sibūpsi dominat Sine his aūt nō ꝑt hō appetitui sensitiuo dñari. ℊ etiam sine fortitudie iusticia tpantia z prudētia z alijs virtutib⁹ nō ꝑt ꝓnceps seruare pacez z iusticiā inter subditos. Vñ ꝺt Claudianus Regis ad exēplū totus ꝙducitur orbis. Nobile mutak sp cū ꝓncipe vulgus Nec valet si dicatur. videmus sepe malos hoīes esse bonos ꝓncipes. z tamē bñ custodire pacē z iusticiā int̄ subditos. Ad h̄ em̄ dicendū ꝙ mali hoīes nunq̄z sunt boni ꝓncipes. q̄uis aliq̄n et in pauctoribꝫ aliq̄ malt ꝓncipenk. z faciāt custodiri iusticiā z pacē inter subditos. Vñ in signū ꝙ ꝓpter bonū subditoꝝ oꝑtet ꝓncipē eē virtuosuz scribit Ecclīastes. x. Ve terre cui⁹ rex puer est. z cui⁹ ꝓncipes mane comedūt Rex em̄ ꝺt puer nō q̄dē ꝓpter etatē ſz ꝓpter mores. qz nō refert senē aut iuuenē etate esse regē si moribꝫ z virtutib⁹ senex fuerit. vt habet in ꝓmo ethicoꝝ. Vñ ꝓz ꝙ oꝑtet ꝓncipē eē virtuosum z virū bonū. Patz ℊ ex ꝓdictis ꝙ q̄uis nō sit necesse eandē esse virtutē viri boni z ciuis studiosi in q̄cunq̄z policia. ꝑt tñ eē eadē in policia ꝑfecta. in q̄ q̄libet ciuis diguus est ꝓncipari. Sed eadē est virtus ꝓncipis z ciuis studiosi. vt pz ex nūc dictis. ℊ q̄libz talis ciuis est bonus. Ex quo pz rñsio ad quesitū. ꝙ ſcz alicui⁹ studiosi ciuis z boni viri est eadē virtus. sed nō est verū vniter. qz nō oꝑtet ꝙ q̄cunq̄z virtus q̄ reddit hoīem bonū virū reddat ipm̄ ciuez studiosum. vt pz de hoie heroico. q̄ est optimus. z tñ fortē nō hz prudentiā politicā nec ecōtra. Non oꝑtet etiā ꝙ quecūz virtus que reddit hoīem bonū reddat ipm̄ bonum virū. vt pz de ciue in ciuitate transgressa. z hoc intendit h̄ ꝓhs. Si aūt q̄s vellet dicere ꝙ hō heroicus non viuit vt hō sed vt deus. Posset ꝟcedi ꝙ q̄libet hō viuens vt hō ciuiliter ꝙ illam virtutē q̄ facit ipm̄ bonū esse virū efficit bonus ciuis in policia ordinata z non transgressa

Ad rōnes ante oppositum.

Ad primā ꝺz ꝙ prudētia quā habet ciuis ad officiuz ciuitatis est prudētia siue disciplina ad q̄dam opa ſcz ciuilia. prudentia aūt que est virtus boni viri simpl̄r est ordinatrix passionū z opationuz. in q̄bus est moralis virtus. z iō prudentia ciuis z boni viri nō sunt vnius z eiusdē rōnis. et sic rō ꝓcedit ex equiuoco Ad secḋam negak ꝟsequētia ista. oīs bonus ciuis intendit bonū finē. ergo est bonus vir. Et rō est. quia bonus ciuis ꝺz tendere in bonuz finem ꝓpter quendā finē. Simpl̄r em̄ non est necesse ꝙ tendat in bonū finē policie cui⁹ est ciuis. si policia sit ordinata Ad tertiā negak ꝟñtia. nō em̄ seq̄tur ꝙ ille q̄ est inciuilis simplicit. i. q̄ nō ꝑt cōmunicare cū ꝓpter vicia sua z suam malitiam sit prauus. et ꝙ ille q̄ cōmunicat ciuiliter sit bonus vir simpliciter. sed sufficit ꝙ sit bonus ciuis

Sed forte erit alicui⁹ eadē virtus ciuis studiosi z viri studiosi. Dicimus itaq̄z principem studiosum esse bonū z prudentē. politicū autez necessariū esse prudentē. z disciplinā autē mox alterā esse dicūt q̄dā ꝓncipis. sicut z videk regum filij equestrē z bellicā erudiri. Et eurip̄des ait non mihi q̄ vana alta. sed quoꝝ ciuitatū opus est tanq̄z sit q̄daz ꝓncipis disciplina. Sit itaq̄z eadē ꝓncipis boni z viri boni. Cuius aūt est. z q̄ subdik nō eadē vtiq̄z erit. simpl̄r ciuis z viri. tñ alicui⁹ ſcz potētis ꝓncipari solius ciuis Nō em̄ eadē ꝓncipis z ciuis. z ꝓpter h̄ iason ait Esurire qñ nō tyrānizat tanq̄z nesciēs ydeota esse. Atuero laudak posse ꝓncipari z subēci. et ꝑclari ciuis virtus est posse ꝓncipari z subēci bñ. Si ergo eaz q̄dem q̄ boni viri ponimus principatiuā. eam aūt que ciuis nō vtiq̄z erunt ambo laudabilia siliter. Quoniā ergo aliquando videk vtraq̄z z nō eadem oꝑtere principem dicere z subditū. ciuem aūt ambo scire ꝑticipari ambob⁹. z huic vtiq̄z cōsiderabit aliq̄d. Est em̄ principatus despoticus. hunc aūt que circa necessaria dicta scire facere principē non necessariū. Sed vti magis alterū aūt seruile dico aūt alterū posse z fuire ministerialib⁹ actionib⁹. Serui aūt spēs plures dicimus opationes em̄ plures quaꝝ vnā ꝑtem tenent manuales. isti aūt sunt sicut z nomē signat ipsos q̄ viuunt de manib⁹. in q̄bus bannausus artifex ē. ꝓpter qō apud quosdā nō ꝑticipabant ꝓncipatib⁹ antiq̄tus artifices anteq̄z fuisset demus extremus. Opa q̄dem ℊ subditoꝝ. sic nō oꝑtz bonū neq̄z politicū neq̄z ciuez bonū addiscere nisi q̄nq̄z gratia oꝑtunitatis sibi ad seipm̄ nō enim adhuc accidit fieri. hunc q̄dem despoticū. hūc aūt seruū. Sed est q̄dam principat⁹ fm quem principak siliḃus genere z liberis. Hūc em̄ dicimus esse ciuilē ꝓncipatū. quē oꝑtet principez subditū addiscere. velut equestrib⁹ ꝓncipari eū q̄ inter illos subditos fuit. z exercitū ducere in exercitu doctū. z q̄ ordini ꝑfuit z insidias dispo suit. Propter qō dicik z hoc bñ. ꝙ nō est bene principari eum q̄ nō sub principe fuit. Horum

aũt virtus q̃dem altera. Oportet aũt ciuem bo
nũ scire ⁊ posse p̃ncipari ⁊ subijci. ⁊ hec virtus
ciuis scire principatũ liberoꝝ ad vtraq̃. ⁊ etiaꝫ
boni viri ambo. ⁊ si altera spẽs tp̃antie ⁊ iusti/
cie p̃ncipatiue. Etem̃ subiecti q̃dem liberi aut
boni palã qꝛ nõ vna vtiq̃ erit virtus puta iusti
cia Sed hñs spẽs ꝑm quas p̃ncipabit̃ ⁊ subij
cietur. Sicut em̃ viri ⁊ mulieris alia tp̃antia ⁊
fortitudo. videbit̃ em̃ vtiq̃ vir timid⁹ eẽ. si sic
fortis fuerit sicut mulier fortꝫ. ⁊ mulier loquax
si sic ornata fuerit sicut vir bonus. Qm̃ ⁊ eco/
nomia altera viri ⁊ mulieris. huius q̃dez acq̃/
rere. hui⁹ aũt ꝑuare opus est. Prudẽtia aũt p̃n
cipis ꝓpria virtus sola. alias em̃ videt̃ necessa/
riũ eẽ vel ꝯueniens cões subditoꝝ et principũ
Subditi autẽ nõ est virtus prudẽtia. sꝫ opinio
vera. Sicut em̃ fistulaꝝ factor subiectus. prin
ceps aũt fistulator q̃ vtit̃. Utrũ q̃dem ergo ea
dem virtus viri boni ⁊ ciuis studiosi vel altera
et q̃uo eadem ⁊ q̃uo altera manifestum ex his.

Jrca ciuẽ aũt adhuc restat q̃dam dubita
tio vt vere em̃. vtrũ ciuis est cui licet com
municare p̃ncipatu. aut ⁊ bãnausos ciues po/
nendũ. Si q̃dem ḡ ⁊ hos ponendũ. q̃bꝫ nõ in/
terest p̃ncipatus: nõ est possibile oĩs ciuis esse
talem virtutẽ. iste em̃ ciuis. Si ãt nullus taliũ
ciuis in qua ꝑte ponẽdus vnusq̃sq̃. neq̃ enim
aduena neq̃ ꝑegrinus. Aut ꝓpter hanc q̃dem
rõnem nullũ dicemus accidere incõueniẽs. ne
q̃ em̃ serui dictoꝝ nullũ. neq̃ liberti. Hoc em̃
verũ ꝙ nõ om̃es ponendũ ciues sine q̃bus nõ
vtiq̃ erit ciuitas. qm̃ neq̃ simil'r viri ⁊ pueri ci
ues: sed hij q̃dem simpl'r. hij aũt ex suppositiõe
Ciues q̃dem em̃ sunt sed imꝑfecti. Jn antiq̃s
ergo temporibꝫ apud quosdã erat seruũ qđ bã/
nausum vel peregrinũ: ꝓpter qđ multi tales et
nunc. optima aũt ciuitas nõ faciet bannausuꝫ
ciuẽ. Si aũt ⁊ hic ciuis. sed ciuis ꝑm virtutez
quã diximus dicendũ nõ om̃is. neq̃ liberi so/
lum. sed q̃cunq̃ operibus necessarijs sunt di/
missi. Necessarioꝝ aũt q̃ q̃dem vni ministran/
tes talia serui. q̃ aũt cõmuniter bannausi ⁊ mer
cennarij. Manifestũ aũt hinc parũ ꝯsideranti
bus q̃uo hꝫ de ip̃is. ip̃m em̃ apparẽs qđ dictũ
est facit euidens Qm̃ em̃ plures sunt policie. ⁊
spẽs ciuis necessariũ est plures ⁊ maxime sub/
diti ciuis. Quare in aliq̃ q̃dem policia necessa
riũ eẽ bãnausum ⁊ mercẽnariũ ciues. in aliq̃bꝫ
aũt impossibile. puta si q̃ est quã vocãt aristo/
craciã ⁊ in q̃ ꝑm virtutem dant̃ honores. ⁊ ꝑm
dignitatẽ: Neq̃ em̃ possibile est exhibere q̃ vir
tutis viuentẽ vita bãnausa vel mercẽnaria. Jn
oblicharchijs aũt mercẽnariũ q̃dez nõ ꝯtingit
esse ciuẽ. Ab honorabilitatibꝫ em̃ longis ꝑtici
patões p̃ncipatuũ. bãnausum ãt ꝯtingit. dicãt̃
em̃ ⁊ multi artificũ. Jn thebis ãt lex erat. eũ qui
decẽ ãnoꝝ non abstinuisset a foro nõ ꝑticipare
virtute Jn multis ãt policijs ꝯtrahit̃ ⁊ ꝑegri/
noꝝ lex. q̃ eĩ ex matre ciue in q̃busdã demoscra
cijs ciuis est Eodẽ ãt mõ hñt ⁊ q̃ circa spurios
apud multos. attñ qm̃ ꝓpter indigẽtiã legitti/
moꝝ ciuiũ faciũt ciues tales. ꝓpter paucitatez
em̃ hoĩm sic vtunt̃ legibꝫ defectũ hñtes turbe
paulatim eligũt eos q̃ ex ꝑuo p̃mũ vel ꝑua. de/
inde em̃ eos q̃ ex mulieribꝫ. tandẽ ãt solũ eos q̃
ex ambobꝫ ip̃is ciues faciũt. Ex q̃dẽ ḡ spẽs plu
res ciuis manifestũ ex his. ⁊ qđ đr maxĩe ciuis
q̃ ꝑticipat honoribꝫ. sicut ⁊ homer⁹ poetizauit
acsi quẽdã inhonoratũ post exurgẽtẽ. Sꝫ vbi
ꝙ tale occultũ ẽ gr̃a deceptõis cohabitantiũ ẽ
Sicut aduena em̃ est q̃ honoribꝫ non ꝑticipat
Utrũ q̃dẽ alterã vel eandẽ ponẽdũ ꝑm quã vir
bon⁹ est ⁊ ciuis studiosus ḡ palã. qꝛ alicui⁹ q̃dẽ
ciuitatis idẽ alicuius aũt alius. ⁊ ille ãt nõ oĩs
sed qui ciuilis ⁊ dñs vel potens esse dominus
vel ꝑm se vel cum alijs cure cõmunium

Queritur. Vtrũz prudẽ

tia que est respectu boni ꝓpꝛij sit eadem specie cũ ea que se extendit ad bonũ cõmune Et videtur ꝙ sic. quia vt dr pbus sexto ethicoꝝ. ꝙ politica virtus z prudentia idez ha bitus est. esse aũt non est idem ipis. ergo videt ꝙ sit eadem virtus ꝑm rõnem z spẽm prudẽtia respectu ꝑticularis bo ni z cõmunis. differens tamẽ ꝑm distincta esse. Preterea pbus hz in textu ꝙ eadem est virtus boni viri z boni ꝓncipis. sed politica virtus maxime ẽ in ꝓncipe in quo est sicut architectonica. cũ ergo prudentia sit virtus boni viri videt ꝙ idẽ est habitus prudẽtia respectu propꝛij boni. et politica respectu boni cõmunis Jn contrariũ videt esse id quod habet pbus in textu

Sciendum primo

Qꝛ sicut recitat pbus in sexto ethicoꝝ. ꝯdam posuerunt. ꝙ ꝑncipia nõ extendũt se ad bonũ ꝯmune. sed solũ ad bo nũ ꝓpꝛium. Et hoc ideo. qꝛ estimabãt ꝙ nõ oportet homies querere nisi bonũ ꝓpꝛiũ. qđ est ꝓtra inclinatõem legis na ture. ꝑ quã rõ dicrat bonuz ꝓpꝛium vnuscuiusq; ordinati ad bonũ cõe. eo ꝙ (vt habet ꝑ° ethicoꝝ) bonũ ꝗnto cõmu nius tanto diuinius. repugnat em legi diuine que ꝑ charitatẽ inclinat ad nõ ꝙrenda que sua sunt. Jdeo etiaz apls ꝑmo ad Chozi. ꝛ. nõ quero qđ mihi vtile sit. sed ꝙ mul tis vt salui fiant. Jdeo qꝛ prudẽtia est ꝓsiliatiua. iudicatiua et ꝑceptiua eoꝝ ꝑ que quenit ad debituz finẽ. oportet dicere ꝙ prudẽtia nõ solũ habeat respectũ ad bonũ ꝓpꝛiatũ vnꝰ hois. sed etiã ad bonũ cõe multitudinis. Sicut em oĩis virtus mozalis relata ad bonũ cõe vocat politica. vt sic se habeat politica ad iusticiã legalẽ sicut se hz prudẽtia sim plr dicta ad virtutẽ mozalẽ. qꝛ iusticia legalis nõ imperaz virtutũ spũaliũ fines referre in bonũ cõe nisi prudentia po litica dirigeret. sicut nec ꝓtrutes mozales inclinarẽt in suos fines nisi dirigente prudẽtia supadicta. Sunt aũt (vt ad ꝓpositũ sufficit) in ciuitate due spẽs reqsite. sicut dr pbs in sexto ethicoꝝ. Eius inqt que circa ciuitatez hec ꝯdem vt architectonica prudẽtia legispositiua. hoc aũt cõmune non hz politica circa singularia existens De prima em dr pbs in textu ꝙ prudẽtia est ꝓpꝛia virtus ꝑncipalis. qđ sic ꝑt de clarari. nã ad prudentiã ptinet regere z ꝑcipere. z ideo ibi inuenit spẽalis rõ prudẽtie. Manifestũ est aũt ꝙ in eo qui nõ solũ seipm hz regere. sed etiã cõitatẽ pfectam ciuitatis vel regni inuenit spẽalis z pfecta rõ reginiinis. Et ꝛõ ꝓn cipi (ad quẽ ptinet regere ciuitatẽ) prudentia cõpetit ꝑm spẽalem z pfectissimã rõnem. Et qꝛ etiã spectat ad princi pem leges ponere in ciuitate. ideo a pho vocat ista pruden tia sexto ethicoꝝ legislatozia. hic aũt vocat eã architecto nicã. Ex quo pz. ꝙ prudentia maxime ptinet ad ꝓncipem qꝛ in ipo prudẽtia debet fulgere vt iusticia (que in ipo ma xime reqritur) dirigat. Jo in ꝓncipe iste due virtutes ma xime relucere debent. scz prudentia z iusticia. Jdeo dicitur Jeremie. xxiij. Regnabit rex z erit sapiens. Et seqtur. fa ciet iudiciuz z iusticiã in terra. Vñ etiam Virgilius sexto Eneidoꝝ ad quintũ fabiũ maximũ (quem introducit ad ista duas ꝓtutes) ita legit. Tu regere imperio populos romane memento He tibi erunt artes pacisq; imponere morez. Parcere subiectis. z debellare supbos. cuius enim prudentia maxime reluceat in ꝓncipe q̃ vocat regnatiua seu legispositiua. in subditis tñ oportet ponere prudentiã q̃ vocat politica inqntũ actus suos ordinat in finẽ politicuz

Sciendũ scdo. ꝙ (vt alꝭ dicebat) seruus ꝑ imperium mouet a dño z subditus a ꝓncipe. aliter tñ cũ irrõnabilia moueant a suis motoribꝰ. nã inanata seu irrõnabilia agun tur solũ ab alio z nõ agũt a seipis. qꝛ non hñt dominiũ sui actus ꝑ literũ arbitriũ. z ꝛõ rõ regimis nõ est in ipis sz so lum in motoribꝰ. sed oẽs seruti et subditi non ita agunt ab aliis ꝑ ꝑceptũ qđ tñ agunt ꝑ seipsos ꝑ literꝫ arbitriũ. Et ꝛõ in eis reqrit qdã certitudo regimis per quã seipos diri gant in obediẽdo ꝓncipatibꝰ in ordine ad finẽ ciuitatis. et ad hoc ptinet spẽs prudẽtie q̃ politica vocat. Et hec pru dentia (q̃ est in subditis) ꝓparatur ad illã q̃ est in ꝓncipe. si cut ars manualis ad architectonicã. Ex quo pꝛz ꝙ alia est virtus ꝓncipis z subditi. vt alꝭ ostendebat. Patz. qꝛ prin ceps se hz ad subditũ sicut mouens ad motũ. aĩa autẽ est virtus mouẽtis z moti. Vñ cuius eadẽ sint q̃ oportet ꝓnci pantẽ ꝑcipere z subditũ exequi. tñ eadem agẽda ꝓsideran tur a rege ꝑm vltriozẽ rõem q̃ ꝓsiderank a subdito q̃ obe dit. vni em regi in diuersis officijs multi obediunt. forma lis aũt ratio obiecti variat spẽm in habitibꝰ

Sciendũ tercio. ꝙ tã ꝓnceps cuius ꝑt dupliciter ꝓsidera ri. Vno mõ inqntũ singularis est ꝓsona. q̃ ꝑt agere ꝑ intel lectũ z voluntatẽ in ordine ad finem vltimũ q̃ est felicitas Alio mõ inqntũ ꝓnceps vel ciuis. Primo mõ ꝓsideratio vtriuscz est in eis prudẽtia cõiter dicta ꝑ quã hõ regit seip suz in ordine ad ꝓpꝛiũ bonũ qđ est seipm disponere ad tra ctabilitatẽ. Secdo vero mõ. qꝛ taz ꝓnceps cuius intendũt bonũ cõe ciuitatis. in ipsis sunt differẽtes prudẽtie ꝑm di stinctas rõnes finis intenti vt dictum est

Conclusio responsiua

Prudẽtia q̃ est in ciue vel ꝓncipe nõ est eadẽ spẽ cũ ea que se extendit ad bonũ cõe Probat. qꝛ sicut se hz scia ad sub iectũ. ita virtus ad obiectũ. sed monastica est de his q̃ ptinent ad bonũ vnius ꝑsone. politica vero de his q̃ ptinent ad bonũ cõitatis qđ est bonũ cõe. g̃ monastica q̃ respectu boni ꝓpꝛij est. z politica q̃ est respectu boni cõis sunt distin cte virtutes. Nã spẽs habituũ diuersificant ꝑm diuersita tẽ obiecti que attendit ꝑm rõem formalẽ ipius. rõ aũt for malis oĩm que sunt ad finem attenditur ex ꝑte finis. et ꝛõ necesse est ꝙ prudentie (que ordinãt media in istos fines) differant spẽ ꝑm dr̃iam specificã istoꝝ finiũ. vt scz sit vna prudentia simplr dicta. q̃ ordinat ad bonũ ꝓpꝛium. et alia politica in ciuibꝰ. z alia legispositiua in lege que ordinat ad bonũ cõmune ciuitatis vel regni

Ad rõnes ante oppositum.

Ad primã dr ꝙ pbs nõ intendit dicere ꝙ politica sit idẽ ꝑm subam habitus cuilibet prudẽtie. sed prudẽtia (q̃ ordinat ad bonũ cõe) qđ ꝯdem bonũ cõe dr prudẽtia ꝑm cõem rõnem prudentie ꝓut scz prudẽtia est recta rõ agi bilis. dicitur aũt politica ꝑm ordinez ad bonũ cõmune z̃.

Ad secdam dr. ꝙ sicut pbus dr in textu. ad bonũ viruz ptinet posse bñ ꝓncipari z subijci. z ꝛõ in virtute boni viri includit etiã ꝓtus ꝓncipis. sed ꝓtus ꝓncipis z subditi dif ferũt spẽ. sicut z virtus viri z mulieris. vt habet in pñti lit tera. Sed q̃reret aliqs qualiter intelligit dictũ phi dicẽtis ꝙ prudentia est principis ꝓpꝛia virtus. alie vero virtutes sunt principi z subdito ꝯmunes. Videt em in hoc ꝓtradi cere his que dicta sunt cõformiter ad id qđ dr in primo li bro huiꝰ. Dicit em ibi ꝙ oportz seruũ attingere ad prudẽtiã et virtutẽ. hic aũt dr ꝙ non. sed sufficit ꝙ attingat ad opiz

nionē verā. Rñdetur q̄ subditū quantū ad aliquas ope/rationes oꝑtet habere ꝓudentiā. z quantū ad aliq̄s non. Et hoc apꝑaret. qz virtus est p quā bñ se ḧs ad opatio nē. Operationū em̄ q̄dam sunt quaꝝ volūtas est p̄ncipiū p se. Alie sunt quaꝝ volūtas nō est p̄ncipiuz p se. sed ars vel intellectus vel poteꝛia aliqua. p̄me opationes ꝓcedūt a voluntate mediāte intellectu ꝓactico. ꝓstat aūt q̄ volū tas (q̄ nō est bñ dispositā) nō est p̄ncipiū bone opatiōis volūtas aūt bene dispositā p virtutē moralē (q̄ nō est sine ꝓudētia) debet habere opationē rectā. Ideo oꝑtet seruuz respectu taliū operationū attingere ad ꝓudentiā et virtu tem moralē. z sic loquebat pḧus p̄mo huius Et sic est in/telligendū (qđ nup dictuz est) de ꝓudētia subditi. Sunt etiā q̄dam opatōes q̄ ꝓcedūt ab intentōe nō mediante volūtate. sicut ſ̄ opa artis. z respectu talū nō oꝑtet q̄ vo lūtas sit dispositā p virtutē moralē. z qz ꝓudētia non fuit p̄ncipiū taliū operationū nō oꝑtet habere ꝓudentiaz. sed sufficit habere artem. Et sic intelligendū est dictū pḧi.

Uoniā aūt hec determinata sunt q̄ post hec cōsiderandū vtrū vnā ponendū poli: ciā vel plures. z si plures que et q̄t z differentie que sunt ipsoꝝ. Est autez policia ordo ciuitatis alioꝝ p̄ncipatuū z maxime dñantis oīm. Do/minās q̄dem em̄ vbiq̄ est policennia ciuitatis policennia aūt est policia dico aūt puta in de/mosc̄acij q̄dem dominās ppl̄s. pauci āt e cō trario in oblicharchijs Dicimus aūt z policiā alterā eē eoꝝ eundē aūt hūc sermonē dicem⁹ z de alijs. Supponēdū itaq̄ p̄mo cuius gratia ꝓstituta est ciuitas. z p̄ncipatus spēs quot ei⁹ qui circa boīem z circa cōmunionē vite Dictū est āt in p̄mis sermonib⁹ in q̄bus de economia determinatū est z de despocia qđ natura q̄dez est homo aīal ciuile. ꝓpter qđ z nullo indigens eius q̄ ab inuicem policie appetūt cōmunione Quinimo z cōiter ꝓferens colligit inquantuz adtacet vnicuiq̄ ps vt viuaḳ bñ. maxime q̄dez igiḳ hic est finis z cōiter oībus z sigillatim. cō/ueniunt aūt z ad viuere gratia ipūs: z p̄tinent politicā ꝓmunionē. Forte em̄ ineſt aliq̄ boni p ticula z f̄m ipm viuere solū. si ñ diris f̄m quā ex cedaḳ valde: palā āt q̄ pseuerāt multa mala su/stinētes. multi boīm inuiscati ad viuere tanq̄ exñte q̄dā solatio in ipo z dulcedie naturali At uero p̄ncipat⁹ dictos modos facilę diuidere ē. in extrinsecis em̄ f̄moniby determinauimus dē ipis sepe. despocia q̄dē em̄ q̄uis sit idē ꝓferēs f̄m veritatē ei q̄ natura fu⁹ z ei q̄ natura despo tes. tñ p̄ncipaḳ ad ꝓferēs despotis Aibilomi/nus ad id āt qđ fui f̄m accñs. nō em̄ ꝓtigit coꝛ rupto fuo saluari despocia. Principat⁹ āt pue roꝝ z mulieꝝ z toti⁹ dom⁹ (quē vtiq̄ vocam⁹ econo micū) vl̄ subiectoꝝ gña est. vel alicui⁹ cō munis amboꝝ f̄m se q̄dē subiectoꝝ. vt videm⁹ et alias artes. puta medicinalē z exercitatiuaz. f̄m accñs aūt z vtiq̄ ipsoꝝ erūt. nihil em̄ ꝓfi/bet exercit⁹ docentē pueros aliq̄n eē z ipm eoꝝ q̄ exercitanḳ. sicut gubernatoꝛ sp est vn⁹ nauta rū. pueroꝝ q̄dē igiḳ exercitatoꝛ vel gubernatoꝛ ꝓsiderat subditoꝝ bonū. Qñ āt vn⁹ boꝝ fuerit et ipē f̄m accñs ꝑticipat vtilitate. hic q̄dez em̄ nauta. hic āt fit vn⁹ eoꝝ q̄ exercitāḳ cū fit puero rū exercitatoꝛ. ꝓpter qđ z politicos p̄ncipatus q̄n fiūt f̄m eq̄litatē ciuilū ꝓstituta z f̄m si/litudi nē. f̄m ꝑtē dignificāt p̄ncipari ꝑus q̄dē q̄ aptū natū erat dignificātes in ꝑte mīstrare z ꝓsidera re aliquē rursū q̄ ipi⁹ bonū sicut p̄us ipē p̄nci pās ꝓsiderabat qđ illi⁹ ꝓferēs Hūc āt ꝓpt vti/litates q̄ a cōib⁹ z eas (q̄ a p̄ncipatu) volūt ꝓti nue p̄ncipari. veluti si acciderz sanos eē sp p̄n cipātes. cū eēnt egrotatiui. etem̄ forte vtiq̄ pse q̄renḳ p̄ncipat⁹ Manifestū g̃ q̄ q̄cūq̄ q̄dē po licie intēdūt q̄ cōiḳ ꝓferētes ipē q̄dē rē exīstūt entes f̄m id qđ simpl̄r iustū Quecūq̄ āt ꝓferēs p̄ncipiū solū viciate z oēs sē trāsgressiōes rcōꝝ policiaꝝ despotice eī. ciuitas āt cōitas libꝝ ē.

Queritur. utrum sint

tm̄ sex policiaꝝ genera Videḳ q̄ non. qz in aliqua poli/cia dominanḳ plures diuites ꝓpter suas diuitias. et talis policia nō est aliqua illaꝝ. qz tunc esset oblicharchia. quod falsum est. qz oblicharchia est policia in qua pauci diuites p̄ncipanḳ. Et ita posset argui de illa in qua pauci pauꝑes dominanḳ vel pñt dñari. que nō ꝑt dici demosc̄racia. qz de mosc̄racia ē multoꝝ. g̃ nō sſ tm̄ sex Preterea aliq̄ sunt policie mixte. vt ꝓz p pḧm in multis locis. ergo sunt plu/res q̄ sex In oppositum est pḧus in textu

Questiones

Sciendum primo

Q; aliter sumit spēs rei in naturalib. z aliter in moralib. cum em̄ sunt q̄tuor genera causar. diuersimode diuersis attribuunt. Causa em̄ formalis z materialis respicit p; priē substantiā rei. z ideo subē p̄m materiā z formā spē in genere distinguunt. agens aūt z finis respicit directe motū z operationē. z cuz motus z operationes p̄m hmōi causas spē distinguūt. diuersimode tn̄. nā p̄ncipia actiua naturalia sp̄ sunt determīata ad act. ideo diuerse spēs in actib. naturalib. attendunt non solū p̄m substantiā subiecti (q̄ sunt fines vel termini) sed p̄m p̄ncipia actiua. sicut calefacere et infrigidare spē distinguunt p̄m frigidū z calidū. sed principia actiua in actib. volūtarijs (cuiusmodi sunt actus ciuiles) non sp̄ h̄nt de necessitate ad vnū. z ideo ex vno principio actiuo manēte (qđ est volūtas humana) possunt diuerse policiar. spēs p̄cedere. sed qz finis est obiectū volūtatis. ideo potissime diuersitatē h̄nt ex p̄te causē finalis. Sicut em̄ añ dicebat policia est ordo ciuiū ad finē cōem siue ad bonum cōe tendentiū. Cū policia vnitatē hz ab vnitate hmōi ordinis in vnū finem. cū ergo ea q̄ sunt ad finē variant z distinguunt p̄m diuersitatē finiū oportet policias siue ordines istos ciuiū distingui p̄m finiū distinctiones in quos ordinā; tur. Cuius em̄ a p̄ncipatu posset aliquo modo vnitas policie sumi. hoc tamen non est primo. sed originaliter sumi; tur ex parte principatus

Sciendū secūdo. q cuius ciuitas sit aliq̄ mō quid naturale. eo q naturaliter habemus imperiū ad ciuitatē constituendā. tn̄ nō efficit nec pficit ciuitas nisi ex opere z industria hoim. q̄ aūt ex arte humana efficiunt potissime fiunt et cognoscunt ex ipō fine et bono ad qđ ordinant. nos em̄ potissime scimus qđ est domus materialis et q̄lis debeat esse facta. scz vt defendat nos a pluuijs z caumatib. quare si scire volum⁹ qđ sit ciuitas z qđ policia recta z qđ sit transgressa. videnda sunt illa ad q̄ z p̄ter q̄ facta est cōstitutio ciuitatis et policie. cuius em̄ multa sunt bona p̄ter que videt esse ciuitas p̄stituta. inter oīa tn̄ potissimuz est viuere eligibiliter z virtuose. vt habz p̄bus in textu. z ab isto dr policia recta. Cū p̄bus videt tangere sex bona ad q̄ ciuitas ordinat. est em̄ ciuitas siue policia p̄stituta p cō; munitatē loci vt hōies sil viuant z cohabitent. p̄surgit aūt ex hoc quodāmodo iocūditas z amor. nā nulla sine socio vel amico iocūda est possessio. vt dr Seneca. Si q̄s autez magna multitudine auri vel argenti polleret z oibus virtualib. habūdaret z nō viueret in societate vt alij homies suā magnificentiā p̄cipere possent. nec ipe etiā posset alijs hominib. sua bona cōicare. nō multuz illa bona reputaret sed magis vilipenderet. Est g̃ ciuitas ordinata vt hoies sil in vno loco viuētes iocūdez delectabiliter p̄uersent Secūdo est ciuitas ordinata siue p̄stituta nō solū p̄ter iocū de seu delectabiliter p̄uersari. sz etiā p̄ter ip̄m viuere nam homines in eadē ciuitate cōmorantes mutua cōuersatio deseruit eis ad vitaz. qz vnus alteri dz subuenire in his q̄ sunt necessaria vite. qđ sic esse non posset si hoies solitarie morarent z sibi mutuo nō p̄uersarēt Tercio facta et p̄stituta fuit ciuitas inexpugnatōis gratia z p̄ter nō iniustuz pati. nam qz hō vnus solitariā vitā ducēs non est sufficiēs sibi ad resistendū volētes sibi iniuriari z vitare iniusticias sibi factas. ideo p̄stitura fuit ciuitas vt hō (q̄ solitarius nō p̄t se tueri ab hostib.) existens p̄s multitudis ture z absq̄ formidine viueret. Quarto fuit ciuitas ordinata p̄ter cō

uersoris

mutatiōes z p̄tractus. facere aūt cōtractus est de iure gētiū z est p̄riū humani generis. Cū em̄ dcm̄ est in p̄mo libro huius. q nullus sibi sufficere posset ad vitā nisi cōmunicaret ea in qbus habūdat in illa in qbus deficit. Et tō necessariū sunt isti p̄tractus. q vt facilius fierent optuit sic cōuenire homies in ciuitate. Quintū bonuz est ad qđ ciuitas ordinat cōicatio p̄nubioz. nam hoies sil p̄nubētes ad inuicē amicicia p̄trahūt vt firmius se diligāt. vel p̄ter aliquod aliud bonū qđ videt inde p̄surgere z p̄trahendo cō nubia fiunt hoies ad inuicē affines. Sextum bonū (p̄ter qđ est ciuitas cōstitura) est viuere eligibiliter et virtuose. nam magis possunt puniri delinquētes z malefici si homines cōuiuant sic in ciuitate q̃ si morarent disp̄sim seu sepatim z vitam solitariā ducerēt. Et ideo est q timore pene multi desistunt malefacere z assuescūt opationes bonas. z sic exemplo alioz (q̄ malefici essent) efficiunt boni z virtuosi q̃uis virtutes z opa bona sint maxime bonoz virozuz Licet g̃ p̄ter p̄dicta bona sit aliq̄ mō ciuitas p̄stituta. potissime tn̄ constituta est p̄ter viuere eligibiliter z virtuose Ideo bn̄ dr in textu q vnitas loci. cōicatio p̄nubioz. z cō pugnationis gratia p̄mutatio rez extra. talia sunt sine q̄; bus nō hz esse ciuitas. Principaliter tn̄ est ciuitas p̄stituta p̄ter bn̄. virtuose. z feliciter viuere. z p̄ter p̄fectā z p se sufficientē vitā. Ex quo p̄t patere vñ ciuitas et policia recti; tudinē habeant. Non est em̄ ciuitas vera nisi in ea sit illud vltimū tanq̃ primū. scz virtuose viuere. Et tō oīnis policia dr transgressa in qua (et si alia inueniant) istud deficit. Et qz p̄m distinctionē policiar. est etiā distinctio p̄nciparuū qz p̄ncipat⁹ est p̄ncipale in policia. tō tđē est iudiciū de p̄n cipatu bono vel malo. z etiā de policia bona vel mala.

Conclusio prima

Et rn̄salis. Tantū sex sunt genera policiar. simpliciū. p; batur p sufficientiā. Nam in oīn policia attendit aliquis finis bonus vel apparens tn̄. Si bonus hoc est dupl'r. vl multitudo reducit in illū finē p vnū vel p plures. seu multos vel paucos. Si p vnū sic est regnū. Si p plures hoc ē dupl'r. vel p multos seu p paucos. Si sc̄m sic est aristocracia. Si primū sic est policia cōmuni noie vel p̄m aliqs thymocracia. Si vero finis sit malus. sic non p̄t esse policia recta sed transgressa Et h̄ etiā p̄t esse dupl'r. vel multitudo populi reducit ad illū finē p vnū. z sic est tyrānus. vel p plures hoc est dupl'r. vel p paucos dñantes. z sic est oligarchia. vel p multos sic est demoscracia. Ex quo patz q policiar. tres sunt transgresse. z tres sunt recte. z p̄ncipatuū tres sunt boni. z tres sunt mali. Tres boni st; regnū siue p̄ncipatus regalis. aristocraticus. et politicus cōi noie seu thymocraticus. Et in oibus istis intendit a principante bonū cōitatis p̄m virtutē p̄termisso bono p̄prio In alijs aūt oppositz. s. tyrānide. obligarthico. z demoscratico p̄ncipatib. intendit nō bonū cōitatis. sed bonum singuloz p̄ncipantiū. z tō vocant transgresse. In p̄mis policijs oportet p̄ncipantes esse virtuosos. in alijs autē nō sunt virtuosi. vnus em̄ (cū p̄ter bonū cōe dominat) dr rex. cuz aūt p̄ter bonū p̄priū dr tyrānus. cū aūt pauci dominantur virtuosi. dr aristocraticus p̄ncipatus. sicut olim in ciuitate romana deficiēte senatu tpe intermedio anteq̃ alius senatus eligeret regebat totus populus romanus p̄uidentia q̃rundā bonoz viroz paucoz. Eligebantur em̄ duodecim boni viri approbati z boni testimonij (quos vocabāt duodecim bonos homies) z horum p̄uidētia seu indi;

ſtria tota ciuitas regebaꝫ. Silr etiã qñ totꝰ populꝰ tenet ꝓncipatũ ꝛ intendit nõ tm bonũ diuitũ ſz egenoꝝ ꝛ mediocriũ ſm ꝓportõem dr policia ſicut in ciuitatibus ytalie dñatur totꝰ populꝰ. ibi eñ reqrit ꝓſensus totꝰ populi in ſtatutꝭ ꝓcedẽdis ꝛ poteſtatibꝫ eligẽdis. ſz eñ ibi ſp aduocet poteſtas vel dñs aliqs q regit ciuitatez. magꝭ tñ dñatur populꝰ q ipe. eo q totꝰ populi ẽ ipm eligere et corrigere ſi male agat. ꝛ ei⁹ totius eſt ſtatuta ꝓdere. q nõ ſz dñm tranſgredi ſi intendat bonũ finẽ ꝓdictum. Talis ãt ꝓncipatus nõ hz nomẽ ꝓpriũ ſz phs vocat eum noie cõmuni et dr eſſe policiam. Patet ergo quid ſit dicendum ad queſitum.

Ad rõnes añ oppoſitũ

Ad ꝓmã dr q eſt difficile q aliqui pauci ꝛ pauperes poſſint obtinere magnũ ꝓncipatũ ꝓpter ſuã paupertatem et ſi tñ ꝓtingeret. ſtatim ipi efficerent diuites. et tũc eſſet ꝓncipatꝰ oblicharchieꝰ. ꝛ tũc talis ꝓncipatꝰ pauperũ poſſet vocari inritũ oblicharchie Ad ſcdaz dr q phs loq̃t de policijs ſimplr ꝛ nõ de mixtꝭ. de qbꝫ loq̃t infra.

Eterminatꝭ ãt his habitũ eſt policias ꝓſiderare q̃t nũero ꝛ q̃ ſunt. ꝛ ꝓmo rectas ipoꝝ. Etenim trãſgreſſiones erũt manifeſte his determinatis. Qñ ãt policia q̃dẽ ꝛ policennia ſignãt idẽ. Policẽnia ãt eſt idẽ q̃d dñans ciuitatũ. nccãriũ ãt eẽ dñans aut vnũ aut paucũ aut multos. Qñ q̃dẽ vnꝰ vl pauci vel multi ad cõe ꝓferẽs ꝓncipant. has q̃dẽ rectas neceſſariũ eẽ policias. eas ãt q̃ ad ꝓpriũ. vel vniꝰ vel paucoꝝ vel multitudinis trãſgreſſiones aut eñ nõ ciues dõm eẽ ꝓticipãtes. aut optz cõicare ꝓferẽte. Uocare ãt ꝓueuimꝰ monarchiaꝫ q̃dẽ eã q̃ ad cõe ꝓferẽs reſpicit regnũ. eã ãt q̃ paucoꝝ q̃dem pluriũ ãt vno Ariſtocratiã ãt ꝓpter optimos ꝓncipari. aut ꝓpter ea q̃ ad optimũ ciuitati et cõicantibꝫ ipa. qñ ãt multitudo ad cõe ꝓferens vult vocaꝛ cõi noie oim policiaꝫ policia. accidit ãt rõnabiliter vnũ q̃dẽ igiꝛ differre ſm virtutẽ vel paucos ꝓtingit plures ãt iã ad ſummum oĩs ꝑfectis pueniſſe difficile ꝛ maxime ad bellicã. hoc eñ in multitudine fit. ꝓpter q̃d q̃dẽ ſm hãc policiã ꝓncipaliſſimũ q̃d pugnantiũ et ꝓticipãt ipa q̃ poſſidẽt arma Trãſgreſſiones ãt dictaꝫ tyrãnis q̃dẽ eñ regni. oblicharchia aut ariſtocracie. demoſcracia aut policie Tyrãnis q̃dem igiꝛ eſt monarchia. Ad ꝓferens monarchiſantꝭ. oblicharchia ãt ad id q̃d abundantiũ demoſcracia ãt ad ꝓferens egenoꝝ. ad id ãt q̃d expedit cõi nullã ipaꝫ. Oportet aũt paulo ꝓlongiora dicere q̃ ſit vnaquaqz haꝫ policiaꝫ. Etenim hz quaſdã dubitatões. ei ãt q̃ circa vnãquanqz methodũ phũloſophaꝛ. et nõ ſolũ aſpicit ad regere ꝓueniens eſt non deſpicere neqz prętermittere. ſed oportet declarare circa vnũquodqz veritatẽ. Eſt aũt tyrãnis q̃dẽ monarchia (ſicut dictũ ẽ) deſpotica politice cõitatis Oblicharchia aũt qñ fuerint dñi policie q̃ ſubſtãtias hñt. Demoſcracia aũt ecõtrario. qñ q̃ nõ poſſidẽt multitudinem ſubſtantie ſed egeni. Prima aũt dubitatio ad definitõem eſt. Si eñ fuerint q̃ plures exiſtẽtes diuites dñi ciuitatis. Demoſcracia eſt a aũt qñ fuerit dominãs multitudo. Silr aũt rurſum vtiqz ſi alicubi accidat egenos paucioꝛes q̃dẽ eſſe diuitibꝫ. meliores ãt exiſtes dominos eſſe policie. vbi ãt pauca multitudo dominans oblicharchiã eſſe aiunt nõ videbiꝛ vtiqz bñ definitũ eſſe de policijs. Atuero ſi q̃s cõnectens abundantie q̃dem paucitatẽ. penurie aũt multitudinẽ. ſic appellat policias oblicharchiam q̃dem in qua ꝓncipatus habent qui diuites pauci multitudine exiſtentes. Demoſcraciam aũt in qua q̃ egeni multi exiſtẽtes multitudine aliam habent dubitatõem. quas eñ dicemus mõ dictas policias eã in qua plures opulenti ꝛ in qua paucioꝛes egeni. dñi aũt vtiqz policiaꝫ. ſi q̃dem nulla policia eſt ꝑter dictas. Uidetur ergo ratio facere palã q paucos quidem vel multos eſſe dños accidens eſt hoc quidem oblicharchijs. hoc ãt demoſcracijs. propterea q opulenti quidem pauci. egeni aũt multi ſint vbiqz ꝓpter quod et non accidit dictas cauſas fieri differre. quo autẽ differũt demoſcracia et oblicharchia ab inuicẽ penuria et diuitie ſunt.

et necessariũ q̃dem vbicunq; p̃ncipantur ꝓpter diuitias siue pauciores siue plures hanc eẽ oblicharchiam: vbi aũt egeni demoscratiã: Sz accidit sicut diximus hos q̃dem paucos esse hos aũt multos abundant q̃dem em̃ pauci. libertate aũt participant om̃es. propter quas altercãtur de policia. Sumendũ aũt primo quos terminos dicunt oblicharchie et demoscracie. et quid quod ꝓprie iustum est oblicharchicũ ex̃ns et demoscraticum. Om̃es em̃ tangunt iustum quoddã. sz vsq; quoq; ꝓcedunt ⁊ dicũt nõ om̃e quod ꝓprie iustũ puta videt̃ equale esse q̃d iustum ⁊ est sz nõ om̃ibꝫ sz equalibꝫ hi aũt hoc auferunt scz quibꝫ et iudicant male. Causa aũt. q̃a de seip̃is iudiciũ. fere aũt plurimi sunt iudices praui de ꝓprijs. quare qm̃ q̃d iustũ aliq̃bus et diuisum est eodẽ mõ in rebꝫ et q̃bus. sicut dictũ est p̃us in ethicis. rei q̃dem equalitatẽ ꝯfitentur eã aũt de q̃bus dubitant. maxime q̃dem ꝓpter dictũ modũ. qꝛ iudicant que de seip̃is male. Deinde aũt et quia dicere vsq; vtrosq; iustum aliquid putant iustum dicere simpliciter. hi quidẽ em̃ si ꝑm aliquid inequales sint puta ꝑm pecunias totaliter putant inequales esse. hi aũt si ꝑm aliquid equales puta ꝑm libertatẽ totaliter eq̃les: Quod aũt principalissimũ non dicunt. si q̃dem em̃ possessionũ gratia cõmunicassent ⁊ cõuenissent tantũ participant ciuitate. quantuz et possessione. Quare oblicharchicoꝝ sermo videbitur vtiq; inualescere. Non em̃ esse iustum et equum participare centum talentis vnum qui intulit mnam vnã. cum eo qui dedit residuũ totuz neq; his que a principio neq; post acq̃sitis Si aũt neq; ipsius viuere gr̃a solum sed magis ipsius bene viuere. Etem̃ seruorum vtiq; et aliorũ animaliũ esset ciuitas nũc aũt nõ quia non participant felicitate neq; ipso viuere ꝑm electõnem. neq; ꝯpugnatiõis gratia. quatenus a nullo iniuriã vel iniusticiã patiãtur neq; ꝓpt̃ cõmutationes vt euz vsum qui ad inuicem Etem̃ vtiq; tyrẽnij ⁊ calcedonij et omnes quibus sunt contractus ad inuicem vt vnus vtiq; ciuitatis ciues eẽnt Sũt em̃ ipsis pacta de introductibilibus ⁊ ꝯuentiones de non iniusticiã faciendo ⁊ scripture de non conpugnatione Sed neq; principatus omnibus ꝯmunes in his ꝯstituti sunt sz alij apud vtrosq;. neq; quales quosdam eẽ oporteat alteras alteri curant neq; quomodo nullus erit iniustus eoruz qui sub pactis. neq; quomõ maliciam nullam habeãt. sed solum quomodo nihil iniuste agant inuicem. De virtute autẽ et malicia ministrant quicũq; curant bonam legislatõem. Quare manifestũ q̃ oportet de virtute solicitam esse ei que tanq̃ vere nominat̃ ciuitas. non sermonis gratia. fit em̃ cõmunicatio cõpugnatio de alijs loco differens solũ ab his q̃ de longe cõpugnant et lex pactum. et sicut ait Licofron sophista. fideiussor inuicem iustoruz sed non qualis faciet bonos et iustos ciues Q̃ aũt hoc modo se habeat manifestũ em̃. Si em̃ aliquis et copulet loca in vnum vt se tangãt megareoꝝ ciuitas et corinthioꝝ muris tamẽ non vna ciuitas neq; si ad inuicẽ ꝯnubia fecerint. q̃ꝫuis hoc propriaꝝ cõmunicatõem ciuitatibꝫ fit. Similiter aũt neq; si qui habitarẽt separatim quidem non tamẽ tantũ a longe. vt non cõmunicarent sed si essent ip̃is leges vt seip̃os iniuste molestarent circa mutuas datõnes. puta si hic quidem esset faber hic aũt agricola. alius ãt coriarius. alius vero aliud aliquid tale. et multitudine essent decem milia. non tamen cõmunicarent in alio nullo q̃ꝫ in talibus. puta cõmutatõe et cõpugnatõne. neq; sit quidem ciuitas. propt̃ quam itaq; causam. non em̃ vtiq; propter nõ ꝓpinquum cõmunitatis. si enim et conuenirent sic cõmunicantes. Unusquisq; tamen vteretur

ꝓpria domo tanquam ciuitate et sibi ipsis auxiliantes sicut pugna existente ad iniuriantes solū neq; sic vtiq; videbitur esse ciuitas, diligenter ꝓsiderantibus. Si quidē similiter colloquerentur ꝓgregatim et sigillatim. Manifestum ergo q̄ non est ciuitas ꝓmunicatio loci et eius quod est non iniusta agere ad seipsos. et mutue dationis gratia. ſz hoc q̄dem neccārium existere si erit ciuitas. attamen neq; existentibus omnibus his est iam ciuitas. sed ipsius bene viuere cōmunicatio t domiby t generiby gratia vite perfecte et per se sufficiētis nō erit tm̄ hoc nō vnū t eundē locū habitantiū et vtentium ꝓnubijs ꝓpter quod affectiōes facte sunt in ciuitatiby. et fraternitates t immolatōes t deductōes ipsiꝝ ꝓniuere. Quod āt tale amicicie opus. cōuiuendi eñ electio amicicia est Finis quidem ergo ciuitatis bene viuere: hic aūt finis gratia. Ciuitas āt genez et vicoꝝ cōmunitas vite perfecte t per se sufficientis hoc aūt est vt dicimus viuere feliciter et bene. Bonaꝝ ergo operationū ponendum esse politicam cōmunionē. sed non ipsius conuiuere. Propter quod quidē quicunq; adijciunt plurimū ad talem cōmunionē. bis ciuitatis attinet plus q̄ equalibus fm libertatem et genus. vel maioribꝫ. fm politicā āt virtutem, inequalibus. vel excedentibꝫ fm diuitias fm, virtutem aūt excessis. Q̄ quidem ergo omnes qui de policijs altercanť ꝓtem quandam dicunt iusti manifestum est ex dictis.

Queritur utrū melius

sit policiam regi a pluribꝫ q̄ ab vno solo. Arguit̄ ꝓmo q̄ sic. qz melius est policiam regi ab illo in quo est maioꝝ ꝓudentia. Sed maioꝝ ꝓudentia est in multitudine q̄ in vno. igit̄ ꝛc. Maioꝝ ꝓz ꝑ pbum dicentē in multis locis q̄ ꝓudentia est necessaria ad ꝓncipandū politice. Q̄t minoꝝ patet ex cōmuni ꝓuerbio Plus videt oculus q̄ oculus. Preterea. melius est regi policiā ab illo qđ est magis bonū q̄ ab illo qđ est minus bonum. sed multitudo hominū est melioꝝ ergo potius debz regere policiam. Maioꝝ patz. quia quāto aliquid est melius tanto ꝑfectius est et dignius maiori honorabilitate. In ꝯrarium arguitur in textu per hoc q̄ pbus nomiſ nat regnum inter policias ꝓmam t optimam policiam regnum aūt est optimus ꝓncipatus.

Sciendum ꝓmo

Q̄ſ sicut ꝓz ex ꝓdictis triplex ꝓt distingui ꝓncipatus ſcz politicus quo ꝓnceps ꝓncipatur policie. nō q̄dē fm multitudinē poteſtatis. sed sub poteſtate ſupioris. sicut dicerek q̄ ꝓpositura scabinaꝝ t ſiles essent ꝓncipatus Alij est regalis. t ille est fm pbm in ꝓmo huiꝰ cū quis fm ꝓpriā poteſtatē dñatur nō ſubdit ꝰ alteri. Tercij ē ꝓncipaꝰ economicus. t ille est triplex in domo. ſ. deſpoticus nuptialis t paternalis. vt habitū est in ꝓmo huiꝰ t de isto nō ē ad ꝓpositū. ſz tm̄ de politico t regali

Sciendū ſcdo. q̄ hoies in policia ſunt in duplici dra et fm hoc ꝓt fieri differēs hoim multitudo. Nā q̄dam ſunt hoies ꝓudētes et vigentes rōne intellectiua t inſequentes dictamen rōnis. t multitudo taliū hoim pōt tenere ꝓncipatū in recta policia. Alij ſunt hoies bruta les t inſequentes ꝓtem ſenſitiuā. et taliū hoim multitudo nullā ꝓt facere rectā policiā vbi ꝓncipank. eo q̄ tales inſequunť ſuas paſſiones et naturales inclinatōnes. t ſunt de facili inclinabiles ad rebellionē et ſeditōem Illi talis multitudo periculoſa est et dereſtabilis. eo q̄ inter tales hoies nō est iuſticia. immo inter tales nō est ordo. quāto eñ ſunt plures tanto deteriozes exiſtunt. iuxta illud Eſaie ꝓphete. Multiplicaſtis gentē t nō magnificaſtis iuſticiam.

Sciendū tercio. q̄ pbs ponens hanc dubitatōem in textu arguit multis rōnibus. q̄ melius ſit dñari multitudinē t maxime ꝓudentū hoim. Illi videk ꝓma facie q̄ euidenter ꝓbat ciuitatē vel policiā melius regi a pluribus q̄ ab vno. Videnť eñ in ꝓncipe tria foze neceſſaria. vt bñ et laudabiliter regat populū ſibi cōmiſſum. Primo eñ dz habere ſpicatiozē rōem. Scdo rectā intentōem. Tercio dz habere ꝑfectam ſtabilitatē. Illi fm hec tria vt magis diſcutiať materia ſumi ꝓñt tres vie. ex q̄bus venari poſſumus q̄ bonū ſit ꝓncipari plures t nō tm̄ vnū. Prima patet ſic. nā plures oculi plus videt q̄ vnus oculꝰ. et plures manus plus faciūt q̄ vna manus. t plures intellectus ſuparant vnū intellectū in cognoſcendo. quare ſi plures hoies dominenť erit ibi ꝓſpicatioꝝ rō. qz plura cognoſcunt q̄ſi ꝓnciparek vnꝰ tm̄ Illi pbs ait q̄ plures hoies ſic ꝓncipātes quaſi vnum hoiem multoꝝ oculoꝝ t multaꝝ manuum ꝓſtituunt. Scda via ad cognoſcendū hoc idē ſumiť ex recta intentione q̄ req̄ritur in ꝓncipante. Tunc eñ ꝓnceps recta hz intentōem ſi nō intendat bonū ꝓprium ſz cōe. quāto eñ minus intendit bonū cōe tanto peioꝝ est ꝓncipatus Sz ſi dominenť multi dato q̄ intendāt bonū ꝓpriū nō tm̄ omino recedunt ab intentōne boni cōis. qz bonum multoꝝ est quaſi bonū cōe. et bonū vnius est quaſi bonum ꝓpriū t ꝓuatū. qđ omino quaſi recedit a bono cōi. peius est ergo vnū ꝓncipari q̄ſ plures Tercia via ſumitur ex ſtabilitate q̄ req̄ritur in ꝓncipāte. Decet eñ ꝓncipē esse rectā regulā. et ſtabilē. vt ſcz p ira et ꝓcupiſcentiam et p alias animē paſſiones nō corrūpaťneq; puerratur. Sed vt ōt pbs citius corrūpit vnꝰ iudex q̄ſ plures. est q̄ meliꝰ plures dñari q̄ vnū ſolum. cuius autem rationes iſte videantur habere apparentiam t etiā effiꝫ

tacia m̃ nontamen simpliciter concludunt

Conclusio prima.

Nō est bonū ciuitatē vl̃ policiā regi a pluribꝫ egenis vt̃ pauperibꝫ Probaf̃. qz non est bonū regi p illos q̃ facilī rer corrumpunt̃ z flectunt̃ a recto iudicio. sz sic ē de pauperibꝫ. igit̃ ꝛc. Maior ptz de se. Sz minor ꝓbaf̃. qz oīs pauꝑ qrit abiectōem siue indigētie a se. z ei succurri. qō faciliter facere pñt p̃cipantes pauperes p acceptōnem munerꝫ. Ire pauꝑ assumptus ad p̃cipatū statim diues efficeret̃ p iniustas vsurpatōes. z sic eēt molest⁹ alijs et eos ꝓtēneret. eo q̃ (vt q̃dā dr) Asperius nihil est misero cū surgit in altum. Non ergo expediens est policiaz regi a pauperibus.

Oc̃clusio scda. nō est expediens policiā regi a pluribus diuitib⁹ nō virtuosis. Patet. qz vt hz phūs tales potētiores ceteris existētes inferrent alijs impotētioribus vim. z despicerent alios. hoc aūt nō ē expediens sed corruptiuū ciuitatis. g̃ ꝛc. Itē appetit⁹ diuitiaꝝ est inordinatus z tendit in infinitū. ex quo seq̃ret spoliatio substātie et facultatū subditoꝝ z oppressio pauperꝝ.

Oc̃clusio tercia. nō est expediēs ciuitatē regi a multitudine scdo mō dicta. scz brutali et bestiali Probatur quia ad rempublicam maxime req̃ritur p̃udentia que non est in tali multitudine vt dictum est.

Oc̃clusio quarta. bonū ē z expediēs ciuitatē regi a pluribꝫ ꝓtuosis. Probaf̃. qz illud est expediēs ad regimen ciuitatis q̃ q̃ acq̃rit finis ciuitatis q̃ est bñ viuere gr̃a vite q̃fecte z p se sufficientis. Sz hoc fit p p̃cipatū pluriū hoīm ꝓtuosoꝝ. sicut est in aristocracia si sint pauci. vel in thymocracia si sint multi. sicut ē multitudo primo mō dicta. nā phūs has duas policias ponit inter ceteras. g̃ cōclusio ē ꝑa. Et qz questio qrit cōparatiue de meliori policia. iō respondeť ad q̃sitū q̃ simpl̃r loquēdo melⁱ est policiā regi ab vno solo virtuoso q̃s a pluribꝫ. Probaf̃. qz quāto p̃cipat⁹ ciuilis magz assimilat̃ p̃cipatui toti⁹ vniuersi tanto est melior. vt puta magz accedens ad illud q̃ est optimū in toto vniuerso. sz policia (in qua p̃cipat̃ vn⁹ ꝓtuosus) est hmōi. g̃ ꝛc. Maior pz qz supponit̃ q̃ p̃cipat⁹ vniuersi est optim⁹. Et minor pz q̃ phūs duodecimo metaphysice dicentē Pluralitas p̃cipū mala. sit g̃ vn⁹ p̃ceps Preterea. ille p̃cipat⁹ ē simpl̃r melior. quo policia q̃pacē z ꝯcordiā efficit magis vna. sz hanc ꝯcordiā z vnitatē magis efficere p̃t q̃ est q̃ se vnū. magis aūt q̃ se vnitas repit̃ in p̃cipāte si dominet̃ vn⁹ p̃ceps q̃s si dominarent̃ plures p̃ncipes. immo cū plures dominant̃ nō p̃t eē pax in huiusmodi p̃cipatu nisi sint illi plures vniti z ꝯcordes ad inuicē Unꝰ aūt hō (vt habet̃ p̃mo ethicoꝝ) magis ꝯcordat sei ipō. g̃ p̃cipat⁹ vni⁹ simpl̃r ē melior. Ex quo z rōem huiⁿ sumere possumus ex naturalib⁹. nā in naturalib⁹ vbi ē aliq̃ regimē naturale sp illud reducit̃ ad vnū p̃cipans. Sicut videm⁹ in aiali. q̃ lz in eo sint mēbra diuersa ordinata ad diuersa officia z diuersos motus. est tū dare vnū mēbrū p̃cipale scz cor. ex cuius motu sumunt originē oēs motus aialis facti in corpore. Apes etiā (qz eis naturale est in societate viuere) naturaliter subsunt vni regi. Sicut eñ naturale est vt multitudo ab vno p̃cedat. sic etiā naturale ē vt in vnū reducat̃ Est igit̃ bonū regimen populi siue multitudinis si sit rect⁹ a pluribꝫ melⁱ ē tñ in regimine paucoꝝ. sicut in aristocracia. q̃s in regimine plurium vt in thymocracia. eo q̃ magis ad vnitatē accedit. Optima aūt ē monarchia siue gubernatio vni⁹ p̃cipis. eo q̃ p̃fectior ibi vnitas reseruatur. Unū cuius phūs arguit ad alterā p̃tē. non ē tñ de intentōe eius dominiū pluriū eē cōmendabili⁹ dñio vnius. dū tñ vtrūq̃ sit rectū. cū ipe pluries dicat in hoc libro regnū eē dignissimū p̃cipatū z optimū. Et sicut optimum pessimo opponit̃. ita regimē puersum vni⁹ (q̃ ē tyrannis) regno opponit̃. Sz vt soluant̃ obiectōes p̃acte ꝑsiderandū est. q̃ qz plures cognoscunt plus q̃s vn⁹. z citius corrūpit̃ vn⁹ q̃s plures. ideo si fiat monarchia et dominet̃ vn⁹ rex vel vn⁹ p̃ceps in toto p̃cipatu vl̃ regno. ille p̃ceps dz sibi sociare multos sapientes vt habeat multos oculos. z multos viros ꝓtuosos vt habeat multos pedes et multas manus. et sic fiat vn⁹ hō multoꝝ oculoꝝ. multoꝝ pedū. et multaꝝ manuum Hoc est dicere. p̃ceps dz eē multe p̃udentie q̃ oculos. bone affectōis q̃ pedes. recte operatōis q̃ manus. Nō g̃ dici poterit talē monarcham nō cognoscere multa. qz quantū spectat ad regimen regni quicq̃d oēs alij sapientes cognoscūt hoc totū ipe rex cognoscere dr Nec etiā dici poterit ipm de facili posse puerti z corrūpi. nā si rex dominari desiderat nō est possibile ipm peruerti. nisi totū ꝯsiliū z oēs sapientes ac etiā oēs quos sibi associauerit ꝓtigerit eē puersos. Et inde videť ipleuisse q̃d in litteris regijs ponit̃ q̃ regē ad relatōem sui ꝯsilij. Unū rex taliter p̃cipans intendit maxime cōmune bonū. Et tō si sic se habeat oīno dignū est ipm p̃ciperi. Si aūt aliter se habuerit. scz spreto ꝯsilio z dimissa societate sapientū z p̃udentū z ꝓtuosoꝝ viroꝝ vellet sequi suū q̃priū caput z appetitū p̃uarū. tunc nō eēt rex sed tyrannus. Talē g̃ nō esset meli⁹ dominari q̃s multitudinē pluriū. Nec dz vastare aliquā ciuitatē vel plagam alicui terre inferre ab scq̃ ꝯsilio multitudinis z maxime oīm sapientū sui regni. Et quo pz ad q̃positū q̃ oīm deoꝝ ꝯsiliū in solio iouis ꝑponderat ꝯsilio duodecim. Et ita p̃t videri qualiter multitudinis ꝯsilium sit melius q̃s paucoꝝ. hoc eñ intelligit̃ de multitudine sapientū z rōnabiliū viroꝝ. z nō de multitudine bestialiū et stultoꝝ. Ideo de ista multitudine bestiali dr p phūs. q̃ impossibile est q̃ ꝯsiliū multoꝝ stultoꝝ sit p̃ferendū cōsilio paucoꝝ ꝓtuosoꝝ z sapientū. Solo rōnum ptz. qz arguit de vno q̃ regit z p̃cipat̃ ab scq̃ ꝯsilio

Habet aūt dubitatōem q̃d oportet esse dominātiuū ciuitatis. aut eñ multitudinē aut diuites. aut epieykes. aut optimū vnū oīm. aut tyrannū. Sz hec oīa videnť habere difficultatē. q̃d eñ si pauꝑes (qz si plures sint) diripiant ea q̃ diuitū. hoc nō inuistū ē Videbatur eñ vtiq̃ p ioue dominatio iuste. iniusticiā ergo q̃d oportet dicere extremā. Rursumq̃ oībus acceptis qui plures ea que paucoꝝ. si diripiant manifestum q̃ corrūpunt ciuitatē. Atuero non q̃dem virtus corrūpet qō habz ipam neq̃ iustū

ciuitatis corruptiuũ. Quare palam ꝙ ⁊ legem hanc non est possibile esse iustã. Adhuc autẽ ⁊ actõnes quascũq; tyrannus egit necessariũ esse om̃es iniustas. vim em̃ inferet potẽtior existẽs. sicut et multitudo diuitibꝫ Ergo ne pauciores principari iustũ ⁊ diuites. Si ergo et illi hoc faciant et diripiant. et possessiones auferant multitudinis. Hoc ergo iustũ et alteꝝ. ergo hic q̃dẽ ꝙ sint praua oĩa et nõ studiosa manifestũ. Sed epieykes principari oportet et dños esse oĩm. ergo necesse alios oẽs inhonoratos esse q̃ nõ honorant̃ politicis ꝑncipatibꝫ. Honores em̃ dicimus esse ꝑncipatus. principantibꝫ aũt semꝑ eisdẽ necessariũ esse alios inhonoratos. sed vnũ studiosissimũ ꝑncipari melius Sed adhuc magis oblicharchicũ. qui em̃ inhonorati plures. Sꝫ forte dicit vtiq; aliq̃s dominatiuũ totaliter hoĩem esse. habentẽ accidentes passiones circa animã. sꝫ nõ legem prauam. Si ergo sit lex q̃dẽ oblicharchica aũt vel democratica. quid differt de dubitatis accident em̃ simil̃r dicta ꝑus. De alijs q̃dẽ ergo altera sit aliqua rõ. Qꝛ aũt oportet dominans esse magis multitudinẽ q̃ꝫ optimos q̃dẽ. paucos aũt. Uidebit̃ vtiq; solui ⁊ alicuiꝰ habere dubitatõem. forte aũt vtiq; veritatem. multos em̃ quoꝝ vnusquisq; est nõ studiosus vir. Tamẽ ꝯtingit cũ ꝯuenerint esse meliores illis. nõ vt singulũ. sꝫ vt sil̃ oẽs veluti cõportare censum his q̃ ex vna expensa elargite sunt. multis em̃ existentibꝫ vnãquãq; ꝑtem̃ habere virtutis et prudentie ⁊ fieri congregatoꝝ. quasi vnũ hoĩem multitudinẽ multoꝝ pedũ. et multarum manuũ. et multos sensus habentẽ. sic et q̃ circa mores et circa intellectuꝫ. Propter qđ et melius q̃ multi et q̃ musice opera ⁊ q̃ poetarum̃ alij aliã aliquã ꝑticulã. oĩa aũt om̃es Sꝫ in hoc differũt studiosi viroꝝ ab vnoquoq; multoꝝ sicut a nõ bonis bonos aiunt. et picta per artem a veris: eo ꝙ collecta sint dispersa seorsum̃ in vnũ: qm̃ seꝑatũ q̃dẽ pulchriꝰ habere. puto hoc q̃dẽ oculũ. altero ãt aliquo alterã ꝑticulã. Si q̃dem ergo circa totũ populũ et circa totã multitudinẽ ꝯtingit hanc esse drãm multoꝝ ad paucos studiosos. Inmanifestũ aũt forte ꝑ iouem palã ꝙ de q̃busdã impossibile eadẽ em̃ vtiq; rõ et in bestijs ꝯgruet. Eq̃dem q̃d differũt q̃dez a bestijs vt ꝯsequẽs est dicere. Sꝫ circa aliquam multitudinẽ nihil ꝓhibet qđ dictũ est esse veꝝ. Propter qđ et ꝑus dictã dubitatõnem soluet vtiq; q̃s ꝑ hoc. et habitã ipi quoꝝ oꝑtet dños esse liberos et multitudinẽ ciuiũ. Tales ãt sunt q̃cũq; neq; dignitatẽ hñt ꝟtutis nullã. ꝑticipare em̃ q̃dẽ ipos ꝑncipatibꝫ maximis non secuꝝ ꝓpter iniusticiã em̃ et ꝓpter imprudentiã hoc q̃dem iniuste agere. vtiq; hoc peccare ipos. Nõ tradere ãt neq; ꝑticipare terribile. cũ em̃ in honorem multi pauperes extiterint necessariũ ciuitatẽ hanc esse plenã seditõis. Restat vtiq; eo ꝙ est ꝯsiliari et iudicare ꝑticipari ipos. propter qđ q̃dẽ ⁊ Solon et alioꝝ legislatoꝝ aliqui statuunt suꝑ electões ꝑncipatuũ ⁊ correctões ꝑncipum. ꝑncipari aut singulariter Sinautẽ oẽs q̃dẽ em̃ hñt ꝯgregati sufficientẽ sensum ⁊ admixti melioribꝫ ciuitatibꝫ ꝓsunt. sicut nõ puꝝ alimentũ cũ puro. totũ facit vtilius pauco sigillatim. Aut vnusquisq; circa iudicare imꝑfectꝰ est Habet ãt ordinatio hec policie dubitatõnem ꝑmã q̃dem. qꝛ videbit̃ vtiq; eiusdẽ esse iudicare q̃s recte meditatus est. cuius q̃dem et meditari et facere sanũ laborantẽ ab egritudine presente. iste aũt est medicus. Similiter aũt et hic ⁊ circa alias experiẽtias et artes. sicut em̃ medicum oportꝫ dare correctões in medicinis. ita ⁊ alios in similibꝫ. Medicus ãt et q̃ operat̃. ⁊ q̃ architectonicus. ⁊ terciꝰ q̃ eruditꝰ circa artẽ. Sũt em̃ aliq̃ tales circa oẽs (vt ẽ dicere) artes Attribui/

mus aũt iudicare nihil minus eruditis q̃ scien
tibus. Deinde circa electõem eodẽ vtiq̃ modo
videbit habere: etẽm eligere recte scientiũ op⁹
ẽ veluti geometricoꝝ. et gubernatorẽ gubernati
uoꝝ. Etẽm si de q̃busdã opibus et artib⁹ parti/
cipant etiã ydeotaꝝ aliq̃ Sz nunq̃d scientibus
magis. quare ꝑm hanc q̃dem ratõnem nõ vtiq̃
erit faciendũ multitudinẽ dominans. neq̃ ele/
ctionũ ꝓncipatuũ neq̃ correctionũ. Sed forte
nõ oia hec dicunt bñ ꝓpter eã (q̃ olim) rõem. si
sit multitudo nõ nimis vilis erit emẽ vnusquisq̃
q̃dem deterioꝝ iudex scientib⁹. Oẽs aũt ꝯgre
gati meliores aut nõ deteriores. Et q̃ de q̃busdam neq̃ solus q̃ fecit neq̃ vtiq̃ optime iudi/
cabit. Quoꝝcunq̃ opera cognoscunt ꝛ qui nõ
habent artem puta domũ nõ solũ est cognosce/
re eius q̃ fecit. immo melius q̃ vtiq̃ ipa iudicat.
Ututur aũt economus. ꝛ gubernaculũ guber/
nator carpentario. et fastidiã epulans sed non
coquens. Hanc q̃dem ergo dubitatõnem fo/
rte videbitur vtiq̃ aliquis sic soluere sufficienter
alia aũt est habita huic. Videbitur emẽ inconue
niens esse maiorẽ eẽ dominos prauos q̃ epiey
kes. correctões aũt et ꝓncipatuũ electões sunt
maxime. quas in q̃busdã policijs sicut dictũ est
populis attribuunt. ecclesia emẽ oẽm taliũ domi
na est equidẽ. ecclesia q̃dem participant ꝛ ꝓsiliã
tur et iudicant a paruis honorabilitatib⁹ et cu/
iuscũq̃ etatis ꝑsunt aut opibus ꝛ exercitijs du
cunt. et maximis ꝓncipatibus ꝓncipanꝯ a ma/
ioribus. Simil᷑r itaq̃ soluet vtiq̃ aliquis ꝛ hãc
dubitatõem: Forte emẽ habent et hec recte. non
emẽ iudex neq̃ ꝓsiliator neq̃ ꝓcionator ꝓnceps
ẽ. ꝓtoriũ et ꝓsiliũ et populus. Dictoꝝ ãt vnus/
q̃sq̃ ps ẽ hoꝝ. dico ãt ptẽ ꝓsiliariũ ꝛ ꝓcionatorẽ
et iudicẽ. quare iuste dominans maiorum mul/
titudo. ex multis enim populus et consiliũ et
pretorium et honorabilitas aut amplior horuꝝ
omniũ q̃q̃ que eorum que ꝑm vnum. et ꝑm pau/
cos principantium magnis principatibus.
Hec quidem igitur determinata sunt hoc mo/
do. Prima autem dicta dubitatio facit manife
stum: nihil sit alterum quõ q̃ oportet leges re/
cte positas esse dominas. principem autem siue
vnus siue plures sint de his esse dominos: de
quibuscunq̃ non possunt leges dicere certitu/
dinaliter propterea q̃ nõ facile sit vniuersaliter
determinare de oẽibus Quales tamẽ quasdã
oportet esse recte positas leges nõdum palam.
sed adhuc manet olim dubitatum. Sed si simi
liter policijs. necesse et leges prauas vel studio
sas esse et iustas vel iniustas Uerum tamẽ hoc
manifestum q̃ oportet ad policias poni leges.
Atuero si hoc palam q̃ eas quidem que ꝑm re/
ctas policias necessarium esse iustas eas autem
que ꝑm transgressas non iustas:

Queritur utrũ scõm ut

iuslibet boni excessum debeant ꝓncipaꝝ dari seu distri/
bui. i. quãto q̃s plus abundat in bonis. tanto magꝭ de
beat ꝓncipari. Et arguit᷑ ꝓmo q̃ diuites debeant ꝓn
cipari magis q̃ aliq̃ alij. q᷑ diuites hñt sustinere ciuita
tem ꝛ pauperes. ne illa ciuitas ad alias ciuitates tran/
seat. ꝭz hoc nõ esset nisi deberẽt ꝓncipari rõne abundan
tie diuitiaꝝ. Et ꝓfirmat᷑. q᷑ diuites sunt alijs fidelio/
res. ꝯ magis debẽt alijs ꝓncipari. Tenet ꝓña. q᷑ fide/
litas req᷑it᷑ in principe. Et añs ꝓbat᷑. q᷑ diuites non
adeo faciliter corrũpunt᷑ sicut paupes q̃ valde flexibiles
et instabiles et incõstantes sunt. Deinde ꝓbat᷑ q̃ ꝑm
excessum ingenuitatis debeat ꝓncipatus distribui. naꝭ
ingenuitas (vt dt pꝫus) hoiem bonũ facit. ꝯ reddit ip
sum dignũ ꝓncipari Preterea arguit᷑. q̃ ꝑm virium
corporaliũ excessum ꝓncipatus debeat distribui. expe/
dit emẽ (vt dt Albertus) sup ꝓmo huiꝰ ꝓncipẽ esse pul
chrum formosum et robustũ siue bñ cõplexionatum. q᷑
ꝓpter hoc subditi magis eũ diligunt ꝛ obediũt ei. ꝯ ille
dꝫ ꝓncipari q̃ alios excedit in bonis corpis. In ꝓriũ
arguit᷑ autoritate pꝫi in ꝫa ponẽtis q̃ nõ ꝑm cuiuslibꝫ
boni excessum dꝫ ꝓncipaꝝ distribui Pro resp̃sione.

Sciendum primo.

Qꝺ ꝑm q̃ colligit᷑ ex dictis pꝫi in isto tercio. q̃tuor sꝯ
ptes in ciuitate bene regulata. scz diuites nobiles liberi
et virtuosi. ita q̃nunq̃ est ciuitas recta ordinata nisi ibi
sint iste quatuor partes. Qꝺ emẽ requirant᷑ diuites pa/
tet. q᷑ alꝫs ciuitas periret. nec diu sustineri posset. vt habꝫ

ñ est in scō huius. Ciuitas debet esse intantū opulēta vt suos inuasores ⁊ inimicos expugnare valeat hoc facere nō ꝑt si in ea nō sint diuites. non tñ dñt esse nimiū diuites. vt ibidē ꝺr. ne ciuitates alie ꝓuidiā eā molestent ⁊ inuadāt Qꝫ etiā ibi debeāt esse nobiles pz. qz officiū nobiliū in ciuitate est defensio ciuitatis. Vñ ⁊ socrates (vt supꝰ visum est) voluit in quibꝫ ciuitate esse ad minus mille bellātes. ꝑ quos intelligunt nobiles quoꝝ maxime interest vacare circa armoꝝ industriā. Qꝫ etiā ibi debeāt esse literi cōstat. qz non literi non debent regere. Qꝫ etiam in ciuitate debeāt esse aliqui virtuosi satis dictum est

Sciendū scōo. ꝙ iuriste aliter capiūt ingenuos ⁊ literos q̄ pḥs moralis. naz iuriste vocāt ingenuos ⁊ literos qui sunt ꝓcreati ex parentibꝫ literis ⁊ ingenuis siue nobilibus Ingenuitas em̄ apud eos nō respicit nisi genus eoꝝ q̄ ſz ex parētibꝫ literis ꝓcreati. Sz apꝰ pḥos respicit genꝰ eoꝝ q̄ ſz ex parentibꝫ literꝫ ꝓcreati. ⁊ cuz ꝫ sunt boni ⁊ virtuosi. Dicebat em̄ in ꝓmo huiꝰ. ꝙ nobilitas sola est animi q̄ moribꝫ ornat. Et ingenuitas simpl'r dicta ꝑm virtutē est suā mēda. Supponit aūt ex ꝓdictis ꝙ ad bonū principē necessario req̄runt due ꝑtutes. scz ꝓuidētia ⁊ iusticia. Ꝓuidentia q̄dem vt sciat eq̄ iusticiā ⁊ iudiciū quo oꝑtet ⁊ q̄n oꝑtz et sic de alijs circūstantijs. Vñ ꝓnceps est q̄dāmodo ministerlegis. cuiꝰ q̄dem legis est tm̄ dictare. et ꝓcipere q̄ facienda sunt ꝓncipis em̄ nō solū est ꝓcipere ꝑm legē. sz etiaz opari. Vñ videt. ꝙ si esset aliq̄s ꝓnceps bonus firmus et magne circūstantie ac ꝓuidētie nō habēs scriptā legē humanā. tunc melius esset ciuitatē illaz regi a tali ꝓncipe. q̄ bona lege sine principe. nam melius est ciuitatē regi ab illo quod est ꝓuidētius ⁊ iustius. princeps aūt est ꝓuidētior et iustior q̄ lex talis ⁊ intensiue ⁊ extensiue. Extensiue q̄dez quia vbi lex deficit ibi princeps suppler eo ꝙ ꝓncipis est legem condere Intensiue vero. qz lex dat vniuersaliter ⁊ nō ꝓticulariter. mō ꝓticularia sunt magꝫ certa. Qꝫ aūt sit iustior lege clarū est. qz tal' ꝓnceps nō ꝓcipit solū. sz etiā operatur. lex vero solū ꝓcipit. Supponēda est diuisio ex supradictis de triplici bono homis. Sunt em̄ bona aime ⁊ sunt bona simpl'r. Alia sunt bona corꝑis. Alia sunt bona fortune subiecta. que sunt bona ꝑm quid. quia cum eis bene stat malicia moralis Quibus ꝓmissis ponitur.

Conclusio ꝓma

Scōm diuitiaꝝ excessus non debēt ꝓncipatus distribui. Ꝓbat. qz ꝑm bonoꝝ illoꝝ excessum non dñt ꝓncipatus distribui cū q̄bus stat malicia moralis. que ꝓbet multis occasionē delinquendi. sed sic est de diuitijs. ḡ ꝓncipatus non debēt distribui ꝑm eas. Maior ꝓz ex dictis. Et minor ꝓbat. qz diuites sunt supbi ⁊ elati ⁊ ꝓceptuosi pauperes non ḡ tm̄ dñt eligi ꝑm excessum suaꝝ diuitiaꝝ

Conclusio scōa. ꝑm bonoꝝ corꝑis excessum nō debēt ꝓncipatus distribui. Ꝓbat ꝑ simili mō sicut ꝓcedēs conclusio. qz illa bona pñt toti ciuitati nocere. ⁊ etiā ꝓuent occasionem peccandi. ḡ hec cōclusio est vera

Conclusio tercia. ꝑm bonoꝝ aie excessum ꝓncipatus debent distribui. id est quāto aliquis plus in bonis anime abundat tanto melius debet ꝓnciꝑari. Patet cōclusio. qz ꝑm bonoꝝ excessus ꝓncipatus debēt distribui. que reddūt ꝓncipē aptū ad principandū. sed bona aie sunt hmōi vt añ visum est. ḡ cōclusio est vera Unde ꝑsiderandū est. ꝙ hoc generaliter in ꝓncipatuū vel honoꝝ distributōe est obseruandū. ꝙ ille q̄ distribuit ꝓncipatū ꝑsideret in ꝑsona ꝓmouenda illā ꝓprietatē. ꝑ quā id (qđ ei ꝓfert) est el debitus et cōgruū. ⁊ tūc recte fiat distributio. nec erit acceptio ꝑsone sed cause Sz si ꝑsideraret in eo cui aliq̄d ꝓfert nō id ꝓpter qđ ei debet qđ dat. sed aliq̄d aliud puta q̄ sit pulcher vel diues vel ꝓsanguineꝰ vel hmōi. tūc esset acceptio ꝑsonaꝝ. et ꝓtra ordinē iusticie distributiue. qz ille ꝓditōnes nō dñt mouere ad hoc sibi dandū. qz nō faciūt aliū tali re dignuz. Et iō ꝑhs in textu ꝺr. ꝙ si fiat alteratio inter fistulatores. quoꝝ vnus expedit in fistulatione ⁊ alius in multis alijs bonis. etiā in bonis virtutū. tñ melioꝛi fistulatori dñt dari plures fistule q̄ alteri. Et rō est. qz in isto est qđ facit eum dignū fistula. ſ. ars fistulādi. q̄ nō est in alio. q̄uis in eo sint multa alia ⁊ plura bona q̄ in illo Vñ ⁊ poeta Virgiliꝰ in bucolicis egloga tercia siꝛem altercatōez introducit inter duos pastores. ſ. menalcā ⁊ damethā. q̄b altercationib pa lemon introducit Judex q̄ vnicuiq̄ istoꝝ ꝑm ꝓportōez sue dignitatis distribuit qđ suū est dicēs. Vos vestrū interest tātas ꝓponere lites. Et fistula dignus. ⁊ hic q̄sq̄ amoꝛes Aut metuet dulces. aut experiet amaros. hec Virgilius canit. Pz ḡ q̄d sit rūdēdū ad q̄sitū. ſ. q ꝙ nō ꝼz cuiuslibet boni excessum ꝓncipatus dñt distribui. qz non dñt distribui ꝑm bonoꝝ corꝑis excessuz. nec etiā fortune. sz tm̄ ꝑm excessum bonoꝝ ꝓtutū q̄ ſz bona aie ⁊ bona hoīs simpl'r. Ex ꝓdictz seq̄t. q minꝰ sufficiēs ñ oꝛ ꝓferri in ꝓncipatu magis sufficienti. Ꝓz. qz nemo ꝺz velle id qđ ē ꝓtra bonū iusticie. sed bonū iusticie distributiue est q̄ vnicuiq̄ ꝑm dignitatē sue sufficiētie distribuant ꝓncipatus. ⁊ iō minꝰ sufficiēs altero non ꝺz nec de iure nature nec de iure diuino laborare aut ꝓcurare ꝓferri alteri sufficiētioꝛi se in honore ⁊ dignitate. Si ꝓo nō laboꝛet tāq̄ ꝓꝰ mouēs. sed ꝫ velit ex ꝓcepto sui superioꝛis. ſ. q̄ ꝓnceps suus vult ⁊ ꝓcipit q ipe ad talē honorē ꝓmoueat. nō videt eē ꝓtra iusticiā Et si dicat q nō ꝑt eē licitū q ꝓferat sufficiētioꝛi. Dico q imo. supposito q ꝓnceps vel superioꝛ habeat ꝓtātē ꝺrdināti vt ꝓmouēdi ip̄m ad honorē vel dignitatē. Et q ipe etiā sciat ip̄m esse vtilē ad tale officiū. lz etiā alter sit melioꝛ ⁊ magis sciens. si em̄ iste nō essz vtil' obiectio militaret Pz etiā q null' ignoras ⁊ imꝓuꝺēs ꝺz velle se ꝓferri alijs in honore ⁊ dignitate. Et ꝫ a fortiori pz. qz minꝰ sufficiēs q̄uis tñ sufficiēs ꝫ nō ꝺz velle respectu sufficiētioꝛis. Hoc etiā pz. qz solū boni ⁊ prudētes st̄ honorādi. Vñ ⁊ brūs Bernardꝰ in q̄ꝺā epla. Rex inq̄t fatuus in solio sedēs simea est. qz quāto simea magis ascēdit altius. tāto magis suas turpitudies oñdit. Ita est de fatuis regib ꝓncipib ⁊ dñis terrenis vel eccl'asticis. qz q̄nto magis eleuāt in honoꝛib ⁊ dignitatib tāto magis apparet eoꝝ stulticia ⁊ turpitudo. qz in eoꝝ cōfusiōe ⁊ ig̃minia redūdat. Ex ꝓdictis etiā pz. ꝙ nullꝰ ꝺz velle ꝓncipari vel dñari ꝓpter esse in ꝺcto seu ꝓtāte Pz ꝑ. de ꝺcto qz bonus ꝓnceps ꝺz sp laborare ad vnitate cōitatis cui ꝓfert. Ob hoc apl's ꝺr. Qui episcopatū desiderat bonū opus desiderat Et inde ē morꝰ brūs Gregoriꝰ papa se ꝓmo seruū seruoꝝ dei vocare. Sz q nō ꝓpter ꝓtātez in se pz. qz illud nō ꝺz appeti qđ nō est de se bonū. ꝓtās aūt et dignitas non ꝫ in se rōem boni ꝑ se. qđ pulchre ostēdit Boetius in li. de ꝑso. pḥie. pſa sexta. Pz ḡ ex dictis ꝙ cōsideratis duab ꝑsonis cum ꝓditionib ꝓtinentib ad tale officiū vel honorē. si ꝓnceps vel platus insufficiens ꝓferat sufficiētioꝛi (cuius forte in alicḥ alijs sit magis sufficies) q nō attinget dignitatē querit eq̄litatē ꝓportōis. que requirit in iusticia distributiua. Potest tñ contingere q ille qui recipit talem dignitatem nō peccabit. nec est iniustus. Et hoc expresse determinat in fine magnoꝝ moraliuz. ſ. ſz

et sexto ethicor. Non est itaq; de lege diuina tm̃. q officia beneficia z dignitates distribuãt dignioribꝫ reiectis indignis sed etiam de lege nature. vt patet ex deductõe phi Verendum est ergo nobis cristianis q oppositum nedum in dignitatibꝫ seculi facimus. sed etiam ecclesie

Ad rõnes ante oppositum Ad primã pcedit illa rõ de diuitibꝫ virtuosis. sed de alijs negat. vñ dcm̃ est añ q ceteris paribꝫ diues est alteri pferendus. Et siliter dr ad confirmationẽ. Ad scdam concedit rõ de ingenuitate z nobilitate morali que est fm opa animẽ. z nõ de ingenuitate de qua iuriste loquunt. de hac em̃ aliqua dicta sunt in principio huius.

Uoniã aũt in oibus qdem sciẽtijs z artibus bonũ finis. maximũ itaq; z maxime inpncipalissima oim. hec aũt est politica potẽtia. Est aũt politicũ bonũ qđ iustuz. hoc aũt est qđ cõiter pferens. Uidet autẽ oibꝫ eqle qđ esse qđ iustũ. z vsq; ad aliqđ qdẽ psentiũt Dis (qui fm phiam) fmonibꝫ in qbꝫ determinatũ est de moralibꝫ. Qđ em̃ z qbusdã qđ iustũ z optet eq̃ libꝫ eqles esse aiũt. Qualiũ aũt eq̃litas est. z q̃ liũ ineq̃litas. optet nõ latere. Dz em̃ hic dubitatõem z phiam politicã. Forte em̃ vtiq; dicet aliqs fm oĩs boni excessum optere inequaliter distribui pncipatus Si oĩa reliqua nihil differant. sed si les acciderit esse. differentibꝫ em̃ alterũ esse qđ iustũ z qđ fm dignitatẽ Atuero si hoc verũ erit z fm colorẽ z fm magnitudinẽ. et fm qđcunq; bonoꝝ supabũdantia q̃dã politicorũ iustoꝝ excedẽtibꝫ. Aut hoc superficiale falsũ. manifestũ aũt in alijs sciẽtijs z potentijs Sicr em̃ fistulatoribꝫ fm artẽ nõ dandũ supabũdantiaz fistulaz nobilioribꝫ. neq; em̃ fistulabũt melius optet aũt ei q̃ fm opus excedit dare z organoꝝ excessum. Si aũt nondũ palã qđ dr adhuc magis ipm pducẽtibꝫ erit manifestũ: Si em̃ sit aliqs excedẽs qdẽ fm fistulatoriã. multũ aũt deficiens fm nobilitatẽ vel pulchritudinẽ. etsi vnũ qđq; illoꝝ bonoꝝ sit maꝫ fistulatiua Dico aũt nobilitatẽ z pulchritudinẽ z fm analogiã excedant plus fistulatiua. q̃s ille fm fistulatiuaz. tm̃ huic dandũ differentes fistulaz. Optet em̃ ad opus ꝓpari excessum z diuitijs z nobilitati cõ parat nihil Adhuc fm hãc rõem om̃e bonũ ad om̃e vtiq; erit ꝓpabile Si em̃ magis aliq̃ magnitudo et totalit vtiq; magnitudo adeq̃bil erit et ad diuitias z ad libertatẽ. q̃re si plus hic dt ferat fm magnitudinẽ q̃s hic fm ꝑtutẽ. z amplior ꝑtutis magnitudo totalit excedit. erũt vtiq; ꝓpabilia oĩa. tãta em̃ magnitudo si melioz valẽtior tãta: palã q eqlis. qm̃ aũt ꝟ impossibile. palãq; in policijs rõnabilit nõ fm oẽm eq̃litatẽ altricant de pncipatibꝫ Si em̃ bi qdẽ tardi. bi aũt veloces. nihil ꝓpter boc optet bos qdẽ plus bos aũt minꝰ habere. sz in exercitatiuis agonibꝫ boꝝ dña accipit bonorẽ. sed ex qbꝫ ciuitas cõsistit in bis neccariũ fieri alteratõez ꝓpter qđ q̃dẽ rõnabiliter ꝓparant bonori nobiles et diuites z liberi: optet em̃ liberos eẽ z bonorabilitatẽ ferẽtes. nõ em̃ vtiq; erit ciuitas ex egenis oĩbus. sicut em̃ neq; ex fuis. Atuero si opus est boꝝ palãq; z iusticie z bellice ꝑtutis. neq; em̃ sine bis habitari ciuitatẽ possibile ẽ. sz sine ꝓzibus qdẽ ipossibile eẽ ciuitatẽ. sine bis aũt habitari bñ. Ad ciuitatẽ qdẽ igit eẽ videbunt vtiq; vel oĩa vel q̃dã boꝝ recte dubitari. ad vitaz ꝓbonã disciplina z ꝑtus marie iuste vtiq; dubitarent quẽadmodũ dcm̃ est z ꝓus. Qm̃ aũt oim neq; eq̃le optz habere eq̃les fm vnũ aliqđ solũ exñtes. neq; ineq̃le ineq̃les fm vnuz. ncẽ oẽs tales policias eẽ trãsgressiões. Dcm̃ est qdem igit z ꝓus q altricãt mõ q̃dã iuste oẽs. simplr aut nõ oẽs iuste. Diuites qdẽ qz plus regionis attinet ipis. Regio aũt cõe adhuc ad quentões fideles magis vt in plurib Liberi aũt z ingenui tanq̃ ppe inuicẽ. Liues em̃ magis q̃ generosi his q̃ nõ generosi. ingenuitas aũt apud q̃scũq; habet bonorabilis. Adhuc qa verisimile eos q̃ ex melioribꝫ Ingenuitas aũt est ꝑtus generis Similr z dicem⁹ iuste z virtutẽ altricari Lõ

municatiuã em̃ dicimus virtutẽ esse iusticiam cui necessariũ oẽs alias asseq̃. atuero ⁊ plꝰes ad pauciores. etem̃ valẽtiores ⁊ ditiores et melio res sunt vt acceptis pluribꝫ ad pauciores. ꝯ si oẽs sint in vna ciuitate dico aũt puta boni ⁊ di uites ⁊ ĩgenui. Adhuc aũt multitudo alia poli tica. vtrũ altricatio erit q̃s opteat ꝑncipari aut nõ erit. Scd̃m vnãquãqꝫ q̃dẽ igit̃ policiaꝝ dic taꝝ indubitatũ iudiciũ q̃s opteat ꝑncipari Do minãtibꝫ em̃ differũt ab inuicẽ. puta hec q̃dez eoꝝ ꝑ diuites. hec ãt eoꝝ ꝑ studiosos viros. sic et aliaꝝ vnaq̃qꝫ eodẽ mõ Attñ ꝯsideramus qñ circa idẽ tp̃s hec existũt qũo determinãdũ si ita qꝫ sint numero pauco valde q̃ virtutẽ hñt. quo oportet diuidere mõ vel hoc ꝙ pauci ad opus optet ꝯsiderare si possit habitari ciuitas vel ꝙ tãti multitudĩe vt sit ciuitas ex ip̃is Est adhuc dubitatio q̃dã ad oẽs altricãtes de politicꝫ ho noribꝫ. videbunt̃ em̃ nihil dicere iustũ q̃ ꝓpter diuitias volũt ꝑncipari. silr̃ autẽ ⁊ q̃ ꝑm genus palã em̃ rursus ꝙ si q̃s vnus ditior oĩbꝫ est. pa lã ꝙ ꝑm idẽ iustũ optebit hũc vnũ ꝑncipari oĩ bus. Silr̃ aũt ⁊ deferentẽ ingenuitatẽ altricãti bus ꝓpter libertatẽ. Idẽ aũt his accidet ⁊ cir/ ca aristocratias de virtute. Si em̃ aliq̃s vnꝰ sit melior vir alijs q̃ sunt in politeumate studio sis exñtibꝫ hũc optet esse dñm ꝑm idẽ iustũ. ꝯ si et multitudinẽ optet esse dñans. qꝛ valẽtiores sunt paucis. ⁊ si vnus vel plures q̃dẽ vno pau ciores aũt multis valentiores sint alijs. Hos vtiqꝫ optebit dños esse magis q̃ꝫ multitudinẽ Oĩa itaqꝫ hec videnť facere manifestũ ꝙ horũ termĩoꝝ nullus rectꝰ sit ꝑm quẽ volũt ip̃i q̃dez ꝑncipari: alios aũt oẽs sub se subijci Etem̃ vti qꝫ ad eos q̃ ꝑm ꝟtutẽ volũt dñi eẽ politeumatꝫ Silr̃ aũt ⁊ ad eos q̃ ꝑm diuitias. hñt vtiqꝫ di/ cere multitudĩs rõem quandã iustã. nihil em̃ ꝓ hibet aliqñ multitudinẽ esse meliorẽ paucis et ditiorẽ nõ vt ꝑm singulũ. sed vt simul oẽs Prop ter qd̃ ⁊ ad dubitatõem quã q̃runt ⁊ p̃mittunt q̃dam ꝯtingit hoc mõ obuiare. Dubitãt em̃ q̃ dã vtrũ legislatori volẽti ponere rectissimas le ges sit ponendũ leges ad ꝯferẽs melioꝝ. vl̃ ad id qd̃ pluriũ cũ acciderit qd̃ dcm̃ est. Qd̃ rectũ aũt sumendũ forte rectũ aũt forte ad ꝯferẽs to/ tius ciuitatis ⁊ ad cõe ciuiũ Ciuis aũt cõiter q̃ dem est q̃ ꝑticipat eo qd̃ est principari ⁊ subijci ꝑm vnãquãqꝫ aũt policiã. alter ad optimã aũt q̃ p̃t ⁊ eligit subijci ⁊ ꝑncipari ad vitã q̃ ꝑm vir tutem. Si aũt est aliq̃s in tantũ differẽs ꝑm ex cessum virtutis vl̃ plures q̃dẽ vno. nõ tñ possi bile ꝯplementũ exhiberi ciuitatis vt nõ sit cõ/ ꝑabilis alioꝝ oĩm virtus neqꝫ potẽtia ip̃oꝝ po litica ad eã q̃ illoꝝ siue plures siue vnus eamqꝫ illius solũ nõ adhuc ponendũ ꝑtẽ huius ciuita tis. iniuriabunt̃ em̃ dignificati eq̃libꝫ ineq̃les tm̃ exñtes ꝑm virtutẽ ⁊ ꝑm politicã potentã. si cut em̃ deũ inter hoĩes verisil̃e esse talẽ Vñ pa lã qꝛ ⁊ legislatõem necessariã eẽ circa eq̃les ⁊ ge nere ⁊ potẽtia. de talibꝫ aũt nõ est lex. ip̃i em̃ sc̃ lex. Etem̃ deridẽdus vtiqꝫ erit aliq̃s leges sta tuere tẽptans de ip̃is dicent̃ em̃ vtiqꝫ forte q̃ q̃ dem antisthenes ait. Leones cũ dentibꝫ lepus culis ⁊ eq̃le volentibꝫ oẽs habere. Propt̃ qd̃ ⁊ ponũt relegatiõez demoscratisare ciuitates ꝓp ter talẽ cãm. he em̃ vtiqꝫ ꝓsequunt̃ eq̃litatẽ ma xime oĩm. q̃re eos q̃ videť excedere potẽtia ꝓp ter diuitias vel multos amicos vel ꝓpt̃ aliquã aliã politicã potentiã relegabãt ⁊ trãstulerũt ex tra ciuitatẽ tp̃ibꝫ determinatis. Fabulať aũt ⁊ argonautas eradeã dereliq̃sse ꝓpter talem cãm non em̃ voluisse ip̃m ducere argo .i. nauẽ cum alijs tanq̃ꝫ excedentẽ multuꝫ nautas. Propter quod ⁊ vituperantes tyrannidẽ ⁊ periandri tra sibulo ꝯsiliũ nõ simplr̃ estimandũ recte increpa re. aiunt em̃ periandruꝫ dixisse q̃dem nihil ad/

missum ꝓconē de ꝓsilio. sed auferentē exceden
tes spicarū planasse areā Vñ ignorāte quidem
ꝓcone eiꝰ qđ fiebat cām. pferēte āt qđ itellexisse
ꝓtingit trasibulū q optet excellētes viros pe/
rimere. hoc em̄ nō solū expedit tyrānis. neq; so
lum tyrāni faciūt. sed silr̄ habz̄ circa oblichar
chias z circa demoscratias. Relegatio em̄ eā
dem hz potentiā mō quodā. scz̄ pbibere excel/
lentes z fugare. Idē aūt z circa ciuitates z gē/
tes faciūt q̄ dñi potētie. velut atheniēses quidē
circa sanios z thios z lesbios. Luz em̄ magis
imperialiter haberēt ꝓncipatū humiliauerunt
ipos ꝓter pacta. Persaz̄ aūt rex medos z babi
lonios z alioz̄ sagaces factos (q̄ fuerant aliqñ
in ꝓncipatu) dispsit sepe. Problema aūt vlr est
circa oēs policias etiaz̄ rectas trāsgresse q̄dem
em̄ ad id qđ ppriū respiciētes hoc agūt nō solū
sed circa cōe bonū intendētes eodē aūt hūt mō
Palā aūt hicz̄ in alijs artib⁹ sciētijs. neq; enim
pictor sinet vtiq; aīal habere pedē excedentē cō
mensuratōem. neq; si differat pulcritudine ne/
q; puppim nauisfactor. vel aliaz̄ ptiū nauis ne
q; vtiq; magister chorī eū q̄ altius et pulcriꝰ to
to choro cantat sinet silr̄ chorū agere: q̄re ꝓpter
hoc q̄dem nihil phibet monarchas ꝓcordare
ciuitatib⁹. sed ppio ꝓncipatu pficuo ciuitati/
bus exīte hoc agūt ꝓpter qđ p̄m excessas ex/
cellētias hz aliqđ ciuile iustū sermo. q̄ circa rele
gatōem. melius q̄dē igit legislatorē a ꝓncipio
sic instituere policiā. vt nō indigeat tali medici
na. Scđa aūt navigatio si euerint tēptare diri
gere tali aliq̄ directiōe. qđ q̄dē nō faciebat cir/
ca ciuitates. nō em̄ respiciebāt ad ꝓferens pro
prie policie. sed seditiose vtebant relegationib⁹
In trāsgressis igit q̄dē policijs qđ q̄dē singu/
lariter expediat z iustū sit manifestū. forte aūt z
qđ nō simplr̄ iustū z ℔ manifestū. Sz in optia
policia hz multā dubitatōem. nō p̄m alioz̄ bo
noz̄ excessum. puta roboris z diuitiaz̄. et mul
titudinis amicoruz. sed si quis fuerit differens
p̄m virtutem quod oporteat facere. non enim
diceret vtiq; optere eijcere z trāsferre talē. Atue
ro neq; ꝓncipari talē. silr̄ em̄ z vtiq; si iouē ꝓn/
cipari velimus ptiētes ꝓncipatus. Relinq̄tur
ergo q̄ z videt aptū natū ee tali obedire oēs le
tant vt reges sint tales perpetui in ciuitatibus

Queritur. utrum ho-

mo excedēs oēs alios in aliq̄ bono in ciuitate vel policia di
cendus sit inciuilis z nō ciuis Arguit q̄ nō. qz nemo ꝓ
ter bonū dz incōmoditatē reportare. sed talis reportat in/
cōmoditatē ꝓpter bonū si quaret dignitate ciuis. ergo ꝛc̄
Preterea nā si sic esset seqret q̄ si in ciuitate esset hō vir
tuosus deberet expelli. qđ est incōueniens. q̄ ꝛc̄. In cō
trariū arguit. qz ciuitas est similiū z equaliū. q̄ ille q̄ est dis/
similis z inequalis nō est ciuis censendus. Añs pz ex pho
primo z scđo huius ponēte hanc esse eius cōditionē

Sciendum primo

Qđ sicut pz ex dictis duplex est policia in genere. scz bñ re
gulata z trāsgressa. q̄ vocat ab Aristotele trāsgressio poli
cie. Vñ ciues de policia recta intendūt bonū cōe ꝓncipali/
ter quaro bono postposito. oppositū aūt est in policia trans
gressa Sciendū scđo q̄ excessus p̄t ꝓsiderari inter ciues
respectu bonoz̄ tripliciū scz aime. aut corpis. aut fortune.
Vñ q̄ excedit alios in bonis aīe dr̄ heroicus z simplr̄ bo
nus. z talis nō est in q̄ntū hmōi subditus legi hūane. Dic
cit em̄ phs q̄ talis est sibiipi lex. dr̄ em̄ Plato q̄ lex ꝓpter
malos z nō bonos est posita. Et apls ad thimotheū dr̄.
q̄ iusto nō est lex posita. Et cā est. qz nullis dat lex nisi q̄re
nus p eā suos actus in debitū finē dirigāt. Sed talis hō
heroicus nō indiget aliq̄ extrīseco p qđ dirigat actꝰ suos
et ob hoc dr̄ q̄ in bono hoie oīa rōni ꝓlonāt. et oīs malꝰ est
ignorās. Silr̄ alibi dr̄ apls q̄ ꝓpter trāsgressores lex posi
ta est ꝛc̄. Sciendū tercio. q̄ q̄ñcūq; spes vel forma alicu
ius ꝓsistit in ꝓportōne si sit aliqđ qđ illā ꝓportionē excedat
ip̄m non attingit ad illā formā. Hoc em̄ clarꝰ est videre in
naturalib⁹. si em̄ in naturalib⁹ nō est debita rei mutatio p̄n
cipioz̄ z ptiū. nō p̄t res ipa salua ꝓsistere. Amicicia āt (vt
hz phs. viij. ethicoz̄) ꝓsistit in q̄dā ꝓportōe. z ideō q̄diu ma/
net hec ꝓportio vlr̄ silitudo inter amicos tā diu manz ami
cicia Et inde ē q̄ vt plurimū q̄n alter amicoz̄ excedit alte
rū ita q̄ talꝰ ꝓportio q̄ pus inerat excedit. soluitur amicicia
ob hoc phs. viij. ethicoz̄ dr̄. q̄ amicus nō dz alteri velle ma
xima bona. qz q̄ cito talꝰ amicꝰ essz ad maxia bona. ꝓmo/
tus fieret dissolutio ꝓportōis amicicie. qz ꝓ o ciuilitas cōsi/
stit in q̄dā ꝓportōe ciuū ad inuicē z in q̄dā amicicia. ideō pz
q̄ aliqs dr̄ ciuis. nō q̄dē absolute sed in respectu. Non est
em̄ aliud policia q̄ ordo ciuū inter se z in ordie ad ꝓncipā
tē. vt añ dcm̄ est. Ciuis āt dr̄ in respectu ad policiā. vt pz
ex definitōe ciuis sup̄ posita. Et ideō necārio requrit in ciuita
te z policia ꝓportio amicicie Et si dicat q̄ cū amicicia sit in
ter bonos z ꝓtuosos. vt pz. viij. ethico. seqret q̄ oēs ciues
essent virtuosi. z boni. q̄ñs est falsum. ergo ꝛc̄. Rñdetur

q̄ triplex est amicicia. Quedā est ꝓpter bonū simp̄r. vt est bonū honestum. Quedam ꝓpter bonū vtile. Et quedam ꝓpter bonū delectabile. Et inter istos tres modos amicicie sola prima dr amicicia simp̄r. alia vero nō ꝓprie nec vere dr amicicia. vt pulchre deducit Tullius in suo libro de amicicia. Dicit ergo si policia est optima t bñ regulata tūc omnes sunt boni simp̄r. In alijs vero trāsgressis nō oꝑtet q̄ sit amicicia simp̄r. sed talis que sufficit ad ciues ad hoc q̄ tendant ad finem policie

Conclusio prima

Et responsiua scz q̄ homo excedens oēs alios in aliquo bono de illa policia est dicēdus nō ciuis sed supciuis Probatur. qr talis excedit ꝓportōem ꝑm habundantiā. ḋa rō ciuis cōsistit in quadā ꝓportione hoīm simul habitantiuz et ergo (ex quo talis excedit oēs alios) sequtur q̄ ibi non est ꝓportio. Unde si policia sit recta dr non ciuis ex habundantia boni ꝑm q̄d. puta fortitudis. diuitiaꝝ. t pulcritudinis membroꝝ. Ex quo pz. q̄ homo excedens virtute oēs alios in policia est dicēdus supciuis. Cuius rō est. ḋa non est dicendus ciuis. vt patz ex dictis. Ille em̄ qui sic est bonus q̄ non subijciat legi. sed sibimet est lex (vt loq̄tur philosophus) excedit limites ciuitatis que sunt inter similes et equales equalitate ꝓportionis. vnde et p̄bus vocat talem hominē qui scz excedit oēs alios in scia et virtutib⁹ virum heroicū t diuinuz. quare t merito dici p̄t supciuis. Et qui oꝑtet in omni policia ciues ita disponi vt possint consequi finem intentū. ideo ad principantē spectat nedum prouidere populo de attingendo medio. sed etiā violēter debet remouere omnia. ꝓhibentia hmōi finis cōsecutionem Si sit ergo in ciuitate vel policia homo ꝓ quē destruitur finis ad quem ordinatur policia. talis debet a ciuitate expelli. Et hoc satis innuit p̄bus t maxime in ciuitatē aut policia trāsgressa. q̄ non est rōne ordinata. Homo q̄ excedit oēs alios in ciuitate in aliquo bono est ab illa policia expellendus. Si em̄ in bonis corpis excedit puta fortitudie pulcritudine. ceteri vel molestant ab eo vel minus honorabiles habentur. in bonis vero fortune si quis excedat ipse posset ꝓ diuitias suas alios oppꝛimere. Sz t de bonis aie patet etiam. qr ipe non posset ꝑmittere mala in ciuitate fieri si esset ita excellēter virtuosus Ideo virtuoso melius est discedere a ciuitate transgressa q̄ manere ibidē. sed si policia essz bene ordinata homo excedēs oēs alios in aliquo bono t maxime in bono aime non esset ab ea expellēdus Ille em̄ nō est a ciuitate expellendus. qui ad seruandum finem policie maxime tendit. talis em̄ est virtuosus. Nam finis quē intendit est bonū virtutis. quod etiā est bonū policie recte t bene ordinate. Silr etiā ille nō est expellēdus q̄ in ciuitate. cōmunitate. vel policia est velut regula et norma bene viuendi omniū aliorꝝ de policia. sed iste q̄ excedit in virtute est hmōi respectu eoꝝ qui sunt in bona policia. Et ideo cōcludit p̄bus q̄ talis. si sit i policia debet eligi in principē. quod intelligi debet si in tali policia princeps habeatur ꝓ electionem Nam sicut in maiori mūdo ille est ꝑn ceps q̄ oēs alios excedit in bonitate. ita debet esse in minori mūdo. t si cetera sint paria. quod notanter dr. qr supponitur q̄ virtuosus habeat ꝓudentiā et sapientiā q̄bus sciat debite regere subditos suos t ciues in policia. Et si dicat q̄ talis est imꝓportionatus alijs nec subdit legi vt ꝓz ex dictis. t ita videt expediens q̄ releget t expellat. Dico q̄ cūius talis nō esset coercendus ꝑ leges. qr in eo nihil est reꝑimendū. tm̄ ꝓpter suam ꝑfectionem non vellet eas transgredi sed seruare. nec tm̄ deberet haberi sicut alij ciues vt dictū est. sed sicut supciuis et quēadmodū dominus. cui alij deberent ꝑmpte obedire sicut regule. Sz ꝓp intellectu eoꝝ que habentur in textu

¶ Considerandū est. q̄ p̄bus ꝑma facie videt dicere de oīb⁹ ciuib⁹ siue principib⁹ siue alijs q̄ debēt relegari et expelli. sed tm̄ nō intendit (vt videt loqui) nisi de subditis ciuib⁹. cūius forte ḋam dicunt q̄ vbi ꝓnceps talis excedens cōcordaret cuz ciuitate non deberet expelli. si forte discordaret deberet expelli et relegari. De subditis ꝓo relegatio nō debet fieri nisi cum verisimile est q̄ illi qui excedunt in bonis ꝑdictis possent nocere t officere ciuitati Si em̄ in aliqua policia esset alicūs qui ꝓpter suam potentiam posset ceteris ciuib⁹ nocere. deberet ꝑ principē minui sua potestas t saluari ꝓportio inter cōciues. et ꝑ princeps facere hoc auctoritate multitudinis. vt habet̄ quinto ethicoꝝ. ḋa in hoc faceret iuxta intentionem legislatoris. que ḋ dem est de salute boni publici t cōmunitatis. Et sic patz ex ꝑdictis quis debet dici ꝓprie ciuis. t ḋs nō. t qui debēt relegari a policia. t qui non. t aqua policia hoc fieri decet

Ulterius considerandū q̄ p̄bus videtur sibīpsi ꝓtraria dicere. dixit em̄ ꝓius q̄ melius est multitudinem aliquaz principare q̄ paucos. dixit etiaz q̄ si vnus principaretur alij essent inhonorati qđ est incōueniens. In ista vero parte dicit q̄ iste qui sic excedit alios non est ciuis. sed ille qui nō est ciuis non dz principari. cuius ꝓrariū dicit sub his verbis. Relinqtur autem q̄ t videtur aptum natuz esse tali obedire omnes leraꝝ vt reges sint tales perpetui in ciuitatibus. Ad hoc dicenduz si vnus inueniaꝝ qui excedit omnes alios in virtute iste debet principari qui magis accedit ad principatū naturalem t ad principatū vniuersi. sz iste est huiusmodi vt dictū est. ergo ꝛc. Et ad id qđ ꝑmo obijciebaꝝ (quod p̄bus superius dixit) q̄ magis expedit multitudinē principari siue dominari. Dico q̄ ipse intelligit de policia in qua nō est notabilis excessus. t in qua virtus vnius non multū excedit virtutem alioꝝ. quod in ꝓposito non cōtingit. Nec valz quod secūdo obijciebatur si vnus vel plures principarenṫ q̄ omnes alij essent inhonorati. quia in policia recta t ordinata q̄libet diligit gradū et statum ꝓpꝛium t etiam gradum alterius. t ō vult honorem ꝑm gradum eius nec vult honorem alterius diminuit. t ideo si sit vnus excellens omnes in virtute volunt sibi honorem qui debetur ei. Nec valet quod tercio diceb⁹ tur. quia p̄bus dicit q̄ solus ciuis debet principari. cui⁹ oppositum dicit hic. Conceditur ꝑm ꝓdicta q̄ solus ciuis debet principari in omni alia policia a regali. sed si sit aliqs supciuis ꝓpter virtutez ille debet esse monarcha regni. q̄ est optima policia in cōparatione ad alias.

Ad rōnes ante oppositum

Ad ꝓmā dico q̄ eo ipso q̄ quis virtuosus relegat̄ a ciuitate vel policia transgressa fit sibi magn⁹ honor. qr virtute sua mereat̄ a consortio t cohabitatione maloꝝ excludi. t ideo debet negari minor. scz q̄ fiat ex bono super aliqđ incōmodum nisi ꝑm quid in bonis forsan fortune aut alis sed inde relucet virtus ea que ꝓmet ad bonum honestum quod est ꝓstantius. Ad secundā patet solutio ex dictis. nam virtuosus debet expelli a policia male recta t trāsgressa. non autem a bene recta. quia a policia bene recta habetur virtuosus ꝓ regula

Orte autē bene habet post determinatas rōnes trāsire cōsiderare de regno. Dicimus eīm rectaz policiaz vnā esse banc. cōsiderandū aut vtrū expediat future bene habitari ciuitati z regioni rege regi aut nō. Sed aliqua alia policia magis vel aliqbus qdem expedit aliqbus aūt nō expedit. Oportet itaqz pmo diuidere vtrū vnū aliqd genus est ipius vel plures hz differētias. facile itaqz hoc addiscere qđ plura genere cōtinet. z pncipatus modus est non vnyomniū Qui eīm in latonica policia videt qdem esse regnū maxime eoz que fm legē. nō est aūt dominās oīm. sed qn exigerit regionē dux est eoz que ad bellū. Adhuc aūt q ad deos attributa sunt regib. hoc qdem igit regnū velut ducatus qdem exercitus imperiał. z ppetuus est occidēti eīm nō dns. si nō in aliq regno: quē admodū sub antiqs in bellicz exitib pmptus potens legē signat homerus Agamennon eīm male qdem audiēs deprimebaf in p gregatiōibus. egressus aūt z interficiendi dn os erat. dixit eīm quem ego videro fugientez e prelio non sufficiens erit sibi fugare canes vel vultures. apud me enim est mors

Queritur. Vtruz licituz

sit in policia bene recta malefactores z vitiosos occidere Arguit q nō. qz illō qđ est fm se malū nullo mō lz fieri. vt pz p Augustinū in li. pra mendaciū. z p phm tercio ethi. sed occidere hoiem fm se est malū. qz ad hoies omēs debemus charitatē habere. amicos aūt volumus viuere z eē. ānto ethicoz. g nullo mō licet hoiem occidere. etiā malefactorē. Preterea illud nō est licitū qđ nō est pformē diuine iusticie. sed fm diuinā iusticiā peccatores ad penitentiā reseruant. Vnde dns Luce. xix. in parabola phibuit extirpari zizania q sz filij nequā vt ibidē dz. g iusticia humana dz tales tolerare z nō morti tradere In prariū arguitur p phm in textu. Dicit eīm q agamennon q fuit rex et dux exercitus in ytalia egressus erat ad pugnā interficiendi cā. Vñ recitat ab homero de ipo agamennone q dixit ad suos. quē ego vidi fugientē a plio nō sufficiens erit sibi fugare canes vel vultures. et sequitur apud me eīm est mors. Vnde z hoc cōsonat legi diuine. Dicit eīm Exodi xxij. maleficos nō patieris viuere sup terram.

Sciendum pmo

Qz in policia aliqs pt esse dupl'r malus z vitiosus Uno mō qz vicij suū noceat solū sibi sicut sunt illi q mala cogitant pra proximū (vt sunt inuidi) nō tñ exequunt in actū et de talib nō intendit qstio. Alio mō q vicij alij noceat. Et hoc etiaz pt multipl'r esse. nam qs pt alteri nocere aut bellando aut rixādo aut seditionē cōcitando. Vñ ista tria bellū rixa z seditio quentur in hoc q importāt quandā contradictionē z altricatōem inter hoies. differunt tñ in se. qz bellum pprie est pra extraneos hostes. qa est multitudis cōtra multitudinē. Rixa aūt est vnius ad alterū vl' pauco rum ad paucos. Seditio aūt est inter ptes vnius multitudinis inter se dissentiētes. puta cū vna ps ciuitatis excitat cōtra aliaz. z tō qn seditio directe opponit bono ciuitatis (qđ dz pax z pcordia ciuitatis) est maximū malū in ciuitate. Et de tali vicioso vicio aut sibi sibi pt intelligi titulus qstionis. hoc eīm malū maxime nocet ciuitati. De bello vero qđ est multitudis pra multitudinē cuius aliquotiens nocet ciuitati. tñ pt esse iustū z directū z p se. pdesse ciuitati. nō est aūt sic de seditōe. imo pt reponi in numero illoz malox q hñt secū quolutā malitiā. q nō pt bene z recte fieri. vt hz phs. vi. ethicoz. cuius aūt rixa (q est inter ciues) nō sit licita. qz ex ea insurgere solet multa mala. nō tñ directe opponit bono ciuitatis in se. sicut eīm pcentio importat quandā ptradictionē in factis inter singulares psonas. sic rixa videt esse quodā puatū bellū qđ inter puatas personas agit. nō ex aliq publica autoritate. sed magis ex inordinata volūtate. z tō rixa sp importat malū z deordinatiōnē in eo q alterū inuadit iniuste. inferre aūt nocumentum primo sp est malū. in eo aūt q se defendit pt esse sine peccato. z qnqz cū leuiori petō z qnqz cū grauiori. fm diuersos motū animi z diuersum motū se defendendi. nā si solo animo repellēdi iniuriā illatā z debitā moderatōne se defendat nō est malū. nec ex pte sui pprie dici pt rixa. si vero alio vindicte vel odio vel cū excessu debite moderatiōis se defendat sp est malū. qz ersi motus animi sit leuis pra inuasorē. grauis tñ (cū deliberato aīmo pra impugnantē insurgit ad eū occidendū) efficit. Ex pdictz sequitur q seditiosus in ciuitate peior est cs rixosus. Patz qz seditio prariat maiori bono cs rixa. bonū eīm pmune p seditōem impugnat. sed priuatū p rixā sicut aūt illi q se defendūt cū moderatōe animi nō sunt dicēdi rixosi. nā fm oīa iura vim vi repelle re lz cū moderamie inculpate tutele. ita illi q bonū cōe defendūt non sunt dicēdi seditiosi. sed potius eis resistentes Ulterius cōsiderandū est p modū suppōnis. q qlibet ps alicuius totius ad suū totū ordinat sicut impfectū ad pfectum. Patz. qz qlibet ps totius aliqn toti deseruit z aliquā do nō. z ideo licitū est ptem putridā abscindere ne totū corpus pereat. qlibet aūt psona priuata in ciuitate ordinat ad totā cōmunitatē sicut ps ad totū vt dcīm est. cū aūt ps alicuius totius nō debeat dici ps eius si toti nō pgruit. vt dr Augustz. Turpis est ps que suo nō pgruit vniuerso. nullus g dz nūerari inter ptes ciuitatis p suā malā quersatiōnē. Et tō dicebat phs in pmo huj q talis dz dici inciuilis z bestialis. qz insequitur ptē bestialē vel sensualē z nō ptē intellectiuā fm quā dr hō. cū g pnceps ciuilis z politicus intēdat bonū cōe ad ipm spectat tollere oīa nocumenta z impedimēta ab assecutōe sui finis. q est bonū cōe ciuitatis

Conclusio pma

Et rnsiua. Licitū est in policia z in ciuitate bñ recta malefactores z seditiosos hoies occidere. Probat. qz qlibet hō

singularis cõparat ad totã cõitatẽ sicut ps ad totũ. vt nup dicebat. ſz si saluti totius corpis derogat aliqđ mẽbrũ ps dz abscindi ⁊ trũcari. g̃ si aliquis sit hõ periculosus ciuitati et corruptiuus ꝓpter aliqđ vicium vel ꝓpter seditiõem. ſequitur q laudabiliter occidit vt bonũ cõe seruetur. Vñ ⁊ apostol⁹ paul⁹ a cõmunitate corinthęoꝝ volens malos hoies remouere dr. Tollat de medio vestri q malũ opus fecit. scz fornicatiõem de qua ibi loquit. Et ſequitur. nescitis q modicũ fermẽti totam massam corrumpit. Et in psalmo. In matutino interficiebam omnes peccatores terre. et sic de alijs.

Ulterius ꝑsiderandũ est. q hõ peccãdo ⁊ male agẽdo ob ordine ratiõis recedit. et iõ recedit a dignitate humana. ꝓut hõ naturaliter liber et ꝓpter seipm existens incidit quodãmõ in seruitutẽ bestiaꝝ. et ideo sicut licitum est occidere aialia bruta inquantũ ordinant naturaliter ad bonũ vsum sicut impfectũ ordinat ad pfectũ. ita licitum est vt de hoie vicioso et bestiali ordinẽ fm qđ est vtile alijs. iuxta illud ꝓuerbioꝝ. xi. Qui stulto⁹ ẽ seruiet sapienti. et in psalmo. hõ cũ in honore esset nõ intellexit cõparatus est iumẽtis insipientibꝫ ⁊ similis factus est illis Et quia occisio talis hominis est vtilis cereris hominibus. ideo licitum est talem occidere.

Cõclusio scda hoiem occidere in ciuitate malefactorem aut seditiosum nõ lz ꝓuate psone sz ꝓncipi Probatur. qz (nup dicebat) occidere malefactorẽ est licitũ inquantũ ordinat ad salutẽ totius cõitatis. sz nõ spectat psone ꝓuate curã cõitatis gerere sed soli ꝓncipi vt añ dictũ est. g̃ ad solũ ꝓncipẽ (cui cõmittit cura cõitatis seruande) ptinet malefactorẽ interficere Sicut em̃ ad medicũ ptinet trũcare seu secare mẽbrũ putridũ qñ ei cõmissa fuerit cã salutis totius corpis. ita ꝓncipi cõmissa est cura cõis boni. iõ solũ ꝓncipibꝫ habẽtibꝫ publicã auctoritatẽ lz malefactorem occidere ⁊ nõ ꝓuatis psonis. Vñ beat⁹ Augustin⁹ in libro de ciuitate dei dr. q sine publica administratiõe maleficũ interfecerit. velut homicida reputabit⁹ ⁊ tanto amplius q̃to sibi potestatẽ a deo nõ ꝓcessam vsurpare nõ timuit. Et si dicat q laudabile est q hõ (lz sit ꝓuata psona) recuperet qđ vtile ẽ bono cõi. sz occisio malefactoꝝ est vtilis bono cõi. ergo laudabile est q hõ (lz sit ꝓuata psona) occidat malefactores. Respondet q facere aliqđ ad vtilitatẽ cõem est licitũ cuilibet psone etiã ꝓuate si nulli noceat. sz si sit cum nocumẽto alterius hoc nõ dz fieri nisi fm iudiciũ eius ad quẽ ptinet iudicare qđ sit subtrahendũ ptibꝫ p salute totius. et hoc ptinet ad ꝓncipẽ Sequitur ex dictis etiam q nõ lz alicui quãtũcunq̃ flagitioso seipm occidere Patet qz q̃libet ps est id qđ est totius. q̃libet aũt hõ ẽ ps ciuitatis seu cõitatis. ⁊ iõ seipm interficiẽdo iniuriã facit cõitati. vt dr pb̃s ethicoꝝ. Facit etiã contra inclinatiõem iuris naturalis quo iure vnaquęq̃ res natura seipam seruat. Et de hac materia pulchre loquitur Augustin⁹ in libro de ciuitate dei. Sequitur ex ꝓdictis q nõ lz in quocũq̃ casu interficere innocentẽ. iuxta illđ qđ habet Exodi. xxiij. Insontẽ et iustũ nõ occides Sicut em̃ dictũ est occisio malefici licita est ꝑ cõparatiõem ad bonũ cõe qđ ꝑ eũ corrũpit. sz nõ fm se. Occidere hominẽ fm se est malũ. vita aũt iustoꝝ et innocentũ est conseruatiua ⁊ promotiua boni cõis. qz ipa est ꝓncipalior ps multitudinis. ⁊ iõ nullo mõ occidere lz innocentẽ. Et ꝓpter hoc debent ꝓncipes ⁊ iudices diligenter aduertere vt nõ inferant calũniam innocentibꝫ nec ab alijs inferatur. et sic patz qđ sit de ꝓdictis dũm. Sed ponat⁹ casus q aliqs videat aliquẽ procurare malũ toti cõitati. vt puta videt eũ ignẽ apponere vel ꝓdere ciuitatẽ ꝛc. ⁊ ille nõ ꝑt ꝓncipẽ inuenire vt sibi denũciet. vel nõ hz ꝓncipẽ ꝑsentẽ et alius est actu in illo malo opere. quer̃it an iste (q̃ est ꝑsona ꝓuata) debeat ꝓmittere hoc maleficũ op⁹. vel debeat aliũ interficere. Respondet ꝓbabiliter q si ꝑt aliũ auertere a suo ꝓposito dz diligentiã ad hoc facere et ad hoc laborare. et si nõ ꝑt eũ auertere dz aliũ potius (vt videt defendẽdo bonũ cõe cuius est ps) vsq̃ ad interfectiõem a maleficio ꝓhibere Et rõ est. qz q̃q̃ a suo officio sibi nõ incũbit. ipe tñ naturaliter tenet ad defensionẽ reipublice inquantũ est ps eius. sz tunc nõ facit vt ꝑsona ꝓuata. sed magis vt ꝑsona cõis et gerens in ciuitate ꝑsonam necessitatis locũ ⁊ vicẽ ꝓncipis. Exemplũ aliđ daret. qz manus inquantũ ps totius aggredit pugnaz ꝓtra eũ q totũ impugnat. ⁊ hoc nõ facit inquantũ mẽbrũ ꝑticulare. sz inquantũ naturaliter inclinat ad tuitiõem totius corpis. et induit rõnem cõmunis ꝓtectiõnis

Ad rõnes añ oppositũ

Ad ꝓmã ꝛcedit q̃ cuius hoiem in sua dignitate manentem occidere sit fm se malũ. tñ hoiem malefactorẽ occidere ꝑt esse bonũ. sicut occidere bestiã peioꝝ em̃ malus hõ bestia et plus nocet. qz seuissima est iniusticia gerẽs arma. vt dr ꝓmo huius Ad scdam ꝛceditur maioꝝ et negat ꝛnã. Et rõ est. qz q̃uis deus fm diuinã iusticiam malos nõ sp ad instans puniat sz expectet eos ad penitentiã hoc tñ est ꝓpter bonũ cõe aie. imo ꝓpter occisionem corpis a iudice nõ perit bonũ anime. vñ humana iusticia imitat fm posse seu ſequitur diuinã iusticiam. q etiã peccatores aliqñ occidit ad liberatiõez bonoꝝ. qñ q̃q̃ eis penitendi tempus ꝛcedit fm q̃pe nouit suis electis expedire. Istũ vero modũ tenet et obseruat humana iusticia. qm̃ illos (q̃ in alios ꝓnitiosi sunt) occidit eos ꝛo (q̃ peccãt alijs grauiter nõ nocẽtes) ad penitẽtiã reseruat. Et sic pz qđ sit dũm ad rõnes añ oppositũ.

Una ergo qđẽ spẽs hec regni ducatus exercitus ꝑ vitã. hoc ãt hi qđem fm gen⁹ sunt. hi aũt eligibiles. Preter hãc aũt alia monarchie spẽs qualia sunt regna apud quosdã barbaroꝝ. Habent aũt hec oia potentiã sil'em t yrãnidibꝫ ⁊ fm legem et paternas. quia em̃ magis seruiles moribus sunt natura barbari qđem grecis. q̃ autẽ circa asiã bis q̃ circa europã sufferunt despoticũ ꝓncipatũ nihil ꝛtristari tyranni qđem g̃ ꝓpter tales sunt. Secura aũt q̃ patria ⁊ fm legẽ sunt et custodia aũt regalis et nõ tyrãnica. propter talem causam ciues em̃ custodiunt armis reges tyrannos aũt extranei. hi qđem em̃ fm legem et voluntarijs. hi aũt intuoluntarijs principantur. Quare hi quidem a ciuibus. hi ãt sup ciues

habent custodiam. Due ergo q̃dem species he monarchie Altera aũt que q̃dem erat in antiq̃s grecis quos vocant esymnetas. Est aũt hec vt simpliciter est dicere electa tyrannis. differens aũt a barbarica. Non eo q̃ ꝑm legẽ sed eo q̃ nõ patria sit solũ. Principabunt̃ aut hi q̃dem per vitam p̃ncipatu hoc: hi aũt vsq; ad quedã determinata tempora vel actõnes. Qualem elegerũt quãdoq; mitilenij fictatũ aduersus profugos q̃bus p̃erant anthim enides ⁊ Alceꝰ poeta Signat aũt alceus q̃ elegerunt fictatuꝫ tyrannum in quodam scolioꝝ versuum. Increpat em̃ q̃a malum patrie fictatũ p̃fecerunt ciuitati sine felle et grauis felicitatis. tyrannũ quidem laudãtes simul collectt. He quidem sunt ⁊ erant quia em̃ tyrannice erant despotice. quia aũt electe ⁊ voluntarioꝝ regales. Quarta aũt spẽs monarchie regalis q̃ ꝑm heroica tempora volũtarie et patrie facte ꝑm legem. q̃ primi fuerunt benefactores multitudinis ꝑm artes aut belluꝫ. aut quia collegerunt aut emerunt regionem. facti fuerũt reges voluntarioꝝ. ⁊ successiue sumentibꝫ patrij Domini aũt erant presulatus ꝑm bellum et substantiaꝝ quecunq; nõ sacerdotales. et cum his sententias iudicabant. Hoc aũt faciebãt hi q̃dem non iurantes. hi autem iurantes. Juramẽtum aũt erat sceptri eleuatio. Ex quidem ergo in antiquis temporibꝫ et sup̃ ea que penes ciuitatem et que popularia et que circa confinia cõtinue p̃ncipabant̃. Posterius aũt hoc q̃dem p̃mittentibus ip̃is regibus hoc aũt turbis occupantibus patrie. In alijs quidem ciuitatibꝫ patrie substantie remanserunt regibꝫ solum. vbi aũt dignum est dicere regnum in confinijs bellicorum ducatũ solum habebant. Regni quidẽ ergo species he quatuor numero. vna quidem que circa heroica tempora. hec aũt erat voluntarioꝝ quidem in quibusdam ãt determinatis. Dux em̃ exercitus et iudex erat rex. et eoꝝ (que ad deos) dominus. Secũda aũt que barbarica. hec autem ex genere principatus despoticꝰ ꝑm legem Tercia aũt quam esymnetam appellant. hec aũt est electa tyrannis. Quarta autem que latonica. horum aũt hec est vt simpliciter ẽ dicere ducatus exercitus ꝑm genus p̃petuus. Hec q̃dem ergo hoc modo differunt ab inuicẽ Quinta aũt species regni quando fuerit omniũ dominus existens. sicut vnaqueq; gens ⁊ ciuitas vnaqueq; cõmuniũ ordinata ꝑm economicam. Sicut em̃ economica regnũ quoddã domus est. ita regnũ ciuitatis et gentis vnius vel plurimi economica. Fere itaq; due sunt (vt est dicere) species regni. de quibus considerandu; hec quidem et latonica. aliaruꝫ em̃ multe intermedie haꝝ sunt Paucioꝝ q̃dem em̃ domini q̃ꝫ regnũ. Plurium aũt sunt q̃ꝫ latonicus. Quare consideratio fere de duobus est. vnum q̃dẽ vtꝝ expediat ciuitatibꝫ ducere exercitus perpetuuꝫ esse. et hunc vel ꝑm genus vel ꝑm p̃tem. aut nõ expedit vtrum aũt veꝝ quidem vnum expedit dominũ esse omniũ vel non expedit: De tali q̃dem ergo ducatu exercitus considerare habet magis legum speciem q̃ꝫ policie. In omnibus em̃ policijs contingit hoc fieri. quare dimittat̃ primo. Reliquus aũt modus regni policie species est. quare de hac oportet considerare et dubitatõnes (que insunt) transcurrere.

Rincipium aũt inquisitõis est hoc vtꝝ expediat magis ab optimo viro regi vl' ab optimis legibus. videtur itaq; putantibꝫ expedire a rege regi vniuersale solum leges dicere. Sed non ordinare ad ea que eueniunt Quare in quacunq; arte p̃ncipari ꝑm litteras miserum. et quidem in egypto post terciũ diem monere licet medicis si autem prius in suo periculo. Manifestum ergo q̃ non est vl' ꝑm litteras

et leges optima policia propter eandez causam
Atuero ⁊ illum sermonē vniuersalem oportz ex
istere ꝑncipibus. valentius aūt cui non adest
quod passionale om̄ino. q̄z cui naturale legi q̄/
dem ergo hoc non est humanā aut animā ne/
cesse hoc habere om̄e. Sed forte dicet vtiqz ali
quis vt contra. hic ꝯsiderabitur de singularib⁹
melius. Ex quidem ergo necesse ip̄m esse legisla
torem palam et ponere leges. sed nō dominos
qꝛ transgrediunt̄. qm̄ de alijs oportet esse domi
nos. Quecunqz non possibile legem iudicare.
vel om̄ino vel bene vtrum oportet vnum opti/
mum ꝑncipari vel om̄es. Etem̄ nunc cōuenien
tes deceptant ⁊ ꝯsiliantur et iudicant. Hec aūt
sunt iudicia om̄ia de singularib⁹. ꝑm vnum q̄/
dem ergo cōparatus quicūqz forte deterior Sz
est ciuitas ex multis. sicut cōcenatio cōportata
pulchrior vna et simplici. propter hoc et iudicat
melius turba multa q̄z vnus quicunqz. Adhuc
magis indifferēs ꝙ multis. quēadmodū aqua
amplior sic et multitudo paucis magis indiffe/
rens vno aut ab ira obtento. vel ab aliqua alia
passione tali necessariū corrumpi iudicium. ibi
habent difficile simul om̄es impetu ferri ⁊ pec/
care. Sit aūt multitudo q̄ liberi nihil p̄ter legē
agentes. nisi de q̄bus necessariū deficere ip̄am
Si autem non hoc facile in multis Sed si plu
res sint boni viri et ciues. vtrum vnus magis
incorruptibilis princeps vel magis plures q̄/
dem numero boni autem fieri aut palam ꝙ plu
res. Sed hi quidem seditiōes facient. vnus āt
sine seditōne. Sed ad hoc contraponendū for
te ꝙ studiosi ꝑm animam sunt sicut et ille vnus
Si itaqz plurium principatum bonoꝝ aut viro
rum omniū. Aristocraciam ponendum eum
aūt qui vnus regnum eligibilior vtiqz erit ciui/
tatibus aristocracia q̄z regnum et cum potētia
et sine potentia existente principatu. si sic accipe
re plures. Similiter et propter hoc forte regere
gebātur prius. quia rarum erat inuenire viros
multum differentes ꝑm virtutem: Aliterqz et
tunc paruas habitabant ciuitates Adhuc autē
a beneficio instituebant reges. quod quidem est
opus bonorum viroꝝ. Quoniā aūt euenit fieri
multos similes ad virtutem non adhuc suffere
bant sed querebant cōmune aliquid. et policiā
instituerunt. Quoniam autem deteriores facti
opulenti facti sunt a cōmunib⁹. Hinc rationa/
bile factas eē oblicharchias. honorabiles enim
fecerunt diuitias. Ex his autem primo in tyrā/
nides transmutantur. ex tyrannidib⁹ autē in de
mocraciā. semp̄ em̄ ad pauciores ducētes ꝓpt̄
turpe lucrum. fortiorem ip̄am multitudinē fece
runt vt insurgerent. et fierent democracie Quo
niam autē et maiores accidit esse ciuitates. for/
te neqz facile iam policiam fieri aliam preter de
mocraciam. Si vero aliquis ponat optimum
ciuitatibus a rege regi. quomō se habebunt qui
de natis. vtrum et genus oportz regnare. Sed
genitorum quales quidem contigerunt nociuū
sed non tradet dominus existens natis: sed nō
facile. Adhuc hec credere difficile em̄. et maio/
ris virtutis q̄z ꝑm humanā naturam. Habz au
tem dubitatōem et de potentia. vtrum oportet
habere regnatuꝝ robur aliquod circa ip̄m quo
possit cogere nō volentes obedire. aut qualiter
contingit principatum dispensare. Si em̄ ꝑm
legem sit dominus nihil agens ꝑm suam volun
tatem preter legem. tamen necessarium existere
ip̄i potentiā qua custodiet leges Forte quidem
ergo que circa regem talem non difficile deter/
minare. Oportet enim ipsum quidem habere
potentiam esse autem tantā potentiam vt sit ea
que singulorum et vnius et simul. plurium ma
ior ea autem que multitudinis minor. quemad
modum antiqui custodias dederunt quādo pre

fecerunt ciuitati quendam quē vocabant esym/
netam vel tyrannum. et dyonisio quando pete
bat custodias consuluit quidaz syracusanis da
re tot custodias. De rege autem qui ſm suā vo
luntatem omnia agat. sermo ınstat nunc ad fa/
ciendum consideratōem. Qui quidem enim di
citur ſm legem rex non est species regni sicut di
ximus In oīnibus enim contingit esse ducatū
exercitus perpetuum. puta in democracia z ari
stocracia. et multi faciunt vnum dominū dispē
sationis talis enim quidam p̄ncipatus est circa
epydamum. et circa opontā aut circa aliquaz
partem minorem. Denocato autem oīmode
regno. hoc autem est in quo rex p̄ncipatur om
nibus ſm suam voluntatem dicendū. videtur
autem quibusdā neqz ſm naturam esse q̄ domi
nus sit cōmuniū ciuiū vnus. nisi consistit exsi/
milibus ciuitas. similiby eīm naturam idem iu
stum necessarium et eandē dignitatē ſm natu/
ram esse Quare sicdem inequales equale alimē
tum habere. vel vestimentum nociuum corpo
ribus. sic habent et que circa honores similiter
et inequale equales Propter quod quidem ni
hil magis principari q̄z subiici iustū. z vicissim
ergo eodem modo hec aūt iam lex. ordo enim
lex. legem igitur p̄ncipari eligibilius magis q̄z
ciuium vnum aliquem. Scōm eandem aūt ra
tionem banc z vtiqz si aliquos p̄ncipari melius
hos instituēdum seruatores legis et ministros
legum. necessariū enim esse quosdam principa
tus. Sed non hunc vnum esse aiunt iustum si
milibus existentiby oīmibus. Atuero quecun/
qz non videtur posse determinare lex. neqz ho/
mo vtiqz poterit nota facere. Sed vniuersale
lex instituit. reliqua iustissima sententia iudica/
re et disponere principes At hec autem omnia
dirigere dant. quodcunqz videbitur temptāti/
bus melius esse positis Qui quidem intellectū
iubet principari vid ebitur iubere p̄ncipari deū
et leges. Qui autem hominem iubet apponitz
bestiam. Quando enim concupiscentia tale et
furor p̄ncipatum habuit tandem et optimos vi
ros interimet. propter quod quidem sine appe
titu intellectus lex est. Exemplum autē artium
videbitur esse falsum q̄ ſm litteras medicari sit
prauum. Sed etiam eligibilius vti habentiby
artes. Di quidem enim propter amicicias ni/
hil preter ratōnem faciunt. sed accipiunt merce
dem egrotos curantes. Qui autem in policijs
principātibus multa ad affectum z ad gratiam
consueuerunt agere. Quoniā et medicos quan
do suspicantur persuasos ab inimicis perime/
re propter lucrum. tunc eam qui ex litteris curā
querent vtiqz magis: Atuero medici egrotan/
tes inducunt ad seipos alios medicos exercita
tores pueroz. cum sint in exercitio inducunt ex
ercitatores discipline. tanqz nō potentes iudi/
care quod verum. quia iudicant de propriis et
in passione existentes. Quare palam q̄ iustum
querentes medium querunt. lex eīm ipsum me/
dium. Adhuc principaliores et de p̄ncipalio
bus q̄z hec que ſm litteras leges sunt q̄ ſm cō/
suetudines Quare si bis que ſm litteras homo
princeps est securior. sed non bis que ſm con/
suetudinē. Atuero neqz facile prospicere multa
vnum. Oportebit ergo multos esse sub ipo cō
stitutos principes. quare quid differt hoc a p̄n
cipio mox existere vel vnum consistere hoc mō
Adhuc quod et prius dictū est siquidē vir stu/
diosus q̄z melior principari dignus. vno autez
duo boni meliores: Hoc aūt est qd dicit simul
duoby venientiby. et oratio agamēnonis tales
mihi sodales opto. vt nō principari iustū. Sūt
aūt z nūc de q̄busdā p̄ncipat? dominātes iudi
cio sicut index: de q̄by lex nō potest determiare
Oīm de q̄by potuit nullus dubitat de bis tāq̄z

non vtiq; lex optime p̄ceperit iudicabit. Sed qm̄ hec q̄dem ꝯtingit ꝯprehēdi legib⁹. hec aūt impossibilia. hec sunt q̄ faciūt dubitare ⁊ q̄rere vtrū optimā legē p̄ncipari eligibili⁹ q̄ optimū virū. De q̄b⁹ em̄ cōsiliant̄ sunt īpossibiliū lege statuta esse. Non ḡ hoc ꝯtradicūt tanq̄ nō necessariū hoīem esse iudicantē de talib⁹. sed ꝙ nō vnū solū sed multos. iudicat em̄ vnusq̄sq; princeps erudit⁹ a lege bn̄. Incōueniēsq; forte vtiq; esse videbit̄ si melius ꝑcipiat q̄s duob⁹ oculis ⁊ duab⁹ aurib⁹ iudicās. ⁊ agēs duob⁹ pedibus ⁊ manib⁹. q̄ multi multis. Qm̄ ⁊ nūc oculos multos monarche faciūt sibi. ⁊ aures ⁊ manus ⁊ pedes. eos em̄ q̄ p̄ncipatui et ip̄ius sunt amici faciūt cōprincipes. Non amici ḡ q̄dem existētes nō faciunt ꝑm monarche voluntatez. Si autē ⁊ amici illius ⁊ p̄ncipatus ꝙ amicos forte ⁊ sil'. Quare si hos existimat optere p̄ncipari eq̄les ⁊ sil'es p̄ncipari existimat optere sil'r Ex q̄dem ḡ dicūt dubitātes aduersus regimē fere hec sunt Sed forte hoc in aliq̄b⁹ q̄dam hn̄t hoc mō. in aliq̄b⁹ aūt nō sic. Est em̄ aliq̄d natura despoticū ⁊ aliud politicū ⁊ iustū et ꝯferens. tyrānicū aut nō est ꝑm naturā. neq; aliaꝝ policiaꝝ q̄cunq; trāsgressiones sunt. hec enim fiūt q̄ p̄ter naturā. Sed ex dictis manifestuz ꝙ in sil'ib⁹ q̄dē ⁊ eq̄lib⁹ neq; expediens est neq; iustū vnū dn̄m esse oīm. neq; nō exn̄tib⁹ legibus sed ip̄m tanq̄ sit lex neq; legib⁹ exn̄tib⁹. neq; bonū bonis. neq; nō bonis nō bonū. Neq; si ꝑm virtutē melior sit. nisi mō quodā Quis autē modus dicendus dictus est autē aliqualiter et prius. Primo aūt determinandū quid sit regnabile. ⁊ quid sit aristocraticū. ⁊ quid politicuz Regnabile autez ergo talis est multitudo. que nata est ferre genus sup̄ excellens ꝑm virtutem ad presulatū politicum. Aristocracia autē multitudo que nata ē ferre multitudinē potentez regi principatu liberoꝝ ab his qui ꝑm virtutem presidib⁹ ad politicum principatum. Politica autē multitudo in qua nata est fieri multitudo politica potens principari ⁊ subijci ꝑm legem distribuentē principatus ꝑm dignitatem opulentis. Cum ergo sit genus totum vel aliorum vnum acciderit esse differentē ꝑm virtutez tantum. vt excedat que illius eam que alioꝝ omniū: tunc iustum est genus hoc esse regale ⁊ dominās omniū. ⁊ regem vnū hunc. sicut em̄ dictum est prius non solū sic habet ꝑm iustū quod proferre cōsueuerunt qui policias instituūt. et qui aristocracias. ⁊ qui oblicharchias. et iterū qui democracias. penitus em̄ ꝑm excessuz volunt. sed excessum non eundē. immo ꝑm ꝙ p̄us dictum est. neq; em̄ occidere vl' fugare. neq; relegare vtiq; talē decēs est: neq; vniuersale subijci ꝑm partem. non em̄ nata est ꝑs excellere ip̄m omne Ei autem qui tantā excellentiam habet hoc accidit. quare relinq̄tur solū obedire tali et dn̄m esse. nō ꝑm ꝑtem sed simpl'r. De regno q̄dez igit̄ quas hz differētias ⁊ vtrū nō expediat ciuitatibus. aut expediat ⁊ q̄bus et qūo determinatum sit hoc modo

Uoniā aūt tres dicimus esse rectas policias. haꝝ aūt necessariū optimā esse eam que ab optimis dispensat̄. Talis āt est in qua accidit vel vnū aliq̄d simul oīm. vel genus totum. vel multitudinē excedentē esse ꝑm virtutē his q̄dem subijci potentib⁹. his autē p̄ncipari ad electissimā vitam. In primis aūt sermonibus ostensum est. ꝙ eandē necessariū viri virtutem esse ⁊ ciuis optime ciuitatis. Manifestuz ꝙ eodē mō ⁊ ꝑ eandē fit vir studiosus et ciuitatē instituet vtiq; q̄s aristocratizatā et regno gubernatā. Quare erūt ⁊ disciplina ⁊ assuetudīes he eedē fere. q̄ faciūt studiosuz virū. ⁊ q̄ faciunt politicū ⁊ regale. Determinatis aūt his de po

lucia optima iam tẽptandũ est dicere. quo nãta sit fieri mõ z instituiq̃ quõ necesse vtiq̃ facturũ de ipsa conuenientẽ speculationem

Queritur. Vtrũ magis

expediat ciuitati vel policie regẽ assumi p electõem q̃ per generis successionẽ. Arguit ꝓmo q̃ p electõnem. qz rex dz habere pfectã virtutẽ vt ante dcm est. sed talis pfectius inuenit p electõem q̃ p generis successionẽ. qz vt ꝺr ꝑbus scdo rhetorice multi nobiles degenerant. et q̃ bñ nati sunt genere degenerãt. z in insanioꝛes moꝛes ꝓlapsi sunt. et ſ̃z multi tales valoꝛis leuis. Felicitas em̃ q̃dã est in generib⁹ viroꝝ. quẽadmodũ in his q̃ per regiones fl̃uit z q̃nq̃ si sit bonũ genus fl̃uit p quoddã tps viri superfluũ. sicut terra q̃ isto anno est fertilis erit forte anno sequenti sterilis. vt ꝺr ibi ꝑbs. g̃ melius est assumi p electõem q̃ p generis successionẽ Preterea nullus p̃t esse bonus ꝓnceps nisi fuerit subditus. qz vt ait Boetius. nullus est dignus magistrari nisi q̃ ꝑus fuerit discipulus Nã vt habitũ est in hoc tercio ꝓnceps dz vtranq̃ virtutẽ habere. ſ̃z ꝓncipantis et subditi. g̃ ſequtur q̃ tales nõ sunt vt sic habiles ad principandũ. Cum g̃ filij regũ z ꝓncipũ nunq̃ fuerint subiecti. ergo nõ sunt ydonei ad principandũ z dñandũ Preterea. si p generis successionẽ admitterent reges. tũc mulier posset in regnũ succedere. ꝓns est falsum. qz nõ hz sufficientẽ prudentiã nec ꝓlilũ vt ꝑus habitũ est. Cõsequẽtia ptz qz stare p̃t regem decedere sine masculo herede vel sine filio. z relinquere filiã Preterea Salustius ꝺr. q̃ in insula taprobana(q̃ ꝑm ysidoꝛ est insula indie) eligunt homines in regẽ illũ q̃ nullũ hz heredez. ita q̃ maxime custodiũt ne regnũ fiat hereditariũ. Vñ cuz illius insule hoies sint magne stature z diu viuãt. Verũ etiã qz sunt opulenti potentes z diuites videnť esse sapiẽtes. Tũ etiã ꝑm ysidoꝛ ꝛũ. ethymologiaꝝ illa insula sit tota margaritis repleta et maximis repleta diuitijs. ipse videť regi bono regimie. g̃ etiã in alijs melius est regẽ hoiem assumere p electionẽ q̃ p generis successionẽ Preterea. melius est agibilia humana ꝓstituerearte q̃ sorte. Sed si aliq̃s p electõem ꝓsti tuať in regem videť tale regimẽ nõ esse expositum casui z fortune. sed factũ p artẽ. eo q̃ ꝓficeret melioꝛ z industrioꝛ Sed si p hereditatẽ hoc fiat exponit regnũ q̃si sorti casui z fortune. Nam incertũ est q̃lis debeat esse filius. ad quẽ deueniet regia maiestas. g̃ idẽ qd ꝑus In ꝛrariũ arguit ſcz q̃ p generis successionẽ ꝓstituit. qz si rex assumeret per electõem tũc haberet in minoꝛi reuerẽtia q̃ si succederet p generatõem. g̃ nõ est magis expediens q̃ eligat. Maioꝛ ptz. qz eligẽtes subditi iudicarẽt q̃ sibi fecissent magnam grãm. z ꝛõ minus reuererent eũ. ac min⁹ obedirẽt ei. Silr etiã magis foꝛmidaret punire malefactoꝛes q̃si esset ex electionis officio obligatus. Preterea. verisile est q̃ si rex electus nõ assumeret p successionẽ generis. tunc ditaret filios suos de bonis regni z cõitatis. qd̃ essz magnũ malus g̃ nõ expedit q̃ eligat. Preterea ꝑbus ꝺr scdo rhetorice q̃ hoies q̃ de nouo ditãtur sunt peioꝛes moꝛib⁹ his q̃ ab antiq̃s parẽtib⁹ diuitias hñt. g̃ si vnus eligerek de nouo in regẽ ꝓpter diuitias z honoꝛes nimis supbiret z fieret inutiosus alijs hoib⁹. Vñ ꝺr scdo hui⁹. q̃ magnoꝝ dñi ꝓstituti si viles fuerint multũledũt z leserũt illam ciuitatẽ calcedonioꝝ ꝓpter qd̃ ꝺr q̃dam Asperius nihil est misero dũ surgit in altũ Preterea illa via est melioꝛ p quaz auferť ab hoibus libido z ardoꝛ dñandi. sed p viã succedẽdi ꝑm gen⁹ refrenanť hoies certi ab ambitõe dñatus. qz null⁹ conať ad id qd̃ nũq̃ attingere poteſt z ꝛõ nullus sperat habere regnũ nisi ille q̃ succedere p̃t. Vbi aũt fieret p electionẽ plurimi possent anhelare z ambire ꝓncipatum. Illa g̃ successionis via est melioꝛ z securioꝛ z expediẽtioꝛ. z p ꝺns est eligẽda z magis ꝑferẽda tanq̃ magis expediens

Sciendum ꝓmo

Q̃z stat aliq̃d esse bonũ z expediẽs ſimpl̃r p se z absolute qd̃ tñ nõ est expediẽs in casu z cõtra. Nã cum iudiciũ in moralib⁹ sit circa ꝑticularia. oꝑtz ad recte iudicãdũ inſpicere ad oẽs circũſtãtias q̃ntũ est possibile Cũ em̃ iudiciuz sit sentẽtia ꝺ silũ rõ ꝺsiliarij dz esse rõcinãdo de agibili per ꝺpatõem ad locũ tps ꝑsonã z modũ agẽdi. z si agibile sit aliq̃d futurũ arduũ. qd̃ rõi ꝓponať ad discutiẽdũ si sit agẽdum. ponendũ vel nõ ponendũ statuẽdũ vel nõ statuẽdũ sicut si lex aliq̃ sit ponẽda vel nõ. Rõ p prudentiã dz rõcinari ꝓiecturãdo bona vel mala si possent ex positiõe illius oziri vel subseq̃. Et itez si vtroq̃ mõ p̃ñt oziri dz ꝓquire re q̃ntũ in lumie rõnis fieri p̃t. si vere ſimilius bona magz oziaňť q̃ mala. z si vt in pluribꝰ vel vt in pauciozibus Et tũc rõ dz iudicare tale qd̃ est statuendũ ꝑm qd̃ verisile euenire p̃t vt in pluribꝰ z non vt in pauciozibus

Sciendũ scdo. q̃ regnũ debuit dari in ꝓncipio alicui p sone p electõem vel ꝓlensum ꝑpl̃i vel p se solum vel p se z suo genere ꝓpter ipius excellentiã assiduã in ꝑtute principatiua. vel ꝓpter bñficiũ ab illa ꝑsona ꝑpl̃o exhibitũ Freqñtius em̃ ex bonis z ꝑtuosis parẽtib⁹ nascunť boni filij. cuiꝰ cã alia fuit in scdo supꝝ assignata. vbi ꝑbs ꝺr. q̃s ex ambabꝰ p genitricib⁹. i. nobilib⁹ radicib⁹ vtiq̃ dignificauit seruũ adẽcere. q̃si dicerz nullus. Silr etiã ex malis parẽtib⁹ filij mali sepi⁹ nascunť. Sicut habeť Ezechiel. xvi. Sicut mater ita z filia ei⁹. Q̃z etiã eligerenť prani reges ꝓpter bñficium exhibitũ ꝑpl̃o ꝺr ꝑbus in textu nã ipe ponit q̃tuoꝛ q̃ fuerũt bñfactoꝛes multitudis. z p inuentõez bonaꝝ artũ Et ob hoc ꝺr ꝺns in euãgelio. q̃ reges gentiũ bñfici vocãtur Sicut ꝺr q̃ saturnus docuit in ytalia semiare triticũ. Aut ꝓpter bellũ. sicut si q̃s defendisset patriã de manu tyrãni. sicut hercules legiť feciſſe. Vñ ꝓpter hãc cãm ꝑpl̃s israelvo luit eligere gedeon in ꝓncipẽ p se z suis heredib⁹. vñ Judicũ. viij. Dixerũtq̃ oẽs viri israel ad gedeon. dñare nostri tu z filiꝰ tuus z filiꝰ z filij tui. qz tu liberasti nos de manu madian. Quib⁹ ille ait. nõ dñabor vestri. zc. Itẽ q̃ colligerũt aliq̃s dispsos z duxerũt ad ꝛuiuendũ ciuiliter. sicut tãgit Tulliꝰ in ꝓncipio sue rhetorice. Itẽ qz emerũt z ꝺqſierunt regnũ p iustã guerrã ad hoc vt melius regerek ꝑpl̃us illius regionis. sicut Guilhermus dux nozmannoꝝ cõquisiuit britanniã. i. angliam. sicut legitur in cronicis.

Sciendũ tercio. q̃ ad ꝺs q̃ ꝑpl̃s libere z sine difficultate obediat ꝓncipi multũ valz diuturna ꝺsuetudo. Dicit em̃ phs. ij. rhetorice. q̃ ꝺsueta delectãt. incõsueta tristiciã generãt Et inde est q̃ ꝺr in textu. q̃ circa asiã (vbi hoies ſ̃z magis ſutiles moꝛib⁹ z natura barbari) sufferũt ꝓncipatũ sine contristari. Et hoc est q̃ sic assueti sunt subijci. eo q̃ eorum patres ita fuerunt Et ob hoc ꝺr q̃ ille ꝓncipatus tantũ ꝑticipat de regno p quãto subditi sunt volũtarij. De tyrannide vero quantũ ꝓnceps eos cõꝓmit

Conclusio ꝓma

Comparãdo viã electionis ad viam successionis in ſeſie

melius esset regē p electōem assumi ꝯ p generis successiō nē. dūmodo leges z regule electōis bone essent z bñ seruare. Ptz. qz p illā viam vt in pluribꝫ melior rex haberet ꝯ p successionē. vt pmo arguebat añ oppositū. Nā etiā si filꝰ regis esset bonus eligi posset. Iz ḋa policia nō sp regit ſm debitas leges. qz hoies ꝓni sūt magis ad insequndū passiones sensus ꝯ dictamē rōis. ī determinādo talia nihil dz ꝓsupponi nisi qđ est facti. z vt in pluribꝫ euenit vel euenire solet ¶ Conclusio scda. meliꝰ est reb⁹ stantib⁹ vt nūc assumere regē p viam successionis ꝯ electōis. Ptz cōclusio ex rōnib⁹ posit oppositū ductis. Poterit etiā oñdi triplici via q ꝓsideratis ꝓditionib⁹ hoīm melius est hmōi regnū ī quo locū hz hereditaria successio eo in quo locū habz electio. Prima sumit ex pte ipius regis regētis ppm. Secūda sumit ex pte filij q debet in hereditate succedere Tercia sumit ex pte populi qui debet p tale regimen gubernari Prima via sic ptz. qz ſm phm scdo ethicoꝝ inenarrabile est quantā dilectōnem habeat. z quantū differt putare aliq quod ꝓpriū. nam qđ est naturale ociosum z vacuū esse nō pt. Naturaliter aūt qlibet habet amicitiā ad seipm. Naturale ḡ est tanto regē solicitari magis circa bonū regni ḡn to credit ipm regnū esse magis bonū suū z bonū ꝓprium. ḡre si rex videat se habere pncipatū sup regnū nō soluz p vitā. sed p hereditatē in ꝓpriꝫ filiꝫ. magis reputabit bonū regni esse bonum suū. vel solicitabit ardētius circa tale bonū. imo qz tota spes patris reꝯescit i filiꝫ z nimio ardore mouent patres erga dilectionē filioꝝ. ī rex oñi cura q poterit mouebit ad ꝓcurandū bonū statū regni si cogitet ipm q uenire ad donū filioꝝ. Naturale em̄ est plus diligere filū ꝓpriū ꝯ suis malis ꝯ extraneū bonū. vt ḋr phs in textu. qz regē nō velle tradere natis regnū etiā malis est difficile credere. z ī qz filius pt esse malus z difficile sit ſm naturā ꝓpriū filiū malū reijcere. ī videt innuere phus q melius esset regē eligere. z videt q phs loquat ſm intentionez ꝓme ꝯclusionis. qz simpl'r melius est eligere si leges z regule inuiolabiliter obseruarent. vñ pauca de illa qstiōe loqtur phs. Scda via ad sumendū hoc idē sumit ex predictis. Nā filij sciētes de iure q debēt patri succedere nec instant nec efficiunt elati ex hoc. qz illud nō reputāt magnū cū hoc acqrant qđ iure hereditario ad eos pertinet. si vero essent electi possent tūc verisim'r supbire. vt tactū est. Ex pte ḡ filioꝝ debentū succedere in hereditatē patris expedit regno ne ineruditi regāt z ne regnū ꝓuertat in tyrānidem vt regia hereditas p successionē trāsferatur ad posteros. Tercia via sumit ex pte populi q debet p tale regimē gubnari. nā ꝓsuetudo est qsi altera natura. ꝓpter qđ regimina ex ꝓsuetudine quasi naturalia efficiuntur. populus ḡ si per diuturnā ꝓsuetudinē obedit patrib⁹ z filiꝫ filijs qsi naturaliter inclinat vt volūtarie obediat. z ī cū oīe volūtariū sit minus onerosum z facile vt liberius z facilius obediat ppl'is mādatis regis expedit regie dignitati p hereditarē succedere ¶ Considerandū vlterius. q aliud est loq de electione singularis psone. z de successione paterna. z de neutra simpl'r sunt p̄dicta intelligēda. sed intelligendū est illud (qđ dcm est) de electōne q est quodām mō media inter p̄dictas. nā via electōis singularis psone nō videt expediens ꝓpter p̄dicta. Nec via pure successionis. ḋa p istā viam posset succedere in regnuz qlibet psona q succedere posset ꝓuato patrimonio regni p̄cedentis. mō (vt tactū est) regnū nō est talis nature sicut ꝓuata hereditas. nō em̄ est priuata hereditas vel res familiaris q debet succedere ſm leges vel ꝓsuetudines ciuilū hereditatū. Nec res vendibilis aut pribilis de q rex testamentū facere pt. sed regnū est nobilissimus pncipatus publicus. q reqrit habilitatē ꝓsone p̄ gubernādo rempublicā. Vnde et iura nulla (que facta sunt sup successione z trāslatione hereditatū) quicq̄ faciunt ad materiā regni. z oēs leges talū rex imptinentes sunt regno. z si aliqs pncipatus mutat vel distribuat per successionē ſm talia iura. ꝑcise talis distributio est ꝓtra naturā regni. Ideo ꝑma via successionis nō videt expedire sed tercia via media ꝓticipans vtrūq̄ z quasi cōposita ex electōe z successione. videlz electio generis excellentissimi in virtute. Et hāc viam approbat phs in scdo huius z in hoc tercio. in textu vbi ḋr q tales fuerūt electi circa ipa heroyca. z in sequētib⁹ ḋr q iustū est tale genus regnare. Et sacra scriptura facit mentōem in pluribꝫ locis de tali electione generis. vñ ꝑma Petri scdo. vos estis genꝰ electum Et de tali gñe iuda ḋr ꝓpheta regius elegit tribū iuda. et Genē. xlix. ḋr iacob in spū ꝓphetico. Nō auferet sceptrum de tribu iuda z dux de femore ejus. Sil'r dauid z aaron fuerūt electi p se z suis heredib⁹ iste in sacerdotē. ille in regem. Et sic ptz q ista successio generis electi nō dz ꝓcedere ſm leges cōes ꝑuate hereditatis. qz sicut genꝰ aliqđ est electū ꝓpter excellentiā ꝓtutū q inuenit vt in pluribꝫ de illo genere. Ita q̄ntuz possibile est dz obtuari excellētia in psona q assumit de illo gñe ita q habeat ꝓditōes acceptabiles et vtiles ppl'o q̄ntū possibile fuerit Exꝰ pt adduci in sil'. Nā in electōe sacerdotis olim in lege ſm genꝰ aaron si qs inueniebat hūs ꝓditōes discōuenientes dignitati sacerdotali. talis (Iz essz de genere) non assumebat vt legit leuitici. xxi. Sike videt eē de dignitate regali q null⁹ debeat succedere nisi habeat ꝓditōes decētes tali dignitati. Vñ a ḋhusdaz solēt assignari aliq regule obseruāde circa electōem vl' successionē regis Vna est q femia nō succedat vel teneat regnū et hec regla satis patere pt ex habitis in pº. qz mulier non hz ꝓtutē pncipatiuā. Haberet etiā. vi. ethicoꝝ q pncipatus mulieris nō est ſm ꝓtutē. z ḋr pº hui⁹ q ꝓfitū mulieris ē inualidū z insanū. z tū femia succedere pt z dz in hereditate ꝑuata ſm leges cōes Nā btūs Aug⁹. recitat tercio de ciui. dei. vnā legē romanoꝝ quā fecerunt romani q mulieres nō succederēt paterne hereditati. z illā ḋr Aug⁹. fuisse iniquā. cū nūeri. xxvij. dicat dñs de filiab⁹ salphaad petētib⁹ hereditatē ꝑis q iustā rē petāt filij salphaad. Alia regula pt eē. q nullus aliene gentis vel patrie succedat Vñ ista est de intentōe phi in pº hui⁹ vbi ḋr q oportet regē esse eundē genere cū subditis. Et rōem assignat. qz rex dz esse tanq̄ pr suoꝝ subditoꝝ. z ī dz esse eiusdē generis z natōnis. z ꝫ apparet esse psonū lumini rōnis Et hec regula ordinata fuit a dño deutro. ij. vbi ḋr ppl'o iudeoꝝ Nō poterz alterius gentis regē facere. glo. i. alienigenā. z sequtur. q nō sit frater tuus. i. de ꝓgregatōne tua. Alia regla esse pt. q nullus succedat in regnum meditāte muliere. qđ's aliqs succedere posset alienigena. Sz ꝓtra istas regulas. scz pmā z scdam. spēalit' instari posset Primo ꝓtra pmā. qz ſm Oratiū z alios hist'ographos Semiramis tenuit regnū assiriorꝝ z multū adauxit z babiloniā ciuitatē fundauit. Sil'r de amasonib⁹. q legūt tenuisse regē sine viris Sil'r in li. regū de athalia. z xpo q regnū tenuit in hierusalē z ipoꝝ iudeoꝝ mediāte matre ei⁹ btā ꝑ gine maria. Ad istas instātias rñdet z pº de Semiramis dicit pt q nō vsurpauit sibi regnū nisi vt ipa daret vni filio suo quē tū ipa occidit. eo q noluit dormire cū ea. pº qđ recessit. z vt ñ eēt tāta disformitas facti iduit se hitu virili. de amasonib⁹ ꝑo fuit mirabile z q̄si pt naturā. sil'r de athalia. qz ꝑz ibidē q vsurpa

uit sibi falsę regnū. z tandē ꝓmutatū est regnū z imperāte
dño sublatuz. De xpo vero dicūt q̄dam q̄ xps nunq̄ fuit
tpalis rex p̄cise de hierusalē vel israel. sicut dr in euangelio
regnū meū nō est de hoc mūdo. Et ad hāc intentōem exq̄
ponūt illud sancti doctores. posito q̄ ipe esset rex q̄ regu
la hec nō fuit necessaria populis israel. qz nulla femia pote
rat virū habere extra suā tribū. z ita nō poterat euenire vt
p feminā succederet rex alterius gentis. Alia regula p̄ eē
q̄ nullus succedet in quo sit vicium siue in aīa siue in corpe.
repugnās dignitati reguli. De aīa sicut si p̄mus filius re
gis esset ydeota aut freneticus aut puersus. nā si talia sibi
insunt nō dz esse rex p̄m ius nature. vt habitū est sc̄o hu
ius. De vicio aūt corpali dank magis leges positiue. z va
riank p̄m diuersa loca z varias regiones vñ nō est tantū peri
culū in talibꝫ sicut in vicijs aīe. nec dz quis ꝓpter hoc reg⁹
no ꝓuari nisi vicium sit magnū z intollerabile. Vñ ad hoc. p
positū legik q̄ lacedemonij voluerūt impedire vnū ad reg
nandū. qz erat tortuosus z claudus. sz tandē post multas
cōsultationes iudicauerūt esse melius regem claudicare q̄
regnū. vñ dixerūt melius eē in incessu q̄ impio regnū clau
dicare. Silr dr de quodā rege francie. quem franci volue
rūt deponere ꝓpter maculā quā habebat in oculo. sed cū re
mansit. z credik fuisse postea miraculose sanatus. Ex p̄dic
tis ḡ ꝓz q̄ generis successio cū talibꝫ regulis vel legibꝫ vt
alijs bonis approbatis facit aliquē ius habere in regno. et
debet determiare bonū cuz sapiētia ex qua assumēdus est
rex sedat litigia. tollit tyrannidē. efficit q̄si dominū natura
le. Litigia em̄ sedat. qz multotiēs inter eligētes oriuntur
dissentōes ꝓpter electōem p̄cipis quapropter turbat pax
regni. Tyrannidē etiā tollit. qz dñantes p electionē (vt pz
ex dictis) nō sic diligūt bonū regni. sicut ex hereditate p̄n
cipantes. Et qz hoc est esse tyrannū nō diligere nec intēde
re bonū regni tales facilius tyrānisant. z̄. Facit etiaz hoc
dominiū naturale. qz populus q̄si naturalit inclinat vt obe
diat iussionibꝫ talis regis Ex hoc p̄t patere q̄ nō solū expe
dit regno determiare. p sapiētia ex qua p̄ficiendus est do
minus. sed optet etiā determiare p̄sonā. ne etiaz circa hoc
dissentōes oriank. talē aūt determiare facile est p̄m p̄dicta.
qz si dignitas regia transferak p successionem ad posteros.
optet eā transferri in filios. qz p̄m lineā cōsanguinitatis si
lij sunt maxime parentibꝫ ꝓiuncti. et magis ad masculos
q̄ ad feminas. qz masculus est femia rōne p̄stantioz. vt di
ctū est. Inter masculos aūt optet talem dignitatē tribuere
p̄mogenito. qz decet iunioribꝫ seniores obedire. Silr etiaz
ptes cōiter magis diligūt p̄mogenitos. iō vt rex magz cu
rā habeat de regno statuere dz q̄ succedat p̄mogenito z̄.

Ad rōnes ante oppositum

Ad primā ꝓcedo q̄ ds p̄t degenerari a patre nobili.
sed tūc si esset tanta deformitas deberet apponi remediuz
p bonū ꝓsilū de consensu plebis. qz si non apponeret talis
posset succedere qđ ꝓderet regnū in tyrānidē Ad sc̄az
dico q̄ sufficit q̄ filius regis fiat subdit⁹ in disciplina ptinē
te ad regimē regni. de qua disciplina loq̄tur p̄bus in hoc
tercio. Non em̄ ꝓuenit q̄ in omni p̄ncipatu p̄nceps fuerit
subditus sicut ciuis. Ad terciā patz solutio ex dictis.
Ad quartā (q̄ arguit de insula taprobane) dico q̄ in illa
insula sunt durissime leges p̄ rege. iō in suis electionibꝫ nō
sunt dissentiōes vel discordie. sed ille leges sunt inique. vt
dr Salustius Ad quintā (q̄ arguit regiā dignitatē ire
p hereditariā successionē z exponere se fortune. eo q̄ nesciq̄
qualis erit filius futurus regis) dici p̄t q̄ vix sunt aliq̄ hu
mana gesta q̄ ex aliq̄ pte nō exponank periculis. illa tamen
sunt magis cauenda in q̄bus maioza latēt pericula. vide
mus aūt p experientiā plura mala oriri in ciuitatibꝫ z regi
nis vbi nō est dñs naturalis. debet ḡ succedere filius natu
ralis. z si aliq̄s defectus est in filio regis. hoc dz suppleri p
sapiētes. quos tanq̄ manus ad oculos debet sibi rex ad⁹
iungere. Reges vero sz valde increpādi si nō suos filios
disciplina et bonis moribus dederunt solicite imbuēdos
quia al's exponūt regnum magnis periculis. Alie autez
rationes post oppositum note sunt ex dictis.

¶ Finitur tercius politicoꝝ

¶ Incipit quartus

Omniby artibꝫ z sciētijs bis
que nō p̄m particulā fiūt. sz cir
ca genus vnū aliqđ pfectis ex
istentibꝫ vnius est ꝓsiderare qđ
cōgruit circa vnūqđq; genus.
puta exercitatio corporis q̄lis q̄li expediat. et
que optima. ei em̄ q̄ optime aptus natu sit pro
portionatus optimā necessariū ꝓgruere z que
plurimis vna oīby. etem̄ hoc exercitatiue opus
est. Adhuc aūt si q̄s nō attinentē desideret ne
q; habitū neq; sciam eoꝝ q̄ circa agonē: nihilo
minus exercitatores discipline et gymnasticiē
prepare z hāc adhuc potentiā. Silr aūt hec
et circa medicatiuā z nauificā: z circa vestitū. z
circa oēm aliā artem videmus accidēs. Qua
re palā q̄ eiusdē scie est policiā optimā ꝓsi dera
re que est z q̄lis q̄dam vtiq; existens maxīe erit
p̄m motū nullo impediēte extrinsecoꝝ. et q̄ q̄bꝫ
cōgruēs multis em̄ forte impossibile sortiri op
timā. Quare optimā simplr z eā q̄ ex suppositis optimā nō optet latuisse bonū legislatorem
et eū q̄ z vere politicus. Adhuc aūt terciā eā q̄
ex suppositōe. optet em̄ z datā posse cōsiderare
et a p̄ncipio qūo vtiq; fiet z facta quo vtiq; mō
saluabik plurimo tpe. Dico aūt puta si alicui ci
uitati accidit neq; optima policia disponi non
habūdantē q̄ esse in necessarijs neq; ea q̄ ꝓtin
git existentibꝫ sed quadā peiori. Preter oīa aūt

hec eā q̄ maxime in oībꝫ ciuitatibꝫ ꝯgruit oꝑtet cognoscere: q̄ plurimi ꝓnūciantiū de policia. et si alia dicant bñ. tñ in oportunis peccant. Non em̄ solū optimā oportet ꝯsiderare sꝫ ⁊ possibilē silr aūt et faciliorē ⁊ cōiorē oībꝫ: Nūc aūt hi q̄dem summā ⁊ indigentē multis copijs querūt solū. hi aūt magis cōem quandā dicētes eas q̄ sunt interimētes policias. scꝫ latonicā vel quam aliā laudamꝰ. Oportꝫ āt talē induci ordinē ad quē facile exñtibꝫ ꝑsuadeant̄ ⁊ pñt ꝓseq̄ tanq̄ꝫ sit nō minꝰ opus corrigere policiā q̄ꝫ instituere a ꝑncipio. sicut ⁊ post addiscere q̄ꝫ addiscere a ꝑncipio. Propter qd̄ tñ dictis oportꝫ ex existētibꝫ policijs posse auxiliari politicū. sicut dictū est ⁊ ꝑus. Hoc aūt ipossibile ignorantē q̄t sunt spēs policie. Nūc em̄ vnā democraciā putant q̄dam eē ⁊ vnā oblicharchiā nō ē aūt hoc veꝝ. Quare oportet drās policiaꝝ non latere q̄t ⁊ q̄t modis cōponant̄. Cū eadem aūt hac prudētia et leges optimas videre et eas q̄ vnicuiqꝫ policiaꝝ congruunt ad policias em̄ leges oportꝫ poni ⁊ ponuntur oēs. sꝫ nō policias ad leges. policia q̄dē em̄ ē in ciuitatibꝫ ordo q̄ est circa ꝑncipatꝰ quō distribuant̄. et q̄s dominans policie. ⁊ q̄cq̄d finis ē cōionis singul' leges aut separate ꝑcantiū policiā. ꝑm q̄s oportet ꝑncipes ꝑncipari et obseruare transgrediētes ipas. q̄re palā ꝙ drñas et numeꝝ necessariū habere policie vniuscuiusqꝫ et ad legē positōes: nō em̄ possibile ē easdem leges ꝯferre oblicharchijs neqꝫ democratijs oībꝫ. Si q̄dē plures ⁊ nō vna democratia neqꝫ oblicharchia solū ē. Qm̄ aūt in ꝑma methodo policiaꝝ diuisimꝰ tres q̄dē rectas policias regnū aristocratiā policiā Tres āt haꝝ trāsgressiones tyrānidē q̄dez regni oblicharchiā aut aristocratie democraciā aut policie. ⁊ de aristocratia aut q̄dē in regno dictū ē. de optima em̄ policia ꝯsiderare idē ⁊ de his ē dicere noībꝫ vult em̄ vtraqꝫ ꝯsistere ꝑm ꝟtutē diffusam Adhuc āt q̄d differāt inuicē aristocratia ⁊ regnū. ⁊ qñ oportꝫ regnū putare determinatū ē ꝑus. Reliquuꝫ de policia ꝑcurrere ea q̄ cōi noīe appellat̄ ⁊ de alijs policijs oblicharchia ⁊ democratia ⁊ tyrānide Manifestū q̄dē ḡ ⁊ haꝝ trāsgressionū q̄ pessima ⁊ scd̄a. q̄ necesse em̄ q̄dē eā q̄ ꝑme ⁊ diuinissime trāsgressionē eē pessimā. Regnū āt necessariū aut nomē solū habere nō existentē. aut ꝓpt multā excellētiā regꝫ eē. Quare ⁊ tyrānidē pessimam existentē plurimū distare a policia Scd̄o āt oblicharchiā aristocratia em̄ distat multum ab hac policia mensuratissimā āt democratiaꝫ Jā q̄dē ergo ꝓnūciauit et q̄dē ꝑoꝝ. sic non tñ in idē nobis aspiciēs. ille q̄dē em̄ iudicauit oībꝫ q̄dem existentibꝫ epieykes. puta oblicharchia bona ⁊ alijs pessimā democratiā prauaꝝ āt optimam. nos āt totaliter has viciatas eē dicimus et melior ē q̄dē oblicharchiā aliā Alia nō bñ hꝫ dicere minꝰ aut prauā. Sꝫ de tali q̄dē iudicio dimittat̄ nūc Nobis āt ꝑmo diuidendū q̄t sint drñtie policiaꝝ Si q̄dē sunt spēs plures democratie ⁊ oblicharchie. Deinde q̄ cōmunissima ⁊ q̄ eligibilissima post optimā policiā. ⁊ vtiqꝫ si q̄qꝫ alia cōtigerit aristocratia. ⁊ cōsistens bñ. sed pluribꝫ ꝯgruēs ciuitatibꝫ q̄ sit. Deinde ⁊ aliarū q̄ q̄bꝫ eligibilis: forte em̄ his q̄dē necessaria democratia magis q̄ꝫ oblicharchia. his āt hec magis q̄ꝫ illa. Post hec āt quō oꝑtꝫ istituere volētē has politias. Dico āt democratias ꝑm vnāquāqꝫ spēm. ⁊ iteꝝ oblicharchias tandē ⁊ post hec oīa q̄ fecerimꝰ breuit̄ ꝯtingentē memoriā tēptādū suꝑuenire q̄ corruptōes ⁊ q̄ saluatōes policiaꝝ ⁊ cōiter ⁊ sigillatim vniuscuiusqꝫ ⁊ propter quas causas hec maxime fieri nata sint.

Uius q̄dē ergo qd̄ ē eē plures policias cā. qꝛ oīs ciuitatis sunt plures ꝑtes numero Primo q̄dē em̄ ex domibꝫ cōpositꝫ vi

dem̄us oēs ciuitates deinde rursus huiꝰ mul/
titudinis hos q̄dez opulentos nccāriū esse. hos
āt egenos alios āt medios. ⁊ opulētoꝝ āt ⁊ ege/
noꝝ h̄ q̄dez arma exercens h̄ sine armis ⁊ hunc
q̄dez populū videmꝰ agricultores esse. hūc aūt
circa foꝝ occupatos. hūc āt bānausum. ⁊ insi/
gniū sunt drn̄tie ⁊ ꝑm diuitias ⁊ magnitudines
sube puta ꝑm nutritōes equoꝝ. Hoc em̄ nō fa/
cile nō diuites facere. ꝓpt̄ qd̄ q̄dem in antiquis
temporibꝫ q̄buscūq̄ ciuitatibus in equis prati
erat oblicharchie apud istos erāt. vtebant̄ aūt
ad bella eq̄s ad vicinos. velut eretries ⁊ calci/
dei ⁊ manates. q̄ sub menādro ⁊ alioꝝ multi cir
ca asiam. Adhuc cū his q̄ penes diuitias diffe
rentijs sunt. hic q̄dē ꝑm genꝰ hic āt ꝑm ꝟtutem̄
Et si q̄d vtiq̄ tale alteꝝ dictū ē eē ciuitatꝭ ꝑs in
his q̄ circa aristocratiā. ibi em̄ diuisimus ex q̄t
ꝑtibꝫ necessarijs est oīs ciuitas Haꝝ em̄ partiū
aliqn̄ q̄dē oēs ꝑticipant policia. aliqn̄ āt paucio
res. aliqn̄ ꝟo plures. Manifestū ergo ꝙ plures
necessariū est esse policias spē differētes ab in/
uicem ⁊ em̄ he ꝑtes differūt spē a seip̄is. policia
q̄dem em̄ ꝑncipatuum ordo est. hūc āt distri/
buunt omnes. vel ꝑm potentiā ꝑncipantiū. vel
ꝑm quandā ip̄oꝝ cōem equalitatē. Dico āt pu/
ta egenoꝝ vel opulentoꝝ. vel cōem quandā am
barum. Necessariū ergo policias esse tot quot
q̄dē ordines ꝑm excellentiā sunt. ⁊ ꝑm differen/
tias partium maxime aūt vident̄ esse due. quē/
admodū de ventis dicitur. hi quidē australes.
hi quidē boriales. reliqui horū aūt pretergressi/
ones. sic ⁊ policiaꝝ due populꝰ ⁊ oblicharchia
Aristocraciam em̄ ponunt speciē oblicharchie
tanq̄ꝫ existentem quandā oblicharchiā. et eam
que vocat̄ policia democratiā. sicut in ventꝭ ze/
phirū quidē boree. austri autem eurum. Simi
liter aūt habet ⁊ circa armonias vt aiūt quidaꝫ
Etem̄ ibi ponūt duas species. doristam ⁊ frigi
stam. Alias autem coordinationes. has quidē
dorias. has autem frigias vocant. Maxime q̄
dē ergo consueuerunt ita existimare de policijs
Verius aūt ⁊ melius vt nos diuisimus duarū
aut vnius existentis bn̄ institute alias eē trans/
gressiōes, has quidē contēperate armonie. has
aūt optime policie. oblicharchias q̄dem eas q̄
duriores et magis despotice. remissas autem ⁊
molles democraticas. Non oportet aūt poni
democratiam sicut ꝯsueuerunt q̄dem nūc sim/
pliciter. ita vbi dominans multitudo. etem̄ in
oblicharchijs et vbiq̄ amplior pars dominās
neq̄ oblicharchiā vbi dn̄i policie pauci Si em̄
essent q̄ oēs mille et tricenti. ⁊ hoꝝ ip̄i mille di/
uites. et nō traderent de ꝑncipatu ip̄is trecen/
tis ⁊ pauperibꝫ liberis existentibꝫ ⁊ q̄ꝫtū ad alia
silibꝫ. nullus vtiq̄ diceret democratisare istos.
Similiter aūt ⁊ si pauperes quidē pauci essent
valētiores aūt quidē diuitibus pluribus existē
tibus. nullus vtiq̄ oblicharchiā appellaret ne
q̄ talē. Si alijs existentibus diuitibus nō atti
neret honorē. Magis ergo dicēdū ꝙ demos
quidē est qn̄ liberi fuerint domini. oblicharchia
aūt qn̄ diuites: Sed accidit hos quidē plures
esse. hos aūt paucos. liberi quidē em̄ multi. di/
uites aūt pauci. Etem̄ vtiq̄ si ꝑm magnitudinē
distribuerentur principatus: sicut in ethiopia
aiunt q̄dē vl' ꝑm pulcritudinē oblicharchia vti
q̄ essꝫ. pauca em̄ multitudo ⁊ pulcroꝝ ⁊ magno
rum nō solū. sed neq̄ his solū sufficiēter habet
determiare policias has. Sed qm̄ partes plu
res ⁊ populi ⁊ oblicharchie sunt adhuc distin/
guendū tanq̄ꝫ neq̄ si liberi pauci. est existētibꝰ
pluribus ⁊ non liberis principent̄. demos ve/
lut in apolonia que in iomo ⁊ in thera. In vtra
q̄ em̄ haꝝ ciuitatū in honoribus erant qui dif/
ferebant ꝑm ingenuitatem. ⁊ primi obtinentes
vicinias pauci existentes multorum neq̄ vtiq̄

diuites ppt̃ excedere ꝑm multitudinẽ. demos
velut in colofone antiq̃tus ibi non possidebant
magnã substãm q̃ plures antecꝫ fieret bellũ ad/
uersum ydos. Sꝫ ẽ democratia q̃dẽ qñ liberi ⁊
egeni plures existẽtes dñi fuerint ꝓncipatus.
Oblicharchia ãt qñ diuites ⁊ nobiliores pauci
existẽtes. Quidem ergo policie sint plures. ⁊
propter quam causam dictum est

Uod ãt ex plurimis dictꝫ. ⁊ q̃. ⁊ ppter
q̃d dicim⁹. ꝓncipiũ sumẽtes dictũ ẽ pri
us. Cõfitemur nõ em̃ vnã ptẽ sꝫ plures habere
oẽm ciuitatẽ. Sicut ergo si aialis vellem⁹ acci/
pere spẽs. ꝑmo q̃dẽ vtiqꝫ segregarem⁹. qõ q̃dẽ
ẽ necessariũ habere oẽ aial velut q̃dã sensitiuoꝝ
et qõ ẽ alimenti elaboratiuũ ⁊ susceptiuũ. puta
os ⁊ ventrẽ. Adhuc ãt q̃by mouẽt ptibꝫ vnũqõ
qꝫ ipoꝝ: Si itaqꝫ tot spẽs soloꝝ aut hoꝝ essent
dñtie. Dico aũt puta oris q̃dẽ plura genera et
ventris. et sensitiuoꝝ. Adhuc ãt ⁊ motiuaꝝ ptiũ
numerus ꝯiugatõis hoꝝ ex necessitate faciet
plura genera aialiũ. Nõ em̃ possibile est idem
aial habere plures oris dr̃as. silr aũt neqꝫ auriũ
Quare qñ accepte fuerint hoꝝ oẽs ꝓtingentes
cõbinatões facient spẽs aialis ⁊ tot spẽs aialis
qõ q̃dẽ ꝯiugatões nccãriaꝝ ptiũ sunt Eodẽ ãt
mõ ⁊ dictaꝝ policiaꝝ. etem̃ ciuitates nõ ex vna
sꝫ ex multis ptibꝫ cõponunt̃. sicut dictũ est sepe.
Una q̃dẽ ergo ẽ q̃ circa alimentũ multitudo. q̃
vocant̃ agricole Scõa ãt q̃ vocat̃ bãnausa. ẽ ãt
hec q̃ circa artes sine q̃bꝫ ciuitatẽ ipossibile ẽ ha
bitari. Uaꝝ ãt artiũ has q̃dẽ ex necessitate optꝫ
existere. has ad ãt delitias vel bñ viuere. Ter/
cia ãt q̃ circa forũ. dico aũt forale q̃ circa vendi/
tiones ⁊ emptões et negociatões ⁊ campsorias
demorat̃. Quarta aũt qõ mercẽnariũ. Quinta
aũt genus qõ ꝓpugnans. qõ his nihilominus
necessariũ est existere si debeat nõ seruire inua/
dentibus. nihil em̃ minus impossibiliũ quem
dignũ esse vocare ciuitati natura seruant. per se
sufficiens em̃ est ciuitas. qõ aũt seruum nõ p se
sufficiẽs. propter qõ q̃dã in policia leuiter. hoc
nõ sufficienter aũt dictũ est. Ait em̃ socrates ex
q̃tuoꝝ necessariissimis cõponi ciuitatẽ. Dicit ãt
hos textorẽ. agricolã. coziarium. et edificatorez
Rursum aũt apponit tanꝫ nõ necessarijs his
erariũ. et eos q̃ sup necessaria pecora. Adhuc ãt
negociatorẽ ⁊ campsorẽ. ⁊ hec oĩa fiũt cõplemẽ
tum ꝓme ciuitatis tanꝫ necessarioꝝ gr̃a oĩs ci/
uitas sit ꝓstituta. sꝫ nõ boni. magis eq̃libꝫ in
digeat coziarijs ⁊ agricolis Partez ãt ꝓpugnã
tem nõ ꝓus attribuit anteꝫ regione crescente
et attingente vicinos ad bellũ instituant̃ Atue
ro et inter q̃tuoꝝ et q̃tcũqꝫ cõitates necessarium
esse aliquez reddentẽ ⁊ iudicantez qõ iust̃ũ Si
q̃dez ergo ⁊ aiam ponat vtiqꝫ q̃s magis ptẽ aia/
lis q̃ corꝑ⁹. ⁊ ciuitatũ magis talia ponendũ q̃
ea q̃ ad nccãriũ vsum tendũt. sꝫ bellicũ: ⁊ q̃ pti
cipat iusticia disceptiua. Adhuc ãt qõ ꝓsiliatur
qõ q̃dẽ ẽ intellect⁹ policia op⁹. ⁊ hec siue separa
tim exist̃t aliq̃bꝫ siue eisdẽ: Nihil em̃ differt ad
rõem. etem̃ ditari ⁊ agros colere accidit eisdem
sepe Quare si q̃ dẽ ⁊ hec ⁊ illa sunt ponẽda ptes
ciuitatis. manifestũ q; ad arma nccãria ciuitatꝫ
ps est Septima ãt q̃ substãtijs ministrat quam
vocamus opulentos Octaua aũt demiurgica.
sꝫ populi institutiuã. ⁊ q̃ circa ꝓncipat⁹ admi/
nistrat. si q̃dẽ sine ꝓncipibꝫ ipossibile eẽ ciuitatẽ
Accãriũ eẽ ergo aliq̃s potẽtes ꝓnciparí ⁊ admi
nistrãtes. vel ꝓtinue vel ꝑm ptẽ ciuitati hanc ad
ministratõe Reliq̃ ãt de q̃bꝫ determinauimus
pfecte. q̃d ꝓsiliabit̃ ⁊ q̃d cõicat altricãtibꝫ de iu/
stis Si q̃dẽ igit̃ ℞ optꝫ fieri in ciuitatibꝫ ⁊ bene
fieri ⁊ iuste nccãriũ aliq̃s politicoꝝ eẽ ꝓncipan
tes ꝓtute Alꝫ q̃dẽ ergo potẽtias videt̃ multis
ꝓtingere existere eisdẽ. puta eosdẽ esse ꝓpugnã
tes ⁊ agricolas ⁊ artifices Adhuc ãt ꝓsiliãtes ⁊

iudicātes. Informant̄ āt ⁊ ꝟtute oēs. ⁊ pluri/
mis ꝑncipatib⁹ ꝑncipari putant posse. sz pau/
peres esse ⁊ diuites eosdem ipossibile est. ꝓpter
qd̄ he ꝑtes maxime esse vident̄ ciuitatis diui/
tes ⁊ egeni Adhuc āt ꝓpterea ꝙ vt in pluribus
hi q̄dem pauci sunt. hi aūt multi. he vident̄ con
trarie ꝑtes partiū ciuitatis. vt et policie ꝟm ex/
cessus haꝝ ꝯsistāt ⁊ due policie vident̄ esse de/
mocratia ⁊ oblicharchia Ex q̄dez ergo sint poli
cie plures ⁊ ꝓpter quas causas dictū est ꝑus

Uod āt sint democratie spēs plures ⁊
oblicharchie dicam⁹. manifestū āt hoc
ex dictis Species em̄ plures populi q̄dē ⁊ di/
ctoꝝ insigniū sunt. puta populi q̄dem spēs. vna
q̄dez agricole altera āt q̄ circa artes. alia aut est
foralis. q̄ circa emptōem et venditōem ꝟsatur
alia āt q̄ circa mare ⁊ hui⁹ hec q̄dem bellica. hec
āt pecuniatiua. hec āt vectiua. hec aūt piscatiua
In multis em̄ locis singula hoꝝ multe turbe.
puta piscatores q̄dē in tarēto ⁊ bizantio teriar/
there athenis Negociatiuū āt in egina ⁊ thio:
transuectiuū aūt in tenendo Adhuc āt qd̄ ma/
nuale. et qd̄ modicā hz subam vt nō possit va/
care. Adhuc q̄t q̄dez ex ambob⁹ ciuib⁹ liberum
et vtiqz si qua talis alterius multitudinis spēs
Insigniū āt diuitie. nobilitas. virtus. discipli/
na. et his similia dicta ꝟm eandem drām De/
mocratia ergo est ꝑma q̄dem q̄ d̄r maxime ꝟm
eq̄le. equale enim ait lex talis democratie. nihil
magis existere egenis vel diuitib⁹. nec dn̄os eē
vtrosqz. sed sil'es ambos Siq̄dem em̄ libertas
maxime est in democratia. sicut existimant q̄dā
et equalitas sic vtiqz erit maxime cōitatib⁹ oīb⁹
maxime policia sil'r Qm̄ aūt amplior populus
dn̄ans. aut qd̄ visum fuit plurib⁹. nccē demo/
cratiā esse hanc. vna q̄dē ergo spēs democratie
hec. alij āt ꝑncipatus sunt ab honorabilitatib⁹
et breuib⁹ his existētib⁹ Oportz āt ei q̄ possidet
potestatē esse ꝑticipandi ⁊ carentē nō ꝑticipare
Altera spēs democratie ꝑticipare oēs ciues q̄/
cunqz vtiqz dirigibiles. ꝑncipari āt legē Altera
āt spēs democratie alia q̄dē esse ꝑncipatuū si so
lum sit ciuis. ꝑncipari aūt legē Altera aūt spēs
democratie alia q̄dē esse eadē. dn̄ans āt eē mul/
titudinē ⁊ nō legē Hoc āt fit qn̄ sententie fuerīt
dn̄e sz nō lex Accidit āt hoc ꝓpter demagogos
in his q̄dez q̄ ꝟm legē democratizant nō sit de/
magogus. sz optimi ciuiū siue in p̄eminētia. vbi
āt leges nō domināt̄ h̄ fiūt demagogi Monar
chijs em̄ fit ppl's cōposit⁹ vnus ex multis. ipsi
em̄ multi sunt dn̄i nō vt vnusquisqz. sz oēs Qua
re aūt dicat homer⁹ nō bonā esse multis dn̄atō
nem. vtꝝ hāc. vel qn̄ plures sunt q̄ ꝑncipantur
vt vnusquisqz in certū Talis ergo ppl'us veluti
monarchus exn̄s q̄rit monarchizare. qꝛ nō sub
ijcit̄ sub lege: ⁊ fit despotic⁹. Quare ⁊ adulato/
res honorati. ⁊ est ppl'us iste ꝓportionabiliter
tyrannidi monarchiaꝝ. ꝓpter qd̄ ⁊ mos idez. et
ambo despotica melioꝝ. ⁊ sententie sint ibi pre
cepta. ⁊ demagogus ⁊ adulator idē ⁊ ꝓportio/
nabiliter. ⁊ maxime āt vtriqz apud vtrosqz va/
lent. adulatores q̄dē apud tyrānos. demagogi
āt apud ppl'os Tales āt sunt his cā vt sentētie
sint dn̄e. sz nō leges oīa reducētes ad ppl'm. acci
dit em̄ ip̄is fieri magos ꝓpter populū q̄dē esse
dn̄m oīm opinioīs āt ppl'i hos. suadet̄ em̄ mul/
titudo his Adhuc āt q̄ ꝑncipat⁹ accusant aiūt
ppl'm oportere iudicare hoc āt gaudenter reci/
pit ad vocatōem. q̄re dissoluunt̄ oēs ꝑncipat⁹
Rōnabilit̄ āt videbit̄ vtiqz increpare q̄ d̄t talez
eē democratiā nō policiā Ubi em̄ nō ꝑncipant̄
leges nō ē policia Oportz em̄ legē q̄dē ꝑncipa
ri oīm. de singularib⁹ āt ꝑncipat⁹ ⁊ policiā iu/
dicare Quare siq̄dē ē democratia vna policiaꝝ.
Manifestū ꝙ talis institutio in q̄ sentētia oīa
dispensant. neqz democratia ꝓprie. nullam em̄

sententiã ꝯtingit esse vl'em. spẽs q̃dez ḡ demo/
cratie determinate sint h̃ mõ Oblicharchie ãt
spẽs vnã q̃dez eẽ ꝑncipat⁹ ab honorabilitatib⁹
tãtis vt egeni nõ ꝑticipẽt cũ sint plures Licere
ãt possidenti ꝑticipari policia Alia ãt qñ ab ho
norabilitatib⁹ ĩmẽsis sunt ꝑncipat⁹. ⁊ eligũt ip̃i
eos q̃ deficiũt Siq̃dẽ ergo ex oĩb⁹ his h̃ faciũt
videt̃ h̃ eẽ magis aristocraticũ. Si ãt ex aliq̃b⁹
determinatis oblicharchicũ Altera spẽs obli/
charchie qñ puer ꝓ patre vn⁹ fit Quarta ãt qñ
extiterit qđ nũc dictũ est ⁊ ꝑncipet̃ nõ lex. sꝫ ꝑn
ceps. ⁊ est ꝯuertibil' hic in oblicharchijs. sicut
tyrãnis in monarchijs. ⁊ de q̃ diximꝰ vltima
democratia in democratijs. ⁊ vocãs etiã talem
oblicharchiã potentatũ Oblicharchie quidem
ergo species tot et democratie

On oꝑtꝫ latere ãt qđ in multis locis ac
cidit vt policia q̃dẽ q̃ ꝑm leges nõ sit de
mocratia. ꝓpt̃ assuetudinez ãt ⁊ modũ politizet
democratie Sil'r ãt ⁊ rursum apđ alios em̃ q̃/
dam q̃ ꝑm leges policiã eẽ magis democraticã
assuetudinib⁹ ãt ⁊ mõ oblicharchizari mag⁹ Ac
cidit ãt h̃ maxime post trãsmutatões policiarũ
nõ em̃ statim trãsmutant̃. sꝫ amãt in ꝑmis pau
latim rapientes ex inuicẽ vt leges q̃dez ꝑmane/
ant q̃ ꝑus extiterũt obtineãt aut q̃ trãsmutãt po
liciã. Quot ãt sint tot spẽs democratie ⁊ obli/
charchie ex ip̃is (q̃ dicta sunt) manifestũ est. ne/
cesse em̃ aut oẽs dictas ꝑtes populi cõicare po
licia. aut has q̃dẽ: has ãt nõ. Qñ q̃dem ergo ꝙ
agricultiuũ ⁊ qđ possidet mediocrẽ sub̃am fue/
rint dñans policia politizant ꝑm leges. hñt em̃
viuere laborãtes nõ ãt vacare Quare legẽ scien
tes ꝯuocãt necessarijssimas ꝯgregatõnes. alijs
ãt ꝑticipare liceat cũ possideãt honorabilitatez
determinat ã a legib⁹. ꝓpt̃ qđ oĩb⁹ possidentib⁹
lꝫ ꝑticipare Ul'r q̃dẽ em̃ nõ licere oĩb⁹ oblichar
ticũ. licere ãt vacare ĩpossibile nõ exñtib⁹ ꝓuen/
tibus. Hec q̃dẽ ergo vna spẽs democratie ꝓpt̃
has causas Altera ãt spẽs ꝓpter ꝯsequentẽ ele
ctionem. est em̃ ⁊ oĩb⁹ licere nõ refutatis ꝑm ge
nus ꝑticipare tñ potentib⁹ vacare. ꝓpter qđ q̃/
dem in tali democratia leges ꝑncipant̃ ꝓpt̃ nõ
esse ꝓuentũ. Tercia ãt spẽs oĩb⁹ licere q̃cũq̃ li/
beri fuerint ꝑticipare policia. nõ tñ participare
ꝓpter ꝑdictã cãm Quare necessariũ ⁊ in hac ꝑn
cipari legẽ Quarta ãt spẽs democratie tꝑibus
vltimo in ciuitatib⁹ facta. qꝛ em̃ facte sunt ciui/
tates maiores multo q̃ꝫ a ꝑncipio. ⁊ ꝓuẽtus ex
istunt ⁊ opulẽtie. ꝑticipãt q̃dẽ oẽs policia ꝓpter
excessum multitudinis. cõicant ãt ⁊ politizant
qꝛ pñt vacare etiã egeni accipientes mercedem
et maxime ãt vacat talis multitudo. neq̃ em̃ im
pedit ip̃os neq̃ ꝓprioꝝ cura diuites ãt impedit
vt sepe nõ cõicent ꝯgregatõe. neq̃ ei qđ est iudi
care Propter qđ fit multitudo egenoꝝ dñans
policie sed nõ leges: spẽs q̃dẽ ergo democratie
tot et tales ꝓpter has necessitates sunt. Obli/
charchie aũt qñ q̃dẽ plures hñt sub̃am minorẽ
et nõ multã valde ꝑme oblicharchie spẽs est. fa
ciunt em̃ potestatẽ ꝑncipandi possidenti. ⁊ ꝓpt̃
multitudinẽ esse ꝑticipantiũ politeumate. nccẽ
esse nõ hoĩes. sꝫ legẽ esse dñans. quãto em̃ vtiq̃
plus distant a monarchia. ⁊ neq̃ tantã habeãt
sub̃am vt vacent negligentes neq̃ tã modicam
vt nutriant̃ a ciuitate. nccẽ legẽ velle ip̃is ꝑnci/
pari. sꝫ nõ ip̃os. Si ãt vtiq̃ pauciores sint qui
sub̃as hñt q̃ꝫ q̃ pri⁹ ampliorẽ. aut scđa oblichar
chie fit spẽs mag⁹ em̃ potentes suꝑgredi volũt
ꝓpter q̃d ip̃i q̃dez eligunt ex mult⁹ eos q̃ ad po/
liteuma admittunt̃. qꝛ aut nondũ sic fortes sunt
vt sine lege ꝑncipent̃. legẽ ponũt talẽ. Si ãt in
ualuerint habere pauciores existẽtes maiores
sub̃as. Tercius grad⁹ fit oblicharchie. scꝫ per
seip̃os ꝑncipatus habere. ꝑm legẽ aũ ꝑncipien
tem morientiũ filios succedere Qñ aũt iã plus

inualuerint substantijs ⁊ multis amicis ꝓpe ta
les potentatꝰ monarchie est. ⁊ dñi sunt hoies
sed non lex. Et quarta spēs oblicharchie hec
est conueniens vltime democracie

Dhuc aūt sunt due policie p̄ter demo/
craciā ⁊ oblicharchiā. quaꝝ alteram di
cunt oēs et dicta est quatuor policiaꝝ spēs vna
Dicunt aūt quatuor monarchiā oblicharchiā
democraciā. quartā vero vocant aristocraciam
Quinta aūt est q̄ appellat̄ cōi noīe oīm policiaꝫ
em̄ vocant. Sꝫ qꝛ nō sepe fit latet temptantes
enumerare spēs policiaꝝ. ⁊ vtunt̄ quatuor solū
sicut plato in policijs Aristocraciā q̄dem ergo
bñ hꝫ vocare de qua ꝑtractauimus q̄dem in pri
mis sermonibꝫ: eam em̄ (q̄ ex optimis simplr̄)
policiā ꝑm virtutē et nō ad hypothesim aliquā
bonoꝝ viroꝝ solū iustū appellare aristocraciaꝫ
In sola em̄ simplr̄ idē vir et ciuis bonus. bonꝰ
est. Qui aūt in alijs boni ad policiā ip̄oꝝ sunt.
nō solū sꝫ sunt aliqua q̄ oblicharchizātes habēt
drās. et vocant̄ aristocracie ⁊ aduocatā policiā
Ubi vero nō solū respectu diuitiaꝝ. sꝫ etiā respe
ctu virtutis eligant ꝑncipatus. hec policia di/
ffert ab ambabꝫ ⁊ aristocracia vocat̄. Etem̄ in
nō facientibꝫ cōem cām virtutis. Sunt tñ q̄dā
approbati et q̄ vident̄ esse epieykes. Ubi ergo
policia respicit ad diuitias et virtutē ⁊ populuꝫ
velut in calcedonia Hec aristocracia est. ⁊ in q̄/
bus ad duo solū vt q̄ lacedemonioꝝ ad ꝟtutez
et populū. ⁊ est mixtio hoꝝ duoꝝ democracie ⁊
virtutis Aristocracie q̄dē ergo p̄ter ꝑmā opti/
mam policiā. He due spēs et tercia q̄cūq̄ eiꝰ q̄
vocat̄ policia inclināt ad oblicharchiā magis.

Eliquū aūt est nobis denoīata policia
dicere et de tyrannide: ordinauimus aūt sic nō
existente. neq̄ hanc transgressionē neq̄ assigna
tas aristocracias. qꝛ ꝑm virtutē q̄dē oēs sunt vi/
ciate a rectissima policia deinde dinumerantur
cum his. suntq̄ ip̄arum he transgressiones. si/
cut in his que a principio diximus. Ultimo āt
de tyrannide rōnabile ē facere mentōez. qꝛ oīm
minime policia hec ē Nob̄ āt ē methodꝰ de poli
cia: ꝑpt̄ quā q̄dē ḡ cāꝫ ordinatā ē h̄ mō dictū est
Nūc āt oñdēdū nob̄ de policia. manifestissima
em̄ poña ip̄iꝰ Determiatis his q̄ de oblichar/
chia et democracia. est em̄ policia vt simplr̄ ē di
cere mixtio oblicharchie et democracie. Cōsue
uerunt aūt vocare declinātes q̄dem vt ad demo
craciam policias. declinantes aūt ad oblichar/
chiam magis aristocracias. qꝛ magis assequit̄
disciplina et nobilitas opulētioribꝫ. Adhuc āt
vident̄ habere opulēti. quoꝝ gr̄a iniusta agunt
iniusti. vnde ⁊ kalothoygathos et īsignes hos
appellant: Quoniā ergo aristocracia vult excel
lentiam attribuere optimis ciuium et oblichar
chias eē aiunt ex kaliskagatis magis vidētur
āt eē īpossibiliū ciuitatē aristocratizātē nō bñ le
gibꝫ disponi. sꝫ male gubernatā Silr̄ āt ⁊ aristo
cratizare eā q̄ nō bñ legibꝫ disponit̄. Nō est au/
tem bona legū dispositio bene poni leges. non
obedire aūt. Propter quod vnam quidem bo/
nam legum dispositōem existimandū esse obe/
dire positis legibus. alteram autem bene poni
leges quibus immaneant. Est enim obedire et
bene positis hoc autem cōtingit dupliciter. aut
em̄ optimis ꝯtingentiū ip̄is. aut simpliciter op
timis. Uidetur autem aristocratia quidem eē
maxime honores distribui ꝑm virtutem Aristo
cracie quidem em̄ terminus virtus. oblichar/
chie autem diuitie. demi autē liberas. Hoc au
tem quodcunq̄ videatur pluribus in omnibus
existit. Etem̄ in oblicharchia et aristocracia et
in demis quodcunq̄ videatur maiori parti ꝑti/
cipantium policia hec est dominans. In pluri
mis quidem ergo ciuitatibus policie species
vocatur solum. Etem̄ mixtio cōiecturat diuitū

et pauperũ ꝛ diuitias ꝛ libertatẽ Fere eñ apud plurimos qui opulenti kalathoygataꝝ viden tur tenere regionẽ. Quoniã aũt tria sunt que al tricãt de equalitate policie libertas diuitie vir tus. Querunt eñ qõ vocant ingenuitatẽ assequ tur duobus Jngenuitas est eñ virtus ꝛ diui/ tie antique Manifestũ ꝙ mixtionẽ ꝗdem duo rum. scz opulentoꝝ ꝛ egenoꝝ policiã dicenduz Trium aũt aristocraciã maxime aliarũ ꝓter ve ram ꝛ primã. Q ꝗdem ergo sunt ꝛ alie spẽs po/ licie ꝓter monarchiã ꝛ democraciam ꝛ obli/ charchiã dictum est. ꝛ equales be ꝛ quid differ runt inuicẽ arestocracie ꝛ policie ab arestocra/ cia. ꝛ ꝙ non ab inuicẽ longe manifestuz. Quo aũt mõ fit ꝓter democraciã ꝛ oblicharchiam que vocat policia. ꝛ qualiter ipam oportet insti tui dicamus cõsequẽter dictis Simul aũt pa lam erit ꝛ ꝗbus determinãt democraciã ꝛ obli charchiã. Sumendũ eñ boꝝ diuisionẽ. dein de ex his vtraq; velut symbolũ accipiẽtes cõ/ ponendũ. Sunt aũt termini tres ꝓpositionis et mixtiõis. aut eñ vtraq; sumendũ que vtriq; lege statuũt. puta de eo qõ est iudicare Jn obli charchiꝫ ꝗdem eñ opulẽtis damnũ ordinãt si nõ disceptent. egenis aũt nullã mercedẽ. Jn democraciꝫ aũt egenis ꝗdem mercedẽ. opulẽ tis aũt nullũ damnũ. Cõmune aũt ꝛ medium boꝝ ambo hec. ꝓpter qõ ꝛ politicũ mixtum est eñ examboꝝ. Unus ꝗdem ergo iste cõbina tionis modus. Alterũ aũt accipere mediũ eoꝝ que vtriq; statuũt. puta ꝓgregatões fieri. hiꝫ ꝗ dez ab honorabilitate nulla vel parua oĩno: hiꝫ aũt ab immẽsa honorabilitate. Cõe aũt neutꝝ sed media honorabilitas vtriusq; boꝝ Terciũ aũt ex duaꝫ institutiõibꝫ. hoc ꝗdẽ ex oblichar chia lege. hoc aũt ex democracia Dico autem (puta videt) democraticũ ꝗdem esse sortiales esse ꝓncipatus. eligibiles aũt oblicharchicum et democraticũ ꝗdem qui nõ ab honorabilita te. Arestocraticũ ergo ꝛ politicũ ex vtraq; vtrũ qꝫ accipere ex oblicharchia aũt eligibiles face/ re ꝓncipatus. ex democracia aũt quod non ab honorabilitate. Modus ꝗdem ergo mixtiõis iste. eius aũt qõ est bñ miscerí democraciam ꝛ oblicharchiã terminus qñ ꝓtingit dicere ean/ dem policiã democraciã ꝛ oblicharchiã Palã eñ ꝙ hoc patiunt dicentes ꝓpter mixtas esse. Bñ patit aũt hoc ꝛ mediũ: apparet eñ vtrũq; extremoꝝ in ipso. Qõ ꝗdẽ accidit circa lacede/ monioꝝ policiã. multi eñ conant dicere tanq; democracia exñte. qꝛ democracia multa ordo bꝫ. puta ꝓmo qõ circa alimẽtũ pueroꝝ Siliter eñ ꝗ diuitũ nutriunt his ꝗ pauperꝝ. et eruditũt hoc mõ vtiq; ꝗ possent et pauperꝝ pueri. Silr aũt ꝛ in habita etate ꝛ cũ viri fuerint eodẽ mõ. nullo eñ distinctꝰ diues ꝛ pauꝑ. sitq; circa ali mentũ eadẽ oĩbꝫ in quiuꝭ ꝛ vestimẽtũ tale di uites ꝗle vtiq; ꝓparare posset. et pauperꝝ aliꝗs ꝗcunq; adhuc eos ꝙ duos maximos ꝓncipa/ tus. hũc ꝗdẽ eligat ppl's hoc aũt ꝓticipat. Se nes ꝗdẽ eñ eligũt ex sortia aut ꝓticipãt. Alij autẽ oblicharchiã. ꝗa multa bꝫ oblicharchia. puta ꝙ omẽs sunt eligibiles ꝛ nullus sortialis. ꝛ ꝙ pauci sunt dñi mortis ꝛ fuge ꝛ alia talia multa Optet aũt in policia mixta bñ videre vtraq; eẽ ꝛ neutrũ saluare ꝑ seipam ꝛ nõ abesas ꝑ seipsaꝫ Nõ eo ꝙ plẽs extrinsecus sint ꝗ volũt. erit eñ vtiq; ꝛ praue policie hoc exñs. sꝫ eo ꝙ neq; vti qꝫ velit policiã. alterã nullã ꝓtiũ policie totalit. Quo ꝗdez ꝑ mõ videt ꝓsistere policia. Silr ãt et putare arestocracie nũc aũt dictum est

Et tyranníde aũt erat reliquũ nobis di/ cere. non quasi sit multa sermocionatio circa ipsam. Sed vt accipiat ꝗs methodi par tem. qñ ꝛ hanc ponimus policiaꝝ quandã ꝓtẽ De regno ꝗdẽ ergo determinauimus in ꝓmis

sermonibꝫ. in q̄bus de eo qđ maxime ꝺz regnū fecimus ꝓsideratiõem. vtrū inexpediēs vl' expe diat ciuitatibꝫ z quê z vñ oꝑtet ꝓstituere z q̄li/ ter tyrānidis aūt spēs duas q̄dē diuisimus. in quibꝫ de regno q̄dē ꝓsideramꝰ. ꝓpter potētiaꝫ ipsaꝝ vergere aliq̄liꝫ z ad regnū ꝓpter fm legē esse ambos hos p̄cipatꝰ. In q̄busdā barba/ roꝝ eligūt impatores monarchas. z olim apꝺ antiq̄s grecos fiebāt q̄dam monarche isto mõ q̄s vocabāt esymnetas. Habēt aūt he q̄sdā ad inuicē dr̄as erāt aūt ꝓpterea q fm leges rega les. z qz monarchiza bāt volūtarijs. tyrannice aut ꝓpter despotice p̄cipari z fm suā sentētiaꝫ Tercia āt spēs tyrānidis. q̄ q̄dē maxime videt esse tyrānis ꝙuertibilis exñs ei q̄ oīmode reg/ nū. talē aūt necessariū tyrannidē eē monarchiā q̄ est incoꝛrigibilis p̄cipatus similiū z melioꝝ oīm ad ꝓpriū suū ꝓferens. sed nõ ad id qđ sub/ iectoꝝ. ꝓpter qđ inuolūtarius. nullꝰ em̄ volun tariꝰ liberoꝝ sustinet talē p̄cipatū. tyrannidis quidē species he. z tot ꝓpter dictas causas

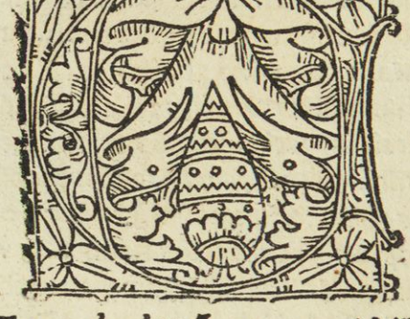

Ira initiū quarti libri

politicoꝝ. Queritꝰ vtrū politicus leges z eaꝝ dr̄as debeat cõsiderare z ꝙgnoscere. z policiaꝝ ꝑticulares circūstātias ꝑpendere. Et qz q̄stio ꝑsupponit q̄ politicꝰ ꝓsideret leges et eaꝝ dr̄as. ideo arguit ꝑ ꝟ tra suppositū. qz ista scia ẽ mul tū generalis. leges vero cū sint circa actiões singulariū re/ spiciūt singularia. q̄ politicus nõ habz ꝓsiderare leges nec dr̄as eaꝝ. Et ꝓfirmat. qz hoc ꝑtinet ad sciam legū q̄ ab ista distinguit vt notū est Cõtra quesitū arguit sic. cū

cunstātie policiaꝝ sunt incognite politico. ergo nõ hz ꝓsi/ derare circūstātias policiaꝝ. Pz assumptū. qz nõ ꝙgnoscū tur nisi ꝑ experientiā. In ꝓtrariū est Aresto. in ꝓncipio huiꝰ q̄rti. Pro suppositō q̄stionis videt ꝓsiderādū q finis et ea q̄ sunt ad finē sub eadē ꝓsideratiõe cadūt. nā a fine su mit ordo z rõ eoꝝ q̄ sunt ad finē. z inde est q ſtāte deordi natõe a fine nõ ꝓstat ordo eoꝝ q̄ sunt ad finē. Et ob hꝰ ꝺz ſcdo physicoꝝ q finis est ꝓmū mouēs. z sicut se hz ꝓmū in ſpeculabilibꝫ. ita finis in moralibꝫ Cū g̃ politicꝰ qđ qđ ꝓsi deret. ꝓsiderat in attributõe policie q̄ est finis ꝓpius z in tentus ab eo. ideo oꝑtet dicere q politicus ꝓsiderans ciuē z ciuitatē ordinat ista ī policiā. q̄ nõ est aliud nisi debitus or do ciuitatis vel ciuiū. Hõ est em̄ finis huiꝰ scie docere con structionē ciuitatis. sed policiā facere ciuitatē bñ ordinatā ad finem politicū. q̄ est felicitas ipius ciuitatis

Sciendum ꝓmo

Qꝫ finis legū in policia est policia. leges em̄ ponūt fm exiꝫ gentiā policie. vt ꝓz in textu. Hoc etiā videri posset ꝑ ysiꝫ doꝝ. v. ethymo. vbi assignat ꝓditões legū in ordie ad poꝫ liciā. Dicit em̄ ibi q leges dñt eē vtiles iuste possibiles cõ peretes moribꝫ hoim z cõsuetudini patrie. Ex q̄ sequitur q inrantū se hz lex iusticie z equitatis q̄ticipat fine politico. z est ꝓformis eidē. Sz ꝓterea aduertendū est. q eiusdē scie est leges ponere coꝛrigere z exponere. Ꝓz. nā sicut ad bñ ponendū leges oꝑtz cognoscere rõem seu finē legis. ita ad bñ coꝛrigēdū vel exponēdū Hoc aūt spectat ad p̄ncipē et comitē autoꝛitatiue z effectiue. Ad hāc aūt sciam directe. ꝓpter qđ ꝺr ꝓbus q̄ hoies q̄runt iudicē tanq̄ mediū infoꝛ matū legibꝫ z scia hñs potestatē ipas interp̄tādi. z vnicuiq̄ iudicet qđ suū est. Per institutõem aūt legū nõ acq̄ritur fi mis politicus. sed ꝑ vsum z impationē legis. ponunt enim maxie ꝓpter vsum vt ciues vtant legibꝫ ordiatis ad finez politicū. q̄ est ꝙuersatio ciuilis recta z regulata. Vñ in leꝫ gislatoꝛe acq̄rit ptās ciuilis. z ꝑ eā coarcent mali. z timoꝛe pene inducunt ad legis scē iuste z recte obseruātiā. iuxta illud Horacij. Oderūt peccare boni virtutiꝫ amoꝛe Oderūt peccare mali foꝛmidie pene. Sequitur q̄ q politicus nõ solū in generali ꝺz ꝓsiderare z dare ꝓncipia vtia ꝙuersatõ nis humane. sed etiā sensibilia z ꝑticularia. qz finis etꝰ est bñ ciuiliter operari. actus aūt sunt circa singularia ꝓmo me taphysice. Hec ꝓpter hꝰ sequitur q leges debeāt dari de sin/ gularibꝫ. qz sufficit q dent ꝓncipia ex q̄bꝫ euidēter sequitur z elici possit q̄liter circa vnūqōq̄ sit agendū z se habendum Nõ adhuc nõ reqrit q leges sint singulares. imo si ẽnt singulares tā nõ haberēt legū spēm vt alꝫ sufficiēter ostē sum est supꝝ Sciendū scdo. q ad istā sciam spectat cõsiꝫ derare q̄ sit optima policia simplr. z q optima ex oppõne. z q̄lis cuilibet expediat. Patz ꝓmo. qz in vnoq̄q genere est vnū ꝓncipiū qđ est regula oīm aliorꝝ. Nõ scia ꝓsiderans aliq̄ genus potissime ꝺz ꝓsiderare illud ꝓncipiū. sz ꝓstat q politica ꝓsideret policiā tanq̄ rõem summā ipius poli tie. vt alꝫ dcm̄ est. g̃ ipa ꝺz ꝓsiderare optimā policiā sim/ pliciter z absolute. Qꝫ ꝓo debeat cõsiderare q̄ sit optima ex oppõne ꝓz. qz ꝓsideret policias ꝓpter hoies z regimē ipoꝝ ergo cū nõ oibus esset ꝙuenies optima policia simplr vt ꝓius dcm̄ est. sequitur q nõ solū hz optimā policiā ꝓsidera re sed optimā ex oppõne. maxime cū oꝑteat policias moꝫ ribus hoim adaptare. sicut z leges. eo q policie instituun tur z leges vt hoies fiant ciuiliter boni z politici vt visum est. ergo notabile verum est. Istis ꝓmissis ponitur

Conclusio prima

Quo ad istū articulū. scz q politicus hz cōsiderare leges et dñas ipsaꝝ. Patz qz politicus hz ꝯsiderare policias et hoies facere bonos ciuiliter. sed ad hoc req̄runt leges. vt satis pz ex p̄cedentib⁹. z adhuc non sufficiūt leges optime cū nō possint ab oīb⁹ obseruari. vt satis pz. ḡ oportet ꝯsiderare oēs leguz dñas vt hoies deūt vtiles z possibiles. ḡ potius hz ꝯsiderare eaꝝ dñas qđ est ꝓpositū Quantū ad scām argumētū (in q̄ est rndendū ad quesitū) Sciendū scdo. q politicus nō solū hz ꝯsiderare q̄liter instituat ciuitas. sed etiā q̄liter corrigat. z ex plurimo tpe saluabit. et qz hoc habet fieri p leges. ideo debet poni ad vtilitatē eius ꝯsideratis plurimis circūstātijs. s. tpe loco z moribꝫ hoim nisi eīm ꝯgruerent fini politico nō essent vtiles. nec p ꝓs leges deberēt nomiari. Scdo supponit q duplices sunt leges. q̄dam sunt vles z generales. z q̄dam sunt ꝑticulares et spēales. sicut sunt leges in spēali tradite isti ciuitati vel illi. z iste variant fm ꝑticulares circūstātias huiꝰ ciuitatis. fm q̄s debēt epieykizare. vt satis oīsum est in p̄cedentib⁹. Ex quo pz q ad bñ regendū aliquā ciuitatē p leges oportet cognoscere mores hoim z eoꝝ ꝯditiones ipius ciuitatis. Patz qz als nō possent debite applicari ad ipsos vt satis pz intuenti. Tales aūt mores per ꝯsuetudinē z frequentē ꝯuersatiōem cū eis cognoscunt. Ex quo pz q de p se plus expedit indigenā vel intraneū q̄ aduenā seu extraneū ciuitatē regere. Patet qz plus z melius cognouit mores z ꝯditiones hoim q̄ extraneus. imo verisimilius est ipm sperare a natura in tali regimīe dirigere magis q̄ extraneū ꝓpter maiorem dilectiōnem carnalez quā hūt ad ipm z maiorē obligatiōem qua ciuitati tanq̄ suo toti obligatur z indissolubiliter. Patet ex alio. q si expediat regez esse de eodē regno cum suis subditis (si pro quia) vt dicit phūs in ṕmo huius. vt supra als declaratū est Silr rōne vel a fortiori. expedit omnē iudicē vel rectorē ciuitatis esse de ipsa vel saltē de satis ꝓpinquis. Et sunt intelligenda p̄dicta ceteris paribꝫ. staret tamē de p accidens oppositum magis expedire. vt in casu quo plus timeret extraneus vt vicinus q̄ intraneus. vt sepe accidit malicia hoim perpetrante. Itē in casu q̄ hoies illius ciuitatis essent adeo mali vt eēnt digni vel potiꝰ indigni ad hoc q p extraneū regerē tur. sicut q̄nq̄ accidere p̄t Istis suppositis ponitur

Conclusio secūda z responsalis. scz q politicus ꝯsiderans leges z ipsaꝝ differētias habet cognoscere policiaruz ꝑticulares circūstantias. Patet. nam si illas circūstantias ignoraret nō posset cōpetenter ponere leges eis cōuenientes. vt patet ex dictis. Patet etiā ex alio. quia ignorans circūstantias democracie forte ponet leges aliquas ad regēdum democratiā. Et hoc est destruere policiam cum habeat p democraticas leges nō obliquas obseruari z fuari Et simile oīno diceret de alijs. Ex ista cōclusione sequitur q expedit politicū cognoscere partes policiaꝝ. Patet quia distinctio partū principaliū policiaꝝ arguit distinctionē specificā policiaꝝ. Cum ergo politicus debeat cognoscere distinctionē policiaꝝ debet cognoscere partes earum vnde vbicūq̄ ex pluribꝫ fit vnū oportet q hoc fiat ex ordine ad aliqđ primū illius multitudis. z illud primū hz rōnem forme. Et in pūti ꝓposito cōmunitas politica obliqua cōstat ex multis ptibus. z p̄cipans in ea est p̄cipalis. Jdcirco ab illo ṕmo z p̄cipali tanq̄ a visitante policiā velut forma sumit distinctio oblicharchie ab alijs. Ex quo pz q talis distinctio nō sumitur ex ꝑte forme materialiter cōsiderate. sed formaliter. scz inquantū est pars p̄cipalis. et cui cōueniunt ꝯditiones p̄cipantis. Simile oīno diceretur de alijs politijs Ulso qualiter politicus deberat in generali z in speciali cognoscere policias. videndum est de speciebus democracie

Dubitatur prima

Utrū ꝓpls in democracia dominet fm leges vel fm sententias. Pro solutōe ꝯsiderandū. q q̄tuor sunt spēs democracie. Prima spēs est. in q̄ ꝓpls dominat fm libertatē et actu exercet p̄cipatū. z in spē oēs hūt eq̄le dominiū sive sint diuites sive paupes. Jdcirco. qz hoies eq̄liter p̄cipāt in illa rōe cuiꝰ dat p̄cipatus. s. i libertatē. Et in ista spē dñatur ꝓpls nō fm leges sed fm ꝓprias opiniones. et sentētias vocāt opinionū pluralitatē. naz oportet q fm hec fiant iudicia. Scda spēs est in qua ꝓpls eligit aliquos ad p̄cipandū fm maximas diuitias. Uñ lz eligant diuites ad regendū p̄cipatū. nō est tñ intelligendū. q diuitie sint maxime honorabiles simplr. sed phs dt. p tāto qz ab aliq̄bus dicunt q sunt maxia bona. Uel etiaz qz a pauperibꝰ maxie honorant diuites. q̄n aūt isti diuites p modicū tps obtinuerūt p̄cipatū loco illoꝝ eligunt alij. Et illi depositi nūq̄ assument de cetero ad p̄cipandū. ne forte aliq̄s ius in p̄cipatu intēderet obtinere Tercia spēs ē in q̄ assumunt ad p̄cipādū oēs bñ dirigibiles. i. prudētes sive sint diuites sive nō. Quarta spēs est. in q̄ indrñter pūt assumi oēs ciues sive sint bñ dirigibiles sive nō. dūmō sint liberi Et in istis tribꝫ vltimis spēbꝫ dñant leges. i. fere iudicia fm leges Cuiꝰ rō est. qz cū ꝓpls totus nō possit ad iudicia attēdere z sp circa ipa vacare. ꝯmittit aliq̄bus dominiuz limitādo ptātē ipsoꝝ. s. p leges fm q̄s dñt p̄cipari. Sed videt q ille nō sunt democracie. ex quo ibi dñant pauci et nō ꝓpls. Rndet negādo ꝯsam. z pt duplex assignari rō. Primo qz isti nō dñant nisi ꝓpter libertatē ꝓpli. z ideo sive sint pauci sive multi nō variat spēm. qz multitudo z pluralitas solū sunt accīdentales dñe policiaꝝ vt als visuz est Secūdo dt q isti nō p̄cipant simplr sed soluz tanq̄ vicarij et locū tenētes populi. qđ satis pz ex hoc q deponunt a populo. z iō ꝓprie loquēdo nō p̄cipant. sed magis populꝰ sicut baliꝰ in regno nō p̄cipat regno ꝓprie sed rex vt notū est Et si q̄rat. q illaꝝ policiaꝝ est peior. Potest rnderi q ṕma. qz in ea est maior ꝯfusio. z etiā qz in ea nō dñant leges vt dcm est Et si q̄rat. q est melior. verisile est q secūda est melior. qz vt in pluribꝫ diuites sunt aliꝰ p̄udētiores. z ꝓpter tertia z q̄rta. inf illas q̄rta ē minꝰ bona. qz accidit p̄cipātes eē peiores cū indrñter assumant sive sint bñ dirigibiles sive nō dūmodo sint liberi Sed q̄ritur quare in ṕma specie nō dominant leges. Dicit phs q hoc est ꝓpter demagogos q̄ dirigunt populuz quasi fm opiones suas. z dicūt q populus hz dominiū supra leges z supa oīa et istam sententiā libenter audit populus. qz hoc valet ad finem quē intendit. scz ad libertatē. quā populus appetit et propter quā p̄cipat. Et iuxta hoc queritur vtrū adulatores z demagogi sint in bona policia. Pro cuius solutione cōsiderandū est. q (put dt phs quarto ethicoꝝ) homies sunt in triplici differetia. q̄dam sunt q dicunt nulla displicentia. z isti quodāmō sunt inciuiles. Alij sunt qui quādoq̄ dicunt placentia z q̄nq̄ displicentia. scz quādo z q̄bus oportet z isti sunt vel dicūtur eutropoli Nam eutropolia est virtus inclinans ad taliter se habendum. vt patet quarto

ethicoꝝ. Et alij dicunt oīa placentia. Alij vero econtra
quī nulla aut paucissima dicūt placēta ꝫ oīa displicentia.
et isti quodāmodo sunt inciuiles. Et p̄mi sunt in duplici
differētia. Nam aliq̄ ita se hñt ꝓpter placere p̄cipi vt inde
lucrū nō expectāt. z isti pñt vocari placidi. Alij vero ꝓpter
lucrū. Et illi etiā sunt in duplici differētia. Nā q̄daꝫ sunt
q̄ nō dicūt talia vt eis credat. ꝫ ab oīb⁹ tanq̄ mēdaces io
cosi reputant. z isti ꝓpter frequēs mendaciū z vtilitatē sui
officij reputant infames. sicut sunt ioculatores. Alij sunt
q̄ nō totū ad ioca dicūt. sed graues satis z viridici reputā
tur z nō infames. z tales si sunt cū regib⁹ aut alīs monar
chis dicunt adulatores Si vero sic se habeāt erga aliquā
cōitatē dicunt demagagi. Ex quo pꝫ quāta sit ꝓpinq̄tas
et diuersitas illoꝝ noīm adulatoꝝ z demagagus. nā dicūt
et loquunt ea q̄ auditoribꝫ credunt placida. z q̄ credunt si
bi ꝙuenire. z rōne quoꝝ credunt se eē laudādos z honorā
dos. vt si sciāt dños ad p̄uidia magna eē inclinatos p̄ā
dia magna laudabūt. ⁊c. Ex quo pꝫ q̄ tales credunt et re
putant amici a talib⁹. q̄ vident esse multū benuoli. z etiaꝫ
vident ꝓformare volūtates suas illis de q̄bus talia dicūt.
Sequitur vltra q̄ tales mendose falsa dicūt. z sic sunt men
daces. z q̄ illa faciūt ꝓpter lucrū idcirco possunt dici auari
et tales etiā alios decipiūt p̄ suas adulatiōes. Per q̄ pꝫ
q̄ nō sunt veri amici sed ficti et simulati Viterius cō
sideradū q̄ adulatoꝝ dulcissime ledit z decipit hominez
q̄ intrat sub spē amici. vñ adulatores illā speciale z exqui
sitaꝫ mali spēm habere dicunt. scz adulatorie decipere. p̄m
q̄ dr Seneca q̄ etiā dū reijciunt placent. Ex quo patet q̄
etiā periculosum est cū adulatoribꝫ habere colloquiū etiaꝫ
in bono. Unde ipe facit hoīem ignoscere seipm q̄ est pes
simū z periculosissimū. imo z brutale. Per adulatiōes eīm
animus effeminat vel potius brutalis efficit. q̄ seipm ig
norat. z tūc deficit in medio locus q̄ est vltimū periculuꝫ
et p̄o tanto dr ad politicū q̄ adulator est omnis virtutis
inimicus. imo est fraudulentus ꝑditoꝝ pessimus occasio
naliter. q̄ totaliter excecat animū z in malis nutrit. ita vt
mala quasi naturalia fiant. vt alīs determinatū est. Et q̄si
oīno sile diceret de simulatore. q̄ simulator est q̄si adula
tor. verū est tamē q̄ hoc pt melius fieri. quia aliq̄s pt se si
mulare vt alius melior efficiat. z hoc ꝓpte nō est simulare
q̄ cōuenit deo. Aliud vero est dissimulare vt alicui place
ant. sicut cōiter faciunt officiarij. z tales cōiter sunt ꝙerſi
et adulatores. imo p̄m veritatem magis reputari dñt infa
mes q̄ ioculatores. q̄ magis decipiūt z turpius mentiun
tur. q̄ ꝓpter peiorē finē. Ex isto pꝫ rñsio negatiua ad du
biū. scz q̄ demagagi z adulatores non sunt a p̄cipantib⁹
p̄mittēdi. imo turpiter ejiciēdi tanq̄ decipiētes rēpublicā
in ꝑsona p̄cipantiū. z q̄ tales cōiter faciunt hoies tyran
nos. ꝓpter hoc antiq̄tus morte puniebant. Silr dōm ē de
simulatoribꝫ. Ex q̄b⁹ pꝫ q̄ p̄cipātes maxie indigēt hōi
bus dicētib⁹ eis ꝓpitatē. q̄ alīs facilit ignoscūt se. q̄ē piculo
suo. P̄o intellectu materie huiꝰ capli ponūt aliq̄ dubia.

Dubitatur p̄imo.

Utrū democracie sint meliores oblicharchijs. P̄o solu
tione supponit q̄ alīs dcm̄ est q̄ democracia est policia in q̄
dñant pplūs ꝓpter libertatē. Oblicharchia aūt est in q̄ dñant
diuites ꝓpter diuitias. Scdo supponendū est q̄ ꝓpinquus est
ꝑtra naturā bñ dispositā z ꝑtra eius naturalē inclinatōez
Pꝫ nā ꝓpinquus notat q̄ndā insufficientiā et defectū attingē
di suū finē ex se. vt alīs dcm̄ est circa p̄imū libꝝ. Ex quo se
quit q̄ ipsa est maxime abhominabilis. vt pꝫ ex notabili p̄
cedenti. vñ seruitus tēdit ad bestialitatē. m̄ō maxime iniu
riosuꝫ est hoīem rēdere ad impfectū z tanq̄ brutū se rege
re z repūtare. Ex q̄ pꝫ vltra q̄ ꝑtra naturā est bñ ꝑsuade
tib⁹ vel tanq̄ ꝓpinquis. imo ꝓnceps (q̄ sic faciūt suum p̄ncipa
tū) impficiūt Nā p̄m q̄ docet Aresto. in p̄mo hui⁹. p̄incꝑ
patus seruoꝝ sicut p̄cipatus hoīs melior est q̄ p̄cipat⁹
bestie. Ex q̄ pꝫ error dicentiū hñtes subditos magis ser
uos eē nobiliores seu habere nobiliores p̄cipatus. Sequi
tur vltra illoꝝ q̄ se libere vendūt in seruos q̄ vendunt me
lius z nobilius q̄ est in eis z se q̄si bruta faciūt. ideo ꝓpter eo
rū infamiā iura mime fauent ipīs. q̄ nullo p̄cio pñt redimi
Ex q̄ pꝫ q̄ honoribꝫ publicis ꝑuari dñt. Patꝫ q̄ vendūt
q̄ in eis optimū est. nec pñt aliq̄ p̄cio redimi nec appreciā
ri. Idcirco cū circa seipos inordinate se habeāt verisilr p̄su
mendū est in alīs peius se habere. ideo nec in testes sunt ad
mittēdi Ex q̄ pꝫ vtilitas illoꝝ q̄ se seruos efficiūt ad reme
diandū vexatiōem aliquā vl dānū tpale. sicut fit in aliq̄b⁹
regionib⁹. q̄ aliq̄ (vt melius teneant a dñis) se seruos faci
unt. Sequitur vltra q̄ libertas seu inclinatio ad illā seruitu
tē est de prauis naturalib⁹ z pecudis inclinationib⁹ hoīm
Ex q̄ pꝫ q̄ libertas maxime aperit appetitu bñ regulato
Tercio supponit q̄ pplus ꝫ maiorē libertatē in democra
cijs q̄ in oblicharchijs. q̄ in eis dñant ꝓpter libertatē tāq̄
ꝓpter maximū bonū. seu ꝓpter maximā honorabilitatez. et
ideo honorant. Sed in oblicharchijs pplūs opprimit a diuiti
bus. q̄ difficile est. vt ōt phs bñ se habere erga pauperes.

Contra suppositōnem arguit. q̄ si populus in demo
cracia dominat ꝓpter libertatē. cū sit bona z laudabilis. se
quit q̄ democracia non sit policia transgressa. cum finis sit
bonus. Rñdetur negando cōsequentiā. Et rō ē. q̄ quilt
bet dominat nō ꝓpter libertatē cōmunē sed ꝓpriam. idcir
co intendit finē ꝓpium z priuatū. sed si intenderet ꝓpriam
libertatē in quantū redūdat in bonū cōmune tūc esset poli
cia recta. Quarto supponit democracias esse meliores ob
licharchijs. Quod pt dupl'r intelligi. Primo q̄ sint me
liores vel saltē minus male. Secūdo q̄ sint dñabiliores z
tollerabiliores a populo. Ystis suppositis ponit rēsponsio
affirmatiā. scz q̄ democracie sunt meliores oblicharchijs
quocūq̄ mō intelligat Primo eīm sunt minus mali vt alīs
visum est. Secūdo sunt tollerabiliores a populo. eo q̄ non
opprimit sed honorat. nam populū nullo modo honorari
est tristabile p̄m phm Sed contra hec sunt duo dubia.
Primū est. ex prima rōne videret q̄ democracia esset me
lior regno. cū in regno nō sit tanta libertas subditoꝝ sicut
in democracia. z cū plures inhonorent in regno. Secundū
dubiuꝫ est. quia videt q̄ oblicharchia sit ꝓpinquior regno
q̄ democracia. cū in oblicharchia pauciores dominant et
in regno vnicus Ad primū dico q̄ simplicit loquēdo re
gnum est melius ciuibus bene dispositis q̄ aliqua alia po
licia. eo q̄ est optima. Nam in regno subditi non sunt seru
nec opprimunt. sed a rege dirigunt in suū finem politicum
ideo non inhonorant. quia habēt in aliquibus dominiū. vt
visum est alīs. verum est tamen q̄ in alīs democracie vidē
tur esse meliores. sed ex hoc nō sequitur ita esse. q̄ bene dispo
sitis credendū est. Ad secundū dico q̄ licet oblicharchia sit
regno ꝓpinquior quantū ad numerū p̄cipantiū. oblichar
chia tñ plus differt ex pte finis intenti q̄ democracia. q̄ in
oblicharchia minus intendit finis cōis et minus bonum
q̄ in democracia. mō ex pte finiū potius sumenda est ista
ꝓpinquitas q̄ aliunde. vt satis patet intuenti

Dubitatur secūdo vtrū democracia vltima (in q̄ scilz

dñatur populus ꝓpter demagagos)sit policia simplicit. Et videf q sic.qz ē spēs policie Scdo extrema policia est tyrannis.sitr de extrēa oblicharchia. Jtē in illa democratia est ordo principantiū. ḡ est policia. Oppositū ptz per ph̄m. Pro solutōe ꝯsiderandū est q in vnoquoꝯ genere ē vnū primū t ꝑncipale qđ est mensura fm cuius accessum et alioꝝ ad ipm pticipantiū attendit pfectio illoꝝ in genere.sicut hō in genere animaliū.t sic de alijs generib⁹.vt patet inductiue. Illud aūt primū in genere policiaꝝ est regnū qđ est policia simplr pfecta t a qua oīnes alie quodammō exeplant. Deinde sibi ꝓximior est aristocratia. in q̄ dominant pauci fm virtutē ꝓpter bonū cōe. Deinde thymocratia.que magis distat a regno ꝙ aristocratia. qz licz intendat finē rectū.tū plus distat ex pte medij reducentis ciues in finē politicū.qz aristocratia fit per paucos virtuosos.sed thymocratia ꝑ populū. Ex quo ptz.q iste policie possunt quodāmodo dici transgresse respectu regni.quia sunt minus perfecte.t licet simplr sint recte tū ꝓpter sunt trāsgresse.qz habēt aliquā transgressionē ꝙuis remotam qz nō intendūt finē obliquū t malū.ꝙuis nō in oibus recte se habeant. Vñ in tyranide dominat vnicus ꝓpter cōmodū ꝓriū nō intendēdo finē cōem.nisi inquantū redundat in ꝓriū t priuatū bonū.t principat fm voluntatez t sine lege saltem recta.ō est pessima. In oblicharchia vero dominant diuites ꝓpter ꝓriā vtilitatē t fm excessuz diuitiaꝝ.ō est finis obliquus t totū in illū referūt. t ista ē potior tyrannide. Vltimo est democracia de qua dcm̄ est q ipa est minus mala t intēdit finē minus malū. Ex istis sequitur rūsio ad dubiū.scz q democracia non est simplr policia.sed solū fm quid.sicut hō pictus nō est homo simpliciter.eo q deficit a rōne homis.sed solum fm qd. in hoc scz q habet figurā homis seu similitudinē. Simlr democracia deficit a rōne policie.qz non intendit bonus finis.vt dictum est. sed ꝑ quandā similitudinē t pticipatōem dr policia fm quid.t etiam in ea nō est dominiū fm leges. Est etiam difficultas quare nō dr ita ph̄us de tyrannide et oblicharchia q non sunt policie simplr. Dicit q causa est.qz hoc habito de democracia(que min⁹ mala est) nō est dubium de tyrānide t oblicharchia q nō sint policie simpliciter. Vel potest dici q causa est. qz apud orientales democracia erat magis nota.ideo voluit ph̄us facere mentōez plus de ipsa ꝙ de alijs. Ex ꝓdictis sequtur q democracia vltima nō est simplr democracia. Patet simili fundamento quo dictū est.quia ipa non est policia simplr. nam ipsa deficit a prima t est min⁹ mala Ad rōes ꝓus inductas Ad primā dr q democracia nō est spēs policie fm primariaz significatiōem fm quā regnū est eius spēs.nec policia diuidit in illis sex terminis tanꝙ in suas spēs vniuoce. sed tanꝙ significata diuersaꝝ rōnū. Scda soluta est qm̄ añcedens est falsum. Ad terciā dico q nō sufficit q sit ordo nisi etiā in ordine ad bonū finē t nō transgressum

Dubitat tercio. vtrū sit possibile aliqū ciuitatem viuere fm vnaz policiā t seruare leges alterius. vt viuere fm legem oblicharchie t seruare leges democracie. Patet q non.qz hoc esset intendere diuersos fines.qđ nō est possibile hoc etiaz esset viuere modis cōtrarijs. Jn cōtrarium est ph̄us. Pro rūsione cōsiderandū est. q sicut corpus naturale nō statim alteratʒ alteratione sibi discōuenīte nec corrūpitur.hoc ptz ad experientiā. qz licet aqua naturalit sit frigida.nō tamē statim dum calefit corrūpitur.sed solū alteratur. Et sic ꝓportionabiliter policia cum alteratʒ ꝓpter aliqm modū politisandi non statim corrūpitur.sed paulatim alteratur. Jsta aūt alteratio fit per leges cōtrarias fm intento in tali policia.que leges sunt quasi cōnexio ciuitatis. Ex quo patz q sicut possibile est contraria esse in eodem subiecto vnū in fieri alterum in corrūpi.sic ꝓportionabiliter est in proposito. Ex istis patet responsio ad dubium scz q possibile est vnā ciuitatem viuere fm vnā policiaz t alterius seruare leges.t hec maxime fit in transmutatiōe policiaꝝ. Patet nam si aliqua ciuitas viuat fm leges oblicharchie stat q rectores eius volentes eam fieri democratiam ponent leges rendētes ad finem democraticū.t pro tempore in ea anteꝙ esset democracia viuent fm leges democraticas.t tamen esset adhuc oblicharchia. Similiter posset dici de alijs. Et ista est cautela transmutādi policiā quā intendunt. vnde stat q leges appareant vtiles ꝑ vna policia.t tamē fm veritatem destruūt illam.qz intendunt finem repugnantē. Et ad rōnem patet q non est intēdere diuersos fines saltē cōplete.sed bñ incōplete.t sic non obstat. Simlr nō est inconueniēs q ꝓtraria eidē simul insint vnū in fieri t aliud in corrūpi. vt dictum est ꝑus

Dubitatur quarto. vtrum oblicharchia simplex sit melior mixta. Pro solutione considerandū est q quadruplex est oblicharchia. Prima est in qua dominant aliqui fm mediocres substantias.t in ista est dominiū fm leges et etiam plures dominari possunt. quia plures habere ꝑnt illas mediocres substantias. t ista est mixta policia inquātum in ea fit dominium fm leges et aristocratia. Secunda species est in qua dominant aliqui habentes minores diuitias ꝙ in precedenti.t isti sic dominātes eligunt ad principandū quos volunt ex eis. t ista adhuc est mixta ex policia.quia in ea fit dominatio fm leges. licet tamen minus ꝙ in prima. Tercia species est in qua dominantur aliqui ꝓpter maiores diuitias ꝙ in secunda taliter q isti ordinant q filij eorum eis succedant in principatu.t ibidē pauci dominant fm leges. t idcirco ista est quodāmodo mixta. Quarta t vltima est in qua aliq fm maximas diuitias t sine legibus dominant. t ista est simplex oblicharchia Jsto supposito respondetur ad dubiuz q ista vltima species (que est oblicharchia simplex) est pessima oblicharchia. Patet.quia in ea nō seruant leges.quod est pessimū Etiam isti sunt tyranni.t ꝓpter hoc dicit ph̄us q iste ꝑncipatus est propinquus monarchie tyrannidi. Prima autem optima est vel saltē minus mala. quarta aūt peior est duabꝫ alijs.t breuiter quāto oblicharchia vel q̄uncq alia policia plus recedit a regno.tāto magis accedit ad tyrāni dē in q̄.f.nō seruant leges.t tanto talis policia est peior

Dubitatur quinto. vtrum ꝓpugnatiuū sit pars ciuitatis. Pro solutione supponitur q ciuitas completa est cōmunitas perfecta t sibijpsi sufficiens.vt patet ꝑ philosophū in multis locis. Ex quo patet q contra naturam esset eam esse seruā. Patet quia seruitus notat defectum et indigentiā. Ex quo sequitur q debet habere sufficientem virtutem t potestatem ad resistendū inimicis. immo ad inuadendū si opus sit. Ex quo patet responsio affirmatiua ad dubiū ex dictis. Nam contra naturā ciuitatis esz eam esse seruā.ergo debet habere virtutem t potestatē ad resistendū inimicis.hoc aūt fit ꝑ ꝓpugnatiuā. Patet etiaz. quia si non essent in ciuitate nisi pauci adhuc indigerent legib⁹.quas habēt custodire ꝑ arma contra rebelles. ergo in ciuitate(que est magna t multū populata) a fortiori n̄ ꝙritur ꝓpugnatiuū ad puniendū rebelles. Ex quo patz falsitas opinionis platonis q̄ non ꝑus ponebat ꝓpugnatiuuz ciuitatis partem ꝙ oporteat ciuitatē inuadere vicinos.

Ad rõnes ante opposi-
tum Ad primã cũ dr (scia legũ ꝛc.) Rñdetur ꝙ tam ista
q̃ illa ꝯsiderant leges. tñ diuersimode. qꝛ ista ꝯsiderat le-
ges magis scientifice q̃ alia oñdendo que leges sunt con-
formiores legib⁹ vl'ibus seu principijs legũ. que tradunt
in hac scia ꝛ qualiter ex eis sumunt. Sed scia legum consi
derat eas magis positiue ꝛ minus sciẽtifice Ad scdam
qua dr (ista scia est multũ generalis) ꝯcedo. sed dico ꝙ ip
sa est applicabilis ad actus ꝛ opationes. qꝛ ex p̃ncipijs da
tis in ista scia p̃t elici q̃d ꝛ qualiter sit agendũ circa singu-
laria Ad terciã ꝯcedo ꝙ hec scia multũ valet ad institu
endũ ꝛ corrigendũ leges. qꝛ in ea cõtinent legũ p̃ncipia. sꝫ
cõclusiones hñt corrigi ꝑ ꝯformitatẽ ad sua principia.
Ad quartã (q̃ arguit ꝯtra quesitũ) ꝯcedo ꝙ nõ oportet
politicũ in ꝑticulari cognoscere oẽs circũstantias policia-
rũ. sed sufficit ꝙ in generali Ad quintã ꝯcedo ꝙ hoc est
vt melius posset ponere leges. sed nõ seq̃tur ꝙ ꝓpter q̃scũ
q̃ circũstantias opteat variari leges. qꝛ eedem leges sunt
applicabiles ad casus diuersimode circũstantionatos Et
ꝑ idem patet solutio ad aliam de mutatiõe legum. qꝛ non
propter quãcunq̃ mutationẽ optet mutare leges

Ue autẽ sit optima policia ꝛ que optima
vita plurimis ciuitatib⁹ ꝛ plurimis hoim
neq̃ ad virtutẽ ꝯparantib⁹ esse sup̃ ydiotas ne
q̃ ad disciplinã: q̃ natura indigẽt ꝛ successu for
tunali. neq̃ ad policiã ꝟm votũ factã. sed ad vi
tam possibilẽ cõicare plurimis. et ad policiaꝫ q̃
plurimas ciuitates ꝯtingit ꝑticipare. Etenim
quas vocãt aristocratias de q̃bus nũc diximꝰ
hec q̃dem magis extra cadũt plurimis ciuita-
tum. hec aũt appropinquãt ei q̃ vocat policia.
Propter qd̃ de ambab⁹ vt de vna dd̃m. Judi
ciũ em̃ de oĩbus his ex eisdẽ elementis est. Si
em̃ bñ in ethicis dcm̃ est felicẽ vitã esse eã que
ꝟm virtutẽ nõ impeditã. medietatẽ aut virtutẽ
necessariũ mediã vitã eẽ optimã. Medietatis
aũt ꝯtingentis sortiri a singulis. eosdẽ aũt ter-
minos hos necessariũ esse ꝛ ciuitatis virtutis ꝛ
malicie ꝛ policie. policia em̃ vita q̃dam est ciui
tatis. In oĩb⁹ itaq̃ ciuitatib⁹ sunt tres ꝑtes ci-
uitatis. hi q̃dem opulenti valde. hi autẽ egeni.
valde. hi aũt tercij q̃ medij hoꝝ. Qm̃ g̃ ꝯcedit
ꝙ mediocre optimũ. ꝛ qd̃ mediũ manifestuꝫ ꝙ
bñ fortuitoꝝ possessioq̃ media optima omniũ
Facillima em̃ rõni obedire sup̃ pulcrũ aut sup̃
forte. aut sup̃ ingenuũ. aut sup̃ diuites. aut con
traria his sup̃ egenũ. aut sup̃ debile. aut valde
vile difficile rõem seq̃. Fiunt em̃ hi q̃dem iniu
riosi. ꝛ in magnis nequã magis. hi aũt astuti ꝛ
in paruis nequã valde. Iniuriaꝝ he q̃dez fiunt
ꝓpter iniuriã. he aũt ꝓpter astutiã. Adhuc aũt
isti minime amãt principes: ꝛ volũt esse princi
pes. hec autẽ ambo nociua ciuitatib⁹. Adhuc
aũt q̃ q̃dem sunt in excessib⁹ eufortunioꝝ potẽ
tie ꝛ diuitiaꝝ ꝛ amicoꝝ ꝛ alioꝝ taliũ subijci ne
q̃ volũt neq̃ sciunt. Et hoc statim a p̃mordio
existit pueris exñtib⁹. propter delicias em̃ neq̃
doctorib⁹ subijci ꝯsuetũ ip̃is. Qui aũt ꝟm ex-
cessuꝫ in indigẽtia hoꝝ humiles valde. vt hi q̃
dem p̃ncipari nesciãt. sed subijci seruili p̃ncipa
tu. hi aũt subijci q̃dẽ neq̃ vno p̃ncipatu subij-
ci aũt ꝟm despoticũ principatũ. Fit g̃ seruoruꝫ
et despoticoꝝ ciuitas. sed nõ liberoꝝ. Et horuꝫ
q̃dem inuidentiũ: hoꝝ aũt ꝯtẽnentiũ q̃ pluri-
mũ distãt ab amicicia ꝛ ꝯmuniõe politica Cõ
munio em̃ amicabile. neq̃ em̃ in via volũt cõi
care cũ inimicis. Uult aũt ciuitas ex eq̃lib⁹ eẽ
et sil'ibus q̃ maxime. hoc aũt existit maxime ex
medijs. Quare necessariũ optĩe politizare hãc
ciuitatẽ. ex q̃bus dicimus esse natura ꝯstitutio
num ciuitatis. Et saluant aũt in ciuitatib⁹ isti
maxime ciuiũ. neq̃ em̃ ip̃i aliena desiderãt si-
cut paupes. neq̃ substantiã hoꝝ alteri. quẽad-
modũ paupes eã q̃ diuitũ cõcupiscũt. Et ꝓpte
rea ꝙ neq̃ insidias patiunt neq̃ fraudes mo-
liunt sine periculo degũt. ꝓpter hoc bene opta
uit fokilides multa medijs optima medijs vo
lo in ciuitate esse. Palã g̃ ꝙ ꝛ cõmunio politica
optima ꝑ medios: ꝛ tales ꝯtingit bñ politizare
ciuitates. in q̃bus vtiq̃ multũ qd̃ mediũ ꝛ va-
lentius maxime q̃dem amboꝝ. Si aũt nõ alte
rius ꝑtis appositũ em̃ facit inclinationẽ. ꝛ pro
hibet fieri cõtrarios excessus. ꝓpter qd̃ quidem

eufortuniũ maximũ politisantes subam habe/
re in aiam et sufficientẽ. tanq̃ vbi hi q̃dẽ multa
valde possiderũt. hi ãt nihil. aut demos extre/
mus fit. aut oblicharchia intẽperata. aut tyran
nis p̃ter ambos excessus. etem̃ ex democratia
maxime iuuenili. ⁊ ex oblicharchia fit tyrannis.
ex medijs ãt et his q̃ ꝓpe multo minus. cãm ãt
posteri⁹ in his q̃ circa trãsmutatõens policiaꝝ
dicem⁹. Ex aũt q̃ media optima manifestũ. sola
em̃ sine seditõe. vbi em̃ multũ qd̃ inter mediuꝫ
minime fiũt ꝯturbatões ⁊ dissentões policiarũ
et magne ciuitates fiũt magꝫ sine seditõib⁹ ꝓpt̃
eandẽ cãm. qꝛ multũ ꝙ mediũ. In ꝑuis aũt fa/
cile diuidere oẽs in duo vt nihil relinquat̃ me/
diũ ⁊ oẽs fere egeni vel opulenti sunt Et demo
cratie ãt securiores sunt oblicharchijs ⁊ dura/
biliores ꝓpter medios. plures em̃ sunt ⁊ magꝫ
ꝑticipant honorib⁹ ⁊ democratijs q̃ꝫ oblichar/
chijs. qm̃ qñ sine his multitudine inualuerint
hoĩes. mala opatio fit ⁊ pereũt cito. Signũ aũt
optet putare ⁊ ꝙ optimi legislatores fuerũt de
medijs ciuib⁹ Solon ãt fuit de his. signat ãt ex
poesi ⁊ lygurg⁹. nõ em̃ fuit rex ⁊ charondas. et
fere plurimi alioꝝ: Manifestũ ãt ex his ⁊ ꝙ plu
rime policie he q̃dẽ democratie sunt. he ãt obli/
charchie. qꝛ em̃ sepe in his paucũ est qd̃ mediũ
sꝑ q̃cũq̃ excesserint. siue q̃ subas hñt siue ppl's.
q̃ mediũ egrediunt̃ ꝑm se ducũt policiã. Quare
ãt democratia fit ⁊ oblicharchia. Adhuc ꝓpter
seditões fieri ⁊ pugnas ad inuicẽ pp l'o ⁊ diuiti
bus q̃buscũq̃ euenerit obtinere magꝫ ꝯrijs nõ
instituunt neq̃ cõem policiã neq̃ eq̃lẽ. sꝫ victo
rie p̃miũ excessuꝫ policie accipiũt ⁊ hi q̃dẽ demo
cratiã. hi aũt oblicharchiã faciũt Adhuc ãt eoꝝ
ciues q̃ in p̃eminẽtia fuerint grecie ad eã q̃ apd̃
ip̃os policiã vtriq̃ respiciẽtes. hi q̃dẽ democra
tiã in ciuitatib⁹ instituerũt. hi ãt oblicharciã nõ
ad ꝯferẽs ciuitatꝫ intẽdẽtes. sꝫ ad id qd̃ sui ip̃oꝝ
vt hec ꝓpter has causas aut nũq̃ꝫ media sit po/
licia aut raro ⁊ apud paucos. vn⁹ em̃ vir solus
eoꝝ q̃ p̃us in p̃sidatu fuerũt ꝑsuasus fuit hunc
ordinẽ assignare. Jã ãt ⁊ his q̃ in ciuitatib⁹ ex/
tat ꝯsuetudo neq̃ velle q̃d eq̃le sꝫ aut p̃ncipari
q̃rere. aut obtinẽtes sufferre. Que q̃dẽ ḡ sit opti
ma policia ⁊ ꝓpt̃ quã cãꝫ ex his manifestũ Alia
rum ãt policiaꝝ qm̃ plures democratias ⁊ plu/
res oblicharchias diximꝰ eẽ q̃lẽ ponẽdũ p̃mã
et sc̃dam ⁊ hoc mõ ꝯsequentẽ ꝑ eẽ hanc q̃dẽ me
liorẽ. hãc ãt deteriorẽ determinata optima non
difficile videre: Optet ãt necãrio eẽ meliorez q̃
ꝓpinquissima huic. deteriorẽ ãt plus distãtẽ a
medio si nõ ad ypothesim iudicet aliq̃s Dico ãt
ad ypothesim. qꝛ sepe exñte alia policia magis
eligibili quibusdaꝫ nihil prohibet expedire ma/
gis esse alteram policiam.

Ue aũt policia q̃b⁹ et q̃lis q̃lib⁹ expe/
diat habitũ ẽ dictis ꝑtrãsire Sumẽdũ
ãt itaq̃ p̃mo de oĩb⁹ vl'iter idẽ. Optet em̃ valen
tiorem eẽ ꝑtẽ ciuitatis volentẽ nõ volente mane
re policia. Est ãt oĩs ciuitas ex q̃li ⁊ quãto. Di
co ãt q̃le q̃dez libertatez. diuitias: disciplinã. in
genuitatẽ. Quãtũ ãt multitudinis excessuꝫ. Cõ
tingit ãt q̃le q̃dez existere alteri ꝑti ciuitatis ex
q̃b⁹ ꝑtib⁹ ꝯsistit ciuitas. Alij ãt ꝑti qd̃ q̃ꝫtũ pu/
ta plures eẽ nũero nobilib⁹ ignobiles q̃ꝫ diuiti
bus pauperes. nõ tñ tm̃ excedere q̃nto q̃ꝫtũ de/
ficere q̃libet ꝓpt̃ qd̃ hec ad alia cõparãdũ. Ubi
q̃dẽ excedit egenoꝝ multitudo ꝑm dictã analo/
giã. h̃ nata est esse democratia Si q̃dez em̃ agri
cole excedũt fit agricolaꝝ democratia. ⁊ vnaq̃q̃
spẽs democratie ꝑm excessum populi vniuscu
iusq̃. puta si q̃dẽ agricolaꝝ inualuerit multitu
do p̃mo democratiã. Si ãt multitudo bãnau/
soꝝ ⁊ mercede agentiũ vltimã. sil'r ãt ⁊ alias in/
termedias haꝝ. Ubi ãt multitudo diuitũ ⁊ in/
signiũ sup̃extẽdat q̃li q̃ꝫ deficit q̃ꝫto h̃ oblichar

chiam ⁊ oblicharchie eodē mō vnaqueq; spēs
ſm excessum oblicharchie multitudinis Optet
aūt ſp legislatorē in policia coassumere medios
siue em̄ oblicharticas leges ponat optet conie/
cturare medios siue democratias adducere le/
gibus. hos vbi aūt medioꝝ numer⁹ supgredit̄
multitudine q̄ſil'amboꝝ extremoꝝ aut etiā al/
terius solū. hic ꝯtingit policiā esse legalē. nihil
em̄ timendū ne forte ꝯsentiant diuites pauperi
bus sup hoc nūq̄ em̄ alteri volunt serui esse cō
muniorē aut si q̄rant nullā inueniant aliam ab
hac. In pte em̄ p̄ncipari non vtiq; sustinebunt
ꝓpter discredentiā ad inuicē vbiq; aūt fidelissi/
mus q̄ dietites. dietites āt q̄ medius. quāto em̄
vtiq; melius policia misceat̄. tanto magis mā/
siua. Peccant āt multi ⁊ eoꝝ q̄ aristocratias vo
lunt facere policias non solū in plus attribuere
diuitibꝫ sꝫ in p̄ter audiendo populū necesse em̄
tpe aliqñ ex falso bonis veꝝ euenire malū. sup e
gressiones em̄ diuitū destruunt magis policiā
q̄ q̄ populi. Adhuc āt q̄cūq; plocutōis gr̄a in
policijs sapienter loquunt̄ ad populū sunt q̄nq;
numero. circa ꝯgregatōez. circa p̄ncipat⁹. circa
p̄toria. circa armatōem. circa exercitia. Circa cō
gregatōem q̄dē licere oībꝫ ꝯgregatōni interesse
damnū āt imponi diuitibꝫ si nō intersint ꝯgre/
gationi. vel solū. vel multomai⁹. circa p̄ncipa/
tus āt hñtibꝫ q̄dē honorabilitatē nō licere abiu
rare. egenis aūt licere. et circa p̄toria diuitibꝫ
q̄dē eē dānū si nō discutiāt. egenis āt licētiā. vel
his q̄dē magnū. his āt puū. sicut in legibꝫ cha/
rundi alicubi aut lꝫ q̄dē oībꝫ scriptis. aut lꝫ con
gregatōem ⁊ ad eē ⁊ discutere. Si āt scripti ne
q; ꝯuenerint. neq; discusserint iponunt̄ his ma
gna dāna. vt ꝓpt̄ dānū q̄dē fugiant scribi ꝓpter
nō scribi āt neq; discutiāt neq; ꝯueniāt Eodem
āt mō ⁊ possidēdo arma ⁊ de exercitari leges fe
runt. egenis q̄dē em̄ lꝫ nō possidere. diuitibꝫ āt
dānosum nō possidētibꝫ ⁊ si nō exercitant̄ his
q̄dē nullū dānū: diuitibꝫ āt dānosum q̄ten⁹ hi
q̄dē ꝓpt̄ dānū ꝑticipēt. hi āt ꝓpt̄ nō timere non
ꝑticipēt. hec q̄dē stꝫ oblicharchica sophismata
legislatōis In democratijs āt aduersus hec sa
pienter obsistūt. egenis q̄dē em̄ mercedē acqui
runt ꝯgregatōem p̄sentibꝫ ⁊ discutiētibꝫ diui/
tibꝫ āt nullū statuunt dānū Quare manifestum
q; si q̄s vult miscere iuste. optet q̄ apud vtrosq;
colligere. et his q̄dē mercedē acq̄rere. his autez
dānū. Sic em̄ cōicabūt oēs. Illo āt mō poli/
cia fit soloꝝ alteroꝝ Optet āt policiā eē q̄dez ex
hñtibꝫ arma solū ex honorabilitate aut ſm mul
titudinē simpl'r q̄dē determinata nō est dicere
tm̄ existere. Sꝫ ꝯsiderātes q; q̄le adijcit lōgissi
mum vt ꝑticipātes policia sint plures nō ꝑtici
pantibꝫ hoc ordinare Volūt em̄ pauperes ⁊ nō
ꝑticipātes honoribꝫ q̄etē habere: sic vt neq; ali/
q̄s molestet ip̄os neq; auferat̄ aliq̄d substātie. sꝫ
nō hoc facile. Non em̄ accidit sp gratiosos esse
eos q̄ ꝑticipant politeumate. et ꝯsueuerūt autē
qñ bellū fuerit mouere. si nō accipiāt alimentū
paupes āt sint: si āt acq̄rat aliq̄s alimētū volūt
bellare. Est em̄ policia apud aliquos nō solū ex
his q̄ sunt ad arma. sꝫ etiā ex his q̄ fuerūt ad ar
ma. In melicijs aūt q̄dē policia erat ex his p̄n/
cipatus aut eligebāt ex militantibꝫ. ⁊ p̄ma āt po
licia in grecis fuit post regna ex p̄liantibꝫ. q̄ q̄/
dem a p̄ncipio ex equestribꝫ p̄liū habebat sine
coordinatōe aut em̄ inutile qd̄ ad arma. Expe/
rientie āt de talibꝫ ⁊ ordinatōes inter antiquos
nō erāt quō in equestribꝫ eēt robur. Crescētibꝫ
āt ciuitatibꝫ ⁊ his q̄ in armis īualescētibꝫ magꝫ
plures ꝑticipabāt policia. ꝓpt̄ qd̄ q̄dē q̄s nunc
vocam⁹ policias p̄ores vocabāt democratias:
Erāt āt ⁊ antiq̄ policie rōnabilit̄ oblicharchie
et regales. ꝓpter paucitatē em̄ hoim non habe/
bant multū qd̄ mediū. Quare pauci existentes

multitudine ⁊ fm coordinatõem magis sufferebant subijci. Propter quã q̃dẽ ergo cãm sunt policie plures ⁊ ꝓpter q̃d ꝓter eas q̃ dicuntur alie Democratia ãt nõ vna nũero ẽ ⁊ aliaꝝ silr. Adhuc ãt q̃ dñtie ⁊ ꝓpr̃ quã cãm accidit. adhuc ãt que sit optima policiaꝝ dictũ est

Queritur utrũ ciuitas

ex medijs ciuib̃ cõposita sit pr̃e alijs ad vitã cõem tang̃ melioꝝ eligẽda Arguit̃ q nõ. nã policia (q̃ noie speciali dr̃ tymocratia) nõ est melioꝝ. g̃ ⁊c. Oret ꝓña. q̃a nõ cõponit̃ ex medijs ciuib̃ sz tã ex diuitib̃ q̃ ex pauperib̃. Añs pz qꝝ ipa hz maiorẽ sittudinẽ cũ humano corpe in q̃ est magna dissimilitudo ptiũ q̃ habeat illa q̃ ex medijs ciuib̃ cõponit̃. g̃ ⁊c. Scõo sic diuitie valent ad p̃cipandũ. g̃ ditiores saltẽ ceteriꝫ paribꝫ sunt meliores ad p̃cipandũ Tercio sic. ciuitas cõposita ex viruosis est optima. sz ciues medij nõ sunt magis ꝓtuosi opulentis. imo opulenti insequunt̃ virtutẽ ⁊ nobilitatẽ g̃. Quarto sic medij ciues nõ pñt sustinere magnos sumptꝰ q̃s oportet ciuitates sufferre. g̃ ⁊c. In oppositũ est phs in textu. In hac questione erũt tres articuli In pmo videbit̃ vtr̃ policia seu democratia cõponat̃ ex democratia et oblicharchia. In scõo agit̃ de q̃sito In tercio erũt dubia relectiua materie p̃cedẽtiꝫ capituli. Quã tũ g̃ ad pmũ articulũ p̃ suppositio q̃d sit policia vel thymocratia ⁊ etiã democratia ⁊ oblicharchia q aliꝰ dicñ ẽ

Sciendum p̃mo

Qꝺ ciues sunt materia ciuitatis. Ciuis ãt est q̃ pt̃ pticipare ꝺ siliatiuo ⁊ iudicatiuo. hoc est q̃ hz ꝓtutẽ qua pt̃ in talib̃ pticipare. Ex quo seq̃tur q seruus mulier et puer nõ sunt materia ciuitatis p̃cie loquẽdo. Patz qꝝ seruus deficit in rõne. et p ꝓñs nõ hz virtutẽ ꝺsiliandi ⁊ iudicandi. ⁊ mulier silr hz ꝺsiliũ inualidũ. vt aliꝰ declaratũ est. puer ꝓo hz incõpletũ ꝺsiliũ. magis tñ pticipat naturã ciuis q̃ mulier ⁊ seruus. Tamẽ materia ciuitatis capit̃ q̃nq̃ multũ large. ⁊ sic ist̃i dicunt̃ p̃tes ciuitatis sz minus p̃cipales. Ex quo ptz q esse ciuẽ in policia transgressa nõ est simplr esse ciuẽ sz solũ fm q̃d. applicando g̃ ad ꝓpositũ materia democratie est pauperes vel indifferenter paup vel diues. oblicharchie ꝓo diuites vel hoies intendẽtes diuitias. Paup em̃ dr̃ solum democratie ciuis. diues ꝓo oblicharchie. Et rõ est. q̃a a paupere cõiter intendit̃ libertas tang̃ bonũ summũ. a diuite ꝓo diuitie. Vel qꝝ vbi est democratia cõiter habent paupes dominiũ. vel qꝝ vbi sunt diuites multi oblicharchice viuunt Vel dicũt q cã est. qꝝ in democratia respicit̃ ad libertatẽ. in oblicharchia ꝓo ad diuitias Policia ꝓo inter has duas mediat. qꝝ tã diuites q̃ pauperes pñt esse materia ciuitatis vel policie. nec respicit̃ in ea ad diuitias nec libertatẽ nec paupertatẽ. sz ad vnitatẽ q̃ est media quo dãmõ p abnegatõem illoꝝ extremorum. et p̃opter finem quasi medium.

Sciendũ scõo. q mixtio (vt in ꝓposito adaptat̃ policie) est nomẽ sumptũ a mixtione vt in naturalib̃ reperitur Ideo ꝓportionabiles ꝺditiones his q̃ inueniunt̃ in mixtione naturali q̃rende sunt in hmõi mixtione. In naturali ãt mixtione tres specialiter reperiunt̃ ꝺditiones Prima est ex pte materie. sꝫ q eadẽ ẽ materia mixti q̃ fuit miscibiliũ. q etiã materialis ꝺditio in ꝓposito q̃ ad materiã policie req̃rit̃. Scõo in naturali mixtione nõ ẽ eadem mixti et miscibiliũ forma. qꝝ forme vel nõ manent in mixto vel saltẽ nõ sub esse cõpleto et pfecto. ⁊ qꝝ policia cũ sit pura exñs hoc aliq̃d in actu nõ hz naturale forꝫ mam. sz finis eius tang̃ forma accipit̃. eo q a fine sumit spẽm et rõem vt aliꝰ dictũ est. Tercia ꝺditio est. q miscibilia ꝓtualiter manẽt in mixto. i. q in eo maneãt silr q̃litates ⁊ dispositões silr q̃ erant in miscibilib̃. ⁊ huic ꝺditõi adaptat̃ q̃dã ꝺditio in policia mixta. sꝫ q in ea sint dispositões ⁊ ꝓtutes silr his q̃ in miscibilib̃ inuenit̃. sz nõ ita intense repiunt̃. Et hec tercia ꝺditio pz p illud q dr̃ phs in textu. q ad bonã mixtionẽ req̃rit̃ q mixtũ videat̃ eẽ q̃libet miscibiliũ ⁊ nõ sit aliq̃ dr̃ istoꝝ

Sciendũ tercio vt supponit̃ ex aliꝰ dictis. q leges oblicharchie et democratie sunt eaꝝ dispões ꝓportionabiliter. sicut q̃litates p̃me sunt dispões corpoꝝ naturaliũ Et quo pz q mixtio policie intendit̃ ex mixtõe ipaꝝ legum seu ipaꝝ obseruantia. nõ tñ sic q in ea plene ⁊ totaliter obseruent̃. sed solũ quo ad aliquas eaꝝ. et in tali esse impfecto nõ repugnat. sz in esse cõpleto repugnaret sicut qualitates p̃me nõ repugnant in esse remisso

Sciendũ quarto. q leges oblicharchie tendũt in finem obliquũ. sꝫ ad vtilitatẽ diuitũ et vt habeãt dñium Et qꝝ in ciuitate sunt quatuoꝝ p̃cipaliter ꝺsideranda sꝫ ꝺgregatões p̃cipatus p̃etoriũ ⁊ possessiones atq̃ exercitiũ armoꝝ. Circa ꝺgregatões est talis lex q nisi diuites intersint in talib̃ ꝺgregatõnib̃ hñt damnum Si vero pauperes nõ intersint in nullo inde dãnificant̃ vel saltẽ in mínoꝝ multo q̃ diuites. Et sz ista lex videtur fauere pauperib̃. ipa tñ facit diuites esse dños ꝺgregationũ. qꝝ timent nõ venire. et pauperes nõ curãt venire qꝝ nihil amittunt. Scõo circa p̃cipatus est talis lex oblicharchie. qꝝ diuites nõ pñt dimittere p̃cipatꝰ si quos obtineant. pauper vero pñt eos dimittere. ⁊ sic diuites obtinent oẽs p̃cipatus q̃ dr̃ est pauperib̃ damnosum. Circa tertiũ ponit̃ oblicharchie lex talis. q si diuites nõ sunt in iudicijs hñt damnũ. pauper ꝓo non et sic diuites veniũt et pauper nõ. et tunc iudicant eis fauorabiliter ⁊ sibi subiugant pauper Aliq̃ ꝓo cautelam instituunt. q q̃ iudicijs interesse volũt p̃mitus inscribant̃. et si deficiant inscripti grauiter puniant̃. ꝓter q̃ pauper inscribi tunent. et tõ in iudicijs interesse non pñt. Circa quartũ policie fit lex oblicharchia. q nisi diuites arma possideant in eisq̃ exercitent̃ reporãt dãnũ pauper ꝓo in hoc minime damnificant̃. Et sic diuites fiũt hoies armoꝝ et potẽtiores pauperib̃ In democratia ꝓo pauper sapiẽter insistunt istis q̃tuoꝝ. ponẽdo circa p̃dicta legẽ talem. q pauper exñtes in p̃dictis habẽt lucrũ. diuites ꝓo ꝓt̃ defectũ nõ dãnificant̃. et sic ꝓter lucrũ pauper illa exercent. diuites ꝓo nõ. qꝝ nihil p̃dũt et in negocijs lucrant̃ ꝓtijs. tõ nõ curãt ⁊ sic pauper fiunt eoꝝ dñi. Sz thymocratia inter ipos videt̃ taliter mediare. q pauper in eis intersint et diuites negligant. vt tã pauper q̃ diuites rẽpublicã vnanimit̃ regant. vt aliꝰ nõ fuat̃ vel ꝓtinuat̃ policia. Idcirco circa p̃dicta ponit̃ lex talis. q diuites q̃ istis nõ intersunt et exercitent̃ dãnificant̃. pauper vero lucrent̃. ⁊ sic isti ꝓter lucrum alij ꝓter damnũ veniũt. Vlex tñ (vt dr̃ phs) si pauperes

ꝓpter lucrū nimiū abundarent in hoc eēt remediandū ne diuites excellerent. qz hoc eēt oīno democraticū. Est et alia lex circa electiōem ꝓncipatuū in oblicharchia. scz q̄ hoies ꝓpter diuitias in ꝓncipes assumant seu eligantur. lex vero democratica hz vt ꝑ sortē assumant. Inter q̄s lex politica mediabit taliter q̄ nō eligant ꝓncipes ꝓpter diuitias. imo ꝓpter vtilitatem.

Sciendū q̄nto. q̄ quodlibet extremū vicios̄um hz aliquā bonitatis rōem. Patet qz cū medio quodāmō ꝓticipat. in quo q̄dem medio ꝓsistit ꝓtus. Etiā aliqua liter in hoc participat rōnem bonitatis. qz ab extremo vicioso distat et dissimilat. Et q̄ pz. q̄ ab vtroq̄ extremo ꝑt sumi aliq̄d bonitatis seu aliq̄ bona ꝓditio

Conclusio prima.

Policia seu thymocracia nō est ex oblicharchia et democratia in suis formis seu rōnib⁹ cōpletis manentib⁹. vl'etiā quo ad oēs eaꝝ leges cōpositas. Patz ꝓclusio. qz sic repugnāt vt dictū ē. eo q̄ tēdūt ad fines repugnātes

Cōclusio scōa. policia ē mixta ex oblicharchia et democratia quo ad leges aliquas vel ꝓditōes eaꝝ et quo ad naturā ipaꝝ. Patet ꝓclusio. qz in democratia materia sunt pauperes. in oblicharchia ꝯo materia sunt diuites. et ist̄i maxime inter se repugnant vt ōt pbs. qz non stat eundē esse diuitē et paupere. materia aūt policie est tā diuites q̄ pauperes vel mediꝰ inter ipos. q̄ sunt plures virtuosi. Silr leges policie aliq̄d assumunt ab oligarchia. et aliq̄d a democratia. vel inter ipas mediant vl'tendūt ad finē mixtū. scz ad vtilitatē tā diuitū q̄ pauperū. Ex quo pz q̄ policia est bona. qđ pz. qz tendit ad bonū cōe. set etiā ad finē mediū inter fines istaꝝ duarū.

Contra. qz ipa respicit ad libertatē et vtilitatē. g̃ nō est oīno recta seu iusta Respondet negādo assumptū sed respicit ad mediū inter illas. vel si respiciat ad ista ꝑ est tm quantum ordinantur ad finem cōmunem. scz ad finem omniū ciuium tam diuitum q̄ pauperum

Dubitatur prima

An aristocratia simplex sit melior mixta. Pro solutōe ist⁹ dubij ꝓsideranda ē. q̄ q̄druplex ē aristocratia. Quedam est in qua solū aspicit ad virtutē. et in illa idē est vir bonus simplr et bon⁹ ciuis. qz nullus vir virtuosus et bonus ꝑt intendere finē nō bonū. Et ista ꝑm q̄ ōt pbs nō est possibilis oīb⁹ hoīb⁹ cōmunib⁹. nec cōmuniter inuenitur. qz difficile est tot virtuosos esse. et ꝑcipue respicientes ad virtutē. et ista vocatur aristocratia simplex Scōa spēs aristocratie est mixta inter aristocratiam et oblicharchiā. et est in qua nō solū respicit ad virtutē. sz etiā ad diuitias. Tercia est mixta ex aristocratia et policia. in qua scz aspicit ad virtutē et ad libertatē. Quarta est mixta ex aristocratia oblicharchia et policia. in q̄ scz ad virtutē diuitias et ad libertatē Istis suppositz respondet ad dubiū scz q̄ aristocratia simplex est simpliciter melior q̄ aliqua mixta Aliqua tñ mixta est alicui ciuitati expedientior. Prima ps ptz. qz in ea solū respicitur ad id qđ est bonū simplr. Tum qz solū cōperit ꝑfecte virtuosis. Tum. qz est minus transmutabilis in malū eo q̄ nō mentitur. et qz nec totaliter et ꝓtialiter finis ei⁹ hz rōnem mali. Scōa ps ptz. qz nō sp melior lex seu modus politizandi sibi possibilis magis congruit meliori policie. qz nō oēs hoies sunt capaces talis modi politizandi sibi possibilis. vel als sibi frustra daretur qz (vt ōt pbus) vna legū bona dispositio est leges posttas bñ ꝙseruare. immo vt in p̄cedentib⁹ est tactū q̄nq̄ expedit subditos (quantū est ex parte ipoꝝ hz nō ꝓncipis) tyrannice regi Et hec de ꝓmo articulo ꝓncipali dicta (hz pauca) sufficiāt. Quantū ad scōm ꝓncipale

Sciendum primo.

Q̄ mediū ōt ꝑ respectū ad extrema. vt sunt quandoq̄ multa de q̄bus disceptant aliq̄. et se ꝓncipatu dignos existimant. scz virtus nobilitas diuitie et libertas Idcirco de quolibet ipoꝝ est dubiū. Primo vtr ciuitas cōposita ex mediis ciuib⁹ inter virtutē maximā et vicium (hoc est q̄ non sunt virtuosissimi nec vicioси) sit optima. Et quo ad hoc respondendū est. q̄ illa ciuitas (q̄ componeret ex ciuib⁹ virtuosissimis si q̄ talis esset) melior ē hz talis nō est possibilis inueniri ꝑm pbm. cū difficile sit reperire policiā ex talib⁹ ciuib⁹ cōpositā. Dex. est tñ q̄ politice loquendo nō oportet ciuitatem talem esse optimam. q̄ scz cōponeret ex virtuosissimis. qz nō sp virtuosiores sunt meliores ciues. vt ptz ꝑ experientiā. ꝓpter qđ ōt pbs in ꝓmo huius et vt als tactū est. q̄ hoies heroici sunt inciuiles. Ideo et circa hoc saluari posset dictum pbi. q̄ ciuitas cōposita ex mediis ciuib⁹ est optima. q̄m mediocriter virtuosi sunt meliores ciues. hz nō sint meliores hoies. Proportionabiliter dicere. de mediis ciuib⁹ inter nobilitatē et seruitutē seu vtilitatē. naz q̄uis de ꝑ se nobilitas sit laudabilis. tñ ꝑ accns est sepe nocūa. nā cōmuniter q̄ multū nobiles reputant. sunt superbi et iniurioси atq̄ alios ꝓtemnentes et nimis viles. sunt etiā inuidi et male tractabiles. Mediꝰ aūt hoꝝ sti meliores ciues. et sic ciuitas ex eis ꝓstituta est optima referendo ad extrema ꝓdicta. Tercio q̄tum ad ciues medios inter libertatē et seruitutē. iuxta quod dicendū est. q̄ licet liberaliores ciues sint simplr et de ꝑ se meliores ciues. tñ de per accidens stat medios esse meliores et specialiter loquendo de illis q̄ mō medio appreciātur libertatē. Vñ q̄ nimiū appreciant libertatē credūt ꝓncipatus ꝑm eoꝝ excessum esse distribuendos. qđ tñ nō est vez. Silr nec expedit q̄ hoies nimis ꝓtemnāt. Sz isti tres sensus nō sunt principaliter ad ꝓpositū. sed ad ꝓpositū pbi in isto passu est ꝓncipaliter de mediis ciuibus inter paupertatem et diuitias. Ideo pro responsione ꝑm istum sensum est.

Sciendū scōo. q̄ cōmunis policia est illa cuius finis cōmuniter ꝑt attingi a cōmunibus ciuib⁹. et nō nimis ꝑfectis. seu ꝑm virtutē elegantē. Ex quo patet q̄ extrema aristocracia nō est cōmunis policia Patet quia ad eam req̄runt ciues perfecti ꝑm virtutes. modo tales in paucis ciuibus reperiuntur.

Sciendū tercio. q̄ expedit imo necessariū est in ciuitate ciues habere inter se et ad ꝓncipem amiciciam. Patet per autoritates pluriū pboꝝ allegatas in collatione. Unde nō est domus nec ciuitas tam firma et stabilis. que nō statim odijs et discordijs posset euerti. nā sine amicicia nō est ciuitas que requiritur ad debitum statum ciuitatis vel policie. Unde imaginandum est. q̄ sicut ad debitum statum corporis req̄ritur amicicia membroꝝ inter se. et quedam cōmunicatio et colligantia que fit per neruos. Sic similiter inter ciues est ista colligantia per amiciciam ciuium inter se et ad ꝓncipes

q̄ ē velut ꝓnexio ciuitatꝭ ⁊ p quā ciues inkse trāsformāt

Sciendū quarto. q hoies vt in plurib⁹ ꝑter defectū virtutis nō obediunt legib⁹ virtutis amore sed formidine pene. Ulī obedire legib⁹ ꝓmo mō ad solos viruosos ptinet. q gra boni bñ agunt ꝑter qđ solet dici q tales nō cogunk legib⁹. ꝑter qđ nō transgrediuntur Scđo mō obedire legib⁹ ꝓuenit malis. q formidine pene cauent a malo pagendo. Ex isto notabili sequtur q q plus pñt puniri. plus pñt quodāmō ad obseruanduz leges cogi. et quodāmō eis fortius astringunk. Ex quo p3. q aliqū diuites plus cogunk legib⁹ q̄ pauperes ꝑa tet. qz plus pñt puniri. eo q pñt puniri omib⁹ modis q̄ bus pauperes Et cū bonis fortune in q̄bus pauperes nō puniunk. Hinc est q pauperes estimant se quodam mō de malefaciendo ꝓuilegiari Ex quo vlterius sequitur seu ꝓsurgit pauperes plus debere timere ne iniurientur q̄ diuites. Nā ꝛ fm veritatē corpus ꝑriū sit sine cōparatōe plus diligendū q̄ aliqua alia bona. tamē tm inualuit hoim cupiditas vt diuitia ꝝ amissio plus a multis timeak q̄ corpis pena. vt experientia docet.

Sciendū quarto. q diuitie de p se nō hñt rōem vltimi appetibilis. ꝛ p̄cipue vt instrumentū acq̄rendi finē inquantū p eas pt p se vel p accūs suppleri humana indigentia debēt appeti. Ex quo ꝓsurgit q nō pñt appetitū saciare. sed in infinitū appetunk. vt fuit ostensum in ꝓmo huius. vñ ex hoc q nō hñt rōem finis nec quietāt Ex quo sequtur q debent ꝓportionari fini et effectui. et si imꝓportionarenk tunc cecant hoiem. et faciunt de seipo praue et distorte iudicare et reputare se p ipas dignum p̄cipari et debere maxime honorari. Ex ꝑter hoc phs vocat eas maximas honorabilitates. scz ꝑter p̄sumptōes in quas hoies occasione ipaꝝ incidunt. Ex quo sequtur vlterius. q nimis diuites sunt in moribus inuidi et inflati. ac pauperꝝ oppressores ac ipos ꝓtēnētes sunt insup ꝓtenentes p̄cipes et eis insidiank. nec volūt eis subijci vt oportet. sicut nec a p̄cipio iuuenturis tpe a suis parentib⁹ didicerunt. qz etiā ꝑter delicatā vitam magistris nō subijciebank. vt satis docet experiētia de filijs diuitū. Ex quo ptz q p̄cipes iuste pñt aliquos tales depauperare. vt nō sint nociui reipublice. et alijs ciuib⁹ ꝓportionenk atq̄ p̄cipi obediāt Hoc tū est periculū ne in tyrannidē incidat. qz hoies ſtz ad cupiditatē pni faciliter ꝓ ꝓriū cōmodū. Cuc̄ p̄ceps vellet tales depauperare ut ad h eēt assuet⁹. tuc tyrān⁹ efficeret

Sciendū sexto. q inter diuites et pauperes nō est cōcordia nec ꝑa amicicia. qz cōiter diuites oppriūnt pauperes et eos despiciūt. ꝛ pauperes eis inuident ⁊ insidiantur. Ex quo ptz. q isti faciliter causant seditōem inter se Et hoc magis declaratur in quinto huius. vbi de hac materia ad plenum videbitur.

Conclusio prima

et responsiua. scz q ciuitas cōposita ex mediis ciuib⁹ est optima ad cōem policiā. intelligēdo de mediis ciuibus inter pauptatē ⁊ diuitias. nā in p̄cedentib⁹ dictū est de aliis mediis. qz nō oꝑtz q ꝑtuosiores sint meliores ciues. qz natura distribuit sua dona. et dat alicui ꝑ tutez et inclinatōem ad illā. alijs ār ciuilitatē. Paret ꝛclusio. qz mediꝭ ciues sunt optimi ciues. g̃ ꝛclusio ꝑa. Cōsequentia est nota. qz ex bonitate ciuiū arguk bonitas ciuitatis Ihs p3. qz mediꝭ ciues facilius obediunt rōni. extremi ꝓ nō. qz diuites sunt in valde magnis nequā et iniurioſi. pauperes ꝓ in quis sunt nequam ⁊ astuti atq̄ inuidi et alijs insidiātes mediꝭ ꝓ nec alijs iniuriantur nec insidiank nec inuidēt. g̃ ⁊c. Scđo p3 idē añs. qz mediꝭ plus amāt p̄cipē q̄ pauperes et nimis diuites. plus etiā amant se mutuo. g̃ ꝛclusio ꝑa. Cōsequētia est nota. qz ista multū valent ad bonā policiā vt ꝓpus dictū est Añs p3. qz mediꝭ ciues nolūt p̄cipari nec sunt in moribus timidi. nec supbi sicut diuites nec alijs inuidēt sicut pauperes. ⁊ inter se hñt affinitatē et colligantiā ꝑter similitudinē ⁊ ꝓportōem ipoꝝ inter se. Tercio p3. qz extremi nesciūt tenere mediū in subijci. qm diuites nolūt subijci nec sciunt vt ꝓpus tactū ē. pauperes ꝓ q̄ sunt nimis humiles seruiliter subijciunk. ſz mediꝭ tenent mediū. g̃ ⁊c. Itē mediꝭ nō desiderant diuitias alioꝝ. nec eoꝝ diuitie ab alijs cupiunk. ſz ab oib⁹ amank magꝭ q̄ extremi. ⁊ ſtꝭ fideliores alijs. Et ꝑter hoc allegat phs in textu. q fe rilides desiderabat ee medi⁹ ciuis. Itē p3 ꝛclusio p alia signa. Primū est. qz videm⁹ magnas ciuitates ee durabiliores puis. ⁊ nō pt alia assignari rō nisi qz in eis ē multitudo ciuiū mediorꝝ. g̃ ⁊c. Scđm signū est. quia meliores legislatores fuerūt mediꝭ. vt adducit phs de trib⁹ q̄ fuerāt charōdas ligurg⁹ ⁊ solon. g̃ sequtur q mediꝭ ciues sunt optimi. Terciū signū est. qz vbi mediū est ꝓuatū ibi fiūt democracie ⁊ oblicharchie. ſz vbi ē multitudo ciuiū mediorꝝ. g̃ hmōi signū est q mediꝭ ciues sunt optimi. ⁊ q ciuitas ex mediis ciuib⁹ cōposita sit optima Ex istis p3 q̄liter se hñt alie policie ad istā. nā cū ista sit optima vt ꝓbatū ē nccē q̄ ē isti p̄pinquior sit melior. qz in vnoq̄q genere ē vnū optimuz qđ ē termin⁹ in ordine. ad quē bonitas alioꝝ reduci ꝑt Et illud q đ in isto genere est isti ꝓpinqui⁹ est meli⁹ q đ ꝓ ē remoti⁹ ab eo ē min⁹ bonū. nisi q̄s ad hypothesim iudicet. fm q đt phs. qđ notāter đr q stat aliquā politiam nō ee simplr bonā vl melioꝛē. ⁊ n̄ ee melioꝛē alicui genti. vt satis p3 ex alis dictis. Sequtur etiā q in ciuitate multū bonū est abundare circa illud q đ est mediū inquantū q sit extremis fortⁱ⁹. vel saltē ne alteri extremo oꝑpositū aliud excedat extremū. q hoc em̄ ciuitas bene ꝓseruabit ⁊ reducet ab bonū statū. ⁊ ꝓseruabit qlibet extremū ab iniuria ⁊ violētia. Uñ in istis mediis extrema vniunk. ⁊ rōe huⁱ⁹ inter se vniunk. Ultra sequtur q in q̄libet policia expedit legislatorem ponere leges mediis ciuib⁹ fauorabiles. Nec timendū ē ne forte extreme ꝑtes male ꝓtemplenk. q̄m qlibet extremū reputat ipm mediū meli⁹ q̄ aliud extremū. ⁊ naturalr habz ad ipm maioꝛē benivolentiā. qz pauperes ⁊ diuites distrahunt sibi mentē. fm q đt phs. Sequtur vltra. q si abundent ciues tunc est policia vel thymocracia que est cōmunissima policia. Sequtur vltra qz stꝭ policie. vñ hoc ē. qz in multꝭ ciuitatib⁹ multū abūdat qđ ē mediuz. vbi ꝓ multū abundāt alia extrema sunt oblicharchie si diuites. ⁊ democracie si pauꝑes. Et hec de scđo articulo huⁱ⁹ questionis Quantū ad terciū articulū

Dubitatur prima

Utꝝ in democracia filij pauperꝝ ⁊ diuitū sint eodē regimine regēdi. fm q tāgit phs de regimine lacedemoniorꝝ. Ꝓo solutōe istⁱ⁹ dubij ē ꝓsiderādū ꝓmo. q in regimine ꝑtuoꝛ stꝭ q̄ ꝓcernūt regimē filioꝝ. q̄tū sufficit in ꝓposito. s. victⁱ⁹ vestitⁱ⁹ doctrina ⁊ exercitiū corꝑis Uñ

refert multū in istis q̄ taliter vel taliter regant ipi

Scō ꝓsiderādū est. q in iuuētute inchoant mozes q̄b inchoatis hoies faciliter ꝓtinuant in eis. ꝓp q ō ōt ph's q nō modicū refert iuuenē sic vl sic assuescere Ūn eras iuuenilis est tenera. t in ea ꝑn faciliter impmi habitus t dispões. q ꝓp fluxibilitatē t raritatē cōplexionis faciliter recipit in tantū q habit⁹ (q sibi impmunt) fiūt q̄si mozes naturales. t si tales mozes sunt boni. tūc iuuenis efficit naturaliter bon⁹. ſz si mali sunt tūc iuuenis efficit q̄si naturaliter malus ita q non appareat in eo aliq̄ inclinatio ad bonū. Ad istā āt bonā dispoem in iuuene vel etiā malā refert iuuenē sic vel sic taliter se habere circa q̄tuoꝛ p̄dicta Ūn circa pmū scz circa vestitū ꝓtingit iuuenes deficere nimis rendēdo ad alterū extremoꝝ. nā ꝓtingit ip̄m nimis vilit vestiri. qm ex h fieret q̄si seruiles t imūdi. p hoc em assuefieri possent. ita vt circa alia ip̄ꝓportionabiliter se haberēt. Videm⁹ em quandā hoꝛnabilitatē relucere in vestimētis p̄sone ꝓportionatis. Cōtingeret etiā ip̄os circa aliud extremū deficere Nā cū naturaliter sint lasciui faciliter possent exercere lasciuiā in appetendo vestes nimis p̄ciosas p̄m statū suum. t q̄si in vestimētis felicitatē vl magnā ei⁹ ptē apponere vellēt moze femineoꝝ t p h plus disponerent ad muliebria opa q̄z virilia. q̄d est inconueniens magnum Circa scōm ꝓtingit etiā ip̄os iuuenes deficere. nā ipi p̄nt nimis delicate nutriri q ad oia q respiciūt victū. talit q peiozes essent dispositi in etate virili. vt si in iuuentute nutriant vino vel alijs alimentis cōplexioni ip̄oꝝ ip̄ꝓportionatis. t p h pei⁹ valerēt tā in moribꝫ q̄z in cōplexione Starer etiā q nimis delicate (q̄z oꝛtet) nutrirent vt pz ꝓsiderāti. Itē stat ip̄os deficere vl abūdare in doctrina. Ūn multū expedit eis q stent in doctrina eis ꝓportionata. et quo ad bonū disponant. ꝓportionabiliter ōz de exercitatōne. nā expedit eos exercitari coꝛpaliter. ne scz membra coꝝ toꝛpescāt. nec fiant nimis rudia. t vt sint ad arma vtiles et habiles. Ex istis seq̄tur q nō solū oporter patrēfamilias curare de regimine filioꝝ q̄ ad ista q̄tuoꝛ p̄dicta. ſz etiā legislatoꝛ seu p̄nceps policie ōz circa hec vigilare. Patet. nam bon⁹ legislatoꝛ vel p̄nceps nō solū hz curare q̄lis sit policia in tpe suo. ſz etiā qualiter debeat stare tpe futuro. p̄m q ōt Seneca. Ergo cū ex pueris erit ciuitas in futuro inhabitata seq̄tur q etiā ōz curare de regimine ip̄oꝝ. ꝓsiderando illa q p̄nt ip̄os facere bonos vel malos. pbos vel ip̄robos. cuiusmodi sunt ista q̄tuoꝛ. Tercio ꝓsiderādū ē. q in vltima democracia oēs ciues reputant vel reputant se eē equales simpliciter. q̄uis nō sit ita. ſz solū p̄m q̄d. Prima ps ptz. q ipi reputāt libertatē summū bonū. t p̄m illā se dignificant. q̄d tn nō ōz ita fieri. vt pz alꝫ ex dictꝫ. qm eq̄litas in libertate nō facit libertatē simpliciter. ſz solū p̄m q̄d. et p h pz scōa ps. Ex isto notabili pz. q ciues in democracia fugiunt ineq̄litatē. t specialit in illis p q̄ aliq̄ possint eē vel fieri ineq̄les in libertate. Patet q p illā ineq̄litatem solueret vel coꝛrūperet ciuitas Istis notatis ponitur responsio affirmatiua ad dubiū. scz q in vltima democratia in q̄ distribuunt honoꝛes p̄ncipatus t officia p̄m eq̄litatē libertatꝫ (cuiusmodi erat policia lacedemonioꝝ) expedit filios eodē mō regi. Patet ꝓclusio. q ꝛz oīb⁹ liceat exercere officia ciuilia. tn nō oēs se reputāt dignos equaliter ad hoc. mō p inequalitatē regiminis filioꝝ in quatuoꝛ p̄notatis ipi efficerent inequales in p̄positate virili. Patet ex dictis. ergo conclusio vera Patet alūnde. q ipi fugiunt inequalitatē inquantum p̄nt Ex quo patet. q nulla specialia ꝓpoꝛtiari debēt filijs diuitum in illa policia. quo equaliter possint haberi a filijs paupeꝝ. nec in victu nec in vestitu. Ex etiā patz q p hoc fierent dissimiles. ꝓportionabiliter ōz de alijs viris in virili etate seu adulta puectis. et etiā de filiabus seu mulieribꝫ Ex quo patet q merito in tali policia debet p̄hiberi ne diuites aliqua habeant quin pauper possint habere sit̄e siue in victu siue in amictu. Patz ex dictis. Patet vltra q illud (q̄d de artibꝫ liberalibꝫ dicit solet. scz q antiquitus a solis filijs nobiliū poterant audiri vel adipisci) nō erat democraticū sed summe oblichar chicum. q illud tollit equalitatē filioꝝ ciuiū. igitur ꝛc. Sz est circa hoc difficultas. aut illud erat iustū vel iniustum. q seruitus non potest in animā cadere. Unde ad istud ꝓpositū ōt Seneca in libro de beneficijs. Ex rat inquit si quis existimat seruitutem in totum hominem cecidisse. quoniā melioꝛ pars semp manet exempta. scz anima. ergo nulli debet p̄cludi via ꝑfutis. nec etiā scientie que ad virtutem disponit. Ex quo ptz q nō solum illud erat iniustū. sed etiam contra naturam. Unde contra naturam est q p̄hibeatur illud ad q̄d anima naturaliter inclinatur. t quod disponit ip̄am ad virtutem et disciplinas suscipiēdas. Scōo dicitur. q erat iustum ex hypothesi. scz in ista policia. vnde in oblichar chia extrema diuites (qui tenent p̄ncipatum) volūt extraltare suos filios supra filios paupeꝝ. vt eis filij sui succedant. Hoc aūt fit per Hoc q applicantur ad septē artes liberales. que animū hominis a seruitute et ignorantia liberant. et tales artes filijs pauperum p̄hibent Que aūt cause possunt esse istius p̄hibitōnis. vna est ne tales artes ꝓpter eaꝝ cōmunitatē redderentur contemptibiles a nobilibꝫ. qui apperunt singularia t differentia ab illis que conueniunt pauperibus. Secunda causa est. ne pauperes et ignobiles retraherent ab operibus mechanicis. ad que se debent applicare. Unde tanta est illa ꝓ artium dulcedo et delectatio q si pauperes in eis introducerent. non possent ipas ꝓpter mechanica dimittere. quod est inconueniens Ex quo fundari p̄habiliter posset. q legislatoꝛ vel p̄nceps posset in aliquo tempoꝛe p̄hibere illas artes. videlicet in casu quo nimia multitudo populi se ad illas artes applicaret et p̄seueraret. ita q hoc ꝓtemnerent opera mechanica necessaria p̄o regimine ciuitatis. Similiter fundatur q in casu posset aliquis p̄nceps vel legislatoꝛ p̄cipere q aliqui illis artibus vacarent. videlicet dum nimis pauci habentur qui eas audiant

Dubitatur secundo. vtrum in bona policia oēs filios eodem regimine regi expediat quo ad quatuoꝛ p̄dicta. Respondet q nō. Et rō ē. q hñt exercere diuersa. t iō oꝛtz q diuersimode disponant in iuuētute. Itē dignū est q filij nobiliū t diuitū habeant in maioꝛi reuerētia ceteꝝ paribꝫ q̄z filij paupeꝝ. t specialiter iustū ē et expediēs q filij q debēt in posteꝝ tenere p̄nciparū. et alijs dñari in iuuētute. aliqlit ab eis reuereant vt i etate pfecta facilit eis obediāt t p̄mptius ꝓp ꝓsuetudinē a iuuētute introducant. Iō illa (in q̄b maioꝛes debēt exercere) sunt q̄tuoꝛ notata p̄us. non tn expediret q filij diuitū t potentū. talit in istis regerent q supbirēt. sed sic debēt regi vt se credāt magꝫ ee subiectos filijs pauperꝝ qm isti specialit aliq̄b magistris vltra alios subijciunt ꝓp q̄d magꝫ se eē subiectos reputāt. t iō nō supbiunt.

Dubitaꝝ tercio. vtrū pugnātes pro regno vel patria iuste possint viuere de suba populi Dico q nō. qz nō sunt cōiter gratiosi ꝓlo vt ꝺr phus Contra. iustū est q viuant de bonis illoꝝ pro q̄bus pugnāt z se periculis exponūt Pro solutōe aduertendū. q tales pugnātes sunt reputādi tanq̄ ꝑsone publice. z tāq̄ brachia reipublice. Pz qz defendūt rēpublicā sicut brachia defendūt corpus. Ex quo pz. q ꝺñt viuere de bonis cōitatis. ptz qz iustū est hoīm inē viuere de labore suo. Scḋo ꝓsiderandū est q ꝯ furtū z rapina inter se habeant magnā affinitatē. tū si ꝑprie sumaꝝ differunt. qz rapina peioꝝ est q̄ furtū. Vñ magis inuoluntariū est q si ab aliq̄ in pñtia sua bona auferaꝝ q̄ si latēter. vt notū est. Tum qz maioꝝ ignominia inferꝝ persone a q̄ bona rapiunꝝ q̄ si eidē furarenꝝ. nā eo ipso q capiuntur bona alicuius in pñtia sui magis vilipendit q̄ si latenter furarenꝝ. Sꝫ tūc est difficultas. q̄re plus diffamaꝝ fur q̄ raptor. Ñdetur q cū est. qz rapina videt esse q̄dā virtus corpalis. in qua hō quodāmō laudaꝝ vel gloriaꝝ. nam eo ipso quo aliq̄s rapit bona alicuius videt esse fortioꝝ eo. nō sic aūt est in furto cū hoc fiat latenter z clādestine. Vel ꝑt esse alia cā. qz raptor ꝭp prætendit aliquā cām q̄re sic rapit. nō aūt fur cū se absondat. Tercio cōsiderandū est. q princeps est tanq̄ pater z custos reipublice. pz ex al's dictis. Ex quo pz q licite ꝑt pnceps z sine rapina capere bona alicuius. ptz in casu q̄ tota cōitas indigeat ipis. vel q essent nociua reipublice. Vñ tota cōitas habet maius ius in bonis alicuiꝰ q̄ ꝓprius possessor. imo sup corpus ꝓpriū. Ex notabili seq̄tur. q pnceps magis delinqt tolerando vel ꝑmittēdo rapinas. q̄ q̄cunq̄ alius raptor. pz exq̄ est custos reipublice. Vñ princeps ꝑmittēdo talem iniustificaōnez ꝺz puniri ac si hoc idem ꝑciperet. Seq̄tur vltra. q in tali casu pnceps reddit se indignū ad regendū populuz ex q̄ destruit illud qō ꝺz ꝓseruare. Et tenet ad damnū restituendū populo. scz ꝓter rapinā illatā. imo populus ꝑt sibi iuste detinere iura regalia quouscq̄ fuerit de dāno suo recōpensatū. qz pnceps raptor reputari ꝺz z peior q̄ fur in tali casu Istis suppositis rñdetur ad dubiuz negatiue. Ptz ꝯclusio ex dictis. z aliunde. qz nobiles sunt stipendiarij a cōitate. nā bona ipsoꝝ sunt tanq̄ cōia reputāda. nam primitus eisdē ob illā cām data fuerāt. Et in signū huius pñt a pncipe rōne illaꝝ possessionū cogi ad eundū ad bellū nō solū in casu necessitatis. sed sp. qz nulla est apparēta q̄re tales possessiones habent z redditus supra populū. nisi ob causam positā. scilz pro tuitione cōmunitatis vel patrie. Patet secūdo. qz si tales redditus nō sufficerent eis tunc esset alius modus gratiosioz inueniēdi victum ipsoꝝ. scz per quez modicum grauaret cōmunitas. Unde tales (q̄bus sic ꝑmittitur viuere) destruunt multa bona superflue. z damnificāt populū. non solum in victualibus sed etiam in alijs. vt docet experientia. quare seq̄tur q iniustum est ipsos viuere. qz est rapina vt dictum est.

Dubitatur quarto. vtrū oblicharchicus prudens debeat aliquos honozes pauperib ꝺistribuere. Pro solutione ꝯsiderandū est. q oblicharchia est multū seditiosa z prodiuis ad seditōem. Ptz. quia in ipa dominant diuites qui opprimunt pauperes. z ipsos vilipendūt. sed ipi pauperes vt in pluribus sunt potētiozes. ergo cuz vident inhonozatos z oppressos non mirū si seditōem faciant. et maxime cum ipi inuideāt diuitib. ꝑm q ꝺr phus Ex quo patet q ipi diuites quātū ꝑmittitur natura oblicharchie democratizare laborē apparēter. hoc est facere ea que videntur pauperibus esse fauozabilia. al's eiꝰ non duraret illa oblicharchia ꝓter seditiones. vt statim ostensum est. Ex istis patet rñsio ad dubium. scz q prudens oblicharchicus debet distribuere aliquos honozes pauperib. Patet quia si pauperes se penitus inhonozatos viderent statim causarent seditōem. Tria aūt sunt q que oblicharchicus potest pacificare populū z honozare. que tñ nō repugnāt sue policie. Primū est q nihil appareāter faciat cōtra sententiam populi. sed potius appareat sibi facere vt fauere. cuius nō sit ita vt al's dcm̄ est de legib oblicharchie. nam dato q leges ponaꝝ ꝓtra populū deberet aliq̄bus cautelis inuolui. Scḋm est q paupibus denꝰ aliq̄ parua officia cure executiua coꝝ que statuunꝝ a diuitib. licet potestatē non habeāt reuocandi. sic q essent clientes z ꝓpositi. Hoc em̄ nullo mō repugnat oblicharchie. vt ꝑz cōsiderantib. quia q hoc paupes modicū honozanꝝ. imo fiunt seruitozes diuitum. Tercū est q paupes habeāt potestatē reuocādi relegatos ꝺū diuitib placet q reuocenꝰ. Hoc em̄ nō est nociuū diuitib. exquo nō possunt reuocare nisi ꝺū eis placet. et per hoc paupes multū honozanꝰ. diuites vero non debent eis dare potestatē relegandi. qz nō relegarēt illos q relegarenꝰ a diuitib. qz solū diuites relegant illi q suo fini cōtradicunt z repugnāt. Ex quo pz q isti tres honozes debent in oblicharchia distribui pauperibus. al's em̄ esset vltima oblicharchia que est modice durationis vel nullius

Dubitatur quinto. vtrū melius iudicet cōmunitas q tres q̄ si oēs simul ꝯgregarenꝰ. Phs videtur tenere q melius iudicarent si tres simul essent. Nō ꝑt esse. qz quando oīes simul sunt ꝯgregati tūc nullus est ausus fauoraliter iudicare. sicut si iudicaret q tres solū. nā q̄liter reprehendi timet. z de fauore notari. Et iō ꝺr phus q melius iudicant insignes cū paupibus z ecōtra ꝓter amorē z verecundiā. Si iniuste iudicarent sic daret vnus occasionez alteri melius iudicandi. quia plus vident oculi q̄ oculus Sed oppositū est ꝓbabile saltem in magnis ciuitatib. qz tūc esset nimia ꝯfusio. z etiā timendū esset de seditōne. q̄a paupes sp timēt iudicia diuitū z ecōtra. iō si simul oēs iudicarent faciliter in mutuas iniurias ꝓrumperent

Dubitaꝝ sexto. vtruz in policia recta ꝑmittendū sit q oēs ad volūtatē suā arma possideāt z in eis exerceāꝝ Ad pñs dubiū nō ꝑt rñderi simplr. sed ꝑm diuersas circūstantias oportet rñderi. nā si aliq̄ ciuitas indigeat hoīb armoꝝ et fere tot ꝺt sꝫ hoies in villa. tūc ꝑmittendū essꝫ q oēs in armis exercitarenꝰ añq̄ ciuitas ab extraneis subiugaretꝰ z capet. Si ꝓo nō indiget tot nō esset ꝑmittēdū q oēs in armis exercitarenꝰ. sꝫ solū hoies q essent potētes z al's ociosi imo posset eis ꝑcipi vt sic exercitarenꝰ. z maxime non esset oīb ꝑmittendū in casu q̄ ad seditiōez essent inclinati. ita q sicut expedit ciuitati ponēda est lex circa ꝓpugnatiuū. z de numero z mō exercitandi ꝑm diuersas circūstantias.

Ad rōnes ante oppositum Ad ꝑmā cū ꝺr (chymocracia q̄ ꝯponiꝝ ꝛc. ē melioz.) ptz q̄d sit dcm̄ ex primo notabili. nā ipa est ꝯposita ex me ꝺ̄s ciuib q̄bi dñanꝰ. qđ est melius Scḋo. qz mixtio paupez et diuitū facit q̄si ciuitatē cōponi ex medijs ciuib. qz ad medū reducunꝰ. Ad scḋam (cū ꝺr diuitie ꝛc.) ꝺr q verū est de ꝙ se. Sed dico q multotiēs reddūt hoies peiozes ꝑm q satis declaratū est in scḋo articulo. Silr etiaz nimia paupras impedit Ad terciā (cū ꝺr non expedit oēs ciues esse equales) cōcedo. sed cum hoc stat q in ciuitate expedit esse multos medios ciues z quodāmodo ten

dentes ad equalitatē. Ad quartā (cū dr ciuitas cōposita ex optimis ciuib⁹ est optima) concedo. sed dico q̄ nō est possibilis ad rōem policie vt p⁹ dcm est Ad q̄ntā (cū dr medij ciues nō possunt sufferre magnos sumptus) dicitur. q̄ imo possunt. quia sunt in magno numero

Vrsum aūt cū dixerimus z cōiter et sigillatim de vnaq̄q; policia. de his que dein ceps accipiētes ipsoz principium cōueniens Sunt itaq; tres ptes oīm policiarū. de quib⁹ optet ꝓsiderare studiosum legislatorē. cōsiderare volens ꝓferēs vnicuiq; q̄bus z se bñ tib⁹ bene necesse policiaz se habere bñ. z policias ab inuicē differre. Jn differēdo vnūquodq; horū est aūt triū horz. vnū q̄dem aliq̄d quod cōsiliat de cōibus. Scōm āt q̄d circa p̄ncipatus. hoc aūt est quos optet esse z quoz dños. z qualem quandā optet fieri electōem ipsoz. Terciū aūt aliq̄d quod iudicat. Dominās aūt est quod cōsiliat de bello z pace. z ꝓpugnatōe z dissolutōe et de legib⁹ z de morte z fuga z populatione. z de electōe p̄ncipatuū. z correctione. Necessariū autē aut oīb⁹ dare oīa hec iudicia aut quibusdā oīa velut p̄ncipatui alicui vni. aut pluribus. aut alijs alia. aut q̄dam q̄dē ipsoz oīb⁹ quedā q̄busdā aūt. Oēs q̄dem ḡ et de oīb⁹ democraticū. talē em̄ equalitatē q̄rit populis. Sunt autē modi eius q̄d est oēs plures. vnus q̄dem fm ptem sed non oēs sil. sicut in policia milesij. z alijs aūt policijs ꝓsiliant cōp̄incipatus ꝓuenientes. ad p̄ncipatus aūt vadūt oēs particulariter ex tribub⁹ z minimis ptib⁹ oīno. donec vtiq; ptranseat p oēs. ꝓuenire autē solū de legū positōe. z de his q̄ de policia. et responsa audientes a p̄ncipib⁹. Alius āt mod⁹ q̄ oēs sil cōuenire aut solū ad electōes p̄ncipatuū electuros. z ad legislatōnes z de bello z pace. z ad correctōes. Alia aūt ꝓsiliarij p̄ncipatus in singulis institutos eligibiles exñtes ex oīb⁹ vl soziales. Alius āt modus circa p̄ncipatus et correctōes occurrere ciues z de bello ꝓsiliaturos et ꝓpugnatione. Alia aūt p̄ncipatus disponere eligibiles exñtes. q̄scunq; ptingit tales autē sunt q̄scunq; p̄nicipari necāriū sciētes Quartus aūt modus oēs de oīb⁹ ꝓsiliari ꝓuenientes. p̄ncipatus aūt de nullo p̄nicipari vel iudicare. sed solū referre. q̄ q̄dē mō nūc democracia vltima dispēsat. quā pportōnalē dicim⁹ oblicharchie potestatiue. z monarchie tyrānice Jsti q̄dem ḡ sunt modi democratici oēs. q̄sdaz aūt de oīb⁹ oblicharchicū. Dz āt z hec drās plures. qñ q̄dē em̄ ab honorabilitatib⁹ mediocrib⁹ eligibiles sint: z plures ꝓpter mediocritatē honorabilitatis. z de q̄b⁹ lex vetat ne moueāt sz sequant et liceat possidēti honorabilitatē ꝑticipare. oblicharchia q̄dē policia aūt est talis ꝓpter moderare. Qñ aūt nō oēs eo q̄d est ꝓsiliari ꝑticipāt. sed electi fm legē āt ꝑticipāt. vt z p⁹ oblicharchicū. qñ āt ipos eligūt ipi q̄ dñi ei⁹ q̄d est cōsiliari. z qñ puer ꝓ patre ingredit et dñi legū sunt oblicharchicū neccāriū ordinē hūc esse Qñ aūt quorundā puta belli q̄dem sicut z pacis z correctionū oēs. alioz aut p̄ncipes et isti eligibiles vel sorciales aristocracia est policia. Si autem q̄rundā q̄dez eligibiles. q̄rundā autē sorciales. z sorciales vel simplr vel ex ꝑiudicatis. aut cōiter eligibiles z sorciales. hec q̄dē boz sunt policie aristocracie: hec aūt ipius policie. Diuisum est q̄dem ḡ q̄d consiliat ad policias hoc mō z disponit quelibet policia fm dictum modum. Expedit aūt democracie que maxime videtur esse democracia que nūc. dico autē talez in qua dominus populus etiā legum est ad cōsiliari melius quod ipm facere. quod q̄dem in pretorijs. in oblicharchijs statuūt em̄ damnū bis quos volūt iudicare vt iudicent demotici aūt mercedē egenis. hoc aūt z circa ꝓgregationes facere. Cōsiliant em̄ melius cōmuniter cōsiliātes oīs populus q̄dez cū insignib⁹. isti au-

tem cũ multitudine. Expedit aũt ⁊ eligibiles eẽ cõsiliarios vel sortiales eq̃les ex ꝑtibꝫ Expedit aũt si excedãt multũ ꝑm multitudinẽ demotici sup̱ politicos. aut nõ oĩbꝫ dare mercedẽ. sed q̃t cõmẽsurari ad multitudinẽ insigniũ. aut exsortes facere plẽs. In oblicharchijs aũt p̃eligi q̃sdã ex mlt̃itudĩe aut p̃parãtes ꝑticipãt velut in q̃busdã policijs q̃s vocãt premissos. vel legis seruatores. ⁊ de his negociari de q̃bꝫ vtiq̧ isti p̃cõsiliauerint. sic em̃ ꝑticipabit ppl̃s eo qđ est ꝯsiliari. ⁊ soluere nihil poterit eoꝝ q̃ circa policiã. Adhuc eadẽ sentẽtiare ppl̃m aut nihil ꝯtrariũ his q̃ inferunt̃. aut ꝯsiliarijs q̃dem tradere oĩbus Cõsiliari q̃dem p̃ncipes ⁊ oppositũ aũt eius qđ fit in policijs oꝑtet facere absoluentez em̃ q̃dẽ ꝑ sententiã. dñans oꝑtet facere multitudinẽ ꝯdẽnantẽ aut ꝑ sententiã nõ dñm. sz referat̃ rursum ad p̃ncipes. In policijs em̃ econuerso faciũt. pauci em̃ absoluẽtes q̃dẽ dñi: condẽnantes autẽ nõ dñi. sed reducetur ad plures semp̱. De consiliante q̃dem ergo ⁊ dominante vtiq̧ policie determinatũ sit hoc modo

Abita em̃ his est q̃ circa principatus diuisionem. hz em̃ ⁊ hec ꝑs policie multas differentias quot p̃ncipatus ⁊ quoꝝ dñi. ⁊ de tp̱e q̃ntũ vniuscuiusq̧ p̃ncipatus Hi q̃dez em̃ sex mensiũ. hi ãt ꝑ minus. hi aũt annuales. hi aũt diuturniores faciunt p̃ncipatus ꝑpetuos vel multi tp̱is. vel neutrũ. sed sepe eosdẽ vel nõ eundẽ bis sz semel solũ Adhuc aũt circa institutionẽ p̃ncipatuũ ex q̃bꝰ oꝑtet fieri ⁊ a q̃bꝫ ⁊ q̃liter. De oĩbꝫ em̃ his oꝑtet posse diuidere ꝑm q̃t cõtingit fieri modos. deinde coaptare q̃libꝫ q̃les policie expediãt. Est autẽ neq̧ facile hoc determiare q̃les oꝑtet notare p̃ncipatus. multis em̃ p̃ceptoribꝫ politica cõitas indiget Propter qđ q̃dem oẽs neq̧ electos neq̧ sortiales ponẽdum p̃ncipes. puta sacerdotes p̃mo. Hic em̃ alterũ aliq̃d p̃ter politicos p̃ncipatus ponẽdũ. adhuc distributores ⁊ p̃cones eligunt̃ aut legati. Sunt aũt he q̃dẽ politice curaꝝ vel oĩm ciuiũ ad quandã oꝑatõnem velut dux exercitus militantiũ vel ꝑm ꝑtẽ gynnethonomus vl̃ pueronomus. he aũt economice sepe em̃ eligũt frumenti mẽsuratores. he aũt ministeriales ⁊ ad quas vtiq̧ habũdauerint ordinant seruos maxime aũt simpl̃r est dicere p̃ncipatus: dicendũ hos quibuscũq̧ attribuit̃ cõsiliari de aliq̃bus et iudicare ⁊ precipere ⁊ maxime hoc precipere em̃ magis principatuũ est. Sed hec differunt ad oportunitates q̃dem nihil vt est dicere. non em̃ vnq̃ iudiciũ fuit altricantiũ de noĩe. habẽt aũt quoddã aliud intellectuale negociũ. Quales aũt p̃ncipatus ⁊ quot necessarij si erit ciuitas q̃les necessarij q̃dem nõ oꝑtuni aut ad studiosam policiã. magis vtiq̧ q̃s dubitat ad omnem policiã. ⁊ etiã ad paruas ciuitates In magnis em̃ vtiq̧ cõtingit ⁊ oꝑtet vnũ ordinari ad vnũ opus. multosq̧ em̃ ꝯtingit ire ad p̃ncipatum ꝓpter multos eẽ ciues. vt si hos q̃dem intermittere vel multo tp̱e: hos aũt semel p̃ncipari. ⁊ melius vnũquodq̧ opus sortit̃ cura circa vnũ intenta q̃ circa multa. In paruis aũt necesse cõgregare in paucos multos p̃ncipatus. ꝓpter paucitatem em̃ hominũ non facile est in p̃ncipatibꝫ multos esse. Qui em̃ erũt qui hos successiue suscipiũt verum. indigent aũt aliq̃n eisdẽ p̃ncipatibꝫ ⁊ legibꝫ parue cũ magnis: veꝝ tñ he q̃dem indigẽt sepe eisdẽ. alijs aũt in multo tp̱e hoc accidit. ꝓpter qđ q̃dem nihil ꝓhibet multas curas sil̃ ꝑcipere. nõ em̃ impediũt inuicẽ. ⁊ ad paucitatẽ hoĩm necessariũ p̃ncipatus velut abilesco lichma facere Si ḡ hẽamꝰ dicere qđ nccãriũ existere oĩ ciuitati ⁊ qđ nõ necessariũ q̃dem oportz ãt existere. facile vtiq̧ q̃s sciẽs hoc colligit quales p̃ncipatus ꝯgruit cõ

gregare in vnū pncipatū Congruit aūt z hoc nō latere quales optet fm locū pncipatus de multis curare. z qualiū optet vbicz vnū pncipatū esse dūm. puta boni ornatꝰ in foro ꝙdem fori pfectū. Aliū aūt in alio loco vel vbicz eundē. z vtrū fm rē optet dicere vel fm hoies. dico aūt puta vnū boni ornatus vel pueroꝝ aliū et mulieꝝ z fm policias. aut vtrum differt fm vnūqōcz etiā genus pncipatuū vel nihil. puta in democracia z oblicharchia z aristocracia z monarchia vtrū idē sint ꝙdem pncipatus dūi non ex equalibꝫ necz ex similibꝫ. sed aliꝫ in aliꝭ puta in aristocracijs ꝙdem ex eruditis. in oblicharchijs aūt ex diuitibꝫ. in democracijs vero ex liberis. aut existūt ꝙdem ꝙdam exūtes z fm has differētias pncipatuū. Est aūt vbi ꝓsequunt idē z vbi differūt. ꝓpter hoc hic ꝙdem eī cōgruit magnos hic esse quos eosdē nō solum sed z singulares ꝙdam sunt velut ꝙ pconsulum hoc eī nō democracijs. ꝓsiliū aūt democratico optet ꝙdem eī esse aliꝙd tale cui cura erit ꝓpter ꝓsiliari quatenus nō vacās erit. hoc autē cū pauci numero sint oblicharchicū. pconsules paucos necessariū esse multitudinē. ꝗre oblicharchicū: sed vbi ambo idē pncipatus pcōsules instituunt sup ꝓsiliarios. ꝓsiliarius ꝙdez eī democraticū. pconsul aūt oblicharchicuz dissoluit aūt et cōsilij potentia in talibꝫ democracijs. in ꝙbus ipse populus ꝓueniēs tractat de oībus. hoc aūt accidere cōsueuit qñ penuria aliqua fuerit vel merces cōuocatis: vocantes eī colligunt sepe z oīa illa iudicant: pueronomus z mulieronomus vt si ꝗs alius pncipans dūs est talis cure aristocraticū. democraticū aūt nō. quō eī possibile prohibere exire easqz egenorum necz oblicharchicū. deliciātur eī que oblicharchisantiū. Sed de his ꝙdem in tantū dictum sit nunc.

Jrca institutiones aūt pncipatuū temptandū a principio ꝓtransire. Sunt autez drīe in tribꝫ terminis. ꝙbꝫ ꝓpositis necessariū oēs acceptos esse modos. Est aūt triū horum vnū ꝙdem ꝙ sunt instituētes pncipatus Secūdum aūt ex ꝙbꝫ. Reliquū aūt qūo. Uniuscuiusqz aūt horꝫ triū sunt tres drīe. aut eī oēs instituūt ciues aut ꝙdaz. z aut ex oībus. aut ex aliꝙbus determiatis. puta vel honorabilitate. vel genere. vel virtute. vel tali aliꝙ alio. sicut in megaris ex ꝓdescendētibꝫ z ꝓpugnantibꝫ ad populū. z hoc aut electōe aut sorte. Rursum autē cōbinata. Dico aūt hos ꝙdem ꝙdā. hos autez oēs. z hos ꝙdem ex oībus. hos aūt ex aliquibꝫ et hos ꝙdem electōe. hos aūt sorte. horꝫ autem vniuscuiusqz drīe erūt modi ꝗttuor. aut enim oēs ex oībꝫ electōe aūt oēs ex oībꝫ sorte. z aut ex oībus sil: aut diuisim. puta fm tribꝫ z populos z societates: donec vtiqz pertranseat ꝓ omnes ciuiles. aut semper ex simul oībus et aut hic ꝙdem sic hoc aūt illo modo. rursum si quidem instituentes aut ex omnibus electiōe. aut ex omnibus sorte. aut ex quibusdā electiōe. aut ex quibusdā sorte. aut hoc ꝙdem sic hoc autem illo modo. Dico autem hoc ꝙdem ex omnibus electione: hoc autez sorte. quare duodecim modi fient ex istis duabus cōbinationibus. harū autem due ꝙdam democtice institutiones. scilz oīa ex omnibus electione vel sorte. fieri autē ambaꝝ hos ꝙdem sorte. hos autem electione pncipatuū. non oīes aūt simul ꝙdem instituere ex simul omnibus. vel ex ꝙbusdā. aut sorte. aut electione. aut amborz. aut hos ꝙdem ex oībus. hos ꝙdem ex ꝙbusdaz amboꝝ. Dico aūt amboꝝ hos ꝙdē sorte. hos aūt electōe politicū. z quosdā ex oībus hos ꝙdem ex electione instituere. aut sorte. aut amborz. hos quidem sorte. hos aūt electione magis oblicharchicū

et qđ ex ambobꝫ hos q̄dē ex oībꝫ. hos autē ex q̄busdā politicū aristocracie: aut hos q̄dē electōne. hos aūt sorte. q̄sdā āt ex q̄busdaꝫ oblicharchicū. ⁊ quosdā ex q̄busdā sorte nō factū aūt sil'r et quosdā ex q̄busdā amboꝝ. q̄sdā aūt ex sil' oībus nō oblicharchicū. ex q̄busdā electiōe oēs aristocraticū. Modi aūt ḡ eoꝝ q̄ circa p̄ncipatus tot numero sunt. ⁊ diuisi sunt ꝑm policias sic q̄ aūt q̄bus expediāt. ⁊ qūo oꝑtet fieri institutiones sil' cū potentijs p̄ncipatuū q̄ sunt erit manifestū Dico aūt potentiā p̄ncipatus. velut eā que dn̄a ꝓuentuū. ⁊ domina custodie. Alie em̄ spēs potentie velut ducatus exercitus domine. ⁊ eoꝝ que crica forum cōtractuū

Eliquū aūt triū dicere qđ iudicatiuū de pretorijs. Sumendū āt et horū modus ꝑm eandē ypostasim. Est aūt differētia pretorioꝝ in tribꝫ terminis ex q̄bus. ⁊ de q̄bꝫ. et qūo Dico aūt ex q̄bus q̄dem vtrū ex oībꝫ aut ex q̄busdā. De q̄bus aūt quot spēs p̄torioꝝ. qūo āt vtrū sorte aut electione. p̄mo ḡ diuidat̄ q̄t species pretorioꝝ. Sunt aūt numero octo: Una q̄dem correctiua Alia aūt si quis iniuste leserit aliquid cōmuniū. Alia q̄cunqꝫ in policiā ferūt Quarta ⁊ principibꝫ ⁊ ydiotis q̄cunqꝫ de damnificationibꝫ altricant̄. Quinta de ꝓprijs commutationibꝫ ⁊ habentibꝫ magnitudinē. ⁊ p̄ter hoc qđ homicidiale ⁊ quod peregrinū. homicidialis q̄dem ḡ species. siue inter eosdem iudices. siue inter alios. sed de his q̄ ex premeditatione. ⁊ de inuolūtarijs ⁊ q̄cunqꝫ confitentur. ⁊ q̄dem altricant̄ aut de iusto. Quartū quecūqꝫ fugiētibus in descensu ferunt̄ homicidij. velut athenis dicitur ⁊ quod in puteū cōpulit iudex accidit talia in presenti tēpore pauca. ⁊ in magnis ciuitatibus peregrinalis aūt. vnū quidem extraneis ad extraneos. aliud extraneos ad ipsos. Adhuc autem p̄ter omnia hec de paruis cōmutationibus q̄cunqꝫ punctalia ⁊ q̄nqꝫ dragmaꝝ et paulo amplioris: Oꝑtet em̄ ⁊ de his fieri iudicium. Non incidūt aūt in iudiciorum multitudinē: sed de his q̄dez dimittat̄ ⁊ de homicidialibꝫ. ⁊ de peregrinalibꝫ. De policijs autem dicamus de q̄bus non factis bene. siditiones fiunt ⁊ policiaꝝ motus: Necesse itaqꝫ aūt om̄es de om̄ibus iudicare diuisis electiōe aut sorte aut om̄es de oībus. hoc q̄dem sorte. hoc autem electione. aut de q̄busdam aūt hos eisdem q̄dem sorte. hos autem electos. Isti quidem ergo quattuor modi numero. tot aūt ⁊ alteri qui ꝑm partem. Rursum aūt ex q̄busdam ⁊ iudicantes de oībꝫ electione. aut ex q̄busdaꝫ de om̄ibus sorte. aut hoc q̄dem sorte. hoc electōe aut q̄dam pretoria de eisdē ex sortialibus ⁊ electis. Isti q̄dē ergo sicut dicti fuerint modi dictis. adhuc aūt eadem cōbinata. Dico autē hec puta q̄dem ex om̄ibus. hec autem ex q̄busdaꝫ hec aūt ex ambobꝫ velut si p̄torij eēnt. hi q̄dē ex om̄ibus: hi aūt ex quibusdam. ⁊ aut sorte ⁊ aut electione. aut ambobus: Quot q̄dem igit̄ contingit esse modis p̄toria dictum est. harum aūt prima q̄dem demotica q̄cunqꝫ ex om̄ibus aut de oībus. Secūda aūt oblicharchica q̄cunqꝫ ex quibusdam de om̄ibus. Tercia autem aristocratica ⁊ politica quecūqꝫ hec q̄dem ex om̄ibus. hec autem ex q̄busdam

Queritur. Vtrum in assumptōe alicuiꝰ ꝑsone ciuilis approbari debeat modus eligēdi sortial'. Arguit̄ ꝙ nō. nā ꝑ sortē eq̄ ꝯtingeret assumere ꝑsonā inabilē ad p̄ncipandū sicut abilē. qꝛ sors ē pure casualis. vt suppono. ḡ. ⁊c̄. Scđo sic. ea q̄ p̄nt hūana rōe ꝯp̄hendi nō dn̄t sorte exponi. ḡ. ⁊c̄. Tercio sic. sortiri est oīno suꝑstitiosuꝫ. ḡ nō est faciendū Quarto sic. eadē rōe oīa iudicia occultoꝝ essent sorte faciēda. qđ est incōueniēs. Ptꝫ ꝯña. nā minus videt̄ de electōe p̄ncipatuū q̄ꝫ de q̄cūqꝫ alio. cū tal' electio sit maxīa. Quīto sic. qꝛ si sic h̄ esset ad tollendū dissentōes q̄ accidere possent in electione principū ⁊ officioꝝ. sed hoc non. qꝛ sic tandez deueniret̄ ad istud incōueniens scꝫ ꝙ mali turbarent electōes ⁊ sortirēt̄ vt possint assumi in p̄ncipes. qđ nō est leue incōueniens

Sexto sic. eadē rōne princeps sacramētalis assumeret p sortez. qđ est inconueniens Jn oppositū arguit pphm in textu. q̄ videt dicere q̄ q̄ncz practicandū est z acceptandum. Ptz ex alio. qz staret q̄ esset oīmoda equalitas eligendoz. in quo casu oportet sortialiter eligere. vt videt. Jn qstione erunt tres articuli. Jn primo de quesito videbit. In scō de statu sacerdotali. qui sez habet aliq̄d vltra politicū. vt dr pbus. Jn tercio dubia ad recolligendum materiam submittunt. Quantū ad primū

Sciendum prima

Q̄z sors ꝓprie dr cū aliq̄d casualiter fit vt euentu eius aliquid occultū manifestet. Et qz hoc pt esse triplr. ō triplex est sors. Vno mō fit sors vt in tali iudicio querat quid sit exhibendū. z tunc est sors diuisoria. Scō mō vt quera tur q̄d agendū vel nō. z tūc dr sors ꝑsultatoria. qz ab ea sumit ꝑsiliū. Tercio mō vt ḡrat q̄d futurū sit. z tunc dr sors diuinatoria. z de qualiter pt esse ad ꝓpositum

Sciendū scō. q̄ dupliciter potest fieri sors in aliq̄ electione. Vno modo sic q̄ pcise supra equales z equaliter dignos. Secūdo modo q̄ sic fiat equaliter tam supra dignos q̄ supra indignos. Exempla patent de se.

Sciendū tercio. q̄ electio pncipis est vnū de maximis factis policie. Ptz. qz ab ipa fere dep̄edet totus status reipublice. cū habeat reducere clues seu subditos in finē politicū. vt alīs visum est. Ex quo ptz q̄ debet assumi psona a natura dignificata ad hoc. s. ad principandū. z ꝓpter h̄ dr diuine maiestatis imago. vñ verisile est q̄ sicut natura corpis dignificatz disponit diuersa mēbra corpis ad diuersa officia vt caput q̄ alijs mēbris dñet. sic ꝑfozmit ē de hoibus ciuitatis vel policie Scō sequitur q̄ in electiōe pncipis nō pncipaliter dz ꝓuideri psone sed pncipatui. qz pncipatus nō est ꝓpter principē. sed ecōtra. Tercio sequitur q̄ tota cōmunitas merito hz dominiū in electione principis.

Sciendū quarto. q̄ sors vt hz maiorē habitudinē saltem determinatā z firmā ad psonā minus dignā pncipari q̄ ad psonā dignā Ptz. qz est pure casualis z non euenit ens naturaliter nec frm rōem. Ex quo pz q̄ illa sunt sorti solū exponēda que rōne nō pñt ꝓuehēdi. Ptz. qz si aliq̄d humana rōne possit ꝑsiderari rectius z rōnabilius fiet q̄ si sorti exponeret. vt patet debite cōsideranti

Sciendū q̄nto. q̄ respublica regēda est rōne z prudentia. Patet. quia sicut homo habet aliq̄d vltra bruta. s. rōnem. ideo p illud debet regi pfectiori regimīe q̄ bruta. hoc est q̄ ratōne debēt actus ipius regi z regulari. actus aūt z operationes brutoz naturali impetu siue impulsu z pure naturaliter regunt. ergo notabile est verum. z̄c.

Sciendū sexto. q̄ in regimīe politico nō solū oportet respicere ad illud qđ est de p se melius z expediētius. sed ꝑsiderandū est ad oīe illud qđ verisile est euenire siue de per se siue de p accīs. Unde non oportet rempublicā regere ex oppositione eoz que debent fieri. sed qđ verisimile est fieri. Verū est tū q̄ oportz moralit inspicere ad ea q̄ p se essent accidēda z ex illis sumere rōem q̄ dñt fieri. qz etiam ea que eueniunt de p accidens habent aliquā habitudinē ad ea q̄ de per se debent euenire. z specialiter moralis debet cognoscere ea. Jstis suppositis ponitur.

Conclusio prima

De p se nec etiā in alijs (que possunt humana rōne ꝓprehendi) nō expedit modus elegendi seu iudicandi seu vti sortib. Patet. qz sortes sunt pure casuales z minime rōne pticipantes. nā vbi plus de rōne et intellectu. ibi minus de casu z fortuna z ecōtra. Scō exponere electōem sorti vel electioni sortiali est euacuare humanā prudentiā. cū talis electio posset humana rōne ꝓhendi. Ex ꝓclusione sequitur q̄ in cōi cursu non est iustū facere sup bonos et malos indifferenter. Patet ex dictis. nā humana rōne ꝓprehendit q̄ boni z bene meriti alijs ꝑferri debent

Conclusio scōa. q̄ncz expedit nec multū ē periculosuz q̄ ponat sors in electione equaliū seu equaliter dignoz ꝑncipatu. Patet. qz nō multū refert quis istoz dominet. etiā p hec possunt euitari dissentiones q̄ possent ꝓtingere in electione pncipis. sic in multis existentib dignis equalib pt fieri sors. Ex pcedenti ꝓclusiōe sequitur q̄ modus eligendi sortialis nō hz locū in policijs rectis. qz humana rōne potest ꝓhendi q̄s dignus sit pncipatu sine sorte. nec timendum est de seditiōe. qz inter sufficientes z dignos esset sufficientioz z dignioz. Scō. qz appetitu pncipādi nunc̄z vellent hoīes causare seditiōem. imo potius suo iuri renūciari vellent. cū nō essz magnū inconueniens si fieret sors in aliquo casu etiā in policia recta. qz nō oportz q̄ oīes digni ꝑnciparu sint vere virtuosi. vt alīs declaratū est. Sequitur vltra q̄ pncipaliter modus eligēdi sortialiter hz locum in democracia z oblicharchia. Patet. qz ibi distribuunt pncipatus seu libertates z eq̄litates diuitiaruz. qz vbi occurrit eq̄litas pncipatuū seu illoz que dñt eligi nō videt melior modus determinandi difficultatē q̄ p sortē singulis paribus exñtib. nec est periculū in pnciparu. cū tales p sumptū sint eq̄les. Sed est magna difficultas vtrū q̄ncz sit sortiendū supra dignos z indignos. Ad qđ ꝓbandū respondet q̄ sic ad euitandū seditiōem q̄ faciliter ꝓtingere pt nisi esset sors. Vñ seditio in humana policia est maxime euitanda. ō potius mittenda est sors sup dignos et indignos q̄ sit expectāda seditio. z in tali casu verisile ꝑsumendū est sortem bñ cadere Ꝓ cuius declaratōe aduertenduz est q̄ natura nunc̄z deficit in necessarijs z potissime cū nō deficiat alicui toti speciei. vt soleat in naturali phia declarari. multo ḡ minus deficere dz humane spēi ꝓpter quā omnia fecit. vt pz ꝑmo huius. z spēaliter in tanto z tā arduo casu z extrema necessitate sicut ad vitandū seditiōem. que ē totius corpis reipublice destructiua. Et in casu quo sors male caderet. vtputa supra psonā indignā. dico q̄ natura nō ꝑmitteret sic electū male agere quo ad illa p q̄ destrueret policia. sed potius mō nobis occulto remediaret Jdcirco hoc nō esset censendū pure casuale sed necessariū Hā videmus q̄ ad euitandū vacuū graue sursum ascēdit. a multo fortiori ḡ hō malus in pncipē mō supradicto assumptus. etiā ꝓtra naturā suā ꝓpriam bñ agere dz ad vtilitatē reipublice. qz dirigeret a natura z si opus esset necessitare tur ad bñ agendū. Et sic ptz rūsio ad articulū quo ad electionē pncipū. q̄ videt respicere primū modū sortiandi si q̄d sit exhibendū. Sed quo ad scōm. scilz de sorte ꝑsulatoria breuiter dici pt q̄ in iudicijs (q̄ possunt humana rōne ꝓhendi nō est vtendū sorte. nec etiam in his que sunt dubia. qz sp debēt in humaniorē ptez ꝑponderari. iuxta documentū Senece ꝑus allegatū ex ꝑmo de bñficijs. tū starz q̄ in casu esset sortiendū ad euitandū seditiōem. q̄ est supra mū malū in policia. z maxime in casu quo ptes expectātes iudiciū vellent in hoc ꝑsentire. Tercio est de sorte diuinatoria. nō oportet ea vti in bona policia. qz circa futura nō dz haberi certitudo naturaliter saltē per sortē. sed dz cōmunitas humana regimine optimo possibili regi z obuiare in

ꝟuenientib⁹ verisilib⁹.et oĩa casualia expectare. qz sup/
stitiosum eẽt gubernare policiã soꝛtib⁹ ꝛ diuinatoꝛibus
Nolo tñ negare q̃n ꝑ astrologiã pñt aliqua futura ꝓui/
deri naturaliter . et ꝑm hec cõiratẽ aliqualiter regi vt q̃
ad famẽ vel moꝛtalitatẽ ꝓuisam.nec in hoc est aliq̃ sup/
stitiositas. vt notũ est cuilibet scientifico dũmõ nõ ĩmo/
biliter adhereat.ũmo q̃q̃ ꝑ somnia. ꝛ spẽaliter p̃ncipũ
qz natura de humano regĩmine solicita multoties illis
aliq̃d reuelat. Et hec de p̃mo articulo sufficiunt

Quantũ ad scõm articulũ videndũ ẽ de p̃ncipatu sacerdotali.et circa hec duo sunt videnda. Pꝛimũ est vtꝝ ille p̃ncipatus habeat aliq̃d p̃ter politicũ Pꝛo solutõe sciendũ p̃mo q̃ in ciui/tate pfecta p̃ter artifices ꝛ pãnifices ꝛtinent tres stat⁹ honoꝛabiles q̃ sunt p̃ncipales ciuitatis.scz status sacerdotalis seu sacerdotũ ꝓpugnantiũ. ꝛ ꝛsiliũ. Sed q̃ isti subĳcianꝛ p̃ncipi ciuitatis ꝑm p̃ncipia huiꝰ scientie lo/quendo ptz.qz nisi ꝛtinerent sub isto tãq̃ sub capite nõ facerent vnã ciuitatẽ. Etiã qz de oĩb⁹ istis statib⁹ hz cu/rare bonꝰ ꝛ doctus legislatoꝛ.qz opa ipoꝝ sunt necessa/ria in policia pfecta. Oꝫ ꝓbaꝛ p̃mo de sacerdotio. ha/nũ q̃ fuit aliq̃ secta(q̃ humana dici debeat)tam hoꝛrida detestabilis seu irrõnabilis.q̃ nõ ꝛcederet dijs cultũ ꝑ sacerdotiũ ipendendũ.vt ꝓz de se. Adhuc aũt faciendũ est sacerdotiũ despoticũ ꝛ nullꝰ alĳus status.q̃ ꝓz p̃mũ Oꝫ requiraꝛ ꝓpugnatiuũ ꝓz ex alĳs dictis.quia nisi sic oꝑeret ciuitatẽ esse seruã ꝛ nõ sibi sufficientẽ ꝛpe pacis et belli.qđ est ꝛtra naturã ciuitatis. Oꝫ reqraꝛ ꝛsiliũ paret.qz oĩa q̃ fiunt in ciuitate debẽt fieri cũ ꝛsilio ꝛ ꝓui/dentia humana.vt alꝫ ostensum est.

Sciendũ scõo.q̃ in p̃ncipe debet ꝑfectissime vigere ꝓudẽtia politica sicut sensus magꝫ viget in capite Pa/ret suppositio.qz alꝫ nõ posset gubernare bñ seu oꝛdina/re istos tres status de q̃b⁹ statim dictũ est Ex quo ptz q̃ status p̃ncipis dz dici actiuꝰ potius q̃ ꝓtemplatiuꝰ Paret qz ꝓudẽtia ẽ circa agibilia.mõ in p̃ncipe dz vi/gere ꝓudentia.q̃ ipam eñ dz totũ suũ regnũ disponere et oꝛdinare. q̃ ꝛc. Sz videꝛ q̃ p̃nceps nõ possit istitue/re sacerdotiũ siue statũ sacerdotale.qz sacerdotiũ i q̃cũ/q̃ policia vl̃ secta hz exercere opa strenua ꝛ ardua q̃ etiã a p̃ncipe nõ pñt exerceri.q̃ ꝑtute p̃ncipis nõ pñt illa ex/ercere.et p ꝛsequens p̃nceps nõ ꝑt illũ statũ istituere. Ad istud ꝑt respõderi dupl̃r. Pꝛimo sic.q̃ in q̃cunq̃ secta iste statꝰ aliq̃d numinis habere creditꝝ.idcirco nõ exercẽ/tur opa illiꝰ status ꝑtute p̃ncipis politici. Scõo ꝑt di/ci q̃ p̃nceps tpalis ꝑt eligere qui sunt abiles et ydonei ad tale officiũ ꝛ applicare si videat expediens. ꝛ sic ꝑt fa/cere de q̃cũq̃ statu. qz ipe maxime dz cognoscere suos subditos ꝛ ad vtilitatẽ rei publice applicare.tñ nõ oꝑtz q̃ ꝓpt̃ h̃ talia opa q̃ talis habeat exercere exerceat ꝑtu/te talis p̃ncipis ꝓportionabiliter. sicut medicꝰ applicat actiua naturalia patiẽtis. ꝛ tñ naturales actões nõ fiũt ꝑtute ipiꝰ. Supponiꝝ tercio q̃ gens siue statꝰ sacerdo/talis deputaꝝ ad opꝰ spũale.scz ad ꝓtemplatõem q̃ mõ altioꝛi tẽdit in vltimũ finẽ q̃ statꝰ actiuꝰ.vt supꝛ illũ ele uetur q̃tũ est ex pte status Nã ꝓtemplatio magꝫ de p̃/cinquo respicit felicitatẽ q̃ alĳus status.qz eleuat hoiez supꝛa cuncta terrena. Quarto supponiꝝ q̃ gentẽ sacer/dotalẽ habere aliq̃d ꝑter politicũ ꝑt dupl̃r itelligi Vno mõ quo ad eius actões.sic q̃ operatões eiꝰ nõ sunt per p̃ncipẽ tpalẽ coꝛrigibiles aut dirigibiles. Scõo modo quo ad possessiones gentis istius status.sic q̃ possessio/nes ipaꝝ nõ subĳciunꝛ p̃ncipi politico . Vltimo suppo/nitur q̃ illd̃ dz politicũ q̃ dñ subest politico p̃ncipi seu ei⁹ potestati.illud ꝛo dz ꝑter politicũ.qđ sibi nõ subest

Conclusio.status sacerdotalis (quolibet illoꝝ mo/doꝝ tractoꝝ in quarta suppõne)est aliq̃d ꝑter politicuꝫ scz tã quo ad actões q̃ possessiones. Pꝛima ꝓpꝫ.naꝫ ista gens sacerdotalis hz aliquas opationes q̃bus non potest ꝑ p̃ncipem dirigi.scz opatões spũales et ꝓtem platiuas.qz transcendunt totã capacitatẽ et directõem eius.vt paret ex dictis.nec hz iudicare an bñ vl̃ male fa/cit.tñ ꝑm p̃ncipia huius scientie ꝓbabiliter ꝑt dici q̃ in aliquo casu possꝫ p̃nceps se de illis intromittere si aliq̃d faceret in ꝓiudiciũ sui dominij.vel si aliq̃ vellent nouum ritũ incipere nõ eẽt ꝓmittendũ a p̃ncipe.idcirco ꝑ acci/dens in tali casu se intromittere ꝑt.alꝫ nõ.vt statim ꝓ/batũ est.Scõa ꝓꝫ ptz de possessionib⁹ amoꝛtisatis que sunt a p̃ncipe exempte seu a potestate seculari. vt satis notũ est.vñ sicut iste status est moꝛtuus tpaliter.sic po/sessiones eius debent esse moꝛtue tpaliter. vt sint a tri/butis terrenis exempte . Uerũtñ ꝓbabile videtur q̃ ad vsum iste possessiones possent tpaliter viuificari.q̃m nõ repugnat nature ipaꝝ q̃n possent subĳci potestati se/culari.cũ de se sint tpales. Sz est difficultas an oẽs ac/tiones ciuiles subdanꝛ p̃latõi seu actõib⁹ gentis sa/cerdotalis Dicit̃ q̃ nõ.saltẽ necessarie ꝛ coꝛruptiue.q̃m de illis vt ciuiles nõ hz se intromittere lz sint minus ꝑfe/cte.qz nõ oportet q̃ male acta.ꝑ sacerdotes habeãt pu/niri.tñ munitoꝛie gens sacerdotalis hz suũ ĩteresse in fa/ctis ciuilib⁹. quia debent monere ciues vt iuste et mite agant in oĩb⁹ factis.ꝛ q̃ debite referant suas actões in bonũ finẽ. Uexꝝ ẽ tñ q̃ ciuilis nihil dz facere repugnãs statui sacerdotali.lz posset facere ꝑterꝫ ꝛc. Et omnib⁹ istis ptz responsio affirmatiua ad p̃mã ꝑtem articuli

Sz quantũ ad istũ scõm articulũ adhuc videndũ ẽ vtꝝ status sacerdotalis hz aliq̃d politicũ. Pꝛo cuiꝰ declara/tione ꝓsiderandũ q̃ istũ statũ habere aliq̃d politicũ ꝑt intelligi dupl̃r. Uno mõ quo ad possessiones sic q̃ ha/beat et expediat ipm habere possessiones ciuiles ꝛ p̃n/cipi politico subditas. Scõo quo ad iurisdictõem ciui/lem ꝛ tpalem an expediat gentẽ sacerdotalẽ illã habere De p̃mo dõm est q̃ expediens esset statũ istũ habere possessiones amoꝛtisatas vt minus turbareꝝ et homies magis ꝓtemplatõi vacarent. Scõo dõz q̃ debẽt habe re sufficientes amoꝛtisatas.qz oꝑtet q̃ viuant ꝛ meliꝰ est q̃ sic viuant q̃ sine possessionib⁹.vt supponiꝝ. Et q̃/rit etiam vtrum ꝓmittendus sit aliq̃s status sacerdo/talis sine possessionib⁹.cuiꝰ respõsio videbiꝝ sẽptimo hu ius. Sz quo ad scõm sensum.scz de iurisdictõe est diffi cultas maioꝛ. Pꝛo solutõe ꝓsiderandũ q̃ duplex est iu/risdictio.scz q̃dã ciuilis.q̃ tractat negotia de debitis et po sessionib⁹. Alia est q̃ tractat causas terminabiles. de qua est maioꝛ difficultas. De p̃ma dõm q̃ expedit et est satꝫ tollerabile q̃ status sacerdotalis habeat aliq̃ quam talẽ iurisdictõem spẽaliter quo ad suã familiã et suas possessiones. Paret qz meliꝰ est cũ q̃ hoc minus turbabunꝛ hoies q̃ si ꝑ quocũq̃ oꝑteret ipos currere ad iurisdictõem aliã vel alienã vt videꝝ.tñ nõ expedit q̃ nũmis se talib⁹ ĩmisceant.ne a ꝓꝛijs et p̃cipalibus operib⁹ impediaꝛꝝ.qz ꝑ talia impediri faciliter possent a bonis operib⁹ Sz est difficultas an expediat q̃ illam

iurisdictōem p seipos vel p alios exerceant. Quidam dicunt q illā p seipos exercere nō expedit. ne a suis negotijs impediant. Aliter pt dici q expedit q exerceant illā psonaliter saltē qñq. Tum qz ipi debent sua negocia cognoscere qđ nō potest fieri aliter. Tum qz nō debent eē adeo ꝛemplatiui quin in temporalib⁹ se cognoscant cū de illis habeant viuere. Tum qz verisimilius ē q sit fidelius exerceant illud officiū (put vtilitati cōmuni ipoꝛ expedit) qꝫ vnus extraneus. nec p hoc impedirentur a ꝛemplatōe qñ ꝛ vbi oportebit. Tum qz verisimile est ipos magis benigne tractare subiectos. qꝫ vnus extraneus faceret. hoc saltē deberent facere quicqđ sit de facto ꝛtrario. Sz de alia iurisdictōe scz in causis criminalib⁹ est maioꝛ difficultas Pro cui⁹ solutione ꝛsiderandū est. q tanta est in hominib⁹ dominij tēporalis et honoris cupiditas. vt a spūali dño duertāt. et ad temporalia ꝙuertunt adeo vt nomē sacerdotale tanꝫ hoꝛrendū fugiant. nomē dignitatis vel dominij talis sibi vsurpando. seu in ipm descendendo. ipsum honoꝛē sacerdotalē quantū in eis est indignū ostendendo intantū q talis rōem dominij diuini existimare videatur. vt nunc cuius nomen episcopi imporꝛat magnam dignitatē. nullus tñ vult vere dñs vocari. sz more talis pncipis dñs talis loci. sui dominij dignitatē relinquendo. p qđ quantū est ex pte nois sic nominari indignos se reddunt. Sed si velis excusare ipos. qm̄ hñt supmuz dominiū. quare simplr et sine addito dñi merito dici possunt. Hoc merito repellit. qz nondū talis additio diminuit rōez dominij. sz multiplr auget. sicut solem⁹ dicere deū nō esse ens sed sup oīa entia. et sic de alijs. Nec videt huius rō nisi qz pompā talem ardentissime cupiunt. qđ nō solū faciunt nomē dignitatis fugientes. sed etiā pompose p oīa se regendo satis ostēdunt. Ex quo sequitur q tale dominiū in eis specialiter vilescit ꝛ adulatur. Scđo supponit q nō decet psonā sacerdotalē illā iurisdictōem psonaliter exercere. hoc satis notū est. q m̄ p hoc ad spūale officiū inhabilis efficit et indign⁹. cum in ea debeat esse summa pietas ꝛ misericoꝛdia anime et coꝛporis mundicia. Per hmōi nāqꝫ iudiciū fit quodāmō iudicantis pollutio. ꝛ quodāmō hoꝛrenda tāqꝫ sanguinis effusiua redditꝛ Ex quo sequitur ꝓbabiliter q virtute talis psone et autoꝛitate nō pt iurisdictio exerceri. Patet qz nullus pt autoꝛitatē p̄stare de illo qđ non pt p se exercere. qz nullus autoꝛitatē dare pt de illo in q̄ virtute ꝓpria nō pt. Ex his ptz responsio negatiua ad istā scđam ptē. vt patet ex dictis. Sed qm̄ istud p̄mittitur ꝛ etiā approbat nō pt ps opposita aliqualiter tollerari. Nā licite p̄mittit q possessiones habeāt sacerdotes q̄b⁹ annexe sunt hmōi iurisdictōes. Pro tunc restat difficultas aliqliter tacta. scz ꝑ tute cuius officiarij eoruz illā exerceant. Ad istud pt dici dupl̄r. vno⁰ q ꝑ ture talium sacerdotū seu ipoꝛ autoꝛitate. qm̄ in ipis residet talis potestas. lz vsus illius nō deceat ipos ꝓpter hoꝛnozabilitatē illoꝛ. Scđo mō dici pt q virtute pncipis tpalis. cui in temporalib⁹ subijcit talis possessio. vl̄ virture illius a quo eisdē sacerdotib⁹ dabat p̄mitus vl̄ virture et autoꝛitate dominij tpalis annexi illis possessionibus. Uer tñ quicqđ sit de hoc psona ecclesiastica hoꝛrida quodāmō et sanguinis effusiua reddit et magis timenda qꝫ amanda videt. Sil̄r p tale dominiū magis a ꝛemplatōne impedit qꝫ iuuet. Idcirco pars negatiua plus ꝓbabiliter pt sustineri. et plus ꝓbabilitatis ꝛtinere videtur. Hec sunt que iudicio meo (salua tñ meliori sententia nō transcendendo limites huius scientie) p̄n cipia dici p̄nt. Et cui nō placet dicat hec sufficiāt de articulo scđo pncipali. Quantū ad terciū articulū vt terminetur huius quarti libri materia.

Dubitatur primo

Utꝛ maxim⁹ (qđ est in policia) sit p̄cipere. Pro solutione ꝛsiderandum est. q sicut in regno anime sunt due operationes. scz rō cuius est ꝛsiliari q̄ sunt agēda. ꝛ omitenda demōstrare. Et voluntas cuius est p̄cipere. ꝛ cuius actus sunt maximi in regno anime. Sic ꝓportionabiliter in policia sunt due ptes q̄tū sufficit ad p̄sens. s. ꝛsiliū qđ dictat et inqrit q̄ sunt facienda et omittenda Et pncep⁹ cui⁹ est p̄cipere q̄ sunt p ꝛsiliū dictata. ꝛ ista sunt duo maxima in policia Ex quo patz q p̄ns difficultas est sicis illi qua q̄rebat an actus intellectus sit perfectioꝛ actu volūtatis Scđo ꝛsiderandū est. q p̄cipere notat autoꝛitatē in p̄cipiente. Ut̄ nullū esset p̄cipere nec ꝑtute p̄ceptōis implendū nisi ab habēte autoꝛitatē ꝓcederet. Ex quo ptz insufficientia motiui ipoꝛ qui opinant felicitatē ꝛsistere pncipalit in actu intellectus seu illū actū esse pfectioꝛē actu voluntatis. et qz vt dicunt voluntas nō est nisi executiua vel executrix dictaminis intellectus. nā oppositū est verꝫ. Tum qz intellectus nullā hz autoꝛitatē supra voluntatē. imo econtra. qz est sicut pparans viā respectu volūtatis. Tum quia dictato aliquo p intellectū voluntas nō necessitat circa hoc. sz p̄t oppositū facere. qđ nō esset nisi voluntas esset p̄cipue executiua actus intellectus siue dictati p ipm. Tum qz p̄t intellectui p̄cipere q diligentius de aliquo quirat. ꝛ actū vel opatōem circa aliqđ suspēdere. Sz qz longioꝛ huius materie discussio ptinet ad libz̄ ethicoꝛ. iō illā ptranseo Istis p̄missis respondet ad dubiū. q p̄cipere est magis qꝫ ꝛsiliari. imo maxim⁹ qđ fit in policia Patet qz maioris autoꝛitatis est p̄cipere qꝫ ꝛsiliari. vt ptz ex dictis. Patet ex alio. qz volūtas p suū p̄cipere mouet oēs alias potētias. Ut̄ ꝛsiliari nō ē nisi pparare viā volūtati. ꝛ ostēdere qđ sit faciendū vl̄ omittendū. qđ lz sit magne pfectōis. nō tñ tante sicut p̄cipere ꝓpter rōes supius assignatas. ꝛ iō actus ꝛsiliatōnis vt sic nō hñt virtutē. sz totū hñt a volūtate. cuius ē ꝓpt talē vel talē finē p̄cipere. et alis potētias mouere Ex q̄ sequitur q sicut volūtas secluso intellectu dꝛ cecā. sic pnceps secluso ꝛsilio quasi cecus dꝛ esse. hoc est sine cōsilio nihil facere dz. saltē de tangentib⁹ rēpublicā. Scđo sequitur. q sicut volūtas nō ferꝫ nisi in cognitum. sic pncep⁹ nō dz p̄cipere incognitū. ꝛ p suū ꝛsiliū indiscussū. Tercio sequitur. q sicut agendo ꝓtra dictamē rōnis sp illicite agit sic pnceps agēdo ꝓtra dictata p ꝛsiliū agit illicite. sz dz suspendere actū suū ꝛ suā sententiā differre vt maturi⁹ habeat ꝛsiliū. Quarto sequitur q pnceps vel iudex ciuilis dz esse tanꝫ nō hñs ꝓpriā ꝛsciam. hoc est nō dz iudicare ꝑm ꝓpriā ꝛsciam. sz p̄m dictamen ꝛsilij. Idcirco in casu dubio dz suspensam reddere sententiā vt fiat melior inquisitio. Ex istis p̄t elici responsio ad vnaz difficultatē q̄ q̄ri solet an legū multiplicatio ptineat ad ꝛsiliū vel ad pncipē Ad quā est respondēdū q ad vtrūqꝫ ptinet. qz ad pncipē autoꝛitatiue ptinet eo q in ipo residet autoꝛitas publica seu politica. sed ad ꝛsilium ptinet tanꝫ ad interp̄tatōez q̄rendā. qz potius cognoscit

ratõem et causam legis q̃ ꝑnceps nomie cõmunitatis illam interꝓetatõem autorizat. Ex hoc seq̃tur. q lex (vt a legendo dr. qz in ea quid faciendũ sit legit̃) ꝑncipaliter depender a ꝓsilio. qm̃ eius est dicere quid faciendum sit Sed est difficultas circa vnũ corrollariũ. scz q̃liter et quare ꝑnceps dr esse cecus. qm̃ sic in eo nõ req̃rit̃ur magna ꝓudentia. qõ est ꝓta als dicta Respondeꝯ q nihil vel modicũ debet facere fm ꝓriã sententiã. Ratio est. qz q̃libet tm̃ affectionat ad se. z sic faciliter ꝓnceps circa ipm posset errare et in tyrannidẽ incidere. et ideo q̃cz melius iudicant ꝓsiliarij eius quare nõ debz ꝑnceps fm ꝓriã sententiã aliq̃d facere. saltẽ qõ sit erroneum. Et cũ dicebaꝯ. ergo in ipo necessario nõ est req̃rida magna ꝓudentia. nego ꝓñam. qm̃ ad bene credendum ꝓsilio req̃rit̃ magna ꝓudentia. Scõo qz oportet quandocz ipm ex duob dubijs utius eligere. qõ sine magna ꝓudentia fieri nequit. Tercio qz oportet quãdocz sententiã suspendere et quãdocz nõ. qõ non bene fit sine magna ꝓudentia. Ex ꝑdictis ꝓz qualiter epikeia sit virtus ꝑncipi appꝛopꝛiata. vñ est ipi appꝛopꝛiata autorizatiue sed nõ dictatiue. qm̃ ad ꝓsiliũ magis ꝑtinet sensum legis inquirere. sed ad ꝑncipẽ ꝑtinet sensum repertũ appꝛobare. vt ꝓz ex dictis.

Dubitaꝯ scõo. vtz diuisio ꝑncipatuũ in ciuitate sit expediens. Istã questionẽ sufficienter tractat phs ideo faciliter et breuiter eã expediã. vnde sententia phi quo ad hoc in hoc consistere videꝯ. q in magnis ciuitatib sunt multi habiles et idonei ad ꝑncipandũ. ideo ne fiat seditio. distribuendi sunt ꝑncipatus vt multi honorentur. Secũdum est. qz in magnis ciuitatib sunt magni ꝑncipatus. z cõmuniter quo ad exercitiũ repugnãtes et totũ hoiem req̃rentes. Ex istis duob euidenter patet ꝓpositũ. Scõo dr. q in paruis ciuitatib ꝑñt plures ꝑncipatus in vnũ ꝓfundi vel vni cõmitti. z specialr si quo ad eoz exercitia nõ repugnent inter se. Patet ex duob. primũ est. qz in paruis ciuitatib sunt pauci qui sunt sufficientes ad officia cõmunitatis exercenda. Secundũ est. q in paruis ciuitatib officia sunt parui valoris et parui fructus. ita q vnus hõ potest plura exercere officia. et nõ vnũ sufficeret. p vita et statu vnus hominis. ergo in illis ciuitatib vnus ꝑt plura officia exercere. Ex sic patet quid sit respondendũ ad dubiũ

Dubitaꝯ tercio. vtz vtile sit q in policia sint alique parue curie in q̃bus cause parui ponderis et difficultatis tractentur z terminent Pro solutõe ꝓsiderandũ est. q in ciuitate nulla debet esse via iniusticie. sed omia debent iuste regi et disponi quantũ est possibile. Patet qz parue iniusticie quandocz tantũ inualescunt q̃ fiunt magne z intollerabiles. ꝓportionabiliter sicut parue infirmitates quãdo crescunt adeo q destruunt corꝑ humanum. ergo expedit q necesse est ipas purgare. Itez nõ solũ oportet facere iusticiã magnis z notabilib. sed etiã paruis z pauperib. ergo ꝛc. Itẽ als policia nõ eet pfecta. in qua scz manerent iniusticie. sicut corpus non esset sanũ in quo infirmitates relinq̃rent. Itẽ parui errores fm sciam generant quãdocz magnos. z ideo non sunt tractandi sed sunt extirpandi. et ergo ꝓportõnabiliter parue iniusticie nõ sunt tolerande. Scõo supponitur q nõ expedit magna ꝓtoria ipediri talib paruis causis. Patet. qz habent vacare circa magna et ardua vt notũ est. Ex istis ꝓz responsio. scz q expedit esse tales paruas curias. qz in eis parue cause et iniusticie corrigunt̃. quas nõ decet in magnis ꝓtoriis q̃ circa magna habent vacare z tractare. g̃ ꝓclusio ꝑa Ex in istis est ꝓcedendũ sine ꝓcessu longo sed summarie et de plano. sicut solet fieri in curia rectoris parisiensis. Ideo nõ expedit ibidẽ esse aduocatos. qz semꝑ volunt ꝓlongare ꝑs. nec oportet ibi seruari ceremonias iuris nec vri cautelis Sed circa hec sunt tres difficultates. Prima est. vtrũ expediat euocare causas ab istis curijs ad magna ꝓtoria Scõa. vtz in magnis ꝓtoriis expediret ꝓcedere summarie. Tercia. vtz in iudicijs ꝑmittendi sint sermones passionales. vt scz iudex ꝓuocet ad iraz odiũ vel fauorẽ. Ad ꝑmũ breuiter respondeꝯ q sicqm̃ stat fieri iniurias aliquas in illis curijs q̃ nisi p ꝓtoriũ corrigerent̃ essent maxime nocine reipublice. tm̃ debent breuiter expediri in illo ꝓtorio vel potius alicui bus de illo ꝓtorio cõmitti. Ad scõm dico. q nõ expediret in magno ꝓtorio tractare magna et ardua sic summarie ꝓcedendo. qz si nimis leuiter tractarent̃. q̃cz nõ inueniret̃ in tali ꝓtorio iusticia. qõ nõ decet vt als ostẽsiz est. Vez est tm̃ q nõ est necessariũ ita ꝓlongare causas qz q̃cz sunt satis clare. sed statim essent terminande. Ex in hoc cõmuniter est defectus. in tali etiã ꝓtorio nõ est ꝑmittendũ fieri aliquas sophisticatões. qz impediunt ne veritas sciatur. Est et alia cã ꝓpter quã nõ expedit in magno ꝓtorio nimis breuiter ꝓferre sententiã qm̃ minus male ꝓtentant̃ hoies si auditis suis excusationib ꝓ demnent̃ q̃ si ipis reiect̃ ferrer̃ ꝓtra eos sententia Ad terciũ respõdeꝯ q si iudex sit sinistre informatus ꝓtra vnã ꝑtem. illa ꝑs ꝑt licite ꝑ sermones passionales ipm iudicẽ ad indifferentiã reducere. vt scz rõe iudicet. Etiam ꝑmittendi sunt sermones passionales ad mitigandũ q̃cz crudelitatẽ iudicis. vt scz magis mitem puniat. qm̃ in punitõnib securius est versus ꝑtẽ humanioꝛẽ et magis gratiosam declinare. fm q docet Seneca Sz nullo mõ sunt ꝑmittendi fmones passionales vt scz declinet a iustitia Et ꝓpter hoc antichꝛistus fm q dr phs in rhetorica sua solũ cozã iudice dicebaꝯ factũ gratioso mõ et plane ad euitandũ talia inconuenientia Nec etiã ꝑmittendũ est. q vna ꝑs nimis ꝓuocet aliã ad iraꝛ ne nimis ꝓrumpat in verba iniuriosa. Quãdocz tñ ꝑ ꝑmitti vt scz veritas magis eliciaꝯ. qz ab irato frequenter magis veritas manifestaꝯ. q̃ si nõ iraſceret. vt patet ꝑ experientiam quootidianam.

Quarto dubitaꝯ. vtz expediat eundẽ eẽ ꝓsiliarium vel officiariũ reipublice z artificẽ. Respondeꝯ q nõ loquendo de ꝓsiliario vel officiario honesto. Patz breuiter ꝓmo. qz talis debz esse honorabilis respectu alioꝝ z quodãmodo admirabilis. mõ licz per artẽ exercitiũ hõ potius deberet laudari q̃ ꝓtemni. ꝑ hoc tamẽ magis similis reputaꝯ alijs et ꝓemptibilis z minus honorabilis habeꝯ. Scõo. qz talis debet vacare circa ꝓudentiaz et actus arduos. z sic impediret̃ ꝑ artem vel saltem per exercitium eius. Tercio. qz cõmuniter talia officia sꝛz vt in pluribz magni emolimenti ad hoc q̃ hoies viuant ex eis. Scõo dr. q habentes parua officia et que nõ requrunt hoiem totũ. nec sunt tanti emolimenti q̃ hõ pot totaliter ex illis viuere. tales inquã iustũ est et rõnabile esse artifices vt habeant vnde viuant. Patet. qz als oporet ipos totaliter ex officio viuere. z sic multa iniuste caperent. et multos iniustificarent fm q docet experiẽtia. Et hoc intelligendũ est de artificio honesto. als nõ

Dubitaꝯ quinto. vtz ꝓnceps debeat ꝑmittere q

pot se applicent ad practicã quot volunt Pro solutõ ne supponiť q̃ inter ciues est pcuranda pax et vnio q̃tum est possibile. hoc est satis notũ vt alĩs declaratũ est Sexto supponiť q̃ tales aduocati et practici t maxime qũ sunt in magna multitudine et copia causant potius dissentões q̃ pacem. ideo causas plongant. q̃ in talib̃ plongatõib̃ iacet eoꝝ lucrũ. t ideo cũ nõ possint alĩm de viuere supposito illoꝝ statu ipi pcurãt talia. et sepissime de nõ causa causam faciunt. In signũ cuius videm̃ vbi tales abundant. ibi est malus pl̃s et litigiosus. Ex istis ptz responsum negatiuũ ad dubiũ Patet q̃ p̃dicta q̃ talis multitudo est in magnũ grauamẽ reipublice q̃ si essent pauci abbreuiarent causas t terminarent ciuũ ptrauersias. Et pl̃r dici posset q̃ nõ expedit multitudo medicoꝝ t cyrurgicoꝝ. q̃ facit in multitudinẽ t pl̃ongatõem infirmitatũ. licet oppositũ debeat esse Sz q̃ritur. quare hõ nõ placitat causam suã. cũ tñ melĩ̃ respondeat de pprio facto q̃ alter. Responsum est quia in causa pria hõ citius passionaret timore odio vl̃ mutuo fauore ad se q̃ alius. ideo posset aliter q̃ deceret loqui. Et alia cã est. q̃ hõ melius psiderat ea q̃ ab alio pferũtur q̃ si a seipo pferrent. vt notũ est. Et ptr loquentem pse in multis auisare. de q̃bus nõ memoraret si in pso na pria loq̃ret. Silr si videat hoiem loquentẽ aliť q̃ deceat ptr ipm auisare. nõ aũt sic posset seipm dato q̃ex inaduertentia vel lapsu lingue loq̃retur Sed quero ũ ꝑta materiã dubij pcedentis. vtr dominia seu pncipatus pter sui paruitatẽ sint dimittendi vel cõtẽpnendi. Ad hoc respondet pl̃s q̃ nõ. q̃ p hoc seq̃rent multa incõuenientia et frequẽter mutatio totius policie t hoc satis declarat pl̃s in textu p vnum exemplum. ideo propter breuitatem transeo.

Dubitať sexto. vtr crimen lese maiestatis sit maĩ crimine lese cõmunitatis. Ad hoc ptr dupliť dici. pmo q̃ crimen lese maiestatis (q̃ cõmittiť in vel pra pso nam pncipis) maius est q̃ crimen lese cõitatis. Ratio pt esse. q̃ totius cõitatis honoꝝ t reuerentia q̃ sibi debetur residet i pncipe. ideo cõmunitas maxime lediť. t sic inhonorať in psona pncipis. Alius modus dicẽdi pbabilioꝝ est. q̃ crimen lese cõitatis est maius. Rõ est. q̃ tota cõmunitas magis exp̃esse t magis iexcusabiliť lediť in seipa q̃ in psona pncipis. nec crimẽ in psona pncipis tam malũ reputať nisi pt reuerentiã cõitatis. mõ pter q̃d vnũq̃d q̃ tale t illõ magz. Quare pro sic delinquentes ita grauiter puniant hoc est ideo q̃ pessimi reputant. eo q̃ ꝫ totã cõitatẽ male se habeãt Idcirco a multo fortiori ꝫ quẽlibet singularẽ. t sic inciuiliť reputať penit̃

Dubitať septimo. vtr iuolũtariũ diminuat de rõne homicidij Videť q̃ nõ. q̃ leges nõ puniũt volũtatẽ sz malũ. g̃ vbicũq̃ eueniat homicidiũ vl̃ ex q̃cũq̃ cã pcedit sp dz eodẽ mõ puniri Ad hoc breuiť ridet affirmative. Et rõ ẽ. q̃ null̃ act̃ bonus vl̃ mal̃ dr nisi ex pte voluntatis. vt alibi declarari dz. et ideo falsum est q̃ nulla voluntas punitur quia pncipaliter punitur mala voluntas in actu malo. In signum huius videmus q̃ non vrentes rarõne (cuius sint homicide) non puniuntur ranq̃ homicide. Verum tamen est. q̃ per leges nõ punitur mala voluntas sine actu. quia non constat de ipa nisi per actum malum eam sequentem. Et propter hoc dicitur q̃ leges ciuiles solum puniunt maluz. cuis puniant voluntatem in actu Et hec sufficiunt de tercio principalis questionis articulo

Ad rõnes añ oppositũ

Ad pmã (cũ dr Per sortẽ eque pingit accipi in suffi/ciente tẽ) dico. q̃ hẽ vez q̃ sors fit solũ sup sufficientes alĩs nõ eẽt iustũ nec expedies nisi in casu extreme necessitatis. vt satis dictũ ẽ in corpe q̃stionis Ad secam patz idẽ. vñ de p se nõ expedit talis electio vt satis dictũ ẽ. tñ de p accns q̃ñq̃ Ad terciã negať q̃ sortiri sit supsticiosum ppt causas pus dictas. sz bñ vez ẽ q̃ sors diuinatia sine necessitate sit supsticiosa Ad q̃rtã (cũ dr Eadẽ rõe oia iudicia occulta essent sorte terminanda) negetur ꝓña. q̃ in illis ps tutioꝝ ẽ eligẽda. nec opz ad sortẽ recurrere nisi in casu extreme necessitatis. Ad q̃ntã (ꝫ eẽt ad tollẽdũ dissentiões tẽ. Et cũ dr (tũc male moueret seditõem tẽ) dr q̃ tũc debent puniri grauissime. ita vt alĩs caueret. t alijs cederet in exẽplũ. Ad vltimã (cũ dr Eadẽ rõe pnceps sacerdotaľ tẽ) negať ꝓña. q̃ electores oẽs debẽt eẽ tante ꝑtutis t pfectõis q̃ illã humana rõe cõphendãt. nec debẽt eẽ ãbitões diuandi. Dico tñ. q̃ illa electio eẽt magz rollerabiľ q̃ si eẽt seditio vl̃ dissio in illo. Et sic pz q̃ rões añ oppositũ nõ militãt. t rões post oppositũ simt p dictz Et hec de q̃rto libro politicoꝝ Aristotelis dicta sufficiant.

Sequitur quintus liber politicoꝝ Aresto.

E alijs q̃dẽ ergo q̃ pelegimus fere dictũ est de oĩb. Ex q̃bus ãt transmutanť policie. et ex q̃t t ex q̃libus et q̃ sunt vniuscuiusq̃ policie correctões et ex qualibus ad quales maxime transferunť. Adhuc ãt salvatões q̃ sunt vniuscuiusq̃ t cõiter t sigillatim Adhuc aũt p q̃ vtiq̃ maxime saluabiť policiaꝝ vnaquaq̃ psiderandũ psequenter dictis. Oportet ãt pmo suscipere pncipiũ. q̃ multe facte sunt policie. omnib̃ quidem pfitentib̃ quod iustum et quod ꝑm pportõem equale Adhuc autem peccantibus sicut dictum est t pus demos q̃dem eĩ factus est ex eo q̃d est equales

in quocũq; exñtes. Putare simplr eq̃les eẽ. qꝛ
em̃ liberi oẽs similr simplr eq̃les eẽ putãt Obli
charchia ãt ex eo qđ est ineq̃les inq̃ntuz exñtes
existimare totalit eẽ ineq̃les. ꝑm substãtiã enim
ineq̃les exñtes simplr ineq̃les existimãt eẽ. De
inde hi q̃dẽ tanq̃ eq̃les exñtes oĩbus equalib
volũt ꝑticipare. hi aũt tanq̃ ineq̃les exñtes su
ꝑgredi q̃runt. Qđ em̃ plus ineq̃le igit. hñt q̃dẽ
policie oẽs aliq̃d iustũ. sz tñ viciate sunt simplr
Et ꝓpter hãc cãm qñ nõ ꝑm existimationẽ quã
forte hñt vtriq; ꝑticipẽt policia seditões faciũt
oĩm ãt iustissime q̃dẽ vtiq; seditões facerẽt. mi
nime aũt hoc agũt q̃ ꝑm virtutẽ differunt Ma
xime em̃ rõnabile inequales simplr esse hos so
lum. Sunt aũt q̃dã q̃ ꝑm genus excellẽtes nõ
dignificãt equalib seip̃os ꝓpter inequalitatez
hanc. Nobiles em̃ esse vident q̃bus existũt ꝓ/
genitoꝝ virtus ⁊ diuitie. Principia q̃dẽ g̃ vt ẽ
dicere hic ⁊ fontes seditionũ sunt. vñ seditiões
mouẽt. ꝓpter qđ ⁊ trãsmutatões fiũt dupliciter
Qñq; q̃dẽ em̃ ad policiã vt ex instituta aliã con
stituãt. velut qđ democracia oblicharchiã aut
democraciã. Ex oblicharchia aũt policiã ⁊ are
stocraciã. Ex his aũt has ex illis. qñq; aũt ne/
q; ad ꝯstitutã policiã. sed institutionẽ q̃dem eli
gunt eandẽ ꝑ ip̃os aũt esse volũt hãc velut ob
licharchiã ⁊ monarchiã Adhuc aũt de eo qđ ẽ
magis ⁊ minus. velut aũt oblicharchiã exñtez
ad magis democratizari. vel ad minus aũt de
mocraciã exñtẽ ad magis democratizare vl ad
minus. Silr ⁊ in reliquis policijs vt aut inten
dant aut remittant Adhuc ad ꝑtẽ aliquã poli/
cie mouere puta ꝑncipatũ aliquẽ instituere vel
destruere. sicut in lacedemonia aiũt q̃dã lysan
drũ conatũ fuisse dissoluere regnuz ⁊ pausaniã
regẽ eforiã. et in epydãpno aut trãsmutata fuit
policia ꝑm ꝑtẽ. Prophilarchia em̃ cõsiliũ fece
rũt In p̃torio aũt eoꝝ necesse est adhuc q̃ in po
liteumate ire ꝑncipatus cũ eligit aliq̃s ꝑncipa
tus oblicharchicũ autẽ ⁊ ꝑnceps vnus in hac
policia Vbiq; em̃ ꝓpter ineq̃le fit seditio. non
solũ ineq̃lib existit ꝓportionale. ꝑpetuũ em̃ re
gnũ inequale si sit inequalib. Totaliter enim
equale q̃rentes seditões faciũt. Est em̃ duplex
quod eq̃le. hoc q̃dem em̃ numero. hoc aũt ꝑm
dignitatẽ est. Dico aũt numero q̃dem multitu
dine aut magnitudine. Idem ⁊ equale ꝑm dig
nitatem. aut quot rõne. vt puta excedãt ꝑm nu/
mero q̃dem equale tria duo ⁊ hoc vnũ ratione
aũt quattuor duo et hoc vnũ. Equalis em̃ ꝑs
duo ipsoꝝ quattuor ⁊ vnũ duoꝝ. ambo em̃ di
midiũ Confitentes aũt simpliciter esse iustum
q̃ ꝑm dignitatẽ differũt. sicut dictum est prius
Hi q̃dez quia si ꝑm aliquid equales sint. equa/
les totaliter esse putant. hi aũt quia si ꝑm aliq̃d
inequales: om̃ibus inequalib significant seip
sos. Propter quod ⁊ maxime due fiunt policie
demos ⁊ oblicharchia. Nobilitas em̃ et ꝟtus
in pauci s. hec q̃dem in pluribꝫ. Nobiles em̃ et
boni nusquã centum egeni aũt in multis locis
simplr aut om̃ino ꝑm vtrãlibet equalitatẽ ordi
natum esse prauũ. Manifestuz aũt ex eo quod
accidit. nulla em̃ ex talibus policijs mansiua.
Est autem huius causa. quia impossibile a pri
mo. ⁊ eo quod in principio viciato nõ occurre
re in fine malum aliquod. Propter quod opor
tet hoc q̃dem arithmetica equalitate vti. hoc
autem ea que ꝑm dignitatem Attamẽ securior
magis et minus seditiosa democracia q̃ obli/
charchia. In oblicharchijs q̃dem em̃ fiũt due
q̃ diuitũ ad inuicem seditio. ⁊ adhuc que ad po
pulũ. In democracijs autem que ad oblichar
chiã solũ. ipsi aũt populo ad seip̃m: qđ et dig/
nũ dicere nõ fit seditio. Adhuc autẽ que ex me/
dijs policia propinquior populo. q̃ que pau/
coꝝ: que q̃dem est securissima taliũ policiaꝝ

Incipit tractatus quinti libri

politicorum Aristotelis est primo sciendum. q descendendo in speciali ad materiam quinti libri politice primo tractandus est quintus articulus questionis in principio huius lectu re mote. in qua quidem questione querebat Utrum politica scientia deum aut reges iubeat principari. In quo articulo videndum est. Utrum tyrannus inter omnes homines ciuiliter loquendo sit pessimus. et in speciali pparabitur ad sedi tiosum Pro cuius solutione supponitur q ciuitas sit ciuium vnitas. Et ciuilis dicitur qd ad hanc vnitatem tendit et inclinatur ad eam et procurat. et necesse est qui magis ad ciuitatem tendit et inclinat magis ciuilis dicitur. Econtra vero quando quis ab ea descendit et ei contrariatur et obuiat magis inciuilis reputatur. Et quo patet. q sicut bonum comune est ciuiliter bono priuato tanquam optimum preferendum. et quasi cuiusliber alterius mensura. sic proportionabiliter crimen publicum est in genere pessimum et magis fugiendum. Tum quia pluribus nocuum est. Tum quia inclinationi naturali maxime est dissonum. Unde prima inclinatio (qua mens humana post sui creationem signatur) est inclinatio ad bonum comune. et ideo quia ista est hominis fortissima et intentissima inclinatio. qui hanc non insequitur sed huic obuiat et contrariatur pessimus reputari debet. vel saltem qualiter bona inclinatione priuatus. Nam si aliquam bone inclinationis scintillam haberet maxime respectu boni communis accendi et inflammari deberet ad bonum. ergo puenit tale crimen a voluntate maxime corrupta. quare pessimus debet reputari Est enim hoc malum maxime contrarium et dissonum primo motori siue prime cause. qui hominem mouet et instigat ad bonum et maxime ad bonum comune. quare ex hoc non immerito pessimus debet reputari. Et notabili sequitur. q sicut respectu boni communis quis dicit ciuilis. quia ad ipsum inclinat. sic respectu mali communis seu criminis publici quis inciuilis reputat. Sequitur vltra. q tale crimen publicum est minus inter omnia mala excusabile et venia dignum. nec humanum crimen reputari proprie debet ob hanc causam. quia non habet rationem excusabilis. quia inciuilis sm philosophum in primo huius non dr homo loquendo ciuiliter. sed bestia immo peior quam bestia quia dyabolus Sequitur vltra q tale bonum non habet roem eligibilis nec simplr nec respective. Patet cum no habeat roem minus mali &c. Secundo supponit q licet omnes homines ad bonum rendere debeant et ipm procurare. sm tamen statum et personarum diuersitatem ad ciuitatem magis vel minus obligantur

Unde quanto in republica quis tenet gradum altiorem tanto ad bonum comune obligat magis. Tum ex dignitate status. nam talis est similior primo enti quam quicunque alius. et propter hoc dr diuine maiestatis hymago. ergo debet omnibus subditis (quantum in ipo est) prodesse ad instar diuine maiestatis que omnibus prodest suam influendo et comunicando bonitatem. Tum etiam quia obligatur ronem seruitij quod recipit a subditis. ronem quorum viceuersa eis obligat retribuere. Et notabili sequitur q si princeps sit inciuilis inter omnes homines debet pessimus reputari. Patet. cum magis ad ciuilitatem et comune bonum intendere obligetur. Tertio supponit q quanta necessitate pars alicuius totius tene disposita ad bonum totius et in ipsum tendit. tanta necessitate obuiat illis quibus totum destruit seu peditioni exponitur. si saltem posset. Patet quia intendens aliquem finem naturaliter inclinat ad illum. frustra enim inclinaretur nisi etiam inclinaretur ad media quibus habet attingi. et etiam remotionem impedimentorum. Et suppositione sequitur q quilibet sequendo naturalem inclinationem obuiaret illi qui pmunitatem quantum in se est destrueret. vt per se patet. imo naturaliter inclinat ad destruendum et necandum talem. Sed cur in nobis no sentimus tale inclinationem ro est. qr minus apparenter vigent inclinationes naturales in nobis quam in non uentibus rone. quam magis rone quam impetu naturali ducimur.

Sciendum secundo. q bonus princeps munit et armat policiam ciuili policia. que quidem nedum in bellicosa (que pugnatiua dicitur) consistit. verum etiam in pacifica que legalis dr Bellicosa etenim dicit primam. quam tempe belli manifestatur. Pacifica vero quam tempe pacis exercetur. Cum tempore belli oportet multa dimittere impunita que alias deberent puniri. Oportet etiam multa fieri aliter quam pmittat legis videnti fieri debere. Ista autem armatio legalis sit p leges ad bonum comune tendes. qr quidem dr bonum et legum finis et terminus atque signum in quod referri dnt. Indecirco princeps illud bonum intendendo et leges proponit ad ipm ponendo dr leges et coitate legibus armari. nam coitas armat iustis legibus. leges aut armat p se q suo fini pugnant. sed bonum comune ipas ordinando. nam si leges illo fine careant non dnt dici leges sz corruptele legum. qr puant illo q qd leges nolant. Sequit vltra. q quilibet fini obuiat et priat leges et coitates exarmat legibus et armis, Et quod pz q pter tale maxime dnt leges et coitas armari. Hoc est fini tali coitatis et suarum legum repugnando. qr boni principis et leges obtinare. et eas arbitrio pprio regere se ministrum legum exhibendo. et eas applicando vtiliter reipublice. Et quod pz q sine abusu nois princeps ciuilis tyrannus suos ciuiliter dici pt. Tum qr regimen ciuiliter de coitate aliquiliter est fuitus. cum sibi teneat aliquod bonum impedere. Tum qr obligat maxime rori coitati. et plus quam quicquam alius. vt iam pus visum est. Supponit quinto. q tyrannus primo modo se habet ad bonum principe qr oia ciuilia ordinat ad bonum puatum et priuum. postponendo finem comem. nec de ipo curando nisi inquantum sibi vt ad pcurandum vtiliter priam. Et quod pz q tal exarmat leges. Pz qr ipe ordinat eas ad bonum puatum. q qd lex exarmat. eo q a suo fine distrahit. Per hoc etiam ciuitate alis coitate exarmat. inquantum. s. legibus iustis et earum iussioni obuiando. ppo fine et natura earum eas puat. Sequit vltra q leges dnt maxie exarmare tyrannum et primum armari. pz satis et dictis Et quod sequit vltra. q no est primum naturam imo est proforme et prosonum ipm tanquam effectum seu corrosiuum corpis publici. et mirum furiosum et rabidum a corpe reipublice abscidere Et aut magis possit tyrannus a principe quam ci quicquam sit dubium a posteriori et arguitur tyrannus a principe distinguit. primo est qr tyrannus iustis legibus pugnat sibi sub dictum oppmit

iustis (inquã) legibus tendentibꝫ ad bonuꝫ ꝓpriũm. Per contrariũ aũt ꝓinceps regulat cõmunitatẽ ex legibꝫ tendẽtibus ad bonũ cõmune. Scõm est. qm̃ tyrannus iniustis tallijs ꝛ exactionibꝫ populũ oppꝛimit. hoc est nõ ordinãdo illas ad bonũ cõmune. vel ꝓpter cõem necessitatẽ eas colligendo. sed ꝓpter vtilitatẽ ꝓpriaꝫ. oppositũ aũt est in bono ꝓncipe. qm̃ nisi ꝓpter indigentiã cõmunitatis ꝛ necessitatem nunꝯ exactiones colligit. nunꝯ etiã eas in bonũ ꝓprijũ ordinat. Terciũ est. qm̃ tyrannus spoliat ꝓpꝛios subditos ꝓpꝛijs bonis. ea ad ꝓpriã vtilitatẽ applicando. ꝓnceps vero tanꝯ pater ꝓseruat ꝛ defendit suos subditos et eoꝝ bona. Quartũ est. qm̃ tyrãnus nõ defendit subditos suos ab hostibꝫ inuadentibꝫ. sed dimittit eos oppꝛimi vt possit eos magis tyrãnice regere. ꝓnceps vero eos defendit ꝛ cõseruat tanꝯ pater filios. Quintũ est. qm̃ tyrannus ꝓponit officiarios malos vt ꝓpꝛm magis valeat oppꝛimere. nõ aũt facit sic rex vel ꝓnceps bonus. sed bonos officiarios mite tractãtes subditos in officijs ꝓponit.

Conclusio pꝛima

Et responsiua ad quesitũ. scz ꝙ tyrannus inter oẽs homines ciuiliter est pessimus. Patet satis ex cõditionibꝫ ꝓdictis. quia destruit rempublicã ꝛ leges atꝯ subditos vt dictum est. Ex quo sequitur ꝙ omnis tyrannus est violentus. patet ex dictis. Sequitur vltra ꝙ nulla tyrannizatio est diuturne durationis. quia nullum violentũ diu durat. vt patet primo celi. Sequitur vltra. ꝙ amicicia non est principi contrahẽda cum tyranno. nec affinitas procuranda cum eo. Patet quoniã argumentũ ꝺcõtrahitur a coniugatis. vnde necesse est ꝙ qui cum alijs conuersant aliquid de moribꝫ eoꝝ contrahant. Sed nunc cõparandus est seditiosus ad tyrannũ seu ecõtra. Pro quo supponitur ꝙ seditio est diuisio vel dissensio inter partes vnius multitudinis vel policie. Et dicit seditio quasi seorsum reꝛtio sediciosus proprie dicit qui aliquã seditionẽ procurat vel causat vel huic consentit. Sequitur ex isto ꝙ seditiosus peccat in cõmunitatez. quia est causa diuisionis eius. que diuisio est multum nociua ꝓmunitati. eo ꝙ opponitur vnitati qꝺ est optimũ in ciuitate quia per eam seruat. et per diuisionem disponitur ad corruptiõez. Ex quo sequit ꝙ talis est inciuilis vel saltem inciuiliter agit. ꝛ si ad hanc inclinatur inciuilis est et periculosissim⁹ Secũdo supponitur ꝙ seditio non potest fieri sine turbatiõe cõmunitatis. Patet. qa per eam diuidunt partes que maxime deberent vniri. Sequitur ex hoc ꝙ non potest seditio esse cum cõstantia Patet ex quo fit cum cõturbatione per suppositionẽ. Ad presentem. ergo cõparationẽ potest dici dupliciter. Vno modo ꝙ seditiosus est peior. quia causat diuisionẽ ꝛ turbationem in cõmunitate quod est pessimũ ꝛ maximo bono cõtrariũ. scz vnitati ꝛ paci. ꝛ iõ immediatius destruit ciuitatem ꝯ tyrãnus. Oppositum aũt videtur ꝓbabilius. tuz quia tyrãnus est seditiosus quantũ in se est. qꝛ paratus est (si non possit populũ ad nutum apꝛimere) seditionẽ causare. sicut exemplificat pⁿus de multis in textu. quia tyrannus intendit malũ finem. non sic seditiosus. Tum qa licet vniat partes cõmunitatis hoc est vt eas violẽter oppꝛimat. ideo per hoc non excusatur a malo

Quoniã aũt ꝓlideramus ex qbꝫ seditiones fiũt ꝛ trãsmutatões circa policias sumendum vlr primo ꝓncipia ꝛ causas ipoꝝ. Sunt aũt fere vt est dicere tres nũero. qꝫ determinã dũ �means se typo ꝓmo. Oꝓtet em̃ accipere qliter et se bñtes seditiones mouẽt. ꝛ quoꝝ grã. ꝛ tercio q ꝓncipia fiũt ciuiliũ turbationũ ꝛ seditionũ ad inuicẽ. Eius qdẽ g q est ipsos se habere aliqliter ad trãsmutatiõem cãm vliter maxime ponendũ. de qꝫ ia existimus dicẽtes. Hi qdem em̃ eqlitatẽ appetẽtes seditiones mouẽt. si putẽt minus habere eqles exñtes supgredientibꝫ. hi aũt ineqlitatẽ ꝛ excessum si existimant ineqles exñtes nõ plus habere. sed eqle vel minus. hoc aũt est qdẽ appetere iuste: est aũt ꝛ iniuste. minores em̃ exñtes vt eqles sint seditiões faciunt. et eqles exñtes vt maiores. Qualiter qdẽ g se habentes seditiões faciũt dcm̃ est. De qbus autẽ dissidẽt sunt lucrũ ꝛ honoꝛ. ꝛ ꝓtraria his etem̃ debonoratiõem fugiẽtes ꝛ damnũ. vel ꝓ seipis vel ꝓ amicis seditiões faciũt in ciuitatibꝫ. Cause aũt ꝛ ꝓncipia motuũ vñ ipi disponunt dicto mõ aut de dictis. sunt qdem ꝛ nũero septẽ existentes. sunt aũt ꝛ plures. quoꝝ qdez duo sunt eadẽ dictis. sed nõ eodẽ mõ. ꝓpter lucrũ em̃ et ꝓpter honorẽ exacerbant ad inuicem nõ vt ad obtineant sibiꝑsis. vt dictum est prius. sed alios videntes bos quidem iuste: hos autem iniuste plus babentes in bis. Adhuc propter iniuriam. propter timorem. propter excessum. pter despectionẽ. propter excrescentiã. propter proportionẽ. Adhuc ꝛ alio modo propter verecũdiaz. propter paruipensionẽ. propter paruitatẽ propter dissimilitudinẽ. Horum aũt iniuria ꝛ lucrũ quidẽ quã habeãt potentiã ꝛ qualiter causa fere sunt manifestum. Iniuriantibus enim bis q̃ sunt in ꝓncipatibꝫ ꝛ supgredientibꝫ seditiones mouẽt ad inuicẽ ꝛ ad policias tãtas ptãtẽ. Sup acceptio aũt fit qnꝯ qdẽ a ꝓpꝛijs. qnꝯ aũt a cõibus. Palã aũt ꝛ honoꝛ ꝛ quid ꝓt et

quo causa seditois. etem ipsi inhonorati z ali/
os videtes honoratos seditões faciũt. hec aũt
iniuste q̃dem fiũt qñ pter dignitatẽ aut hono/
rant aliq̃ aut inhonorant. Juste ãt qñ ẽm dig
nitatẽ ppter excessum aut qñ aliq̃s fuerit potẽ/
tia maior aut vnus aut plures. aut penes ciui/
tatez z potentiã politeumatis. ex talib9 em̃ fieri
cõsueuit monarchia vel potentatus. ppter qõ
alicubi ꝓsueuerũt relegare velut in ago z athe/
nis. q̃uis melius a p̃ncipio videre q̃liter nõ in
erunt intantũ excedẽtes q̃s postq̃s ꝓmiserũt fie/
ri sanare posterius. Propter timorẽ aũt seditio
nes mouẽt z q̃ iniusta fecerũt timẽtes ne dent
vindictã. z q̃ iniusta passuri volẽtes p̃uenire añ
q̃s inusta patiant. sicut in rhodo ꝓuenerũt in/
signes cõtra populũ. ppter sentẽtias q̃ supfere
bant. ppter despectões aũt z seditões mouent
et insurgunt. velut in oblicharchijs. qñ plures
fuerint q̃ nõ ꝑticipant policia. valẽtiores enim
putãt esse z in democracijs opulenti ꝯdẽnan/
tes eos q̃ sine ordine et sine p̃ncipatu. velut in
thebis post eã q̃ in momoseries pugnam male
politizantib9 democracia corrupta est. z q̃ me/
gareoz ppter victoriã passiue inordinatõem z
defectũ p̃ncipatus. z in syracusis ante tyranni
dẽ gelonis z i rhodo populus añ insurrectõem
Fiunt aũt z ppter excrescentiã q̃ pter ꝓportõez
transmutatões policiaz. Sicut em̃ corpus ex
partib9 ꝓponit z optz augeri pp ortionabiliter
vt maneat ꝓmẽsuratio. si aũt nõ corrũpit. quan
do pes q̃dem q̃ttuor cubitoz. aliud aũt corp9
duaz palmaz. aliq̃ aũt vtiq̃s z in alterius ala
lis formã transmutabit. si nõ solũ ẽm quantuz
sed z ẽm q̃le crescat pter ꝓportõem. Sic z ciui
tas ꝓponit ex ptibus quaz sepe latet aliqua ex
crescens velut egenoz multitudo in democra
cijs z policijs. Accidit autẽ aliq̃ boc z ppter
fortunas. velut in tarẽto victis z peuntib9 mul
tis insignibus alapigis: paulo posterius a mi/
ditis. democracia facta est ex policia. z in agro
bis q̃ in septima peuntib9 a theomene lacede/
monie. Cõpulsi sunt admittere vernaculoz ali
quos Et in athenis infortunãtiũ in cãpo insig
nis pautiores facti sunt: qz militabãt supputa
ti sub latonico bello. Accidit aũt boc z in de/
mocracijs minus aũt. a pluribz em̃ egenis fac
tis vel substãtijs augmẽtatis trãsmutant in ob
licharchias z potẽtat9. Trãsmutant ãt z poli
cie sine seditõe ppt verecũdiã sicut in craia ex
eligibilib9 em̃ ppter boc fecerũt sortiales. quia
eligebãt verecundiã passus. z ppter paruipen
sionẽ q̃s ꝓmittunt p̃ncipatus p̃ncipales intra
re nõ amicos policie sicut in oreo dissoluta fuit
sub oblicharchia p̃ncipiũ facto eracledoro q̃
ex oblicharchia policiã z democraciã instituit
Adhuc ppter illud qõ penes paruũ. dico autẽ
penes paruũ. qz sepe latet magna facta trãsgres
sio legitimoz q̃s negligũt quod paruuz sicut in
ambrachia paruũ erat honorabilitas. tandẽ ãt
nullius p̃ncipabant. tanq̃s ppinquũ sit vl' nihil
differens ab eo qõ nihil id qõ paruũ. Seditio
nale aũt et qz nõ eiusdẽ trib9. donec vtiq̃s simul
spirauerint. Sicut em̃ neq̃s ex q̃cunq̃s multitu
dine ciuitas fit ita neq̃s in quocunq̃s tpe. ppter
quod q̃cunq̃s iam cohabitatores susceperũt vl'
supueniẽtes plurimi seditione diuisi sunt velut
cũ troiezemis achaici cohabitauerũt sibarim.
Deinde achaici plures facti eiecerunt troieze/
mos. vñ odiũ accidit sibaritis z inturijs sibari
te bis q̃ ibi cohabitauerũt. Exigẽtes em̃ plus
habere tanq̃s sua regione exciderũt. z bizatinis
aduene insidiãtes depredati exciderũt p pugnã
et antisseni pfugas de thio suscipiẽtes per pug
nã eiecerũt. zaglei aũt samios suscipientes exci
derũt ipi. z apoloniate q̃ viri ixtmo ponto ad/
uenas supadducentes seditiones passi sunt. et

siracusani post tyrannice extraneos et merces portantes ciues cū fecissent seditões passi sunt et ad pugnā deuenerunt. et amphipolite susci/pientes calcedenoꝝ expulsos exciderūt ab his plurimi ipoꝝ. Seditões aūt mouent ꝛ in obli/charchijs q̄dem q̄ multi tanq̄ iniusta sustinen tes. qꝛ nō pticipat equalibꝫ sicut dictū est ꝑus equales existentes. Jn democracijs aūt q̄ insi/gnes. qꝛ pticipāt equalibꝫ nō eq̄les exītes. Se ditões aūt sustinent aliq̄n ciuitates ꝛ ppter lo/ca q̄n nō bñ apte hꝫ regio ad hoc q̄ sit vna ciui/tas. velut in dasoneis q̄ in thyero ad eos q̄ in in sula ꝛ calosinij ꝛ notijs et athenis nō silr sunt. sꝫ magis demotici sunt q̄ inhabitant suburbiū q̄q̄ municipiū sicut in bellis em̄ penetratões apturaꝝ etiā valde quaꝝ distrabunt acies. Jta videt oīs diuersitas facere dissidionē Maxima q̄dem igit fortē dissidentia virtꝰ ꝛ malitia. deiñ diuitie ꝛ pauptas. ꝛ sic vtiq̄ altera magis q̄ al tera quaꝝ vna ꝛ q̄ dicta est Fiunt q̄dē seditões ergo nō de paruis sꝫ ex paruis Seditões aūt faciunt de magnis. maxime autē ꝛ parue inua/lescunt q̄n inter dños fiunt velut accidit in syra/cusa in antiq̄s tēporibꝫ trāsmutata fuit em̄ po/licia ex duobꝫ iuuenibꝫ dissidentibꝫ in p̄ncipati bus q̄ erant circa amorosam cām. altero em̄ ab/scedente leno q̄dem existens amicuꝫ ipius fin/xit: rursum āt ille huic indignatus vtorē ipius psuasit tanq̄ ipm̄ venire. vñ coassumentes eos q̄ in politeumate dimiserunt oīes. ppter qō q̄/dem subditos vereri oportet talia et dissoluere p̄sidum ꝛ potentū dissentões Jn p̄ncipio em̄ fit peccatū. p̄ncipiū āt ōr esse dimidiū totꝰ qua re et qō in ipo paruū peccatū ꝓportionale ē ad ea q̄ in alijs ptibꝫ. Totaliter aūt et insigniū di/sentiones coassumere faciūt ꝛ totā ciuitatē. ve/lut in esticis accidit post niedica. Duobꝫ fratri/bus de paterna hereditate dissidentibꝫ. paupe/rioꝝ q̄dem em̄ tanq̄ nō pferēte subam in eq̄ the saurū quē inuenit pater' adduxit populares. ali us aūt hñs subam multaꝫ opulentos. ꝛ in del/phis dñtia facta est ex cura. fuit p̄ncipium oim seditionū posterioꝝ. hic q̄dem em̄ augurat9 qō/dam symptonia vt venit ad sponsam hoc acci/piens abscessit. hi aūt tanq̄ iniuriā passi iniece/runt sacraꝝ rex sacrificatorē. et deinde tanq̄ sa/croꝝ violatorē interfecerūt. et circa mitilenam aut ex hereditatibꝫ dissentione facta multoꝝ/ fuit p̄ncipiū maloꝝ ꝛ belli qō aduersus athenī ensens habebant. in quo patos cepit ciuitatem ipoꝝ. tymophane em̄ egenoꝝ quo dā relinquē/te duas filias dexander coartat9 ꝛ nō accipiēs p filijs suis incepit seditōem ꝛ athenienses ex/acerbauit aduena existens ciuitates. et in foke/nis ex hereditatōe facta seditione circa innasiaꝫ patrē innasionis et circa euthicratē onomarchi seditio hoc p̄ncipiū fuit sacri belli fokenis. fuit aūt trāsmutata et inepidāno policia ex nuptiali bus. Cū desponsasset em̄ q̄dā vt dāmificauit ip sum desponsati pater factus p̄ncipantiū aliter cōprehendit eos q̄ extra policiā tanq̄ delusus. Transmutant aūt et in oligharchiā ꝛ in demū et in policiā et ex eo qō est approbari aliq̄d vl' au geri vel p̄ncipatū vel ptē ciuitatis. velut in ario pago: Consiliū bñ cōplacens medicis videbat fortioꝝ facere policiā Et iterꝫ naualis turba fa/cta causa victorie circa salaminā ꝛ p hanc p̄su/latus ppter eā q̄ in martinia pugnam ad lacede monios conati sunt dissoluere demū. et in sira/cusa populus cā esset cū victorie belli q̄ ad athe nienses ex policia in democraciā transmutatio facta est. et in calcidone popul9 cū insignibꝫ fo/rum tyrannū perimens. statim adherebat poli/cie et in ambrachia. Rursum similiter populus eiciens p landrū tyrannū bis q̄ infesti erant in seipo p̄stituit policiā. Et vniuersaliter etiam

oportet hoc nõ latere ꝙ q̃ potentie causa facti et ideote: ⁊ ꝑncipatus et tribus: et totaliter pars qualiscũq; multitudo seditiõem mouẽt. aut em̃ qui his honoratis inuident inchoant seditõem aut isti propter excessum non volunt manere in equalibus. Mouent̃ autẽ et policie. et quando cunq; videntur esse ꝯtrarie ꝑtes ciuitatis equã/tur inuicem. velut diuites ⁊ populus. medium aũt sic nullum aut valde paruꝫ. si em̃ multũ ex/cedant alterutra partiũ ad manifeste valentius Reliqua nõ vult periclitari propter quod et q̃ ꝑm virtutem differunt nõ faciunt seditõnem vt est dicere. pauci em̃ fiunt ad multos vl̃r q̃dem ergo circa om̃es policias principia et cause se/ditionũ et transmutationũ hunc habent modũ Mouent aũt policias quãdoq; quidem ꝑ vio/lentiam. quandoq; ꝑ fallaciã Per violentiã qui/dem aut mox a principio. aut posterius cogen/tes Est em̃ fallacia duplex. qm̃ quidez em̃ cum deceperit ꝑmo. ergo voluntarie transmutãt po liciam. deinde posterius violentia detinent in/uoluntarioꝝ velut in cretensib⁹ qui populũ de ceperunt dicentes r egem daturũ pecunias ad bellum aduersum lacedemonios. et cum metiti fuissent conabant̃ detinere policiam Aliquan/do aũt a ꝑncipio cum ꝑsuaserint ⁊ posteri⁹ iteꝝ persuasis ip̃is voluntarijs principantur: Si/militer q̃dem ergo circa omnes policias ex dictꝭ accidit fieri transmutatõnes.

Secundũ vnãquanq; aũt spẽm policie ex his ꝑtinentes accidentia oportet cõ siderare Democracie quidem ergo maxime trãs mutantur propter demagogaꝝ imprudentiam hec quidem em̃ seorsum calũniantes habentes substantias coadunant. Congregat em̃ etiam separatissimos timor omnis. hec autẽ cõmuni/ter multitudinẽ inducentes. et ꝯgregantes. et hoc in multis videbit vtiq; aliquis factũ et em̃ in eo democracia transmutata demagogis fa/ctis malis Insignes enim coadunati sunt et in rhodo demagogi tractare stipendia acquisierũt et prohibebant reddere que debebãtur trierar/chis. hi aũt propter illatas iniurias coacti sunt coadunati dissoluere demũ Dissolutus est aũt et in eraclia demus post migratõez mox ꝓpter demagogos. Insignes em̃ iniusta passi absq; ip̃is secesserunt Deinde coadunati q̃ secesserãt et suꝑuenientes dissoluerũt demũ. Consimil̃r aũt et in megarijs dissoluta est democracia. de magogi em̃ vt pecunias haberent depopulari eiecerunt multos insigniũ donec multos face/rent fugientes Hi aũt descendentes oppugnã tes populum vicerunt et instituerunt oblichar chiam Euenit aũt idẽ et circa kimam in demo cracia quam dissoluit trasimachus Fere aũt et in alijs videbit vtiq; aliq̃s ꝯsiderans trãsmuta tiones hoc mõ se habentes: qñq; q̃dẽ em̃ vt do na habeant iniusta facientes Insignes coadu/nant vel substantias eque ꝑtiales facientes vel redditus sacrificijs. quandoq; aũt criminantes vt habeant depopulari possessiones diuitum. In antiquis aũt quando erat idem demagog⁹ et dux exercitus in tyrannidẽ fiebat transmuta tio. fere em̃ plurimi antiquoꝝ tyrannoꝝ ex de/magogis facti sunt Causa aũt quare tunc qui/dem fiebant. tunc aũt nõ. qꝛ tunc q̃dẽ demago/gi erant ex militantib⁹ nõ em̃ erant deserti loq̃. Nunc aũt rhetorica augmentata q̃ pñt loq̃ fiũt demagogi ꝓpter inexperientiã aut bellicoꝝ nõ supponunt̃ nisi alicubi aliq̃d breue fiat tale Fie bant aũt tyrãnides ꝑus magis q̃ꝫ nunc. et quia magni ꝑncipatus ꝯmittebant̃ aliq̃bus sicut in mileto ex pritãnia. multoꝝ em̃ et magnoꝝ erat dñs pritãnis Adhuc aũt qꝛ nõ magne erãt tũc ciuitates sed in agris habitabat populus occu patus existens operibus optimates populi qñ

bellicosi erant tyrannide p̃ferebantur Omnes aũt hoc faciebant crediti a vulgo. persuasio aũt erat inimicitia ad diuites velut athenis pisistratus seditõem mouit aduersus pediatos ⁊ theagones in megaris diuitum pecora occidẽs accipiens iuxta fluuium pascentes. Et dionisius accusans dapheũ et diuites dicitq; est tyrannide propter inimiciciam creditus tãq; popularis existens. Transmutant aũt et ex patria democracia in maxime nouam. vbi em̃ eligibiles quidem principatus. nõ aũt ab honorabilitatibus. eligit ãt populus demagogi q̃ studeant principari ad hoc consistunt vt populus sit dominus legum Remedium aũt vt non fiat vl'vt minus fiat tribus fere principes: sed nõ omnẽ populum democraciaz q̃dem ergo transmutationes omnes fere fiunt propter has causas

Blicharchie aũt transmutant maxime propter duos modos manifestissimos Unum quidem si iniusta agant in multitudinẽ omnis em̃ fit preses maxime aũt quando ex ipsa oblicharchia accidit fieri p̃sidem sicut in naxilydamis qui et posterius tyranisauit sup naxilos Habet aũt et qui ex alijs principatus seditõnis differentias. quandoq; quidem em̃ ex ipsis diuitibz non existentibz aũt in principantibz fit dissolutio q̃n pauci valde fuerunt q̃ in honoribz velut in masalia ⁊ in istro ⁊ in eraclea ⁊ in alijs ciuitatibz accidit. q̃ em̃ nõ participabant p̃ncipatibus euacuabãt donec transmutarent seniores p̃us factũ. posterius aũt minores Itez nõ em̃ p̃ncipant alicubi q̃dẽ sil'pater ⁊ filius. alicubi aũt senior et iunior frater Et in tho q̃dẽ magis policia facta fuit oblicharchia. in isto ãt ad demũ remissa fuit. in eraclia aũt ex pauciorib ad sexcentos venit. Transmutata aũt fuit et in enido oblicharchia ipis insignib seditõem facientibz ad seipos propter paucos pticipare et sicut dictũ est si pater filiũ non participare neq; si plures fratres sz aũt senissimum. insurgẽs em̃ populus seditõem agentibz et accipiens p̃sidez ex insignibz inualescens obtinuit debile em̃ q̃ seditione diuisum. et in rythres aũt in oblicharchia reginaz in antiqs tpibus q̃uis bñ curam hñtibz his q̃ policia. tñ ppter a paucis regi indignatus populus transmutauit policiã. Mouentur aũt oblicharchie ex ipis et propter ptentionẽ demagogisantiũ Est em̃ demagogia duplex. hec q̃dem inter ipos paucos. insit em̃ demagogus et si omino pauci sint velut in triginta alenisibz qui circa caridea habuerũt triginta demagogisantes ⁊ in trecentis q̃ circa phrinicum eodẽ mõ aũt q̃n turbã demagogisant q̃ in oblicharchia sunt. velut in larissa ciuium custodes ppter eligere ipos vulgus demagogisabãt Et in q̃buscunq; oblicharchijs nõ isti eligunt p̃ncipatus ex q̃bus p̃ncipes sunt. sz p̃ncipatus q̃dem ex honorabilitatibz magnis sunt ac in sotietatibz. Eligunt aũt qui ad arma vel populꝰ q̃ q̃dem in abido accidit. et vbi p̃toria non ex politeumate fiunt Demagogisantes aũt aduersus iudicia transmutant policiã q̃ q̃dẽ ⁊ in eraclea q̃ in ponto factũ fuit. Adhuc aũt q̃n aliq; ad pauciores trahũt oblicharchiã. q̃ em̃ q̃runt q; eq̃le cognt inducere populũ adiutorẽ. Fiunt aũt trãsmutatões oblicharchie ⁊ cũ p̃sumpserit ppria viuentes impudice. etem̃ q̃ tales innouare q̃runt et aut tyrannide p̃ferunt ipi. aut disponũt aliũ sicut biparmꝰ dionisiũ in siracusis ⁊ in amphipoli. cui nomẽ erat deotinꝰ adue nas calcidoz induxit et cum venissent seditiose mouit ipos aduersus diuites. et in egina (q̃ actionẽ ad tharetã egit) conatꝰ ẽ trãsmutare policiã ppt talẽ cãm Q̃nq; q̃dẽ ergo mox conantur mouere aliq̃d q̃nq; ãt furant cõia. vñ ad ipos seditiones agunt aut isti aut q̃ pugnãt aduersus

istos fures. qd̄ q̄dez accidit in apolonia ea q̄ in panto Cōcors āt oblicharchia nō facile corruptibilis ex seip̄a Signū aūt q̄ in pharsalo policia illi em̄ pauci exn̄tes multoꝝ dn̄i sunt. qꝛ vtuntur seip̄is bene Dissoluunt̄ āt ⁊ qn̄ in oblicharchia alterā oblicharchiā inducūt Hoc aūt est qn̄ toto politeumate pauco existente maximis p̄ncipatib⁹ nō p̄ticipāt q̄ pauci oēs. qd̄ q̄dē in elide accidit aliqn̄ Policia em̄ ꝑ paucos exn̄tes senuꝫ pauci oīno fiebāt ꝓpter ꝑpetuos nonaginta existentes ⁊ ꝓpter electiōem potestatiuā esse ⁊ similē ei q̄ in lacedemonia senū. Fit aūt trāsmutatio oblicharchiaꝝ in bello ⁊ in pace: in bello q̄dem ꝓpter discredentiā ad populū militib⁹ coactis vti cuicunq̄ em̄ manus iniecerūt. iste sepe fit tyrannus sicut in chorintho timophanes si aut plures isti āplius acq̄runt potentatū. q̄ aūt hoc formidāt tradūt multitudini policie qꝛ cōpellunt̄ ppl̄o vti. in pace āt ꝓpt̄ discredētiā ad inuicem muniūt custodiā militib⁹ ⁊ p̄ncipante mesidio q̄ aliqn̄ fit dn̄s amboꝝ qd̄ q̄dez accidit in larissa in p̄ncipatu aloadoꝝ circa sanum ⁊ in auido in sodalitatib⁹ q̄ꝝ vna erat q̄ ephiadi Fiunt āt ⁊ seditōes ⁊ ex circūuenire alios ab aliis ip̄os q̄ in oblicharchia ⁊ ex diffidere penes nuptias vel sentētias. puta ex nuptiali q̄dē cā q̄ p̄us dicte ⁊ oblicharchiā āt q̄ in eretria equestrū diagoras dissoluit iiusta passus circa nuptias ex iudicio āt p̄torij q̄ in ecraclea ꝯtra euectōem seditio facta fuit. ⁊ in thebis ex cā adulterij. iuste q̄dem seditionaliter āt facientib⁹ punctōem his q̄dē in eraclea ꝯtra euectōez his aūt q̄ in thebis ꝯtra herachiū in foro in cophone. multe autē et ꝓpter ꝑualde despoticas oblicharchias ab his q̄ in policia ꝯtristatis dissolute sunt. sicut que in kindo ⁊ q̄ in thio oblicharchia. Fiunt aūt et ab euentu transmutatōes ⁊ vocate policie ⁊ oblicharciaꝝ in q̄buscūq̄ ab honorabilitate ꝯsiliantur ⁊ iudicant ⁊ p̄ncipatib⁹ p̄ncipant̄ Sepe em̄ p̄mo statuta honorabilitas ad pn̄tia tp̄a vt ꝑticiparent. In oblicharchia q̄dē pauci. in policia aūt medij fertilitate facta ꝓpter pacē vel ꝓpter aliā aliquā bonā fortunā accidit easdē possessiones fieri dignas multiplicata honorabilitate vt oēs oīb⁹ ꝑticipent. qn̄q̄ q̄dē paulatiue ⁊ s̄m modicū facta trāsmutatōe ⁊ latente. qn̄q̄ āt ⁊ celerius. Oblicharchia q̄dē ergo transmutant̄ ⁊ seditiones sustinent ꝓpter tales causas Totalit̄ aūt et democracie et oblicharchie transeunt aliqn̄ nō in ꝯrias policias. sed in eas que in eodē genere puta ex legib⁹ democraticis ⁊ oblicharchicis in eas que dn̄e. et ex his in illas

In aristocracijs āt fiunt seditōes. he q̄dem ꝓpter paucos ꝑticipare honorib⁹ qd̄ q̄dē dictū ē mouere ⁊ oblicharchias ꝓpt̄ aristocraciā eē eq̄lit̄ oblicharchiā In ābab⁹ eī pauci q̄ p̄ncipant̄. nō tn̄ ꝓpt̄ idez pauci qm̄ vident̄. ꝓpt̄ h̄ ⁊ aristocracia oblicharchia eē Maxime h̄ āt accidere nccāriū qn̄ fuerit multitudo astutoꝝ tāq̄ sil̄ s̄m ꝟtutē velut in lacedemonia q̄ dicebant̄ perthenie. Ex sil̄ib⁹ erāt q̄s dep̄dantes cū insidiati fuissent emiserūt tharentū ĩhabitare Aliqn̄ aliq̄ inhonorātur magni exn̄tes ⁊ nullo minores s̄m ꝟtutē ab aliq̄b⁹ inhonoratorib⁹ velut lisardar a regib⁹ Aut qn̄ viril̄ aliq̄s exn̄s nō ꝑticipat honorib⁹ velut kynadon q̄ sub agesilao statuit insurrectōez in sparciatas Adhuc qn̄ hij q̄dē egent valde. hi āt abundāt. ⁊ maxime h̄ fit in bellis: Accid it̄ āt hoc in lacedemonia sub mesemato bello. palā āt hec et pictanei poesi vocata eunomia. tribulati em̄ q̄dā ꝓpt̄ bellū voluerunt eque ꝑtialē facere regionē. Adhuc si quis magn⁹ fuerit ⁊ potens adhuc maior eē vt monarchizet. sicut ĩ lacedemonia videt̄ pausamas q̄ fuerat dux exercitus in medio bello. ⁊ in calcedone hoīm. Soluunt̄ āt maxīe policie ⁊ aristo/

cracie ꝓpter eã (q̃ in ipa policia) iusti trãsgressionem ꝓncipiũ em̃ id qđ ẽ nõ mixta bñ. in policia ãt q̃dẽ democraciã ⁊ oblicharchiã. in aristocracia ãt hoc ⁊ ꝑtutẽ. maxime ãt ipa duo: dico ãt duo demũ ⁊ oblicharchiã. B ãt policie tẽptãt admiscerí. ⁊ multe vocatoꝝ aristocraciaꝝ. dñt em̃ a noiatꝫ policijs aristocracie ⁊ ppter B, sunt be q̃dẽ mínꝰ. he ãt magꝫ mãsiue ipaꝝ. declinantes ãt magꝫ ad oblicharciã aristocracias vocãt. eas ãt q̃ ad multitudinẽ policias. ppt qđ cõiter securiores tales alijs sunt Valẽtiꝰ em̃ q plus et magis amãt eq̃les hñtes: q̃ ãt in supabundãtijs Si policia det excessiuꝫ inuriari q̃runt ⁊ supgredi. Totaliť ãt ad qđ cũq vtiq declinauerit policia ad B trãsit vtiq qđ suũ augẽtꝰ velut policia q̃de ad demũ. aristocracia aũt ad oblicharchiã vel ad ꝛria. velut aristocracia q̃dẽ ad demũ. tãq̃ em̃ iiusta patiẽtes trahũt in ꝛriũ q magis egeni policie aut ad oblicharchiã Solũ ei mãsiuũ q ꝑm dignitatẽ eq̃le ad id qđ ẽ hẽ q̃ ipoꝝ. Accidit ãt qđ dictũ ẽ in thuris. qꝛ q̃dẽ em̃ ab amplioꝛi bonoꝛabilitate errãt ꝓncipatꝰ ad minus trãsiuit ad ꝓncipatiua plura. Quia q̃dẽ em̃ regionem totã insignes possidebãt ꝑter legem. polici a em̃ magis oblicharchica erat. q̃re poterat supgredi. ppl's ãt exercitatꝰ in bello factus fuit valẽtioꝛ. donec dimitterẽt regionẽ q̃cũq plus erãt hñtes. Adhuc qꝛ oẽs aristocracie policie. o blicharchie magis plus occupant. q̃ insignes velut in lacedemonia ad paucos substantie deueniũt. ⁊ lꝫ facere qđ cũq voluerit insignib magis ⁊ curare de q̃cũq volũt. Propẽ qđ ⁊ locroꝝ ciuitas perijt. Et ea q̃ ad dionisiuꝫ cura singulari. q in democracia nõ vtiq fieret neq vtiq in aristocracia bñ mixta Maxime ãt latẽt aristocracie q trasmutãtes. eo q soluãtur paulatim: qđ q̃dẽ dictũ ẽ in ꝓoibꝰlr de oĩbus policijs. q cã trãsmutationũ ẽ. ⁊ q modicũ. qñ em̃ ꝑm aliq̃d eoꝝ q̃ ad policiã, plabunť. post B ⁊ aliud paulo maiꝰ facilius mouẽt. donec vtiq moueãt totũ mũdũ Accidit ãt B ⁊ in policia thurioꝝ. lege em̃ extẽte q̃ q̃nq ãnos ducatũ exercitꝰ obtinere. q̃dã viroꝝ bellicosi facti ⁊ apud multitudinẽ custodiaꝝ accepti despicientes ea q in reb. ⁊ putãtes facile obtinere hanc legẽ soluere conati sunt. ꝓmo vt liceret ꝓtinue eosdẽ ducatũ exercitꝰ obtinere videtes populũ ordinantem ipos ꝓmpte Qui aũt sup hoc instituti erãt ꝓncipium vocati consiliariꝫ cum impetu fecissent primo ad ꝓtrariandum persuasi sunt existimantes cũ hãc nouissent legẽ sinere aliã policiã posterius ãt volẽtes ꝓhibere alijs motis non adhuc plus faciebãt aliq̃d. Sꝫ trãsmutatꝰ ẽ ordo totus policie ad potentatũ eoꝝ q̃ conati fuerãt insolescere. Oẽs ãt policie solnunť q̃q̃ q̃dẽ ex seipis. q̃q̃ ãt ab extrinseco. q̃ ꝓtraria policia fuerit vel ꝓpe vel longe q̃dẽ hñs ãt potentiam qđ q̃dẽ accidit in athenienſibꝫ ⁊ lacedemonijs Athenienses q̃dẽ em̃ vbiq oblicharchias. lacedemonij ãt demos dissipabãt. Vñ q̃dẽ g trãsmutatões fiũt policiaꝝ ⁊ seditões dictũ ẽ fere:

Queritur vtrũ seditiosus tãq̃ ꝑ se ꝛrius bono ciuili sit a ꝓncipijs iuste punidus pena capitali.

Ista q̃stio vnũ supponit ⁊ aliud q̃rit. Supponit em̃ q seditiosus ꝑ se sit ꝛri⁹ bono ciuili. ⁊ q̃rit an sit puniendus pena capitali. Ꝛ ꝓmo arguiť ꝓtra suppositũ Seditio fit q̃q̃ ꝓpt bonũ cõe. g nõ ꝑ se ꝛria tur bono ciuili. Cõsequẽtia videť nota. Añs ꝓbať. q̃ q̃q̃ fit ꝛ tyrannũ. vt sꝫ cõitas libereť a fuitute tyrãnica. qđ ẽ bonũ reipublice. Q̃q̃ etiã fit ꝛ rapiẽtes bona cõitatꝫ. ꝛ etiã iniuſtificãtes totã cõitatem Scđo sic ꝑtuosi iuste pñt facere seditõem. g nõ ẽ ꝑ se ꝛria bono ciuili. ꝛña ẽ nota. qꝛ ꝑtuosi nhil pñt vltra bonũ cõe vel ciuile. qꝛ tã nõ eẽnt ꝑtuosi. Añs pꝫ ꝓpbm in isto q̃nto dicente. q ꝑtuosi sunt q̃ maxime pñt facere seditõem. ⁊ nõ faciũt Tercio sic. finis seditõis nõ ẽ ꝑ se ꝛriꝰ bono ciuili. g nec seditio. ꝛña ẽ nota. Añs ꝓbať. qꝛ finis seditõis ẽ paꝛ. cũ ordineť ad bellũ. ⁊ bellũ ad pacẽ. mõ cõstat q bellũ ꝑ se nõ ꝛriať bono cõi. qꝛ ꝑt eẽ iustũ Deinde arguiť ꝛ q̃sitũ Pena capitaľ ẽ leuioꝛ alijs. ⁊ tñ seditiosus ẽ valde malꝰ. g illa pena nõ ẽ illi ꝛdigna. ꝛña est nota. Scđo sic. seditio q̃q̃ nõ ẽ mala. g saltẽ ex pte finis intenti ẽ multũ excusabil. g nõ ẽ punieda tanta pena mortis. Tercio sic. tyrannꝰ ẽ peioꝛ q̃ seditiosus.

vt dictū ē in lectōe p̄cedēti. Cū g̃ tyrānus non puniat pena capitali. nec seditiosus. ꝑña videt nota In oppositū arguit. nā seditiosus vnitati ac ꝓcordie ciuitatis est ꝓri⁹. vt ꝑz p̄ totū istū lib⁹ū. ſz ista sunt maxima bona ciuitatis vt alīs ostensum ē. g̃ sequitur q̄ ē ꝺ bonū ciuile. et ꝑ ꝑñs ꝺz ciuiliter puniri Sz pena capitalī videt maxime ee ciuilis seu debita. p̄ delicto ciuili. g̃ ꝛc. In questione ſt̄z tres articuli. In p̄mo videbiſ de suppositō. ꝛ q̄situ cā radicalī ꝛ finalī seditōnis. In ſcō de q̄sito. In tercio erunt dubia ad recolligendum materiam huius quinti lib⁹i diffusam.

Quantum ad p̄mum

Supponit ex lectōe p̄cedēti q̄d sit seditio ꝛ q̄d seditiosus. Cū seditio est ſepatio vel diuiſio ptiū cōitatis sicut esset diuitū ꝓtra pauperes vel subditoꝝ ꝓtra p̄cipem Et ꝺr quasi seoꝛsum reiicio ſm q̄ ꝑius dictū est. Seditiosus ꝓo est q̄ hāc seditōem ꝓmotōem vel diuiſionem facit. Et minus pfecte seditiosi dicunt q̄ tali ꝑsentiunt Ex q̄ ꝑz ꝓueniētia eiꝰ cū bello ꝛ rixa. 2 ꝺrā ab ipis. nā in h̄ ꝓueniunt. q̄ vbiq̄ est ꝺdictio vel repugnātia. q̄ in seditōne p̄tes ciuitatis. que diuidunt opponuntur ꝛ repugnant. Sīlr et in bello et in rixa vt notū est. Sed in duob⁹ ꝺr̄nt. ꝑmū ē q̄ in bello ē actualī pugna vl̄ repugnātia nō solū volūtatū ſz etiā coꝛpoꝝ. sicut in rixa. Sz in seditōne est actualis pugna. licet sit multotiens vt in pluribꝰ dispositio ad pugnā Scōm in quo differunt est q̄ bellum p̄tie est ad extraneos. scz vnius cōitatis cōtra aliam. rixa vero est vnius ad vnum. vel paucoꝝ ad paucos. sed seditio est inter partes vnius multitudinis sicut exemplificatū est. Sequitur ex isto q̄ seditio ē peioꝛ et magis periculosa ciuitati q̄ bellum. q̄m seditio venit ab intra seu a cōplexione naturali et radicali. et ideo ab ea nō potest remoueri. sed bellum venit ab extrinseco ꝺ facilius ꝑt remoueri. vt patet de se Sīlr in seditōe minus potest remediari q̄ in bello. immo aliq̄bus ciuitatibus expedit habere bellum ꝓtra extraneas ciuitates. sed nunq̄ expedit sic habere seditōez. Sequitur vltra q̄ peioꝛ est seditio q̄ rixa. q̄m peioꝛ est diuiſio multoꝝ contra multos q̄ vnius ꝓtra vnum vel paucoꝝ ꝓtra paucos. Ex istis ꝑz responsio ad suppositū quo ad vnam ptem. scz q̄ seditio ꝓtrariat bono ciuili. Patet ex dictis q̄m ipa opponit maximo bono ciuitatis. scz vnitati paci et ꝓcordie vt dictū ē Nā sicut p̄ pacē ꝛ ꝓcordiā ciuium ciuitas reddit hostib⁹ terribil ꝛ in se fortioꝛ. sic ꝑ oppositum reddit oppositō mō se ꝑñs. Et tunc restat difficultas. vt q̄ ꝑ se opponit illi bono ciuili. ꝛ hoc est eq̄lēter q̄rere. an iuste in aliquo casu possit fieri seditio. Et circa hoc obūiat vnus expositoꝛ q̄ nō. q̄ ꝺ ꝓbat triplici radice. Prima sumit ex ꝑte incōuenientiū q̄ ea sequunt nam ex seditōe sequunt homicidia furta et adulteria et quasi oīa mala q̄ summopē cauenda sunt. immo sequitur quasi totius iustitie destructio et male agendi licentia. Scā radix sumit ex ꝑte remediꝰ melioꝛis. q̄ ꝺ remedio et reformatōe reipublice ꝑt ſm ordinē legis inueniri. Iuſ tota cōitas ht̄z dominiū in coꝛrectōe legū et p̄ncipum vt supius visum est. g̃ ꝓtra mala q̄ ꝑ seditōem fiunt videt melius ꝑ totius populi sententiā remediari. Tercia radix sumit ex periculo. cui ꝑ seditōem exponit ciuitas. nā illa exponit periculo quo magis oppꝛimatur tyrannus em oīb⁹ modis querit oppꝛessionē subditoꝝ. et ideo gaudet si imminеat vel emergat cā ꝑ quā illos magis possit oppꝛimere. mō si ipi faciunt seditōem ipse tunc reputat q̄ foꝛefecerint et q̄ incurrerint penā ꝑden di oīa bona sua. immo ꝛ coꝛpoꝛa ꝓpꝛia. Et inde sumit occasionē capiendi oēs substātias subditoꝝ. et extreme tyrannizandi ꝓtra ipos. Et ꝑt hec ꝑfirmari opinio. q̄m ꝑtuosus nō facit seditōnem. q̄ diligit bonū politicū vt ꝺr ꝑbs. g̃ nō ꝑt iuste fieri seditio. Cōfirmat. q̄ libet tenet diligere policiā ſz ſp vel vt in pluribꝰ trāsmutatur ergo ꝛc. Sed his nō obstantibꝰ teneo oppositū. scz q̄ in casu licite ꝑt fieri seditio. Patet multipl̄r. tum q̄ tyrānus ꝓtra naturā tenet p̄cipatū vt suppono. g̃ licite ꝑt auferri ab ipo p̄cipatus. Et si nō ꝑt aliter q̄ ꝑ seditionem. tūc sequitur q̄ licita sit seditio. Tum q̄ aliq̄s ꝑt rapere bona cōitatis et furari. sed hoc nō est p̄mittendum ergo potius fienda est seditio si aliter nō possit obuiari Tum q̄ stat p̄cipantē seruiliter oppꝛimere populum sed cōitas libera (cuiusmodi ꝺz esse cōmunitas) nō ꝺz hoc p̄mittere. g̃ potius fienda est seditio. et ꝑ ꝑñs posset fieri in aliquo. Itē arguit ꝑ similitudinē sumptā ab humano coꝛpe. q̄ in oppositō est optima. nā q̄nq̄ infirmitas coꝛpis amara reparanda est ꝑ medicinā amarā. ergo sīlr infirmitas reipublice est q̄nq̄ ꝑ seditōem reparāda. Cōfirmat. nā potius eligendus est doloꝛ breuis vt infirmitas longa sanetur. q̄ vt diu tolleret talis infirmitas vt notū est. g̃ sīlr in coꝛpoꝛe reipublice est tolleranꝺus doloꝛ breuis. i. breuis turbatio. q̄uis magna. q̄ tollerare ipam tyrannidem et diu stare in illa infirmitate. ergo in casu est facienda seditio. vt a longo inconuenienti curetur ciuitas. sic vt liberet a tyrannica seruitute et iste rationes faciunt mihi maioꝛem fidem ꝓ hac via q̄ p̄tacte ꝓ oppositā opinione. Et respondendū est ad motiua alterius opinionis. Ad p̄mam (cum arguitur ex parte inconuenientiū que ex seditōe sequuntur) dico. q̄ sicut infirmitas coꝛporis quandoq̄ sine aliquo inconuenienti nō potest curari. sic similiter bonum coꝛporis reipublice quandoq̄ nō potest reduci ad sanitatem p̄stinam sine inconuenientib⁹. ideo quādoq̄ sunt minoꝛa q̄ illud quod euitatur. Propter quod illa curatio nō est omittenda. nec est possibile q̄ respublica seruetur sine inconuenientib⁹. Verum est tamen q̄ sicut bene arguit ratio nisi p̄seruetur a maioꝛi inconuenienti q̄ sunt illa que sequuntur. nunq̄ fieri debet seditio. sicut in simili alīs fuit dictum de mutatōne legum. q̄ non debent leges mutari nisi ꝓpter melius considerando oīa hincinde. Sic ꝓportionabiliter nunq̄ debet fieri seditō nisi inde melius sequatur. Ad secundā (quando arguitur ex parte melioris remediꝰ quod potest adhiberi etiam dico. q̄ licet tyrannus et quilibet p̄nceps deberet se illi modo iuridico remediando subiicere. nō tamē sic se submittunt. ideo recurrendum est ad viam facti. Unde ad seditōnem nunq̄ p̄nceps malus vellet cōcedere q̄ populus haberet coꝛrectōem ipius. qui tamē vellet submittere nō esset recurrendum ad seditōnem.

Ad terciam (cū arguit ex ꝑte periculi cui exponitur cōmunitas) dico. q̄ nō debet fieri seditio nisi verisimile immo q̄si euidens sit q̄ talis ꝑs siue cōmunitas singularis ꝓtra tyrannū obtineat vt ꝑbat satis rō. tū cū securitate ꝛ bona ꝓudentia potest fieri taliter q̄ obtinebit et tūc ꝺz fieri Ad ꝑfirmatōem. ꝑtuosus nō facit seditionem vt dicit ꝑbs. Respondet q̄ ꝑbs soluit illā illam rōem si ꝓsideremꝰ sequētia. q̄ ꝺr q̄ nō facit q̄ nō ht̄z po⁊

rentiã. per hoc innuens si haberet potentiã faceret cum licite posset in casu. Aliter potest dici q̃ virtuosus nunq̃ facit seditionẽ propter vtilitatẽ priuatam. vt scz principetur. Et hoc videtur sonare precise autoritas si bene faceret seditionẽ propter bonũ cõmunitatis. vt a seruitute tyrannica literaret. imo in casu teneꝫ. Ad confirmatiõem negetur q̃ quilibet teneatur diligere suam policiã; quia quando est tyrannica tenetur velle transmutatiõem ipius in melius. Verum est tamen q̃ quilibet diligere tenetur suam ciuitatem. Et tunc ad autoritatez in oppositum sonantẽ potest dici. q̃ intellexit non esse faciendã seditionez. nisi sit euidẽs ratio q̃ cõmunitas possit obtinere victoriã. qz als cõmunitas exponeret periculo. Possunt he opiniones cõcordari distinguendo de seditione. qm̃ si capiatur prout importat venenũ. scz illicitam cõmotionẽ. omia hincinde pensando dico q̃ nõ ꝑt licite fieri Si vero capiatur. put importat solam cõmotionem in principantẽ tunc tẽe potest fieri in aliquo casu. Vel dicendũ est aliter. nam proprie tyrãnus non est pars cõmunitatis. sed potius membꝝ putriduz a cõmunitate reiciendũ. et ideo cõmotio contra ipsum non proprie debet dici seditio. Secũdo modo potest accipi cõmunitas large. ꝑ aggregatione ex principãte et omnibus subditis. z sic tyrãnus est pars ciuitatis. z non potest fieri seditio cõtra ipsum nisi propter causas ꝑus dictas. z sic intelligitur secũdus modus dicendi. et non esset seditio ꝑm primũ modũ. Ex istis patet. q̃ capiendo seditionez large illa non opponitur ꝑ se bono cõmuni seu ciuili. quia potest fieri sine ꝓiudicio eius. Et contra tyrannũ. cum vt in pluribus est mala z nociua reipublice. Et si capiatur stricte. vt est diuisio inter partes ciuitatis vt modo tangebat Dico q̃ est semꝑ mala z per se opposita siue cõtraria bono ciuili. Et sic patet responsio ad totum suppositum. Patet vlterius. q̃ nõ est facienda quãdoq̃ seditio contra tyrannũ propter incõuenientia que sequerent. que essent maiora q̃ ꝑus. Contra arguitur. naturale est contra ipsum facere seditionẽ. Dico q̃ natura in homine debet rõne moderari. vt alꝝ ostensum fuit. ideo ꝑ rõnem debẽt ponderari incõuenientia hincinde Istis visis videndũ est que sit causa seditionis. Pro cuius declaratione cõsiderandũ est. q̃ ꝑus enumerat multas causas seditiõis. inter quas posuit vnam specialẽ principalẽ z radicalẽ omniũ scz inequale. Pro quo declarando supponitur q̃ omes policie siue recte siue transgresse intendũt z cõsecurant aliquod iustuz et equale. Patet. tum qz cõmunitas quelibet est gratia alicuius boni cõstituta. Tum q̃ quelibet cõmunitas seruat aliqualẽ iustitiã. sed nõ potest hoc fieri sine equali aliquo. q̃ zc. Tum quia quelibet cõmunitas intendit finem sed idẽ est bonũ siue equale z fins. in iudicãdo tamẽ de illo equali est diuersitas inter illas policias rectas z transgressas. nam recte intendũt finẽ rectũ simplr. z ꝓter hoc distribuunt honores z ꝓncipatus ꝓncipaliter ꝑm virtutẽ. scz in ordine ad bonũ cõmune quod est simplr equale. Sed transgresse vero policie nõ sic cõsecurant equale seu bonũ simpliciter. sz solũ ꝑm quid scz diuitias. z ꝓter hoc distribuunt honores z ꝓncipatus ꝑm diuitias. Democratia vero ꝑm libertatẽ. z tyrãnus ꝑm policiã que nõ sunt bona nisi ꝑm quid. Ex isto patet veritas illius quod dcm̃ est. nam cum aliq̃ existimant se debere habere equalitatẽ in bonis z honoribus cõmunitatis. sed nõ habẽt tunc causant seditionẽ. sicut pauper in oblicharchia non recipiũt equaliter cum diuitibꝫ. z tamẽ reputãt se equales simplr. cuz sint solũ equales ꝑm libertatẽ. z ideirco mouent seditiões. Simlr quia se reputant diuites inequales paupibus z plus debere recipere de cõmuni. qz sunt inequales in diuitijs et nõ plus recipiũt. ĩõ in democratia mouẽt seditionẽ ꝓtra pauperes. ꝓportionabiliter tyrannus mouet seditionẽ ꝓtra subditos suos. qz iudicat se nõ habere omne illud qõd ab eis deberz habere. qz vero subditi iudicãt plus illũ habere q̃ deberet et seipos minus eq̃les. ĩõ mouẽt seditiõem. silr cõtra ipm Ad istã radicalẽ causam oes alie reducunt. vt q̃n est seditio ꝓter inhonorationẽ. vel ꝓter superexcrescentiã ꝓter iuriã. ꝓter timorẽ. z sic de multis alijs quas ponit ꝑus que faciliter ꝑnt reduci ad istas. Ex istis sequitur veritas cuiusdã dicti. qõd ponit ꝑus. scz in democratia minꝰ fiũt seditiões q̃ in oblicharchia. qz in oblicharchia ꝑt fieri seditio diuitũ inter se. z etiã pauperꝫ cõtra ipos diuites. sed in democratia fit solũ seditio diuitũ contra pauperes. et nunq̃ pauperꝫ inter se. Ex quo vlterius ptz veritas alterius dicti. scz q̃ aristocratie que bñ vtunt seipis sunt bñ mãsuete. si illi (in q̃bus diuites inter se esse dñt ꝯcordes) sunt concordes. qz tũc deest ꝑma cã seditiõis. s. diuitũ inter se Ex q̃ ꝑz vlterius. q̃ in oblicharchia ad ꝟ vitent seditiões opz ꝓncipatus distribui multis diuitibꝫ. z q̃ sp idẽ teneat ꝑticipatũ Ptz. qz alij causarẽt seditionẽ ꝓter inhonorationez Et ꝓter hoc dr ꝑus q̃ alias policias habere multa democratia. Sequitur vltra q̃ tyrãnus est maxie dispositus ad seditiõez. Tũ qz dñak ꝑm potentiã z nõ ꝑm leges. Tuz qz plus opprimit subditos Qualiꝫ aũt intelligẽdũ sit q̃ virtuosi magis deberẽt facere seditiõez z nõ faciũt ꝑus notuz est Sequitur vltra. in q̃ valẽtioꝝ est ps q̃ tenet ꝓncipatũ ceteris paribꝫ illa est minus seditiosa. Ex quo ꝑz q̃ ad ciuitatẽ nõ esse faciliter possibilẽ ad seditiõem expedit q̃ in ea sint ciues medij fortiores ꝓter causas dictas in vna qstiõe quarti libri. Et hec de ꝑmo articulo ꝓncipalis qstiõis Aggrediamur ergo secundũ. Et quantũ ad scm̃ articulum.

Sciendum ꝓima

Q̃ sedicios est ꝟius felicitati cõitatis Ptz qz sediciosus est turbatiuꝰ cõitatis z ꝟius paci z vnioni q̃ dñt esse in cõione z ciuitate. vt ꝑz ex articlo ꝓcedẽti. qz in illa pace z cõcordia ciuiũ ꝙsistit felicitas ciuitatis. vel saltez ꝑexigit. q̃ notabile est verũ. nã sine pace z ꝯcordia nõ ꝑt eẽ felix ciuitas. Ex q̃ ꝑz q̃ sediciosus ẽ malefactoꝝ publicꝰ siue inciuil

Sciendũ scdo. q̃ in eo (in q̃ q̃s delinq̃t) iustissime puniri dz. Ptz. qz pena vel punitio ordinat vel infligit vt delictũ reordinet. als eiñ nõ haberet rõez boni. nõ sic aũt reordinant delicta nisi ꝑz id in q̃ erat delictũ vt ꝑz ꝙsideranti. q̃ notabile est verum. Ex notabili sequitur. q̃ sicut in policia ꝑmi ꝓncipis nature nihil remanet impunitũ. nec aliq̃d inordinatũ. Sic ꝓportionabiliter quantũ parit bonũ reipublice in policia nihil dz remanere impunitũ vel inordinatũ. Norãter dr (quantũ parit bonũ reipublice) qm̃ nulla dz fieri punitio vel culpe relaxatio nisi in ordine ad ipm. Nã oia ad ipm debẽt ordinari. ꝑm q̃ als declaratũ est. Ex quo ꝑz. q̃ quãto q̃s exꝑssius agit vel peccat ꝓtra cõmunitatẽ tanto debet exꝑssius puniri. ptz ex notabili. Ex quo ptz. q̃ delinquentes magis publice ꝑformiter publice debẽt puniri. licet contra istud notabile et potissime cõtra ꝓbationem est difficultas. Nam ꝑ quãcunq̃ punitionẽ nõ ꝑt fieri q̃n delictũ fuerit factũ vel ꝓperatũ. q̃ ꝑ punitiones nõ reordinat Secũdo videt q̃ specialiter ꝑ mortem tollat deordinabilitas. qm̃ ille (qui debet illud reordinare) impossibilitat ad hoc faciendum. vt patet Pro solutione

Sciendum tercio q̄ in malefacto vel delicto fit inordinatio duplex in policia. Prima in hoc q̄ lex frangit quodā modo. & quantū est ex pte delinquētis & specialiter nisi reneret punitio p̄ legē statuta. mō hoc esset magnū incōueniens & magna deordinatio in policia q̄ p̄ punitionē reordinat. Secūda ordinatio est in hoc. q̄ aliis quodāmō datur licentia male agēdi nisi delictū p̄ punitōnem reordinet q̄ p̄ punitōem refrenat & repmit audacia q̄ p̄ delictū p̄mittebat. Et est alia inordinatio. q̄m deliquens non se exhibet tanq̄ verum filiū cōmunitatis. et p̄ punitionē corrigit et reducit ad debitū statum. vel si p̄pter delictū ortat talis tanq̄ ineptus ad hoc q̄ sit filius reipublice & verū mēbz declarat. Per ista p̄t solui satis secundū quod tangebatur nam licet talis (qui sic punit) impossibilitat ad hoc q̄ reordinet delictū. tamē iudex nomīe cōmunitatis p̄ punitionem illius delictū reordinat p̄m modos p̄us tactos. quoniā iudicis vel p̄incipis est p̄ncipaliter cōmunitatē reordinare. Etiā magis incōueniens esset p̄ republica q̄ leges frangerent q̄ quis ad mortē p̄demnaret p̄ delicto suo dato q̄ talis possz multa bona facere reipublice. Ex quo ptz. q̄ p̄ro delicto (p̄ro quo nullus mori p̄t) q̄s p̄t ad mortem iuste condēnari. Patet de seditioso vel machināte cōtra p̄incipē vel etiā de fure. Ex quo pz. q̄ vita vnius persone p̄iuate nō est p̄ponderāda cuilibet bono cōitatis. immo quodlibet bonū p̄iuatū habet rōem diminuti boni respectu boni cōitatis. Sequtur vltra. q̄ detestabile & est malum q̄ ille q̄ debet cōmunitatē ordinare & reordinare illaz deordinet sicut mali p̄incipes & tyranni. et etiam persone publice male exercentes officia sua

Sciendū quarto q̄ in policia dz esse duplex vnio quantū sufficit ad p̄positū. scz vnio ciuiū cū p̄incipe tanq̄ membroz cū capite. & vnio ciuiū inter se. Et iste vniões q̄uis p̄m suas rōnes formales nō se mutuo includant vel p̄supponāt. verū tn valde difficile est vnā sine alia reperiri. q̄m si ciues a p̄incipe discordent vel diuidant. tūc valde difficile est vt iterū vniant inter se & ecōtra. Silr seditiosus causat discordiā seu diuisionē p̄ncipis a subditis & ciuiū inter se. & vt in pluribz vtrūq̄. q̄m raro fit seditio quin fiat vtriusq̄ diuisio Et quo ptz q̄ correspondēter ad istam duplicem diuisionē dz duplr puniri. & q̄m in corpe humana relucet & repsentat policia Idcirco in corpe suo duplicez hz pati diuisionē. scz capitis a corpe p̄ decapitatōez. & mēbroz p̄ quartalia. Hinc videmus q̄ proditores seditiosi isto mō puniunt. Et credo q̄ in hac hymaginatōne p̄mitus sumpta fuit hmōi punitio. Sequtur q̄ si q̄s ad hymaginationē vel p̄ possibile vel p̄ impossibile solū peccaret contra p̄incipē. ita q̄ nō p̄tra cōitatis vnionē. sufficeret q̄ solū puniret p̄ decapitatōem. s. ex ista hymaginatiōe data. sed qz iste due diuisiones cōitatis sp vel vt in pluribz mutuo se sequūtur. Ideo sepe delinquētes vtraq̄ punitione puniunt

Conclusio p̄ima

Seditiosus tanq̄ cōtrarius bono cōmuni vel ciuili est a p̄incipibz iuste punīēdus pena capitali. Ptz p̄mo q̄ sit cōtrarius bono cōmuni vel ciuili p̄ primū articulz. Sed q̄ sit punīēdus pena capitali a p̄incipibz vt eoz auctoritate pz qz talis delinquit in cōmunitatē. ergo dz illius delictū reordinari p̄ illū ad quē spectat cōmunitatē reordinare. huiusmodi est p̄inceps vel vicem gerens ipius Q̄ vero iuste puniat pena capitali (imo cū hoc suoz mēbroz sepatiōnē patiat) patet. qz homo figurat in se policiā. ergo debet cōformiter ad delictū suū puniri. cum in policia causauerit duplicē diuisionē vt p̄dictū est. ergo sequtur q̄ in corpe suo duplicē debet pati penā. Sed circa hoc est difficultas qz ista pena p̄pter breuitatē eius nō videt hmōi delicto cōdigna seu p̄ delicto. Respōdetur q̄ licet ex pte durationis eius nō sit magna. tamē est aliunde magna. scilz qz homo tanq̄ pessimus punit & reputat. & ideo magnaz penā patit interius. Etiā decapitat in loco maxime publico. & clamātur eius facta vt inde diffamet. mō ille circūstantie multipliciter adaugent penā ipius. Aliter p̄t dici. q̄ licet illa pena p̄cise cōsiderata sit satis parua. tamē cōsideratis solēnitatibus est satis magna. qz videmus q̄ tales tanq̄ infames p̄ quadruuia ducunt cū clamoribz & lachrymis. Pater vlterius ratio quare locus p̄ decapitatione est in loco cōmuniori & magis publico q̄z patibulū. Vñ hoc est ideo qz ibi puniunt homies p̄ro delictis que magis cōtrariant policie sicut tactū est p̄ius. Sic ergo pater responsio affirmatiua ad quesitū Sed circa hoc est difficultas. vtruz diuinatores sint puniēdi sicut supstitiosi. Videt q̄ sic per quoddā exemplū qđ adducit phūs in textu de quodā. q̄ p̄ diuinationē recepit. q̄ quāz iuuenis nunq̄ bñ haberet cū quadā puella vel iuuencula quā sibi despōsare p̄posuerat et iam de facto affidauerat. p̄pter qđ impedite fuerāt nupcie. qđ videntes affines puelle vocauerūt diuinatorē tanq̄ sacraz violatorē. Hoc aūt nō reprobat phūs. scz p̄ punitionē illius. igit &c. Contra arguit. tales diuinatores possunt multa p̄dicere vl occulta manifestare. p̄ qđ in policia acciderēt multa bona. & euitarēt multa mala. igit &c. P̄ro solutione considerandū est. q̄ diuinator a diuinitate trahit. Diuinator em̄ fingit se habere diuinitatez in hoc q̄ ea que deo debent vel quodāmodo diuinitatē habēt tanq̄ p̄pria sibi reseruāt & se habere. talis de occultis futuris et cōtingentibz de q̄bus non p̄t habere certitudinē nisi solus deus vel eius dono iudicans. idcirco quasi diuinū se ostendit vel fingit. Secūdo considerandū q̄ quantū sufficit ad p̄positum dupl'r potest fieri diuinatio Vno mō p̄ somnia applicando scz et exponēda ad occultoz manifestationem vel futuroz cōtingentiū ostensionem. Secūdo mō potest fieri p̄ astronomiā. scz q̄ ex dispositione celi & astroz iudicando. q̄uis em̄ sint plures alij modi cognoscēdi illi tamen vidēt magis ad supstitionē declinare. qz magis sunt casuales. & minus vident habere realē causaz. sicut sunt geomātia chyromātia hidromantia pyromantia. & sic de alijs. q̄ magis sunt pure casuales q̄z videant habere realem rationem. aut saltem si habeant illam est nobis occulta & immanifesta. sicut illa que manifeste querunt. vel ad minus oportet quendā ordinem & gesta reseruari. de quo dubium est semp an bene seruent. Tercio cōsiderandū est. q̄ in duplici genere sunt effectus. q̄dam em̄ sunt qui rōnabiliter vel determinatiue subsunt dispositioni celesti. sicut sunt eclipses cōiunctiones oppositiones planetaz et hmōi. Alij sunt q̄ sic non subsunt dispositioni celesti & influentijs celestibus. sicut sunt effectus solū de per accidens habētes habitudinē talem. & quoz determinatio p̄uenit a p̄ticulari causa. sicut sunt effectus dependentes ab humana libertate. & tales effectus p̄nt subtrahi a causalitate celesti. eo q̄ ab ipsa nō determiant eoz euentus Istis notatis rñdet ad dubiū. q̄ iudiciū de futuris vel occultis (quoz manifestatio de p̄ se subest causalitati celesti) nō ē supstitiosū. nec a legislatoze sic iudicās est puniēdus. Ptz. q̄m bon⁹ astrologus de talibus potest habere certitudinez naturalem vel vehementissimā suspitionez. sicut de eclipsibz et alijs similibz in

q̄bus nūq̄ deficit. Ūñ p iudiciū suū tales astrologi p̄ñt euitare famē ⁊ pestilentiā ⁊ alia hm̄oi p̄m q refert p. p̄hs de quodā hoīe. q̄ peroptime oliuaz rpe fertilitatis fuerat p̄o nisus multū. verū tamē paucissimi imo forte nulli reperiūtur astrologi q̄ de hoc sufficiant. C̄uius scia de p se sufficiat. tñ talia iudicia nō sunt expectāda in illis q̄ possunt humana rōne p̄hendi. Secūdo ōr q supsticiosum est ex dispositiōe celesti certitudinaliter seu affertiue de futuris seu occultis nō p se ⁊ determinatiue dependentib⁹ ab ea p̄nostica re vel iudicare. P̄z de se. q̄m ex quo determiatio vel euentus taliū nō dependet a dispōne celestī. non est certum de euentu illo. ergo supsticiosum est de talib⁹ certitudinaliter et affirmatiue iudicare. Itez est quasi necessitatē imponere hūane voluntati. vel iudicare de actib⁹ q ip̄i de necessitate eueniēt. sed hoc est supsticiosum. g̃ tē. Item celū est p̄o pter hoīem vt p̄z p̄mo huius. imo oīa sunt ꝓpter homi nē. ergo ex pte influentie celestis nō p̄t humane voluntati necessitas imponi. g̃ conclusio vera. Ex quo p̄z q ille q̄ im pediuit nuptias (de quo tangit in principio dubij) meri to tanq̄ supsticiosus puniebat seu necabat. Ad p̄z. quia ipse iudicabat de euentu futuro dependenti a volūtate hu mana que est littera. Ex quo p̄z q a fortiori tanq̄ supsticio si debēt puniri. q̄ fingētes se quasi diuinos volūt occulta re uelare. cuiusmodi sunt q̄ volūt infirmitatū causas derege re. ignorātes tñ vñ euenīāt. Sic nup fuit de q̄busdam in hoc regno. quia (q̄ nō poterant p̄missa facere) conati sūt inter p̄ncipes ponere seditiōes. Ūñ necesse est tales multipliciter esse mēdaces. q̄ p mendacia subtilia ⁊ verāq̄ p̄tē exponibilia colorāt suas malicias. Ex quo p̄z q in politia bñ recta tales diuinatores nō sunt p̄mittēdi. Tercio ōr q licet somnio nō sit nimis credendū. tamē per somnia p̄ncipū vel p̄sonaz publicaz de tangentib⁹ regimen eis cōmissuz de futuris ⁊ occultis iudicare nō videt supsticiosum. Prima p̄s satis p̄z. q̄m somnia ex varijs causis p̄t euenire. vt p̄z p̄. p̄m in de somno ⁊ vigilia. imo q̄nq̄ formank in policia illa q̄ nullius sunt apparentie. ꝓpter q̄d ōr Catho. Somnia ne cures. Secūda pars p̄z. q̄m verisimile est naturā solicitā esse de regimie vniuersi. ⁊ q̄nq̄ rectores reipublice mouere circa aliqua tāgentia statū vel regimen policie p̄m q̄ alīs fuit declaratū. Tñ quicq̄d de istis dicak nō videt q̄ multū considerāda sunt somnia circa illa q̄ humana rōne p̄hendi p̄t. Et hec de secūdo articulo. Quantū ad terciū articulū in quo ponenda sunt dubia ad recolligendū materiam textus

Dubitatur p̄imo

Vtrū ad euitandū seditiōem sint relaxāde vel remittēde pene. p aliq̄bus delictis ⁊ maleficijs p̄m leges inferēde. Vi dek q nō. q̄ hoc esset destruere leges. q̄d est valde inconueniēs in bona policia. Oppositū videk. quia seditio est pessima ⁊ maxime policie destructiua. P̄o solutiōe p̄sideranduz est. q leges ꝓpter hoīm infirmitates in moribus ⁊ eorum impfectionē in cōmunicādo sunt regte. C̄uius em̄ hō naturaliter sit aīal ciuile politicū. aliq̄ tñ eoz ꝓpter eoz malicias alij vero ꝓpter eoz imp̄udentiā nō sunt p se nati ciuiliter et politice viuere. nec felicitatē politicā (in quā dz q̄libet tēdere) adispici. nisi in finē politicum p leges humanas positas dirigank. Idcirco ꝓpter bonū policie et vtilitatē p̄muitatis sunt posite. vt eis p̄formando hoīes ciuilitatē politicā (que p̄sistit in debita pace ⁊ conuersatione ciuili) attingant. Ex notabili seq̄tur q nō. esse regulabile legib⁹ humanis positiuis. nec ōr pfectionē nec impfectōem. Patet. q̄ cū leges sint posite ꝓpter totā cōmunitatē ille debēt esse tales vt cōes hoīes possent illas obs̄uare. ideo hoīes heroici (qui sufficiūt viuere p̄m vitā pfectionē) dicunk inciuiles ꝓpter eoz pfectionē. Sed p̄tingit nō seruare leges vel inciuiliter viuere ꝓpter maliciam. ⁊ tales inciuiles petores c̄ hoīes dicunk. Ex q̄ p̄z q duo sunt modi q̄bus exire p̄t cōmunis seu ciuilis modus viuēdi. vn⁹ ascēdendo. alius vero descendēdo. Verum est tñ. q si occurreret casus vel necessitas viuēdi ciuiliter hoīes heroici illā vitā possent obs̄uare ⁊ leges custodire. Secūdo seq̄tur. q̄ lz expediat leges p̄m q̄tā verboz̄ formā custodiri q̄ntū p̄mittit legislatoris intētio. frequenter tñ imitāda sunt verba vt seruet eius intētio. Prima p̄s p̄z. q̄ nō solū vtile est seruare leges p̄m p̄tā verboz̄ formā illesas. ita vt nō mutenk. sed p vtile est ita vt nec mutari videank. mō q̄ñ seruank p̄m ꝓpriam verboz̄ formā manente legislatoris intentōe. tunc pfectissime custodiunk. Secūda p̄s correlarij patz ex alīs dictis. q̄ si non seruet statutū legē intētio lex non manet integra. Tercio seq̄tur q leges ordinank ad oppositū seditiōis. scz ad pacez et tranq̄llitatē policie. P̄z ex notabili. Ex istis oībus p̄z rñsio affirmatiua ad dubiū. Nam pene p̄m leges inferendi inferri debēt p̄m q exigit pax cōmunitatis ⁊ tranquillitas illius. sed ꝓpter seditiōnem relaxāde sunt pene. cū seditio opponak fini politico seu felicitati cōitatis et policie. vel saltē paci quā p̄exigit illa cōitas. Seq̄tur ex cōclusione. q pene debite p̄m leges alicui cōitati vel p̄sone notabili maxime sunt in casu relaxande. C̄uius delictū taliū est maius. P̄z q̄ ex punitōe alicuius totius cōitatis vel alicui⁹ p̄sone notabilis citius seq̄ret turbatio cōitatis c̄ ex punitione alterius. mō seditio inter cōitates vel inter dños est periculosissima. Ūñ ꝓpter tales punitiones sequuta fuerunt multa mala ⁊ multe seditiōes p̄m q exemplificat p̄hs in multis. Nā quāto est maior eq̄litas inter p̄tes inter q̄s est seditio. tāto est peior ⁊ citius causat. Et ꝓpter hoc ōr p̄hs q eq̄litas est cā seditionis. mō aliqua cōitas vel p̄sona notabilis maxime approp̄inquat ad eq̄litatē p̄ncipis vl cōmunitatis c̄ alia p̄sona p̄uata vel minoris status vt notum est. Ex p̄cedentib⁹ satis patet q̄d sit dōm ad argumentū hic ante factū in p̄ncipio dubij.

Dubitatur sedo. vtrum locus sit cā seditionis. P̄o solutione notandū est. q locus p̄t dupl'r cōsiderari quantū sufficit ad p̄ns. Uno mō inq̄ntū est in tali vel tali aspectu celi. Alio mō inquantū est in tali vel tali dispōne ⁊ ordine ad terram vel aquam vel aliq̄d hm̄oi. p quod reddit minus accessibilis. Ex quo p̄z q p̄m istā duplicē considerationē locum esse causam seditiōis potest dupl'r intelligi. Uno mō sic q hoīes nati in illo vel in ipso habitantes ex parte influentie celestis sunt seditiosi. Secūdo mō sic q ille locus taliter dispon̄itur q faciliter possit resistere p̄ncipi. vel q vna p̄s ciuitatis sit situata vel locata vt possit se cōtra aliam defendere. sicut videmus de aliq̄bus ciuitatibus bipartitis quaz vna pars contra aliam guerram ferre potest. Isto supposito respondet ad dubium. q locus vtro q̄ istorum modoz̄ est causa seditionis. Patet primo p̄m p̄imū modū. naz experientia docet q alique ciuitates sunt quasi natur aliter seditiose. vt p̄z de aliq̄bus ciuitatibus quas non oportet enumerare. ⁊ ab antiq̄ssimis tp̄ibus huc usq̄ cōtinuatū est. Et huius causa nō posse videtur assignari q̄enienter nisi a radice supioz. q̄ scz talis aspectus celi est in illo casu. q virtute illius influentie ibidez vigentis hoīes sunt seditiosi. ꝓpter quod videmus q hoīes ex

tra illas nati z eas inhabitãtes cõmune fiũt magis z magis bellicosi. Jñ declaratũ ẽ vt videt a multis q si tales ciuitates depopularẽt et in eis ponerẽt hoies magꝭ pacifici ipsi tandẽ fierent bellicosi. Sed q locus sit cã scdõ pz. qz aliq ciuitates taliter sunt situate q pñt se ab inimicis suis faciliter vel a supioribꝫ vt vna ps ptra alĩa defendere. z talis fortitudo vel inaccessibilitas loci freq̃nter est eis occasio causandi seditõem vel rebellionẽ Et q̃ sequtur q clausure villaꝝ vel ciuitatũ (vbi locus est cã seditiõis pmo mõ) sunt a pncipibꝫ phibende. Patz qz dñt phibere causas seditionũ. Scdo sequtur. q vbi hoies inclinant ad seditiones nõ sunt pmittẽde ciuitates biptite. Patz qm illud est eis cã seditõis qm vna ps ptra aliaz pt se defendere. iõ ab ea faciliter sepant. z hoc potissime verũ est nisi tales sint inimicis ꝓpinque. qz tunc forte secus essz. eo q cõis timor cõgregat sepatissimos. vt patz in textu. Tercio sequtur q ad euitandũ seditões extranei nõ sunt statim in ciues recipiẽdi. Patz qz hoies diuersaꝝ regionũ sunt in pluribꝫ diuersoꝝ mozꝝ. et iõ si sic inhabitarẽt sepe essent discozdes z frequenter inter ipos hz locũ inuidia z mutuo pugnant maxie qñ extranei accedũt seu appzopinquãt ad equalitatẽ cũ alijs. sicut expliicat phus de valde multis in textu. Et ꝓpter hoc dt q nõ ex q̃buscunsq; fit ciuitas. sz ex multis regulariter viuentibꝫ q̃ sunt in mozibꝫ z mõ viuẽdi aliqliter conformes. Ulteriꝰ inferk q ad euitandũ seditionẽ bonũ est z expediẽs q nulla ps cõitatis sine alia habeat hostes debellare. Patz qz si diuites pugnãt sine paupibꝫ z lucrank bellũ nimis vellẽt paupes despicere z oppzimere. si vero pdunt tũc paupes dñabunk z trãsmutabik policia si prius fuerit oblicharchia vl aristocracia. Pzoportionabilik si paupes bellarẽt sine diuitibꝫ. qz si lucrarenk vellẽt magis solito diuites oppzimere ꝛc. z sic necẽ est oẽs ciues piter bellare suo mõ Dubitak tercio. vtrũ hoies (q̃ passi sunt verecundiã) sint in pncipes recipiẽdi. Pro solutõne ꝓsiderandũ. q pncipes (q̃ passi sunt verecundiã) sunt illi q̃ fecerunt aliq rõne quoꝝ deberẽt verecũdari. sicut sunt illi q̃ sunt homicide vel fures. aut aliquã infidelitatẽ contra ciuitatẽ ꝓmiserũt. Scdo cõsiderandũ est q pncipatus est pciosioz res q̃ sit in cõitate Patz qz pnceps est diuine maiestatis imago vt alꝭ allegatũ est Ũ in ipo dz esse ꝓtinẽtia totius policie qz hz pmiare z punire z dz hoies ad hoc tenere vt actus ciuiles eoꝝ autozitate exerceãt. vt alꝭ oñsuz est. Tercio cõsiderandũ. q malicia vel nota deformitatis in capite est in subditis quodãmõ cã aut occasio z q̃si licẽtia malefacien di. Illã ãt licentiã malefaciẽdi libẽter q̃rũt subditi mali vt docet experientia. iõ citius z attentius notãt in supioribus suis defectũ q̃z actionẽ bonã. vt p delictis eoꝝ nõ puniant Quarto cõsiderandũ. q hõ dupl̃r pt pati verecundiam. Uno mõ ꝓpter delictũ imediate tangẽs bonũ cõitatis. sicut est pditoꝛ vel hmõi. Alio mõ ꝓpter delictũ tangẽs immediate psonã puatã. sicut esset homicidiũ alicuius psone private vel aliq hmõi. Tunc rñdet ad dubiũ. sz illi qui passi sunt verecũdiã ceteris paribꝫ minus dñt eligi q̃z alij. Patz ex suppõnibꝫ pmissis. qm̃ h̃ est subiectis occasio malefaciẽdi vel minꝰ timẽdi ipm pncipẽ. qõ ẽ magnũ incõuenies ꝓ regimie policie. z spẽaliꝰ q̃ passi sũt verecũdiã ꝓpter defectũ imediate tãgentẽ totã policiã nullo mõ aut rarissime sũt in pncipes assumẽdi. qz semel malꝰ sp psumit malꝰ

Ad rõnes ante oppositum

Ad primã cũ arguit ptra suppositũ q (seditio q̃cq̃z fit ꝓpter bonũ cõmune) pt dici dupl̃r. Uno mõ seditionẽ capiendo large vt se extendat ad cõmotionẽ q̃ fit cõtra tyrannũ vel aliquos hmõi. iuste pt fieri. vt cõcessum est in pmo articulo. z hoc pbãt ratio. Scdo dz negando cõsequẽtiã capiẽdo seditõem ꝓprie. Et ratõ est. qz bonus finis nõ sp excludit actũ. z potissime seditõem. qz optet q̃ sit cã sufficiens z prudẽter fiat. vt ꝓbus tactũ est. Ad scdam dicendum q nõ stricte capik ibi seditio vt statim rangebak. Sz ad phm dz q cepit seditõem large z impzoprie. Scdo pt dici q phs voluit dicere q solũ virtuosi inter homies iuste pñt facere seditionẽ si nõ pncipenk. qz sunt alijs simpl̃r meliozes. sed tñ nõ facilẽ vt dt. ex quo satis pz q non dz fieri seditio. Ad terciã cõcedo loquendo de fine vltimo. sed hoc nõ sufficit ad excusandũ seditõem a malo. qz oportet ꝓcedere p media ptraria bono cõitatis Ad alias rationes ptra quesitũ. Ad primã dico q nõ pensando omnes iniurias q̃ fiunt illi q̃lic punik. qz punik multis punitionibꝫ ciuilibꝫ seu cõibus vt dcm est Ad scdam dt q ẽ huius ita esset habendo respectũ ad scdm actũ. tñ ꝓpter naturã ipsiꝰ scilz qz contrariaꝝ bono cõmuni ipsa est digna grauissima punitione Ad vltimã dicitur q tyrannus est punẽdus grauiozi pena. etiaz dicitur q puniri potest iuste tali pena. sed ꝓpter reuerentiaz pncipatus frequenter ptermittitur ista pena z occulte seu secrete occiduntur

Et saluatione aũt cõiter z sigillatim vniq̃ cuiusq; policie habitũ est dicere. Primo q̃dem ergo palã q si q̃dem habemus p q̃ corrumpunk policie habemus z p q̃ saluank Contrariozꝫ eñ ptraria sunt factiua. corruptio autẽ saluatõi ptrariũ. Jn bñ aũt tpatis q̃dem g̃ policijs sicut aliud aliq̃d optet obseruare vt nihil ꝓuarenk z maxie qõ paruũ seruare. Latet enim subintrãs ꝓuaricatio sicut substãtias que expẽ se cõsumũt sepe facte. latet aũt seductio. qz nõ simul tota fit. paralogizak eñ mens ab ipis: sicut sophistica oratio si vnũquodq; puũ z oĩa. hoc aũt est q̃dem vt est. aut vt nõ totũ eñ et oĩa nõ paruũ. sed ꝓponik ex paruis. Unã q̃dem g̃ custodiã ad hoc pncipiũ optet facere. Deinde nõ credere bis q̃ sophismatis gratia ad multitudinem applicank. arguunk enim ab opationibus Qualia aũt dicimꝰ policiaꝝ sophismata ꝓus dictũ est. Adhuc aũt videre q quedam manẽt non solũ aristocracie sed oblicharchie non propterea q firme sunt policie. sed q̃a bñ vtunk. hi q̃ in pncipatibꝫ fiũt. z bis q̃ extra policiã z bis que in politeumate z nõ iniusta faciẽdo in eos

quidē qui nō ꝑticipāt ⁊ introducēdo principa
les ipoꝝ policiā ⁊ amatores q̄dē honoris nō in
iuriādo in inhonorationē ⁊ multas in lucrū ad
seipos ⁊ ad ꝑncipātes in vtēdo inuicē demoti
ce q̄ em̄ in multitudīe q̄rūt eq̄le q̄ demotici hec
in sil'ib⁹ nō solū iustū sꝫ expediēs est. ꝓpter qd̄ si
plures sint in politeumate multa expediūt de
moticoꝝ lege statutoꝝ velut sex mensiū ꝑncipa
tus eē. vt oēs q̄ sil'es ꝑticipāt. Est em̄ sicut de/
mus iā q̄ sil'es. ꝓpter qd̄ ⁊ in his fiūt demago/
gi sepe sicut dcm̄ est ꝑus. Deiñ min⁹ in potēta
tus incidūt oblicharchie ⁊ aristocracie. nō em̄
sil'r facile malignari pauco tꝑe ꝑncipātes ⁊ ml'
to. qm̄ ꝓpter hoc in oblicharchijs ⁊ democra/
cijs fiūt. tyrānides aūt q̄ maximi in vtraq̄ ꝑfe/
runt̄ tyrānide hi q̄dē demagogi hi aūt potētes
aut q̄ maxīos hñt ꝑncipat⁹ qñ multo tꝑe ꝑnci
pant̄. Saluant̄ em̄ policie nō solū ꝓpt̄ lōge eē
a corrūpentib⁹. sꝫ aliqñ et qꝛ ꝓpe Timētes em̄
ꝑ man⁹ hñt magis policiā. q̄re oꝑtet eos (q̄ de
policia solicitant̄) timores ꝑparare vt ꝯseruēt ⁊
nō dissoluāt. Quēadmodū nocturnā custodiā
policie obseruationē. ⁊ q̄ lōge ꝓpe facere. Ad/
huc insigniū ꝯtentōes ⁊ seditōes ꝑ leges oꝑtꝫ
tēptare cauere. ⁊ eos q̄ extra ꝯtentionē sunt añ
q̄ꝫ ꝯꝑhēdant̄ ⁊ ipi tāq̄ꝫ qd̄ in ꝑncipio sit maluꝫ
cognoscere sic nō cuiuscūq̄ꝫ sed politici viri. ad
eā aūt q̄ ꝑ honorabilitatē fit trāsmutationeꝫ ex
oblicharchia ⁊ policia. cū acciderit hoc manē
tib⁹ q̄dē eisdē honorabilitatib⁹ habūdātia aūt
honorabilitatis facta expedit honorabilitatis
cōis multitudinē ꝯsiderare ad ꝑteriēs. in q̄bus
cūq̄ꝫ q̄deꝫ ciuitatib⁹ honorāt̄ ꝑm annū. ꝑm hoc
tp̄s in maiorib⁹ āt ꝑ triēniū aut q̄nquenniū ⁊ si
sit multiplex vel submultiplex ꝑoris in q̄ hono
ratōes institute fuerūt policie legē ⁊ honorabi
litates intēdere vel remittere. si q̄dē excedāt in/
tendētes ꝑm multiplicatōeꝫ. si āt deficiāt remit
tētes ⁊ minorē faciētes honoratōem. In obli/
charchijs q̄dē em̄ ⁊ policijs nō faciētib⁹ q̄dē sic
hic q̄dē oblicharchiā. h̄ aūt potētatū fieri acci
dit Illo āt mō ex policia q̄dē democraciā ex ob
licharchia āt policiā vl' demū. Cōe āt ⁊ ī demo
et in oblicharchia et monarchia ⁊ in oī policia
neq̄ꝫ crescere valde nullū ꝑter ꝯmēsuratōeꝫ. sed
magis tēptare ꝑuos ⁊ multi tꝑis dare honores
q̄ꝫ breuit̄ magnos Corrūpunt̄ em̄ ⁊ nō oēs viri
ferre bonā fortunā. si āt nō neq̄ꝫ cū sil'totas de/
derint afferre rursū sil'totas. sꝫ g̃datim. ⁊ maxīe
q̄dē tēptare legib⁹ sil'ordīare. vt null⁹ fiat mul/
tū excedens poña neq̄ꝫ amicoꝝ neq̄ꝫ pecuniaꝝ
si āt nō seq̄stratas facere statōes ipoꝝ. Qm̄ āt
et ꝓpter ꝓprias vitas insolescūt oꝑtꝫ facere ꝑn
cipatū quēdā q̄ ꝯsideret viuētes nociue ad poli
ciā. in democracia q̄dē ad democraciā. in obli
charchia ad oblicharchiā. sil'r aūt ⁊ in vnaq̄q̄ꝫ
aliaꝝ policiaꝝ: ⁊ q̄ iocundū āt ciuitatis sigilla
tim obꝑuare ꝓpter easdē cās hoc aūt remediū
sup oppositis ꝑtib⁹ firmare actōes ⁊ ꝑncipat⁹
Dico āt opponi epieikes multitudini. egenus
aūt opulētis ⁊ tēptare vel ꝯmiscere egenorum
multitudinē ⁊ eā q̄ diuitū vel qd̄ mediū augeri
hoc em̄ dissoluit eas q̄ ꝓpter inequalitatē sedi
tiones. Maximū āt in omni policia ⁊ legib⁹ ⁊
alia ꝓuisiōe sic ordīari vt nō sit ꝑncipat⁹ lucra
ri. h̄ āt maxime in oblicharchijs oꝑtꝫ ꝑuare. nō
em̄ sic indignāt̄ coertici ad eo qd̄ ē ꝑncipari ml'
ti īmo ⁊ gaudēt si q̄s sinit ⁊ circa ꝓpria vocare.
Quare si putauerint ꝑncipantē furari cōia tūc
ambo ꝯtristant̄. s. honorib⁹ nō ꝑticipare ⁊ lu/
cris. Singulariter ⁊ ꝯtingit sil'eē democraciaꝫ
et aristocraciā si hoc instituerit aliquis. Con/
tingit em̄ vtiq̄ꝫ ⁊ insignes ⁊ multitudinē vtros/
q̄ꝫ habere que volūt. licere q̄dem em̄ omnibus
principari ⁊ democraticū Insignes aūt esse in
principatib⁹ aristocraticū. hoc aūt erit cū non

sit lucrari a principatibꝫ. Egeni em̄ non valent principari. eo ꝙ nullū sit lucrū. sed circa ꝓpria esse magis. opulēti aūt poterūt ꝓpter nullo cōmuniū indigere. Quare accidit egenis q̄dē fieri opulētos ꝓpter īmorari circa opa. insignibꝫ aūt nō subijci q̄buscūq; ⁊ vt nō furent̄ q̄ cōmunia traditio fiat pecuniaꝝ p̄ntibꝫ oībus ciuibꝫ et rescripta penes fraternitates ⁊ ꝯtubernia et tribꝫ reponant̄. Eius aūt qd̄ est sine lucro p̄ncipari optet esse honores lege statutos approbatis. Optet aūt in democracijs q̄dē opulētis facere ⁊ parcere nō solū in nō faciēdo possessiōes eque partiales. sed neq; fructus qd̄ in q̄busdaꝫ policiaꝝ latet factū. Melius aūt ⁊ ꝓhibere volentes oblatiōes facere sumptuosas q̄dem nō vtiles aūt oblatōes puta corigeas ⁊ lāpadarchias ⁊ q̄cunq; alie tales In oblicharchia aūt egenoꝝ facere curā multā ⁊ p̄ncipatus a quibꝫ receptōes his tribuere. Et si q̄s opulētoꝝ iniuriatus fuerit istis maiores increpatōes esse. q̄ꝫ si sibijp̄is ⁊ hereditates nō ꝑm dationē esse. sed ꝑm genus neq; plures q̄ꝫ vnā eandē hereditate sic em̄ vtiq; eq̄liores substātie erūt ⁊ egenorum vtiq; plures ad habūdantiā ꝑtingēt. Expedit aūt ⁊ in democracia ⁊ oblicharchia et aliorum vel equalitatē vel possessionē dare his q̄ cōmunicāt minus policia hac. in demo q̄dez opulentis. in oblicharchia aūt egenis accepto q̄cunq; p̄ncipatus sunt dn̄i policie. hec aūt his q̄ ex policia ꝯmittere solis vel pluribꝫ. Tria aūt q̄dem optet habere futuros p̄ncipari p̄ncipales principatus. Primo q̄dem amorē ad ꝯsistentē policiā. deinde potentiā maximoꝝ operꝝ p̄ncipatus. Tercio aūt virtutē ⁊ iusticiā in vnaq̄q; policia eā que ad policiā. si em̄ nō idē iustū ꝑm oēs policias necesse ⁊ iusticie esse dr̄nas. Habet aūt dubitatōem qn̄ non acciderint hec oīa circa eundē qūo optet facere diuisionē. puta si militaris q̄dem aliq̄s fuerit nequā aut ⁊ nō policie amicus. alius autē iustus ⁊ amicus q̄liter optet fieri electionē. Videt̄ aūt optere respicere ad duo quo plus ꝑticipāt oēs ex quo minus ꝓpter qd̄ in melicia q̄dez ad experientiā magis virtute minus em̄ melicia ꝑticipāt. epieikeia āt plus. in custodia aūt ⁊ cameratōe ꝯtrariū. ampliori em̄ virtute indiget q̄ꝫ q̄dā multi hn̄t. scīa aūt cōis oībus. Dubitabit āt vtiq; aliq̄s si potentia extiterit policie ⁊ amor q̄d opus est virtute. facient em̄ q̄ expediūt ⁊ ip̄a duo. aut qꝛ ꝯtingit eos (qui hec duo hn̄t) incōtinētes esse. quare quēadmodū ⁊ ip̄is nō seruiūt sciētes ⁊ amātes ipsos. sic ⁊ ad cōem nihil ꝓhibet quosdaꝫ se habere Simpl'r aūt q̄cunq; in legibꝫ vt cōferētia dicimus policijs omīa hec saluāt policias Et qd̄ sepe dcm̄ est maximū elementū ꝓcurare vt valentior sit multitudo q̄ vult policiā q̄ꝫ que nō vult. Preter omīa aūt hec optet nō latere ꝙ vtiq; latet trāsgressas policias qd̄ mediū multa em̄ eoꝝ q̄ vident̄ demotica soluūt democracias ⁊ oblicharchicoꝝ oblicharchias Qui autem putāt hanc esse vnā virtutem trahūt ad excessum ignorātes quēadmodū naris est transgressa q̄dem rectitudinē eā que pulcerrima ad aq̄linū vel simū. sed tn̄ adhuc pulcra et gratiaꝫ hn̄s ad aspectum. nō tn̄ si intēdat aliq̄s adhuc magis ad excessuꝫ. p̄mo q̄dem abijciet mediocritatē ꝑtis finaliter autē ita ꝙ neq; narē faciet apparere ꝓpter excellentiā ⁊ defectū ꝯtrariorū Eodē autē mō hꝫ et de alijs ꝑtibꝫ. accidit itaq; hoc ⁊ circa alias policias. Et em̄ oblicharchiā et democraciaꝫ est vt habere sufficiēter eq̄dem exn̄te optimo ordine Si aūt aliq̄s intēdat magis vtrāq; ipsaꝝ p̄mo q̄dez deteriorē faciet policiā. tandē aūt neq; policiā. Propter qd̄ optet hec nō ignorare legislatorē ⁊ politicū q̄lia soluāt demoticoꝝ. ⁊ q̄lia corrumpūt democraciā

et ꝙlia oblicharchicoꝝ oblicharchiã neutꝝ eñ
ipaꝝ ꝓtingit eẽ ꝛ pmanere sine diuitibus ꝛ sine
multitudine. sed qñ eꝙlitas facta fuerit sube aliã
ncẽe eẽ hãc policiã ꝙre corrũpẽtes his ꝙ fm ex/
cessum legiby corrũpũt policias. ⁊ Peccãt ãt ꝛ in
democracijs ꝛ in oblicharchijs. i democracijs
q̃dẽ demagogi vbi multitudo dña legũ. Duo
eñ faciũt sup ciuitatẽ pugnãtes cũ diuitiby opz
ãt ꝟriũ sp videri dicere ꝑ diuitiby in oblichar/
chijs ãt ꝑ ppl'o oblicharchicos ꝛ iuramẽta ꝟria
ꝗꝫ nũc iurare oblicharchicos. nũc q̃dẽ eñ in q̃
bus iurãt ꝛ ppl's maligñ ero ꝛ ꝓsiliaboꝛ qõcũ
qꝫ habeat malũ. optz ãt ꝛ existimare ꝛ simulare
ꝟriũ insinuãtes i iuramẽtꝫ q̃ nõ iuste agã in po/
pulũ Maxĩmũ ãt oĩm dictoꝝ ad pmanẽdũ po
licias qõ nũc negligũt oẽs. scz erudiri ad polici/
as: ꝓfectꝫ eñ nullꝫ vtilissimaꝝ legũ ꝛ ꝙglorifi/
cataꝝ ab oĩby politisantibꝫ si nõ erunt assueti et
eruditi ĩ policia Si q̃dẽ leges demotice demo/
ticalit si ãt oblicharchice oblicharchicalit. q̃ q̃
dem ẽ in vno in cõtinẽtia ẽ ꝛ in ciuitate. ẽ ãt eru/
diri ad faciẽdũ nõ hec q̃dẽ attingẽt gaudẽt ob/
lichartisantes ꝛ democraciã volẽtes. scz q̃by po/
terunt hi q̃dẽ oblicharchisare. hi ãt democrati
sare Nũc ãt in oblicharchijs q̃dẽ ꝓncipãtiũ fi/
lij deliciank Qui ãt egenoꝝ fiũt exercitati ꝛ labo
ri osi. ꝗre vt volũt magꝫ ꝛ pñt insolescere In de
mocracijs ãt q̃ maxime videt eẽ democracie ꝟ/
riũ ꝓferẽtis ꝓsistit. cã ãt huiꝫ qꝫ male definiunt
qõ libeꝝ. Duo eñ sunt q̃by videt democracia
definita eẽ in il id qõ plus eẽ dñium ꝛ libertate
qõ q̃dẽ eñ iustũ videt eẽ eꝙle. eꝙle ãt qõcũqꝫ vi
deat multitudini ℏ eẽ dñans. libeꝝ ãt ꝛ eꝙle qõ
cũqꝫ voluerit q̃s facere Quare viuit in talibus
democracijs vnusquisqꝫ vt vult ꝛ ad qõ abun/
dat. vt ait euripedes. ℏ ãt ẽ prauũ. nõ eñ optet
putare fuitutẽ eẽ viuere fm policiã. sz salutẽ Ex
q̃by q̃dẽ ĝ policie trãsmutank ꝛ corrũpunt ꝛ ꝙ q̃
saluank ꝛ pmanẽt vt simplr tot sunt vt ẽ dicere.

Queritur utrũ elemẽta

(q̃by policie dissoluunt) sint ꝟria ꝓncipijs q̃by obseruãt
Arguit ꝓmo qꝫ nõ. qz eadẽ medicina vl'cibus qñqꝫ
nocet vni corꝑi ꝛ qñqꝫ iuuat ipm. ĝ silr stat idẽ elemẽtũ
nocere qñqꝫ alicui policie ꝛ qñqꝫ iuuare ipam Scdo
sic. bellũ extrinsecũ qñqꝫ corrũpit policiã. vt notũ est. et
qñqꝫ saluat ipam de ꝑ accñs scz qñ policia saluaꝫ ꝛ vnꝫ
ꝓꝑ timoꝛẽ ĩmicoꝝ. ĝ ꝛc. Tercio sic. excessus qñqꝫ no/
cet corꝑi ꝛ qñqꝫ iuuat. lz de ꝑ accñs. ĝ sic est in ꝓposito.
Quarto sic. qz policia ꝓstat ex ꝟrijs. sicut ꝓz de cõi
policia. q̃ cõponit ex oblicharchia ꝛ democracia. ĝ ꝛc.
Quinto sic ꝓꝑ bonũ policie expedit aliqs de poli/
cia eẽ multũ excedẽtes respectu alioꝝ in amicis ꝛ diui/
tijs. ĝ ꝛc. Sexto sic. expedit ꝓncipaꝝ lucratiuos eẽ
vt magꝫ amenk a ꝓncipantib ꝛ magꝫ solicite regantur
ab eis. ꝛ tñ fm pñm ust dẽ vnũ elemẽtũ corruptiuũ po/
licie. ĝ ꝛc. In oppositũ ẽ pñs in textu. Etiã ꝓz rõne
q̃ñ salꝫ policie ꝛ dissolutio eiusdẽ ink se ꝟriank. ĝ ꝑ ele/
mẽta ꝟria attingunk. In hac questione tres erũt articu
li. In ꝓmo ponenk in generali elemẽta q̃by policie vidẽ/
tur dissolui. In scdo documẽta siue ꝓncipia q̃bus illis
elementis ꝑt obuiari. Oꝛt tercio ponenk dubia.

Quantum ad ꝑmum

articulũ suppono qꝫ ex ꝑte finis ꝺz policia bona vl' mala
Nã illa policia in q̃ bonꝫ finis intẽdit bona est. in q̃ ꝛo
malꝫ trãsgressa noiak. Et qz policiã nõ sufficit in finem
deduci ꝙ leges nature ꝛ hoim inclinatões. iõ reqrunk
positiue leges Ulterius qz optz istas leges alicui (in q̃
residet publica potestas) inniũgi. iõ reqrit ꝓncipans vel
plures tenẽtes locũ ꝓncipãtꝫ. ꝛ fm qꝫ sunt vnꝫ vl' plu/
res sumit numerꝫ policiaꝝ. ꝛ penes modum se habẽdi
ꝓncipãtꝫ vl' ꝓncipãtiũ tãqꝫ a forma ipe policie specifica
tur. vt als oñsum ẽ. Oꝛst ĝ bona dispositio policie in de
bito ordine ꝓtiũ ipi ꝛ tãta colligatõe vt vna nõ possit
alteri dicere nõ idigeo. vl' mihi nõ pores nocere. lz vt vni
co ꝟcursu tẽdũt tãqꝫ vnũ sibijꝑi sufficiẽs ꝛ corꝑ pfe/
ctũ in finẽ politicũ siue felicitatẽ politicã. ⁊ sto suꝑposi/
to tãqꝫ necc̃rio dicam ꝙ in isto articulo de dissolutõe alia
rum policiaꝝ a democracia. ꝛ de ipo erit q̃stio seqũs.
Primo igit dñm ẽ de dissolutõe democraciaꝝ. cuiꝰ di/
ssolutõem maxĩmũ elemẽtũ ẽ demagogoꝝ ip̃udentia
Un demagogi (q̃ ꝑ adulatõem diligũt ꝛ regunt ꝓꝑ ĩm
credẽtes ꝟuare suã policiã scz democraciã) nitunk q̃tuꝫ
pñt q̃ diuites ibidẽ oppr̃imank vt magꝫ a ꝓꝑ diligãt ꝛ
in officio eleuenk. etiã vt possent bona ipoꝝ. qz ex cupi/
ditate sic adulank ꝓꝑ. vt patuit ꝓus. mõ hec oppressio
fit valde ip̃udenk. tũ qz ꝑter illã diuites ink se vniunk.
scz ꝓꝑ cõem iuriã. ꝛ sic sepe destruũt democraciã. rũ qz
si diuites destruerenk nõ plus maneret democracia. sed
fieret cõis policia. Nec magna demagogoꝝ ip̃udẽtia.
qz ipi deberẽt facere illa q̃by saluareꝫ policia. lz oĩno op/
positũ agũt. Uõ p̃udẽs democraticus nũqꝫ dissoluit
democraciã. ꝛ si nõ reqrit ꝟa p̃udẽtia cũ sit trãsgressa
policia. reqrit tñ magna cautela cũ sit ꝟ naturã ꝛ mala
⁊ ipi etiã demagogi aliũde corrũpũt democraciã. qz ipi
volũt hr̃e populũ sup dñia legũ. lz ℏ ẽ destruere leges ꝛ
ꝓꝟs ciuitatẽ. cũ ꝓꝑ sine lege pditõi exponak. Antiq
tus eñ magis trãsmutabank democracie in tyrãnides

q̄ nūc. Ot rō ē. q̄ tūc vigebāt diserti modi loquēdi. eo q̄ rethorica nōdū erat in vsu. z q̄ demagogi erāt duces belloꝝ. z in armis expti. ꝫ ꝓ̄ficiebant. z ab eo sicut digni supponebant. nūc āt post q̄ rethorica viguit demagogi sunt facti hoies loq̄ces. q̄ nō sunt armis exercitati. z ꝫ nō supponunt. Ex q̄ ꝑt trahi q̄ raro loq̄ces et adulatores sunt boni in armis. tuꝫ q̄ tales cōiter sunt pusillanimes z q̄si muliebres. tum q̄ natura (q̄ distribuit sua dona) frequent illi cui dat loq̄citatē denegat audaciā. tuꝫ q̄ hoies loq̄ces credūt p suā loq̄citatē alios superare. ita q̄ in loquutōnib⁹ terminat factum ipoꝝ. nec ꝓcedūt vlteri⁹ ad factū Patz g̃ q̄re z quō demagogoꝝ ip̄a dētia sit elementū corruptiuū democracie. Oblicharchie ꝓo dupl̄r corrūpi p̄nt. scz de p se. z de p accēs. De p se etiā corrūpit dupl̄r. Uno⁰ p nimiā depressionem paupeꝝ. Nā aliq̄ ip̄a dētes oblicharticī suam credentes oblicharchiā augmētari vltra modū. volūt pauperes oppimere credētes p hoc meliorare suū ꝓncipatū. cui⁹ oppositū accidit q̄m ꝓpt̄ hoc pauperes vniunt z ꝫ diuites rebellāt z sic aliq̄n obtinet victoria ꝫ diuites z mutat oblicharchia. Secdo corrūpit q̄nq̄ oblicharchia ꝓpter aliq̄ꝝ diuitū inhonoratōem. Uñ frequenter accidit q̄ nō tot ꝓticipāt in ꝓncipatu q̄t sunt diuites sz manēt alii q̄ viriles inhonorati. sicut vbi pat z fili⁹ vl̄ duo fratres nō p̄nt in ꝓncipatu ꝓticipare. z isti ꝫ mouēt ꝫ alios sedit̄oem. z isti etiā ducunt cōiter p demagogos. q̄m non solū sunt inter multos. sz q̄nq̄ etiā vbi p̄sunt pauci. ꝫ q̄nq̄ demagogi ꝓsulūt eis q̄ causent seditōem vel murmurent policiā. Q̄nq̄ etiā corrūpunt oblicharchie p accēs q̄m ꝓpt̄ pacē diuites pgrescūt z manent inexercitati in armis adeo q̄ nō sufficiūt se ab extraneis defendere p pacē z etiā p nimiā ꝓsperitatē. q̄si oēs sint adeo diuites q̄ p̄nt in ꝓncipatu ꝓticipare. z sic ap̄li⁹ nō manet oblicharchia. sz fit cōis policia vel democracia. Ot sic pz q̄liter oblicharchia corrūpit Aristocracie āt ē duplex elementū corruptiuū scz vnū intrinsecū z aliud extrinsecū Intrinsecū ē ꝓpt̄ distributōez bonoꝝ ciuiliū. nā nō oēs ciues honorabiles in aristocracia hūt officia. q̄ in ea pauci dominant vl̄ ꝓncipant. ꝫ stat aliq̄s viles z inhonorabiles indignari z odire policiā. q̄re p sedit̄oem vel alīs volūt dissoluere policiā Et si dicat q̄ in aristocracia ꝓncipātes sint ꝑtuosi. ꝫ nō volūt dissoluere policiā bonā. cuiusmodi ē aristocracia. Respondet ꝫcedēdo q̄ ꝑtuosi nolūt dissoluere policiā sz solū volūt ꝓticipare ꝓncipatu. Sz etiā dico q̄ aliq̄ nō ꝓncipātes (q̄ sunt hoies viriles et appetētes honores) volūt dissoluere illū ꝓncipatū seu policiā. In q̄cūq̄ em̄ policia quātūcūq̄ bona sz aliq̄ mali q̄ nō diligūt policiā. Elementū ꝑo aristocracie corruptiuū extrinsecū ē guerra. nā p guerrā inimici aristocracie sibi subiugāt eā. z sic in aliā policiā trāsmutāt vt puta in tyrannidē vel in democraciā. vel si nō obtinent sup̄ aristocraciā. attamē nccē ē vt sup̄ guerrā turbet cōitas z fiat aliq̄ ꝓfusio tā in nobilib⁹ q̄z in ignobilibus imo z q̄ leges minus rigide custodiant q̄re in fractōne ist̄ꝝ multas ꝓtingit eē turbatiōes tandē inualescētes q̄ in aliā politiā trāsmutet aristocracia. Sz cōis policia (q̄ noīe spēali thimocracia dr) corrūpit ꝓpt defectū medij z ciuiū mediocriū. q̄ extrema (scz pauperes z diuites) hūt inf se mutuū odiū z diffidētiā vt alīs dictū ē. q̄re (ex q̄ nō viget q̄d ē mediū in illo extrinseco) corrūpit ab extrinseco. vt dictū ē de alijs policijs scz ab inimicis Cōmune āt ē istis policijs corrūpi ꝓpt excellētiā aliquoꝝ ciuiū p̄ter debitā ꝓportōem. vt alīs declaratū ē ꝛc.

Quantū ad scdm articulū tenēdo ꝓcessum phi ponēda sunt ꝓncipia q̄b⁹ conseruat ab illis elemēt̄ Primū g̃ documētū vt fugiantur policie ē vt nō negligat q̄d ē pui in policia. Rector em̄ policie nō solū dz curare de magnis infirmitatib⁹. imo de puis. Ot potissime illō vet̄ē si respiciat radicalia ciuitatis. Rō hui⁹ ꝑt dupl̄r assignari. q̄ mens circa pua facilit̄ paralogisat z decipit. q̄ nō reputat ip̄a tāq̄ curāda. nec frequēter ea ꝓcipiunt vl̄ saltē notant. Ot q̄uis illud q̄d ē pui modicū nocumētū afferat cōitati p se. tñ cū alijs multū nocet eidē. sicut exēplificat phs de puis expēsis. q̄ multoties reiterate ꝛsumpserūt magnū thesauꝝ. q̄ ex multꝫ puis resultat magnū. Scda rō ꝑt eē q̄ illud q̄d ē pui ē dispositio ad magnū. Uñ hō volēs obtinere vnā ꝛclusionē difficilē incipiet a puis ꝑmittus sicut in argumētis vbi hō ꝑmo nitit ꝫ respondentē iducere pua media z quasi nō curādo vt ex illis eliciat maiora Hoc idē ꝑz in cā amorosa vbi pus nitit hz eq̄ d pui ē. vt mai⁹ possit assequi. Tercia rō hui⁹ elemēti ē. q̄ frangunt leges ꝫ mali volētes destruere ip̄as incipiūt a pusillis vt possint assequi maiora. Oportet g̃ istis puis obstare. q̄ puus error in ꝓncipio maxim⁹ erit in fine. sicut exēplificat phs de via. Nā si hō deuiat in itinere suo. sz modic⁹ sit error in ꝓncipio tñ magn⁹ fit in fine. Istud āt documētū nō ē cuiuscūq̄ sz solū politici veri. vt dicit phs. q̄ ꝓpt quitatē mens facilit̄ paralogisat circa ip̄m Et isto q̄dē mō corrūpit policia. multe em̄ policie fuerunt corrupte p h̄ q̄ ꝓncipat⁹ ꝛtenabant ꝓpt suā quitatem. z tūc ad illos intrauerūt alīq̄ q̄ nō erāt policie amici. z tandē ip̄os destruebāt. De illis puis ꝓncipatib⁹ z etiā de puis incōuenientib⁹ hz curare politic⁹. vt ōt documentū. Scdm documētū p seruat policiā a corruptōne q̄ fieret p adulatōem. Uñ demagogi q̄rētes lucrum vel dñari vl̄ ꝓncipari in democracia fingūt se amare populū z odire diuites vt magꝫ eleuent z amenta ꝓpl̄o. sibi adulant vt possint ab eo recipe lucrū. Per h̄ em̄ ꝓpl̄s eis credēs decipit dupl̄r. Primo āt q̄ dicūt ꝓpl̄m habere sup oīa dñium etiā sup leges z ꝓpl̄s eis acq̄escens destruit leges nō tenēdo ip̄as. z p ꝫns destruit suā policiā. Secdo decipit ꝓplus q̄ diuites p h̄ q̄ nimis oppimunt vniunt se z destruunt democraciā. z tñ sine diuitibus nō eēt democracia. vt dictū ē. ꝓpt quod ōt phs q̄ optz eos facere in democracia nō solū in nō faciēdo possessiones eq̄les. sz etiā fruct⁹ q̄m p̄ dēs plus vtilitatꝫ daret diuiti q̄m pauperi q̄uis ꝓncipat⁹ pauper obtinet. Documētum ergo ad obuiandum adulatōni eorst est vt eis minus credatur ita q̄ non in omnibus eis credatur. et q̄a adulatores adeo sunt peruersi vt dum audiunt recipiunt. etiā aliq̄liter placent z potissime si sepe audiant. Ꝫ vlteri⁹ documētū eēt vt nō solū eis nō crederāt. sz etiā vt nō audiant. vt alīs dictū ē. Aliud documētum z q̄ politici debēt bñ vti policia sua. et democratica democracia. z oblicharticī oblicharchia ꝛc. Iste aūt bñ vtēdi mod⁹ ꝛsistit in h̄ q̄ ē nō facere aliq̄d p q̄d ip̄a corrumpat aut aliq̄liter turbet. sz sp̄ curare ea p q̄ saluat vt in democracia. Nā in democracia democraticus nō dz inhonorare diuites sz poti⁹ honorare. z spēaliter illos q̄ amatores sunt honoris. q̄ alīs posset seq̄ indignatio vel seditio q̄ sp̄ē summa diligētia p̄cauēda. Sūt ē in ob

licharchia. nã in oblicharchia diuites q̃ tenẽt ꝓncipatũ nõ debẽt inhonorare seu oino vituperare paupes. saltem illos q̃ sunt amatores honoris. sz melius ẽ eos aliq̃liter honorare t eis sepe lucrũ afferre. qz p h̃ efficiunt pauperes gratiosi et benuoli. Proportionabilit dõm etiaz ẽ de alijs. Et p ista cautelã seu p istã documentũ multe policie q̃uis nõ eẽnt bone. diu tñ durauerũt. qz sz bene faciebãt subijcis. fm q̃ dt pbus in textu. Iste aũt bon⁹ vsus policie ꝓsistit i bñ t pzudent distribuere honores In distribuẽdo ãt honores optz ista hꝫe cautelã scz q̃ nõ dandi sunt magni honores p multũ tpis spaciũ. qz p dationẽ taliũ honoꝝ posset eẽ superexcrescentia taliũ pter ꝓportiõem adeo et intantum q̃ eẽnt nociui policie ita vt sic tyranni efficerenť. aut aliter trãsmutarent policiã Si ꝙo casualr aut alias aliq̃s longo tpe tales honores habuisse ꝓstiterit. paulatim tales remouendi sunt a talibꝫ honoribꝫ et nõ cito. qz mutatio nimis velox vt in plurimum tẽpestatẽ generat vt facilr in sili exẽplificari possz de medicina corpis humani. Scda ãt cautela in distribuendo honores ẽ. q̃ poti⁹ dandi sunt ꝓncipat⁹ magni p paruũ t modicũ tps q̃ parui diuturni. t h̃ ad euitandũ superexcrescẽtiã. sicut imediate ꝓs dictũ est. Qrtiã tales honores sunt dandi p modicũ tps ꝓpt aliã cãm. q̃m nõ oino sciũt hoies cõiter ferre bonas fortunas. ꝛõ potius sunt tales p paruos ꝓncipat⁹ aliquãtulũ diu ꝓbandi t examinãdi q̃ statim ad magnos honores seu ꝓncipat⁹ recipiẽdi. Est ãt t aliud documẽtum. scz q̃ policia sp habeať pze manibꝫ. i. q̃ politici sp de ea diligenť debẽt eẽ soliciti. qz ꝓpt h̃ saluať policia rõe ꝓximitatis inimicorum. qz custodes hñt eã cozdi sp facietes custodiã tam diurnam q̃ nocturnã. Qx q̃ trahiť aliũ documẽtũ. scz q̃ politic⁹ cognoscat suã policiã t naturam ei⁹. Si em haberet democraciã t crederet eã eẽ oblicharchiã tunc posset eã tandẽ destruere. p h̃ scz. qz q̃tũ posset tẽderet in oblicharchiã p suas leges. Sicut ꝓbat pbus in̄ silp exemplũ de nare. q̃ si declinat a pulcra filia naris nõ erit ãplius ita pulcra. et finaliter nõ manebit filia naris Aliud documentũ ẽ q̃ insigniũ virenť ꝓtentões. qz ist⁹ multum nocue reipublice t turbatiue cõitaz qz facilit tales ꝓtentões inualescũt. Uñ si q̃cuq̃ ꝓtentões sint vitande. g̃ a multo fortiori ꝓtentões insigniũ t nobiliuz sunt vitande. Aliud documẽtũ ẽ q̃ ꝓncipatus nõ sunt lucratiui. qz si sic. nõ pticipates ꝓncipatu. pter duo possent irasci scz qz puarenť honore t etiã lucro. t spealit h̃ fieret in oblicharchia p paupes ꝙ diuites. Si ãt nõ sint lucratiui. oẽs hñt q̃ dvolũt. qz diuites nulli subijciunť. t paupes dimittunť circa ꝓpria negocia vacare. t inde fieret q̃ nulli solicite q̃rent ꝓncipatũ. qz in eo nõ eẽt lucrũ. Ad istd ãt documẽtũ duo sunt necessaria. Primũ ẽ scz q̃ thesauri cõitatis in archa cõi oib⁹ ꝑsentibꝫ debẽt reponi. Scdm ẽ q̃ claues apd ꝓfraternitates ꝓseruenť qz g̃ ꝓncipes p ꝓncipatũ nõ ditanť dignũ ẽ q̃ rõe ipi⁹ honorenť. Aliud documẽtũ ẽ. q̃ ps q̃ tenet ꝓncipatuz nõ inurgeť. vt in democracia paupes diuitibꝫ qz p hoc eẽt multũ timẽdũ de seditõe. Idcirco optz. q̃ si in oblicharchia diues iniurgať pauperi magz puniať q̃ paup si iniurgať diuiti. Et q̃uis ista lex nõ sit simplr iusta. qz ceterz paribꝫ magz ẽ puniend⁹ q̃ in psonã magz honorabilẽ peccat. tñ ista lex ẽ expediẽs in oblicharchia. proportionabiliter in democracia. Ex q̃ ptz q̃ in oblicharchia ꝓncipates aliq̃ faciũt oppositum illi⁹ qđ deberẽt facere q̃m iurãt. Qt pro malign⁹ero t ꝓsiliabor ei q̃ sunt sibi ꝛria. qz lz faciãt ei ꝛria. tñ fingere debẽt se facere oia in fauoꝛe ipi⁹. Proportionabilit dicerẽt de ꝓncipatibꝫ in democracia respectu diuitũ. Aliud documentũ ẽ. q̃ q̃minus pticipãt in policia. i. honoꝛe ꝓncipat⁹ habeãt lucrũ qđ in democracia diuites. t i oblicharchia paupes Patet rõ documẽti. qz si ꝓncipates cũ h̃ lucrũ haberẽt tunc alij duplici de cã eis inuiderẽt. scz ꝓpt honoꝛe t ꝓpt lucrũ t tũc eẽt periculũ de seditõe. Qx q̃ ꝑz. q̃ si sint aliq̃ bona q̃ sunt ipi⁹ cõitatis aut ad ipam ptineant, vel aliq̃ qua officia lucratiua debẽt illis (q̃ min⁹ pticipãt in policia) dari. Per h̃ em fuabilit amoz inter illos q̃ pticipãt in policia t inter alios. Aliud documẽtũ ẽ. q̃ dz fieri q̃ litercũq̃ q̃ illa ps (q̃ magz diligit policiã) sit valentioz qz si ps (q̃ nõ diligit policiã) sit valentioz cũ ipa mutare intendat t dissoluere policiã. tũc tandẽ p leges suas cõtrarias mutabit eã. qđ ẽ a politizãtibꝫ toto cozdez nisu euitandũ. Aliud documẽtũ ẽ maximũ q̃ đ tñ ab oibus ꝓtemnit. scz q̃ ciues assuescant legibꝫ. qz si leges essent pciosissime t a subditis nõ custodirenť. tunc nulli⁹ aut modice vtilitaz eẽnt. leges em̄ nõ ponunť ꝓpt ea q̃ pulchritudinẽ. vel vt sciank. sz vt fm ipas ciues operenť. ꝺa leges ad op⁹ ordinank. Ex q̃ ꝑz. q̃ democratici seu populares in democracia q̃nq̃ decipiunť. qz ipi iudicãt libertatẽ eẽ agere nõ fm leges. sz fm suã ꝓpriã voluntatẽ qđ ẽ falsum t erroneũ. qz vbi ẽ sal⁹ alicui⁹ ibi dz reputari ꝑa libertas. sz in agẽdo fm legẽ ꝓsistit sal⁹ pli. g̃ non dz reputari fuit⁹ sz libertas. t p ons circa opinionẽ vere libertaz decipiunť. Qx oibꝫ dictis in isto articulo et in p̃cedẽti ꝑz qđ sit dõm ad q̃situ. scz q̃ elemẽta (qbꝫ policie dissoluunť) sunt ꝛria ꝓncipijs qbꝫ ipe ꝓseruanť. intelligẽdo sic q̃ p nullũ idẽ ꝓncipantiũ de p se saluať policia aliq̃ et dissoluiť. nõ tñ ẽ incõueniens q̃ de p accns Vel sic intelligẽdo. q̃ ista ꝓncipia t elemẽta sunt ꝛria elemẽtis policie ex pte finis. qz rendũt ad ꝛrios fines. scz ista ad dissolutiõem. t illa ad ꝓseruatiõnem. Qt hec de scdo articulo ꝓncipalis questionis Quantũ g̃ ad tertiũ articulũ t finalẽ circa difficultates textuales.

Dubitatur primo

Utz rex vel ꝓnceps debeat admittere insigniũ vel nobiliũ bella inter se mutuo. Arguiť q̃ sic p̃ cõem ꝓsecutionẽ. qz cõiter cõmittunť talia bella. Oppositũ ptz per pbm dicentẽ. q̃ optz tẽperare legibꝫ vt euitenť insigniũ seditões Pro solutiõe isti⁹ dubij ꝓsiderandũ est q̃ in ꝓncipe supmo seu ꝓncipali (cuiusmodi ẽ rex) tres reꝙruntur ꝓditões. Prima ẽ q̃ habeat amoꝛẽ t dilectoꝛes ad policiã. vt ꝑz p tãto. qz ꝓnceps ẽ velut ꝑater policie fm q̃ dt pbs in pmo hui⁹. p h̃ volẽs q̃ sicut paŧ diligit filios suos naturalr. imo pfectissime diligit ipos. sic ꝓnceps suos diligit subditos. Ita q̃ sicut paŧ ex illa dilectione reneŧ sollicitare de filijs vt sz bñ regank t in bonum finẽ dirigank. sic ꝓportionabiliter ꝓnceps respectu suoꝝ subditoꝝ dz sollicitare. vt sz dirigank in finẽ politicũ. t vt tota cõitas bñ habeat. Scda ꝓditio ẽ. q̃ habeat potentiã ad maxima opa cõitatis vel ciuitaz. scz ad vnitões potentũ t nobiliũ. t ad reformandũ maxima incõueniẽtia policie. t vt vnicuiq̃ faciat iusticiam Uñ sua policia dz correspõdere dignitati seu maiestati regie. q̃ sicut excellit oẽs. ita etiã ei⁹ potẽtia dz oẽs excellere. Idcirco dt q̃dã antiqu⁹ moraľ pbs. Leges em̄ nõ debẽt eẽ tele aranearꝝ q̃ capiũt muscas quas t dimittũt

Questiones

ire magnas Iō debēt leges ad oia generalr se extēdere nō solū cozrigēdo paupes z ignobiles. sz etiā diuites et nobiles. Tercia ꝺditio ē. q ipe sit ꝓtuosus qm sic nō ꝺtingeret ipm multotiēs deficere circa agibilia. cū sola ꝓtus ē infallibiliter regulat operantē. docet em infallibiliter regē agere. cū ipe debeat eē regula alioz. ḡre ne cesse est ipm habere ꝓtutē Scḋo supponr. q insigniū siue nobiliū bella sunt cōitatis turbatiua. Patet. qz de facili inualescūt. eo q cito pñt distrahere z diuidere tam policiā. Etiā qz nobiles z insignes sunt ptes pncipalis ciuitatis seu cōitatis. Si em (si ꝓ quia) qlibet dissentio sit aliqliter turbatiua cōitatis. a fortiori insigniū dissensio erit turbatiua cōitatis. Ex q statim patz. q qñ bonū policie patr tales dissensiones sunt resecande Scḋo ꝰsiderandū est. q illa q pñt in via terminari non sunt ad facti viā relinquenda seu exponēda. Patz. qm via facti ꝓcedit sine rone z deliberatōe ꝓpt ira vl odiū mentē operātis ipetuose trahentē. ea āt q ꝓ iusticiā mouerr ecōtrario se hñt Istis suppositis respōdet ad dubiū. q talia intestina bella nō sunt de se a pncipe admittēda. sz potr totis viribz ipedienda. Patet. qz sunt reipublice ꝓ se nociua z destructiua vt ḋr vnū notabile ꝓtactū Patz aliūde. qz talia bella viderenr eē iusticie z potestatis regie euacuatiua. qḋ est magnū icōueniēs Vel in pncipe arguerent insufficientiā ꝓtutz coactiue taliū bello. Scḋo ḋr. q accñs sez ad euitādū peiꝰ malū talia bella debēt a pncipe pmitti Patz. qz minus mala nō hñt rōem eligibilr sz pmissibilr in casu q optz alterū duoz malorꝝ pmittere. z frequēter ex phibitōe talium belloz sequunr maiora mala q̄ sunt ista bella. vl sequuntur ex pmissione taliū. ḡ ꝛc. Sed ē difficultas tūc. qliter sez colorari pñt talia bella q possint eē iusta. Diceret forte aliq. q in eis ē armoz exercitiū. vt sez milites se exerceāt. iō antiqtus ꝓpt hūc finē. z hucusq est pmissum. Sz iste color ē modicꝰ. qm tale exercitiū ḋz a ꝓtute ꝓcedere Irē in exercitio nō qrr morz vel vulneratio illi cū q̄ fit exercitatio. sz potr bonū ipi. In talibus āt bellis vnꝰ grauat alterꝝ et frequēter occidit. ḡ ille color nullꝰ ē. Alij pñt colorare ꝓ h. q sicut ē naturale alicui se defendere. ita naturale ē iniuriā sibi illatā ex se (si possit) reformare. nobilr ḡ iniurgatꝰ. qz hz potētiā et cū h ē virilis z audaxr. idcirco pt ex se rōnabiliter iniuriā sibi illatā reformare sez vindicādo se Sz iste color nō videt sufficere. qz natura rōe regulata nō inclinat ad reformandū q se iniuriā sibi illatā. sz potr vt q illū in q resident potestas publica reformet. sez p pncipē imo hoc eēt alr euacuare iusticiā pncipis. Aliꝰ ḡ colorari pt. nā in nobili ē vt viget q̄dāmō potestas publica. z iō pt auctoritatē habere vt q se possit iniuriā sibi illatā reformare magz q̄ aliq̄ ꝑsona ꝓuata z ignobilr haberet Sz illō nō videt sufficere. qz q h turbar cōitas z iusticia publica quā minꝰ ḋz turbare nobilis q̄ ignobilr. iō non apparet mihi q sit aliqs color sufficies. idcirco q voluerit qrat Verisile ē ḡ q ista bella q se pmittrank ad euitādū maius icōueniēs. vel qz pnceps nō ē potēs illa ipedire iō illa pmittit q mutuo se oppugnent. vel forte h pmittit tyrānice. vt sez pnceps magz possit illos sibi subiugare Vel etiā qz nobiles plus timēt iniurgari sibi nuicē. q̄ si fierent tales vindicatōes. iō forte ꝓpter h in pte pmittuntur. Ex istis pt inferri q expedit homies sic bellicosos hze guerras ad extraneos. qz cū iclinenr ad bellū si nō pugnēt aduerr extraneos pugnabūt intr se qḋ peiꝰ ē

versoris

Dubitar scḋo. an sit pmittendū q vnꝰ habeat plu ralitatē feudoz. Arguir q nō ꝓ ph̄m in rextu. Oppositū pz ꝓ ꝓsuetudinē approbatā Pro solutōe ꝰsideratum. q oīs pncipatꝰ in ppło institutus ē ꝓpter bonum populi. pz ꝓ ph̄m q̄si vbiq in isto libro. Vn qlibet pnceps ad hoc ē institutus vt inducat suos subditos z dirigat in bonū finē. Ex q ptz q hereditates pncipatue sunt q̄si cōes. h est sunt ordinate ꝓ sustentatōe ꝑsonaꝝ ad cōe bonū tendentiū. Ex inde est q sunt magis libere q̄ alie. Ex q pz q naturalr rōne ipoz dñi possidētes eas ad duo sunt obligati. sez ad faciendū iusticiā subditis. z ꝓpter hoc ipi custodes iusticie sunt. Scḋm ē q defendant subditos a violentia extraneoꝝ et etiā vt mutuā habeāt inter se pacē. Ex q ptz q debēt eē nobiles in numero cōpetenti ad regendū policiā. cū ad hoc sint ordinate tales possessiones. Ex q sequtur q in distribuendo illas oportet ꝓuidere pncipaliter nō possidentibus sz cōitati. Scḋo supponr. q possessioues nobiliū debēt eē tante q sufficiant eis ꝰm statū eoꝝ ꝓpetentē Istis suppositis respōdet ad dubiū. qz qñq vnus ꝑ hze plures possessiōes Patet in casu q pauciores nō sufficerēt ad statū eoꝝ. sicut si ymaginaret de beneficijs ecclesie. Patet in alio. quoniā in hoc ꝰsentiunt leges positiue. immo expresse ponunr. Scḋo ḋr q nō ē iustū q vnꝰ habeat tot possessiones q̄t pmittunt leges positiue. Patet qz staret vnū hze q̄si oēs possessiones totiꝰ regni vel ducat. sz hoc nō ē ꝙueniens cū tales ordinenr ad tuitōnem patrie. z qz vnꝰ nō posset adeo bñ patriā defendere sicut plures. imo tanta cumulatio possessionū eēt contra bonū patrie z eēt abuti illis possessionib. z ipas possidere ꝓtra intentōes regū. qm nō ē dubiū quin intēdāt eas ordinare ꝓ tuitōe reipublice Ex q pz q nō ē iustū ꝓmogenitū hze oēs possessiones nobiles. z alios filios nihil hze. z spēaliter vbi ille possessiones nō sunt eiusdē feudi. Nec sufficit dicere q ꝓmogeniti ei replerēt suū statū. qm iustꝰ eēt q q̄cūq haberet suū feudū. Sequit vltra. q pnceps ꝑt ꝓhibere aliqb ne sint hoies ociosi. et hoc in cā q indigeret policia tales applicari ad arma. et hoc politice loquēdo intelligo. Ex istis satis ptz qḋ sit dom ad argumēta ad ptes hincinde facta.

Dubitar tercio. vtr pncipatꝰ debeat eē lucrativus Pro solutōe ꝰsiderandū est. q pncipatū esse lucrativū ꝑt intelligi dupliciter Uno mō sic q ad ipm ptineant emolumenta sufficientia ꝓ statu pncipis. Secūdo mō sic q possit vltra thesaurizare de bonis cōitatis seu pncipatus. qḋ eēt ꝓprie pncipatū eē lucrativū. Scḋo supponr. q ē maximū qḋ sit in policia z diuinissimū Patet rōne actuū qs pnceps ḋz exercere. sez respicientiū bona cōitatis. q̄ act sunt optimi z diuinissimi. qz bonū quāto cōmuniꝰ tanto melius z diuinius. Ex q patet. q nō ḋz ordinari ad finē infimū sicut est lucrū. sz potr rōne ipius debet honor z reuerētia pncipāti Scḋo ꝰsiderandū q pncipatꝰ nō debēt eē venales. sz debēt distribui dignis. z q illos exercebūt ad bonū policie. ita vt ꝓuideat nō ꝑsonis sed pncipantib Istis notatis ponit ꝰclusio. sez q pncipatus nō debent eē lucrativi intelligendo scḋo mō. licet possent ꝑmo mō. Prima ꝑs patet. qz eos esse lucrativos ē ipos esse venales. et ꝓ ons lucrativos appetere a cupidis hominib. et hoc est pncipiū tyrannizā di. qm oēs tyrannides q̄si a cupiditate ꝓcesserunt. Ex potissime hoc est vez de supmis pncipatib. imo et de infimis. qz videm officiarios gaudere vt leges a sub-

ditis transgrediant. eo ꝙ possent emẽdas leuare. ⁊ hoc est malũ et tyrãnizare. vt faciliter declarari possit. Scõo ꝓbat eadẽ ꝯclusio. qm̃ si ꝓncipatus sint lucratiui tunc pauperes inuidẽt ꝓncipib⁹. q⁹ ꝓncipant. ⁊ ꝓncipat⁹ dirantur Si ãt nõ sint lucratiui tũc pauꝑes ⁊ diuites hñt q̃ volũt. et sic nõ est tm̃ periculũ de seditõe. Ex ista ꝑte ꝙueniens est seu sequtur. ꝙ debẽt eẽ alĩq̃ honores ꝑm leges statuti q̃ debeant ꝓncipib⁹ ex q̃ nõ hñt lucrũ. Secunda ꝑs ꝯclusionis ꝓz. q⁹ staret pauperẽ eẽ humilẽ et ydoneũ ꝑ regẽdo ꝓncipatũ. quẽ tm̃ nõ posset regere nisi ꝓncipatus esset lucratiuus. intelligẽdo ꝓmo mõ. q̃ cõclusio vera. dco ista ꝑte expediret tm̃ in oblicharchia. ꝙ ꝓncipat⁹ nullo mõ eẽt lucratiuus. vt scz pauperes non possent ꝓncipari. nec etiã ꝓncipatus appetere

Dubitaꝟ q̃rto. vtꝝ ꝑmittendi sint ludi vel choree in ciuitate. Ad hoc respõdeꝟ. ꝙ ludi (q̃ nõ sunt magnorum sumptuũ et honesti) sunt in ciuitate ꝑmittẽdi Sꝫ ludi q̃ sunt inhonesti ⁊ magni sumpt⁹ nõ sunt ꝑmittendi. Prima ꝑs ꝓz de se. scda ꝑs ꝓz. q⁹ periculũ est ꝙ iuuenes exerceant ludos inhonestos vel femineos sicut stꝫ choree. q⁹ ꝑ hoc effeminanꝟ. ⁊ specialiter si nimis ad illos sint dediti. ⁊ potissime hoc est inhonestũ. qm̃ ꝓncipes maxime debẽt eẽ viriles. Si ludi etiã fuerint nimis sumptuosi tũc iuuenes depauperanꝟ. qd̃ ẽ periculũ q⁹ ꝑ hꝫ sequunꝟ multa mala in ciuitate. Ex q̃ ꝓz ꝙ nõ ẽ ꝑmittendũ cuilibet exponere sua bona sicut bñ vellet. Patꝫ ex rõsione. q⁹ etiã expedit reipublice ne quis re sua male vtaꝟ. Silr̃ mõ diceꝛeꝟ ꝙ homines nociue viuẽtes ad palaciũ nõ sunt admittẽdi. sicut sunt ociosi et multi alij hmõi. Hoc ꝑt faciliter ꝓbari. hij em̃ nõ afferũt ciuitati lucrũ. ꝫ eã dãnificant. ⁊ ꝫ timẽdũ est ne ipi in dispendium policie alĩq̃ machinenꝟ. qm̃ cũ sint inhoneste vite pessimi ꝓz sunt moꝛ. ideo possent ciuitatẽ ꝑdere

Ad rõnes añ oppositũ

Ad ꝑmã ꝯcedo ꝙ idẽ cib⁹ q̃ñq̃ nocet alicui coꝛpori. et q̃ñq̃ iuuat ꝑ diuersis tpib⁹ ⁊ q̃ñq̃ nocet de ꝑ accñs ⁊ iuuat de ꝑ se. sic est de elementis policiaꝝ Ad scdam ꝑ idẽ. q⁹ bellũ extrinsecũ iuuat ꝑ accñs ⁊ nocet ꝑ se. Silr̃ de tercia q̃ arguit de excessu Ad quartã dictũ est alĩs quare ois policia cõposita ẽ ex oblicharchia ⁊ democratia. vñ manent fortiter in ea vt dictũ est. Ad q̃ntã cõcedo. ꝙ de ꝑ se q̃ñq̃ sunt vtiles policie ⁊ q̃ñq̃ de ꝑ accidens nociue. vt alĩs dictũ est Ad vltimã dictũ est qualiter ꝓncipatus debeant esse lucratiui ⁊ q̃liter nõ ⁊c.

Estat ãt supuenire democracia ex q̃b⁹ coꝛrũpiꝟ. ⁊ ꝑ q̃ saluari nata est. fere ãt ꝓsilia dictꝫ circa policias sunt. ⁊ q̃ accidit circa regna et tyrãnides. Regnũ q̃dẽ ẽ ꝑm aristocraciã. tyrannis ãt ex oblicharchia extrema cõponitur et democracia Propter qd̃ vtiq̃ et maxime nociua subditis ẽ. veluti ex duob⁹ malis cõpositꝫ. ⁊ trãsgressiones et peccata hñs. q̃ ab ambab⁹ policiꝫ Existit ãt generatio moꝛ ex ꝯtrarijs vtriq̃ monarchiaꝝ Regnũ q̃dẽ em̃ ad auxilĩũ qd̃ a populo epieykes factũ ẽ ꝛ institutuꝟ ꝛex epieykeꝝ ꝑm excessum ꝓtutis vel actionũ q̃ a virtute. vel ꝑm excessum talis generis: Tyrãnus ãt ex populo et multitudine ad insignes. q̃ten⁹ pplus nihil molesteꝟ ab ipis. Manifestũ aũt ex his q̃ ex his acciderũt. fere em̃ plurimi tyrannoꝝ facti fuerũt ex demagogis vt est dicere credibiles facti exercuminari insignes. he q̃dez em̃ hoc mõ ꝓstituerunt tyrannides iã ciuitatib⁹ augmentatis Que ãt añ istas ex regib⁹ trãsgredientib⁹ prima et magis despoticũ ꝓnapatũ appetẽtibus. he ãt ex electis ad ꝓncipales ꝓncipat⁹ Antiquitus em̃ populi instituerũt multi tpis ꝯditores populi ⁊ pspectores. he aũt ex oblicharchijs eligentib⁹ vnũ aliquẽ dñm ad maximos ꝓncipat⁹ Oĩb⁹ em̃ inerat modis hoc ad efficere de facili si solũ voluissent ꝓpter potentiam ꝑsistere his q̃dẽ regalis ꝓncipatus. his ãt eã q̃ honoris velut sydon q̃dẽ circa argum et alĩ tyranni consistant regno existẽte. Qui ãt circa ioniã et falaris ex honorib⁹. panetius ãt in leontinis. ⁊ kipselus in chorinto. et pisistratus athenis. ⁊ dionisius in siracusis. ⁊ alĩ eodẽ mõ ex demagogia Sicut ergo diximus regnũ institutum fuit ꝑm aristocraciã ꝑm dignitatẽ em̃ ẽ vel ꝑm ꝓpriã virtutem vel ꝑm gen⁹ vel ꝑm beneficiũ. vel ꝑm hec et potentiã. Oĩes em̃ cũ bñficiassent vel potẽtes bñficiare ciuitates vel gẽtes adepti sunt honorem hunc. hij q̃dẽ ꝑm bellũ ꝓhibentes seruire sicut Lodrus. hi ãt liberãtes sicut cyrus: vel cũ instituissent vel acq̃uissent regionẽ. sicut lacedemonioꝝ reges et macedonũ ⁊ molutiorum Vult em̃ rex eẽ custos. vt q̃ quidẽ possidẽt substantias nihil iniustũ patianꝟ. populꝰ aut nullã sustineat iniuriã. Tyrãnus aũt sicut dictũ est sepe ad nihil cõmune respicit nisi ꝓprie vtilitatis

gratia. Est aũt intentio tyrannica q̃dem quod delectabile. regalis aũt quod bonum. propter quod et supgressionũ que quidem pecuniarum tyrannice. Que ad honorem regales magis. et custodia regalis quidem ciuilis tyrannica aut per extraneos. Quot aũt tyrannus habeat mala et que oligharchie et que democracie. Manifestũ aũt ex oligharchia quidem eo q̃ finis sit diuitie Sic em̃ solum et pmanere necessariũ custodiã et delicias ⁊ multitudini nihil credere propter quod et oblatõnem faciunt armorũ et suspectam habere turbam. et a munitõne repellere et demorari in domo. Cõmune aũt est ambiz et oligharchie et tyrannidis. Ex demo/cracia aũt et oppugnare insignes et corrũpere occulte et manifeste et fugare tanq̃z ptra machinantes et impeditores aduersus pncipatꝰ. Ex his em̃ accidit et insidias fieri. his q̃dẽ principari volentiby ipis. his aũt nõ volentiby. Under periandri ad chrasibulũ psilium fuit excedẽtiz spicaz auulsio quasi oportunũ: sic semp excedẽtes ciuium pimere. Sicut ergo fere dictum est transmutationũ ipa pncipia oportet putare circa policias esse et circa monarchias. ppter inusticiam em̃ et ppter timorẽ et propter ptemptuz multi subditoz insurgũt aduersus monarchias. Inusticie aũt maxime ppter iniuriam aliquando aũt et ppriox spoliatõem. Sunt aũt et fines ĩdem quemadmodũ ibi et circa tyrannides et circa regna. Magnitudo em̃ diuitiaruz et honoris existit monarchis que desiderãt oẽs Insurrectionũ aũt be q̃dem ad corpus fiũt pncipantiũ. be aũt ad pncipatum. Que quidẽ ergo propter ptumeliam ad corpus. Cõtumelia aũt existente multaz ptium quelibet ipsarum fit causa ire: Iratoz aũt fere plurimi punitõis gratia insurgunt. sed non excellentie velut que pisistracidoz quidem propter ppulsasse armodiũ sororem et illusisse armodio. Armodius quidẽ em̃ propter sororem aristogiton aũt propter armodium. Insidiati autem sunt et periandro ei qui in ambrachia tyranno. quia simul bibens ipe cum pueris interrogauit ipe suã exipo pregnantes sunt. Que autem philippi appansano quia permisit contumeliam pati ipsum sup iaculo. et que ambiti parui ypodedra. quia insultauit ad staturam ipius let que eunuchi euagora ciprio Quia em̃ mulier recusauit filium ipius occidit tanq̃z ptumeliam passus. Multe aũt insurrectõnes facte sunt. et propterea q̃ aliqui monarchaz in corpus verecundiam fecerũt velut et que crathei ad archelaum semp em̃ grauiter se habebat ad colloquium. Quare sufficiẽs et minor fuit occasio. propterea q̃ filiarũ nullaz dedit regie. cum promisisset ipi sed porem quidem detinens a bello aduersus firram et arrabiũ dedit regie elimeias. Juniorem autem filio ambite existimans. sic vtiq̃z illum nihil deferre et eum qui ex cleopatra. sed abalienatõis principium extitit graviter ferre adueneralem gratiam. Cum insurrexerit autem et ellanocrates lapisseus propter eandem causam tanq̃z enim vtens statura ipius non deduxit spõdens ppt contumeliam. et non propter amatiuam concupiscentiam putauit esse factam colloquutõnem Pirron autem et eraclides amikotin perimerunt patri supplicium inferentes. Adamas autem discessit a chotio. quia puer existẽs excisus fuit ab ipo tanq̃z iniuriã passus. Multi autẽ et ppterea q̃ in corpus afflicti fuerunt pcussionibus irati. hi q̃dẽ destruxerũt. hij aũt inuaserunt tãq̃z iuriã passi. ⁊ ea q̃ circa pncipatꝰ ⁊ regales potẽtatus. velut in mitilena megades pentrali das circũstãtes ⁊ ꝑberãtes cormes insurgẽs cũ amicis peremit. et posteriꝰ sinerdes penthilon cũ plagas accepisset. et ab vxore extractus per

emit. et insurrectionis archelas dechãnichus dux fuit exacerbãs insurgẽtes ꝑmus. Cã autẽ ire qꝛ ipm tradidit flagellandũ euripedi poete. Euripedes aũt infremuit cũ dixisset ipse aliq̃d aduersus fetorẽ oris. ⁊ alij aũt multi ꝓpter tales cãs. hi q̃dẽ ꝑempti sunt. hi ãt insidias passi sunt. Silr aũt ⁊ ꝓpter timorẽ. vnũ em̃ erat aliq̃d hic causaꝝ. sicut ⁊ monarchias. velut xerarthaphanes timẽs criminationẽ q̃ circa dariuꝫ qꝛ suspendit cũ non iussisset xerxes. sed putãs indulgeri tanq̃ nõ memorantẽ ꝓpt cenã. Hic aũt ꝓpter ꝯtemptũ. sicut sardanapallũ videns q̃dem ꝑcutientẽ se cum mulieribꝫ. Si vero hic fabulantes dicũt: si autez nõ de illo sed de alio erit vtiq̃ hoc veꝝ ⁊ dionisio posteriori. Dyon aũt insurrexit ꝓpter despectionẽ videns ciues sic se habẽtes ⁊ ipm semꝑ ebriũ. Et amicoꝝ q̃dam aũt insurgunt ꝓpter despectionẽ. propter confidere em̃ ꝯtemnũt tanq̃ oblituri ⁊ putantes posse obtinere ꝑncipatuꝫ mõ quodã ꝓpter cõtemnere insurgũt tanq̃ potẽtes et cõtemnẽtes periculũ ꝓpter potentiã inuadunt de facili sicut ducẽtes exercitus monarchias. sicut cyrus astiagi ⁊ vitam cõtemnens ⁊ potentiã ꝓpter potentiã q̃dem inoperosam fuisse ipm autẽ deliciari et sentes de tracia amadoco existens dux exercitus. hi aũt ⁊ propter plura hoꝝ insurgunt puta ⁊ despicientes ⁊ ꝓpter lucrum. sicut ariobarsanẽ mitridates. Maxime aũt propter hanc causam inuadunt. Qui q̃dem natura audaces ⁊ honorẽ habent bellicum a monarchis virilitas em̃ potentiã habẽs audacia est ꝓpter quas ambas tanq̃ de facili ꝑualituri faciũt insurrectiones. Eorum aũt qui ꝓpter amorẽ honoris insurgũt est alius modus cause ꝑter dictas prius. Non em̃ sicut q̃dam tyrannos inuadunt vidẽtes lucra magna ⁊ honores magnos existentes ipis. sic ⁊ eoꝝ qui ꝓpter amorẽ honoris insurgunt. vnusquisq̃ preeligit periclitari. Sed illi q̃dam ꝓpter dictam causam. hi autez ac si vtiq̃ alia aliqua fieret actio singularis et propter quam nominati fierẽt alijs ⁊ noti: sic et monarchas inuadũt nõ possidere volẽtes monarchiã sed gloriã. sed cum paucissimi numero sunt ꝓpter hanc causam impetũ faciẽtes Supponi em̃ oꝑtet nihil curare de eo quod est saluari si debeat ꝑualere in actione. Quibꝫ assequi quidẽ oꝑtet dionis estimationẽ. non facile aũt ipsam adesse multis. Ille em̃ cũ paucis militauit aduersus dyonisiuꝫ sic habere dicẽs. q̃ vbicunq̃ possit ꝓcedere sufficiẽs sibi tantũ participare actionis: veluti si modicũ inuasisset terraꝫ mox accideret mori: hãc bene habere sibi mortem. Corrũpitur autẽ tyrãnus vno q̃dem mõ sicut aliaꝝ policiaꝝ vnaqueq̃ ab extrinseco. si cõtraria aliqua sit policia valẽtior. Consiliari q̃dem em̃ palam q̃ existit ꝓpter cõtrarietatẽ electionis que aũt volũt potentes agũt om̃es. Cõtrarie autẽ policie demos q̃dem tyrannidi ꝯm hesiodũ. sicut figulus figulo. Etem̃ democracia vltima tyrannis est. Regũ aũt ⁊ arestocracia ꝓpter cõtrarietatem policie. ꝓpter qd̃ lacedemonij plurimas dissoluerũt tyrãnides. ⁊ syracusani ꝑ tꝑe quo politizabant bene. Aliqñ aũt ex seipsa qñ q̃ ꝑticipant seditõnes fecerũt. sicut qui circa gelonẽ ⁊ nunc q̃ eoꝝ qui circa dyonisiũ. Ex q̃dem gelonis thrasibulo ieronis fratre filiũ gelonis abducẽte ⁊ ad delectatões excitãte vt ipe ꝑticiparet. Familiaribꝫ aũt cõgregatis ne tyrãnis om̃ino dissolueret. sed thrasibulus Cõgregati aũt ipsoꝝ tanq̃ tempus hñtes eiecerũt om̃es ipsos. dyonisium aũt dyon aggressus curator existẽs ⁊ assumens populũ illũ eijciens peremit Duabꝫ autẽ existentibꝫ causis ꝓpter q̃s maxime insurgũt cõtra tyrãnides. scꝫ odio ⁊ ꝯtẽptu. Alterũ q̃dem hoꝝ oꝑtet existere

tyrannis scz odium. Ex cõtemptu aũt fiũt mul te dissolutões. signũ aũt eoꝝ q̃dem em̃ q̃ acqui sierũt plurimi ꝯseruarũt p̃ncipatꝰ Qui aũt sus ceperunt mox vt est dicere perimit oẽs. fruitiue em̃ viuẽtes facile ꝯtẽpnendi fiũt ⁊ multas op/ tunitates dant insurgẽtibꝰ Partẽ aũt quandã odij ⁊ iram oportz ponere. mõ em̃ quodã earũ dẽ actionũ cãfit. Sepe autẽ ⁊ magis operosa q̃ꝫ odiũ robustius em̃ iosurgũt ꝓpterea ꝙ non vtiť rõcinatione. passio aũt maxime significat furoribꝰ assequi ꝓpter iniuriã ꝓpter quã cãm pi sistracidoꝝ dissoluta est tyrãnis. ⁊ multe alioꝝ sed magis odiũ. Jra q̃dem em̃ cũ tristicia adest quare nõ facile rõcinari. Jnimicia aũt sine tri/ sticia. vt aũt in summa est dicere q̃tcũqꝫ causas diximus oblicharchie intꝑate ⁊ vltime ⁊ demo cracie extreme tot ⁊ tyrãnidis ponendũ Etem̃ he existunt entes diuisibiles tyrannides. Reg nũ aũt ab extrinsecis q̃dem minime corrumpiť ꝓpter quod ⁊ multi tꝑis est. ex seip̃o aũt pluri/ me corruptões accidũt. Corrumpiť autem ꝑm duos modos. vno q̃dem seditiõem facientibꝰ his q̃ ꝑticipant regno. alio aũt mõ magis tyrã nice tẽptantibꝰ gubernare. qñ exigerint esse do mini pluriũ ⁊ p̃ter legem. Non autem fiunt ad huc regna nũc. sed si fiãt monarchie ⁊ tyranni des magis ꝓpter regnũ q̃dem esse volũtarium principatũ. dñm aũt maioꝝ ⁊ ꝓpter multos eẽ siľes ⁊ nullũ differentẽ tm̃ vt corrñdeat ad mag nitudinẽ ⁊ dignitatẽ p̃ncipatus. Quare ꝓpter hoc q̃dẽ nõ ꝑmanent volũtarij. Si aũt ꝑ frau/ dẽ aliq̃s p̃ncipatur vel ꝓpter violentiã. iã hoc videť tyrãnis esse. Jn his aũt q̃ ꝑm genus reg nis ponere. oꝑtet tñ corruptiõis cũ his q̃ dicte sunt. ⁊ qđ est fieri multos facile cõtẽptibiles. et hoc qđ est potentiã nõ possidẽtes tyrannicã. sꝫ regalẽ honorẽ iniuriari Faciľ em̃ fieret dissolu tio. nõ volentibꝰ em̃ mox nõ erit rex sꝫ tyrãnus et nõ volentiũ. Corrũpunť q̃dem igiť monar/ chie ꝓpter has ⁊ alias tales causas

Aluantur autem palam vt simpliciť qui/ dem esse dicere ex cõtrarijs Ut autẽ ꝑm vnũquodqꝫ eo ꝙ est regna q̃dez ducere ad mo derantius. Quanto em̃ paucioꝝ fuerint domi ni ampliori tẽpore necessariũ manere oĩm p̃n/ cipatũ Jpsi em̃ ⁊ fiunt minus despotici ⁊ mo/ ribus eque magis ⁊ a subditis inuideť eis mi/ nus. Propter hec em̃ et circa moloctos multo tꝑe regnũ ꝑmansit. ⁊ quod lacedemonioꝝ Pro pterea ꝙ a principio in duas ꝑtes diuisus fuit p̃ncipatus: ⁊ rursus theopompo moderãte. et in alijs instituẽte eforoꝝ principatũ: a potesta te em̃ auferẽs auxit tẽpore regnũ. Quare mõ q̃ dam fecit nõ minus sed maius ip̃m. Quod q̃/ dem et ad vxorẽ aiunt respondisse ip̃m que di/ xerat. Sed nihil verecundať minus regnũ tra dens filijs q̃ꝫ ipse a patre acceperit. Nõ oportz hoc dicere trado em̃ diuturnius. Tyrannides aũt saluanť ꝑm duos modos ꝯtrarijssimos. q̃ rum alter est q̃ traditus est ⁊ ꝑm quem dispen sant plurimi tyrannoꝝ principatũ. hoꝝ autem multa aiunt instituisse periandrum corinthiuz multa aũt talia est accipere ⁊ a principatu per/ sarũ. Sunt aũt ⁊ olim dicta ad saluationez vt possibile est tyrannidis excellentes perimere et sapientes destruere. ⁊ neqꝫ cõmunicationes si nere. neqꝫ sodalitatẽ. neqꝫ disciplinã neqꝫ aliud nihil tale. sed omnia cauere. Unde ꝯsueuerũt fieri due sapientie ⁊ ꝑsuasio. ⁊ neqꝫ scholas ne/ qꝫ alias collectiones ꝑmittere fieri vacatiuas. et omnia facere ex q̃bus q̃ꝫ maxime ignoti inui cem erunt om̃es. Noticia em̃ fidẽ facit magis et ad inuicẽ Et prefectos populi semꝑ palã esse cõmorari circa ianuas. Sic em̃ minime vtiqꝫ latebit q̃d agunt. et deprehendere si assuefiant modicũ sꝑ seruientes ⁊ alia q̃cunqꝫ talia persi/

ca ⁊ barbara tyrãnica sunt omnia em̃ idẽ pñt et
tẽptare nõ latere q̃cunq; extiterit q̃s dicens vel
agens subditoꝝ sed esse attẽtos velut circa sira
cusanos vocate potagogides ⁊ audiẽtes auri/
bus quos misit ieron vbi fuerit aliq̃ ꝯgregatio
et collectio. Cõfident em̃ minus timẽtes tales
et si cõfidant latebũt minus. ⁊ criminare inui/
cem ⁊ ꝯturbare. ⁊ amicos cũ amicis. ⁊ populũ
cũ insignibꝫ. ⁊ diuites cũ se ip̃is. ⁊ pauꝑes face
re subditos tyrannicuꝫ. q̃tenus neq; custodia
alat̃. ⁊ occupati circa q̃tidiana nõ vacãtes sint
ad machinandũ. Exemplũ aũt huius tyranni
des q̃ circa egiptũ ⁊ anathemata psellidaruꝫ et
olimpij edificatio a pisistratibꝫ ⁊ eoꝝ qui desa/
mo opa multi imperij. Om̃ia em̃ hec pñt idem
scꝫ nõ vacationẽ ⁊ penuriã subditoꝝ. Et illatio
vectigaliũ. velut in sera cusis In quinq; em̃ an
nis sub dionisio substantiã omniũ inferre acci
dit. Adhuc aũt ⁊ belloꝝ procurator tyrannus
vt vtiq; sine vacatione sint etiã ꝑmaneãt in in/
digentia p̃sidis existẽtis: ⁊ regnuꝫ q̃dem saluat̃
per amicos. Tyrannicũ aũt maxime discrede/
re amicis tanq̃ volentibꝫ quidem om̃ibus po
tentibꝫ aũt maxime. Et adhuc que circa demo
craciã fiunt vltimã tyrannica sunt om̃ia ⁊ gyne
kocracia circa demos vt annũcient contra vi/
ros ⁊ seruoꝝ remissio ꝓpter eandẽ causam. ne/
q; em̃ machinant̃ serui ⁊ mulieres cõtra tyran
nos gaudentes quia necessariũ beniuolos esse
et tyrãnidibus ⁊ democracijs. Et em̃ demus
vult esse monarchus. propter quod ⁊ adulator
apud vtrasq; est honoratus. apud demos qui/
dem demagogus Est enim demagogus demi
adulator. Apud tyrãnos aũt qui humiliter col
loquũtur. quod q̃dem est opus adulatiõis. Et
em̃ propter hoc penithosilon: id est maloꝝ ami
cus est tyrannus. adulatõeꝫ em̃ recipiẽtes gau
dent. Hoc em̃ nullus itaq; faciet sensuꝫ habẽs
liberum. Sed amant qui epieikes si non adu/
lentur ⁊ oportuni maligni ad maligna Clauo
em̃ clauus sicut prouerbiũ. ⁊ nullo gaudere ve
nerabili neq; libero tyrannicũ ipsum em̃ esse so
lum vult tyrãnus. Qui autẽ extra venerabilis
et liberalisans aufert excellentiã et quod despo
ticũ tyrãnidis Odiuntur ergo quemadmoduꝫ
dissoluentes principatũ ⁊ vti cõuiuijs et ꝯdiu
turnalibus extraneis magis q̃ ciuilibus tyrã
nicum. tanq̃ hos q̃dem aduersarios hos autẽ
non cõtrariantes. hec etiã ⁊ talia tyrannica q̃/
dem ⁊ saluatiua principatus. nihil autẽ deficit
malignitatis. sunt autez vt est dicere om̃ia hec
cõprehensa tribus spẽbus. Coniecturat enim
tyrãnus tria. vnũ q̃dem vt modica sapiant sub
diti. nulli em̃ vtiq; pusillanimis insidiabit̃ Se
cundũ aũt vt discredant inuicẽ. Non dissolui/
tur em̃ ꝑus tyrãnis anteq̃ credãt aliqui sibijp
sis: ꝓpter quod ⁊ epieikes aduersant̃ tanq̃ no
ciuis ad principatũ. non soluꝫ propter ea q̃ nõ
volũt subijci despotice. sed ⁊ quia fideles sunt.
seipsis et alijs. et quia non produnt neq; seip/
sos neq; alios. Terciuꝫ autem impossibilitas
negocioꝝ. nullus enim manũ mittit ad impos
sibilia. Quare neq; tyrãnidem dissoluere nõ ex
istente potentia. ad quos quidem ergo reducũ
tur volita tyrannoruꝫ. Isti tres existunt entes.
Omnia em̃ vtiq; reducet q̃s tyrannica ad has
ipotheses. hoc q̃dem vt non credent inuicem.
hoc autem vt nõ possint. hoc autem vt parum
sapiant. Vnus quidem ergo modus per quez
fit saluatio tyrãnidibus talis est. Alius autem
ecõtrario dictis habet curam. Est aũt accipe/
re ipsam ex corruptiõe regnoꝝ. sicut em̃ vnus
modus corruptionis regni facere magis tyrã/
nicũ principatũ sic tyrãnidis saluatio facere ip
sam magis regalẽ vnius seruãte in solũ poten
tiam vt principent̃ non solũ volentibꝫ. sed ⁊ no

lentibus Procedens em̄ ⁊ hoc protēdit et tyrā
nisare. sed hoc q̄dem sicut ⁊ suppositionē oꝑtet
manere: Alia aūt hoc q̄dem facere. hoc autē vi
deri. simulantez qd̄ regale bñ. Primo q̄dem vt
videat̄ curare cōmunia neq; expendat gratuita
talia in quibus multitudines moleste fuerant
quando ab ip̄is quidem accipiūt operantibus
et laborantib; assidue. dant autem meretrici/
bus ⁊ extraneis ⁊ artificib; copiose. Rationez
que reddat acceptoꝝ ⁊ expensaꝝ qd̄ q̄dem iam
fecerūt q̄dā tyrānoꝝ. sic em̄ vtiq; q̄s dispēsans
economus sed non tyrānus esse videbit̄. Non
oportet autez timere ne forte deficiat pecuniis
dñs existens ciuitatis. sed extorquentib; tyran
nus a demo. Et expēdit hoc magis q̄ derelin
quere cū cōgregauerint. Minus em̄ vtiq; qui
seruant insilient reb;. sunt aūt tyrāno q̄ seruant
terribiliores egredientib; a populo quā ciuib;
hi q̄dem em̄ cuz peregrinant̄. hi aūt subsistunt
Deinde introitus et oblationes oportet videri
colligere dispensationis gratia. ⁊ si aliquando
oportunū fuerit vti ad bellicas oportunitates
Uniuersaliter aūt exhibere seip̄m custodē ⁊ ca
merariū tanq̄ cōmuniū sed nō tanq̄ proprioꝝ
et videri nō seuus sed reuerēdus. Adhuc autē
talē vt nō timeant occurrētes. sed magis vere/
cundent̄. Hoc tñ adipisci nō facile nō existentē
facile ꝯtemptibilē. ꝓpter qd̄ oꝑtet ⁊ si nō aliaꝝ
virtutū curā habeat. tñ politice ⁊ opinionē effi
cere de se ip̄o talē. Adhuc aūt non solū ip̄m vi
deri nullū subditoꝝ iniuriantē neq; iuuenē ne/
q; iuuenculā. sed neq; aliuz nullū eoꝝ qui circa
ip̄m. Sil'iter aūt hic ⁊ habere vxores familia/
res. ad eas q̄ alioꝝ tanq̄. ⁊ ꝓpter vxorū iniuri/
as multe tyrānides perierūt ⁊ circa fruitiones
corꝑales contrariū facere q̄ nūc q̄dam tyrāno
rum faciūt. Nō em̄ solum mox diluculo hac fa
ciunt. ⁊ cōtinue multis dieb;. sed ⁊ videri aliis
volunt hoc sic operātes vt tanq̄ felices ⁊ bea/
tos admirentur. Sed maxime q̄dem modera
tos esse talib;. si aūt nō tunc videri aliis diffu/
gere. Neq; em̄ facile inuasibilis neq; facile cō/
temptibilis qui sobrius. sed qui ebrius neq; q̄
vigil sed dormiēs. Contrariūq; faciendū olim
dictis fere omnibus. Preparare em̄ oportet ⁊
ornare ciuitatem tanq̄ procuratorē existentem
et nō tyrannū. Adhuc autē que ad deos videri
semꝑ in studio habentē differēter. minus enim
timent pati aliq̄d iniquū a talibus. sed deico/
lam putant esse principē ⁊ curare de diis et ma
chinantur minus tanq̄ habeat ꝓpugnatores
etiā deos Oꝑtet aūt sine insipientia videri talē
bonosq; circa aliq̄d factos honorare. ita vt pu
tent̄ nunq̄ honorari magis a ciuib; sue legis
existentib;. ⁊ tales q̄dem honores distribuere
ip̄m. Supplicia aūt ꝑ alios principes et preto
ria. Cōmunis aūt custodia om̄is monarchie
nullū virū magnū facere. sed si q̄dez plures. ser
uabunt em̄ inuicem. Si aūt forte aliquē opor
teat facere magnū nequaq̄ ſm morē audacem
Maxime em̄ inuasiuus talis mos penes om/
nes actiones. Et si a potētatu aliquē videatur
dimittere. gradatim hoc agere ⁊ nō totā simul
auferre potestatē. Adhuc aūt omniū q̄dem in/
iuriā ꝓhibere. precipue aūt duas. eam scz q̄ in
corpus flagellationē. ⁊ eam que in etatez. Ma
xime aūt hanc faciendū reuerentiā circa ama/
tores honoris. eam q̄dez em̄ que ad pecunias
minorationē amatores pecuniaꝝ ferunt graui
ter. eam aūt q̄ ad inhonoratōem amatores ho
noris ⁊ epyeikes hoīm. ꝓpter qd̄ q̄dez bene vti
oportet talib; aut supplicia videri faciente pa/
trie ⁊ nō ꝓpter impēsionē Eas āt q̄ ad etatē col
latōes ꝓpter amatiuas cās. sz nō ꝓpter potesta
tē. Totalit̄ em̄ reputatas in honoratiōes redi
mere maiorib; honorib; Inuadētiū āt ad cor/

poris differētiā hi maxime terribiles et indigēt custodia ampliori q̄cunq; nō eligūt acq̄rere viuere cuz eā perimerint. ꝓpter qd̄ maxime oꝑtet vereri putātes iniuriā pati aut ip̄os aut eos q̄rū curātes existūt. Nō parcūt em̄ sibijp̄is qui ꝓpter furorē inuadūt. sicut ⁊ eraclitus dixit dicens difficile esse cū furore pugnare. aīe em̄ p̄ciū fieri. Qm̄ aūt ciuitates ex duabꝫ ꝑtibꝫ ꝯstitute sunt ex egenis honoribꝫ et opulētis Maxime aūt vtrosq; oꝑtet existimare saluari propter principatū ⁊ alios ab alijs iniustum pati nihil Quicūq; aūt fuerint valētiores hos ꝓprios facere maxime p̄ncipatus. Qd̄ si hoc extiterit rebus neq; seruoꝝ liberatōem neq; facere tyrannū neq; armoꝝ oblationē Sufficiēs em̄ altera opposita ad potentiā vt valētiores sint insurgentibꝫ. Suꝑfluū aūt dicere ꝑ singula taliū. intentio em̄ manifestata qꝛ oꝑtet nō tyrānicū sed economū ⁊ regalē videri eē subditis. ⁊ non suimet curantē. sꝫ ꝓcuratorē ⁊ mediocres vite ꝓsequi nō excellētias. Adhuc autē insignes q̄dem afferri q̄dē multos demagogisare. Ex his em̄ neccāriū nō solū p̄ncipatū eē pulcriorē ⁊ magis zelabilē q̄ꝫ ꝙ meliores p̄ncipent̄ ⁊ nō humiles neq; odio habitū ⁊ timori ꝑseuerare. sed ⁊ p̄ncipatū esse durabiliorē. Adhuc aūt ip̄m disponere ꝑm morē vel bn̄ ad virtutē vel semibonuz exn̄tē. ⁊ nō malignū sed semimalignū. Eq̄dem oībꝫ policijs paucioris tp̄is sunt oblicharchia et tyrānis Plurimo em̄ tp̄e fuit q̄ circa sikionē tyrānus q̄ orthagori pueroꝝ ⁊ ip̄ius orthagori: ꝑmāsit em̄ ip̄a annis centū Huius aut cā qꝛ subditis vtebant̄ moderate et in multis legibꝫ ꝑuiebāt. Et qꝛ bellicosus fuit clistenes non fuit facile ꝯtēptibilis ⁊ q̄ntū ad multa curis demagogisabāt. Dicit̄ ḡ clistenes rn̄dentē de victoria ip̄m qūo coronauit: Quidā em̄ aiūt eē imaginē eius (q̄ iudicauit) sic statuā q̄ in foro sedet Aiunt aūt in pisistratū aliqn̄ sustinuisse sententiā cū esset vocatꝰ ad ariopagū. Scd̄a aūt circa corinthū q̄ kipselidoꝝ Etem̄ hoc ꝑseuerauit annis septuagīta tribꝫ ⁊ mēsibꝫ sex. kipselus q̄dē em̄ tyrānisauit annis trigīta. periādrus aūt q̄draginta q̄ttuor. psalmiticꝰ aūt q̄ gordie annis tribꝫ. Cāe aūt eedē ⁊ huiꝰ. kipselus em̄ q̄dē demagogus erat ⁊ a p̄ncipio ꝑmāsit sine armorū custodia. Periādrus aūt fuit q̄dē tyrānicus sed bellicosus. Tercia aūt q̄ pisistracidoꝝ athenis nō fuit autē ꝯtinua. bis em̄ fuit pisistratus tyrānisans ita vt ⁊ in annis trigīta tribꝫ. decē ⁊ septē annis. hoꝝ tyrānisauit Pueri aūt decē ⁊ octo. q̄re oēs āni fuerūt trigīta ⁊ q̄nq; Reliquarū āt q̄ circa geronē ⁊ gelonē circa syracusā Nō aūt ꝑmāsit ip̄a multis annis. sꝫ oēs duobꝫ deficiētibꝫ de viginti. Gelon em̄ q̄dē septē ānis tyrānisauit. octauo vitā finiuit. Decē āt ierō thrasibulus āt vndecīo mēse excidit. Multe āt tyrādes pauci tp̄is fuerūt oēs penitꝰ. Que q̄dem ḡ circa policias ⁊ q̄ circa monarchias ex q̄bꝫ corrumpunt̄ ⁊ iteꝝ saluant̄ fere dcm̄ est de oībus.

In policia āt d̄r q̄dē de trāsmutatōibꝫ a socrate. nō tn̄ d̄r bn̄ Optīe em̄ policie ⁊ prime exn̄tis nō d̄t trāsmutatōes ꝓprie: ait em̄ cāz eē id qd̄ ē nō manere aliq̄d. sꝫ in aliquo periado trāsmutari p̄ncipiū eē hoꝝ quoꝝ epitricus fundus q̄nario ꝯiugatꝰ duas armonias exhibet. dicēs qn̄ nūerus diagrāmatis huiꝰ solidꝰ fuerit tanq̄ꝫ natura q̄dā ꝓducente prauas ⁊ meliores disciplīa hoc ip̄m dicēs forte nō male. Cōtingit em̄ eē aliq̄s q̄s disciplinari ⁊ fieri studiosos viros impossibile est. Sed hec q̄dez vtiq; erit p̄pria trāsmutatio eiꝰ q̄ ab illo d̄r optīa policia magꝭ q̄ꝫ aliaꝝ oīm ⁊ eoꝝ q̄ fiūt oīm ⁊ ꝑ tp̄s ꝓpter qd̄ d̄t oīa trāsmutari et qūo nō sil' inceperunt fieri simul trāsmutant̄. velut si die p̄ori an̄ tropicū facta fuerint simul transmutant̄. Ad-

huc aũt ꝓpter quã cãm ex hac in eam q̃ lacedemonioꝝ sit trãsmutatio. Sepius em̃ in cõtrariã trãsmutant oẽs policie quã in eam q̃ ꝓpe. Eadẽ aũt rõ z de alijs trãsmutationibꝫ z lacedemoniẽsi ait trãsmutat in oligarchiam. ex hac aũt in democraciã. in tyrannidẽ aũt ex democracia. z ꝙdem etiã ecõtrario trãsmutantur puta ex demo in oligarchiaꝫ. et magis ꝯ in monarchiã. Adhuc aũt tyrãnidis non ꝺt neꝯ si erit trãsmutatio. neꝯ si nõ erit ꝓpter quã cãm et inequalẽ policiã: huius aũt cã quia nõ facile vtiꝯ haberet dicere Indeterminatũ em̃ q̃m z fm illũ optet z in primã z optimaꝫ. Sic em̃ vtiꝯ fieret ꝓtinuũ z circulus. sed trãsmutatur z in tyrannidẽ tyrãnis. sicut q̃ sikionis ex ea q̃ mironis in eã que Elisthenis. z in oligarchia. sicut q̃ in calcide. q̃ anticleontis. z in democraciaꝫ. sicut q̃ karilan in lacedemonia. et in tharchidone. z in tyrannidẽ trãsmutatio fit ex oligarchia sicut in sicilia fere plurime antiquatũ Jn leontinis in tyrannidez panetij. et in gelanẽ que kleandri z in regio in eam q̃ anezelai. et in alijs ciuitatibꝫ multis. Silr incõueniẽs autem z putare in oligarchiã ꝓpter hoc trãsmutari. qz amatores pecuniaruꝫ z pecuniosi qõ in principatibꝫ. si nõ qz (q̃ multũ excedũt in substãtijs) nõ iustũ putãt equalẽ ꝓticipare per ciuitatem eos q̃ nihil possidẽt cũ bis q̃ possident Jn multisꝯ oligarchijs nõ licet pecuniosuꝫ fieri. sed leges sunt ꝓhibẽtes Jn charchedone autem democratisantes pecuniosi fiũt z sic transmutate fuerũt Jncõueniẽs est em̃ dicere duas ciuitates esse eã q̃ oligarchica diuitũ et pauperum. Quid em̃ hoc magis ꝯ lacedemonica passa est vel quecũꝯ alia vbi nõ oẽs possident eq̃lia. vel non oẽs siliter erant boni viri. Nullo aũt pauperioze facto ꝯ ꝓus nihil minus trãsmutant. Jn demũ ex oligarchia si fiant plures qui egeni. z ex democracia in oligarchiã si valẽtius fuerit qõ opulentuꝫ ꝯ multitudo. et hi ꝙdem nõ curẽt. hi aũt adhibebãt intellectuꝫ multisꝯ existentibꝫ ꝑ que fiũt trãsmutationes nõ ꝺt sed vnã qz ꝓdigi facti vsurarũ fiũt paupe res. vt a ꝓncipio diuitibꝫ exñtibꝫ oibus aut plurimis hoc aũt est falsum. sed qñ ꝙdem ꝓsiduꝫ ꝓdiderũt substãtias innouãt. Oñ aute aliorum nihil fit dirũ z trãsmutant nihil magis vnꝯ in demũ ꝯ in aliã policiã. Adhuc aũt z si honoribus nõ ꝓticipãt z si iniusta patiant vl iniurias seditões faciũt z transmutãt policias Et si non cõsumpserint substãtiã ꝓpter licere sibi qõcũꝯ voluerint facere cuiꝰ cãm eã q̃ valde libera esse dicitur. Pluribꝫ autem existentibus oligarchijs z democracijs tanꝯ vna existente vtraꝯ dicit transmutationes socrates

Queritur Vtrum ad de

mocracias ꝓlongari sit vtile eas moderari. Arguitur q̃ nõ. qz quãto democratici hñt maius dominiũ tanto subijci minus pñt z audent facere rebellionẽ. sed ꝑ hoc ꝓlongat ꝓncipatus. ꝯ ꝛc. Scdo sic. regnũ est maxime durationis ꝓpter suã bonitatẽ z cũ in eo subditi hñt paucuꝫ dominiũ. imo rex principaliꝫ ꝓpter suã bonitatẽ z qõ sibi placet legis hz vigorem. ꝯ ꝛc. Tercio sic. si qstio esset vera etiã expediret principẽ esse silem quasi et equalẽ subditis sed hoc est falsum. qz debet ab ipsis maxime differre ꝯ ꝛc.

Quarto sic. nã cautele tyrãnice sunt ad oppositũ. qz ipse suos subditos maxime oppimit. ꝯ saltẽ talis moderatio nõ expedit in ꝓncipe tyrãnide Quinto sic. rex est vt pater policie. ꝯ sicut ꝓncipatus nõ debẽt moderari ira nec ꝓnciparus regalis. ꝯ ꝛc. Sexto sic. necesse est esse multitudinẽ principatuũ in populo. sed expedit regẽ esse sup oẽs ergo policia regalis nõ ꝺz limitari. sed potius augeri z dilatari. et ꝑ ꝓns questio falsa. In oppositũ arguit ꝑ ꝑm qui hoc ponit exꝑsse quo ad tyrannidẽ z statim post subiungit q̃ vnus modus saluãdi siꝫis est dicto. scz moderando eã vt dcm̃ est de democracia. qm̃ monarchia est principatus in quo ꝓncipat vnicus. iuxta nois interꝑtationẽ. ꝺz em̃ a monos qõ est vnum z archos ꝓnceps. idcirco sub se cõtinet duas spẽs. scz duo genera. scz regnũ qõ est optimũ et tyrannidẽ q̃ est pessima. In hac qstione erũt tres articuli. Jn ꝓmo videbit de regno z eius ꝓlongatõne. Jn secũdo de tyrannide Jn 3o erũt dubia ad recolligendũ aliq̃ puncta que ꝑhs tangit. Quantũ ad primũ articulũ

Sciendum primo

Qꝺ in qualibet monarchia reqritur in ꝓncipe scia z cũ hoc vera virtus z simulata. Qꝺ reqrant ista duo in rege parz

qꝫ rex hꝫ tractare ⁊ ꝓcedere in arduis causis. ad has aũt multũ ꝑdest scia vt notũ est. Item ipe hꝫ tractare cum extraneis q̃ forte nõ intelligũt suũ ꝓpriũ idioma. ideo expedit eũ esse scientificũ. Nã melius ꝑt ⁊ ꝑmptius tractare cum talib⁹ si ipos intelligat ꝯ̃ si ꝑ interpositã ꝑsonam ⁊ ꝑcuratorẽ cũ eis loq̃r. Et ꝓpter hoc scripsit q̃ dam imperator romanus cuidã regi francie. q̃ rex sine litteris est velut asinus coronatus. Q̃ aũt in ipo req̃ratur ꝓdentia ꝑz. qꝫ ipe hꝫ dirigere suos subditos in finẽ politicũ ⁊ reordinare delicta. et ꝑmiare benefacta. officia distribuere. et generaliter oĩa alia negotia tractare. ista aũt nõ ꝑñt sine ꝓdentia politica tractari. vt satis ꝑz. g̃ notabile vez. Probat etiã de tyrannide. nam tyrannis est ꝑra naturã et pessima policia. g̃ maior req̃ritur scia et cautela ad manutenendã ipam in eẽ ꝯ̃ alia quã aliã. cũ magis (ꝯ̃tum est de se) in corruptionẽ declinet et in nõ esse. g̃ req̃ritur tam ꝓdentia vera ꝯ̃ ficta in rege. g̃ notabile vez. Ex quo ꝑz q̃ tunc hõ habilis est et nõ añ ad ꝑncipandũ regulariter qñ mens ipi⁹ expiat surdis inclinatoĩb⁹ ad bonũ ꝓpriũ et in ꝑiudiciũ bono cõi. Ex q̃ ꝑz. q̃ nimia carnalitas. hoc est inclinatio ad se et ad suũ genus (q̃ ꝑt ꝓcipi ex hoc q̃ ꝓponit indigniorẽ digniori) est tyrannica ⁊ multum detestanda in hoie habente officium cõmune vel publicũ.

Sciendũ scdo q̃ in ꝑncipe req̃ritur potentia sup⁹ suos subditos. vt alias dictũ est. ⁊ qꝫ q̃libet potẽtia ẽ nulla ꝓter potentiã ꝑmi ꝑncipis nature. ideo necesse est policiam regis esse limitatã seu moderatam ab ea. et qm̃ illa respicit duo. scz potentiã subditoꝝ et etiã leges policie. iõ circa ista dz moderari quo ad ꝓmũ sic q̃ sit vnoꝝ q̃ potentioꝝ et q̃libet possit punire. tñ dz eẽ min⁹ potes cõitate. qñ si eẽt potentior tota cõitate esset timendũ q̃ forte vellet eã oppimere excessiue. et talis faciliter ꝓpocat hoiem ad malũ. Etiã ꝑncepts nõ ꝑt habere totam auctoritatẽ nec tñ dñium sicut tota cõitas. vt alias dictũ est. nec cõitas ꝑt illũ auctoritate ꝑuare vel eũ in ꝑsonam ꝑuatã trãsferre. qꝫ nõ est capax. et hoc etiam repugnat nature talis dominij. g̃ ꝓportionaliter in ꝑncipe nõ dz eẽ tanta potestas sicut in tota cõitate. Tyrann⁹ ꝓpo vult eis dñari et eẽ sup⁹ ipos. ⁊ sp vult ꝑ potentiã regere suũ ꝑncipatũ et nõ ꝑ leges. Rex ꝓpo vult oppositũ qꝫ regendo innitit legib⁹ Sz ꝓtra. qꝫ rex dñatur volũtarie ⁊ etiã lege positiua. et innitit illi tã ꝯ̃ in q̃ residet potestas policie. sicut ipe politic⁹ innitit legi nature. g̃ notabile falsum. Rñsio rex dz volũtarie dñari. nõ tñ sic q̃ possit ad volũtatẽ suã oĩa disponere. sz poti⁹ illõ volũtarie referr ad subditos q̃ volũtarie ei subijciunt ꝓpt bonitatem sui regis. vel etiã volũtarie q̃ ad illa q̃ non ꝑñt legib⁹ determinari. et h̃ intelligẽdo de voluntate recte regulata fm iudiciũ rõis. Et cũ dz lex positiua sibi innitit. dico q̃ ꝑncipalius innitit toti policie. sz si sibi innitat h̃ ẽ ꝯ̃tũ ipe est quasi executor legis nature. et ideo ꝑncipali⁹ legi nature innitit. et ergo nõ dñatur lege etiã positiua

Sciendũ tercio q̃ antiq̃tus reges ꝓferebant fm triplicem excessum. scz fm excessum in bñficijs. scz cũ aliq̃ defendebãt ciuitatẽ ab hostib⁹ vel eis fecerãt aliq̃ bona et regno digna. ꝓpt h̃ ꝺt pbus sic. cũ oẽs beneficiassent aut potẽtes essent bñficiare ciuitates. tũc honorẽ scz regalem adepti sunt. Preferebant insup ꝓpt excessum in ꝑture. ⁊ potissime in ꝑture politica. qꝫ cũ aliq̃ fuerũt virtuosi ⁊ prudẽres tanc ꝯ̃ digni sunt assumpti ad hoc officiũ. Tercio ꝓferebant fm excessum generis virtuosi. nã verisile ẽ ex melioribꝫ meliores generari. idcirco cum aliq̃ gen⁹ fuit diu in moribꝫ approbatũ tũc in ipm trãslata est hec potestas regalis sic q̃ de illo genere sp debẽt in reges assumi.

Sciendum q̃rto q̃ sicut ceteris paribꝫ ꝯ̃to nobilior nobilitas est antiquior tanto est maior. ita q̃ est circumstantia multũ faciens ad nobilitatẽ. ꝓpter q̃ dꝫ alias dictum est. q̃ filij sunt ignobiliores parentib⁹ ꝓpter recessum maiorem a ꝓncipio nobilitatis. Sic ꝓportionabiliter in regno magna ꝓfectio in regno est longa duratio nã multo nobilius est ceteris paribꝫ regnũ esse diuturnius et vnitũ in dominio tã intensiue ꝯ̃ extensiue ꝯ̃ sit econtra ꝓpter q̃ Theopompus vꝝ sue dixit q̃ haberet pudorem de hoc q̃ relinqueret regnũ suũ minoris emolimenti filijs suis ꝯ̃ a patre receperat. Dixit etiã q̃ non oportebat ita loq̃ qꝫ dimittebat diurnius. ꝑ h̃ immens q̃ diuturnitas vel duratio ꝑferenda est emolimentꝫ.

Sciendũ q̃nto. q̃ in moderãdo regnũ vel fortificãdo oportet inspicere ad mores subditoꝝ. Nã ipi possent ee tales q̃ nõ expediret ipm moderari. sz poti⁹ deberet fortificari in casu q̃ ipi essent iabiles ad hoc q̃ regulariẽ regularenẽ siue regerenẽ Nã (vt alias dictũ ẽ) nõ oportet temperare regem oẽs hoies optimo regimine. qꝫ forte nõ sunt capaces. Propt̃ qꝺ dictũ fuit ꝑus q̃ staret bonum ꝑncipẽ regere suos subditos aliqliter tyrannice id est strennue ꝯ̃tũ est ex ꝑte suoꝝ subditoꝝ. nõ tñ seqretur ex hoc eũ esse tyrannũ. imo deberet regnũ in aliã policiã mutare si alia esset nõ bona. q̃m ois ꝑncipat⁹ in plo est ꝓpter bonũ subditoꝝ. oportet ergo faciẽdo moderatiõem vel fortificatiõnem habere ꝓdentiã politicã et non habere corruptam.

Sciendũ sexto q̃ in genere monarchie triplici de cã corrumpunt̃ policie. scz ꝓpter iniusticiã. ꝓemptũ. ⁊ timorem. Propter iniusticiã puta qñ monarcha facit iniusticiã aliqb⁹ suis subditis honorabilibꝫ. seu aliqliter iniurgat in corpe ipis aut aliqb⁹ eoꝝ amicis. nã ꝓpter istã cãm aliq̃ fuerũt a subditis expulsi ab eoꝝ regimine. sicut exemplificat pb⁹ de multis in textu. Scdo. ꝓpt̃ cõemptũ corrumpunt̃ etiã. nã aliq̃ ꝑncipes ꝓpter regimẽ eoꝝ adeo ꝓemptibiles a suis subditꝫ sunt habiti vt ab eis sepe inuadunt̃ ⁊ aliqñ deponunt̃. vt exemplificat pb⁹ de q̃dã in textu q̃ vocabat̃ sardanapallus. q̃ sp erat cũ mulieribꝫ ⁊ ab eis se ꝑmittebat ꝑberari. qꝺ ꝓcipiens q̃dã de subditis suis ipm ꝓtemsit adeo q̃ ꝑsuasit alijs ipm nõ esse dignũ ꝑncipatu. ⁊ sic tandẽ depositus fuit. Exemplificat etiã pb⁹ de Dyonisio. q̃ semp erat ebrius ꝓpt̃ qꝺ ꝓemptibilis factus ẽ apud quendã (q̃ vocabat̃ Dyon) adeo vt conatus fuit eũ oĩb⁹ modis interficere Etiã aliq̃ sunt (q̃ lz habeant potentiam) illa tñ ab eis nõ est operosa. sz magis officiosa. ⁊ tales frequẽter cõtempnunt̃ a ducib⁹ bellorꝫ. vt exemplificat pb⁹ de aliqbus in textu. Et ex sili radice qñq̃ oblicharchiã corrũpi accidit. qm̃ filij diuitũ nimis delicate nutriunt̃ ⁊ sunt inoperosi et effeminati. ꝓpter qꝺ faciliter ꝓtemnunt̃ a filijs paupeꝝ. Tercio corrumpunt̃ monarchie ꝓpt timorẽ q̃ ex timore causat̃ seditio inter ꝓpin ꝓtra suos ꝓncipes et ipos nitunt̃ interficere. Et q̃ ꝑt trahi ꝑ moduz documẽti q̃ nõ est securꝫ ꝑncipib⁹ nimis timeri a suis subditꝫ. ⁊ potissime si tales subditi sint viriles. q̃ tales solent mouere seditiões ꝓtra eoꝝ ꝑncipes. In speali aũt descendendo due sunt cause corruptiõis regni. scz intrinseca ⁊ extrinseca. Extrinseca est ab extraneis inuadẽ

ebus regē et regnū q̄ tū raro corrumpunt ꝓpter istam cām q2 in regno est tanta vnio subditoꝝ ad regē ꝛ iter se vt ibi est summū ꝑsiliū ꝓpter debitā electōem finis et sic raro ꝑt ab extraneis inuadi vel destrui. Ab intrinseco aūt corrūpit regnum. scz qñ ipe rex vsurpat aliquid a suis subditis vltra q̄ decear. q2 tūc tyrānus efficit. sic aliquando cōtingit eos a subditis inuadi et destrui.

Conclusio prima

Qt respondua ad istū articulū scz q ad regnū plongari vtile est ipm moderari. Qt intelligēda ē ista ꝯclusio nisi subditoꝝ malitia obstet Patet ꝓmo ꝑ exēplū adductū de theopōpo. Scdo q2 regnū ꝑ hoc differt a tyrānide eo q ē min⁹ despoticū. Tercio nā ꝓ hoc ē rex iniustioꝝ. q2 sepe reges hñt multa ꝑ vsurpatōem q̄ expediret q eēt moderata ꝛ relaxata ꝛc. Quarto ptz ꝓ hoc. q2 ꝓncipatus est magis volūtarius. qđ multū facit ad ꝓlongatōem ipius. Per ea etiā min⁹ inuidet a subditis. et ꝓ hoc acq̄rit dominiū extensiuus. eo q plures solent ei subesse sicut ꝑz de romanis. q̄ q̄diu fecerūt relaxatiōes et moderatōes auxerūt suū dominiū. ꝛ statim cū fecerunt oppositū aliq̄ ab eis decesserūt vt narrant hystorie

Sz tūc ē difficultas. q̄re g̃ nō seruat illud documētū ex q̄ ē tante vtilitatis. Ad hoc ꝑt assignari multiplr cā Primo em dici ꝑt. q cā ē ꝓpter libidinē dominandi. q̄ rīm inualuit in q̄dā ꝓncipe q nō solū cupiuit regalibus legaliter dñari. sz oib⁹ modis suos oppꝛimere q̄rit q̄b ꝑt. Nō solū etiā nō moderari suū ꝓncipatū. sz ipm oib⁹ modis fortificare. Qt q̄libet talis ꝑt dicere. Sic volo sic iubeo sit. p rōe volūtas. ac si q̄libet vellet deificari. et in hoc decipiunt q̄si oēs ꝓncipes q hoc credētes digni ficare suū ꝓncipatū. q qđ tū fit deterioꝝ et peioꝝ. nā (ꝝm ꝑhm ꝓmo huiꝰ) ꝓncipat⁹ hois ē melioꝝ ꝓncipatu bestie. et ꝓncipat⁹ liberi ē melioꝝ ꝓncipatu serui. Alia cā ꝑt ee q̄ multū accedit ad ꝑdicta. nā ꝓncipes vt in pluribus q̄runt delectatōes ꝛ delicias. Idcirco delectant in oppꝛimendo populū exactionādo ꝛ aggrauādo ipm et ꝓ posse vsq̄ ad speciē bruto ꝝ destruēdo ita vt videantur ab alijs q̄si spē differre. Alia cā ꝑt ee ꝓpter insipientiā ꝓncipū ꝛ ꝑsiliatoꝝ suoꝝ. q̄ nō q̄runt ꝓncipatū moderare. sz quēlibet excessum nō ꝓcipientes ꝑ hoc suum ꝓncipatū corrūpi. imo toto nisu affectāt nō solū habere ꝓncipatū tyrannicū sz etiā potentatū. in q̄ scz ꝓncipis ꝝm potestatē legis peritis nō inuitendo dñat. Alia cā ꝑt ee ꝓpter insipientiā legislatoꝝ. q̄ credētes ponere leges regales posuerūt eas vt tyrānicas ignorātes dram regni et tyrannidis. qđ ē vilissimū inuolentib⁹ ponere leges regales. Isti g̃ posuerunt leges maxime tyrānicas vt qđ ꝓncipi placuit legis haberet vigoꝛē. ꝛ sic dederūt quandā potentiā ꝓncipi tyrānicā. scz supra leges ꝛ totam policiā. Uñ circa hoc ē generalis regula. q̄cūq̄ lex dat ꝓncipi potētiā talē. scz supꝛ leges ꝛ totā policiā ē tyrannica ꝛc. Etiā q̄cūq̄ interꝑtatio ꝓtra bonū cōe ē in fauoꝛē ꝓncipis vel alteri⁹ ꝓsone ꝑuate. ignorātia g̃ legislatoꝝ obuiat ne seruet hoc documentū. ipi em ignorantes finē ꝛ modū regiminis regalis ꝛ legū ipius nō solū nō volunt leges moderatiuas regni. sz ipm q̄tum ꝑt fortificāt. et leges ipius maxime ad potentatū (q̄ ē spēs pessima tyrannidis) tendūt. Qcōtingit etiā hoc fieri ꝓ adulatōem illoꝝ q̄ sic leges condūt. et interꝑtant tyrannice vt dictū ē. Et hec de ꝓmo articulo huiꝰ questionis

Quantū ergo ad secundū articulum in quo videndum est de tyrannide.

Sciendum primo.

Q̄ tyrannus ꝺr quasi fortis iuxta nois interꝑtatōem seu deriuatōem. Dicit em a tyros qđ qđ est fortis. antiq̄tus em tyrann⁹ dicebat. quisquis ꝓ fortitudine cōtra ti ꝑferebat. eā sibi subiugādo et seruiliter oppꝛimendo. qđ vtiq̄ a fortiori fieri poterat ꝓpter ciuitatum paruitatē Tyrānus etiā dicebat quisquis poterat ꝓ fortitudine ciuitatē ab oppꝛessione ꝑseruare. Nomē ergo tyrāni nō solū sonat ad malū. q̄tū est de se. Uer⁹ q2 ꝓtingit tales fortes malos fieri. qđ etiā sepe ꝓtingit ꝓpter defectū virtutis. sine qua fortitudo corꝑis potius est nociua q̄ valida. Idcirco nomē tyranni in malū versum est mutatū ꝝm q hz cōis ꝓsuetudo. ꝓpter qđ nō solū reges sz etiaz tyranni illd venenosum abhoꝛrent. plus fugientes nomen q̄ opatōnes. rōne quaꝝ merito deberet sic noīari.

Sciendū scdo. q antiq̄tus dupl⁹ fiebant tyrānides Uno qdē mō a ꝑlo ꝓtra insignes populus em odies diuites et nō potens ex se dominari voluit aliquos odientes diuites ꝑferri. q̄ postmodū nō solū supꝛ diuites sz etiā supꝛa populū enoꝛmiter tyrannizauerūt. sicut exēplificat phs in multis Et ꝓpter hoc ꝺr q antiq̄tus fiebant ex demagogis. de q̄b⁹ in p̄cedentib⁹ dictū fuit satis late. Scdo mō facte fuerunt tyrannides q̄n reges ꝓtra leges et iusticiā voluerūt oppꝛimere leges hoc est tyrannice interꝑtari et ꝓtemnere. et etiā totā policiā. eā despotice et seruiliter regendo. sicut tactū est in articulo p̄cedenti. vbi dictū fuit de coꝛruptōnib⁹ regni ꝓpter mutationem in tyrannidem.

Sciendū tercio. q sicut ꝑus dictū fuit de alijs policijs. scz q q̄nq̄ corrūpunt. q̄nq̄ ꝑ prudentiā vel ꝑ cautelas saluant aut plongant. Sic ꝓportionabilit dici ꝑt de tyrannide. imo ipa est pluribus modis coꝛruptibilis q̄ aliqua alia. Tum q2 ipa est maxime ꝓtra naturam ꝛ violenta subditis. rōne cuius ipa quantū est de se tenꝺit in nō esse. et magis oditur a subditis. et est minoris duratōis. Tum q2 ipa est maxime sodītiosa. et ab extraneis maxime inuida ꝓpter lucrū. Tum q2 in ea non est bona vnio ciuiū inter se et ad ꝓncipē q̄tū ad obseruationem ipius. sz potius appetunt dissolutōem. ꝓpter qđ ab extraneis ꝑt facilius inuadi et destrui. Cōtingit etiā ipam tyrannidē multis cautelis a coꝛruptōe ꝑseruari ꝛ plongari. Ponenda sunt ergo in genere coꝛruptiua tyrannidum et saluatiua eaꝝ. Ꝺro cuius declaratōne

Sciendū q̄rto. q duplex ꝑotest distingui tyrannis quedam est q̄ vocari ꝑotest mitis saltem apparenter. vl ꝑotest dici dissimulatiua. ꝛ ē illa in qua tyrānus facit apparenter omnia que seruare debet verus rex. adeo q inter ipm ꝛ verū regem nulla ꝑsit ꝑsona ꝑ q̄uis tyrānus intentione coꝛrupta talia faciat. q2 nihil facit nisi gratia vtilitatis ꝓpꝛie. Alia ē tyrānis q̄ ad ista se hz extreme in q̄ scz tyrānus regit ꝑ potentiā nō se fingēdo regaliꝝ regere ꝓncipatū. sz oib⁹ modis tā latenꝺ q̄ manifeste suos subditos oppꝛimēdo ꝛ leges nō ꝑuādo. sz oīno ꝑ suam voluntatē. Qt ista spēs a ꝑho vocat potētatus rōe p̄dicta. Sz circa hec ē difficultas. q̄ istaꝝ ē peioꝛ vl poꝛ tentatus vel alia q̄ minus videt ee violenta ꝛ magz voluntaria. Respondet q potētat⁹ est peioꝛ. Tum q2 minus voluntaria ē subditis. Tum q2 magis ē ꝺ naturā

Tum qz est magis violent⁹. Vlꝫ ẽ tñ. q̃ lz ꝑma spẽs tyrãnidis appareat satis bona subditis .tñ ipa ẽ multũ nociua. qz inꝑceptibiliter destruit policiã. z ꝯto inꝑceptibili⁹ ledit tanto ẽ ꝑiculosi⁹. ipa tñ ẽ maioris duratõis q̃ ꝓcẽtat⁹. vtraq; ãt ultaꝫ ꝑt coꝛrũpi ab extrinseco et intrinseco. Ab extrinseco ãt scz ab extraneis. q̃ talẽ ꝑncipantẽ odiunt. z sibi nocere volũt ꝓ inuidiã. vel aliqua alia de cã. sicut lacedemones dũ bñ politizabãt vbiq; tirannides destruebant. Vel tyrãnis q̃cq; destructa tyrannide ꝓpꝛ lucrũ. vel etiã ab aliq⁹ appetentib⁹ honorẽ et gloriã. sicut ltz aliq; viriles .cuiusmodi erat dyon. Ab intrinseco ꝯo. scz ꝓpꝛ iniusticiã ꝓtemptũ vltimorem. sicut tactũ est in alia lectõe. nã tyrann⁹ multiplr iniurgat subditis .timeꝫ etiã ab eis z odiꝫ. et ꝓꝑter vitã fatuam z ociosam faciliter ꝓtemnitur a subditis suis

Sciendũ q̃nto. q̃ sic duplex ẽ tyrãnis vt dictũ ẽ. sic ꝑportionabilit duplex ẽ mod⁹ saluãdi ipaz. Un⁹ ẽ p moderatõem ꝓportionabiliter sicut dictũ ẽ de regno. nã sicut regnũ destruit ꝑ accessum ad tyrannidẽ. sic tyrãnis saluat ꝑ accessum ad regnũ. Prim⁹ mod⁹ scz ꝑ moderationẽ approbat q̃dãmo. vel ꝑncipali⁹ ꝯuenit ꝑme tyrannidi. et ad ipm reducunt oẽs cautele q̃b tyrãn⁹ fingit se eẽ regẽ. et intẽdit q̃ nõ solũ inuolũtarie ꝑncipeꝫ sz voluntarie. Ite ãt sunt cautele multe. Prima cautela est q̃ ipe videat curare de bono cõi. et nõ expẽdere bona cõia in supfluis et inutilib⁹. sicut eẽt dare meretricib⁹ ioculatoribꝫ z extraneis. Scda cautela ẽ. q̃ ipe reddat cõputũ de bonis z expensis cõmunib⁹. qz ꝑ hoc precise videbit sicut dispensator cõitatis. nec timedũ ẽ de paupertate ipius cũ sit dñs cõitatis. et potius dz capere bona subdituꝝ anteq̃ ditent q̃ postq̃ fuerint ditati. qz tunc min⁹ irascent subditi. dz etiã esse rigorosior exeuntibus suũ dominiũ q̃ sub eo manẽtib⁹ Tercia cautela ẽ. q̃ ipe videat recipere diuitias cões vt exponant q̃ bono cõi z bellis patrie. Quarta cautela est. q̃ sit reuerend⁹ poti⁹ q̃ timendus .ita q̃ subditi sibi obuiantes potius vereãcundent ipm q̃ timeant. Quinta cautela est. q̃ nõ solũ nõ insurgat subditis suis .sz nec familiares sui alicui insurgant nec iuueni nec iuuẽcule. Sexta cautela est. q̃ vxores ip⁹ sint familiares vxorib⁹ subdituꝝ . q̃ꝫ hoc plus diliguntur et erit cõitas min⁹ seditiosa. Septima cautela est. q̃ nõ viuant nimis delicate. aut saltẽ q̃ non appareat subditis .ne ꝓtemnant et ab eis faciliter inuadant. Octaua cautela est. q̃ bñfaciant ꝓpare ciuitatẽ et edificia cõia. Nona cautela est. q̃ videant eẽ deuoti. ita q̃ dij videant ꝑ ipis pugnare et suũ ꝑncipatũ dirigere Decima cautela est. q̃ dz honorare hoies habiles eis distribuendo officia ꝑ seipm. et malis ꝑ seipm vel ꝑ aliũ inferre supplicia. Undecima cautela ẽ. q̃ null⁹ viriles et magnanimus nimis eleuet. z si aliq; sit vel plures. vt si vnus noceat alius iuuet. Duodecima cautela est. q̃ nõ dz aliquẽ iniurgari saltem virile in corpus. nec honorare senes et amatores honoris .nec auferre pecunias ab illis q̃ nimis amant eas. et semp corrigere apparenter ꝓpter bonum patrie .nec potissime iniurgari his qui nõ videntur curare de vita .sed ponunt animam ꝑ precio. Item apparenter vnicuiq; facere iusticiam facere expensas mediocres .pulchre loqui cum oĩbus . et adulari populo. et in officijs ponere de quolibet statu. scz aliquos nobiles .aliquos mediocris status .aliquos vero minoris status .qz sic plus diligent ꝑncipatus ab oĩbus .et generaliter omnia debet facere talis tyrannus q̃bus videt diligere cõitatẽ et eius bona. et omnia ꝓtraria eius fugere. Oꝛtet aũt nõ ꝓtrariũ facere ꝓpt salutem potentratus. Et oẽs cautele (quas debet tyrãnus habere ſm ph̃m) ꝑñt reduci ad tres .scz q̃ faciant subditos insipientes impotentes z dissidẽtes seu de se inuicem diffidentes. Istis vero sic habitis nõ fiet ꝓtra ipm rebellio. qz si subditi nõ sciunt nec ꝑñt nõ facient se ditõem. Et ad istas cautelas reducunt oẽs cautele priculares quas ponit ph̃s scz excellẽtes perimere. q̃ non machinent ꝓtra illũ ꝑncipatũ. et obuiant suis cautelis sapienter destruere neq; cõmunicatões sinere. neq; solalitatẽ. neq; disciplinã. neq; aliquid tale. et oĩa facere ex q̃bus subditi sunt ignorantes et imprudentes. et ita nõ ꝑmittere scolas. Et etiã oĩa facere ex q̃bus subditi fiunt sibi inuicẽ ignoti. Prefectus populi et officiarij ipsius tyranni debent morari circa ianuas. vt nihil possit latenter ꝓtra ipm machinari. Et si aliq; assueſiant facere colloquutões q̃ a clientib⁹ tyranni capiant. et habere pedagogides .hoc est aliq̃s q̃ oĩa audiant z ei referãt et ꝓsiderẽt subditos q̃ sunt min⁹ audaces . et q̃ dicũt q̃ lateãt tyrãnũ. et occupare circa opa ita q̃ ñ possint vacare circa opa ꝓpria ne diteñ. Et ipis debẽt iferre vectigalia, ꝑcurare bella ꝯ extraneos vt ꝓtinue idigeãt a tirãno defendi. custodiri ꝑ extraneos faciat se. qz ciues ꝓpꝛ ipsum odio habent ꝓpter mala que facit policie. Et extranei vero ꝓpter lucrũ ipm diligunt. aut nõ tm oduntꝫ sicut intranei. Ite tyrannus ordinat ꝑncipatũ mulieruz supra viros vt sententiet ꝓtra ipos et vt magis opprimat eos. et vt mulieres reuelẽt eis maritoꝝ secreta Ite libertãt seruos vt eis faueant et vt ipos sustineant Ite tyrannus talis gaudet laudari et vt ei adulẽt .nec gaudet de aliquo venerabili aut libero. qz vult solũ alios excellere. oppositũ aũt est de rege. Ite vtunt cõib⁹ ꝟsus magis ad extraneos q̃ ad intraneos. qz intraneos reputant inimicos .et virtuosis ac fidelib⁹ aduersant tanq̃ inimicis sue policie. Et breuiter nihil mali videt sibi deesse. Patet ergo q̃b cautelis in genere ꝑt saluari tyrannis. Ex his dictis ꝓz responsio ad scõm articulũ. scz q̃ ꝓnceps dz suã tyrannidẽ moderari aut ipam ꝓlongare. Patet de ꝑma specie immo vt in plurib⁹ hoc ẽ vtile in qualibet tyrannide . nã ꝑ hoc q̃ subditi vident ꝑncipẽ moderari suũ ꝑncipatũ incipiunt ipm diligere. dato q̃ ꝑus ipm odierunt credentes ipm velle corrigere ꝑncipatũ suũ et ad debitũ regimẽ deducere. nõ tamẽ oꝛtet hoc eẽ vez vniuersalr. qz staret o, positum ꝓpter mores subdituꝝ. Et hec de scõo articulo huiꝰ questionis. Quantũ ad terciũ articulũ et finalẽ ponẽda sunt aliq̃ dubia ad recolligendũ pũcta. q̃ tãgit ph̃s in textu.

Dubitatur ꝓmo

Utꝫ tyrannis inter oẽs policias sit minus durabilis z facilius coꝛruptibilis Pro solutõe ꝓsiderandũ est. q̃ oblicharchia nõ est simplr policia. vt alꝫ dictũ est. ergo a fortiori nec tyrannis. Secundo quia policia est ordo ciuium inter se et ad ꝓncipem ad attingendũ finẽ politicum. ita q̃ talis sumitur ſm rationem ex vltimo fine politico qui est cõmune bonum. Sed tyrannis nõ tendit ad istum finem .sed maxime deuiat ab ipo Pro cuius maiori declaratõne secundo ꝓsiderandum q̃ est vna policia que pfectissime attingit finem politicuz scz policia regalis que est optima vt alꝫ dictum est. Omes aũt

alie policie deuiant vel a mō attingēdi illā finē. vl̄ ab illo fine. nā policie trāsgresse ab illo fine deuiant. p quē trm in eē specifico ꝺstitui deberēt. idcirco nomē policie simpl̄r amittunt. Alie ꝓo (q nō sunt transgresse scz aristocracia et thymocracia) nō deuiant ab illo fine. ſz solū a mō illū finē tangēdi. ꝓpter qđ nomē policie nō amittūt. q̄ꝫ uis sint minꝰ bone q̄ regnū. Patet ḡ q tyrānis nō est policia ſz policia transgressa. sicut hō pictus non est hō ſz est hō pictus Tamē sepe nomē policie se extendit ad oēs policias siue veras siue transgressas ꝓpter similitudinem quā hm̄ cū veris. Et ita ꝺz capi ſm talē equocationem vbicūq; ꝓbs vocat tyrannidē policiā. Sed est dubiū. vtꝝ tyrannis sit alicui naturalis. Et nota q ꝫ dubiū ꝑt dupl̄r intelligi. vno mō de ꝑncipe seu tyranno et sic dico q nō est sibi naturalis inquantū scz est hō. ḳa vt sic ꝑnceps est ciuilis. tyrannus aūt est inciuilis vt dictū est in ꝑncipio huiꝰ libri. Potest trm sibi dici naturaľ inquantū est ex cōplexione dispositus ad rapacitatē cupiditatē et ad tyrannidē. vel inquantū p tyrannidē acq̄rit ea p q̄ acq̄runt ea ad q̄ inclinaṁ. vt diuicias delicias et hmōi. Scđo mō ꝑt intelligi an sit naturalis ex parte subditoꝝ. Ad qđ ꝺz q nō. imo est maxime innaturalis et violenta. q: si sint natura liberi tunc maxime ꝓtra inclinatōem ipoꝝ est q tyrannice oppr̄mant vt postea videbiṁ. Si ꝓo sint natura serui. adhuc est ꝓtra inclinatōnem ipoꝝ q sic tyrannice reganṁ. Sz ꝓtra arguiṁ. ḳa dñs vtiṁ seruis ꝓpter eoꝝ vtilitatē. ḡ tyrannice. Itē naturale est sceleratos cogi vel oppr̄mi tyrānice. q: nesciunt regere libertatē vel pati regnū regale. Ad ꝑmuz negeṁ ꝺña. q: dñs seruis vtendo intendit bonū eoꝝ. ḳa dirigit ipos in finē politicū q̄tū sunt dirigibiles. Tyrannus vero nō sic intendit bonū subditoꝝ. ſz totū facit gr̄a vtilitatis ꝓprie. Item diceret q nō est tyrannicū vti seruis moderate. ſq: sunt dominoꝝ. sicut ē i tyrānis vt patet consideranti. Ad scđam diceret ꝓportionabiliter de sceleratis sicut de seruis Tercio ꝺsiderandum est ꝑncipaliter. q tyrannis est policia pessima Patet. tum quia maxime recedit ab intentōe cōmunis boni. nam in oblicharchia intenditur bonum alicuius cōmunitatis scz diuitum Jn democracia vero intenditur bonum alicuius multitudinis scz populi. Sed in tyrānide intenditur finis maxime ꝑuatus. scz bonuz singulare tyranni. Tum quia tyrānis est maxime innaturalis et violenta. eo q homines naturaliter liberi carent libertate et seruiliter oppr̄munṁ iniustis legibus et exactionib. et hoc maxime est violentū et innaturale Tum quia tyrannis est efficacissima ad nocendum subditis. nam sicut regnum est ad proficiendum subitis maxime efficax ꝓpter vnionē virtutis politice in ꝑncipe Sic tyrannus (in quo congregatur omnis malicia. sicut dicit pḥus asserens q nihil malignitatis sibi deest) maxime potest subditis suis nocere et etiam vult. Dum q: tyrannus impedit maxima bona cōmunitatis. scz pacē ciuium. sapientiam. patientiam. virtutem. cōfidentiam. et generaliter omnia ex quib possiṁt fieri nobiles z boni sicut dicit pḥus in textu. Tum quia quicquid repr̄ malī in oblicharchia et democracia hoc ꝯgregatur in tyrannide. Vnde tyrannus ab oblicharchia accepit ista mala. scz oppr̄mere populum. habere ipsum suspectum arma eius tollere. iniustas exactōes facere. et alia multa mala que ponuntur in oblicharchia. que diuites faciunt pauperibus. Similiter capit multa mala a democracia. scz oppr̄mere diuites et odire ipos. et sic de oīm̄bus aliis malis que faciunt pauperes diuitibus Jta q breuiter tyrannus est summa omniū maloꝝ. Et ꝓpter hoc dicit pḥus q tyrannis cōponitur ex democracia z oblicharchia. Quarto considerandum est. q quelibet policia debet hymaginari ad modum vnius corporis. z hoc ideo. quia sicut corpus ꝺz bñ dispositū qđ ꝑt exercere opatōes sibi innatas ꝓuenire. et illō corpꝰ ꝺz male dispositū. qđ nō ꝑt exercere opatōes debitas Sic ꝓportionabiliter policia est bene disposita que potest in opationes sibi debitas scz rendentes in finem politicū se dirigere. Jsta aūt debita dispositō potissime consistit in iusticia p̄incipis ad subditos et subditorum inter se quoniaz est quasi radicalis complexio ciuitatis. et sine qua nō potest bene stare nec diu permanere. vt alīs ostēsum est. Consistit etiam policia in debitis et iustis legibus quibus subditi reguntur. z sine quibus pditōni exponuntur. Jstis suppositis respondetur ad dubiū scz q tyrannis inter omes policias tam rectas q̄ꝫ transgressas est minꝰ durabilis et magis corruptibilis. Patet. quia quicquid corruptibilitatis in alijs repitur totum in tyrannide cumulatur. eo q continet totam malitiam aliaꝝ. sicut patet ex dictis. Secundo patet. quia tyrānis est sicut corpus. cuius radicalis complexio est corrupta. tale ꝫ nō ꝑt diu durare. ergo silr nec tyrānis.

Dubitatur secūdo. vtrum ꝑnceps politicus possit in aliquo casu ꝓhibere scolas. sicut de facto facit tyrannus. Pro solutōne ꝺsiderandum est. q p̄incipi ē collata potestas dirigendi subitos et ciuitatem in finez politicum. Patet. q: in hoc consistit exercitium officij sui q: se habet quasi cor influens in oia mēbra dirigēdo ipsa p spūs z calores. hoc est p veras leges tendentes in finē politicū. Scđo ꝺsiderandū. q sicut in corpe sunt mēbra deputata ad diuersa officia z opatōes deferentes. quaꝝ alique sunt nobiles. alique vero viles Sic. p ꝓportionabiliter est de p̄tib policie aliq̄ hoies debēt ordinari ad vacandū operib seruilib. Alij vero debēt vacare alijs nobilioꝝib operib. vt aliqui ad laborandum diuersis laboꝝibus Alij vero ad regendū ciuitatē z rēpublicam. et ꝓpter hoc natura fecit homines diuersos tam in corpore q̄ꝫ in mentis et anime habilitate. vnde cumq; talis habilitas ꝓueniat Tercio supponitur q scientia in subditis multum nobilitat policiam. ꝓportionabiliter sicut pspicacitas spirituum multum decorat corpus. Et ideo sicut ignorantia est ꝑncipalioꝝ ps seruitutis naturalis. sic signum seruilitatis et ipfectōnis in aliqua policia est ignorantia subditoꝝ. q: sine tali scientia policia nō ꝑt esse sibiꝑpi sufficiens nec seipam regere Jstis notatis respōdet ad dubiū. q in alīq casu ꝑnceps licite ꝑt cogere subditos suos ad studēdum imo ipos determinare ad studēdū hāc vl̄ illā sciaz Patz cū scia sit necessaria policie. z etiā suis subditz. z ipe habeat eos dirigere in finē politicū. nō ſm exigētiā ipoꝝ ſz reipublice ꝑncipaľ Exq̄ pz q licite ꝑnceps ꝑt ꝑcipe alicui subditoꝝ aliq̄ꝺ qđ ē in ꝓiudiciū sue ꝑsone z in fauorem reipublice. pz ex dictis. Scđo ꝺz. q nō ꝑt licite ꝑnceps retrahere hoies a scolis. vl̄ scolas ipedire ꝓpter ignorantiā subditoꝝ. vt scz fiant ignorātes Patz q: ḥ ē tyrannicū. vt satis ꝑtz p vnā cautelā alīs posītā. qm̄ de p se ꝑnceps nūq; ꝺz q̄rere subditoꝝ ignorātiam vt faciliter possit ꝓbari. Ex quo patet. q directe querere ignorantiam subditoꝝ ē tyrannicū. et nō ꝺz fieri a ꝑncipe

Et si dicatur contra de dñis qui ꝓhibent ne serui sui fiant clerici. Dicit q̄ nō ꝓhibent ḋn fiant clerici vel scientes. licet ꝓhibeāt q̄ non tonsurent aut eximant a seruitute. Tercio dz q̄ princeps ꝑt licite de q̄ accidens inḋrere ignorantiā subditoꝝ. vel ꝓhibere scholas. Patet cōclusio. quia nō expediret oēs se applicare z ex toto se dare studijs. q̄ in illo casu eū dz ꝓcurare qđ est expediens cōitati dz ꝓhibere scolas. nec seq̄tur q̄ de q̄ se querat ignorantiā subditorum Potest tamē raro iste casus accidere. q̄z hoīes vt in pluribus nolunt scientiaꝝ acquisitioni vacare

Dubitat tercio. vtrū vna policia semp in aliā policiaz sibi ꝓpinquiorē transmutet. Rñdetur breuiter q̄ nō. Rō est. q̄z non oꝑtet q̄ semp (cū disponit) trāsmutationi declinet ad ꝓpinquiorē policiā Nec dz hymaginari q̄ talis ꝓpinquior policia sit tanq̄ mediū respectu remotioris. ꝑqđ necessariū sit transitū fieri. Vñ multotiēs regnum transmutatur imediate in tyrannidez vt dicit pḧus. et tamen maxime distant. Silr de alijs. naz quelibet policia in quā libet aliam transmutari potest

Dubitatur quarto. vtrū alicubi expediat ꝓncipatus mulieꝝ z seruoꝝ. hoc est q̄ mulieres dominent viris z serui ꝓncipent dñis. Primo dz de seruis q̄ nō. q̄z nullo mō expedit ipos dominari literis. sed est pure tyrannicū. quia seruus nō solū nō sufficit alios dirigere in suū finē z regere ipos. sed nec sufficit seipm regere. nam in hoc fundat ratio seruitutis. vt patet ꝓmo huius. Secūdo de mulieribus q̄z non est licitū (vbi est bona dispositio ꝓ humana specie) mulieres dominari. Patet q̄z deficiūt in cōditionib⁹ req̄sitis ad principandū. vt alis satis ꝓbarum fuit. ideo tyrānicum est (vbi viri sunt bene dispositi) mulieres ꝓncipari Secūdo dz. q̄ nō videt repugnātia quin in aliqua regiōe ex parte aspectus aliquoꝝ planetaꝝ z stellaꝝ mulieres habeant subtiliores z habiliores ad principandū q̄ viri. Sicut videmus q̄ in aliq̄bus speciebus femelle sunt valentiores masculis. z etiā alicubi femelle alicuius speciei sunt debiliores. z tamē alibi z in alia regione sunt fortiores. Sic nō videt repugnare nec ex ꝑte sexus nec aliunde ḋn in aliq̄a regiōe mulieres sint viris valētiores tā in aīma q̄ in corpe. atq̄ passionū min⁹ sectatrices. hoc tñ nō est cōe. nec in regione tēperata acciderent. Et hec de tercio articulo

Ad rōnes ante oppositum in ꝓncipio questionis factas. Ad primaz (qñ dicit. quanto monarcha hz minus dominiū tanto subditi min⁹ faciunt seditiōem) negat hoc. quia ꝓ hoc minus diligit ab eis z magis inuidet Ad secundā (cum dicit. Regnum est maxime durationis rē.) cōcedo hoc. sed dico q̄ rex nō habet dominiū tantū sicut habet tyrānus Ad terciam (cum dicit. tunc expediret monarchā similē esse suis subditis) negetur cōsequentia. q̄z semp retinet apud se dominiū requisitū ad debite regendū suos subditos. si nō vult vsurpare sibi tantū quantū tyrannus si regaliter regat.

Ad quartā (cum dicitur. q̄ ad oppositū sunt cautele tyrannice rē.) Rñdetur ꝓmo. q̄ ista modificatio nō expedit in potentatu. nec est cōtra conclusionē responsalē. Secundo dz. q̄ in extremo ꝓncipatu posset prodesse in aliquo casu talis moderatio quatinus subditi inciperēt diligere ꝓncipatum. nam ad hoc debet intendere q̄libet ꝓnceps vt satisfaciat vnicuiq̄ Ad quintū (cum dicit. Rex est vt pater politice rē.) concedo intelligēdo hoc vt alis expressium ē Sed cum hoc stat q̄ debet regnū suum moderari in casu quo videret hoc esse subditis suis vtile. et ita deberet pater in regimine filioꝝ facere. Ad vltimā (cū dz Necesse est esse ꝓncipatus multos in policia rē.) concedo. Et vltra cōcedo q̄ expedit regem habere dominiū sup omnes sed nō debet tendere ad hoc vt ꝓncipatus eius fiat potētatus. z hoc satis in corpe q̄stionis dcm est. Autoritas allegata post oppositū est ꝓ dictis in questiōe. Et hec de quinto libro politicoꝝ Aristotelis dicta sufficiant

¶Explicit q̄ntus liber politicoꝝ Aresto.

¶Sequitur sextus liber politicoꝝ Aresto.

Uot q̄dem ergo differētie et q̄ eius qđ consiliatiuū et dominans policie z eius q̄ circa ꝓncipatus ordinis. z de ꝓtoꝝ z qualia ad qualē policiā coordinata sunt. Adhuc aūt de correctione z salvatione policiaꝝ ex qualibet sit z ꝓpter quas cās dictū est ꝓius. Quoniā aūt fuerūt species plures democracie exīntes z aliaꝝ similr policiarū simulq̄ de alijs si q̄d residuū non deterius cōsiderare z modū ꝓgruū et cōferentē assignare ad vnāquanq̄. Adhuc autem et collectiones ipo rum dictoꝝ omniū modoꝝ cōsiderandū. Hec em̄ cōbinata faciunt policias variari vt aristocracie sint oligarchie z policie sint magis democracie. Dico aūt cōbinationes quas oportz quidem cōsiderare. non sunt aūt cōsiderate nūc puta si quod q̄dem cōsilians z q̄ circa electionem ꝓncipatuū oligarchie fuerit institutū Que autē circa pretoria aristocratice. aut hoc quidē z quod circa cōsilians oligarchie. aristocracie aūt qđ circa electōes ꝓncipatuū. aut ḋm aliquē aliū modū. nō oīa ꝓponant que policie cōuenientia. Qualis q̄dez igit democracia ad qualē ꝓgruit ciuitatē. Silr aūt z q̄lis oligarchiaꝝ quali multitudini. z reliquaꝝ autez policiaꝝ quid q̄bus expediat dictum est ꝓius

Attamẽ oportet fieri palam non solum qualis
harum policiarũ sit optima ciuitatiby. Sed et
qualiter oportet instituere z has z alias pertra
ctemus breuiter. Et primo de democracia di/
camus. similr em̃ z de opposita policia Ma/
nifestũ hoc aũt est. quã vocant q̃dam oblicbar
chiam. Sumendũ aũt ad hanc methodũ om/
nia que de democracia. z que videnť democra
cijs assequi. Ex bis em̃ cõpositis democracie
spẽs fieri accidit. z democracias plures vna eẽ
et differẽtes. due em̃ sunt cause ꝓpter quas de
mocracie sunt plures. Primo q̃dem que dicta
est ꝑus. quia diuersi populi. Fit em̃ q̃dem bic
agricola multitudo. bic aũt bannausum z mer
cennariũ. Quoꝝ primo assumpto cum secũdo
et tercio rursum cũ ambobꝫ non soluꝫ differt in
fieri meliorẽ z deteriorẽ democraciaꝫ. sed ex eo
q̃ nõ eandẽ. Secũda aũt de qua nunc dicim9
que em̃ democracijs assequunť z videnť eẽ pro
pria policie eius simul posita faciũt democra/
cias alias huic q̃dem em̃ pauciora. huic autez
assequunť plura. huic aũt omnia. Oportunũ au
tem vnũquodq̃ ipsoꝝ cognoscere ad instituen
dum quãcunq̃ ipsaꝝ. aliq̃s extiterit volens et
ad directiones Querũt q̃dem em̃ qui policias
ꝓstituunt omnia cõuenientia ad bypothesim
cõgregare. Peccant aũt boc facientes quẽad/
modũ in bis que circa corruptões et saluatio/
nes policiaꝝ dictũ est ꝑius Nunc aũt exigen/
tias z mores. z que appetũt dicamus. Hypo
thesis q̃dez ergo democratice policie libertas
boc em̃ dicere cõsueuerũt tanq̃ in sola hac po
licia ꝑticipãtes libertate. boc em̃ coniecturare
aiunt omnẽ democraciã. Libertatis aũt vnuꝫ
quidẽ in parte subijci z ꝓncipari. Et em̃ iustuꝫ
democraticũ est habere eq̃le ſm numerũ sz nõ
ſm dignitatẽ. Huius aũt existẽtis iusti multi/
tudinẽ necessariũ esse dominãz q̃cunq̃ videa
tur pluribꝫ boc esse finẽ. z boc esse quod iustuꝫ
Aiunt em̃ optere equale habere vnũquemq̃ ci
uiũ. Quare in democracijs accidit magis do
minos eẽ egenos diuitiby plures em̃ sunt. do
minãs aũt q̃ pluribꝫ visum Unũ q̃dem g̃ li/
bertatis signũ boc q̃dẽ terminũ policie ponũt
oẽs q̃ democrici Unũ ãt viuere vt vult q̃s. ℔ em̃
opus libertatis esse aiũt. sic̃dem seruiẽtis ipm
viuere nõ vt vult democracie q̃dem g̃ termin9
iste secũdus. Hinc aũt venit id q̃ nõ est nõ subij/
ci: Maxime aũt sub nullo. Si aũt nõ ſm ꝓtẽz
facit boc ad libertatẽ eaz q̃ ſm equale. Talibꝫ
aũt suppositis z tali exũte ꝓncipatu talia demo
cia .s. eligere ꝓncipatus omẽs ex oĩbus ꝓnci/
pari. Omẽs q̃dem sup vnũquodq̃. vnũquoq̃z
aũt in ꝓte sup oẽs vel q̃buscũq̃ sortiales eẽ ꝓn
cipatus vel omẽs vel quicũq̃ nõ indigent expe
rientia et arte nõ ab honorabilitate aliq̃ eẽ ꝓn/
cipatus aut q̃s paruissima Nõ bis eundẽ ꝓtici
pari nullo ꝓncipatu aut raro aut paucis exẽp/
tis bis q̃ penes belluꝫ pauci tpis esse ꝓncipatꝰ
vel oẽs vl q̃scũq̃ ꝓtigit iudicare oẽs vl ex oĩby
et de oĩbus vel de plurimis z de maximis z de
ꝓncipalissimis puta de correctionibꝫ z de po/
licia z de ꝑtibus cõmutationibꝫ. Cõgregatõez
dominã esse oĩm principatuuꝫ aut esse nullum
nullius aut q̃s paucissimoꝝ aut maximoꝝ do/
minã. Principatuũ aũt maxime demoticũ cõsi
liũ vbi non mercedis de factis oĩbus Hic em̃
auferunt z huius ꝓncipatus potentiã. ad seip
sum em̃ reducit iudicia omnia populus abun/
dans precio. sicut dcm̃ fuit ꝑus in methodo q̃
ante banc. Deinde ꝑmiare maxime q̃dem oẽs
congregationũ ꝑtoria ꝓncipatus. Si aũt non
ꝓncipatus z ꝑtoria z ꝑsilia z ꝯgregatões ꝑci/
puas aut ꝓncipatuũ necesse ꝓuiuare cũ inuicẽ
Ad boc aũt em̃ qm̃ oblicbarchia z genere z di
uitijs et disciplina determinať. que demotica

videnꝫ cõtraria hoꝝ esse ignobilitate pauptate bannausia. In ꝓncipatibꝫ nullũ ꝑpetuum esse Si aũt aliqs deficiat ex antiqua trãsmutatiõe tunc circũtollere potentiã ipius. ꝛ ex eligibilibus sortiales facere. Cõmunia ꝙdem ergo democracie hec sunt. Accidit aũt ex iusto cõfessõ esse democratico. hoc aũt equale habeꝫ oĩes ſm numerum q̃ maxime videnꝫ esse democracia ꝛ demus. Eq̃le em̃ nihil magis principari egenos q̃ diuites. neq; dños esse solos. ſz oẽs ex equo ſm magis. Sic em̃ vtiq; putabũt existere equalitatẽ ciuitati ꝛ libertatem

Uoniam aũt post hec dubitaꝫ qũo habebunt. q̃ eq̃le vtrũ optet honorabilitates diuidere ipis mille eas que ꝙngentoꝝ. ꝛ ipsos mille eq̃les posse ꝙngentis. aut nõ sic optet poni in his eq̃litatẽ. sed diuidere sic. Deiñ ex quingentis eq̃les accipientẽ ꝛ ex mille hos dños eẽ diuisionũ ꝛ ꝓtorioꝝ. Utrũ g̃ hec q̃ ſm multitudinẽ honorabilitãt policia instissima ſm democticũ iustũ aut magis q̃ ſm multitudinẽ. Aiunt em̃ demotici hoc iustũ quodcũq; videaꝫ pluribus. oblicharchia aũt quodcũq; videaꝫ amplioꝛi substãtie. ſm multitudinẽ em̃ substãtie aiũt optere iudicari. Habẽt aũt ambo inequalitatẽ et iniusticiã. Sed ꝙdem em̃ quodcũq; q̃ pauci tyrãnis. Et em̃ si vnus habeat plura alijs diuitibus. ſm oblicharchicũ iustũ principari soluz iustũ. Si aũt qõcunq; q̃ plures ſm numerũ iniusta agẽt de populares q̃ diuitũ ꝛ paucoꝝ. sicut dictũ est prius. Que g̃ vtiq; erit equalitas quã cõsitenꝫ vtriq; cõsiderandũ ex q̃bus iustis determinant vtriq; Dicũt em̃ q̃ quodcũq; videbiꝫ pluribꝫ ciuiũ. hoc optet esse dominans. sit itaq; hoc non tñ oĩno. Sed qm̃ due ptes existũt ex q̃bꝫ ciuitas ꝛ diuites ꝛ pauꝑes qõcũq; vtrisq; videaꝫ vel pluribꝫ hoc sit qõ dñans. Si aũt ꝛtraria videanꝫ qõcunq; q̃ plures ꝛ q̃ꝝ honorabilitas amplioꝛ puta si hi q̃dẽ decẽ. hi aũt viginti. videbaꝫ autẽ diuitũ ꝙdem ipis ſex pauperioꝝ aũt ipis ꝙndecim Adiungaꝫ autẽ pauperibꝫ ꝙdẽ diuitũ q̃ttuoꝛ. diuitibꝫ aũt pauꝑ ꝙnq;. Quoꝝũcunq; g̃ honorabilitas excedit sil̃ numeratis vtriq; hoc dñans vtrisq; Si aũt eq̃les euenerint cõem hãc putandã esse dubitationẽ. Sicut nũc si diuisa in duo cõgregatio fiat vl̃ ꝓtoriũ aut em̃ sortiẽdũ aut aliq̃d aliõ tale faciendũ. Sed de equali quidez ꝛ iusto q̃ꝝ iuis sit valde difficile inuenire veritatẽ de ipsis tñ facilius sortiri q̃ ꝓmittere potẽtes supgredi semꝑ em̃ querũt quod iustũ ꝛ quod equale qui minoꝛes preminẽtes aut nihil curant

Jrca initium sexti libri

politicoꝝ est aduertendũ q̃ phs in isto libro docet instituere policias transgressas ꝛ illas conseruare q̃m docet instituere ꝛ saluare oblicharchiã ꝛ democraciaz. ideo tractandum est de istis policijs in generali postq̃ in libro p̃ceden̄ti visum est de tyrannide. Pro cuius declaratione supponendũ est q̃ oblicharchia ꝛ democracia sunt policie trãsgresse. q̃ vt añ satis declaratũ fuit. iste deuiant a recto fine ſz a bono cõmuni. ꝛ intendũt finẽ ꝓpriatũ ſz in prima diuitias principantibꝫ. ꝛ in secunda libertatẽ. ꝛ ideo ordinãt istas policias in hm̃oi fines. Ordo aũt istaruz policiarum ad alias est. quia cum tyrannis sit pessima et omniũ maloꝝ summã cõtinens. necesse est illam esse peioꝛez que magis huic assimilatur. sicut melioꝛ post regnũ est que illi magis approximquat. in signũ cuius vltime spes earuz ſz transgressaꝝ q̃dam tyrãnides vocanꝫ. vt ait philosophus Oblicharchia ergo magis accedit ad tyrannidẽ. eo q̃ in ea attendit finis magis ꝓpatus. ſ. vtilitas diuitũ ꝓncipãtiuz q̃ꝝ sit libertas totius populi q̃ intendit in democratia

ipsa inquã oblicharchia peior est q̃ democracia. Ex quo patet quãliter eaꝝ esse minus malã tyrãnide. qz magis recedit a fine ꝓuatissimo. q̃ est finis tyrãnidis. scz vnius vtilitas. Sed est difficultas q̃ plus doceat illas saluare. cũ sint trãsgresse. vt dcm̃ est. Potest dici multiplr. Primo q causa est. qz per illas cautelas cognoscunt nature ipsaꝝ. t ideo volẽtes illas dissoluere magis hoc ꝑñt si illas ꝓgnoscant. qz ꝓ hoc scitt euitare cautelas principantiuꝝ et illas dissoluere. Secõ dz er est q̃stidẽ q ponunt ille cautele non vt ꝓncipes operent ꝑm illas. sed magis vt fugiũt illas. sicut in speculatiuis recitant errores nõ vt hoies in illos incidãt. sed potius vt eos sciãt euitare. Non em̃ est malũ scire facere malũ. sed illud ꝓpetrare. Tercio dz q cã est. nam cõtrariorꝝ ctrarie sunt cause. t iõ ꝓbus ponẽs illas cautelas intẽdebat docere ꝓncipa lirer instituere rectas scz p opositas cautelas Vel ꝑt dici q licet ille policie sint ꝑ se male. tñ stat q sint ad tẽs expedientes aliq̃bus. sicut alꝫs dcm̃ fuit de tyrãnide. Pbs q̃ nolut approbare tales policias rancꝫ bonas simplr. ideo ꝓpter illas cautelas non est aliq̃ modo reꝓhendẽdus. Sed est dubiũ satis ꝓtinens ad propositũ vbi q̃libet ꝓnceps iuste possit dissoluere ꝓncipatus trãsgressos seu policias trãsgressas. Pro solutõne supponit q ꝓnceps nature est quodãmodo oia. Ptz qz oĩa in se eminẽtissime ꝓtinet. nam alia solũ sunt entia et bonitatẽ hñtia p ꝓticipationẽ eius t suaꝝ ꝑfectionuꝫ. ꝓpter qđ dz mũdus artithopos Ex q̃ ꝑz q quãta necessitate ꝑs aliq̃ suo toti obligat t legib⁹ ipsi⁹ idissolubilit alligat. tãta necessitate q̃libet ens obligat ꝑmo enti. nec decet ab hac obligatõe separi. qz q̃libet ens est magis ipius ꝑmi ꝓncipãtis nature q̃ sit ꝑs sui totius. Verum est tñ q hoies plus vel minus obligant illis legib⁹ ꝑm suũ statũ t gradus suarum ꝑfectionuꝫ. t sic ꝓncipes magis obligant q̃ alij. t de alijs ꝓformiter ad statũ eoꝝ. Secõ supponit q q̃libet trãsgressa policia est ctra naturã. Ptz qz in tali recedit a naturali fine politico. scz ab intentõe boni cõis. t ibi quertit ordo finiũ. Ex quo ptz q hec est cõtra leges nature t ipius ꝑmi ꝓncipis. Ptz qz oĩbus naturaliter inserta est inclinatio ad bonũ cõe et ipm cuilibet alteri bono ꝓponere. Ex q̃ ptz q digni sunt magna puntõe. imo de rigore vt in nichil fluant q̃ cõtrariant ei. sicut ꝑs q̃ suo toti t eius legib⁹ contrariat esset abcisione digna. Tercio supponit q ꝓnceps ẽ velut executor legꝫ nature t ipius applicator ad suos subditos. eo q vt in plurimũ subditi imo nullo mõ sibi sufficiant. Ex quo ꝑz q leges positiue humane debẽt in omnibus t ꝑ oĩa ꝓformari illi legi nature. qz ab ea deriuãtur Patet vltra q data est potestas ꝑmiandi t puniẽdi ipsis principib⁹ vt pluribꝫ modis possint hoies in fines bonos reducere ꝑm qđ dictat lex nature. Quarto supponit q duplices sunt ꝓncipatus quantũ sufficit ad ꝓpositũ Quidã sunt inuicẽ subordinati. sicut imperiũ aut regnũ sibi subditoꝝ regnũ aũt ducat⁹ aut baronat⁹ Alij st nõ subordiati sicut duo regna totaliter separata Istis suppositis respondeꝫ ad dubiũ q ꝓnceps supior licite ꝑt dissoluere policiaꝫ trãsgressam sui inferioris. imo tenet ad hoc nisi forte ꝑmitteret tancꝫ inutilis ad tẽs ꝑ regimine subditoꝝ. sicut alꝫs dictũ fuit de tyrannide. Ptz ista rñsio. qz supioris est suuꝫ inferiorẽ corrigere si possit. imo vbi deuiat a legib⁹ ꝑmi ꝓncipis nature. sicut est de principe iniuste regente suã policiã Vñ princeps est velut vicegerens ipius ꝑmi ꝓncipis nature. Ex quo ptz q monitõe ꝑmissa nisi talis ꝓnceps inferior obediret posset imo tenetur ipsum armis inuadere vt suum ꝓncipatũ mutet t dissoluat Patet qz in ipo residet autoritas sic puniendi inferiores. Consimiliter sicut dictum est de ꝓncipe supiori dicet de ꝛmunitate respectu ꝓncipis qm̃ ipsa hz autoritatẽ t dominiũ supra ipm. nec ꝑt se illa ꝑuare. vt alꝫs oñsum fuit. Et ista rñsio non videt habere nisi mã difficultatẽ. Sed maior difficultas restat de ꝓncipãtibus seu ꝓncipibus non subordinatis. Ex quo adhuc dico ꝓbabiliter q politice loq̃ndo monitõe ꝑmissa amicabili vnus ꝓnceps licite ꝑt alterũ inuadere nõ sibi subditus si male regat suã policiã Ptz qz q̃libet ꝓnceps est quodãmodo vicegerens ipius ꝑmi principis nature. q̃ tenet reordinare defectus ipius vel totius vniuersi. t maxie q̃ sunt cõtra bonũ cõmune. nec obstat si nõ sit ad ipm supior. qm̃ in hoc dispensat necessitas boni cõmunis. qz si necessitas ꝑsone ꝑticularis habeat dispensatoꝝ secũ annexã. q̃ a fortiori necessitas boni cõis. cũ bonũ cõmune sit multũ magis ꝑ ullegiatũ q̃ bonũ ꝑticulare imo q̃libet in tali casu licite potest inuadere talẽ ꝓncipantẽ. cũ ꝑmo t principalr spectat ad eũ vel ad illos cui vel q̃bus talis subiicit Ex quo patz q ꝓnceps illicite regens suũ principatũ se subiicit cuilibz t exponit suũ dominiũ q̃dditioni. Et iste casus est in quo ꝑn ciparus exponit ꝓtestari ꝓquerentiũ ira vt iuste possit ab alijs cõqueri. Ex quo ptz q vile est t periculosuꝫ male politisare t suũ dominiũ sic q̃ditioni exponere. Patet q̃ quid sit dicendũ in generali de policijs transgressis. t quo se habendũ circa ꝓncipes male gubernantes

Democracijs aũt existentib⁹ quattuor optima q̃dem q primo ordine quẽadmoduꝫ dictũ est in sermonib⁹ q̃ ante hos. Est aũt t antiquissima oĩm hec. Dico ãt primã sicut si q̃s distinguat populos. optimus em̃ populus qui terre cultiuus est. Quare t facile facere cõtingit democraciã vbi viuit multitudo ab agricultura vel a pascuis Propterea q̃dem em̃ q non multã substantiã bz nõ vacans vt nõ sepe congregationes faciat. ꝓpterea aũt q nõ habẽt necessaria circa opa ũnmorank t aliena nõ cõcupiscũt. sed delectabilius est ipis laborare q̃ politisare t ꝓncipari vbicũq̃ nõ fuerint acceptiones magne a ꝓncipatib⁹ Qui multi em̃ magis appetũt lucrũ q̃ bonorẽ. Signũ etem̃ antiq̃s tyrãnides sustinuerũt t oblicharchicas sustinent si q̃s ipos operari nõ ꝓhibeat neq̃ auferat aliq̃d Celeriter em̃ bi q̃dem ditank ipsoruꝫ bi aũt non egent Adhuc aũt quẽadmodũ sunt eligendi et corrigẽdi supplet indigentiã si quid ambitionis habẽt. qm̃ apud quosdã demos q̃ vis nõ ꝑticipent electionẽ principatuũ. sed q̃dẽ

eligibiles ſm partem ex oīibus ſicut et in ma/
tinia. Eius aūt quod eſt conſiliari domni ſunt
ſufficienter habet multis. et oportet putare. et
hoc eſſe ſcema quoddā democracie ſicut et in
mantinia aliquando erat. Propter quod vtiq;
et expediēs eſt prius dicte democracie et exiſte
re conſuevit eligere quidem principatus et cor
rigere et iudicare oīes. ꝓncipari aūt maximis
electos et ab honorabilitatib; maioribꝫ. a ma/
ioribus aūt honorabilitatib; q̄dem nullum. ſz
eos qui poſſunt Neceſſe aūt politizantes ſic po
litiſare bene. ꝓncipatus eīm ſemp per meliores
erunt populo conſulente et epieykeis nō inui/
dente. et epiekeis et inſignib; ſufficere hunc or
dinem. ſubijcient eīm non ſub alijs deterioribꝫ
et ꝓncipabuntur iuſte ꝓpterea q̄ correctionuꝫ
ſint alij domini. Suſpendere eīm et nō omnem
licere facere quodcunq; videatur expediens eſt
Poteſtas eīm agendi quodcunq; voluerit ali/
quis non poteſt ſeruare qđ in vnoquoq; boīn
tribuale Quare neceſſariū accidere q̄dem eſt
maximi ꝑfectus in policijs. ꝓncipari epieikeis
impeccabiles exiſtes nihil minorata multitudi
ne Q̄dē hec ergo democraciaꝫ ſit optima ma
nifeſtū. z ꝓpter quā cām q̄ ꝓpter qualē quendā
eſſe ꝑpl'm. Ad inſtituendū aūt eē ꝑpl'm agrico/
lam aliq̄ legū apud antiquos poſitaꝫ antiq̄tus
vtiles oēs aut totaliter nō licere poſſidere āplio
rem terrā. mēſura quadā āt ab aliq̄ loco ad mu/
nicipiū et ciuitatē: Erat āt antiq̄9 in multis ci/
uitatib; lege ſtatutū neq; licere vendere ꝑmas
ſortes. Eſt āt et quē dicūt exuli legē eē tale aliq̄d
potēs nō mutare ad aliquā ptē terre exiſtis vni/
cuiq;. Nunc āt oportet dirigere z legea phita/
larū ad id eīm dicim9 eſt vtilis. Illi eīm q̄dē ex/
iſtētes multi poſſidētes āt terrā paucā tī oīes
terrā colunt. appreciant eīm non totas poſſeſſio
nes. ſed ſm tantas partes diuidentes vt habe
ant excedere ꝑcijs etiā pauperes: Poſt agrico/
lam aūt multitudinē optimus ꝑpl's eſt vbi pa/
ſtores ſunt et viuunt ex pecoribꝫ Multa eīm bz
agriculture z ꝓſil'iter actionib; ad bellica mili/
me iſti exercitati ſunt ſm habitus z vtiles ſm
corpa et potentes venari. Alie oēs aūt multitu
dines fere ex q̄bus relique democracie ꝓſiſtūt.
multo deteriores his. vita eīm praua et nullum
opus cum virtute eoruꝫ que tractat multitudo
et que bānauſoꝝ et que forenſiū boīm z q̄ mer/
cennaria. Adhuc aūt propterea q̄ circa forum
et circa municipiū ꝙuerſant oīe tale genus vt
eſt dicere facile ꝙgregatōnes facit. Qui autem
terre cultores ꝓpterea q̄ diſperſi ſunt ꝑ regionē
neq; ꝙcurrunt neq; ſimil'r indigent ſynodo hac
Ubi aūt et accidit regionē poſitōem habere ta
lem vt regio multuꝫ a ciuitate ſemota ſit facile z
democraciā facere bonam z policiam. Cogitur
eīm multitudo in agris facere habitacula. Qua
re oꝑtet z ſi turba forenſis ſit nō facere in demo
craticꝫ ꝙgregatōib; ſine multitudie q̄ ꝑ regiōeꝫ

Uomō q̄dē ergo oportꝫ inſtituere op/
timā et ꝓmā democraciā dictū ē. Ma/
nifeſtū aūt z quō alias. Conſequenter eīm opor
tet tranſgredi et deteriorē ſp multitudinē ſepa/
rare. Ultimā aūt ꝓpterea q̄ oēs cōmunicāt ne/
q; ferre eſt oīs ciuitatis. neq; facile ꝑmanere nō
bñ cōpoſitā legib; z ꝓſuetudinib;. Que āt acci/
dit corrumpere et hanc et alias policias dicta
ſunt ꝓus plurima fere: Ad firmandū aūt banc
democraciā et faciendū popolū impotentē con
ſueuerunt ꝓſides aſſumere q̄ plurimos z aliq̄n
ciues nō ſolū legitimos ſed ſpurios et eos q̄ ex
alterutroq; ciue. Dico aūt puta ex patre vel ma
tre. Oīe eīm ꝙueniens magis tali ꝑpl'o. Con/
ſueuerūt q̄dē ergo demagogi inſtituere. ſic opꝫ
tamen aſſumere donec vtiq; excedit multitudo
inſigniū et mediocꝝ et nō vltra hoc ꝓcedere Ex/

cedentes em̃ inordinatã faciunt policiã ⁊ insignes exacerbãt magis ad grauiter sufferre democraciã. Q̃ qdem euenit fieri causam seditionis circa syrenem. Paucũ qdẽ em̃ malũ negligit̃. multũ aũt factũ magis in oculis est Adhuc aũt et talia instituta sunt oportuna ad democraciã talẽ velut klistenes versus fuit volens augere democraciã athenis ⁊ circa chyrenẽ q̃ demũ instituebant. trib⁹ em̃ alie faciende plures ⁊ fraternitates de ꝓprijs sacris colligendũ in pauca ⁊ cõmunia et oĩa sophisticandum vt vtiq; ꝯ maxime ꝓmisceant oẽs inuicem. Cõsuetudines aũt ꝓiungant q̃ ꝓres Adhuc ãt ⁊ tyrãnica instituta demotica videnť oĩa Dico ãt puta anarchia seruoꝝ. ℞ ãt vtiq; erit vsq; ad aliq̃d expedi/ens ⁊ mulieꝝ ⁊ pueroꝝ Et viuere vt q̃s vult dissimulare. Multũ em̃ erit policie tali auxiliãs. Delectabil⁹ em̃ multꝫ viuere inordinate ꝯ̃ temperate. Est ãt op⁹ legislatoris ⁊ volentiũ ꝓsistere talẽ quandã policiã nõ instituere maximum op⁹ neq; solũ vnũ. ꝫ vt saluet magis vno enim aut duob⁹ aut trib⁹ diebus nõ difficile manere politisantes q̃liter cũq;. ppter qd̃ oportꝫ de q̃b⁹ ꝓsiderandũ ẽ ꝓpus q̃ saluatões ⁊ correctões policiaꝝ et his tẽptare facere firmitatẽ verẽtes q̃/dem corrũpentia. ponẽtes ãt tales leges ⁊ non scriptas ⁊ scriptas q̃ cõphendẽt maxime saluãtia policias et nõ putare hoc eẽ democraticum neq; oblichar chicũ qd̃ faciet ciuitatẽ ꝯ̃ maxime democratizari. neq; oblichatizari ꝫ qd̃ plurimo tpe. Qui ãt nũc demagogi gratiosi popul' multa democratisant p q̃ ptoria. ppter qd̃ optet adhuc ꝓtra agere eos q̃ cordi hũt policiã lege statuentes nihil eẽ publicũ et eoꝝ q̃ ꝓdẽnant ⁊ feruntur ad cõmune ꝫ sacrũ. Qui q̃dẽ em̃ iniusta agunt nihil minus verentes erunt Dãpnificabunt em̃ sil'r. turba em̃ minus corrũpet sententias de bis q̃ iudicank cũ nihil debeat accipere

Adhuc autẽ eas que fiunt publicas vindictas ꝯ̃ pauciss̃imas semp facere magnis damnis ꝓhibentes eos qui vane scribunt. nõ em̃ populares sed insignes ꝓsueuerunt inducere. Oportet aũt policie oẽs ciues maxime q̃dem benuolos esse. Si aũt nõnũq; ꝯ̃ vt aduersarios putare dominos. Q̃m aũt vltime democracie multoꝝ hoĩm sunt et difficile congregari sine mercede. hoc aũt vbi reditus nõ existunt entes aduersariũ insignib⁹ ab illatõe em̃ et depopulatõe nec essariũ fieri ⁊ ptoria maloꝝ q̃ multas iã democracias euerterunt. Vbi q̃dẽ ergo redditꝰ non existunt entes oportet facere ꝓgregatões pauças ⁊ ptoria multoꝝ q̃dem. paucis aũt diebus. hoc em̃ facit ⁊ ad nõ timere diuites expensas et diuites q̃dẽ nõ accipiant ptoriale. pauperes ãt facit aũt ⁊ ad iudicare sententias multo melius Diuites em̃ multis q̃dem diebꝫ nõ volũt a propꝛijs abesse breui autem tempore volunt Vbi aũt sunt reditus nõ facere qd̃ nunc demagogi faciunt obuenientia em̃ distribuũt accipiunt autẽ simul et rursum indigent eisdẽ. pforata em̃ lagena est tale auxiliũ pauperib⁹. Sz optet vere democticũ, puidere qualiter multitudo nõ valde egens sit. hec em̃ causa ei⁹ qd̃ est prauã cẽ democraciã. Artificiandũ ergo qualiter abundãtia q̃/dem fiat diuturna. Q̃m aũt hoc expedit. etiã diuitibus q̃ q̃dem a redditib⁹ fiunt ꝓgregãtes sil' tota oportet distribuere pauperib⁹. Maxime aũt si q̃s p̃t tantũ ꝓgregans quantũ ad funiculi acq̃sitõem. Si aũt nõ ad occasionẽ negotiatõis et agriculture. ⁊ si nõ oib⁹ possibile saltẽ ℔m tribus vel ℔m ptem aliquã alterã in pte distribuere. In hoc ad necessarias synodos diuites inferre mercedẽ respuentes vanas oblatões tali aũt quodãmõ carchedonũ politisantes amicuꝫ acq̃sierunt populum. Semper em̃ aliquos de populo emittentes ad negotia domus faciunt

diuites. Gratiosoꝝ aũt et intellectũ habentiũm insignium est ꝛ assumentes pauperes occasiones ꝙdem dantes ꝓuocare ad opationes Bene aũt habet imitari et carentinoꝝ ꝓncipatum illi eñ cõmunia facientes possessa pauperibus ad vsum benignolam instituunt multitudinem Adhuc autem ꝓncipatus oñes duplices fecerunt. hos quidem eligibiles. hos autem sortiales. sortiales quidem vt populus ipis participaret. Eligibiles autem vt politizarẽt melius Est autem hoc facere et de eodem principatu participantes hos quidem sortiales. hos autem eligibiles. Quomõ ꝙdem ergo oportet democracias instituere dictum est.

Queritur vtrũ agricole et pastores sint ad democratisandũ meliores

Arguitur ꝙ non. qꝛ tales deficiunt virtute et ꝓudentia. ꝙ tamẽ reꝙruntur ad bene democratisandũ. ergo ꝛc.

Scõdo sic. mercenariꝰ sunt meliores et afferunt plus vtilitatis reipublice ac ꝑ ipa plures sufferunt labores ergo ꝛc. Tercio sic. vita artificũ est laudabilioꝝ. quia (vt dicunt vulgares) nihil est in mundo ita pulcrum sicut ars. ipi ꝓterea succurrũt multis modis humane indigentie. ergo ꝛc. Quarto sic. pastores sunt venatores. vt dicit pħus. qꝛ ipi exercent venatões ꝓtra lupos et alia animalia ferocia. sed venatores sunt maliꝛ reprobandi. vt alꝰ dictum est. ergo ꝛc. Quinto tales sunt cupidi et pusillanimes ꝑm ꝙ videtur patere ad experientiam. ergo ꝛc. Sexto sic. oñes tales ab honoribus ꝓtemnunt et rudes reputant. ergo non sunt aliis ꝓferendi. In oppositum arguit ꝑ pħm in isto sexto. In hac questione erunt tres articuli. In ꝓmo videbitur de agricolis et eoꝝ statu. In scõdo videbit de pastoribꝫ mercatoribꝫ ꝛ artificijs. In tercio erunt dubia ad recolligẽdum materiã. Quantũ ad ꝓmum articulum suppositum ex sepe dictis quid sit democracia.

Sciendum primo.

Qꝫ in democracia ꝗtũ sufficit ad ꝓpositũ ẽ duplex status hoim. qꝛ stꝫ ꝓncipates et subditi. mõ in questione nõ cõparant agricole ad epykeies. siue istiꝰ politie siue alterius. qꝛ nõ est difficultas ꝺn aliꝙ alij sint nobiliores ad regendũ democraciã ꝗ̃ sint agricole et artifices. sed solũ isti cõparati ad alios ꝓpꝰ siue subditos in democracia. ſ. vtꝫ isti sunt abiliores ad regendũ democraciã

Sciendũ scõdo ꝙ ꝓpꝰ solet solũ ꝓsiderare sensibilia et ponderare eo ꝙ nõ ꝓcipit insensibilia. et ideo cõmuniter nõ tendit in virtutem. et qꝛ mens nõ potest esse ociosa. ideo occupatio circa illa (que minus solent fraudes cõmitti) est ei vtilioꝝ. quia sibi nata est solum conuenire quasi virtus sensibilis. hoc ẽ debite se habere ad extra.

Sciendum tercio ꝙ circa delectabilia tactus et gustus maxime solent populares decipi ꝛ passionari. Patet qꝛ obiecta istoꝝ sensuũ sunt magis grossa. et vt ita dicam sunt magꝭ sensibilia ꝓpter maiorẽ materialitatẽ ipoꝝ. Eñ populus nõ decipit tantũ circa honores vel sonos delectabiles. quantũ circa ista obiecta. Item supponit ꝙ illi dicunt esse abiliores ꝛ meliores ad democratisandũ qui sunt magis dispositi ad ꝓmã ꝛ optimã spẽm democracie. in qua seꝛ dominat populꝰ habẽs mediocrẽ scientiã ꝛ ꝑm leges et ista democracia est multũ ꝓpinqua cõi politie in qua dominat ꝓpꝰ ꝓpter bonum cõmune ꝛ ꝑm leges Quinto supponit ꝙ democracia solet turbari ꝑ seditiõem ꝛ per machinationes subditoꝝ ꝛtra ꝓncipates. ꝛ ideo multuꝝ expediens ꝛ necessariũ est in democracia ꝙ populus non sit seditiosus nec machinãs. sed inclinatus ad pacẽ ꝛ tranqlitatem politie. qꝛ ꝑ hoc assequitur ꝓmunitas finẽ politicuꝝ et non ꝑt adipiscitur ꝓmunitatis turbatiõe Sexto supponit ꝙ policia solet dupliciter turbari. scilꝫ ex ꝑte ꝓncipantium ꝛ ex ꝑte subditoꝝ. Ex ꝑte vero ꝓncipantiũ. qꝛ tyrannice regũt policiã ꝛ sunt iniustificatiui subditoꝝ. Ex ꝑte vero subditoꝝ tripliciter. scilꝫ vel ex pura malicia ꝛ astutia subditoꝝ que ꝓuenit ex puersitate ipsoꝝ intrinseca et etiaꝫ originaliter ꝛ occasionaliter ex otio. ꝛ precipue oriꝝ ex otio maloꝝ. Secũdo turbat ꝓmunitas ꝓpter auariciã ꝛ cupiditatẽ subditoꝝ. quia ratione huius frequẽter cõmittunt fraudes ꝛ seditiones. Tercio turbatur ꝓmunitas ꝓpter ambitionẽ ꝛ cupiditatem honoris. quia rõne huius subditi quãdoꝝ mouent seditiõem licet raro. quia modicum curant de honore nisi sit lucrũ annexũ. Septimo supponitur. ꝙ duplices sunt diuitie. ꝺdam sunt naturales ꝛ sunt ille mediantibꝫ ꝗbus immediate suppletur indigentia nature. sicut panis. vinum ꝛ similia. Alie sunt diuitie artificiales. et ſt ille mediantibꝫ ꝗbus non ꝑt immediate suppleri humana indigentia. sed solum mediate ꝛ instrumẽtaliter. sicut sunt pecunie ꝑ quas habentur necessaria ad vitaꝫ sustinendam. licet ꝑm se non suppleant humanã indigentiã appetitus vero respectu primaꝝ non cõmuniter est infinitum. sed solet esse ordinatus ꝛ finitus. quia non appetitur nisi ad supplendam humanã indigentiã. que non supleri potest ꝑ appetitus infinitos. homo eñ ad satiationem appetitus ad vinũ non indiget infinito vino. nec similiꝛ ad satiatiõem panis indiget infinito pane. ꝛ similiter de aliꝭs. Sed appetitus circa diuitias artificiales solet esse inordinatus. qꝛ de se nõ satiant. sed appetunt non ꝓncipaliter ꝓpter necessitates ꝙ ꝓcernũt dicte sustentationẽ vite. ſz etiaꝫ ꝓpter superfluas delectationes. que crescunt in infinitum

Quarto sciendũ ꝙ homines circa exercitationẽ corporis dupliciter solent deficere. seꝛ ꝓpter nimiũ laborem. ꝛ ꝓpter defectum laboris. Primũ patet. quia anime sequuntur corpora. vt ħt pħus. ideo si corpus nimiũ grauet ꝑ hoc etretatur ꝛ redditur anima imporens ad debite exercẽdũ suas operationes. sicut ad experientiã videmus de cultoribus veneaꝝ. qui sunt ꝛ ingenio rudes ꝛ in moribꝫ austeri. Secũdo solent impediri ꝓpter defectum exercitationis corporis. ꝛ specialiter in hominibꝫ qui sunt ignorantes. nec ociũ frangũt ꝓpter litteraꝝ studiũ. Eñ qꝛ mens humana nõ ꝑt totaliter otiosa esse si oñes non exercitent in corpore quãdoꝝ aia laxatur ad malũ. qꝛ in homie non litterato ocium est radix vel occasio omniũ maloꝝ. qꝛ oportuꝝ mẽtem circa aliquid operari. et etiam ex consortio maloꝝ (ꝙ cõmuniter sunt otiosi) cõtrahitur malicia. Hinc est ꝙ antiqui patres cõstituẽtes regulas ordinauerũt fratres moderate laborare. eo ꝙ vt in plurib religiosi non erant litte-

ris bene imburi. nam per hoc fugitur ocium recreatur mens vt sit cõtemplatõni abilior et corpus refrenetur a vicijs vt patet de se Istis notatis ponitur

Conclusio prima

Agricultura valet et etiã vtilis ẽad frutẽ. Patz pclusio. tum qz ipam vitaf ociũ. tum qz recreaf mens. tum qz corp⁹ refrenaf a vicijs. vt in pcedentib⁹ tactũ est.

Oconclusio scõa. agricultura p acqsitõe frutis in populo cõi ẽ pueniẽtissima Patet tũ qz vitaf ociũ p eaz vt dictũ est. tum qz facit vti hoies cibis z potib⁹ nõ nimis delicatis. p qõ euitaf intemperãtia circa tactũ z gustum. p quos hoies cõis status maxime solent deficere vt pus dictũ est. Et intelligẽda est ista pclusio de agricultura q̃ dieb⁹ statutis exercef sicut q̃tum est de se dz exerceri. qm̃ alicq possent in tantũ circa ipaz occupari q disponerenf ad malũ. sicut notũ est de se Dicebaf notãter in pclusione (cõmuni populo) qm̃ aliqua est vita excellentior z melius disponẽs ad frutẽ vt notũ est. sed talis nõ est bñ possibilis tali populo. Patet ꝑ qualiꝫ iste status disponit ad virtutem in se. Hunc fo ponẽde sunt pclusiones respõsiue ad q̃situm quo ad agricolas

Oconclusio tercia Populus agroz culti⁹ est mi⁹ expers fraudũ z minus asturus q̃ alicq alij hoies. Patet qz nõ est ociosius. nec hz tm̃ pportiũ cũ alijs hominibus sicut alij status hoim̃ mõ ex ocio et maloz pportio pueniunt fraudes z astutie. sicut pus dictũ fuit. ꝑ cõ.

Quarta pclusio. Iste popul⁹ inter alteri⁹ stat⁹ homines minus est auarus. Patet pclusio. tum qz soluz vtif diuitijs naturalib⁹ circa quas diuitias nõ tm̃ contingit appetitũ decipi seu excedere debitũ modũ appetẽdi sicut circa diuicias artificiales. tum qz hoies isti⁹ status de minori pñt statũ suum ptinuare. tum qz solũmõ hñt mediocres diuitias z raro excedunt. et tales homines cõiter sunt minus cupidi.

Quinta pclusio. Iste populus agroz culti⁹ inter ceteros hoies min⁹ est ambitiosus seu honoris minus cupidus. Patet qz nõ multũ pcipit seu ponderat aliq alia nisi sensibilia. sicut pus dictũ est imo plus vult circa opa manere q̃ circa magna opa occupari. z spẽaliter vbi nõ stz pncipatus lucratiui. qz aliꝫ nõ possent habere necessaria ad vitã. Ex quo patz q expediens est et necessariũ q in democracia pncipat⁹ nõ sint lucratiui. naz p hoc euitaf seditio q̃ solet puenire ex tali ambitõe. Secundo ptz pclusio qz lz popul⁹ appetat honorẽ imo z q libet hõ. tñ ille appetitus sufficienter pt sciari z terminari p dominiũ qõ habef in institutõe legũ atqz electõe et correctõe pncipũ. Ex istis ptz responsio ad pmũ articulum. stz q agricole cõpando ipos ad aliũ populum sunt ad democratizandũ meliores. hoc est ptinẽt ad optimam spẽm democracie. Patet qz sunt minus astuti et fraudulenti. minusqz auari. z minus ambitiosi. vt patet ex dictis.

Quantũ ad scõm articulũ videndũ est de scõa parte questionis scz de pastoribus Pro cuius declaratõne Sciendũ est pmo. q nõ solũ pastores sunt intelligẽdi illi q custodiunt seu pascunt oues. sz etiã illi q pascunf ex ouib⁹ siue q viuunt ex pascuis. Et ꝓprie pastores dici pñt q pascunt oues et ex eis pascunf. et tales fm phm dicunf ex pascuis viuere.

Scõo sciẽdũ q circa vitã pastoralẽ tria stz ꝓsideranda q̃ requrunf in pastore. scz solitudo seu vita solitaris. aliq lis prudentia seu industria. z corporis robur seu fortitudo. Primũ pz. nã in pastore requritur vita solitaria seu solitudo z a ciuib⁹ abstracta. qm̃ aliꝫ nõ posset debite reperire alimentũ aptuz gregi vel armento. Et ex hoc ptz scõm nam ad inueniendũ pascua puenientia requrif aliq lis prudentia vel industria. licet satis tenuis et modica Terciũ ptz. qz oportet pastorẽ gregẽ a feris cõseruare et defendere scz a lupis et etiã a latrombus. adhuc aũt requritur aliqualis fortitudo et audacia. Scõo supponitur q ad democratisandũ requritur prudentia. sicut etiaz ad aliter politisandum. Patet qz oportet reducere cives z operationes policie in finẽ democraticũ. qõ nõ pt fieri sine prudentia. Istis suppositis ponitur pclequenter

Conclusio prima.

Vita pastoralis nõ est ꝓprie politica. Patet ex secũdo notabili. tum qz ipa est solitaria. mõ solitudo repugnat ciuilitati. vt ptz pmo huj⁹. tum qz prudentia (q in ipso inuenif) nõ est ꝓprie politica. cum respiciat bruta z eoz ordinatõem. ideo est aliqualiter brutalis. Nam sicut ex nimia pversatõne viri cũ muliere vir efficif quodãmõ muliebris. sic similf ex nimia pversatõne cum brutis fit hõ aliqualiter brutalis Et hinc est q pastores (nisi sint in animo multũ eleuati) efficiunf brutales. Tum tercio qm̃ fortitudo (q̃ est ad bestias et ad latrones) nõ est ꝓprie ciuilis. licet aliqualiter disponat ad ipm̃ ꝓpter qõd dr vegetius q venatores z carnifices cõiter sunt in armis alijs hominib⁹ excellẽtiores. z ex pcequenti pastores. cũ ipi fiãt venatores. vt dr phs in textu.

Scõa pclusio. Vita pastoralis est multũ pueniens speculatiue z vite ꝓplatiue. Patet tum qz ipa est solitaria z a tumultib⁹ abstracta. tum qz nõ est ibi mentis nimia depressio. z specialiter ipa est apta ad speculandum circa naturalia.

Tercia pclusio. Ista vita est piculosa hominib⁹ male dispositis vel nõ firmatis in virtute Patet qz ipa nõ est ꝓprie ciuilis vt pus dictũ est. mõ vita solitaria talib⁹ hominib⁹ nõ ẽ ita secura sicut vita ciuilis. qz in pversatõne ciuili vn⁹ hõ indigentiã aut necessitatẽ supplet alteri us hois. nõ solũ in necessarijs ad viuere. sz etiã ad bene viuere. sicut in pmo huius alꝫ declaratũ est.

Ocõclusio quarta. vita pastoralis est excellens hominib⁹ pfectis z in frute firmatis. Patet. qz ipa ẽ multũ solitaria z ꝓplatiua. vñ hoies pfecti pot⁹ p alia impediunf q̃ iuuenf. qz stz sibij pis sufficiẽres. idcirco illa vita est eis multũ vtilis in qua minus ipediunf ab alijs cuiusmodi ẽ ista. Ex pclusione seqtur. q ista vita ẽ de se pfectior q̃ sit vita agricultiua. Patet. tum qz sic nõ requrit totũ hoiem sicut agricultiua. sz pmittit ipm̃ magz circa spualia vacare. Tum qz de se nata est puenire pfectioribus. vt dr pclusio. Scõo sequif. q ipa est de se melioz et habilioz ad democratizãdũ q̃ sit agricultiua. Patz p idẽ. Sz nũc est difficultas. qd sit dõm ad phm̃ q sup p honores in textu laudat vitã agricolaz. Respondef q ipe loqtur de vita seu mõ viuẽdi cõmuni populo possibili. mõ ista vita pastoralis nõ est bñ ogrua vel pueniens cõmuni populo. sz solũ heroicis z pfectis Aliter pt dici. q ideo ipe laudabat eam qz erat magis necessaria voluit ergo illã inter oẽs essẽ magis necessariã. Vel qz

agricole sunt hoīes medico mediocres inter oēs popu los. ipe voluit ipos esse meliores ad faciendū pmā spe ciem democracie. Modo hoc est vez. vt patet in pmo notabili. t hoc nō est ꝓtra dicta. qz cū hec stat. p ista vi ta sez pastoralis est de se pfectioꝝ. et reqrit in pastoribꝫ maiorē pfectōem. Patet ergo responsio ad quesitū. sez q agricole t pastores sunt ad democratizandum melio res. Patet ex conditōnibꝫ positis in ꝯclusionibꝫ primi articuli. q ipis ꝙueniunt vt patet ex p̄cedentibꝫ. Sz vi dendū est de mercēnarijs seu mercatoribꝫ. de qbus tan git phs in textu. Pro cuius declaratōne ꝯsideranduz est. q officiū mercatoꝝ est pmutare diuitias naturales cum nūmisma. ita q vnū extremū illius pmutatōis sit nummisma. Patet. quia si p̄cise esset cōmutatio di uitiaꝝ naturaliū cum diuitijs naturalibꝫ tunc non esset mercatura ꝓprie. Scōo ꝯsiderandū est. q licet merca tura de p se ordinatur et ordinari debeat ad supplendū indigentiā cōem seu boni cōis. ipa tn̄ est ūediate circa pecunias. Prima ps patet. q m̄ mercatura ad hoc na turaliter ordinaf vt bona (q̄ in vna regione abundant) ad aliam indigentē transferanf. et vna policia alteri⁹ in digentiā suppleat. Et in hoc fundantur oia priuilegia mercatoꝝ. qz sez mercatura ūmediate ordinaf ad cō munis indigentie supplementū Scōa ps patet ex nota bili p̄cedenti. Et qua scōa parte seqtur. q appetitus mercatoꝝ (vt in pluribus) crescit inordinate respectu diuitiaꝝ. Patet qz pecunie de se nō sunt saciatiue appe titus. appetunf ergo multum nō ꝓpter suam bonitatez sed ꝓpter eoꝝ ūpfectōnem. Secundo seqtur q ipoꝝ sez mercatoꝝ mens siue appetitus faciliter depꝛauatur. patet p idem Exercio seqtur. q cōmuniter mercatores solēt excogitare fraudes exq̄sitas et mendacia palliare vt circa mercaturas sciant homines decipere t illaque are. Patet. qz oia facta ipoꝝ ordinant nō solū ad ac q̄sitōem pecuniaꝝ. sed ad augmentū ipaꝝ. Et idcirco maxime querunt ea per que possūt huiusmodi finem adipisci. Istis suppositis ponitur

Conclusio pꝛima.

Quo ad istam secundā partem secundi articuli. q vita seu status mercatorum est multum vtilis de se ad acq̄ sitōnem virtutis. Patet. quia tendit seu ordinat ad bo num cōmune. modo per operationes in cōmune bo num relatas maxime acquiritur virtus ipsa. Et iam si bene exerceatur prodest multum reipublice. vñ mer catores vt in pluribus pcipiunt humanas indigentias et idcirco sciunt per suam industriā illas supplere. et iō tales vt in plurimum sunt optimi rectores reipublice vel pessimi tyranni si ad malum applicentur. quoniam sciunt exquirere modos quibus haberi potest pecunia reipublice. eo q cognoscunt hominū indigentias vt sa tis notum'est. Et a talibꝫ hominibꝫ vel similibꝫ verisi mile est exactōnes salis fuisse repertas.

Cōclusio scōa. vita ipoꝝ mercatoꝝ nō ē bñ dispositi ua ad ꝑfutē. Patet qz hūt appetitū depꝛauatū ꝓpter ni mis imoꝛari ad tractandū de pecunijs. Et ꝓpter hoc cuius iste stat⁹ de se sit laudabilis. vt dr ꝯclusio p̄cedēs qz tn̄ dat occasionē maleficiendi vt in pluribꝫ lz nō p se iō phs simplr illū statū vituper. q m̄ in moꝛalibꝫ loquē dum est ꝑm id quod vt in pluribꝫ accidit

Cōclusio tercia. vita talⁿ nō multū disponit ad bella. Patet. q nullo mō est coꝛpis exercitatiua quantuz est de se. Et ꝓpter hoc dr phus. q nullū opus taliū est cum virtu te supple tellica. Patet ergo qd est dm̄ de mercatoribꝫ et eoꝝ statu Sed videndū est de ꝓparatione hui⁹ status ad p̄cedentes. Ad hoc breuiter dm̄ est. q est piculosioꝝ p ter causas dictas. tn̄ de p se est pfectioꝝ. qz tales vt in plu ribꝫ sunt prudētioꝛes q̄ agricole t pastores. Secūdo dici tur. q alij duo status sunt ad democratizandū meliores q̄ status mercatoꝝ. qa sunt minus cupidi. min⁹ seditiosi seu cōtra p̄nceps minus machinatiui. t etiā minus seditiosi. sicut patet p phm in textu. t cause satis patent cōsideran ti. t quodāmodo tacte sunt ꝑus. Postremo videndus est de artificibꝫ. de qbus etiā tangit phs in textu. Pro cu ius declaratione cōsiderandū est. q ipi possunt dupl'r con siderari. Uno mō vt sunt mercatores t vendunt sua artifi ficia. t sic de ipis dm̄ est sicut de mercatoribus Alio mō possunt cōsiderari vt sunt artifices. t sic de illis est ad ꝓpo situm. Et quo ad hoc ꝯsiderandū est. q actus t operatiōes ipsoꝝ (quantū est de p se) sunt imptinētes ipi virtuti mo rali. Patet qz eam nō suscipiūt necq̄ p eam rectificanf. sed solum ab arte. que est vera rō rerum a nobis factibiliū omi no. similiter sicut prudentia est recta rō rerum a nobis agi biliū. Ulū tales operationes artificū non sunt nate varia re aut trahere affectū. sed solū intellectū vt factibilis ē. seu principiū factibiliū. Si tn̄ referanf ad bonū finem. scilz ad cōmune bonū. tunc ex pte illius intentionis habēt bonum motis. Secūdo dr. q talis opatio plus eleuat intellectuz ad speculatōem t subtilitatē q̄ mercatura vel aliqua p̄e dictaꝝ. qz in artificijs saltem subtilib⁹ reqritur fortis et ve hemens animi applicatio. rōne cuius ingenū humanū foꝛ tificatur t in se subtiliatur. atq̄ ad scientias melius dispo nitur. Et tunc est difficultas de ꝓpatione ipsoꝝ ad alias. Ad quod dm̄ est. secluſa mercatura quasi ꝓportionabili ter sicut de agriculturis dcm̄ est. cum ipsoꝝ vita nō est ad huc vita simplex necq̄ tota pacifica. Sed considerando to tum factum eoꝝ ipi tenent quasi mediū inter agriculturaz et mercationē. quia vtraq̄ ꝓticipant quantū est de bānau sis nō est cōparatio eoꝝ ad alios. quia sunt peiores et ma gis vituperabiles Patet ergo quid sit dicendū ad que sitū. sez q agricole t pastores sunt ad democratizandum meliores. considerādo oēs status ꝑm q verisimile est il los se habere. qz ita debent in moralibꝫ operari. Et hec de secūdo articulo Quantū ergo ad tercium articulū trac tanda sunt aliqua dubia recollectiua materie

Dubitatur pꝛimo

Utrum spurij t illegittimi sint ad honoꝛes politicos assu mendi. Pro solutione istius dubij ꝯsiderandū est q prin cipatus est quid dignissimū t honorabilissimū quod est in policia. Patet. qz est circa bonū diuinissimū t honorabilis simū. sez circa bonū ꝯmunissimū. quod est diuinissimuz. vt patet p̄mo ethicoꝝ. Et ꝓpter hoc dr princeps diuine ma iestatis hymago. ipe em̄ hz bonū ꝯmune totis viribꝫ ꝓcu rare. t omia in ipm̄ ordinare tanq̄ in finem vltimū t opti mū. Ex quo pz q in p̄ncipe reqrunf due cōditiones q̄ rum spectat ad ꝓpositū. Prima est. q sit ꝑsona in se honora bilis. ita vt quilibet merito debeat ipm̄ timere t reuereri. t ita debet esse sine reprehensione seu nota reprehensionis. alis em̄ non esset honorabilis vt opter. nec diuine maiestatis hymago. Secūdo in ipo reqritur sciētia et virtus. nam si ne istis nō sufficit suos subditos inducere in finē politicuz

sicut decet ꝓncipē vt alīs ꝓbatum ē. Scōo supponīt ꝙ fornicatio nō solū ē in se mala. imo redundat in malum policie ꝛ ipi⁹ ꝓiudiciū. Ꝓma ps ē de se nota. vt suppo nitur ex libro ethicoꝝ. Scōa ps pz. nā ex fornicatōe se quunt multa mala in policia. ſ. multe guerre disſensiones ſeditōes ꝛ multa alia hm̄oi mala. vt satꝫ pz ꝙ ꝓhm in textu. Etiā ꝓ hoc retrahunt hoīes a matrimonio. qđ est incōueniētissimū. Ex q̄ pz ꝙ q̄tū est possibile saluo bono cōtratis fornicatio dz impediri ꝛ vitari vt pt̄z de se. Dicīt notāter (inq̄tū ē possibile) qm̄ nō q̄libet fornicatio est a ꝓncipe politice puniēda. qz si q̄libet fornicatio ab eo puniret sequrent plura mala in policia. q̄ ex hoc ꝙ sic nō punīt. ꝛ ꝓpter istā nō punitōez ꝓnceps politicus dz illā ꝓmittere ꝓportionabiliter. sicut alīs tactū ē de vsura circa ꝓmū huius ꝓ hoc ad pei⁹ euitandū Tercio supponīt. ꝙ iꝫ spurius q̄tū est ex pte sue ꝑsone possit esse bonus ꝛ ꝓfuosus ꝛ sufficiens ad ꝓncipandū. tū ceteris paribꝰ min⁹ ꝑsumīt. Ꝓma ps pz ꝓperientiā Scōa ps pz. qz a malo ꝓncipio ꝓcesserūt. verisīle ē ipsos in suā naturā redire. sc̄z in malū Et si q̄rat. vñ est hoc ꝙ tales sunt cōiter minus boni q̄ sint alij. q̄uis ista difficultas ꝓprie nō sit politica. tū ꝑt dici ꝙ rō iā tacta ē. qz sc̄z a malo ꝓcesserunt ꝓncipio. Aliter ꝑt dici q̄ rō est qz cōiter mín⁹ curat de moribꝰ ipoꝝ in iuuētute q̄ alio rum. idcirco mali efficiunt. Vel ꝑt dici tercio ꝙ cā est. qz ꝓtute sacramenti matrimonij verisīle est ꝓpagatos meliores eē atq; fieri. qz ꝑsumendū ē bonitatē ꝛ ꝓfectionem sacramēti in filios redūdare. Et dato ꝙ ista causa forte nō sit politica. nō tñ est minus extra ꝓpositū. qz apud quācūq; legē vel sectā est ꝓiugiū vel aliq̄ spūalis vnio. sc̄z viri ꝛ mulieris. rōne cui⁹ filij ꝓpagati efficiunt natura meliores. Qui nō placent iste cause ille reddat aliā. Istis suppositꝫ rñdet ꝓmo ad dubiū. ꝙ in aliquo casu spuri⁹ ꝑt licite ad ꝓncipatū vel ad officiū publicuꝫ assumi. Patet. qz̄ staret oīb⁹ hinc inde pensatis ꝙ talis eēt ad ꝓncipandū habilior ꝛ vtilior. q̄ ꝓclusio est vera. Cōsequētia est nota silr ꝛ añs. qz stat ꝙ illa macula vl nota (q̄ sibi ꝓuenit ex pte hui⁹ ꝙ est spuri⁹) redimeret ꝑ bonitatē ꝛ ꝓuidētiā eius. Vñ ꝓnceps assumīt ꝓpter op⁹. sc̄z vt regat suos subditos. mō staret oīb⁹ pensatis spuri⁹ eēt multū habilis ad regendū suos subditos Scōo dr. ꝙ spuri⁹ ceteris paribꝰ ꝑt ad ꝓnciparum seu officiū publicū min⁹ assumi q̄ ali⁹. Patet. tum qz ꝑ hꝫ sc̄z ꝙ min⁹ ꝑsumīt de bonitate ipius q̄ alteri⁹ imo ꝑsumitur eū faciliter male agere ꝓpter naturalē inclinationem quā ꝑsumīt ad malū habere. Tum qz ꝑ hoc ꝙ sc̄z min⁹ ad ꝓncipatū assumīt q̄dāmō reprobat ꝛ vilipendīt fornicatio. q̄ alīs approbari vel saltē nō reprobari videret. Tum qz ꝓncipat⁹ aliquo mō ꝑ talē circūstantiam ꝓncipis retorquetur et minus honorabilis habetur.

Sed contra istam scōam responsionē arguitur sic. sequeretur ꝙ quis sine culpa puniret. sc̄z talis spuri⁹ qui multum punitur per hoc ꝙ tali honore priuatur. Respondeo ꝙ nō est incōueniens aliquem sic priuatiue puniri sine culpa sua. licet forte positiue nō est iustum. nam ſm iura quis punitur sine culpa sc̄z sua. nullus tamē sine causa. Vnde hic subest causa punitōis. sc̄z culpa parentum. nam sicut culpa parentū relucet in spurio et q̄ dammō in eo manifestatur. sic in eo punitur. ꝛ iste modus puniendi videt satis ꝓueniēs Sz adhuc arguit ꝓtra. qz oīs punitio est ꝓpter reordinatōem culpe ꝫ ibi nō est talis reordinatio. igit ꝛc. Respōdeo ꝙ ibi ē culpe reordinatio. qz sicut relucet in filio sic etiā in eo punit. et sic quodāmodo in ipso reordinat. Ex ꝓdictis sequitur. qz ꝑm magis ꝛ minus debēt ceteris paribus spurij ad honores assumi. ſm ꝙ ex parte ꝑsonaꝝ fuit peccatuꝫ in parentibus maius. Vnde inter leges maxime fauent illis qui generant ex cōcubitu soluti cum soluta. sc̄z quādo nulla persona est ligata vinculo repugnanti matrimonio. Et sic de alijs ſm gradus maioris vel minoris delicti

Dubitatur secūdo. vtrū quattuoꝛ leges (quas recitat ꝑhus in textu tanq̄ expedientes in democratia) sint in ea vtiles. Quaꝝ ꝓma est. ꝙ nulli licet possidere de terra vltra certam mensurā. Secūda est ꝙ nulli licet vendere ꝑtes suas forte. Tercia est. ꝙ nulli licet obligare terrā suā ſm aliquā eius ꝑtem. Quarta est ꝙ homies habentes multitudinē possessionū possunt cogi ꝛ debēt ad appreciandum ita ꝙ pauper possint aliquā portionē ipsaꝝ ꝑ iusto precio tenere. Ꝓo declaratione istaꝝ legum ꝓsideranduꝫ est. ꝙ iustum democraticū est equalitas. nā finis democracie est libertas. vt dr ꝑhus. Et alīs declaratū fuit ꝙ sine equalitate ciuū quo ad posse assumi ad honores politicos nō stat libertas ipsoꝝ. ergo notabile est veruꝫ. iustum autem est oblicharchicuꝫ diuitie et honorabilitas. qz rōne huius distribuunt honores ꝛ ꝓncipatus siue dominia. ꝛ sic dignif. cantur homines in oblicharchia Ex quo patet. ꝙ circa existimationē iusti simplr deficiunt tam democratici q̄ oblicharchici. qm̄ democratici (hoc est populus ibidez dominās) existimāt illud iustū quod pluribꝰ videt. Oblicharchici vero qđ honorabilius videt. sed nec sic nec sic est dom. qm̄ democratici nimiā q̄runt equalitatē. ꝛ oblicharchici excessiuā cōiecturā siue inequalitatez. Ideo inter ista oꝑtet mediari taliter. q̄tinus nō simplr dr iustum qđ pluribus videt. nec qđ diuitib⁹. sed quod famosiori ꝑti videbitur. Per hoc patet solutio casus quē ponit ꝑhus de mille ꝛ q̄ngentis. ꝛ in hoc nō ꝑt ꝑ istam scientiā dari lex specialioꝛ. sed forte alicubi duos pauperes cōtra vnū diuitē pōderare debēt. alibi vero tres cōtra duos. ꝛ hoc ꝓpter iuris positiuū est plus q̄ politicū. Et circa hoc mouet ꝑhus vnū dubiū tangens sapientiozē finē. sc̄z vtꝛ sententia sit suspendēda in casu q̄ ꝑtes opposite essent eq̄lis pōderis Rñdet ꝙ melius esꝫ talē ꝓtroversiā ꝑ sortē termiari q̄ sententiā suspēdere. qm̄ si suspendat timendū est ꝙ diuites pauperes corrūpant. Vñ cū in iudicio factū est q̄dq̄ humanitus fieri ꝑt. residuū ꝑt fortune mādari ꝛ exponi sorti ſm ꝙ al̄s dcm̄ fuit. Scōo supponīt ꝙ agricole multū aspiciunt ad ceteras. Pz qz circa culturā ipsoꝝ versat labor ꝛ operatio talū. Ex quo pz ꝙ vt est bñ possibile legib⁹ ꝓdemnandis est instituere. ne sit ipsoꝝ q̄ ad ceteros nimia ineq̄litas sed vt q̄libet habeat sufficiēter de suo labore viuere sine iniuria ꝛ pauꝑtate. Ex istis pz ꝙ ꝓma lex circa agricolas est iusta. Pz. tum qz ꝑ hoc manet eq̄litas agricolaꝝ circa illud qđ desiderāt. ſ. circa terras. q̄ eq̄litas q̄ntū est bñ possibile dz queri ꝛ ꝑcurari in democracia. ꝛ specialit agricolarū. Tum qz ꝑ hoc q̄si oīes ꝑñ esset agricole ꝛ viuere de agricultura. vt multū expedit in hac policia. Tum q̄a per hoc euitat ꝙ agricole nō sint extreme paupes. qm̄ ꝓpositū vnicus diues vel pauci ꝑñ acq̄rere q̄si oēs possessiones regionis. ꝛ sic esset nimia ineq̄litas. ꝛ alioꝝ nimia paupertas. Per hoc idē pz rōnabilitas q̄rte legis Sz ꝓtra has et spēaliter ꝓtra quartā legē arguit. videt ꝙ q̄libet disponere posset de suo ad voluntatē suā. q̄ nullus ꝑt cogi vt alteri cōcedat de sua hereditate. Rñdetur ꝙ cōtas matus ius et dominiū habet sup hereditates q̄ aliqua ꝑsona priuata

Idcirco si cõmunitati expediat licite ꝑt cogi ꝯs ad disponendũ eas ꝑm exigẽtiã bonꝝ cõis ⁊ indigẽtie cõitatis. mõ expediẽtius est ꝙ plures sint laboratores ꝯ ꝙ vnicus teneret totã regionẽ in manu sua. qz tũc posset vendere fructus terre ad libitũ suũ ⁊ nimis dãnificare ꝑsonã. Etiaꝫ ꝓ hoc multi manerẽt ociosi. qđ est incõueniens ꝓ secũda lege supra. q̃ sunt ꝑme sortes. qz sunt possessiões q̃ veniunt alicui ex suis parentibꝫ. ⁊ sic ꝑz rõnabilitas istius legis expẽdentibꝫ. Nã ꝓ hoc ꝙ nullus ꝑt vendere ꝑmas sortes manet inter agricolas maior eq̃litas. Secõo nullus fit extreme paup. Sed q̃ est diuersitas de istis ⁊ aliꝫs dico. ꝙ rõ diuersitatis ꝑt esse. qz ꝑme sortes sunt quodãmõ ipius generis ⁊ nõ totaliter ꝑsone ꝑuate. magꝫ ꝯ ea q̃ acq̃runt. Tercio stando in ꝑmis sortibꝫ manet maior eq̃litas. nec aliq̃s fit extreme paup ꝓ ꝓcedentia. Silr ꝑz rõnabilitas tercie legis. nam si q̃s posset obligare suas possessiones ⁊ hereditates tũc idem esset ac si venderet eas. imo peius. qm̃ ꝑsiderata hoim cupiditate verisimile est ꝙ nullus alteri subueniret sine lucro. sicut mõ solet fieri de redditibꝫ ad vitã. et sic ꝓ modico hõ in breui tpe amitteret totã suam hereditatez. et tũc toraliter depauperet. Sed videt ꝙ iste leges nõ sint iuste. qz sic homies possent pati multas indigẽtias si ipsi nõ possint vendere quod suũ est. Rñdetur ꝙ nõ fierent ita extreme paupes sicut si venderẽt vel vendere possent omnes suas possessiões vel alꝫs obligare. tñ ꝑt ista lex seu ꝑñ iste leges modificari scz in casu q̃ nouũ infortuniũ eis accideret. ⁊ ista lex adhuc seruat hodie in multis locis

Dubitatur tercio. vtrum expediat in democracia fatere tribꝫ et ꝓfraternitates. Ꝓ solutiõe ꝑsiderandũ est ꝙ in democracia ꝑplus dz oĩa sophisticare. hoc est fingere ꝙ oĩa faciat ꝓpter bonũ cõe. sed tñ sp intendit in finẽ ꝓximum scz libertatẽ. que tanꝯ finis intenditur in democracia. Et q̃ ptz ꝙ debet vti cautelis subtilibꝫ. qz cũ ista policia sit trãsgressiua ipa indiget multa cautela vt dr phs. Et quo patz. ꝙ maxime debet palliare sua facta ꝑ deuotionem siue sub vmbra eius. Patet qz est indumentũ quo aliq̃d appareat bonũ. Secõo supponit. ꝙ cum multitudo habeat dominiũ in democracia maxime expedit ipsam in democracia vniri. Patet. tum qz magis ꝑ hoc se habẽt ad modũ vnius ꝓncipis. Tum qz ꝑ hoc sunt potẽtiores. qđ est multuꝫ necessariũ. Tum qz ꝑ hoc policia est durabilior. qz frequẽter corrũpitur ꝓpter discentiões ciuũ. Et ꝑ hoc ꝑz rñsio affirmatiua ad dubiũ. nã ꝑ ꝓfraternitates ciues magis vniũt et magis se mutuo cognoscũt. ⁊ inter se maiorẽ hñt ꝑfidẽtiam. modo ista multũ in democracia expediunt

Dubitatur vltimo. vtrum in democracia extrema expediat mala ciuũ dissimulare. ita ꝙ quilibet viuat vt vult Ꝓ solutione considerandũ est. ꝙ expedit in democracia ciues diligere policiam suam. ⁊ est cõueniens policie. naz ꝑ hoc ipsa ẽ multo durabilior vt notum est. Secũdo supponitur. ꝙ multis delectabilius est viuere inordinate ꝯ bene. vt patz ꝑ ꝑhm in textu. Et quo patz ꝙ talibus diligibilius est viuere ꝑm ꝙ volũt vt possint adimplere sua desideria. ꝯ ꝑm leges si sint iuste ⁊ rõnabiles qz refrenãt ⁊ retrahũt homines a malo. Et isto patet responsio affirmatiua ad dubiuꝫ. nam per hoc in democracia vltima (que ẽ pessima) viuunt ad voluntatẽ suã. ⁊ ꝙ ipsi magis diligũt suam policiã ꝯ aliã hoc mõ est vile. ꝑ ipius cõseruationẽ vt dcm̃ est. tamen ꝑm veritatem in hoc non consistit vera salus ciuũ. sed potius in hoc ꝙ est agere ꝑm leges. sicut dicit ꝑhus. Et ideo ista policia nõ est magne durationis. Et hec de secũdo articulo ꝓncipali ⁊ tercio

Ad rõnes ante oppositum

Ad primã (qñ dr Agricole deficiũt ⁊c.) dr ꝙ nõ ita deficiũt ꝓtudẽtia q̃n sint ḥabiles ad hoc ꝙ patiant bonaz democraciã ⁊ valde pacificã. imo melius ꝯ hoies magis astuti ꝓpter eas ꝑus dcas. Vel dr ꝙ lz nõ sint habiles ad regenduz democraciã. tñ vt in ea subiyciant sunt habiles vt dcm̃ est. Ad secũdam (cũ dr Mercenarij sunt meliores ⁊c.) negat hoc ⁊ licet afferant magnã virtutẽ reipublice. tñ vt in pluribꝫ sũt multũ astuti ⁊ rebelles ac seditiosi. vt ꝑus dcm̃ est. ideo non sunt ita habiles ad patienduz.

Ad terciã de artificibꝫ dcm̃ est eodẽ mõ sicut de mercatoribꝫ dr Ad quartã (cum dr pastores sunt venatores. sed tales sunt reprobati in ꝑmo huius) rñdetur ꝙ venatio eoꝝ non reprobat. qz est ad custodiaz gregis sui. sed bene venatio in q̃ hoies occupant ⁊ impediunt a maioribꝫ

Ad quintã (cuz dr tales agricole ⁊ pastores sunt cupidi) rñdetur ꝙ de cõi cursu nõ sunt ita cupidi sicut alij. ꝙ actus ipsoꝝ versat circa diuitias naturales. vt declaratuz est ꝓius. Et pusillanimitas ipsoruz potius facit ad hoc vt bñ patiant democraciã optimã ꝯ impediãt. Ad sextã (cũ dr tales ꝓtenunt ⁊ cõiter tãꝯ rudes ⁊ inhabiles habent) rñdet ꝙ lz nõ sint (vt in pluribꝫ) satis habiles ad ꝑcipandũ. tñ ⁊ boni subditi. ⁊ ḥ sufficit ad bñ patiendũ democraciã optimã. Et ad veritatẽ q̃stionis auctoritas ꝑhi post oppositũ est ꝓ dictis in ꝑmo ⁊ secũdo articulis

Ere ãt ⁊ circa oblicharchias qũoz manifestũ ex bis. Ex ꝓtrarijs em̃ vnãquãqꝫ oblicharchiã oz colligere ad ꝓtrariã democraciã. Reputantẽ bñ tpatã q̃dẽ maxie oblicharchiaꝫ ⁊ ꝑmã. hec ãt est q̃ ꝓpinq̃ vocate policie q̃ optz honorabilitates diuidere. has q̃dẽ minores. has ãt maiores faciẽtes Minores q̃dẽ a q̃bꝫ ꝑticipabũt neccãrijs ꝓncipatibꝫ Maiores ãt a q̃bꝫ ꝓncipaliorib bñtibꝫ honorabilitatẽ licere ꝑticipare policia tãtã ppli multitudinẽ introducẽtes ꝑ honorabilitatẽ. cũ q̃ valẽtiores erũt bis q̃ nõ ꝑticipant. sp aũt optet assumere ex meliori ppło cõicantes. Silr aũt et ꝑseq̃ntẽ oblicharchiã intendẽtes vtiq̃ paz instituere. Oppositum aũt vltime democracie scz ei q̃ maxime potestatiua ⁊ maxie tyrãnica oblicharchiarũ. q̃nto q̃dem pessima tanto ampliori cautela opus est. Sicut em̃ corpa q̃ bñ disponunt ad sanitatẽ. ⁊ naues q̃ bñ se bñt nautis ad nauigationẽ sustinẽt plura pcã vt nõ corrũpunt ꝓpter ipsa. Que aũtẽ egrotatiue bñt se corpoꝝ et na-

uiū resolute ꝛ nautas prauos sortire neqꝫ pra/
ua pñt ferre pctā. ita et policiaꝫ pessime pluri/
ma indigēt cautela. Democracias q̄dē ḡ totali
ter multitudo hoīm saluat. hoc em̄ opponīt ad
iustū id qō fm dignitatē. oblichbarchicā āt palā
q̄ ecōtrario a bona ordinatiōe optet sortiri sal
uatōe. Qm̄ aūt q̄ttuor q̄dem sunt maxime par
tes multitudis agricultūa. nautica. forēsis. mer
cēnaria. Quattuor aūt q̄ oportuna ad bellum.
eq̄stre. armatiuū. nudū. nauticū. Ubi q̄dē acci
dit regionē equitabilē eē. hic q̄dem bñ apte hz
instituere oblichbarchiā fortē. Salus em̄ habi
tantiby p hāc potentiā est. nutrire aūt eq̄ꝫ mag
nas substātias possidētiū sunt Ubi aūt arma/
tiuā p̄sequentē oblichbarchiā. qō est em̄ armati
uū diuitū magis q̄ꝫ egenoꝝ. Nuda aūt ꝛ nau/
tica popularis oīno. nūc q̄dem ḡ vbi est tal' ma
gna multitudo cū dissenserint agonizant dete/
rius. Optet aūt ad hoc remediū accipere duci
bus exercitus bellicis. q̄ p̄binant ad equestrem
potentiā ꝛ armatiuā eamq̄ p̄gruit nudoꝝ. has
aūt p̄ualent in dissensionib⁹ diuitib⁹ popula/
res. Nudi em̄ exñtes ꝛ ad equestrē ꝛ armatam
agonizant facile. Ex his q̄dem ḡ p̄sistere banc
potentiā sibiꝫpis est p̄stituere. Oportet aūt di/
uisa etate ꝛ his q̄dem exñtib⁹ senioribus. his aūt
iuuenib⁹. adhuc exñtes iuuenes ipsoꝝ filios
doceri leues ꝛ nudas opationes. sequestratos
aūt ex pueris athletas esse ipsos opeꝫ. Appositum aūt fieri multitudini politeumatis vl' quē
admodū dictū est p̄us his q̄ bonorabilitatem
bñt. vel sicut thebanis abstinētib⁹ p tp̄s aliq̄d
a bannausis opibus. vl' sicut in massilia discre
tionē faciētes dignoꝝ q̄ in politeumate et eorū
que extra ciuitatē. Adhuc aūt ꝛ principatib⁹ p̄
cipuus. q̄s optet eos q̄ in policia obtinere op⁹
est apponere oblatōes. ꝛ volūtarius ppl's non
pticipet ꝛ p̄passionē habeat ad p̄ncipes tanq̄ꝫ
p̄reciū multū dātes p̄ncipatus. Cōgruit aūt sa
crificia immittētes facere magnifica ꝛ p̄parare
aliq̄d p̄munitū. vt his circa p̄uiuatiōes p̄nci/
pās ppl's ꝛ ciuitatē vidēs ornatā. hic q̄dē sursū
suspēsus. hic āt edificijs gaudēs videat manē/
tē policiā Accidet āt ꝛ insignib⁹ eē memorialia
expensaꝝ. Sed hi nunc (q̄ circa oblichbarchias
nō faciūt sz p̄trariū) acceptiōes em̄ querūt non
min⁹ q̄ꝫ honorē. ppt'qō q̄dez bñ hz dicere has
eē democracias p̄uas. qūo q̄dē ḡ oz firmare de
mocracias ꝛ oblichbarchias determiatū sit b̄ mō

Onsequēs āt dictis est diuidere bñ q̄ cir/
ca p̄ncipatus q̄t ꝛ q̄ ꝛ q̄ꝫ sicut ē p̄us. Si
ne nccārijs q̄dē em̄ p̄ncipatib⁹ ip̄ossibile est eē
ciuitatē. Sine his āt q̄ ad bonū ordinē ꝛ orna
tū impossibile habitari bñ. Adhuc āt nccāriuz
in quis q̄dē pauciores eē p̄ncipat⁹. in magnis
aūt pl'es. sicut extitit p̄us dcm̄. Quales ḡ con/
gruit sil' ducere ꝛ q̄les separe optet non latere
Primo q̄dē ḡ cura nccārioꝝ q̄ circa foꝝ. cui oz
quēdā p̄ncipatū p̄esse aspicientē circa p̄tract⁹
et bonū ornatū. Fere em̄ nccāriū oīb⁹ ciuitati/
bus hoc q̄dē emere. hoc āt vēdere ad eā q̄ ad in
uicē nccāriā oportunitatē. ꝛ hoc ē accōmodissi
mū ad anchbarcheiā. ppter quā videnť in vnaz
policiā conuenisse. Altera autem cura huic ha
bita ꝛ ppinqua q̄ eorū q̄ circa municipiū publi
coꝝ ꝛ ppriorū q̄liter bon⁹ ornat⁹ sit ꝛ cadētiū
edificiorū ꝛ viarū saluatio ꝛ directio ꝛ p̄finuz
ad inuicē. q̄liter sine q̄rela se habeāt ꝛ circa alia
quecūq̄ hi sint modi. Uocant autem plurimi
astynomiā talem principatū: habz aūt ptes plu
res numero. quaruz ad alias alios instituūt in
ciuitatibus magis populosis. velut murorū fa
ctores ꝛ fontium curatores. ꝛ portus custodes
Alia aūt necessaria ꝛ p̄silis huic. de eisdē q̄dez
em̄ sed circa regionē est ꝛ de eo quod extra op/
pidum. vocant autē p̄ncipes hos hi quidem

agronomos. hi aũt ylores. he q̃dem cure ergo
hoꝝ sunt tres. Alius autẽ ꝑncipatus ad quem
redditus ꝯmuniũ referunt̃ a q̃bus custodienti
bus partiunt̃ ad vnãquãq; dispensatõem Uo
cant aũt receptores hos ⁊ camerarios Aliꝰ ãt
ꝑncipatus ad quẽ rescribi oꝫ ꝓprios ꝯtractus
et iudicia ex ꝑtorijs. apud eosdẽ ãt istos et scri
pturas sententiaꝝ fieri oꝑtet ⁊ inductões alicu
bi q̃dem ꝑciunt̃ ⁊ hunc in plures. Est aũt vnꝰ
ꝑncipalis horũ oĩm vocant. Jeronomes et ꝑ
sides ⁊ memores ⁊ alijs his nomĩbꝫ ꝓpinquis
Post hũc aũt ꝯsequẽs q̃dem necessarijssimus
aũt fere ⁊ maxime difficilis ꝑncipatuũ est. qui
circa actões ꝯdemnatoꝝ ⁊ ꝭm scriptiões et cir
ca custodias corpoꝝ. Grauis q̃dem igit̃ est ꝓ/
pter multã habere inimiciciaꝫ. ita vt vbi nõ est
magna lucrari. neq; ꝑncipari sustinent ipõ. ne
q; q̃ sustinent volũt agere ꝭm leges. Necessa/
rius aũt est qꝛ nullus ꝓfectus ẽ fieri q̃dez sentẽ/
tias de iustis has aũt non accipere finẽ. Qua/
re si nõ factis cõmunicare inuicẽ impossibile ⁊
executionibꝫ non factis Propter quod melius
nõ vnũ esse hũc principatũ sed alios ex alijs ꝑ
torijs: ⁊ circa prepositiones eorũ que rescripta
sunt eodem mõ temptare diuidere. Adhuc aũt
quedã agere ⁊ ipõs ꝑncipatus alios que et no
uoꝝ magis nouos. ⁊ eos q̃ instantiũ cum alter
cõdemnauerit alterũ esse exequentẽ velut asty/
nomos eos q̃ agoronomon. eos ãt qui ab his
alios. Quanto em̃ minor vtiq; inimicicia in/
fuerit ex sequentibꝫ. tãto magis accipient finez
executiones. Eosdem q̃dem ergo esse cõdem/
nantes et exequẽtes in inimicicias hꝫ duplicez
de oĩbus aũt eosdẽ esse aduersarios oĩbus In
multis aũt locis diuisi sunt q̃ custodit ⁊ eũ qui
exeq̃tur velut athenis vocatoꝝ vndecim. ꝓpter
qd̃ melius ⁊ hũc separe ⁊ sophisma q̃rere etiaꝫ
circa hũc. necessarius q̃dẽ est nõ minus dicto.

Accidit aũt epicykes q̃dez fugere maxime hũc
ꝑncipatũ. prauos ãt nõ securũ facere dños. ipi
em̃ indigẽt custodia magis alioꝝ q̃ꝫ possint ali
os custodire. Propter qd̃ oꝑtet nõ vnũ reposi
tũ ꝑncipatũ esse apud ipõs neq; ꝯtinuo eosdẽ
sed iuuenũ. vbi aliq̃s eforoꝝ vel custodiarũ est
ordo. ⁊ ꝑncipatuũ oꝑtet ꝭm ꝑtes facere curam
alios. hos q̃dẽ igit̃ ꝑncipatꝰ tãq̃ꝫ necessarijssi/
mos ponendũ eẽ ꝑmos. Post hos aũt necessa
rios q̃dẽ nihil minus. in maiori aũt scemate or
dinatos etem̃ exꝑientia ⁊ fide indigent multa
Tales aũt erũt vtiq; q̃ circa custodiã ciuitatis
et q̃cunq; ordinant̃ ad bellicas oportunitates.
Oꝑtet aũt ⁊ in pace ⁊ in bello portaꝝ ⁊ muroꝝ
custodie: Silr̃ curatores ⁊ exq̃sitiõis ⁊ coordi
natõis ciuiũ. Hic q̃dẽ ergo in oĩbꝫ his ꝑncipa
tus plures sunt. hic aũt pauciores velut in par
uis ciuitatibꝫ vnꝰ de oĩbꝫ vocãt ãt duces exer
citus ⁊ ꝑncipes belli tales. Adhuc aũt ⁊ si sint
eq̃tes ⁊ nudi aut sagittarij aut nautici. ⁊ super
horũ vnũq̃d̃q; aliq̃ñ ꝯstituunt̃ ꝑncipatus vo/
cati nauarchie ⁊ eq̃archie ⁊ ordinis archie: et ꝑ
ticulariter aliq̃ sub his tricarchie insidiarũ dis/
põnes ⁊ filarchie ⁊ q̃cunq; ꝑtes horũ. Qd̃ aũt
om̃e vna q̃dẽ horũ est spẽs cure bellicorũ. circa
hũc q̃dẽ ꝯ ꝑncipatũ hꝫ hoc mõ. Qm̃ aũt q̃dez
principatuũ et si nõ om̃es tractãt multa cõmu
niũ. necessariũ aliũ esse sumentẽ rõnem ⁊ emen
dantẽ ipm̃ nihil aliud tractantẽ. Uocãt autez
hos hi q̃dẽ correctores. hi aũt rõcinatores. hi
aũt exq̃sitores. hi vero singorias Preter oẽs ãt
hos ꝑncipatus q̃ maxime dñans oĩm est. Jdẽ
em̃ sepe hꝫ finẽ ⁊ eforiã qua ꝑsidet multitudini.
vbi dñans est ppl's. oportet em̃ esse ꝯgregans
quod dñans policie vocat̃. hic q̃dem ꝓconsu/
les propter ꝑconsiliari. vbi autẽ multitudo est
consiliũ magis politici q̃dem igit̃ principatuũ
tot sunt. Alia species cure que circa deos velut

sacerdotes et curatores eoꝝ que circa sacra vt saluenť exñtia ꝛ eriganť decidentia edificioꝝ ꝛ alioꝝ q̄cūq; ordinata sunt ad deos Accidit aūt curā hāc alicubi q̄dē esse vnā velut in quis ciuitatib⁹ alicubi aūt multas ꝛ sepatas sanctitaſ puta sacroꝝ factoꝝ ꝛ tēploꝝ custodes ꝛ camerarios sacraꝝ pecuniaꝝ habit⁹. aut huic q̄ determiatis ad imolatiōes cōes oēs q̄scunq; nō assignat lex sacerdotib⁹. sed a cōi mēsa bñt bonorē. Uocāt aūt hi q̄dem pncipes hos. hi aūt reges. hi vero pyracaneos. Necessarie q̄dem g̃ cure sunt de his et de his vt est dicere summatim circa dyamonia ꝛ bellica et circa redditus et ea q̄ expēdunť ꝛ circa foꝝ ꝛ circa municipiuꝝ et portꝰ ꝛ regionē Adhuc q̄ circa p̄toria ꝛ commutationū scripturas ꝛ executiōes ꝛ correctiones pncipatuū ꝛ finaliť q̄ circa ꝓsiliās sť cōmuniū. Proprij aūt ciuitatib⁹ que magis vocāt ꝛ magis gaudēt. Adhuc aūt sollicitu de bono ornatu ꝛ de genoconomia de custodia legū. de lege pueroꝝ: de pncipatu exercitioꝝ. Adhuc āt cura circa agones gymnasicos ꝛ dyonisiales. et vtiq; si quas tales alteras accidit fieri theoricas. Noꝝ aūt manifeste q̄dam sunt nō demotici principatuū. puta genoconomia ꝛ pedonomia. Egenis eñ necesse vti mulieribꝫ ꝛ pueris tanq; ꝓsequentib⁹ ꝓpter inseruilitatē: Tribus aūt exñtib⁹ pncipatib⁹ ꝑm quos eligūt q̄dē pncipatus pncipales. scz custodib⁹ legū. pconsulib⁹ ꝓsilio. q̄ q̄dem legū custodes arestocraticū oblicharchicū aut qui pconsules. cōsiliū vero demoticū. De principatib⁹ q̄dem ergo in typo fere dictum est de omnibus

Queritur. utruꝫ democraticus principatus oblicharchico pncipatui sit oppositus Arguiť pmo q̄ non. nam isti cōponunť ex eisdem partib⁹. scz tam ex pauperib⁹ q̄ ex diuitib⁹. Unde peccāt democratici qui conanť diuites destruere ꝛ oblicharchici pauperes. q̄m sine istis nō possunt policie manere. ergo sequitur q̄ iste policie nō opponunť. qꝛ oppositio illaꝝ sumeť tek rōne partiū Secūdo sic. eedem sunt leges in eis. ergo nō opponunť. Consequēter videt nota. Antecedēs p̄batur. qꝛ oportet leges in qualiter illaꝝ tendere ad bonuꝫ cōmune tam diuitū q̄ pauperū. Tercio sic. ex eis fit eadem policia tyrānis. ergo non opponunť. nam ex oppositis nunq; fit idem. Quarto sic. iste policie opponuntur alijs. sed tm̄ vnū ē vni cōtrariū. ergo ꝛc. Quinto sic. opposita sunt eiusdē generis. sed iste policie differūt. ergo ꝛc.

Sexto sic. oblicharchie (in q̄bus queriť lucrū) sunt parue democratice. vt dť phs. ergo nō opponunť In oppositum arguiť p̄ phm in textu. In hac questione erunt tres articuli. In p̄mo videbitur de democratia et spēaliter q̄ ad duo elementa que ponit phs in textu. q̄bus maxime seruať democratia. In secūdo articlo tractat de oblicharchia. Et in tercio ponit dubia recollectiua materie.

Quantum ad primum

Articuli duo sunt videnda. Primū est vtrū iustū sit in democratia bona cōdēnatoꝝ ꝑpl̄o distribui Secundū est an in ea expediat facere paucas ꝙgregatōes Sciendum est p̄mo ꝑ declaratōe p̄mi puncti. q̄ nō est maximū opus nec vnicū ipius democratici facere policiā maxime democraticā. ꝛ facere q̄ populus habeat ibidem maxime dominiū supra paupes. sed potius dz tēdere ad hoc q̄ fiat maioris durationis. ꝛ hoc nō est speciale huiꝰ policie sz generale cuiliter ꝑm q̄ alꝫ fuit declaratū de regno. Uñ maxima nobilitas est policie ꝛ optimū signuꝫ q̄ ipa sit magne durationis. qꝛ ergo ista policia democratica est mala et trāsgressa. ideo ipa indiget ampliori cautela. sicut corpus (q̄d est morbidū) indiget maiori medicina q̄ corpus sanum. Uñ sicut dť phs. quemadmodū nauis putrida ꝛ mala nō ꝑt pati vnicū inconueniens ꝓpter q̄d indiget bono nauta. qꝛ alꝫ cito periret. sic similr est de mala policia. qꝛ illa indiget magnis cautelis ꝛ multis vt in esse ꝙseruet. ideo indiget legib⁹ sophismatib⁹ plenis vt magis ab homīb⁹ diligať Jn democracia g̃ oportet facere q̄ ipa diligať vel saltē nō pudeať ab honorabilib⁹. qꝛ ꝙ hoc erit maioris durationis. Propter quod dť phs q̄ oportet principē temptare vt nō solum dicet bonus a volentib⁹ sed etiā a nolentib⁹. vt scz oīes diligant principatū. Nam amoꝝ policie est magnū elementū cōseruatiuū policie ꝛ quasi oīa alia circūplectens Secundo supponiť. q̄ in democracia populꝰ habet supremū dominiū. Patet. quia dominať tam legib⁹ q̄ principatib⁹. Unde in quacūq; democracia populꝰ habet supremū dominiū supra correctōem legū ꝛ principuꝫ hoc non est solū iustū democraticū sed politicū. nam hoc nō est cōtra principē q̄ tota cōitas supra ipsum habeat dominiū qꝛ isto mō nō ꝑt ꝙuari. nec ꝑsona singularis est huius dominij capax. nec est estimandū ꝙ hoc p̄incipantiū poreſtatem diminui. sed potius hoc est ad bonū ꝓmune ꝛc. Ex q̄ patet q̄ in democracia oīa fiūt virtute populi. Patet qꝛ oīe dominiū est ab eis deriuatū ꝛ ab eis depēdet Secundo seq̄tur q̄ ipi demagogi (quoꝝ status dependet a populo libēter fauent ꝑpl̄o ꝛ eidem adulanť ne sz a suo statu per populū deponanť Tercio supponitur q̄ populus cōiter nō diligit diuites. tum ꝓpter eoꝝ dissimilitudinē. sicut eñ si militudo est cā dilectionis. sic dissimilitudo est cā odij. mō inter diuites ꝛ paupes est magna dissimilitudo. vt nō ꝛtingit aliq̄ rōne eundē esse diuitē ꝛ pauperē. ꝓt inuidiā q̄ pauperes diuitib⁹ inuident. tum ꝓpter diffidentiā quaꝝ habent inter

se. Ex quo pz q̄ q̄uis inter istos nō sit verus amor. tamē pt esse sophisticus. vt sez in democracia paupes fingāt se multū fauere diuitib⁹. z p hoc pncipatus eoꝝ a diuitib⁹ diligat aut saltē ab eis nō odiat. cū oporet ipm principatū ab eis diligi vt tactū est. Sile est in oblicharchia. q̄uis diuites nō diligūt paupes. diligūt tñ eos sophistice Quare so supponit q̄ pessimū est in policia q̄scunq; shias corrūpere. hoc est male iudicare. Pz q̄ sine iusticia nō est possibile fieri cōicatōem ciuilē. imo nec latrones simul habitātes pñt sine aliq̄ scintilla iusticie sil'esse. Ex quo pz. q̄ iudicib⁹ nō dz occasio dari vt iusticiā corrūpant. z in hoc fundat q̄ aliq̄ iuste aliquos accusantes grauiter puniri debent. et in hoc fundatur lex talionis Istis notis sequitur

Conclusio prima

Responsiua ad primū punctū huiꝰ articuli. s. q̄ nō ē iustū in democracia bona cōdemnatorē ppō distribui. Pz. q̄a p hoc daret occasio pauperib⁹ q̄ sepe diuites accusaret ppter sua bona. z sic policia ordinaret a diuitib⁹ q̄d est inconueniēs. vt dcm̄ est. Scdo pz. nā verisile esset q̄ demagogi fauerēt pauperib⁹ z ꝺdēnarent diuites ꝓtra iusticiā. q̄d est magnū inconueniēs Ex q̄ sequitur q̄ in regno nō est iustū bona ꝺdēnatoris dari officiatib⁹ regis aut cōsiliarijs vel militib⁹ mediate vel imediate. q̄ p hoc corrūperent iudicia regni. Ex quo pz veritas cuiusdā documēti quod dat phs. scz sub pena grauissima. phiberi debēt accusatiōes p̄scripta. sicut antiqtus faciebāt q̄dam in democracia. Sz posset q̄ri q̄d fieret de hmōi bonis. Rñdet q̄ debēt applicari ad bonos vsus. scilz ad vtilitatē aliquaꝝ eccliaꝝ. aut debēt dari mendicantib⁹. Et p hoc nō corrūperet finis eorum. ex quo nō applicabunt ad vtilitatē illoꝝ q̄ possent illis corrūpi. nec minus timebūt p hec male peccare q̄ eēliter amittent sua bona acsi populo daret. ergo hoc magis expedit. Ex dictis pz dictū cuiusdā phi vetuꝰ. scz q̄ ratio faciende sunt cōes seu publice punitiōes. q̄ p hoc ciues erunt inter se magis tenuioli. quod est multū necessariū et specialiter de notabilib⁹ ꝓsonis. vt tactū est. Et sic pz q̄d sit dōm de pmo pūcto. Quantū ad scdm punctū videndum est an in democracia pauce fieri debēt ꝺgregatiōes Pro solutōe sciendū est q̄ in democracia diligēter attendū est q̄ cōis populus nō sit nimis paup. sed q̄ sit sufficiēter potens z diuturnior. Patz q̄ paupertas est occasio destructōis democracie. imo z cuiuscūq; policie. q̄ est occasio rapine z tristicie. vt pz ad expientiā. Ex q̄ patz veritas illius q̄d ōr phs. s. q̄ si fiat distributio bonoꝝ ipsi pplo tūc dz fieri taliter q̄ q̄libet possit emere paruū fundaculum terre ita vt non maneat in extrema paupertate. aut saltē vt q̄libet possit puā ducere mercantiā. Ex q̄ pt inferri q̄ non expedit vt rara fiant dona paupibus sed frequētia. q̄ per hoc magis releuat eoꝝ indigentia. Ex q̄ etiaz pt inferri q̄ ꝑm phm politice loquēdo melius esset dare paucis certas pecunias q̄ multis. q̄ dario multoꝝ erāt q̄si nulla nisi esset valde magna summa Sciendū scdo. q̄ supposita varietate z multitudine ppōn in democracia difficile est ipās sine lucro ꝺgregare. Pz tum q̄ ppōs plus diligit lucrū q̄ honorē ꝓpter minus indigere. tum q̄ hz circa ppria vacare vt habeat necessaria ad vitā. z spāliter hoc est verū de diuitibus q̄ multū lucrant vacādo circa ppria. z iō nolunt sepe ppijs abesse tñ bene aliq̄n. Istis suppositis sequitur.

Conclusio prima.

Vbi non sunt ꝺmunes pecunie sufficientes pro meretrū iudicū non sepe debēt ꝺgregationes cōes fieri. Pz. q̄a in illis aberūt diuites. vt pz ex antedictis. z sic iudicia erunt minus bona z notabilia. vt patet intuenti. Secūdo patet nam si fiant sepe cōgregationes tunc diuites timebūt ponam. quia oporteret esse multas pecunias pro soluendo illis qui in iudicijs intererunt. z sic oportebit diuites tandem multa soluere quod ipsi multum timent.

Secūda ꝛclusio Dato q̄ in democracia sint redditus seu pecunie cōes sufficiētes. adhuc non expedit facere multas ꝺgregationes cōes. Patet q̄ in illis aberunt diuites vt dictū est. z sic iudicia corrumpent. Etiā pz. q̄licet in illis ꝺgregationib⁹ pauperes recipiāt multas pecunias. tñ sp manebūt indigentes z pauperes. q̄ sic demagogi eis adiudicabūt pecunias. z p cautelas z adulatōes tñ facient q̄ ipas rehabebūt et erit sicut lagena pforata. vt ōr phus. nā si lagene pforate imponeret aliq̄s liquor sicut intrat sic exiret ꝺtinue nec ibidē maneret. sic ꝓportionabile est de diuitijs q̄s demagogi darēt seu adiudicarēt paupib⁹. q̄ ꝺtinue retraherēt illas. z sic nō ꝓdessent eis nec ditarent ꝛc.

Quantū ad secundum

articulū pmo videndū est de oblicharchia. Secūdo dicendum est ad quesitū. Pro declaratione pmi Sciendum primo. q̄ due sunt extreme oblicharchie. Quedā est ꝑm qua cōmuni policie. in qua scz assumunt plures z in magno numero ad principandū ꝑm honorabilitatē in eis reperta. ita q̄ homines pmouent ad gradus z dignitates ꝑm magis z minus corrūdenter ad suas honorabilitates. et quicūq; habent honorabilitatē possunt pticipare principatu. z potissime assumūtur pauperes quousq; tenentes primū principatū sint potentiores residuo z his qui nō diligunt policiam. Alia est oblicharchia extreme distans ab ista. que dicitur potentatus. z est multum ꝓpinqua tyrannidi. in qua scilicet aliqui pauci tenent principatū cōuersiue ꝑter leges sed eorum voluntas est eis lex Alie vero sunt medie inter has. quaꝝ alique magis appropinquant ad vnaz. Alie vero ad aliam. z ꝑm accessum ad peiorē dicunt peiores z ad minus malam. scz primā minus male dicunt. Et sicut dictum est de democracia. scz q̄ ipsa indiget magna cautela. ita dicendū est de ista. imo a fortiori. quia cum ipa sit mala et peior q̄ democracia. q̄ indiget magna cautela. sicut phs philosophus explicat de naui putrida z infirma q̄ nō pt sufferre incōuenies. qz a quo incōuenienti lederet multū

Sciendū secūdo q̄ quelibet istaꝝ oblicharchiaꝝ ad sui conseruatōem indiget duplici instrumēto. scilz cautela et potētia. hoc est cōmune ciuib⁹ policie transgresse. Quis aūt istoꝝ modoꝝ sit peior al's visum est. Nā quicqd sit de hoc secūdus modus est valētior. et iō ꝑmo in oblicharchia temptandū est q̄ subditi p cautelas sophisticent añq; violenter opprimant. Apud tñ aliquos magis vtendū est potentia q̄ cautela. apud aliq̄s vero ecōtrario ꝑm diuersos mores hoīm. Nam expedit q̄ aliq̄bus appareat potentia ꝑncipis scz rebellib⁹. z in policijs rectis ꝓportionabilia reperiant. qz ibi sunt iuste leges z potētia ꝑncipis mediante qua corriguntur rebelles q̄ leges nō obseruāt. tamē (vt ꝓdictum est) dulciter ꝑmo est attemptāda. cum omnes leges ordinentur ad pacē z tranquillitatē policie

Sciendū tercio q̄ in oblicharchia diligēter artificiādū est q̄ subditi nō sint nimis diuites. nec etiā extreme pauperes. Pz qz si sint nimis diuites ex hoc accēdent in superbiā

et fierent elati ⁊ tumidi. ⁊ sic minus paterent iugũ seruitutis. Si vero sint nimis pauperes tunc ꝓpter legẽ necessitates (que semp habz dispensatõem secũ annexã) erũt ad malũ ⁊ rapinã ꝓnlegiati sicut ostensum fuit. Patet ꝫ ꝙ mediocres meliꝰ patient oblicharchiã moderatã ⁊ q̃dã modo temperatã. quoniã nec alijs inuidebũt nec ecõuerso. ⁊ ꝓpter hoc ỽ ꝓbus ꝙ in oblicharchia imo generaliter in qualibet policia diuites debẽt pauperes vocare ad lucrum. vt scz non sint extreme indigentes

Quarto sciendũ. ꝙ oportet oblicharchicos apparẽter plus querere honorẽ q̃ lucrũ. ⁊ ꝓpter hoc ꝓbs reprehendit faciẽtes oppositũ. nã tales vocabat democraticos. qz ꝓ hoc ꝙ diuites nõ q̃runt saltẽ apparẽter lucrũ. sz solũ honorẽ. pauperes (q̃ magis q̃runt lucrũ q̃ honorẽ) volũtarie diuitibꝫ subijcient. nec principatũ desiderabũt ꝓpter defectuz lucri. Nã hoc est vtile in qualibet policia scz ꝙ subditi nõ appetãt principatũ. ꝫ notabile est verũ. qz si esset lucrũ i ꝓncipatu tũc pauperes (q̃ desiderãt lucrũ) desiderarẽt principatuz. Ex notabili sequitur ꝙ oportet diuites facere magna edificia cõia. ⁊ magnas expensas. ⁊ prandia publica in q̃bus assumant pauperes. Ptz nã ꝓ hoc diuites erũt admirabiles ipis pauꝑibꝫ ⁊ credẽt ꝙ in ꝓncipatu nõ solũ exponãt cõia sed etiaz ꝓpria. ⁊ iõ per hoc reputabũt se ineptos ad ꝓncipandũ. ꝓpter qđ nõ appetẽt aut saltẽ minus desiderabũt ꝓncipatũ. ⁊ ꝓ hoc etiã ꝙ ipi ꝓticipabũt in prandijs et ꝓmestionibꝫ hñt quandã teniuolentiã ad diuites. Ex q̃ ptz ꝙ nõ expedit pauperes seu miseros audire ꝓputatões illorũ q̃ tenẽt ꝓncipatũ. ⁊ potissime qñ est ibi lucrũ magnum. Ptz qz ꝓ hoc ipi appeterẽt principatũ qđ esset periculosuz Et ita breuiter expedit eis aliq̃ facere excellẽtia q̃ pauperes facere nõ ꝑnt. qz ꝓ hoc tenenꝫ in honore.

Quinto sciendũ. ꝙ vltima oblicharchia (q̃ potẽtatus ỽ) maxime hz per principãtes armatos et eq̃stres saluari Ptz qz tales melius ꝑnt sibi ꝓpm subiugare ⁊ in seruitute tenere q̃ alij. qz alij nõ sufficiũt ꝓpter eoꝝ paupertatẽ aliũ populũ sibi subijcere. vtile est ergo vt illi ꝓtrahãt amicicias cũ cõmuni populo vt sic abiliores fiãt ad regnandũ et fortiores. Cõsulit etiã pbs ꝙ fiant gymnasij ⁊ ludi in quibꝫ exerciteñ iuuenes. ⁊ tũc debẽt abiliores sumere. Et ex hñ cõsurgit eis duplex vtilitas. Prima est. qz ꝓ hoc illi (qui tenent policiã) erũt alijs potẽtiores ꝑ qđ ipa magis poterit ꝓseruari a corruptõe ⁊ ꝑseruari. sicut alꝫ dcm est. nec ẽ timendũ ꝙ isti sic adũcti velint ꝓncipari. qz reputabunt hñ eis impossibile ꝓpter magnitudinẽ expensaꝝ. et etiam ipi diligent suos magistros ⁊ reputabunt se magis honoratos q̃ forte essent si ꝓncipatus a paupibus teneret. Sequda vtilitas est. quia ꝑ hoc potentia erit a pluribꝫ dilectanam isti sic assumpti eam diligent. simil'r parẽtes ⁊ amici ipsoꝝ. modo vtile est ꝙ potẽtia a pluribꝫ quãtũ est possibile diligat. Quo autem est de alijs oblicharchijs magis remissis ⁊ qualiter saluenꝫ satis patet in textu

Quantũ ad scdm punctũ rñdendũ est ad q̃situz. Pro quo sciendũ ꝙ hic non capit ꝓtrarietas ꝓprie vel ꝓpriissime sicut eã sumit pbs. sz cõiter ꝑ extento ⁊ ampliato nomine ꝓut se extẽdit ad oẽm repugnantiã aliquoꝝ inter se In ꝓposito aũt policie dicunt ꝓtrarie q̃ habẽt fines contrarios. vel in q̃bus principãtes rõne ꝓtrariorꝝ dñant. Cuius rõ est. qz ꝑ nceps est velut forma ciuitatis. mõ a forma sumit diuersitas specifica ⁊ ꝓtrarietas. Nõ aũt sumit apprehendit in se ⁊ absolute ꝓsiderato. sed vt habitat talẽ vel talem intentionẽ ⁊ vt est principãs intendẽs talẽ vel talẽ finez et in illũ ciues reducere Scõo supponit ꝙ pauꝑas ⁊ diuitie habent inter se maximã repugnantiã adeo vt nõ ꝓtingat eundẽ esse diuitẽ ⁊ pauperẽ. sicut ỽ pbs. Ista aũt duo scz pauꝑas ⁊ diuitie totaliter saluant oblicharchiã ⁊ democratiã. Nã i oblicharchia ꝓncipant diuites ⁊ ꝓpter diuitias. In democracia vero pauperes. quia in ea dominat multitudo q̃ (quo ad aliquã ptem) est ex paupibus. Diuitie ergo ⁊ pauꝑas totaliter saluant oblicharchiã et democraciam Istis ꝓsuppositis sequitur

Conclusio prima

Scilicet ꝙ democraticus ꝓncipatus seu democracia oblicharchico ꝓncipatui vel oblicharchie (qđ idẽ est) est oppositus capiẽdo oppositõem extento noie vt dcm est. Ptz qz in eis principant aliq̃ ꝓpter fines oppositos. scilz in oblicharchia ꝓpter diuitias. ⁊ in democracia populus ꝓpter libertatẽ. sed in oblicharchia pauci. in democracia vero multi. In democracia querũt lucrũ ꝓncipaliter. In oblicharchia vero honorẽ Quantũ ad secundũ articulũ

Dubitatur primo

Vtrũ necesse sit in eadẽ ciuitate plures eẽ ꝓncipatus Pro solutiõe ꝓsiderandũ ꝙ vbicũq̃ est multitudo ibi est ordo vel cõfusio. qz ergo in ciuitate ⁊ republica ꝓfusio rãq̃ multum nociua vitanda est. iõ maxime ꝓcurandꝰ est ordo tã q̃ illud sine quo ciuitas nõ est bñ disposita. imo nec etiaz policia. cũ policia sit ordo inhabitantiũ ciuitatẽ. vt multoties pbs dixit. Etiã ptz. nã ciuitas instituit dz ⁊ ordinari ad instar nature. mõ natura nõ pmittit ꝓfusionẽ vel inordinatõem. sed ꝙ in suis ordinationibꝫ ordinatissime se hz Et ꝓpter hoc nullas duas spẽs in vniuerso pmittit similes ne sit inter eas eq̃litas in vniuerso. imo de indiuiduis eiusdẽ spẽi ꝓbabile est ꝙ nunq̃ reperiunt duo in eq̃li gradu pfectõis etiã essentiali. licet quo ad spẽs maioz sit apparentia ⁊ rõ. eo scz ꝙ ad pfectionẽ cẽntialẽ mũdi ptinẽt. et ideo solet dici ꝙ habẽt se sicut numeri. Ex quo sequitur ꝙ necesse est in ciuitate aliquẽ esse ꝓncipatũ. Ptz qz sine eo nõ est ordo ciuitatis. qz nõ est ꝓius neq̃ posterius. Ad hoc emꝫ ẽ princeps vt seruet ordinẽ inter subditos. ipe nanq̃ est sicut mouens vel motoꝝ respectu subditoꝝ. et idcirco ab ipo rã q̃ a ꝑmo motore a quo cũcta fluũt ordinate in gradibus suis ⁊ pfectionibꝫ dz teneri esse ciuitatis. ordo ⁊ dispositio.

Scõo sequitur ꝙ necesse est esse in ciuitate plures ꝓncipatus etiã specie differẽtes. Ptz qz in ciuitate requrunt plures motores spẽ differẽtes in esse motoris. vt in bonos fines ciues reducãt. sicut explificari posset in diuersis mercationibꝫ ⁊ artificijs. q̃uis emꝫ oẽs debeãt in finẽ vltimũ rẽdere. hoc tñ est ꝑ diuersa media ⁊ diuersos fines. nã multe sunt vie attingẽtes eundẽ terminũ. et idcirco �means hoc requrunt diuerse dignitates ꝑ illas diuersas vias vt tandẽ attingaꝫ terminus vltimatus. Tercio sequitur. ꝙ necesse ẽ in ciuitate esse ꝓncipes et mercatores inter se notabiliter differẽtes. scz ꝙ supra quẽlibet statũ sit vnus pfectus ⁊ exactus. qđ notanter dz. qz aliq̃ sunt ciuitates ita pue ꝙ non sufficerẽt pati tantas expẽsas vt essent tot principes quot sunt hominũ genera. nec etiã hoc requritur. cũ vnus possit sufficiẽter plures regere ⁊ disponere. licet in magnis ciuitatibꝫ requritur vt cuilibet statui sit vnus pfectus. Patz tum ꝓpter infidelitatẽ artificũ. q̃ vt in pluribꝫ nõ fideliter sua exercerent opa ⁊ artificia nisi essent supiores tales ⁊ experti. Tum ꝓpter ignorantiã artificuz ⁊ mercatoꝝ. qm̃ nisi eẽnt supiores ꝑ ignorantiã multa ꝓmitterẽt delicta seu incon

uenientia. Quarto sequitur q̄ necesse est in ciuitate vnū supmū p̄ncipatū esse. Patet qz sine illo manet in ciuitate ꝓfusio. Cū necesse ē q̄ ad aliquē fīnē ordinent z nō sit ꝓcessus in infinitū sed oēs in suis officijs desināt et in ipm tendant finaliter. ꝓportionabilit sicut in vno q̄q genere causaꝝ nō ē in infinitū ꝓcedere sz deuenit ad aliquam cām. sic in ꝓposito capit p̄nceps large ꝓ q̄libet p̄fecto seu p̄mo in aliq̄ ordine q̄ hz alia ordinare vt dictum est. Ex quo ptz responsio ad dubiū. scz q̄ in ciuitate necesse est plures p̄ncipat⁹ eē etiā specie differētes oēs tñ sub vno ordinent vt euitet ꝓfusio sicut tactum est De nūero āt illoꝝ videt pl⁹ enūerare duodecim. ad quos omnes alij sunt reducibiles ꝓout facere potest studiosus et diligens.

Dubitat scdo. vtꝝ expedit eūdē dare sniam z ipam exequi. Pro solutōe ꝓsiderandū q̄ ad debitū regimen policie req̄ritur nō solū vt iusta ferat snia sz etiā executōni demandet. Patet qz sine executōe nullius eēt vtilitatis. imo potius esset derisio. Nam sentētie sunt ad hoc vt reordinet policia. sz sine executōe nō reordinaret per sniam. sz eēt quasi ociosa. nec ꝓhoc seruaret iusticia vel ciuilis cōmunicatio inter ciues. Et q̄ ad hoc ē sile sicut ponit pl⁹ de legib⁹ q̄ nō seruant. qz nullius sunt vtilitatis leges q̄ nō ꝓuant. Scdo ꝓsiderandū q̄ est duplex sentētia. Quedā est in cā ciuili. Alia est in criminali. et in q̄libet cōiter et vt in pluribus est alicui ꝓtendentiū displicentia. cū sit ꝓtra aliquā ptium vt notū est. tñ maius est odiū in ꝓdemnatōne criminali q̄ ciuili. z merito. qz agit de re magis fauorabili z maiori. scz de ꝓria vita q̄ maxime a quolibet diligit. Et ꝓpter officiū ꝓdemnādi hoies sepe fugiunt a ꝓtuosissimis. Tum qz ꝓ hoc magna generant odia Tum qz agitur de re maiori z circa quā periculosius est errare. Tum etiā qz talis ꝓdemnatio videt quodāmō esse ꝓtra pietatē z horrenda. licz fm veritatē sit multū laudabilis z approbanda si iuste fiat. Hoc tñ officiū cōmittere malis est periculosuꝝ. qz difficile est tales in iudicijs et sentētijs bñ se habere. ꝯ ne frangat iusticia nō debēt malis talia officia cōmitti. imo nec officiū custodiēdi ꝓdemnatos. Tū qz magis indigeant ab alijs custodiri q̄ ecōtra sicut ōt pl⁹ Ter⁹ supponit q̄ q̄tū iusticia pt admittere odia in officijs publicis sunt vitanda. Patet qz alis ipi nō auderēt facere iusticiā z leges seruare. qd est icōueniens. Patet aliunde. nā q̄to officiarij magis odiunt tanto condempnati tollerabiliꝝ z magis patienter verā iusticiā et et sententie executōem. Nā ad iudicē ꝓfugiūt hoies tā q̄ ad mediū. idcirco q̄ ipm diligūt z deipo bñ opinantur bonū ē. Istis suppositis respondet ad dubiū. scz q̄ nō expedit eundē ferre sniam z ipam exequi. Patet. qz odia sunt in p̄ncipantib⁹ (q̄tū possibile ē) vitanda vt dictū ē. sz min⁹ odiunt ꝓhoc vt sic ē diuersitas eoꝝ circa idē factū. ꝯ z. Minoꝝ ꝓz qz nō tm odiū ē q̄ hs soluz iudicat. sicut si iudicaret z exeq̄ret. qz tā ex iudicio q̄ ex executōe aliq̄ odiū generat in eo. sz q̄n st⁹ diuersi odiū q̄dāmō dispgit z ē min⁹. Et ꝓpt hoc etiā ōt pl⁹, q ipi (q̄ intromittūt se de iudicijs) debent sophisticare. quia vn⁹ dz se sup aliū excusare. Et ꝓpt silem casum pl⁹ ōt q̄ si sunt diuersi iudices. illi (q̄ magis sunt noui) debent ferre sentētias z spēaliter in causis odiosis. Patet qz ipi sunt odiosi. mō odia nō sunt cumulanda in talib⁹ officiarijs. Ex q̄ ꝓz veritas illius qō ōt pl⁹. scz q⁹ vn⁹ dz iudiciū seu sniam ferre. ali⁹ ꝓ corpa ꝓdemnatoꝝ custodire. et tercius sniam exequi. Patet ꝯ ex dictis q⁹ minus aliqs odiat si solū vnum faciat q̄ si oia sim̄ faceret. Et hec de tercio articulo

Ad rōnes añ oppositū

Ad pmā qñ dr q ipe due policie opponunt ꝛc. negetur ꝓña loquēdo large de oppositōe. Et rō est. qz oppositio nō sumit ex ptib⁹. sz ex fine intento. vel ex rōne fm quaz q̄s p̄ncipat. Scdo dr q nō sunt eedē ptes p̄ncipales. nā diuites sunt ptes p̄ncipales in oblicharchia z pauperes in democracia fm q̄ alis visum est Ad scdam cuz dr. eedē sunt leges ꝛc. respondet q̄ ille leges sunt diuerse. qz in oblicharchia p̄ncipaliter rendūt in bonū vtilitatē diuitū. z in democracia p̄ncipaliter in vtilitatē populi. sz videant fauere alijs. tñ in q̄libet haꝝ policiaruꝝ p̄ncipantes alios hoies sophisticār. vt dictū est. Ad terciā dr. qñ dr ex his fit eadē policia scz tyrānis. qz hoc alis aliq̄liter visum ē. qz dr ex eis fieri eandē policiam. qz tyrannis accipit z ꝓplectit in se oia mala istaꝝ policiarū

Ad quartā cū dr. iste policie opponunt ꝛc. negetur ꝓña Ad ꝓbatōem dr q vni sunt bñ plura ꝓtraria excedendo nomē ꝓtrarietatis sz nō sumendo stricte. ꝯ nō ē ꝓtra pl⁹m. z de hac hz ꝓsiderari in speculatiuis Ad q̄ntā dr q sufficit ad ꝓtraria in ꝓposito vt sumant eē eiusdez generis generalissimi. mō ita ē de istis policijs sz in aliquo genere subalterno differant. Ad sextam et ad vltimam dicitur. q⁹ pl⁹ vult dicere q⁹ in eis p̄ncipātes faciunt sicut p̄ncipantes in democracia. qui intendunt seu querunt lucrum. cum apparenter saltem magis deberent honorem querere. nec ex hoc sequitur q̄ fm veritatem sunt democracie ꝛc.

Finitur sextus liber Politicoꝝ

Sequitur septimus

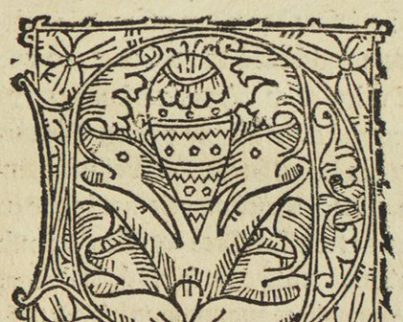

Et policia optima facturū ꝓuenientem inquisitionem. necesse determinare ꝓius q̄ sit. digibilissima vita. Immanifesto eñ existente hoc et optimam policiam necessarium esse ūmanifestam. optime eñ agere ꝓuenit eos qui optime politizant ex existentibus sibi. nisi aliquid fiat

preter ratõnem. Propter quod oportet primo
ꝯfessum esse q̃ sit q̃ oĩbus vt est dicere eligibili/
ssima vita. post hoc aũt vtꝝ cõiter ⁊ seorsum ea
dem vel altera Putantes ergo sufficienter mul
ta dicere et eorum q̃ in extrinsecis sermonibus
de optima vita Et nunc vtendũ ip̃is vt vere em̃
ad vnam diuisionẽ nullus dubitabit vtiq; qm̃
tribus existentibus ꝑtitõnibus eoꝝ que exteriꝰ
et eoꝝ que in corpore et eoꝝ que in anima et oĩa
hec existere beatis optet Nullus em̃ vtiq; dicet
beatũ eum q̃ nullã ꝑtem habet fortitudinis ne/
q; tꝑantie neq; iusticie neq; prudentie. sed formi
dantẽ q̃dem volantes muscas abstinentẽ autẽ
a nullo extremoꝝ si appetat comedere vel bibe/
re. gratia aũt quadrãtꝫ ꝑimentem amicissimos
amicos. Similiter aũt et que circa prudentiaꝫ
se habent neq; em̃ beneficant sic imprudentem
et mendacẽ sicut q̃dem puerulus insensatus sed
hec q̃dem dicta vt om̃es vtiq; concedẽt. Diffe/
runt in quanto et excessibꝰ virtutis q̃dem enim
quantumq; habere sufficiens esse putant. Di/
uitiaꝝ aũt ⁊ pecuniaꝝ et ꝓtentie ⁊ glorie. ⁊ oĩm
taliũ et infinitũ querũt excessum. Nos aũt ip̃is
dicemus qđ facile q̃dem de his et opa ꝓuenire
fidẽ videntes. qꝛ acq̃runt et ꝯseruant nõ virtu/
tes extrinsece. sed illa his ⁊ viuendo feliciter si/
ue in gaudere est siue in virtute oĩbꝰ siue ambo/
bus. qꝛ magis existit ornatis moribꝰ q̃dẽ et in/
tellectu ad excessuꝫ Circa extrinsecã ãt possessio
nem bonoꝝ mediocribꝰ q̃ꝫ his q̃ illa q̃dem po/
ssident ampliora oportunis. in his aũt deficiũt
Quinĩmo ⁊ ꝟm ratõnem ꝯsiderantibꝰ facile cõ
spicabile est. Que q̃dem extra habent terminũ
sicut organũ quoddã. Om̃e aũt quod vtile ẽ eo
rum excessum aut nocere necessarium aut nihil
ꝓficuum esse habentibus. bonoꝝ aũt que circa
animam vnũ quodq;. quanto quidem vtiq; ex/
cedit tanto magis vtile esse si oportet et in his
dicere nõ solũ qđ bonũ sed ⁊ quod vtile. Totali
terq; palã qđ asseq̃ dicemus dispositõem opti/
mam vniuscuiusq; rei ad inuicẽ ꝟm excessuꝫ di/
stantia quã q̃dem sortita est. Quaꝝ dicimus eẽ
ip̃as has dispositões: Quare siq̃dem est anima
p̃ciosior ⁊ possessione et corpore et simplr̃ et no
bis necesse et dispositõem optimã vniuscuiusq;
ꝓportionabiliter his habere. Adhuc aũt ⁊ aĩe
gratia eligibilia nata sunt hec et oportet oẽs eli
gere ⁊ bñ ꝓrudẽtes. sꝫ nõ illoꝝ gr̃a aĩam. Quod
quidem ergo vnicuiq; felicitatis adiacet tantũ
quantum q̃dem virtutis ⁊ prudentie et eius qđ
est agere ꝟm has sic confessum nobis teste deo
vtentibꝰ q̃ felix q̃dem est et beatus ꝓpter nulluꝫ
aũt exttinsecoꝝ bonorum sed propter seip̃am ip
se et propterea q; qualis quid est ꝟm naturam.
Quoniã ⁊ bonã fortunam a felicitate ꝓpter hoc
necessariũ esse alterã bonoꝝ q̃deꝫ em̃ que extra
aĩam causa casus et fortuna: iustus aũt nullus
neq; temperatus a fortuna neq; propter fortu/
nam est: Habitũ aũt est et eisdẽ ratõnibꝰ opor
tunum et ciuitatẽ felicem esse eamq; optimam
et algentẽ bene impossibiie aut bene agere his
qui nõ bona agunt. Nullũ aũt bonum opꝰ ne/
q; viri neq; ciuitatis sine virtute ⁊ prudẽtia for
titudo aũt ciuitatis. et iusticia et prudentia ean
dem habet potentiam ⁊ formã q̃bus ꝑticipans
vnusquisq; hominũ dicitur iustus ⁊ prudens
et tꝑatꝰ Sꝫ hec q̃dẽ in tantũ sint ꝓhemialit̃ di/
cto sermone. neq; em̃ nõ attingere ip̃a possibi/
le neq; oẽs ꝯuenientes ratões cõtingit ediscere
alterius em̃ studij opus sunt hec. Nunt ãt sup
ponat̃ tm̃ q; vita q̃dẽ oportuna ⁊ seorsum vni/
uscuiusq; ⁊ cõiter ciuitatibꝰ q̃ cũ ꝟtute redũdan
te in tm̃ vt sit ꝑticipare his q̃ ꝟm ꝟtutem actio/
nibus. Ad dubitantes aũt dimittentes in pre/
senti methodo. Considerandũ posterius si q̃s
dictis existit non persuasus.

Jrca initiū septimi li⁹

bri politicoꝝ ꝓsiderādū ē. q hec scientia docet vnā nationem ceteris p̄dominari. sicut ꝺr phs in hoc septimo de grecia. qꝝ ip̄i sunt alijs hominib⁹ animosiores ⁊ magis intellectu et rōne vigētes. Juxta qđ ꝓmo q̄rendū est Utrum expediat aliquam natōem ceteris dominari. Pro cuius declaratōne

Sciendum primo.

Q; p̄sens dubiū dupl'r p̄t intelligi. Uno mō sicut ꝓponitur. scz vtꝝ vna regio debeat ceteris dominari. sicut antiq̄tus fuit de grecis. et postmodū de romanis. Secundo mō sic. an in aliqua regione semper ⁊ ꝯtinue reperiantur homines ad p̄ncipandum abiliores

Scđo sciendū q in p̄ncipe vel p̄ncipante req̄runtur tria quantum sufficit ad p̄sens. scz animositas. fortitudo vel potentia ciuilis. et intellectus vel virtus anime. Q; aūt req̄ratur animositas. patet. qꝝ p̄nceps habet exercere opatōnes magnas et arduas tam in actib⁹ bellicis q̄ in alijs. vt satis notum est de se hec autē scz arduа agere nō posset nisi esset animosus. ergo patz ꝓmū Et qꝝ animositas modicū faceret potentiā ad exequēdum. idcirco req̄ritur ciuilis potentia ad bellandū contra inimicos et rebelles. Et quoniā ista duo p̄dicta. scz animositas et potentia ciuilis nisi rōne et intellectu moderentur potius nocumentū afferrent q̄ vtilitatē. quia sunt effrenate sine virtute Et sepissime ꝯtingit illas deficere. ideo req̄rit̄ tercium scz intellectus moderās huiusmodi potentias. dicit̄ quidem intellectus. qꝝ anima nō sufficit nisi in vigentib⁹ rōne et intellectu

Tercio sciendū q nullus p̄ncipatus in populo instituitur ꝓpter honorē aut fauorē populi Patet ꝓpbm in multis locis huius libri. Et q̄ patet q accessoriū ē q̄rere in p̄ncipatu bonū alicuius p̄ticulariter. sz p̄ncipaliter q̄r̄ bonū cōitatis. ⁊ minus p̄ncipaliter bonū vnius cuiuslibz p̄ticulariter. et in hoc fundari p̄t rō q̄re p̄ncipatus nō ſp datur meliori sz cui magis expedit. p salute ⁊ bono cōitatis oīb⁹ hincinde pensatis q tā de p se q̄ de p accns euenire solent sicut alꝝ in sil̄i visum est de legibus et ea⁊ mutatōe. In hoc etiā fundari p̄t rō quare aliq̄bus generib⁹ hoīm ꝓpriant̄ dominia ⁊ regna et huiusmodi. qꝝ hoc simpl'r magis expedit oīb⁹ hinc inde pensatis In q̄ etiā fundari ꝺr q p̄nceps tpalis p pace sui regni ⁊ p̄ncipat⁹ ꝺr suū regnū dimittere Patz qꝝ p̄ncipat⁹ nō est ꝓpter ip̄m sz ecōtra ip̄e est ꝓpter p̄ncipatū. Ex istis seq̄tur q pniciosum ē in p̄ncipe gaudere de malicia subditoꝝ vt inde leuare posset emēdas et exercicia Patz qꝝ ab ip̄o sūme ꝺr p̄curari vt subditi sui boni sint. et nō ꝺr q̄rere lucrū nisi in punitōe subditorū. vt ip̄oꝝ mala reparent. q̄ debet summe gaudere vt boni sint ⁊ nō diligere q transgrediant̄ ad finē vt possint emendam et pecunias inde recipere.

Quarto sciendū q sicut in policia p̄ticulari vel ciuitate honores et officia distribuunt̄ vt alꝝ ostensum est sic ꝓportionabiliter ⁊ ꝺo natura p̄us p̄nceps suos honores distribuit. nā q̄ꝝ hoīes vnius generis magis ad p̄ncipandū dignificat q̄ alios vt docet experientia Sic ꝓportionabiliter in regionib⁹ est. nā q̄ꝝ vna regio vel hoīes illi⁹ regionis ad p̄ncipandū sunt abiliores q̄ alij Unū p hist̄orias p; aliq̄s regiones bonas ad hoc fuisse q̄ tū postea inabiles facte sunt. Patet in multis rā in armis q̄ in scia et in alijs donis nature vl' ad q̄ q natura lia dona possumus attingere. Ad hanc aūt distributionem faciendā ordinat natura vel eius p̄nceps coꝛpora simplicia q̄ regularissime mouent̄ ⁊ ornatissime influūt fm q exigit coꝛp⁹ nature. nā p diuersas influentias cōiunctōes ⁊ oppositōes causant diuersitatē in istis inferioribus reptā. Et q̄uis ista nō sufficiāt potentiā liberā quo ad suū actū ꝓximiuz imediate necessitate vel cogere. tñ mediāt̄ p̄nt. nā ip̄a p̄exigit bonā dispōem coꝛpis et sensuū in quā hñt potestatē coꝛpa celestia. qꝝ faciūt coꝛpus sic vel sic disponi. ⁊ sic in coꝛpe quodāmō afficedenter ligant totā poꝛtōem supioꝛē aie. sicut p̄t in amentibus fatuis ⁊ in alijs rōne carentib⁹ Potest etiam facere coꝛpa q̄dam debilia ⁊c. et ista diuersis regionibus tribuit vt dictum est.

Sciendū ꝯnto q ꝺra naturā iusticie distributiue suoꝝ donoꝝ ē dicere ip̄am aliquā eandē natiōem ad sp ceteris dñari abiliorē facere. Patet q̄m alꝝ esset acceptrix p̄sonaꝝ vel regionū qđ est inc̄ueniens dicere. Patet etiā nā p hoc talis natio ascenderet in superbiā ⁊ quo dāmō alias natōes vilefaceret quod finaliter verteretur in malum ⁊ in damnum ip̄ius.

Sciendū sexto. q repugnat aliq̄ē p̄ncipatū quo ad p̄ncipis electōem vel assumptōnem alicui patrie vel regioni adaptare. ⁊ q̄ ad subditos ip̄m ee vlem. Volo dicere q̄ nō stat iuste aliq̄ē p̄ncipē p̄cise posse sumi de aliqua natōe vel regione. ⁊ tū ip̄m habere dñium vel p̄ncipatū vl'em ⁊ sup oēs. Patet notabile. nā sic p̄ticularisare p̄ncipatū q̄ ad electōem p̄ncipis ē ip̄m q̄dāmō vilificare ⁊ indignificare. qꝝ p hoc a cōitate maxima q̄dāmō ꝺtrahit̄. ⁊ ꝺo p se vilificat̄. Ex q̄ ꝺz q q̄cūq; regio ipsum sic limitat ⁊ a sua natura. s. cōitate maxima distrahit. reddit se indignam vt ip̄m obtineat. Vel si aliq̄ volētia aut alia cā ip̄m occuper. hoc est ꝺtra naturā. datq; subditz sufficientē rebellionis ⁊ exemptōis ab eo occasionē. sicut fuit antiq̄tus in grecis. ⁊ ꝺo ip̄m amiserūt. Et mo dernis tp⁹ de almanis. q̄ ꝓ imperiū ē q̄si p mediū hoīerna die diuisum int̄ bauaros ⁊ bohemos. et fere oēs reges ab eo dicūt se eē exemptos vt docet experientia.

Sz ꝺra arguit̄. qꝝ eo dē mō dicere⁊ q regnū vilificaret̄ p hoc q̄ alicui generi p̄cise daret̄. sicut nunc ē fere de oīb⁹. Potest dici dupl'r. q ꝙueniens nō est inc̄ueniens. Un q regnū alicui generi datur ꝓpriate. hoc est ꝓpter mala q̄ ex electōe de p accns seq̄ren̄t. vt alꝝ ostensuz ē Tamē de p se meli⁹ eēt q p electōem assume

rekāno oppositū ē q̄ dām̄ ꝓtra naturā regni. saltē aspectum habēdo ad ea solū q̄ debēt fieri. nā si hoies essent ita boni sicut deberent esse. tunc melior esset electio q̄ sit assumptio p generis successionē. Scdo dr. q̄ nō est sile de regno t iperio. qz regnū ē magis pticulare q̄ iperiū Ideo sufficit q̄ rex sit eiusdē generis t eiusdē regionis cū suis subditis. Sed iperiū qđ ē vle dr erīa ee vle q̄ ad assumptionē pncipis. qz dr assumi excellētior t sufficiētior p publico regimine oīb pensatis. Nō verisile est q̄ in diuersis tpib t in diuersis regionib reperiat talis pnceps. q̄ q̄ scz in vna excellētior. q̄ q̄ in alia. Fm q̄ a natura dignificant vt tactū ē. Istis suppositis ponit

Conclusio rūsalis

scz q̄ nō ē iustū neq̄ expediens aliquā regionē vel patriam sp alijs dñari vel pncipari q̄cūq̄ mō dicto in primo notabili intelligat. Patet ꝯclusio. qz nulla regio est sp alijs habilior ad pncipandum eo q̄ natura distribuit suos honores t suas habilitates fm q̄ pus dictū ē. nec ipa est acceptrix psonaꝝ aut regionū Scdo hec vlis apropriatio ē ꝓtra naturā pncipat⁹ vniuersalissimi. Ex istis pz q̄ nō ē aliq̄ natio in q̄ ꝓtinue reperiat habilior alijs ad pncipandū. Patet ex vno notabili. tū vt in pluribꝫ regiones (q̄ accedunt ad mediū mūdi. s. inter calidas partes t frigidas) sunt ad pncipandū meliores seu habiliores. eo q̄ pticipant animositate t vigore intellect⁹ vt tangit ph̄s in hoc septimo de grecis Nulla tū ē plaga seu regio in q̄ sic ꝓtinue reperiat habiliores. fm q̄ satis dictū ē. qz successiue diuerse regiones sunt mediū q̄ ad influxū corpoꝝ celestū. vt facilit possit declarari. Patet ꝙ responsio negatiua. Et tunc ad Aresto. dr glosari. q̄ tpe suo greci erant ad pncipandū habiliores. tū non sp tales manserunt sz nūc alij sunt ad pncipandū meliores vt videt docere experientia. Non tū intromitto me an papa possit transferre imperium. seu alicui regioni appropriari. qz hoc transcendit metas huius scientie Et forte nō incōueniēter dicerē q̄ nō. qz hoc est cōtra naturam talis dominij. vt patet faciliter ex dictis

Trum āt felicitatē eandē esse dicendū vnūscuiusq̄ hoīm et ciuitatis vel non eandē. reliquū aūt est dicere. Manifestū aūt et hoc oēs em̄ vtiq̄ ꝓfitebant esse eandē. Quicunq̄ enim in diuitijs viuere bene ponunt in vno Isti et ciuitatē totā (si fuerit diues) beatificant. q̄cūq̄ tyrānicā vitā maxime appreciant. isti et ciuitatē plurimis pncipantē felicissimā eē dicēt vtiq̄. si etiā aliq̄s vnū ppter virtutē recipit t ciuitatē felicioꝛē dicit eam q̄ studiosioꝛ est. Sz iā duo hic sunt q̄ indigent ꝓsideratōe. Unū q̄dē vtrū eligibilioꝛ vita. q̄ p simul politizare t cōicare ciuitate. vel magis q̄ pegrina t a policie communione absolnta. Adhuc aūt quā policiā ponendū t q̄lē dispōem ciuitatꝫ optimā siue oīb exīte eligibili cōicare ciuitate. siue t q̄busdā q̄dem nō plurimis aūt. Qm̄ āt t politici intellectus t theoꝛice hoc op⁹ est. sz nō qđ circa vnū quemq̄ eligibile: Nos āt nunc hanc eligimus speculatōem. illud q̄dē accessoꝛiū vtiq̄ erit. hoc aūt erit op⁹ methodi hui⁹. Quod q̄dē ergo necessariū esse policiā hanc fm quē ordinē. t q̄cunq̄ vtiq̄ optime aget. et iuuet beate manifestū ē. Dubitaꝛ aūt ab ipis q̄ ꝓfitenꝛ vitā cū virtute eē eligibilissimā. vtꝫ politica et actiua vita eligibilis vel magis absoluta ab oīb exterioꝛib. vel ut ꝓtemplatiua q̄dā quā solā q̄dā aiunt esse philosophicā. Fere em̄ has duas vitas hoīm honoratissimi ad virtutē videnꝛ peligentes t porum t eoꝛ q̄ nunc. Dico autem duas politicam et philosophicā. Differt aūt nō modicum vtroq̄ modo habeat se veritas Necesse em̄ bñ prudentē ad melioꝛē coordinare intentōez t hoīm vnicuiq̄ t cōi policie. Putāt āt hi q̄dez ꝓtimis pncipari. despotice q̄dē factū cū iustitia eē maxima politice. qđ q̄dē iustū ñ hze. ipedimētū āt hze ei q̄ circa seipz tocūdati. His āt sicut ex ꝓrio alij existūt opinātes. viri em̄ solā vitā actiuā eē et politicā. In vnaquaq̄ em̄ ꝓtute nō ee actiones magis solitarijs q̄z his q̄ cōia agunt t politizantib. Hi q̄dē ergo sic existim āt. hi āt despoticū t tyrannicū modū policie aiūt solū eē felicē Apud quos dā āt iste t legū t policie terminus. q̄tenꝰ despotizēt vicinis. ppter qđ t plurimoꝛ legaliū dispsum vt ē dicere positoꝛ apud plurimos. tū si alicubi aliq̄d ad vnū leges respiciunt vt impent ꝓiecturant oēs sicut in lacedemonia et circa aduersarios coordinata sunt fere disciplina et legum multitudo. Adhuc aūt in gentibus oīmibus potentib supgredi talis potētia honorata est. velut inter scitas et psas et crates et celtes. In aliq̄bus em̄ et leges quedam sunt

puocantes ad virtutem hanc. sicut in carchedo
ne aiunt ornatũ ex lilijs accipere quotcũq; mili/
cijs militauerint. Erat aũt aliqñ ⁊ circa mace/
doniã lex eũ q̃ nullũ occidit. sed inimicoꝝ viruz
circũcingi capistro. Inter scitas aũt nõ licebat
bibere in festo quodã ciphũ circũportatũ ei qui
nullũ inimicũ occidisset. Inter hyberos aũt q̃
sunt gens bellicosa tot numero numerãtes cõ/
massant circa. Quot vtiq; ꝑemerint sepulchrũ
inimicorum. et alia multa vtiq; apud alios sunt
talia hec q̃dem legibꝫ ꝯp̃hensa. hec ãt ꝯsuetudi/
nibꝫ. Quãuis videbit̃ vtiq; valde inconueniẽs
esse forte volentibꝫ ꝯsiderare. Sed hoc ẽ opus
politice eẽ posse speculari q̃liter principetur: et
despotizet vicinis et volentibus et non volenti
bus Qualiter enim vtiq; erit hoc politicũ aut
lege feribile quod neq; legale est. Non legale
aũt nõ iuste solũ. sꝫ ⁊ iniuste ꝑncipari. Impare
aũt est ⁊ nõ iuste. neq; em̃ medici neq; guberna
toris opꝰ ẽ. suasisse aut sanasse. huiꝰ q̃dẽ eos q̃
curant̃. huiꝰ ãt nautas Sꝫ vident̃ multi despo
ticã putare eẽ politicã. ⁊ ꝙ q̃dẽ singuli Sibi nõ
aiunt eẽ iustũ neq; expediẽs: ⁊ hoc nõ verecun/
dent̃. ad alios studentes ꝑncipari. ꝓpter qđ q̃/
dem em̃ apud se iuste ꝑncipari q̃runt ad alios
ãt nihil curãt iustoꝝ. Incõueniens ãt si nõ na/
tura hoc q̃dẽ despotizans ẽ. hoc ãt nõ despoti/
zans. Quare siq̃dẽ hꝫ hoc mõ nõ oꝑtꝫ oĩbꝫ tẽp/
tare despotizare sꝫ despotibꝫ. Sicut em̃ venari
ad falsiciẽ vel hostiã hoĩes: sꝫ ad id qđ ẽ ad h̃ ve/
nabile. Est aũt venabile siluestre qđcũq; fuerit
esibile aĩalis. At vero erit vtiq; ⁊ ꝑm seip̃am vna
ciuitas felix q̃ politizat videlicet bñ. Siq̃dẽ cõ/
tingit ciuitatẽ habitari alicubi ꝑm seip̃am legi/
bus vtentẽ studiosis: cuiꝰ coordinatio policie
nõ ad bellũ. neq; ad impandũ erit aduersarius
nihil em̃ existat tale Palã ergo qꝛ oẽs q̃ ad bellũ
curas bonas q̃dẽ ponendũ. nõ aũt tanq̃ finem
oĩm summũ: sꝫ illius gratia has. Studiosi aũt
legislatores est ꝯsiderare ciuitatẽ ⁊ genꝰ hoĩm ⁊
oẽm aliã cõmunionẽ vita bona q̃liter ꝑticipa/
bunt: ⁊ ꝯtingente sibi felicitate differẽt tñ statu
toꝝ q̃dã legaliũ.. ⁊ hoc legis latine est videre. si
aliq̃ extiterint vicini aliq̃ ad q̃les studendũ. aut
q̃liter deuenientibꝫ ad qđcunq; vtendũ. Sꝫ h̃
q̃dẽ posteriꝰ vtiq; sortiet̃ ꝯgrua ꝯsideratõne. ad
quẽ finẽ oꝑtet optimã policiã tendere. Ad eos
ãt q̃ ꝯfitent̃ q̃dẽ vitã q̃ cũ ꝟtute esse eligibilissi/
mam. Differentes ãt de vsu ip̃ius dđm nobis
ad vtrosq; ip̃os. Hij ãt em̃ reprobãt politicos
ꝑncipatus putãtes vitã liberi alterã quandã eẽ
a politica ⁊ oĩm eligibilissimã. hij aũt hanc opti
mam. Impossibile em̃ nihil agentẽ agere bene
bonã aũt actõem ⁊ felicitatẽ eẽ idẽ. Quia he q̃/
dem vtriq; dicunt recte. he aũt nõ recte. Hij q̃/
dem ꝙ liberi vita melior q̃ꝫ despotica. Hoc em̃
veꝝ. neq; em̃ seruo inquantũ seruus vti venera/
bile. Iussio em̃ q̃ de necessarijs nullo ꝑticipat
honestoꝝ. Putare ꝟo oẽm ꝑncipatũ eẽ despo
ticã. nõ rectũ. nõ em̃ minus distat ꝑncipatꝰ li/
beroꝝ ab eo q̃ seruoꝝ q̃ꝫ rursum ꝙ natura liberꝝ
a natura seruo. Determinatũ est ãt de ip̃is suffi
cienter in ꝑmis sermonibꝫ. Magis ãt laudare
sine actõe esse q̃ꝫ agere nõ veꝝ felicitas em̃ actio
est. Adhuc ãt multoꝝ ⁊ pulchroꝝ finẽ hñt. que
iustoꝝ ⁊ tꝑatoꝝ actões. Et q̃dẽ forte vtiq; esti/
mabit aliquis his ita determinatꝫ ꝙ dominãs
eẽ oĩm optimũ. sic em̃ vtiq; plurimaꝝ ⁊ pulcher
rimaꝝ dñs erit actionũ. Quare nõ oportet po/
tentẽ ꝑncipari parcere ꝓximo. sꝫ magis auferre
et neq; patrẽ pueros. neq; pueros patrẽ. neq;
totaliter amicũ. Amicũ nullũ reputare. neq; ad
huc curare. qđ em̃ optimũ eligibilissimũ. bene
aũt agere optimũ. Hoc q̃dem ergo vere dicunt
forte siquidem existit priuantibꝫ ⁊ vim inferen/
tibus. quod entium eligibilissimũ. sed forte nõ

est possibile existere sed supponūt hoc. Nō em̄ adhuc bonas actōnes contingit esse ei. qui non differt tantū quantū vir a muliere. aut pater a natis. aut despotes a seruis. Quare qui trāsgredit nihil vtiq; tantū diriget posterius quantum iam transgressus est virtutē Similiby em̄ bonum et iustum in parte. hoc em̄ equale et simile. non equale aūt equalib; et nō simile simili bus p̄ter naturam nullū aūt eoz; que p̄ter naturam bonum. Propter quod etsi aliquis ali⁹ fuerit melior ſm virtutē z ſm potentiā actiuam. optimis huic bonum assequi. z huic obedire iustū Oportet aūt nō solū virtutē sed z potentiā existere ſm quā erit actiuus. Sed si hec dicunt bene et felicitatē bonam opatōnem ponendū. z cōmuniter ois ciuitatis vtiq; erit. z ſm vnūquēq; optima vita q̄ actiua. ſz actuā nō necessariā esse ad alteros. sicut putant q̄dā. neq; meditatōes solas has esse actiuas. easq; euenientiū gra fuerit exagere. sed multo magis eas q̄ p se pfecte. et eas que ipaz; gratia theoricas et meditatōes bona em̄ actio finis. Quare actio aliqua maxime aūt agere dicimus et dños extrinsecaz; actionuz architectonicas intellectiby. Atuero neq; sine actōne esse necessariū ciuitates ſm se locatas. z ita viuere eligentes. ptingit em̄ ſm p̄tes z hoc accidere. multe em̄ cōicationes ad inuicem ptiby ciuitatis sunt. Sil'r āt z hoc existit circa vnūquēq; hoim. Uacatōem em̄ vtiq; de us habebit bñ z tot⁹ mūdus. q̄by nō sunt extrinsece actōes p̄ter ppzias q̄ ipoz;: Quod q̄dē eandem vitā necessariā esse optimā vnicuiq; hoim et cōiter ciuitatiby z hominib; manifestū est

Queritur vtz ciuitatis

vita p̄templatiua magis eā sollicitet q̄ actiua Arguitur q; nō. qz vita p̄templatiua non est ciuilis cū sit solitaria. q̄ politice nō est appetēda. Tenet p̄ña. qz hō solitarius z inciuilis tāq; pessimus maledicit ab homero. vt pz in p̄mo huj⁹. Scdo sic. vita actiua ē maioris vtilitatis p republica q̄ p̄templatiua. qz actiua est cū actione politica. p̄templatiua vero est otiosa. q̄ ciuitas magis felicitat p vitā actiuā q̄ p p̄templatiuā. Tercio sic. difficili⁹ ē viuere bñ vita actiua q̄ p̄templatiua. quia difficili⁹ ē bñ se habere ad altez; q̄ ad se solū. mō virtus ē circa difficile. q̄ vita actiua est magis pfecta. z p p̄ñs p̄clusio falsa. Ot p̄firmat. qz vita actiua includit cōtemplatiuā. qz null⁹ p̄t se bñ habere ad alteq; nisi bñ se habeat ad seipm. Scdo p̄firmat. qz hō nat⁹ ē ad laborem q̄ vita p̄iūcta labori (cuiusmodi ē actiua) est pfectior

Quarto sic. act⁹ et opatōes ꝑtutū non p̄nt exerceri sine p̄uersatōe cū altero. vt scz respiciāt alteq;. sicut sunt iusticia liberalitas z cēt̄s. q̄ vita actiua est melior z laudabilior q̄ p̄templatiua Quinto sic. vita p̄templatiua videt eē vita ciuiliter infirmis z q̄ nō p̄nt pati societatē q̄ zc̄. Sexto sic. nisi vita actiua esset pfectior. natura nō debuisset indidisse ciuilitatē. ſz potiꝰ inclinatōem ad vitā solitariā z p̄templatiuā. mō h̄ ē falsum vt satis pz in p̄mo huj⁹. q̄ p̄clusio falsa In oppositū arguit⁹ p p̄hm in isto septimo. q̄ magis videt approbare vitā p̄templatiuam q̄ actiuā. etiā ciuilit loquēdo. Et p̄t argui rōe. nā vita p̄templatiua videt eē similior vite p̄mi entis z pfecti simi. q̄ ē pfectior. Ot iā p vitā p̄templatiuā hō magis cōiungit suo fini q̄ p actiuā In hac q̄stione sunt tres articuli. In p̄mo videbit in generali in q̄ p̄sistit felicitas ciuilis ciuitatis z vniuscuiusq; ciuiū. In scdo videbit in speciali de illo de q̄ q̄rit questio. scz de cōparatōe. In tercio erunt aliqua dubia recollectiua p̄sentis materie

Quantum ergo ad p̄mum articulum

Sciendum p̄mo

Q; ciuitas differt a ciue nō sicut totū a parte. q̄m ciuitas nō est nisi ciuiū p̄gregatio. Ad videndū ergo in q̄ p̄sistit felicitas ciuilis vnius ciuis vel p̄gregatōnis ciuium. nam vnūquodq; pfecte cognoscit cum vsq; ad p̄tes et elementa ip̄ius fit resolutio. Ot vlterius. quia ciuilis felicitas p̄supponit monasticā z moralē ꝑtutē in homine Idcirco p̄mittendū est in quo consistit felicitas moralis hois. Q; aūt ipa ciuilis felicitas p̄supponatur pater. q̄m nullus reperietur politice virtuosus perfecte nisi sit moraliter bonus. q̄m plat⁹ z specialiter p̄nceps vel officiarius ciuilis multotiens deficiet. nisi eius anima z rō morali ꝑtute reguletur. Et ꝓpter hoc dt p̄hs q̄ oportet p̄ncipē habere nō solū virtutē ſz virtutē abūdantiā. vt possit in alios se diffundere. Sine illa em̄ perodiū amorem aut aliam passionem multotiens peccauit aut deliquit p̄sona cōmunis. vt pater p p̄hm in q̄nto huius. Q; aūt repiank q̄q; boni politici licz nō simpliciter pfecti sine virtute ptz p experientiā. Ot rō huius posset assignari. qz natura siue p̄mus p̄nceps (q̄ de us est) magis sollicitus est de maiori bono z cōmuni q̄ de p̄uato. Et idcirco magis sollicitat q̄ hominē faciat ciuilē et politicum q̄ in se moraliter bonū. z hoc alꝰ magis declaratū fuit z fundatū. ergo nullum opus bonuz est. i. pfectum neq; viri neq; ciuitatis sine virtute. vt dt p̄hus. Ideo videndum est in quo consistit hois pfecta bonitas vel beatitudo vel felicitas. Ot ista materia ē breuiter expedienda sicut dt p̄hus. q̄ eius pfecutatio ꝑfunda z pfecta ad libū ethicoz; ptinet. Dico q̄ breuiter q̄ hois felicitas moraliter cōsistit in opatione hominis perfecta ſm pfectam virtutem. nam ipa consistit vel in bonis exterioribz vel in bonis corpis vel in bonis

aīe a sufficiēti diuisiõe Nõ in bonis exterioribꝫ Tū qz pñt ab hoīe auferri violēter Tū qz nõ sẽ hõi intrinseca nec ꝓ pria. Tū qz eq̄ ꝓueniũt malis sicut bonis. Tū qz sepe eue niũt hõta fortuna Tū qz si nimis abũdant in hoīe poti nocẽt sibi. z ipm reddũt peiorẽ q̄ bonũ qđ nũq̄ faceret fe licitas. Tū qz nõ de ꝑ se faciãt hoīem sed potius irritant auaz. Tū qz solũ hñt rõem vtilis z appetibilis poti ꝓp pter alteꝝ q̄ ꝓpter se. Tū qz deus est summe felix z beatus qz tñ nõ hz hmõi bona. nec ipis indiget. Nec illa felicitas ꝓsistit in bonis corꝑis. cuiusmodi sunt bone dispõnes cor poris z delectatões. Tū qz videm⁹ qñq̄ pulchritudinẽ et alia corꝑis dona hoīb⁹ multũ nocere. Tū qz nõ cõue niũt felicissimis scz deo z intelligẽtijs Tum qz qñq̄ vide mus bene disposit⁹ in corꝑe miseros in alijs magnis do nis seu bonis. Tū qz sicut aīa excedit corpus in pfectõne sic pfectões aīe excedũt pfectões corꝑis. ita q̄ ille ordinant ad pfectões aīe. sicut corpus ad aīaz. Relinqritur ḡ tertiũ qđ est ꝓpositũ. s. in bonis aīe ꝓsistit hmõi pfectio. scz felici tas moralis. z qz maiores sunt pfectiones aīe intellectiue vt sic q̄ sensitiue. iõ i ipis ꝓsistit hmõi felicitas Et vlter⁹ qz in aīa sunt duplices pfectões. s. habitus z opatões. Id circo illa ꝓsistit in opatõe z nõ in habitu. Tuz qz habitus vt sic ordinat ad opationẽ. qz habit⁹ potẽtie est in potẽtia ꝓpter eius impotentiã z imꝑfectõem ad agendũ. Tuz ꝗa ꝑ opationẽ z nõ ꝑ habitũ potẽtia ꝓiungit nõ suo fini. Tũ qz habitus nõ repit in ente felicissimo. qz est actualissimũ. z hitus denotat q̄ndã potẽtialitatẽ et imꝑfectõem. Opter ergo ad statũ z pfectũ habitũ ipm actui ꝓiungi. vel eit ve lut ociosus. Et vltra q̄m due sunt poꝛões supiores aime de q̄ꝝ ꝓpatione est in ꝓposito difficultas. scz intellectus et volũtas. in cui⁹ illaꝝ actu ꝑncipaliꝰ ꝓsistit volũtas qz nõ est difficultas q̄n ad pfectissimã felicitatẽ reqrak actus cui iusliꝫet illaꝝ vnus tñ est altero pfectioꝛ z ꝑncipalioꝛ. et q̄ ad h nõ est inꝫ cõiter tractãtes istã materiã pcordia. Sz est vnuꝫ ꝓblema etiã inter multuꝫ solẽnes vt alibi videri ꝑt. tũ ꝑ nũc mihi ꝓbabilius videt q̄ in actu volũtatis ꝑn cipaliꝰ ꝓsistat. Tuz qz rõe actus volũtatis hõ laudak vel vituꝑak imediate. eo q̄ in ipo formaliꝫ ꝓsistat bonitas ac tus vel malicia. Non sic aũt est in actu intellectus Tum quia intellectus ordinak ad volũtatez tanq̄ eius lucerna et pediss̄q̄. Tũ qz melius esset z laudabiliꝰ deũ sincere di ligere z nõ clare cognoscere vel intueri q̄ econtra. sed ista ꝑñt ab inuicẽ separi. Jstis aũt sic suppositis descendendũ est ad ꝓpositum. scz ostendere in quo consistit ciuilis felici tas Pro cuius declaratione

Sciendũ scdo. q̄ felicitas ciuitatis in respectu ad finez ipius sumẽda ẽ. eo q̄ finis hz rõem optimi z eligibilissimi ad quẽ recte dicuñ referri ꝑticulares fines ciuiuz. z ꝓpter ipm appeti vel q̄ri Propter qđ ꝺt pḥs. q̄ huiꝰ theozie id ẽ scie est ꝑncipaliter q̄rere bonũ ciuitatis. z accessoꝛiũ ẽ z mi nus ꝑncipale q̄rere bonũ huiꝰ vel illiꝰ. qz solũ q̄rik imedia te vt redũdat in bonũ totius. Scdo supponik q̄ finis ciui tatis seu ciuilis ꝙuersatiõis est viuere ad ꝑ se sufficientiaz. Vñ ꝑ se sufficiẽtia est ꝑmus terminꝰ ciuitatis. z tũc est ꝑ mo ciuitas q̄n est ꝑ se sufficiẽs. Jsta aũt ꝑ se sufficiẽtia ꝓsi stit in hoc q̄ ẽ trãquille z pacifice viuere. ita q̄ libet vel sal tẽ vt in pluribꝫ viuat ad votum vt est possibile. z habeat q̄ ꝓtẽtari debeat. z sic vt qđ vni deficit suppleak ꝑ aliũ. Et in hꝰ ꝓsistit etiã vnius cuiuslibꝫ ciuiũ felicitas. z ꝑ cõs totius ci uitatis. cũ dicamus felicẽ esse ciuitatẽ q̄n vnusquisq̄ ciuiũ vel saltẽ vt in pluribꝫ viuit ad votũ. Nã putantes felicita tem in diuitijs ꝓsistere dicũt eam esse felicẽ cuius ciues sunt diuites. et sic ꝓportionabiliter de alijs ꝑm q̄ in diuersis di uersi ponũt felicitatẽ z finẽ sibi statuũt Ptz ḡ in q̄ cõsistit ciuitas z vnusquisq̄ ciuiuz vt ciuis est felicitas. qz in hoc qđ est viuere pacifice ad sufficientiã etatis. Et q̄ secũ q̄ ad felicitatẽ ciuitatis reqrunt moderate diuitie. Patet qz sine diuitijs ciuitas nõ ꝑt habere ꝑ se sufficientiã. cũ in ea requ rank multa q̄ hñt ꝑ nũmissima recuperi. Dicitur notanter (moderate diuitie) q̄m si nimis abũdarent potius essent nociue q̄ iuuarẽt. Scdo secũtur. q̄ ad hmõi felicitatẽ req runt honozes. Ptz qz sine ipis nõ ꝑñt esse in statu ꝑfectis simo. q̄m reqrunt hoīes honozabiles. z q̄ eis denk hono res. Tercio reqrik ciuilis potẽtia. qz ciuitas se hz ab alijs ꝑseruare. s. ab inimicis. nõ posset ipos etiã q̄nq̄ inuadere sine ciuili potentia. ḡ zc. Quarto reqrik regionis fertilitas. vt ꝑ hãc habeat neccãria ꝑ vita sustẽtanda. vel si nõ sit fer tilitas q̄ saltẽ iuxta mare vl iuxta flumẽ magnũ situata. vt ꝑ illud sterilitas regionis supleaꝫ Quinto reqrik debitus aspectus vel situs ad celũ. nã in hoc multiplr variank hoī mines in moꝛib⁹ z in alijs respicientib⁹ policiã. ꝑm q̄ viuꝫ fuit sepe Et ex hoc pz q̄ ad ꝑfecte situandũ ciuitatẽ cẽt vti le ꝓsilio astrologoꝝ cuius successiue varienk corꝑa celestia et influxus eoꝝ Vñ in aliq̄ regione naturalik reptunk hoī mines magis pacifici q̄ in alia. Sexto reqrik. q̄ ciues sint virtuosi z abũdantes tã in scijs q̄ in virtutib⁹. z potis sime in his q̄ valẽt ad ꝓseruatiõem pacis z trãquillitatis inter ciues z etiã ad alios. Et istud sextũ est ꝑncipale req sitũ ad felicitatẽ ciuitatis. z cũ forte cõsurgit q̄ solũ ciuitas nuncupak vbi cathedralis eccl̃ia repik. eo q̄ ibidẽ censek vi gere scia z cũ hoc virtus. Ex quo pz error illoꝝ q̄ opinan tur diuitias ꝑncipaliter reqri ad felicitatẽ. imo dicũt q̄ q̄n tũcunq̄ modicũ virtutis ad hoc sufficiat. nã nullus rõna lis diceret illã ciuitatẽ esse felicẽ in q̄ deficiunt maxima bo na. scz bona anime. cuiusmodi sunt virtutes z scie. imo ta lis ciuitas q̄si seruа reputari deberet. Jtez nullus diceret ignorantẽ esse felicẽ. Jtẽ nullus deberet dicere hoīem eẽ fe licem q̄ adeo est timidus q̄ timeret muscas volãtes vt ali qđ tale paruũ. reqrik ergo fortitudo. Nullus etiaz diceret illũ esse felicẽ q̄ esse intꝑatus sicut bestia. nec ab aliq̄ delec tabili vnq̄ abstraheret. ḡ reqrik tꝑantia. Nullus insuper illũ felicitabit q̄ esset ita imꝑrudẽs et mẽdax sicut puulus reqritur ḡ ꝓrudẽtia. Jtez nullus diceret felix q̄ esset adeo iniustus q̄ timeret amicissimos amicos ꝓpter vnũ q̄drantẽ vel aliud modicũ. ergo reqritur in iusticia. Et sic reqrunk virtus z scia ꝑncipaliter ad beatitudinez. Ex q̄bus paret error dicentiũ felicitatẽ ciuitatis consistere in hoc quod est multos sibi subiugare Tum qz hoc nõ ꝑt fieri sine iniusti cia. Tum qz hoc est ꝓtra veram caritatẽ z amicitiã. Tuz qz violentũ est et contra naturã omẽs dispotizare. i. oibus vti tanq̄ seruis. cũ aliqui sunt natura liberi. vt visum est in ꝓmo huius. Vñ hoc facere esset quasi hoīes venari z vio lari z comedere. vt ꝺt pḥs qđ est ꝓtra naturã z pessimuz Tũ qz ciuitas (cui nulla alia nocere posſz nec ipsa, alteri no cere ꝑt) posset eẽ felix z habere optimas actiones. z tñ nul la sibi subiugarek. Tum qz sicut bellare nõ est finis sed oꝛ dinatur ad pacem. sic subiugare alios non felicitat ciuita tem. Patet ergo in quo consistit completa felicitas ciuita tis et vnius cuiuslibꝫ ciuiuz. quia consistit in ꝑ se sufficientia ad vitã ciuilem. que multa includit vt dictũ est. Patet vl tra in quo ꝑncipaliter cõsistit. qz in actu ꝑfectissimo virtu tis politice ꝑfecte Patz vltra q̄ ꝑm diuersitatẽ ciuium et honozabilitatez reqrũtur diuersa bona. z etiã ꝑm magis z minus ad hoc q̄ felices debeãt dici. Hec omnia satis pa

tent ꝓsiderando predicta diffuse ⁊ late ꝓsequnta. Et hec de primo articulo dicta (cuius pauca) sufficiant Quantum ad secundū articulū respondendū est ad questum. ⁊ videndū est de comparatōe inter vitam actiuam et ꝓtem platiuā Pro cuius declaratione

Sciendum primo

Qz nō est supfluū neq; inutile de ꝓpatione istoꝝ modoꝝ viuēdi cognoscere. qz non dz q̄s ignorare q̄ sit optima vita. vt illā (quantuz est possibile) adipiscat. qz talis vita est quasi signū ad quod oēs hoies debent naturaliter tēdere. ⁊ suam vitam illi optime vite conformare

Sciendū scdo. q̄ sicut obiectū in se latens nobis p̄ aliq̄ quod manifestū ostendit ac manifestat. vt substātia (q̄ est p̄ se insensibilis) p̄ accidētia q̄ sunt sensibilia manifestatur. Sic̄ potētia ⁊ habitus p̄ opatōnes nobis manifestant. vt pz scdo de aīa ⁊ in multis alijs locis. Sicut etiā vnūqdq; viuere fm opationē sibi ꝓpriā dū eā exercet. sicut pz in oībus inductiue. Sic ꝓportionabiliter ciuitas nobis ostendit viuere p̄ opationes vitales. hoc est politicas quas exercet. ⁊ bñ viuere p̄ bonas opatōes. Vñ opationes sunt q̄ si locationes interioꝝ. q̄ immediate nō p̄nt nobis manifestari ⁊ p̄ se notificari. Ex quo patet q̄ ciuitas ꝓpter bonas opationes dt se felicē. Sic̄ virtuosum. Ex quoꝝ. q̄ licet ciuis vel ciuitas sine tali dici possit esse vere felix. ad hoc tñ q̄ ad extra iudicet felix talis req̄ritur operatio Prima ps patz. qz si esz vna ciuitas que esset ab alijs ita separata vt nō posset alijs nocere. nec alie sibi. vel etiā vnus hō solitarius adhuc talis posset esse felix. qz nulli via p̄cludit ad veritatem. vt dt Seneca ⁊ alis allegatū fuit. Et tñ in tali casu nō diceret se p̄ opationes felice. Vñ rō stat in hoc q̄ sicut totalis actus est bonitas vera. quia felicitas consistit tota liter in actu interiori. sic in actu exteriori potest esse felicitas. Secūda ps patz ex dictis. qz felicitas vel virtus quasi p̄ opationes loq̄tur Verum est tñ q̄ opationes exteriores non sunt infallibilia signa bonitatiz interioris. quia ad extra similes oz̄ones frequēter fiūt a bonis ⁊ a malis. sed p̄ pter diuersos fines vt experientia possumus agnoscere

Sciendū tercio. q̄ sicut ad hoiem dici vere felicem req̄ritur suaꝝ potentiaꝝ ⁊ potissime portionis aīe superioris p̄ fectio. vel p̄ actus bonos et virtuosos habituatio. Nullus em̄ diceret ita ignorantē ⁊ imprudentē sicut est insensatus et pueriles esse felicē. nec adeo timidū qui timeret muscas volātes ⁊ taliahmōi. vel ita immoderatū. q̄ qualibet hora vellet comedere ⁊ vti quolibet delectabili sine regla rōnis. vel ita iniustū vt ꝓpter quadrantē puniret amicos carissimos. nullus vnq; diceret talem esse felicez. ḡ ad felicitatē homis req̄ritur eius p̄fectio fm intellectū tam speculatiuū q̄ practitū. ⁊ etiā fm affectū. ⁊ sic req̄runt tam scientie q̄ mozales ꝑtutes. Sic ꝓportionabiliter in ciuitate ad hoc q̄ ipsa felix dicat req̄ritur p̄fectio suaꝝ ptiū principaliū nō solū in intellectu. sed etiā in affectu. videlicet q̄ alij qui sint cōtemplatiui. alij vero actiui. Non tamē oporteret esse aliq̄s sic cōtemplatiuos q̄ careant oīno actione. nec sic actiuos q̄ careat oīno ꝓtemplatione. sed istis soluz fm magis ⁊ minus participare possunt

Sciendū quarto. q̄ termin⁹ ⁊ finis est p̄ se sufficientia. Patz ex dictis in alia lectōe. Ista aūt p̄ se sufficientia includit nō solū necessaria. sed etiā ad bñ viuere. cū ciuitas non sit gratia hui⁹ qđ est viuere. sed bñ viuere. vt dt pḥus frequēter. Ex quo pz q̄ illa ciuitas est melioz et p̄fectioz in q̄ hoies adipiscūt vitā p̄fectiorē ⁊ sufficiētiorē Pz qz ex fine arguit bonitas rei ordinate in ipsuz vt supponit. Quarto supponit q̄ licet ꝓplatio in vno actu p̄cipaliter cōsistat ista tñ plura p̄supponit. imo vere si sit p̄fecta oēs virtutes vel eaꝝ actiones Prima ps pz. qz ipa ꝓsistit in interiori cōuersatōne cū ente p̄fectissimo ⁊ summo bono. q̄ cōuersatio cōsistit in duplici actu. scz vnione intellecta cuz illo bono p̄ cognitōem ⁊ fruitionē p̄ delectationē. ⁊ p̄cipali⁹ in vnione p̄ dilectionē vt alis dcm̄ est. Et isti duo actus p̄ nūc reputant tanq̄ idē. eo q̄ vnus est finis alterius. Et etiaz ad eandē potentiā fm esse ptinent. Scda ps pz. qz ad p̄fectē ꝓplandū req̄rit impedimētoꝝ amotio ⁊ turbationū sedatio. q̄ nō p̄nt fieri sine virtutiḃ quaꝝ est passiones moderare ⁊ abijcere. vt facilit̄ p̄t oīdi ⁊ p̄ut nunc supponitur ex ethicis. Sic̄ ꝑtutes mozales eleuāt aīam sup̄ curā t̄paliū et ꝓuersatōem ciuilē. aut saltē ad hmōi eleuatōem disponūt. Ex q̄ pz vita actiua p̄ ꝑtutes regulata duplicē nobis affert vtilitatē. Primo qđē remouet impedimēta. scdo potentiā eleuat vt sit capax maioris boni seu ꝓuersatiōis p̄fectionis. Ex q̄ pz q̄ fm duplicē ꝓuersatōem (q̄ in nobis reperiri dz) ꝓuersatio cū sūmo bono est p̄fectissima ⁊ penes ipam vita ꝓplatiua Alia dz esse ꝓuersatio cū hoiḃ. ⁊ ista est ciuilis. ⁊ penes eā attendit vita actiua. Sequit̄ vltra q̄ vita actiua magis dt se quodāmō ad nos q̄ ꝓplatiua Patet qz cuz vita p̄ opationē se dicat saltē quo ad nos vt dictum fuit Istis suppositis ponitur

Conclusio prima

Felicitas vel bītudo ꝓsistit in vita mixta ex ꝓplatōe ⁊ actiōe. Patz qz in tali vita sic mixta ꝓsistit felicitas. Vñ q̄ cunq; ciuiliter ꝓuersat talis dz q̄nq; ꝓtemplationi vacare. q̄nq; vero actioni. q̄m si tm̄ vni vacaret nō ciuiliter viueret. Scdo nā in istis duoḃ modis viuēdi st̄ maxima bona ⁊ oia req̄sita ad p̄fecte viuere. Vñ sufficiūt ꝓuersatio debita cū summo bono ⁊ ꝓuersatio cū hoiḃ. Tercio pz q̄ sine istis duoḃ modis viuēdi ciuitas nō p̄t habere sufficiētiaz q̄ tñ est finis ⁊ termin⁹ ciuitatis. Hinc est q̄ aliq̄ a natura inclinat̄ ad vnā ꝓuersatōem magis q̄ ad aliā. alij ꝑo econtra. Hoc em̄ ē q̄ ciuitas habeat ꝓplemētū ⁊ p̄fectū modū viuendi. in quo consistit eius felicitas completa

Oc̄lusio scda ⁊ rñsalis ad q̄stionē. In vita ꝓplatiua magis ⁊ p̄cipali⁹ ꝓsistit felicitas ciuitatis q̄ in actiua. pz 2cl'o. qz vita ꝓplatiua est p̄ se melioz et magis facies ad p̄ se sufficiētiā ciuitatis q̄ actiua. ḡ 2cl'o vera. ꝑa est nota cū in tali sufficiētia vite ꝓsistit felicitas ciuitatis Ans patz tuz qz ipa est magis diuina vt notū ē Tū qz ipa est magz vnitiua hois cū summo bono. qđ est optimū in hoie. Tuz qz est finis vite actiue. qz actio est q̄dā dispō ad sincere cōplandū vt dcm̄ est. Vñ sicut hoies cuz habuerint scias mechanicas ⁊ artes nccārias ad vite sustētationē ceperūt speculari vt haberēt p̄o metaphysice. p̄ qđ arguit speculatiua scias eē nobiliores aliis Sic ꝓportionabiliter vita actiua sufficiēte incipiūt hoies ꝓplari. Ideirco ꝓplatio est p̄fectior et melioz. ḡ 2cl'o ꝑa. Ex q̄ pz q̄ ciuitatē debito mō magis ꝓplatiua sufficiēter arguit ipam eē meliorē. Pz ex dictiz Notāter dz (debito mō) qz si ciuitas oīno vacaret ꝓtemplationi sine hoc q̄ haberet nccāria ad vitā. ⁊ oīno dimittēdo actōes politicas. in h̄ nō deberz laudari vt satis patet.

Contra 2clusionē arguit̄ sic. vita actiua est vtilior ad cōe bonū q̄ ꝓplatiua. ḡ est melior. Pz qz bonū q̄nto cōmunius tāto diuini⁹ ⁊ melius. Scdo sic. ꝑtus p̄cipū dz

esse optima. ⁊ illa nō est cōtemplatiua vel ad cōtemplatiuā ordinata. ꝫ ad actiuā. ḡ cōclusio falsa. Tercio sic. secꝫ q nunq̄ esset miscēda cū actiua. qz mixtū cū peiori fit inde peius Ad ista breuiter rñdetur. Ad primū dico dupl'r. primo negādo ꝓnam. Et ad pbm q̄ hoc videt dicere rñdetur. q ipe loq̄batur de bonis eiusdē generis seu eiusdez rōnis. cuiusmodi nō sunt iste vite seu isti modi viuēdi Aliter dr negādo añs. qz vita cōtemplatiua tm̄ ꝑdest extensiue ⁊ quo ad multos. sicut actiua si debite exerceat. Ad secundā dr dupl'r. primo qz virtus p̄cipis dz esse optima ciuiliter siue actiue. nō tm̄ oportet q̄ sit simpl'r optima Vel dr q vita p̄cipis nō solū dz esse actiua sed dz multū participare in cōtemplatione. Ad terciā negetur ꝓna. qz sic ex mixtiōe istoꝝ modoꝝ viuendi resulter vita pfectior. nec p hoc debet turbar cōtemplatio. sed si mixtio fiat in ꝓportione indebita. tunc resultat vita turpissima. sicut esset vna pessima cōsonantia vocum diuersarum

Ad conclusio tercia. cuius vita cōtēplatiua in se melior sit actiua. tm̄ ab ea qnq̄ ꝓpter actiuā cessandū est. Prima ps ꝓz p obiectiones factas ctra ꝓclusionē p̄cedentē. Ptz etiā per primā ꝓclusionē. Secdo qz in multis casib⁹ ⁊ ad rem pus illa est eligibilior. vñ nullus sane mentis diceret q̄ hō nō deberet dimittere cōtemplationē vt patri suo succurreret in necessitate. vel etiā vt cōitati succurreret. Nō em̄ sumus solū p nobis sed etiā p alijs ⁊ p tota cōitate. Sz cōtra arguit̄ malus bonū ctra minus bonum nō debet dimitti. Rñsio q minus bonuz p̄t de se. p certo tpe ⁊ certis circunstantijs induci rōne maioris boni vel eligibilis. ⁊ ita esset in casib⁹ tactis. Ex p̄dictis ptz rñsio ad q̄situm. scz q felicitas ciuitatis cōsistit in vita mixta ex actiua ⁊ cōtēplatiua tm̄ p̄cipaliꝰ in cōtēplatiua q̄ in actiua. licet q̄nq̄ cessandum sit a cōtēplatiua ꝓpter actiuā. Secdo ptz. qz oīno cōtēplatiui nō sunt ciuiles nec in ciuitate p̄mittendi. nisi ꝑtet de maxima ipsoꝝ pfectione. Tercio pz. qz ex vita cōtēplatiua ꝓsurgit magna pfectio ipi ciuitati. qz in multis casib⁹ actiua p ipsam moderat. ⁊ etiā ipsa est exemplar vite pfectissime Quantum ad terciā articulū

Dubitatur primo

Vtrū in ciuitate ponēde sint leges q⁹ ciues ad bellum p uocent. Arguit̄ q nō. qz p hoc inducerent ciues ad multas iniustificatiōes ⁊ nō solū ad ipsas sed ad ꝓperandū bella ctra iusticiā. ⁊ nō solū ad resistendū inimicis. sz etiaz ad iniuste inuadendū. ḡ dubiū falsum. Cōtra est pbus in tercio huius dicēs q oportet p̄cipātes curam habere circa bellicas oportunitates. Et ꝓbat̄ q calcedones q̄ ponebāt tales leges. sicut dr pbs in textu. Pro solutione supponit̄ q oportet ciuitatē esse p se sufficicientē ad esse et p̄manere diu. nō solū tpe pacis. sz etiā tpe belli. Vñ (vt alias tactū fuit) nō est modicū opus sed maximū politici ciuitatez instituere ⁊ facere ipam bñ ꝓpositā ⁊ diuturnā. Patz suppositio. qz p se sufficientia (q̄ est terminus ciuitatis ⁊ etiam finis) hoc p̄exigit. vt pz ꝓsiderāti. Vñ iste terminus (sufficientia) importat oia q̄ requirunt ad ciuitatē manere diu in bona ꝓsperitate. Ex q̄ secꝫ q terminꝰ ciuitatis nō solū respicit ea q⁹ indiget ciues ad vite sustentatiōem. sed etiā alia. nā ita bñ requirunt leges cū potētia bellica sicut fertilitas patrie. ⁊ vltra q̄ta necessitate indiget legib⁹ vt bñ maneat tpe pacis. tanta necessitate indiget bellica potētia vt stare possit tpe guerre. nā suppositis hoīm malicia non est verisile sine bellica potētia ciuitatē posse manere. Secꝫ tercio q si ꝓpter periculū seditionis et rebellionis sint aliq ciues in armis exercitādi ⁊ cū p̄cipantib⁹ assumēdi. ideo a multo fortiori sunt exercitādi ⁊ assumēdi ꝓpter bellum ad extraneos. Ptz qz sepius ciuitas destruit̄ ⁊ corrūpit̄ ab extraneis q̄z aliter. Verū est tm̄ q in bello nō dñt ciues ponere suā felicitatē ⁊ finē suū. sed solū ictū ⁊ potentiā bellicā q̄rere pformiter ad pacē ⁊ trāquillitatē ciuitatis. qz bellum nō est ꝓpter se appetendū sed ꝓpter pacē Ex q̄ ꝓz q in vna ciuitate (q̄ est ꝓpe inimicos) req̄runt plures bellatores q̄z si esset ab eis multū remota. ⁊ nō p̄t quo ad hoc certus ⁊ determinatus nūerus dari. sed ꝑm exigentiā finis ciuitatz dz limitari. Secdo ꝓsiderandū q dupl'r ꝓtingit se habere ciues ad tuitionem ciuitatis. Uno mō sic q sint in hoc nimis molles ⁊ tepidi. cuius em̄ q̄libet naturaliter inclinat ⁊ inclinari debeat ad defensionē patrie ꝓprie ciuitatis tm̄ accidit multis q in hoc deuiāt. nec hoīes sp insequūtur ipul sum nature. vt alias satz oñsuz est. Secdo⁹ p̄t sic se habere q in hoc nimis excedāt vel saltē sunt nimis volūtarij Vñ in tali inclinatiōe ꝓtingit ipos deficere ⁊ suphabūdare saltem quo ad modū bellādi. vtputa faciendo multas inhumanitates ⁊ rigores inimicos tenendo. ⁊ ꝓtingit q̄ ad hoc medium attingere. scz se habere vt oportet. Istis suppositis dr ꝓmo ad dubiū. s. qñ ciues sunt nimis tepidi ꝑ tuitiōe ꝓprie ciuitatis ⁊ patrie tūc ponēde sunt leges ipos ad bellū ꝓuocātes. qz hz ad defensionez patrie naturaliter inclinant. tm̄ qnq̄ p delicias q̄ ꝓsortia mulieꝝ ita effeminant vt in hoc nimis pigeant. ḡ p leges sunt exercitādi ⁊ ꝓuocādi ad bellum ne ꝓpter defectum pugne periat ciuitas. Secdo dr q vbi hoīes sunt ad belluz satis feruētes nō sunt p leges ad hoc ꝓuocādi. qz hoc esset facere ipos excedere ⁊ medium virtutis trāsgredi q̄d est vitiosum. imo est ipsos monere aut eis occasionē dare vt felicitatē ponāt in bello. q̄d essz in cōueniēs. vt ꝓus dctm̄ est. Dicit̄ tercio q vbi hoīes sūt ex cessiue ad bellū. ꝓuocati nō sunt tales leges ponēde. sed potius opposite. qz ex quo in hoc excedūt ipi sunt p leges ad medium rgatū reducēdi. Ex ꝓfirmat. qz si talib⁹ adderent ille leges essz addere ignē calori. qz p hoc ciues fierēt inhumani ⁊ iniusti. ⁊ verisile est q iniustaz occasionē q̄rerēt bellandi cōtra extraneos. imo cessante materia belli extrinseci verisile est q inē se lites ⁊ iurgia mouerēt. q̄d summe est cauendū. Ite verisile est q ctra inimicos vterent insidijs ⁊ oībus modis siue licitis siue illicitis ipos vellent subiugare q̄d nō videret decens neq̄ honestū. ḡ rñsio vera

Dubitat̄ secdo. vtrū liceat bellatores ctra inimicos vti insidijs. Pro solutiōe ꝓsiderandū q aliquē ctra inimicuz vti insidijs p̄t esse dupl'r. Uno mō sic q hoc frangat fidez vel ꝓmissum. sicut si q̄s ꝓmitteret ⁊ iuraret pacem ⁊ treugas cū aliquo ⁊ nō teneret iuramentū. Alio mō q iuramēto ⁊ ꝓmissione facto p opinionē aliq̄d fingez cuius oppositū intenderet. vt si fingeret se velle fugere ⁊ tm̄ expectaret. Ista suppositio dico ꝓmo q nō est licitū vti insidijs primo mō. Patet qz nunq̄ est fides frangēda nec p victoriā nec alias. qz hoc est inhonestū ⁊ pditoriū ⁊ summe refutandū. Per hoc etiā remouerent oēs securitates quas inter se possent habere. ex quo inter ipsos frangeret fides. Secundo considerandū q cōtra inimicos vtendū est insidijs secūdo mō intelligendo. qz ꝓudens dux bellinon debz solum aduersarios vi corporali subiugare. sed etiam magis laudādus est qui per cautelas ⁊ subtilitates inimicos potest subiugare. vnde hoc pertinet ad bellicam virtutez. vn de per hoc dux belli pautiores de suis amittit in aduersariorum subiugatiōe. quod in duce est laudandū. quia esset

pautiores ꝓdere si posset. Itez sic ꝓ subtilitates aduersari os subiugare pertinet ad literos mẽte poni? ꝯ vi corpis. et ꝓpter hoc assumẽdi sũt in duces hoies expti cauti z astuti.

Dubitat tercio. vtrũ ꝓnceps debeat duella ꝓmittere. Videt q̃ nõ. qz in eis frequẽter occidũt innocẽs q̃ nulla lege ꝓmittendũ est. Cõtra arguit ꝓsuetudo z leges in certis casibꝫ illa ꝓmittũt. Protestor hic q̃ solũ loq̃ intẽdo pure police z nõ descẽdere ad ꝑticulares casus. qz hoc pertinet ad iura Pro breui solutione supponit q̃ duellũ ẽ singularis pugna ad ꝓbatiõem alicui? veritatis occulte que nõ ꝑt aliter hũano mõ ꝓbari. Et inde dz duellũ q̃si duorũ bellũ. nõ tñ sic q̃ ꝑcise sit inter duos sp. sed qz vt in plurimũ est inter duos. lz q̃nq̃ in nũero maiori. imo in q̃cunq̃ nũero. qz vn? nõ facit duellũ. nec est ꝓmittẽdũ ad mo? duelli. vt ptz ex suppone. Scdo sequtur q̃ vbi ꝑt aliter fieri ꝓbatio facti ꝯ p duellũ. nõ est ꝓmittendũ duellũ. Probatur. qz illa est aspzima ꝓbatio z vltimo ꝓmittẽda q̃si grauissima Et etiã iũgo q̃ nõ est necesse innocentẽ vincere qđ p nũc supponit z statim dicet. Ex q̃ ptz q̃ nõ ꝓ q̃cunq̃ cã dz duellũ ꝓmitti. sed solũ ꝓ cã magna z q̃ redũdare posset in ꝑiudiciũ reipublice vel in incõueniẽs intollerabile ꝑuate ꝑsone. Ex q̃ pz q̃ nõ est ꝓmittendũ duellũ inf aliquos ꝓpter quã cãm Vt si vn? dicat q̃ melius diligit ab amasia sua ꝯ alius. qz istũ vel illũ plus diligi nõ redũdat in ꝑiudiciũ reipublice nec in magnũ ꝑiudiciũ ꝑsone ꝑuate qz p hoc ꝑsona pugnãs illa de cã potius se diffamat z suã turpitudinẽ z peccatũ allegat. vt pz ꝓsiderãti. Nec ob talẽ cãm pugnaret virilis animꝰ sed potius ad eẽ femineaz z muliebre ptinet. nec ꝓncipis de tali cã est cognoscere. qa ẽ muliebre. Principis eñ non est ad talia mala facta aures porrigere. in hoc eñ tã ꝓnceps ꝯ duellãtes se infamant. et inutiles oñdunt. Scdo sequtur q̃ ꝓncipia vincendi vt in pluribꝫ nõ sunt ꝓncipia cognoscẽdi veritatẽ. Ptz nã ꝓncipia vincẽdi sunt corpis robur z fortitudo. subtilitas mentis siue expientia. aut etiã q̃nq̃ fortuna supueniẽs. vt satis notũ est de se. Modo ista non sunt principia cognoscendi veritatẽ sed potius sunt impertinentia ad veritatis cognitionẽ occulte. Vñ refert q̃dã historia de q̃dã viro q̃ septies duellauit sp habẽdo malaz cãm z tñ lucratus fuit vsq̃ ad finale bellũ in quo deuincebat. z tñ in illo habuit bonã causam. nec ex hoc dz natura culpari. qz nõ est opus veritatez p duellũ ꝓbare nisi sp in causis maxime arduis z obscurꝫ et etiã cã necessitatis. sed tñ et hoc nõ dz accipi. infallibilis regula ẽ. Tercio supponit q̃ principez aliq̃d ꝓmittere ꝑt dupl'r quantũ spectat ad ꝓpositũ Vno mõ sic q̃ p illaz admissionẽ vel cũ illud qđ fit inducit rõem liciti z iusti. cũ tñ de se sit iniustũ Scdo mõ dz ꝓnceps aliq̃d ꝓmittere q̃ ipe hz se p modũ acsi ignoraret delictũ z se dissimulãdo sic q̃ nõ puniat forefactũ. sicut als dcm fuit de vsurarijs z mulieribꝫ cõibus. q̃uis eñ tales male agant tñ ꝓnceps sinit eos impunitos Quarto supponit q̃ ad bellũ esse iustuz requritur cã iusta intẽtio recta. z ꝓncipis auctoritas. In nullo alio casu vbi deficeret aliq̃ istaz ꝓditionũ bellũ eet iustũ nisi forte in casu necessitatis vbi sp est annexa dispẽsatio vt als declaratũ est. Istis ꝑsuppositis dz ꝓmo ad dubium q̃ in cã necessitatis. vt puta q̃ als non posset euadi mors posset aliqs iuste duellare. Ptz qz ꝓpter necessitatẽ semp ẽ dispensandũ. Dicit scdo q̃ duellũ nõ ꝑt fine rõnabili cã a ꝓncipe ꝓmitti. Primo ptz. qz sine rõnabili cã hz de se cãm malã. q̃ ꝓpter ꝓmissionẽ ꝓncipis non sortit naturam boni. imo si desit rõnabilis cã semp debẽt puniri duellantes Dicitur tercio, q̃ ad vitandũ maius malũ ꝑt ꝓmitti secũdo modo intelligendo. Ptz qz principes debent semp vitare maiora incõuenientia. etiam aliqũ ad vitandũ maiora incõuenientia admittenda sunt miora si tñ illa nõ sunt nimiũ nociua reipublice. Nam in hoc q̃ sunt minus mala oportet alterũ eligere qõ habet rõem boni. vel saltem ꝓmissibilis. z hoc ꝓmittendo princeps quodãmodo secum dispensat. Quarto dz q̃ ꝓ bono reipublice (sicut posset cõtingere) duellare posset esse virtuosum. Patet qz pugnare ꝓ republica est virtuosum z est opus maxime fortitudinis. et ꝓpter hoc nõ dz duellum sicut cõmuniter vtimur isto nomine. z prout dicunt theologi ipm esse malum. nec est veri simile q̃ natura deficeret in tali necessitate. cum sine necessitate nõ est duellũ ꝓmittendũ nec a ꝓncipe fieri cõcedendum nisi ex eius ꝓhibitione immineat maius malũ seu incõueniens in republica ꝯ esset innocẽtis occisio. Patet quia ibi ponitur innocens periculo ne occidat. vt satis ptz ex prius dictis. qz innocẽtia hz in se ꝓncipiũ viuẽdi saltem in fallibile. vt dcm est. Et sic patet q̃ duellũ non deberet nisi ꝓpter magnas z arduas causas aliquo mõ admitti.

Dubitat quarto an quietus in duello rõnabiliter tã ꝯ reus punit. Rñdetur q̃ q̃uis nõ sufficit illa probatio nec p hoc satis probatũ sit ipm esse reũ nec factũ cõueniẽs in se sit. tamẽ qz sic submisit aliqualiter punitioni iuste tan ꝯ victus punitur. z adhuc magis punit quilibet duellantium inquantuz sors belli (que merito sors vocari dz) postea supza ipsum cadere vt sic deuincatur ẽ.

Ad rõnes ante oppositum factas in ꝓncipio q̃stionis.

Ad primã cum dicitur (vita cõtemplatiua ẽ.) rõ arguit de vita contemplatiua simp'r. ideo nõ est ad ꝓpositũ. qz questio habet veritatẽ de vite cõtemplatiua deceter mixta cuz vita actiua. vt declaratũ est in conclusione responsali. Etiam ꝑt dici q̃ vita cõtemplatiua redũdat in bonũ policie. qz homines cõtẽplatiui pacificant multas discordias. vt prius tactũ est Etiã licet non ducant actiuã vitam ciuilem sed ꝑfectiorem. tamen si bonum cõmunitatis exigeret ipsi ducerent talẽ vitam actiuã. Ad secdam cum dz (vita actiua est maioris vtilitatis ꝯ vita cõtemplatiua ẽ.) Negetur loquẽdo de vita contemplatiua debite mixta. qz illa ꝓmittenda est vt dictum est. Ad terciam cũ dz (difficilius est bene viuere vita actiua ẽ.) negetur loquendo de vita cõtemplatiua debite mixta. quia in illa oportet se aliquez bene habere ad summũ bonũ z ad proximũ. Ad cõfirmationẽ negetur q̃ vita actiua ꝑ supponat ꝓtemplatiuã ꝯ uis vita actiua nõ possit esse ꝑfecta sine cõtemplatiõe. tamẽ difficilius est habere cõtemplatiuã debito modo mixtã ꝯ aliam. Ad secũdam cõfirmatõem cõceditur q̃ homo est natus ad laborem. z ita dicitur q̃ cõtemplatiua mixta non est sine labore Ad quartã dicitur q̃ actus omnũ virtutũ potest bene exerceri sine cõuersatione cum altero loquendo de actibus interioribus qui sunt vere virtuosi. Ad quintã est dicendũ q̃ vita cõtemplatiua non est pro infirmis z debilibus ciuiliter. sed pro perfectis z pro illis qui non indiget cõuersatione cum alijs hominibꝫ Ad vltimã respondetur q̃ natura tñ indidit hominibꝫ inclinationẽ ad cõtemplationẽ sicut ad ciuilitatẽ. licet forte in nobis nõ tñ ꝓicere pamus. quia vt in pluribꝫ homines sunt magis actiui ꝯ cõtemplatiui. z ideirco illa inclinatio per habitus acquisitos sortitur z non ista inclinatio ad cõtemplationẽ. Auctoritas autem post oppositum patet satis ex dictis.

Uoniã aũt ꝓhemialiter dicta sunt q̃ nũc dcã sunt de ip̃is ⁊ circa alias policias nobis ꝯsiderandũ est ꝑus ꝑncipiũ reliquoꝝ dicere ꝑmo q̃les q̃sdã suppõnes eẽ de futura ꝯsistere ad votũ ciuitate. Nõ em̃ policiã possibile est fore optimaꝫ sine moderata habũdãtia. ꝓpt̃ qđ optꝫ multa p̃supponi queadmodũ optãtes esse tñ nihil hoꝝ impossibile. dico ãt puta de multitudine ciuiũ ⁊ regiõis. Sicut em̃ ⁊ alijs ꝯditoribꝫ. puta textori ⁊ nauifico optet materiã existere ydoneã exñtẽ ad opatõem. quanto em̃ hec vtiqꝫ extiterit p̃parata meliꝰ necesse ⁊ q̃ sit ab arte meliꝰ eẽ. ita ⁊ politico ⁊ legislatori optꝫ cõuenientẽ materiã existere ydonee hñtẽ se Est ãt politici successus ꝑmo mlt̃itudo hoĩm q̃s q̃t ⁊ q̃les q̃sdã existere optet natura. ⁊ ꝟm regionẽ similr̃ quãtã eẽ ⁊ q̃lẽ q̃ndã hãc. Putãt q̃dẽ ḡ plurimi ꝯgrue magnã eẽ felicẽ ciuitatẽ. si autẽ hoc veꝝ ignorãt q̃lis magna ⁊ qualis ꝑua ciuitas ꝟm nũeri em̃ multitudinẽ inhabitantiũ iudicãt magnã. Optet aũt magis nõ ad multitudineꝫ sed ad potentiã aspicere. est em̃ q̃ddam ⁊ ciuitatis opus. Quare potenteꝫ maxime hoc efficere hãc esse maximã velut ypocrateꝫ nõ hoĩem sed medicũ. Dicet vtiqꝫ aliq̃s esse maiorẽ dr̃ñe ꝟm magnitudinẽ corꝑis nõ solũ sed ⁊ si oportꝫ iudicare respiciẽtes ad multitudinẽ nõ ꝟm ꝯtingentẽ multitudinẽ hoc putandũ. Accãriũ em̃ forte in ciuitatibꝫ existere ⁊ multoꝝ seruoꝝ nũerũ ⁊ aduenaꝝ et extraneoꝝ. sed q̃cunqꝫ sunt ꝑs ciuitatis ⁊ ex q̃bꝫ cõstat ciuitas ꝓprijs partibꝫ Hoꝝ em̃ excessus multitudĩs magne ciuitatꝭ signũ. ex q̃ aũt bãnausi q̃dẽ multi numero egre diunt̃ armoꝝ aut viri pauci. hãc impossibile eẽ magnã. Nõ em̃ idẽ magna ciuitas et mẽbrorũ multoꝝ hoĩm. nõ solũ sed et hoc ex opibꝫ manifestũ. qꝛ difficile forte aut impossibile bñ legibꝫ regi eam que valde multoꝝ hoĩm. Earũ enim que vident̃ politisare bene nullã videmus existentẽ remissam ⁊ multitudinẽ. hoc aũt palam et ꝑsuasionẽ rationũ. Lex em̃ ordo q̃dam est et bonã legis lationẽ necessariã bonã ordinatõeꝫ esse valde aũt excedẽs nũerus nõ p̃t ꝑticipare ordine diuine em̃ vtiqꝫ potẽtie opus hoc que ⁊ hoc om̃e ꝯtinet. Qm̃ qđ bonũ in multitudine et magnitudĩe ꝯsueuit fieri ꝓpter qđ ⁊ ciuitatẽ cuius tñ magnitudine dictus terminus existit hanc esse optimã necessariã. sꝫ ẽ magnitudĩs ciuitatis q̃dam mẽsura. sicut ⁊ alioꝝ oĩm aĩaliuꝫ plantaꝝ organoꝝ. Etem̃ hoꝝ vnunqđqꝫ neqꝫ valde ꝑuũ neqꝫ ꝟm magnitudinẽ excedens habebit suã potentiã. Sed aliq̃ñ q̃dẽ totaliter erit priuatũ natura. aliq̃ñ aũt praue hñs. puta nauis palme q̃dẽ nõ erit nauis oĩno neqꝫ duoruꝫ stadioꝝ. ad aliquã aũt magnitudinẽ veniẽs q̃ñqꝫ q̃dẽ ꝓpter ꝑuitatẽ prauã faciet nauigationeꝫ q̃ñqꝫ aũt ꝓpter excessum Silr̃ aũt et ciuitas q̃ q̃dẽ ex paucis valde nõ ꝑ se sufficiẽs. Ciuitas aũt ꝑ se sufficiẽs q̃ aũt ex multis valde in neccãrijs q̃dem ꝑ se sufficiẽs sicut gens ⁊ nõ ciuitas policiã em̃ nõ facile existere. Quis em̃ dux exercitus erit valde excedẽtis multitudinis aũt q̃s p̃co non magne vocis. Propter qđ primaꝫ q̃dẽ ciuitatẽ necessariã eẽ eã q̃ ex tãta magnitudine q̃ ꝑma multitudo ꝑ se sufficiẽs est ad viuẽdum bñ ꝟm politicã ꝯmunionẽ Cõtingit aũt ⁊ eã q̃ excedit ꝟm multitudinẽ esse maiorẽ ciuitatem. sed hoc nõ est sicut diximꝰ infinitũ Quis aũt sit excessus terminꝰ ex opibꝫ videre facile ẽ Sunt em̃ actiões ciuitatis hoꝝ q̃dẽ principãtium hoꝝ autem subditoꝝ. principantis auteꝫ opus ẽ iussio et iudiciũ ad iudicandũ de iustis et ad distribuendũ principatus ꝟm diguitateꝫ necessariam cognoscere inuicem ciues quales quidem sint tanq̃ꝫ vbi hoc non accidit fieri praue necessarie fieri q̃ circa principatus ⁊ iudicia

Circa vtraq; em̄ nō cōiustū ꝓprio impetu age re quod q̄dez in ea q̄ valde multoꝝ hoīm existit manifesta. Adhuc aūt extraneis ⁊ aduenis fa/ cile trāssumere policiā. Non em̄ difficile latere ꝓpter excessum multitudīs. Palā ergo ꝙ iste ē ciuitatis terminus optimus multitudinis ma ximus excessus ad antarcheiā vite facile cōspi cabilis. De magnitudine q̄dem ergo ciuitatis determinatū sit hoc modo.

Onsimiliter aūt ⁊ q̄ de regione hn̄t de eo quidē em̄ qđ est qualē quandā palā. qꝛ per se sufficientissimā omēs q̄cunq; laudabit vtiq; talē aūt necessariū esse oīa ferentē. om̄ia em̄ exi stere ⁊ nullo indigere anthares. multitudine āt et magnitudine tantā vt possint habitātes vi/ uere vacātes libere sil' ⁊ tp̄ate. hūc aūt terminū si bn̄ vel nō bn̄ dicimus ꝯsiderandū posterius diligētius qn̄ totaliter de possessione et de ea q̄ circa substantiā habundātia accidet facere mē tionē q̄liter optet habere ⁊ qūo ip̄am ad vsum Multe em̄ circa ꝯsideratōem hanc sunt dubi tatōes ꝓpter trahētes ad vtrūq; excessum vite hos q̄dē ad tenacitatē: hos autem ad delicias Spēm aūt regio nis nō difficile dicere. oportz aūt q̄dam suaderi ⁊ ab his q̄ circa ducatū exer/ citus sunt expti. qꝛ optet q̄dem aduersarijs esse difficile adibilē. ip̄is aūt facile exibilez. Adhuc aūt sicut multitudinē hoīm diximus oportere facile cōspicabilē esse ita ⁊ regionē. Qđ aūt fa/ cile ꝯspicabile est regionē esse facile auxiliabilē Ciuitatis aūt potentiā si oportet facere ad vo tū ad mare cōuenit poni bn̄ ⁊ ad regionē vnus q̄dem q̄ dictus terminus. optet em̄ ad auxilia/ tionē esse locoꝝ oīm. Reliquus aūt ad delecta tiones fructuū q̄ nascunt. Adhuc aūt eius que circa ligna materie. ⁊ vtiq; si quā aliā operatōez talem regio existat possidēs facile deportabile De cōmunicatione autē ad mare vtrū ꝓficua sit bn̄ legib; rectis ciuitatib; aūt nociua multa existūt dubitātes. Aduenire aliq̄s in alijs nu/ tritos legib; in cōferens aiūt esse ad bonā legis lationē ⁊ hoīm multitudinē. fieri q̄dem enim ex vsu maris emittētes ⁊ suscipiētes negociatorū multitudinē. contrariā aūt esse ad politisare bn̄ Quod q̄dem ḡ si hec non accidūt melius et ad securitatē ⁊ ad habūdantiā necessarioꝝ ⁊ ad re gionē ꝑticipare mari nō immanifestū Etem̄ ad facili⁹ ferre aduersarios facile auxiliabiles op/ tet esse ꝑm ambo saluādos ⁊ ꝑ terrā ⁊ ꝑ mare et ad ledendū inuadētes si nō ꝑm ambo possibilē tn̄ ꝑm alterā existet magis ꝑncipantib; ambo/ bus. Quicūq; aūt non extiterint apud ip̄os en tia suscipe hec ⁊ suꝑflua nascentiū emittere sunt necessarioꝝ Sibi aūt negociationem sed non alijs optet esse ciuitatē. qꝛ aūt exhibent seipsos oībus foꝝ. acq̄sitionis gratia hoc agūt Quaz aūt ciuitatē nō optet tali ꝑticipare suꝑ acq̄sitio ne neq; negociatoriū optet tale habere. Qm̄ āt et nūc videmus multis exn̄s ⁊ regionib; ⁊ ciui tatib; suburbia ⁊ portus bn̄ apte iacentia ad ci uitatē vt neq; occupet ip̄m municipiuz nec sit longe valde Sed obtineri muris ⁊ talib; alijs firmaculis manifestū. qđ siq̄dem bonuz aliqđ accidit fieri ꝓpter cōicationē ipsoꝝ existet ciui/ tati hoc bonū. Si aūt aliqđ nociuū caueri le/ gib; facile differētes ⁊ determinātes quos nō optet ⁊ q̄s optet misceri ad inuicē. De nautica aūt potentia qđ q̄dem optimū existere vsq; ad aliquā multitudinē nō manifestū. Nō em̄ solū sibijpsis sed ⁊ vicinoꝝ aliq̄bus optet ⁊ terribi les esse ⁊ posse auxiliari. sicut ꝑ terrā ⁊ mare De multitudine aūt iam ⁊ magnitudīe potētie hu ius aspiciendū ad vitam ciuitatis. si q̄dem em̄ ducali ⁊ politica viuat vita necessariū et hanc potentiā existere ad actiones ꝯmēsuratā Mul titudinē aūt hoīm que fit circa nauticā turbam

nō necessariū existere ciuitatib⁹ neq; eñ ipsos oꝑtet esse ꝑtem ciuitatis. quod q̄dem eñ supgressiuū libeꝝ et pedestꝝ. cū (quod dominans est) et obtinet nauigiū. Multitudine aūt existente venaculoꝝ z regionis agricolaꝝ copiā et necessariā esse et nautaꝝ. Videmus aūt hoc z nūc existens q̄busdam. puta ciuitati eracleotarum. multas eñ replēt cretries edificata ciuitate magnitudine alijs cōtractōrem. De regione q̄dem ergo et portib⁹ et ciuitatib⁹ et mari et de nautica potentia sit determinatū hoc modo. De ciuili aūt multitudine quē quidem terminum oꝑtet existere ꝓius diximus

Vales aūt quosdā natura oꝑtet esse nunc dicam⁹ fere ita q; ꝯpbendet vtiq; quis hic respiciens ad ciuitates approbatas grecoꝝ. et ad totū orbem terre vt occupat⁹ est gentib⁹. Que q̄dem eñ in frigidis locis gētes z q̄ circa europā sunt q̄dē plene animositate. intellectu aūt z arte magis deficiētes. ꝑpter qđ q̄dem libere pseuerāt magis nō politisare aūt et vicinis ꝓncipari nō potentes: q̄ aūt circa asiam intellectiue q̄dē et artificiose fm aiam sine aiositate aūt. ꝑpter qđ subiecte q̄dē z seriētes pseuerant. Ben⁹ aūt grecoꝝ sicut mediat fm locata ābob⁹ pticipat. etem aiosum z intellectiuū ē ꝑpter qđ q̄dē liberū pseuerat z maxime politisans z potēs ꝓncipari oīb⁹ vna sortiens policia Eandē aūt hñt asiam z grecoꝝ gētes ad inuicē be q̄dē eñ hñt naturā monocolā. he aūt bñ mixtead vtraq; potētias has. Manifestum ḡ q; oꝑtz intellectiuos ee z aiosos natura eos q̄ debent ee euagogi legislatoꝛe ad ꝓtutē. Qđ q̄dez eñ aiūt q̄dā oꝑtere existere custodib⁹ scz amatinos q̄dē ee notoꝝ. ad ignotos aūt siluestres Animus eñ ē q̄ facit qđ amatiuū. hec eñ ē aie potētia q̄ diligimus. Signū ad ꝓsuetos eñ z amicos anim⁹ attollit magis q̄ ad ignotos quipē/ det putās ꝑpter qđ z archilochus ꝓuenienter amicis q̄relans disputat ad aiam. Non eñ ab amicis a lanceis ꝓfozatōes z q̄d ꝓncipās aūt z qđ libeꝝ a potētia hac existit oīb⁹ ꝓncipatiuum eñ z inuincibile anim⁹ Nō bñ aūt hz dicere graues ee ad ignotos. Ad nullū eñ oꝑtz ee talē nequ; sunt q̄ natura magnanimi agrestes nisi ad iniusta agētes. hec aūt magis adhuc ad ꝓsuetos patiunt. qđ q̄dē dictū ē ꝑius si inuiste pati putent. z h accidit fm rōez. apud q̄s eñ deberi bñficentiā putāt cū nocumēto z hac ꝑuari putant vñ dictū ē seuissima inimicicia eñ fratꝝ. z hi q̄dem vltra dilugētes. hi aūt z vltra oduūt. De politisantib⁹ q̄dē ergo q̄t oꝑtz existere z q̄les q̄sdā natura. adhuc regionē q̄stū quādā z q̄lē quādā determinatū ē fere. nō eādē certitudinē oꝑtz q̄rere ꝓ rōnes z eoꝝ q̄ sunt ꝓ sensum

Queritur vtrū illi sunt

tm̄ ptes optime ciuitatis quoꝝ actōnes sunt acq̄sitiue politice ꝓtutis Arguit⁹ q; nō. nā sacerdotes nō sunt ciues. q⁹ eoꝝ actōes nō sunt ciuiles. z tm̄ actōes eoꝝ st⁊ acq̄sitiue ꝓtutis. vt dictū ē ꝑius. ḡ questio falsa. Paret ꝓña. q⁹ questio videt supponere q; oēs illi sint ciues q̄z opatōes sunt acq̄sitiue ꝓtutis Scdo sic viuētes solitarie nō sunt ciues vt supponit. z tm̄ vita ipoꝝ ē acq̄sitiua ꝓtutis heroice. ḡ ꝛc. Patz ꝓña vt ꝑius. z añs suppo/nitur Tercio sic. oēs illi sunt ciues q̄ hñt ꝓ se sufficiētia ciuitatis. hz nō oīm taliū opatōes sunt acq̄sitiue virtutis politice vt dictū est. ḡ questio falsa Quarto sic ois stat⁹ ciuitat⁊ ē acq̄sitiuus ꝓtutis policie. q⁹ oēs opatōes facte in ciuitate ptt referri in finem cōem.

Quinto sic. agricole sunt optimi ad politisandum vt alꝭ dictū ē. z tm̄ ipoꝝ vita nō ē acq̄sitiua ꝓtutis salte ꝓfecte. ḡ ꝛc. Sexto sic. artifices z mercatores nō sunt ciues optime ciuitatis. vt pz ꝓ ꝑhm. z tm̄ vita ipoꝝ est acq̄sitiua ꝓtutis. q̄m opatōes ipoꝝ sunt multū necessarie ꝓ necessitate reipublice. ḡ ꝛc. In oppositū ē ꝑhs in textu. q̄ dt hoies armoꝝ. ꝓsiliarios. iudices. z sacerdotes ee ciues optime ciuitat⁊. q⁹ alij stat⁹ (q̄ nō st⁊ acq̄sitiui) se hñt ad ipam ꝓ ꝓximitate z repugnātiā In questione erūt tres articuli. In ꝓmo videbit⁹ ad q̄sitū. In scdo videbit⁹ in spāli de statu sacerdotali an sit ciuilis. et in ꝓticulari de sacerdotib⁹ qui caret possessionib⁹ an sint ciues reputādi. In tercio erunt dubia recollectiua materie ptt̄is. Quantū ergo ad ꝓmū articulū.

Sciendum primo.

Q⁊ ciuitas a ꝓo fine politico denoiat⁹. eo q; finis ciuitatis ē velut ei⁹ forma. ꝛō necesse ē illā ee ꝑfectionē ciuitatē q̄z bonū finē. scz q̄ verā felicitatē politicā attingit

tē. Hec ãt politica felicitas includit multa. s. oĩa q̃ faciũt ad p se sufficientiã ciuitatis. vt dictũ est. inter q̃ tñ potissime requrunt morales virtutes z intellectiue. ꝓt qđ ỏt pbs q felicitatē ipossibile est eē sine virtute. non q2 in virtute ꝯsistat. sz in ei9 vsu. q2 ꝑm pbm nõ pt esse bonũ sine ꝑtute. nullũ em̃ inq̃t opus bonũ neq3 viri neq3 ciuitatis pt eē sine ꝑtute. Et q2 felicitatē z alios habitus acq̃rimus ab ope. iõ illã ciuitatē dicim9 ꝑtuosaz et felicē q̃ opoꝛtune opaf ad bonũ cõe. Ex q̃ pz q ciuitas mala seu transgressa nõ ꝓprie dz dici ciuitas. sz pcise vt hõ pict9 hoiem denotat. ita talis ciuitas denotat ciuitatē. Ex q̃ pz q talis nõ ꝑticipat verã formã seu finem ciuitatis ꝓt̃ silem cãm vt dictũ est. q2 policia trãsgressa nõ est policia simplr. Ex q̃ seq̃tur q ex pfectioni ꝑticipatõe hmõi finis dz attribui ciuitati magnitudo. sicut silr dicimus ypocratē magnũ medicũ nõ magnitudine coꝛpis sz ab habitu z medicinali scia Ex quo patz errare dicẽtes ciuitatz magnitudinẽ ex multitudine populi ipam inhabitãtes debere attẽdi. cũ attẽdẽda sit ex opib9 pfectis vt dictũ est. Preterea null9 diceret ciuitatem eē magnã ex q̃ exire possent multi serui z banausi z pauci bellatoꝛes z honoꝛabiles psone. Ex q̃ seq̃tur q ad ciuitatẽ eē pfectã vel ex pñti eē magnã req̃rit ipam legib9 bñ eē regulatã q2 sine legib9 z ordine debito nõ ꝑt ꝑpl9 bñ vti ꝑtute sz pot9 p deuias z ignotas vias pdi tioni exponi tē. cũ leges dicteñt q̃d agendũ sit z q̃d fugiendũ Ex quo etiã seq̃tur q ciuitas req̃rit certã multitudinis latitudinẽ. q2 nimia multitudo ordinabilitatem excludit z p ꝑns ei9 pfectõem. verũtñ ordinabilitas ciuiũ cp̃to maioꝛ est rãto ẽ pfectioꝛ. q2 pfect9 pt agere operatões politicas. sz tñ excessus nocet. Tum q2 nõ pt fieri bona officioꝝ distributio. cũ pnceps nõ possit ciues z eoꝝ merita pfecta cognoscere. Tum q2 actões male magis latent. z sic min9 pñt coꝛrigi qđ ẽ inconueniens. Tum q2 extranei magis pñt eã trãsmutare z potius regio q̃dã q̃ ciuitas dz dici. vt ait pbs. Ex q̃ pz vltra q ad ciuitatz pfectõem multũ valet q ꝓpe mare aut fluuiũ magnũ situaf Tuz ꝓt supplementũ indigẽtie fertilitatis ipi9. Tum ꝓt oportunitates bellicas. z oĩa ista et cetera hmõi ad ciuitatis pfectõem req̃sita debent a prudente legislatoꝛe in ordine ad finẽ politicum mensurari q2 necesse est hec sibi adaptari.

Secũdo sciendũ q quẽadmodũ ad artificẽ bñ opari et pfecte req̃rit materie debita ꝓportio. vt pz inductiue in singulis artificib9. sic ad ciuitatẽ (cũ sit q̃dã mõ ad artificiũ) req̃rit ciuiũ bona dispositio vl saltẽ bone dispositionis susceptio. ipossibile em̃ ẽ malũ bñ z pfecte politizare. Ex q̃ pz q politic9 hz curare q̃les sunt ciues ꝑm naturã et regionẽ. q2 ex pte regionis aliq̃ bñ politizant. sicut ỏt pbs de grecis. q̃ sicut sunt medĳ q̃ ad regionez tra ꝑticipant in bonis moꝛib9 extremoꝝ. q2 cũ habitãtibus ꝓsus septẽtrionẽ ꝑticipãt in hoc q sunt animosi. z cũ habitãtib9 ꝓsus austrũ ꝑticipant in hoc q vigent rõne z intellectu. Et pt eē q tpe Aristotelis sic erat sz nõ mõ vt docet experientia. z vt in pncipio hui9 libri dictũ fuit. q2 verisimile ẽ q nũc aliq̃ sunt medĳ q̃ ad regionẽ habendo respectũ ad aspectũ celi z ei9 influẽtiã z etiã sunt magis animosi et rõne vigentes.

Tercio sciendũ. q sicut multa sunt sine q̃b9 eē nõ pt naturale coꝛp9 q̃ tñ nõ sunt ei9 ptes. vt pz ꝯsideranti. et etiã p pbm. sic ꝓportionabilr multa sunt sine q̃b9 nõ pt eē ciuitas q̃ tñ nõ sunt ptes ei9. vt puta serui banausi et hmõi. Patet nam sicut illa solũ sunt ptes hois q̃ formã humanã ꝑticipant. sic solũ illi sunt partes ciuitatis qui vt in plurib9 sunt acq̃sitiui virtutis politice

Quarto sciendũ q tres sunt status policie seu tria hoĩm genera q̃ de cõi cursu nõ sunt acq̃sitiua ꝑtuz pfecte politice. vt sunt agricole. q̃ sunt grossi z vt in pluribus solũ grossa tractantes et intelligẽtes. Alĳ sunt artifices. Et tercĳ sunt mercatoꝛes. q̃ q̃si diuicias artificiales sp tractant. ac eoꝝ augmẽtatõi sp insudãt rõne cui9 in infinitũ sp appetunt lucrari et cupiditate turpit arrank. qm̃ ille diuitie mirabiliter allicitñ. eo q sunt fide iussoꝛes ad habendũ necessaria q̃cũq3 ad vitam. vt alis ostẽsum est. Ex q̃ pz q a foꝛtiori bãnausi serui z hmõi nõ sunt acq̃sitiui pfecte ꝑtuz politice vt in pluribus. Patet clare p maximã rhopicã. Si illud (qđ magis videf ineſſe) nõ ineſt nec illud qđ min9. Patz aliũde. nã sicut ars ipoꝛ officiũ ẽ ꝑm coꝛp9 imũdũ z inhonestũ. sic censetur venire a mẽre depssa z vili. nã vt in pluribus hoies (q̃ se volũtarie regũt ipulsu nature artib9 se adaptant.

Sciendũ q̃nto q tres stat9 ad ꝑtutẽ politicã z felicitatẽ ciuitatis pfecte ordinant. scz vita militarz q̃ ẽ pncipiũ militariũ ꝑtutũ. vt visum est in scdo hui9. q2 pugnando p republica hõ acq̃rit virtutẽ foꝛtitudinis. q̃a op9 maxime foꝛtitudinis ẽ exponere coꝛp9 ꝓpriũ p republica. iõ p tales act9 frequẽtat9 acq̃rit opus maxime foꝛtitudinis. Scdus stat9 ẽ sacerdotalis. cui9 op9 ẽ cõtemplatio z ꝯuersatio cũ summo bono. vt dictũ ẽ in pce cedentib9. z iste stat9 ẽ q̃si lucens alĳs z totũ residuum clarificãs. Tercĳ stat9 est in q̃ exercef iusticia scz ꝯsiliatiuũ z iudicatiuũ. z in isto maxime hz vigere iusticia. in pcedẽti ꝓ tpantia et vite puritas. prudentia ꝓ est cõis istis. Patet g̃ q in ciuitate sunt tres stat9. pm9 ẽ bellic9 in q̃ maxime viget foꝛtitudo. Scdus ẽ sacerdotalis in q̃ viget tpantia. Tercĳ9 ẽ iudicatiu9 z ꝯsiliatiuus. in q̃ viget iusticia. et prudentia est velut forma et virtus illis cõmunis.

Istis suppositis ponit Oco conclusio respõsiua ad q̃sitũ scz q solũ viri sunt ptes ciuitatis. quoꝝ operatões sunt acq̃sitiue ꝑtuz politice. Patet q2 null9 dz reputari vl censeri ps vl mẽbrũ ciuitatz nisi q̃ ꝑticipat formã ciuitatis vt dictũ ẽ. Illa ãt forma ẽ politica felicitas. h̃ totum pz ex pcedẽtib9. Apparet g̃ ex iã dictis q ab optima policia ꝯuenient repellunt. hoc ẽ nõ tã ꝓp ciues reputãtur artifices agricole z mercatoꝛes z acceptant ꝯsiliarij et iudices bellici vel armatiui z sacerdotes. Patz ex dictz in coꝛpore questionis. Quantũ ad scdm articulum pncipalẽ videndũ ẽ de statu sacerdotali. an scz sit neccãrius in regimine politico. et debeat reputari ciuilis. Et uidef q nõ. q2 ei9 opa sunt imptinẽtia ad regimẽ ciuile vel politicũ vt videf. Oco tra hoc ẽ pbus in textu Hic duo sunt videnda. pmo de psenti q̃sito. an scz sacerdotes carẽtes possessionib9 sint reputãdi ciues. z an sint in ciuitate pmittẽdi Pro respõsione ad pmũ q̃sitũ.

Sciendum primo

Q3 sicut vniuscuiusq3 ciuiũ vita dz eē mixta ex actiua z ꝓtẽplatiua. sic vita toti9 ciuitatz ꝓportionabiliter dz eē ex his cõposita. Et sicut vnũq̃q3 pficif optimo. sicut ỏt pbs pmo hui9. Quapt qđ etiam videm9 q̃libet sensus vn9 hz vnã ꝓpriã operatõem. imo z de potẽtijs z de itellectu h̃ videm9. Hinc ẽ q diuersi stat9 attribuẽ

di sunt penes diuersos modos viuẽdi. et isti sic mixti reddũt vnã ciuitatẽ pfectã ꝛ sibiꝑi sufficiũt. sicut diuersi sensus vnũ aial pfectum.

Sciendu3 scõdo. q sicut in ciuitate pfecta nihil deest de ptinẽtib⁹ ad ei⁹ felicitatẽ ꝛ vite necessitatẽ. ꝯ ꝑma re et ꝑ mercatoẽm supleat. sic nulla ꝑt⁹ dz in ea deficere. Patz. q ꝑ ꝑtures ꝛ eaꝝ vsum magꝫ attingit felicitas ciuitatꝫ et temin⁹ eius. s. ꝑ se sufficiẽtia. q ꝑ felicitatem regionis. vt satis notũ est. potissime cũ ciuitas non sit gr̃a vite ꝫ pfectois. q viuere est ꝑpr̃ bñ viuere. Et q̃ sequitur q ciuitatem magꝫ intẽdere ꝛ vacare circa vite necessaria q̃ circa ꝑtures ẽ signũ ipfectois. q ꝫ arguit ipsam indigentẽ ꝛ insufficiẽtẽ ac in appetitu deprauatã vt satis pz ꝓsiderãti. Vlt̃ intẽtio ad vitã ꝛ etiã vitã activa se hñt q̃si q̃dã preparatoria ad vitã cõtẽplatiuã. Et io ipa ẽ q̃si quasi architectonica respectu vite actiue.

Sciendũ tercio. q in q̃libet secta vel lege rõnabili sp̃ aliq̃s stat⁹ fuit deputat⁹ ad diuinũ cultũ. Patz ꝑ pbm in multꝫ passib⁹ huiꝰ libri. q̃ iterãdo antiqs opiniones sp̃ponit aliquẽ statũ deputatũ speciali circa diuina. Et etiã in ℔ septimo dr. Precipiãt ãt q̃ circa diuina curam hñtes ꝛc. Et q3 lex lacedemonioꝝ hoc ptermisit. io vocat ipam malã in hoc septimo. Scõdo. pbat notabile. q̃ vna q̃ꝫ secta rõnabiliter fatet vnũ sup̃mũ bonũ eẽ. qđ ꝑ intellectũ inferiora ista regit. Et q̃uis nõ regat hec inferiora libere ꝟm aliq̃ꝫ pboꝝ opinionẽ erroneã. tñ sua bonitate obligabat ei ad retribuendũ sibi aliquã reuerentiã et honorẽ et aliq̃d in recognitionem sue maiestatis ꝛ ꝑsidentie ad ℔ digne faciendũ. vt magꝫ acceptet⁹ miniꝰ stroꝝ maiestas ꝛ honestas. vputa q sint tales q̃ meritoꝰ pñt cũ eo familiaritatẽ ꝓtrahere ꝛ honeste ꝟuersari. sc3 ꝑ cognitõem ꝛ dilectõem. vt alꝫ dictũ fuit Et q̃ ꝑz q ab hoc repellunt merito illi q̃ꝝ vita nõ ẽ acq̃sitiua virturis. ꝛ etiã in corꝑe hñtes talẽ maculã vl̃ diffo3mitatẽ q merito min⁹ tediũ ipoꝝ sit deo minus gratũ ꝛ hoib⁹ min⁹ honorãdũ. Si eñ (si ꝑ qz) reꝙrit⁹ ad ℔ loci deputati pulchritudo ꝛ magnificẽtia. sicut dr pbus. a multo fortiori ministroꝝ honorabilitas. Vlt̃ dr pbs q decet talia loca eẽ pulchra ꝛ ꝟueniẽtia. vt hoies inde trahant ad deuotõem. et nõ sint intra se exñtes. sz etiã extra Et q̃ ꝑz error opinantiũ q magnificẽtia apparat⁹ ecclaruz oino superflueret. qz disponi debẽt oino eodem mõ q̃ pñt hoies trahi ad deuotõem. imo verisile ẽ illos (q̃ talia fecerũt ꝛ soluerũt edificia) a deo mõ speciali motos fuisse Determinare ãt in ꝑticulari q̃les ꝛditões hoim ipos impediãt ab ecclesia nõ ptinet ad hãc sciam. sz potiꝰ ad iura positiua Sz solũ hec scia hz determiare q ꝓsona dz eẽ talis q merito ꝑsumat eẽ digna et accepta deo ministrare ad laudẽ ipius. et vt vulgus ad sacrificiũ per hoc ꝓuocetur. et ad virtutẽ inducat. Et quo patz vltra. q decet sacerdotes honesta habere vestimenta. q̃uis nõ ad pompã. sed ad honorẽ officij sui. et vt habeantur in maiori reuerentia ipi populo. nã hoc valet ad ipius deuotõem. per hec etiã multa pñt exercere. vt patz in multis habentib⁹ in dumẽta que a pompa non possunt excusari Et oĩb⁹ ꝑdictis patet responsio ad ꝑmum punctũ ist̃ius articuli. sc3 q statꝰ sacerdotalis est ciuilis. et necessarius. ꝑ debita et pfecta ꝟuersatiõe ciuili Et patet. qz actões sacerdotũ (q̃ ꝑncipaliter sunt ꝓrempliue q̃uis cum actiuis mixte) nõ sunt inciuiles. sed optime ciuiles. Ista parent et supradictis. Et hec de primo puncto huius secundi articuli.

Quantum ad secũdum punctũ videndũ ẽ. An sacerdotes carẽtes possessionib⁹ sint tãq̃ ciues reputãdi ꝛ ciuiliꝫ approbãdi. Arguit q nõ ꝑ q̃sdã rões q̃s facit q̃dã expositoꝝ et nõ soluit eaꝫ Primo sic. q ciuis dz habere possessiones vt dr pbus. Ast ꝓ inq̃t ꝛ possessiones opꝛz eẽ circa hos sc3 ciues. Et alibi dr necessariã abundantiã existere ciuib⁹. g̃ tales (q̃ nõ hñt possessiones nec abundantiã) non sunt ciues. nec ꝑ ons inter alios approbãdi. cũ tñ sacerdotes sint ciues vt dictũ ẽ Scõdo sic. tota regio dz eẽ diuisa in plures ꝑtes. q̃ꝝ sacerdotes dñt vnã occupare. vt dicunt quasi oẽs q̃ de policia tractauerũt. g̃ mendicãtes nõ sunt reputãdi ciues nec approbandi ciuiliter.

Tercio sic. inter ciues nõ debet q̃s esse indigens. vt dr pbs. ergo nulli de ciuib⁹ debent mendicare.

Quarto sic. mendicãtes validi q̃si sunt ab oĩb⁹ reprobati. cuiusmodi sunt sacerdotes carentes possessionib⁹. Et ꝑpr̃ ℔ habeẽ in aliq̃b⁹ hystoriis q antiq̃tus expellebant mendicãtes ã ciuitatib⁹. ꝛ specialr illi q̃ mendicabant sub habitu religionis Quinto sic. mẽdicare arguit peccatũ et inducit dispicentiã. g̃ stat⁹ ꝓhibit⁹ (cuiusmodi est stat⁹ sacerdotal⁹) nõ dz mendicare. Similr null⁹ ꝓmittit ad sacros ordines ascendere nisi sit titulatus. hoc est nisi habeat bñficiũ aut reddit⁹ cõpetentes. et hoc eẽ de iure canonico ꝓstitutũ dinoscit. g̃ sacerdos nõ dz eẽ mendicans Sexto. ille status ꝓsupponit diuitias. vt pz ꝑ pbm in hoc septimo. g̃ ꝛc. Septimo. antiq̃tus sacerdotes vocabant reges ꝛ ꝑncipes. null⁹ ãt diceret q ꝑncipes eẽnt mendicantes. g̃ ꝛc. Iste sunt rões q̃s facit et nõ soluit eas. nisi ex eo q tenet hãc ptẽ Preter q̃s sic arguit. pauptas impedit hoiem ne in testẽ seu testimoniũ recipiat. vt ptz scõdo huiꝰ. g̃ a fortiori dz impedire sacerdotiũ Scõdo sic. necessitas dz maxime in policia vitari. qz dispensat in oi qđ ẽ malũ ꝛ iniustum ita q lex necessitatis cuilibet alteri legi ꝓuidicat. g̃ dz maxime vitari ne q̃s in ciuitate necessitet. Hoc enim ẽ dare occasionẽ frangendi leges Tercio sic. mendicantes sunt q̃dãmõ subditi diuitib⁹ a q̃b⁹ recipiũt suã sustentatõem. tales ãt sunt sepe viles. g̃ gens sacerdotal⁹ (q̃hz malos corrigere) nõ dz mendicare. ne p adulationes habeat palliare eoꝝ mala. Ad oppositã ptẽ volo modicũ arguere vt ista ps maneat vltra mediũ affirmata. Primo sic. occupati circa diuitias ab Arestotele reprobanꝫ. vt pz de mercatorib⁹ in hoc septimo. ꝛ in ꝓmo huiꝰ de campsorib⁹. g̃ stat⁹ ille q̃ est a pecuniis maxime exẽptus ẽ pfect⁹ sacerdotib⁹. sz hmõi ẽ stat⁹ mendicantiũ. g̃ ꝛc. Et potissime fratrũ minoꝝ. q̃b⁹ nõ licet pecunias palpare. Scõdo sic. supposita hoim malicia timẽdũ est verisile ne sacerdotes male vtanꝫ diuitijs. et possessionib⁹. g̃ securi⁹ ẽ nõ hẽ. Tercio sic. hõ pfectus (cuiusmodi censenꝫ eẽ mẽdicãtes) caret exterioribus bonis. igit̃ ꝛc. Quarto sic mẽdicãtes honesti dãt diuitib⁹ occasionẽ faciẽdi magꝫ elemosinas q̃s alꝫ nõ faceꝛent. qz ꝑ honestatẽ mẽdicantiũ sacerdotũ ad ℔ allicium tur. g̃ iste stat⁹ ẽ vtil⁹ ꝛ necessari⁹ in policia Quinto sic. antiq̃ pbi respuebant diuitias vt ꝓtẽplatiõe nõ ipedirẽtur. g̃ a fortiori sacerdotes debẽt illas respuere ne a virtutib⁹ ipediant Sexto sic. possessiones faciũt sacerdotes eẽ negociatores ꝛ ꝑaliter viuere ꝺ placitare ꝛc. sed ꝑ talia multũ ipediũt ab acq̃sitõe ꝑtutꝫ. g̃ ꝛc. Iste rões

ꝑnume sufficiūt. Protestor q̄ ꝓ̄s dubiū volo ꝑcise politice tractare et valde breuiter dicendo duo. Primū ē. q̄ mendicitas et statꝰ ē aliq̄b⁹ hoīb⁹ multū ꝑiculosus limo ꝑiculosissimꝰ. Patz q̄ rōes ꝑmeꝑtz. vñ mēdicātes incidunt in illō q̄ fugunt se velle vitare negociatōnem et tñ oꝑtet eos ꝑ vita habenda multiplr negociari. et hoies decipere ꝑ cautelas. q̄si finaliter allegātes leges necessitatis. et q̄si secū dispensēt in mēdacijs et infinitis ioꝝ cautelis. Scōo dico. q̄ iste statꝰ q̄ntū ē de ꝑ se ꝑfectioꝝ est et q̄rit hoies ꝑfectiores. Paret ꝑ ꝓ̄m in h̄ septimo dicentē. q̄ vbi est dispositio fm naturā nō indiget iuuari successu fortune. Ubi iste statꝰ requirit hoiem extrioꝝ q̄si nō indigentē. adeo vt tales non dicaṅ ciues sed potiꝰ heroici et diuini. Ex q̄ ꝑz q̄ ad istū statū non debēt recipi q̄si oēs. ſz nec viri nec iuuenes. ſz solū hoies ꝓbati et ꝑfecti. qz tñ credo q̄ mendicātes dicerēt statum eoꝝ securioꝝ statu alio ꝑ eē. alij ꝓ o ecōtra. Idcirco ad videndū hec oꝑtz respicere ad diuitias et paupertatem. et inter se equilibrare vt videaṫ q̄ istaꝝ circūstantiaꝝ plus nocet hoīb⁹ cōiter. Et nō dubito q̄n mēdicitas plus noceat q̄ moderate diuitie. et specialr ꝑ̄ta cta in trib⁹ rōnib⁹ q̄s addidi ratōib⁹ expositoris. ipi tñ dicerent oppositū. Idcirco difficultas vel controuersia manebit in ūm ꝑfecto. et iō nō poterit terminari nisi aspiciendo ad effectꝰ et opatōes. vt suppono q̄ ita erit inueniṫ vt p̄dixi. adeo vt in plurib⁹ recurrūt ꝛ fugiunt ad legē necessitatis q̄ maxime ꝓfundit. ipos si ꝓsiderentur

Rōnes hincinde factas nō soluo. ſz dimitto illas soluendas ipis q̄ tenebūt hanc vel illā ꝑtē. Tamē rōes facte ad ꝑma ꝑtē apparēt mihi difficiliores. idcirco adhereant aduersarij (si velit) alteri. Et hec de scōo articulo

Quantū ad terciū articulū. in quo ponēda sunt dubia recollectiua aliq̄ꝝ difficultatū. quas tangit ꝓ̄s

Dubitatur ꝑmo

Utꝝ ad regē vel ꝑncipē politicū ꝓspectat īstituere sacerdotes. Et videṫ q̄ nō. qz vita sacerdotalis est ꝑfectioꝝ q̄ꝝ vita politica. qz ipa est magis ꝓtēplatiua. q̄ non hz rex vel ꝓnceps de statu sacerdotali se intromittere Oppositū ꝑz. qz ꝑnceps politicꝰ est sup oēs status ciuitatis Pro solutōe supponiṫ. q̄ oēs actꝰ et opatōes vniuscuiusq̄ ciuiū debēt in suū finē (scz i bonū cōitatz) referri. Paret qz alꝫ ex ꝑ̄is ciuib⁹ nō fieret vna ciuitas q̄ ex vnitate finis attendi ꝺz. ꝑ̄ qđ alꝫ dictū ē q̄ finis ciuitatis ē velut ipi⁹ forma. Scōo ꝑz suppositio. quia oēs ciues sunt ꝑtes ciuitatis. q̄ debēt in bonum totius cōitatz tendere. Sicut in silī videm⁹ de ꝑtib⁹ totiꝰ rei naturaľ. Tercio supponiṫ. q̄ sicut in ꝑncipe viget vniṫ tota potestas politica et ciuiľ vt auctoritas sup̄ma. sic in eo ꝺz vigere ꝑtꝰ ad hec req̄sita scz ꝓuidētia politica. cuius est oia ciuiliṫ ordinare et in debitū finē referre. Uñ ista est potissima ꝑtus in ꝑncipe req̄sita. cuius in eo etiā req̄raṅ alie. s. oēs q̄ valent ad ꝑncipandū. vel saltē necessarie. Uñ sicut ipe ē quasi tota cōitas sic in eo ꝺz vigere oīs ꝑtus. Et iō ꝺr ꝓbs q̄ oporꝛet ipsum tantum differre a subditis sicut deus ab hominib⁹

Dubitaṫ scōo. q̄ in genere sunt duplices ꝑtutes politice. q̄dā sunt ꝑtinētes ad vitā et ad duos ꝑmos status policie. s. ad bellatores ꝛ ad ꝓsiliatos. vtputa fortitudo ꝛ iustitia q̄ vigere debēt in illis. Alie debēt vigere in sacerdotib⁹. s. ꝛgantia et ꝓuidētia. cuius ē oēs ꝑtutes ordinare. ꝛ ē eis cōis vt dictū ē. Quis aūt sit ordo fm ꝑfectōem inṫ ūtas ꝑtutes ꝛ istos statꝰ ꝑz ex dictis Et etiā sufficienṫ nos docet nature ꝓcessus q̄ sp ē a minus ꝑfecto ad magis ꝑfectū. qz in iuuēture viget ꝑtꝰ cozporis ad bellū sufficies. ꝛ etiā fortitudo ꝛ audacia. ꝛ iō iuuenes sunt ad bellandū habiles. deiñ in etate magis ꝑfecta sunt hoies iā in moꝛib⁹ graues ꝛ ꝓuidētes atq̄ expti in iudicijs. idcirco sunt tūc habiles ad iudicandū et ꝓsulēdū. Sz in vltima etate (vbi maxime vigere ꝺz cōtēplatio ꝛ passionū sedatio) debent hoies fieri sacerdotes ꝛ viuere q̄si pure ꝓtēplatiue. vñ in illa etate censenṫ hoies h̄ze terminū ꝑtuis ꝛ abūdātiā felicitatis. tuꝝ ꝑ̄ eoꝝ expientiā. tū ꝑ̄ ꝓuidētiā acq̄sitā ex visis. tū ꝑter expiatōez mētis a sordidis cogitatōib⁹. tū ꝑ̄ frequētiā bonaꝝ operationū. ex q̄b⁹ geniti sunt habitꝰ ꝑtuosi Ex q̄ ꝑz q̄ loquēdo politice ille ꝑcessus (quē ponit ꝓ̄s in distribuēdo talia officia fm diuersas etates) ē satis notabilis. Tamē fm fidē ꝛ ritū eccl̄ie tales nō assumerenṫ ad sacerdotiū. qz nō solū eccl̄a respicit ad virtutē sz ad honestatē ꝛ pietatē. vt scz ꝑsone nullo mō sint notate de erroꝛe vt alꝫ tactū ē. Istis suppositis rūdeṫ ad dubiū affirmatiue. Patz. q̄ ꝑnceps ē velut ꝑmus motoꝛ rei publice ꝛ ꝑncipaľ ꝑcuratoꝛ. Idcirco ꝺz oīs statꝰ ciuitatis curare ꝛ ordinare se fm exigentiā totiꝰ boni cōis vt satis ꝑz in notabilib⁹ Sz tūc manet difficultas tacta in argumēto añ oppositū dubij. an scz ꝑtꝰ ꝑncipatiua sit ꝑfectioꝝ ꝛ ꝑncipalioꝝ q̄ꝝ ꝑtus ꝓtēplatiua q̄ sacerdotibus debeṫ. Doreṫ dici dupliciṫ. ꝑmo q̄ sic. qz ꝑnceps ē sicut sup̄ma ꝑsona ꝛ maxime dignitatis politice loquēdo. sic ꝑtus ei⁹ ē ꝑfectissima. imo videṫ oēm ꝑtutē cōprehendere ꝑtualiṫ ꝛ eminēter. Aliṫ dici ꝑ̄ ꝛ forte melius q̄ scz illa nō ē ita ꝑfecta. cū q̄ tñ stat q̄ ꝑ̄ oēm ꝑtutē ordinare. Uñ fm ꝑ̄m sexto ethicoꝝ sapiētia ē ꝑfectioꝛ q̄ꝝ ꝓuidētia. ꝓuidētia tñ ordinat sapiam. sic ē in ꝓposito Uerum est tamen q̄ ꝓuidentia regit respectu suoꝝ ꝓꝛioꝝ actuum.

Dubitaṫ scōo. vtꝝ expediat ciuitatē situare sup̄ mare. Et videṫ q̄ nō. qz tūc ibi eēt nautica policia. ꝛ sic leges male tenerenṫ. Etiā tūc ciues irēt ad extraneas ptes. ꝛ extranei illuc aduenirēt. qđ eēt magnū incōueniens ꝑ ciuitate. Oppositū vult ꝓ̄s. Pro solutōe ꝓsideraṅdū ē. q̄ duo stz req̄sita ad ꝑ se sufficiētia ciuitatis pro q̄b⁹ multū ꝑdest mare. s. sterilitas regiōis ꝛ ꝑtꝰ bellica Primū ꝑz. qz nō ē (vt i pluribus) possibile ciuitatē i ꝓꝛia regiōe h̄ze oīm bonoꝝ abūdantiā moderatā. iō ꝑ mercatoꝛes supplēṫ idigētia ꝛ emittiṫ superfluitas. Sz ad h̄ aptissimū ē mare. vbi habeṫ piscū abūdātia. Nō tñ ē bonum ciuitatē ee sibi ꝛ alij⁹ negociatiuā seu mercatiuaꝝ ꝑ̄ lucrū. ſz solū ad supplēdū indigētiā suiꝑi⁹. nā ciuitas vel patria mercatōi vltra modū intēta cōiter nō bñ pacifice politisat. nec diu ꝑsistit ꝑ̄ superbiā ex abūdātia diuitiaꝝ artificialiū causatā. Scōm ꝑz. qz situatio sup̄ mare valet ad resistēdū iimicis ꝛ ipos multiplr inuadendū. s. ꝑ terrā ꝛ ꝑ mare. Silr ad succurrēdū vicinis. q̄m oia ista exigit ꝑfectio ꝛ ꝑ se sufficiētia ciuitatis. Ex q̄ ꝑz q̄ in ciuitate ꝑfecta ꝺz ee aliqua ꝑs nauta ad exercendū opatōes ꝑtus dictas. qz alꝫ ciuitas esset frustra situata mare situata. Hoc etiam valet ad ciues esse vicinis et amicis terribiles. De quota tamē taliū scz quot debent esse in ciuitate nō ꝑ̄ ponit lex aliqua specialis Sed hoc debet mēsurari fm exigentiā indigentie ciuitatis.

Idcirco dimittendū ē ꝓuidentz legislatoꝛis arbitrio si

tut multa alia ꝓticularia. qz leges sunt solū ponende circa cōia. z ꝓ prudentez legislatorē epikeyzāde z ad ꝓticularia adaptāde Sc̄do ꝓsiderandū est. q qñ aliqs status in ciuitate est necessari⁹ nō est ꝑtermittēdus ꝓpter aliq̄ inconueniēcia ex illo emanantia. vel q̄ timēda sunt ex illa seq̄la sed dz rēptari legib⁹ vt illa vitent. Et sil⁹ dñt pōderari cōtra inconueniēcia q̄ ex alia ꝓte acciderēt. z etiā bona q̄ ex illo seq̄rent. O ad inuicē hinc inde pensatis si pl⁹ bona seq̄rent ex illo vel euenirēt ciuitati ipi. z vitarent⁹ maiora mala. tunc talis status deberet acceptari. sicut al⁹ in sil⁹ dcm̄ fuit de legib⁹. Nec est prudētis legislatoris velle vitare oia inconuenientia aut corrigere. qm̄ fatuū esset. sed solū dz hoc facere vt ꝓpinqt. sicut ꝺr ꝓbs. Ingntū est sibi possibile. Et istis ptz rnsio ad dubium affirmatiue ex dictis. Patz etiā rnsio ad obiecta. nā legislator dz p leges auferre illa inconuenientia. aut saltē aliq̄ mō minuere. ita q̄ sint minora q̄ illa que ex defectu hmōi euenirēt. Sed an expediat nauticaz policiā intra ciuitatē habitare nō ꝑ legē statui. qz vnū ꝓticulare est. statz em̄ q sic. z staret q nō Idcirco est arbitrio ꝓncipis relinq̄ndū Ꝓbs tñ ꝺr q nō. z forte q de p se melⁱ⁹ est nauticā policiā extra ciuitatē manere. nisi i casu necessitatis Aut saltē naute nō dñt ad honozes politicos assumi

Dubitat tertio. vtrū expediat ciuitatē muris circūcingi vel claudi. Arguit q nō. p hoc nempe ciues fierent inutiles. qđ est turpe z inhonestū. O positū vult ꝓbus.

Pro solutōe ꝓsiderandū est. q ciuitas ꝑt se dupl⁹ habere. Vno mō sic q sit ab inimicis remota. et q homies nō sint seditiosi. z tūc non est a ꝓncipe ꝓmittendū q ipa claudat. qz p hoc minus timerēt facere seditōem. z essent magz supbi z rebelles. Et de hoc al⁹ dcm̄ fuit. Si ꝓo ciues sint bñ morigerati z ciuiles. vel sint ꝓpe inimicos. tūc expedit ipam esse clausam. nō solū ad defensionē. sed etiā ad ornatum. sic q muri sint fortes z magni. Ptz qz al⁹ nō esset sibi ꝓsi sufficiens ꝓte guerre. nec posset euitare q̄n pateretur magnas iniurias ab inimicis. qz cū nō excedat in virtute bellatores aduersarios non possēt eis sine clausure aditoꝝ rio resistere vt notū est. z sic illa ciuitas non esset libera. sed esset serua inimicis ꝓualentib⁹. Hoc est etiā vtile ꝓtra machinas z sagittas. qb⁹ gentes de ciuitate q̄ nō bñ armātur possent leđi z offendi. Tunc sic ciues essent ꝓtra inimicos satis fortes. nā esset honestū q porte clauderent. cuz p hoc viriles z inimicos se oñdunt. nisi forte ad vitandū ne aliquos amitterent de suis. qz boni ducis est sp̄ suos subditos illesos q̄ntū honestas ꝓmittit bellica. Et q̄ patz q simpl⁹ z p se expedit ciuitatē claudi muris. vt scz ciues habeāt duplicē viā resistēdi aduersarijs suis. scz p virtutez bellicā z p muros si opus sit. Ciuitas em̄ q nō clauderet vnicā tm̄ haberet viā resistendi suis aduersarijs. s. virtute bellicā seu p vim et fortitudinem. Et ꝓpter hoc ꝺr ꝓbs q multe ciuitates q̄ nō fuerūt clause fuerunt ab opib⁹ redargute. z destructe extiterūt. qz nō potuerūt quācunq⁹ multitudinē hostiū repellere. Sed q̄ntū ad id qđ tangit ꝓbs de custodib⁹ ciuitatū q debent esse terribiles extraneis. ac mites ciuib⁹ sicut dicebāt q̄dam. Dcm̄ est q extraneitas in hoc nō dz esse cā terribilitatis. qm̄ freq̄nter magis trascunt ꝓtra amicos si delinquant q̄ ꝓtra inimicos Vñ ꝺr ꝓbus. sed indr̄nter custodes ciuitatū debēt esse terribiles magis z ꝓque agentib⁹ ꝓtra ciuitatē. nec oñdere tantuz terroꝛē extraneis q̄n velint cum ciuib⁹ in ciuitate cōuersari. Tamē qz magis timendū est de ipis q velint policiam transmutare q̄ de ꝓpꝛijs ciuib⁹. qz nimis ꝑsumunt eaz dirigere. Idcirco rōnabiliter ꝓo aliquo delicto facto contra ciuitatē talis populus magis ꝑt puniri q̄ ciues. quia ꝓsumit q peioꝛi affectu mouebant. Nā de ciuib⁹ est ꝑsumēdum q pcise delinquāt ex ignorātia z passiōe aliqua. De extraneis vero q ex certa scia z malicia hoc faciant.

Dubitatur quarto. an expediat castruz esse in ciuitate Ad hoc rñderur q triplex est in genere policia. q̄dam est monarchia. z illa diuidit in regnū z tyrannidē. vt al⁹ dictum est. Et in q̄libet illaz expedit ex ꝓte ꝓncipātis q in q̄libet ciuitate sit vnū castrū. cuius ipe sit dñs. quia p hoc ꝑt melius suos subditos in pace z subiectōne tenere. Unde sicut rex hz autoritatez sup oēs. sic expedit q habeat p qđ ipsos teneat in subiectōe. ad hoc aūt multū valet castruz Et etiā est vtile tyrāno. qz p hoc ꝑt magis suū finē adipisci. nō est tñ vtile subditis suis vt notum est. Alia est policia in q̄ dñant aliqui pauci. z illa diuidit in oligarchiā et aristocratiā. In illa illa aūt expedit q sint plura castra. scz p illis ꝓncipantib⁹. z tñ non expedit subditis in oligarchia. Vñ de istis dcm̄ est ꝓportionabiliter vt de regno et tyrānide. Terciū genus policiaz est in quo populus dñatur. z in tali policia nō expedit esse castrū. p ꝓncipantibus. nam ibidē req̄ritur equalitas oīm. nisi forte in quantū tale castrū valeret. p defensione ciuitatis ꝓtra inimicos. Patz ergo rnsio. scz q de p se expedit in duob⁹ ꝓmis generibus Illo tñ ꝓncipantes ꝑñt male vti. scz ad iniustā oppressionem subditoꝝ. z hoc satis liquet ex dictis

Dubit⁹ quinto. vtrum ꝓnceps debet sollicite curare de aquis z aere ciuitatis Pro solutōe ꝓsiderandū est. q sicut prudētis non est immediate formā ꝓncipaliter intentā sed materiā ad opus ꝑparare. z media necessaria z cās. sine quib⁹ nō ꝑñt applicare formā. Sic ꝓportionabiliter legislatores successiue debēt disponere ciuitatē ad hoc q sit felix. z attingat finē ꝓncipaliter intentū. Et quo ptz q diligēter curandum est de illis qb⁹ q̄tidie indiget ciuitas. z sine quibus ciues nō ꝑñt viuere nec bene disponi. hmōi aūt sunt aer z aq̄ qm̄ q̄tidie in cibis z potib⁹ oꝛet vti aqua. et cōtinuo aere ꝓ respiratōe. Ex quo ptz rnsio affirmatiua ad dubium. Sc̄do patz q ꝓnceps licite ꝺr ꝓcipere ꝓpter malicia aq̄ vel aeris q ciuitas mutet. Tercio seq̄tur. q hoc idez ꝺr ꝓcipere ꝓpter infectionē epidimie. sicut in pluribus locis nunc viget. Et hoc miserabiliter magis damnū est de morte hoim q̄ de destructione ciuitatis. Et hec de tercio articulo

Ad rōnes ante oppositum.

Ad primā negat q sacerdotes non sint ciues. Et ꝺr q eoꝝ opatōes ciuiles sunt. qm̄ ciuile est imo supremū sacrificare dijs z ducere vitā cōtemplatiuā cū actiua. aliq̄liter mixtā vt ꝓbus dcm̄ est. cuiusmodi est vita sacerdotalis dei fica. Ad sc̄dam ꝓcedit. q viuētes solitarie nō sunt ciues nec est intētio q̄stionis. q oēs quoꝝ vita est acq̄sitiua virtutis sint ciues. sed solū q nulli sint ciues nisi vita eoꝝ sit acq̄sitiua virtutis Ad tertiā negat q oñes illi qui requirunt ad p se sufficientiā ciuitatis sint ciues. vt satis declaratū est in p̄cedentib⁹ Ad quartā negat q omnis status ciuitatis sit acq̄situus virtutis saltē vt in pluribus. vt satis dictū est in corpe q̄stiōis Ad quintā negat. q agricole sint optimi ad politizandum in ciuitate pfecta. Et ad ꝓbm ꝺr. q ipe intelligit hoc in cōmuni policia. vt satis dictum est in p̄cedentib⁹. Ad vltimā ꝺr de mercatoribus et artificib⁹. nam satis dictū est in questōe scz q vt in pluribus vita eoꝝ non est acq̄sitiua pfecte virtutis ꝓpter causas ꝓius dictas. Et hec de questione z suis annexis

Uoniã aũt sicut alioꝝ ꝑm naturã cõstan
tiũ nõ he sunt ꝑtes totius cõsistentie. sine
quibꝫ totũ nõ erit vtiqꝫ palam ꝙ neqꝫ ciuita/
tis ꝑtes ponendũ q̃scũqꝫ ciuitatibꝫ exister ne/
cessariã. neqꝫ alterius cõionis nullius ex q̃ vnũ
aliq̃d genere. Unũ em̃ aliq̃d ꝛ cõe optet esse. sꝫ
hoc cõicantibꝫ siue eq̃le siue ineq̃le trãsmutãt.
veluti siue alimentũ hoc est. siue regiõis multi
tudo. siue aliud aliqõ taliũ. Qñ aũt fuerit hoc
q̃dem bui9 grã. hoc aũt cuius grã. neqꝫ in bis
cõe. sed aut hũc q̃dẽ facere. huic aũt accipe. Di
co aũt puta organo oĩm ad id qõ fit opus: ꝛ cõ
dentibꝫ. domus em̃ ad edificatorẽ nihil est qõ
sit cõe. sed est domus grã edificatoꝝ ars. ꝓpter
qõ opus est possessione ciuitatibꝫ. possessio au
tem nulla ꝑs est ciuitatis. Multa ãt aĩata sunt
ꝑtes possessionis. ciuitas aũt cõitas q̃dam est
similiũ. gratia aũt vite ꝓtingẽtis optime. Qm̃
aũt ꝛ felicitas qõ optimũ est. hoc autẽ virtutis
opatio ꝛ vsus q̃dem ꝑfectus. Accidit autẽ sic
vt hos q̃dẽ ꝓtigat sic ꝑticipare ipa. hos ãt mo
dicuꝫ aut nihil. palã ꝙ hec causa. Quare fiant
ciuitatis spẽs ꝛ differẽtie ꝛ policie plures Allio
em̃ mõ ꝛ p alia singuli hoc venantes vitas alte
ras faciũt ꝛ policias. Considerandũ autẽ et ꝙ
sint hec sine q̃bus ciuitas nõ erit vtiqꝫ. Etem̃
que dicim9 esse ꝑtes ciuitatis in bis vtiqꝫ erũt
ꝓpterea ꝙ necessariã existere Sumendũ ergo
operũ numerũ ex bis em̃ erit palam. Primo q̃
dem ergo optet existere alimentũ. deinde artes
multis em̃ organis indiget id qõ est viuere. ter
cio aũt arma. Cõmunicantes aũt necessariũ et
in ipis habere arma ad ꝓncipatũ inobedientiũ
gratia. ꝛ ad conãtes iniusta inferre extrinsecus
Adhuc pecuniaꝝ aliquã abundantiã quatin9
habeant. ꝛ ad oportunitates q̃ ꝑm seipsas ꝛ ad
bellicas. Quinto aũt ꝛ ꝑcipue ea que circa di/
uinũ curam quã vocant sacerdotiũ. Sexto aũt
numero ꝛ omniũ necessariũssimũ iudiciũ de cõ
ferentibꝫ ꝛ iustis ad inuicẽ. Opa q̃dez ergo hec
sunt q̃bus indiget oĩs ciuitas vt est dicere. Ci/
uitas em̃ multitudo est nõ q̃cunqꝫ sed ad vitaꝫ
p se sufficiẽs. vt diximꝰ. Si aũt aliq̃d hoꝝ con
tingat deficere impossibile simplr p se sufficiẽ
tem cõmunionẽ banc esse Necesse ẽ ꝑm opera
tiones has ꝓsistere ciuitatẽ. Optet ergo agri/
colaꝝ esse multitudinẽ que ꝑparant alimentuꝫ
et artifices. ꝛ quod pugnaꝝ ꝛ qõ opulentũ. ꝛ sa
cerdotes ꝛ iudices necessarioꝝ ꝛ conferentiuꝫ

Eterminatis ãt bis reliquũ ꝓsiderare nec
cesse. vtrũ oĩbꝫ cõicandũ oĩa hec. Cõtin/
git em̃ eosdẽ oẽs ꝛ agricolas ꝛ artifices ꝛ ꝓsilia
rios. ꝛ iudicãtes autẽ ꝑm vnũqõqꝫ opus alios
dictoꝝ supponendũ. Aut hec q̃dem ꝑpria. hec
aũt cõia hoꝝ ex necessitate sunt. Nõ em̃ in om
ni aũt policia hec sicut dicimus em̃ ꝓtingit et
oẽs cõicare oĩbus ꝛ nõ oẽs oĩbꝫ. sed q̃sdã qui/
busdã: hec em̃ ꝛ faciũt policias alteras. ĩ demo
cracijs em̃ ꝑticipãt oẽs oĩbꝫ. in oblicharchijs
aũt ecõtrario. Qm̃ ãt existimus ꝓsiderãtes de
optima policia. hec autez ꝑm quã ciuitas vtiqꝫ
erit maxime felix. felicitatẽ autẽ qõ sine virtute
impossibile est existere dcm̃ est ꝑus. Manife/
stũ ꝙ in optima politizante ciuitate ꝛ bñte iu/
stos viros simplr. sed nõ ad suppositionẽ neqꝫ
bãnausam vitã neqꝫ forensem optꝫ q̃rere ciues
Uilis em̃ talis vita ꝛ ad virtutẽ subcontraria
neqꝫ optet agricolas futuros ee. Opus est em̃
vacatõe ꝛ ad virtutis generatõem ꝛ ad actões
politicas. Qm̃ aũt qõ bellicũ et qõ ꝓsiliatiuuꝫ
de ꝓferentibꝫ et iudicãs de iustis iniustis. ꝛ vi/
dent maxie ee ꝑtes ciuitatis Utrũ altera ꝛ hoc
ponendũ aut eisdem danduꝫ ambo. Manife/
stum vtiqꝫ ꝛ hoc. quia mõ q̃dem aliquo eidem
modo aut aliquo ꝛ alteris. Qua quidẽ em̃ al/
terius etatis vtrũqꝫ operũ. ꝛ hoc quidem indi/

get prudētia. hoc aūt potētia alterius Qua aūt impossibiliū est potētes violēter agere ꝛ phibere hos sufferre subiectos sp hac eosdē Qui em̄ armoꝝ dñi ꝛ manendi ꝛ nō manēdi policiam sunt dñi. Relinq̄tur g eisdē q̄dē vtriscꝫ dare policiā hāc. nō aūt sil'. Sed sicut aptū natū est potētia q̄dem in minoribꝫ. prudētia aūt in senioribus. Igit ambobꝫ distribui expedit ꝛ iustuꝫ cē videt. habet em̄ hec diuisio qō fm dignitatez. Atuero ꝛ possessiones optet cē circa hos necessariū em̄ abundātiā existere ciuibꝫ. ciues āt isti. Qō em̄ bānausum non ꝓticipat ciuitate. neꝫ alia nulla ps que non virtutis cōditiua est. hec aūt palā exsuppōne felicitari. Quidē em̄ necessariū existere cū virtute felicē aūt ciuitatē nō ad partē aliquā ipius respicientes oportet dicere sed ad oīes ciues. manifestū aūt et q̄ oportet possessiones esse hoꝫ. Siquidem necessariuꝫ agricolas esse seruos aut barbaros aut vernaculos. Reliquū aūt ex dominantis qō sacerdotum genus. manifestus aūt et hoꝫ ordo. Neꝫ em̄ agricolā neꝫ bānausum sacerdotē ꝓstituēdum. a ciuibꝫ em̄ decet honorare deos. Quoniā autē diuisum est id qō ciuile in duas ptes. hoc est in id qō armoꝝ ꝛ in cōsiliatiuū. Decet em̄ cultū exhibere dīs ꝛ requiē habere circa ipsos eos q̄ ppter tps abdicati sunt. hos assignādum vtiq̄ erit sanctificationibꝫ. sine q̄bꝫ g ciuitas nō ꝓsistit ꝛ quot ptes ciuitatis dictum est. Agricolas q̄dē em̄ ꝛ artifices ꝛ oīe qō mercēnariū necessariū existere ciuitatibꝫ. ptes aūt ciuitatis id qō armoꝝ ꝛ ꝓsiliatiuū ꝛ sepatum est vtiq̄ hoꝫ vnūquodq̄. hoc quidem semp. hoc autem fm ptem. Videtur aūt non nūc neꝫ recenter hoc esse notum his q̄ de policia philosophizant. et oportet diuisam esse seorsum fm genera ciuitatē. ꝛ q̄ bellicum alterū esse ꝛ q̄ terre cultiuū. In egipto em̄ habet hoc mō adhuc autem ꝛ nūc que circa cretā. Quod q̄dem ergo circa egiptū serozius (vt aiunt) ita lege statuūt nemo autē que circa cretā. Aliqua aūt videtur esse ꝛ cōuiuioꝝ institutio. que q̄dem circa cretā facta circa regnuꝫ menonis. Que autem circa ytaliā multo antiq̄ora his. aūt em̄ hystorie inhabitantium ibi ytalum quendaꝫ regem fuisse ometrie. a quo nomen transumētes ytalos pro ometrijs vocatos esse. ꝛ hoꝫ hanc europe ytali nomen accepisse. q̄cunq̄ extitit intra sinū stil leticum ꝛ lameticum. Distant autem hec ab inuicem itinere medie dici. hunc itaq̄ ytalum dicunt oniotrios pastores existētes fecisse agricolas ꝛ leges ipsis alias posuisse. ꝛ cōuiuia instituisse ꝑmo ꝓpter quod ꝛ nūc. Adhuc eoꝝ que ab illo q̄dem vtunt cōuiuijs ꝛ legum quibusdā habitabāt aūt q̄ q̄dam apud cyreneā epitici ꝛ prius ꝛ nunc vocati cognominatione ausones Quod aūt ad yapigiā ꝛ ionū chones vocataꝫ cyrtem. erant aūt ꝛ chones aynotre genere Cōuiuioꝝ q̄dem ergo institutio huic facta fuit primo. sepatio aūt que fm genus ciuilis multitudinis ex egypto. multuꝫ em̄ excedit temporibꝫ regnū menonis sesostrius. Fere q̄dem ergo et alia optet putare inuēta fuisse sepe in multo tēpore. magis aūt infinities necessaria q̄dem em̄ oportunitatē ipam verisil'e docere Que aūt ad bonā aptitudinē ꝛ circūstantiā exīt̄ibꝫ iaꝫ bis rōnabile accipe incrementū. Quare ꝛ circa policias optet putare eodē mō habere Q aūt oia antiqua signa q̄ circa egyptū sunt. iste em̄ antiquissime q̄dem vident cē leges: aut sortite fuerunt ꝛ ordinē politicū. ꝓpter quod oportet dictis q̄dem sufficiēter vti. pretermissa aūt tēptare querere. Q q̄dem ergo oportet regionē esse armā possidentiū ꝛ ꝓticipantiū policia dictuꝫ est ꝓius. ꝛ q̄ agricolas optet cē alteros ab ipsis ꝛ quantā quandā ꝛ qualem optet esse regionem

E distributione autē ⁊ de agricolis q̄s et q̄les esse oꝑtet dd̄m p̄mo. qm̄ neq; cōem dicimus oꝑtere esse possessionē. sicut q̄dā dixerunt. sed vsui amicabiliter factā cōem egere alimēto aliquē ciuiū. De ꝯuiuijs q; sil' videt̄ optimū esse oībus ciuitatib; bñ institutis existere ꝓpter quā aūt cām sil' videt̄ et nobis posterius dicemus. Oꝑtet aūt his cōicare oēs ciues. nō facile autē egenos a ꝓprijs afferre qd statutū et gubernare aliā domuz. Adhuc aūt q̄ ad deos expēse sunt cōes toti ciuitati. Necessariū ergo in duas ꝑtes diuisam esse regionē. et hanc q̄dem esse cōem. hanc aūt ꝓpriā. ⁊ haꝝ vtranq; diuisam esse dupl'r oībus. Cōmunius q̄dē altera ꝑs ad oblatiōes ad deos. altera āt ad expēsas ꝯuiuioꝝ. Eius aūt q̄ singulariū altera pars ad ꝓprias necessitates. altere aūt ad ciuitatem vt duab; sortib; vnicuiq; distributis vtrisq; locis oēs ꝑticipant: Qd̄ em̄ eq̄le sic hz ⁊ qd̄ iustū et ad municipales vicinos aduersarios magis cōsentaneū. vbi em̄ nō hunc hz modū. hi q̄dez ꝑuipendūt inimiciciā ad vicinos. hi aūt nimis curāt. ⁊ p̄ter id qd̄ bonū. ꝓpter qd̄ q̄busdā lex ē vicinātes cū termīs nō ꝑticipare honore eoruz que ad ip̄os prelioꝝ tanq̄ ꝓpter ꝓpriū nō vtiq; potētes ꝯsiliari bñ. Regionē q̄dem ergo necesse bñ diuidi hoc mō ꝓpter p̄dictas causas. Terrā aūt culturos maxime q̄dē si oportet ad votū ꝟuos eē neq; oīb; eiusdē trib; neq; aīosis Sic em̄ vtiq; ad oꝑatōez erūt vtiles ⁊ ad nihil insolescere securi. Scd̄o āt barbaros vernaculos ꝯsil'es dictis ꝟm naturā. hoꝝ āt ꝓprios q̄dē in ꝓprijs esse possidentiū. eos āt q̄ in cōi terra cōes. Quo āt mō vti ꝟuis. ⁊ qꝛ meli⁹ oībus ꝟm p̄miū p̄poni libertatē posterius dicemus.

Iuitatē aūt ꝙ q̄dez oꝑtet esse cōem aride et maris ⁊ regionis oīs sil'iter ex ꝯtingentib; dictū est p̄us. Ipsius aūt ad seipsam si ad votū oꝑtz adipisci positionē q̄ttuor vtiq; respiciētes. Primū q̄dem tanq̄ necessariū ad sanitatē. que em ad ortū declinationē hñt ⁊ ad ventos flātes ab oriēte saniores. Scd̄o ad boreā recentiores em̄ hi magis. Reliquoꝝ aūt ad politicas actiones ⁊ ad bellicas bene habere Ad bellicas ḡ q̄dem ip̄is boni exitus habere oꝑtz aduersarijs aūt difficile adibilē ⁊ difficile d̄prehendibilē Aquaꝝ ⁊ riuoꝝ maxime q̄dē existere multitudinē ꝯuenientē. Si aūt hoc nō inuentū est ꝑ preparatōem susceptaculoꝝ aquaꝝ imbriū copiosoꝝ ⁊ magnoꝝ vt nunq̄ deficiāt ꝓhibiti a regione ꝓpter multitudinē Qm̄ autem oꝑtet de sanitate inhabitantiū solicitari hoc āt est imponi locū in tali ⁊ ad talē bñ. Scd̄o autē aq̄s sanis vti ⁊ eius curā habere nō accessorie Quib; em̄ plurimis vtunt̄ ad corpus ⁊ sepissime hoc plurimū ꝯfluit ad sanitatē. aquaꝝ autē et spē nati ita hñt hanc naturā. ꝓpter qd̄ q̄dem in bñ sapiētib; ciuitatib; oꝑtz distingui si non oēs sil'es neq; copiose sicut taliuz aq̄ꝝ seorsum eas q̄ ad alim̄tū aq̄s alias q̄ ad aliā oꝑtunitatē

E locis aūt munitis nō oībus policijs similiter hz qd̄ expediēs. puta aūt oblicharchicū ⁊ monarchicū. democraticuz aūt q̄litas aristocraticū aūt neutrū. sed magis forma loca plura. Dispositio aūt familiariū habitationuz delectabilior putat̄ ⁊ vtilior ad alias actiōes si bñ penetrabilis ꝟm modū iuniorē ⁊ domatiuū equoꝝ. Ad bellicas aūt securitates econtrario vt habebāt ꝟm antiquū modū. difficilis āt exitus illa extraneis ⁊ difficile ꝑscrutabilis inuadentib;. ꝓpter qd̄ oportet vtrisq; his ꝑticipare Cōtingit em̄ si q̄s ita p̄parauerit sicut int'agricolas q̄s vocāt q̄dam vinearū fistadas. Et totam q̄dem ciuitatē nō facere facile penetrabile ꝟm ꝑtes ⁊ loca. sic em̄ ⁊ ad securitatē ⁊ ad ornatum bñ habebit. De muris autem nō dicentes

oportere habere ꝑ tuti qua factas ciuitates val/
de antiq̄ existimant ⁊ hoc videtes opere redar/
guitas eas q̄ illo mō decorant Est aūt ad ꝓsil/es
ād̄e ⁊ nō multū differētes multitudine nō bo/
num tēptare saluari ꝑ muroꝝ munitōem: Qm̄
aūt ⁊ accidit ⁊ ꝓtingit maiorē excessum fieri in/
surgentiū q̄ sit ꝑtus humana ⁊ ea q̄ in paucis.
sed oportet saluari ⁊ nō pati male neq; iniurias
sustinere firmissimā munitōez muroꝝ existimā/
dum esse bellicosissimā. Aliterq; ⁊ nūc inuentis
bis q̄ circa sagittatas machinas ad certitudinē
ad insultus. Sile em̄ velle muros nō circūpo/
nere ciuitatib⁹ ⁊ regionē facile ingressibilē q̄re/
re ⁊ circūtollere montana loca: Silr ār ⁊ ꝓpr̄ijs
habitantib⁹ nō circūponere muros tanq̄ non
virilib⁹ futuris habitatoribꝫ. Atuero neq; hoc
oportet latere q̄ circūponentib⁹ ād̄e muros cir
ca ciuitatē lz vtroq; mō vti ciuitatib⁹ ⁊ tāq̄ ha/
bentib⁹ muros ⁊ tāq̄ nō habētib⁹ bis ār (q̄ nō
bñt) nō licet. si vtiq; hoc habet modo. sed quia
murū circūponendū ſz ⁊ de bijs curandū q̄ten⁹
et adornatū habeant ciuitatē decenter ⁊ ad bel/
licas oportunitates ⁊ ad alias ⁊ ad nunc inuen
tas. Sicut em̄ inuadentib⁹ cura est ꝑ quos mo
dos supgrediant. sic hec ād̄em inuenta sunt ħ
ār q̄rere oportz ⁊ philosophari custodiētes a pn
cipio em̄ neq; conant inuadere bñ ꝑparatos

Uoniā ār oportet multitudinē ād̄em
ciuiū in ꝓpr̄ijs distributā esse muros
aut distinctos cē obseruatorijs ⁊ curribꝫ ⁊ locis
oportunis. ⁊ hoc ād̄em vtiq; hoc mō disponet
aliq̄s. Eas aūt q̄ diuinis appropriant habita/
tiones ⁊ pncipalissima antiquoꝝ ꝓpr̄ia ꝓgruit
locū ydoneū habere ⁊ eundē quocūq; sacroꝝ
lex determinauit sursum aliq̄ oraculum apud
apollinis responsiuū erit. aut vtiq; talis locus
qui apparentiā habet ad virtutis potentiā su/
fficientē et ad vicinas partes ciuitatis eminēter
Decet aūt sub hoc ād̄em loco talis ād̄em fori cē
ꝑparatōnem qualem ⁊ circa tecta liā nominant
quā liberū vocant. hoc aūt est q̄ oportet purū
esse a venalib⁹ oīb⁹. et neq; banausum et ne
q; agricolā neq; alium aliquē talem appropin/
quare non vocatum a pncipib⁹. Ent aūt vtiq;
bene gratiosus locus si ⁊ gymnasia senioꝝ ha/
beant ordinem hic. Decet em̄ diuersum esse fm
etates et hunc ornatū. et iuniores ād̄em pnci/
pales aliquos demorari matronos aūt apud
pncipes. Qui em̄ in oculis ꝑsentia pncipiū ma
xime efficit veracem verecundiā ⁊ eum qui libe/
roꝝ timorem Uenaliū aūt oportet foꝝ cē aliud
ab hoc et seorsum habens locū cusinagogū bis
q̄ a mari mittunt ⁊ bis q̄ a regione oibus. Qm̄
ār multitudo ciuitatis diuidat in sacerdotes in
pncipes decet et sacerdotiū ꝓpria habere or/
dinē circa edes sacras. pncipatuū ār q̄cūq; cir/
ca ꝓtract⁹ faciunt curā ⁊ circa scripturas sniaꝝ
et vocatōes ⁊ aliā talē dispensatōem. Adhuc ār
circa agozanomiā ⁊ eā q̄ vocat astinomiā apō
foꝝ ād̄e oportet ⁊ in ꝓcursu quodā cōmuni con
stitui. Talis ār q̄ circa necessariū foꝝ loc⁹ est. in
vocatōe ār esse id q̄ supius ponim⁹. ħ ār ad ne
cessarias actōes. Distributa ār oportet cē dicto
ordine ⁊ q̄ circa regionē etem̄ ibi pncipantibus
q̄s vocāt bi ād̄e ꝓtores. hi ār agronomos ⁊ ser
uatores ſz ꝓpria ad custodiā nccāriā exister ē ār
sacra p regionē cē distributa. ħ ād̄e dijs ħ ād̄e
heroib⁹. Sz in maiori nūc diligenter exq̄rētes
ꝑditōes de talib⁹ utile ē. nō em̄ difficile ē talia
intelligere ſz facere magis. dicere ād̄e em̄ voci
opus est. euenire aūt fortune ꝓpter quod de
talibus quidem ad plus dimittitur nunc

Ei ꝑa aūt polícia ex q̄bus ⁊ qualib⁹ op
tet ꝓsistere ciuitatem: que debet esse be
ata politisare bene dicendū. Qm̄ aūt duo sunt
in quibus sit bene oīb⁹ hoꝝ aut est vnū q̄/

dem in eo qđ intentõem ⁊ finẽ actionũ poni re/
cte. Unũ ãt inuenire actões ferẽtes ad finẽ. con
tingit em̃ hic ⁊ dissonare ab inuicem ⁊ ꝯsonare.
Aliqñ em̃ intẽtio q̃dẽ latet bona. In agere aũt
vt adipiscant̃ ip̃am. peccant aũt aliqñ oia q̃dẽ q̃
ad finẽ adipiscunt̃. sꝫ finẽ posuerũt prauũ Aliqñ
ãt in vtroqꝫ peccãt velut circa medicatiuã Ne/
qꝫ quale q̃d oportꝫ eẽ qđ ꝯualescit corpꝰ iudicãt
aliqñ bñ ad suppositũ ipsis termini adipiscunt̃
factiua. oꝑtꝫ ãt in artibꝫ ⁊ sciẽtijs hic ambo ob/
tineri finẽ ⁊ eas q̃ in finẽ actões Ex q̃dẽ ergo bñ
viuere ⁊ felicitatẽ appetũt oẽs manifestũ. Sed
hic adipiscẽdi his q̃dẽ potestas his ãt nõ quã/
dã ꝓpt̃ q̃ndã fortunã aut naturã Indiget em̃ et
successu aliq̃ viuere bñ. huiꝰ ãt q̃dẽ minori q̃ me
lius dispositi. ampliori ãt q̃ deterius. hi ãt mox
nõ recte q̃runt felicitatẽ potestate exñte Qm̃ ãt
ꝓpositũ ẽ optimã policiã videre. hec ãt ẽ ꝑm quã
optĩe vtiqꝫ politisabit. Ciuitas optĩe vtiqꝫ politi
sabit ꝑm quã felicitari maxĩe ꝯtiget ciuitatẽ palã
qꝛ felicitatẽ q̃d fit oꝑtꝫ nõ latere. Diximꝰ ãt ⁊ det̃
mĩauimꝰ ĩ ethicꝫ si rõnũ aliaꝝ vtilitas ẽ oꝑatõeꝫ
eẽ ⁊ vsum ꝟtutis ꝑfectũ ⁊ hãc nõ ex suppõneꝫ
simpl̃r. Dico ãt ex suppõne q̃ necessaria. simpl̃r
ãt qđ bñ puta q̃ q̃dẽ circa iustas actões senten
tie supplicia punitões a ꝟtute q̃dẽ sunt ⁊ nece/
ssaria ãt ⁊ qꝛ bñ necessario hñt eligibiliꝰ q̃dẽ em̃
nullo taliũ indigere. neqꝫ virũ neqꝫ ciuitatem. q̃
ãt ad honores ⁊ abũdantias simpl̃r stꝫ optime
electões. alteꝝ q̃dem em̃ mali cuiusdã electio est
Tales aũt actiones econtrario. preꝑatõnes ãt
bonoꝝ sunt et generatões. Utetur ãt vtiqꝫ stu
diosus vir ⁊ pauꝑtate ⁊ egretudine et alijs pra/
uis fortunis bene. sed quod bene in contrarijs
est. Etem̃ hoc determinatũ est ꝑm morales ser
mones qꝛ talis ẽ qui studiosius cui ꝓpter ꝟtutẽ
bona sunt q̃ simpl̃r bona. Palã ãt ⁊ qđ necessa/
rium vsus hos studiosos et bonos esse simpl̃r
ꝓpter quod et putant hoĩes felicitatis causas
extrinseca bonoꝝ esse. sicut eius qđ ẽ cytharisa
re pulcre ⁊ bñ ꝓ cã habet̃ lyra magis q̃ꝫ ars Ne
cessariũ ergo ex dictis hoc q̃dem existere. hoc
aũt p̃parare legislatorẽ. ꝓpter qđ ad votũ opta
mus ciuitatis ꝯsistentiã quoꝝ fortuna domina
Dominã em̃ existere ponimus studiosam ãt eẽ
ciuitatẽ. nõ adhuc fortune opus est sed scientie
et electõnis. At vero studiosa ciuitas est in ci/
ues ꝑticipantes policia studiosos esse nobis ãt
om̃es ciues ꝑticipant policia. Hic ergo ꝯside/
randũ qualiter vir sit studiosius. etem̃ si oẽs cõ
tingit studiosos esse non ꝑm vnũquẽqꝫ ãt ciuiũ
sit eligibilius asseq̃tur em̃ ei qđ ꝑm vnũquẽqꝫ ⁊
id qđ oẽs. Atuero boni ⁊ studiosi fiunt ꝑ tria.
tria aũt hec natura. ꝯsuetudo. rõ. Etem̃ nasci
oportꝫ ꝑmũ puta hoĩeꝫ sed nõ alioꝝ aliq̃d ani/
maliũ. sic ⁊ qualẽ quendã ꝑm corpꝰ et ꝑm aĩam
Quedã aũt nulla vtilitas nasci. consuetudines
aũt transmutari faciũt. Quedã em̃ sunt ꝑ natu/
ram ad vtrũqꝫ se hñtia ꝑ ꝯsuetudines ad dete/
rius ⁊ ad meliꝰ. Alia q̃dẽ ergo aĩaliũ maxime q̃
dem natura viuunt. ꝑua aũt q̃dã ⁊ ꝯsuetudini/
bus. hõ aũt ⁊ rõne solũ em̃ hꝫ ratõem. Quare
oportet hoc ꝯsonare inuicem. Multa em̃ p̃ter
ꝯsuetudines ⁊ naturã agunt ꝓpter rõnem si ꝑ/
suadeant̃ aliter habere melius. Ex q̃dem vtiqꝫ
natura q̃les esse oꝑtet futuros facile ductibiles
a legislatoribꝫ determinauimꝰ ꝑius. Reliquuꝫ
iam opus discipline. hec quidem em̃ assuefacti
addiscunt. hec aũt audientes

Uoniam aũt policie om̃is cõmunitas
constat ex ꝑncipantibꝫ et subiectis. hic
iam ꝯsiderandũ si alios oportꝫ esse ꝑncipantes
et subiectos aut eosdem per vitam. Palam em̃
qꝛ consequi oportebit ⁊ disciplinam ꝑm diuisio
nem hanc. Si quidem ergo fuerint tantũ diffe
rentes alteri ab alterꝫ quantum deos ⁊ heroes

estimamus ab oīibus differre. Confestim primo fm corpus multam habentes excellentiaꝫ Deinde fm animā. vt indubitata sit et manifesta excellentia ꝓncipantiū respectu subiectoꝝ palam. quia melius per eosdem hos q̄dem ꝓncipari. hos aūt subīci semel. Quoniā autē hec nō facile accipere neq; eīm sicut inter indos aūt stilaꝫ eē reges tantū differētes a subiectis Manifestum q; propter multas causas necessariuꝫ oīes similiter cōmunicare eo q; propter ꝓtem est ꝓncipari et subīci. Quod eīm equale idē similibus et difficile manere policiam ꝓstitutam ꝑter id quod iustum. Cum subditis eīm existūt oīes volentes insolescere que per regionē totaq; multitudine esse eos q̄ in politeumate; vt sint valentiores his oīibus vnū aliqō impossibilium est. Atuero q; oportet ꝓncipantes differrea subditis indubitatū est. Qualiter ergo hec erunt ꝛ qualiter ꝓncipabunt oportet cōsiderare legislatorē Dictū est aūt ꝓus de ipo. natura eīm dedit electōem faciens eisdē generi. hic q̄dē iunus. hic aūt senius. quoꝝ hos q̄dē subīci decz hos aūt ꝓncipari Indignaꝫ aūt nullus fm etatem subditus neq; putat esse valentior aliter q;ꝛ futuris suscipere talē honorē. cū sortitus fuerit adueniente etate. est q̄dem ergo vt eosdē ꝓncipari et subīci. dicendū est aūt vt alteros. Quare et disciplinā est vt eandē necessario est aut vt alterā esse. futuꝫ eīm bene ꝓncipari subditū fuisse primo aiunt oportere: Est aūt ꝓncipatus sicat in ꝓmis dictum est sermonibus hic quidez ꝓncipatus gratia. hic aūt subditi. hoꝝ aūt hūc q̄dem despoticum esse dicimus. hunc aūt liberoꝝ. Differunt aūt q̄dam ꝑceptoꝝ nō operibus sed eo quod alicuius gratia. propter quod multa eoꝝ que videntur esse misteriꝫ alia opera ꝛ iuuenum liberis honestum eīm et nō honestū nō sic differunt actōnes fm se vt in fine et eo quod eius gratia.

Uoniā aūt cuius et ꝓncipantis eandez ꝓtutem esse dīis et optimi viri eundē aūt subditū ꝓus oportere fieri ꝛ ꝓncipantē posterius. hoc vtiq; erit legislatori tractandum. Qualiter eīm viri boni fiant ꝛ ꝑ quas adinuentiones. et quotquot finis optime vite: Diuise sunt aūt due ꝑtes aīe. quaꝝ hec q̄dem rōem fm se. hec aūt nō hz fm se. rōni aūt obediri ꝑt quaꝝ dicimus virtutes esse fm quas vir bonus dicit aliqualiter haꝝ aūt in qua magis q; finis diuidentib; q̄dem sicvt nos dicimus nō manifestū qualiter dicendū semp eīm deterius qō melioris gratia est. et hoc manifestū silr in his q̄ fm artē et in his q̄ fm naturā. melius aūt qō rōem hz. Diuisum est aūt dupliꝛ fm modū quo ꝓsueuimus diuidere. hec q̄dem eīm practica rō est: hec aūt speculatiua Eodē ergo mō necesse ē hāc ꝑtem diuisam esse videlicet et actōes ꝓportionabiliter dicemus habere. ꝛ oportet natura meliores eligibiles esse potentiby sortiri aut oīiby aut duaby. semp eīm vnicuiq; eligibile hoc maxime qō sortiri est summi. Diuisa est aūt ꝛ tota vita in nō vacatōem. et vacatōem. et bellū. ꝛ pacem et agibiliū. hec q̄dem in necessaria ꝛ vtilia. hec aūt in bona. de q̄bus necessarie eandē electionē ꝛ ꝑtiby aīe ꝛ actōnib; ipaꝝ. bellū q̄dē pacis gratia nō vacationū aūt. vacatōes aūt necessaria ꝛ vtilia bonoꝝ gratia. Ad oīa q̄dem ergo aspicienti politico leges ferendū et fm ꝑtes aīe ꝛ fm pactōes ipaꝝ magis aūt ad meliora et fines. Eodem aūt mō et circa vitas et rez diuisiones oportet eīm posse nō vacare et bellare. magꝫ ät pacē ducere et vacare et vtilia agere. Magꝫ ät oportet bona. Quare et has intentōes ꝛ pueros adhuc existentes eruditionē. Qui aūt nūc optime videntur: polutsare grecoꝝ et legislatoꝝ q̄

eas instituerũt policias neq; ad optimum fiunt
videnť ordinasse que circa policias neq; ad vir
tutes leges et eruditionẽ. si grauiter declinaue
runt ad eas q̃ videnť esse vtiles et supgressiuas
Cõsilr autẽ his et quidã eoꝝ qui posteriꝰ scrip
serunt protulerũt eandem opinionẽ. laudãtes
em̃ lacedemorũ policiã laudant legislatoris in
tentiõem quod oĩa ad imperare. ⁊ bellum legis
statuta fecerunt. q̃ et ſm rõnem sunt facile ar/
guibilia et operibꝫ sunt redarguta. sicut em̃ plu
rimi hoĩm celant multis dñari. qꝛ multo succe/
ssu fiunt eufortuniores. sic ⁊ tymbron audacter
laudans lacedemonioꝝ legislatorẽ ⁊ vnusquisq;
scribentiũ de policia ip̃oꝝ: qꝛ propterea q̃ exer/
citati fuerunt ad pericula multis p̃ncipabantur
q̃uis palam q̃ qm̃ q̃dem nunc adhuc nõ inest
lacedemonibꝫ p̃ncipari nõ felices neq; legisla/
tor bonus. Adhuc aũt hoc ridiculũ si manẽtes
in legibꝫ ip̃ius et nullo impediente vterenť le/
gibus abiecerunt viuere bene. Non recte ãt ex
istimant neq; de p̃ncipatu quem oportet vide/
ri honorantẽ legislatorẽ. Eo em̃ qđ est despoti/
ce p̃ncipari liberoꝝ p̃ncipatꝰ melior ⁊ magꝭ cũ
virtute. Adhuc nõ ꝓpter hoc ciuitatẽ felicẽ pu
tare et legislatorez laudareq; p̃ualere potuit ad
p̃ncipari sup̃ vicinos. hic em̃ magnũ hñt nocu/
mentũ. palã em̃ qđ et ciuiũ potẽti hoc tẽptan/
dũ ꝓseq̃ q̃liter possit ꝓprie ciuitati p̃ncipari De
q̃dẽ accusant lacedemones pausaniũ regẽ ⁊ q̃/
dem hñtem tm̃ honorẽ. neq; itaq; taliũ legũ rõ/
num policia nulla neq; ꝓficua neq; vera est. hec
em̃ optima ⁊ sigillatim ⁊ cõiter legislatorẽ effice
re oportet hic in aĩabꝫ hoĩm idq; qđ hoĩm et
qđ aduersarioꝝ studiũ non huius gratia opor/
tet meditari vt seruituti subiaceant indignos.
sed vt primo ip̃i non seruiant alijs Deinde vt ce
lant p̃sidatum gratia vtilitatis subditoꝝ sꝫ non
gratia despotie oĩm. Tercio aũt despotisare di/
gnis seruire. Ex aũt oportet legislatorẽ magis
studere gratia ordinis ⁊ pacis testanť ea q̃ fiunt
rõnibus. plurime em̃ taliũ ciuitatũ bellãtes q̃/
dem saluanť. Postq̃ aũt obtinuerunt p̃ncipa/
tum perierunt et rubiginẽ ꝯtra hunc sicut ferrũ
pacẽ ducentes. Causa aũt legislator nõ erudiẽs
posse vacare. Qm̃ aũt idẽ finis esse videť ⁊ cõ/
muniter et sigillatim om̃ibꝫ et eundẽ terminum
necessariũ eẽ optimo viro ⁊ optime policie Ma
nifestũ q̃ oportet eas (que ad vacatõem) virtu/
tes existere. Finis em̃ (sicut dictũ est sepe) pax
q̃dem belli. vacatio aũt nõ vacatõis. Vtiles ãt
virtutũ ad vacatõem et deductõem sunt. Qua
re in vacatõne est opus ⁊ quare in nõ vacatõne
oportet em̃ multa necessarioꝝ existere vt dein/
ceps. ꝓpter quod temperatã esse ciuitatẽ ꝯuenit
et fortẽ ⁊ ꝑseuerantẽ. ſm ꝓuerbiũ em̃ nõ est ser/
uis vacatio. Qui aũt non possunt periclitari vi
riliter serui inuadentiũ sunt. fortitudine q̃dem
ergo et ꝑseuerantia opus est ad nõ vacatõnem.
ph̃ia aũt ad vacatõnem temp̃antia et iusticia in
vtrisq; tp̃ibꝫ et magis pacem ducentibꝫ ⁊ vacã/
tibus. bellum q̃dem em̃ cogit iustos esse et tp̃a/
te agere. fruitio aũt bone fortune ⁊ vacare cũ pa
ce iniuriatores facit magis. Multa ergo in/
digent iusticia ⁊ multa tp̃antia qui optime vidẽ
tur agere et om̃ibus bene frui velut si qꝛ sunt. si
cut poete aiunt. In bonoꝝ insulis maxime em̃
hi indigebunt philosophia. ⁊ tp̃antia. ⁊ iusticia
quanto magis vacant in abundantia taliũ bo/
noꝝ. Ex q̃dem ergo futurã felicitari et studiosaꝫ
futurã ciuitatẽ oportet his virtutibꝫ ꝑticipare
manifestũ. cum em̃ turpe nõ sit posse vti bonis
adhuc magis non posse in vacando vti. Sꝫ nõ
vacantes q̃dem ⁊ bellantes videri bonos. pacẽ
aũt ducentes ⁊ vacantes seruiles. ꝓpter qđ op/
tet non sicut lacedemonioꝝ ciuitas virtuti stu/
dere. Illi q̃dem em̃ nõ hac differunt ab alijs in

non putare eadē alijs maxima bonoꝝ. sed fieri hoc magis per quā virtutē. Quoniā aūt maiora bona q̄ꝫ q̄ belli hec ꝛ fruitōem. hoꝝ aūt eam q̄ virtutū et propter ipam manifestū ex his.

Ualiter aūt optimi viri ꝛ per q̄ erūt hoc vtiq; speculandū. Diximus itaq; pus q̄ natura et ꝓsuetudine et ratione opus est hoꝝ aūt quales q̄dē quosdā oportet esse natura determinatū est pus. Reliquū aūt ꝓsiderare vtrū instruendi rōne pus vel ꝓsuetudinib⁹. hec em̄ optet ad inuicē ꝓsonare et ꝓsonātia optima Cōtingit em̄ peccare et rōnem ab optima suppōne et p similia duci. Manifestū em̄ ꝑmo q̄dē sicut in alijs quō generatio a principio est et finis ab aliquo ꝓncipio alterius finis. Ratio aūt nobis et intellectus nature finis. Quare ad hoc generationem et ꝓsuetudinū studiū oportet prepare Deinde sicut corpus et aīa duo sunt. ita et aīe videmus duas ptes quod rationabile et potentiam habens et habitus hoꝝ duos fm numerū quoꝝ hic q̄dem est appetitus. hic q̄dem intellectus sicut aūt corpus pus generatiōe q̄ꝫ aīa. ita et qđ irrōnabile q̄ꝫ rōem hñs. Manifestū aūt ex hoc animus em̄ et volūtas. et adhuc autez et ꝓcupiscentia moꝝ natis existunt pus rōcinatio aūt intellect⁹ ꝓcedentib⁹ nata sunt fieri Propt̄ quod ꝑmo q̄dem corporis curā necessariā esse ꝓpter q̄ꝫ eam que anime. deinde q̄ appetitus. Gratia vero que intellectus eā que appetit⁹. huius aūt eoꝝ que aīe. Sic q̄dē ergo a ꝓncipio legislatorē videre oportet qualiter optima corpa fient eoꝝ q̄ educant: ꝑmo q̄dem curandū circa ꝓiugiū qñ ꝛ quales quosdā existētes oportz facere nuptialē colloquutōem. Oportz aūt leges facere circa hanc cōmunicatōnem respicientes ad ipos ꝛ ad tempus viuendi vt cōueniant etatibus ad idem tempus et non dissonent potentie. hoc q̄dem adhuc potente generare. hoc aūt nō potente. Aut hac q̄dem viro aut nō. hec em̄ faciunt et dissentōnes ad inuicē et diuersitates. Deinde ad pueroꝝ successionē: oportet em̄ neq; subdeficere pueros etatib⁹ patrū. Sine ꝓfectu em̄ senioribꝫ q̄dem gratia q̄ a pueris. qđ aūt a patrib⁹ auxiliū pueris neq; valde prope esse. multā em̄ habet displicentiā verecundia q̄ minus ꝓsistit talib⁹ tanq̄ꝫ coetaneis ꝛ circa dispensationem querulosam qđ ꝓpinquū. Adhuc aūt vnde incipientes huc deuenimus q̄ꝫ corpa na toꝝ existant ad legislatoris voluntatē fere ita q̄ꝫ oīa accidunt fm vnā causam. Qm̄ aūt determinatus est finis generatōis vt ad plurimū est dicere viris q̄dem numerus septuaginta annorum vltimus. q̄nquaginta aūt mulieribꝫ Oportet ꝓncipiū ꝓiugatōis fm etatē a d tpa hic descēdentē. Est aūt iuuenū vel uniox coitus prauꝰ ad pueroꝝ procreatōem. In oñib⁹ em̄ animalibus ipfecti iuuenū fetus et femelle coka magis et parui generati fm formā. Quare necessarium hoc i ꝑm et in oñib⁹ accidere. Argumentum aūt in q̄buscunq; em̄ cunitatū lex dat iuuenes coniugari et iuuencalas ipfecti et parui corpibus sunt. Ad hoc aūt vt in partib⁹ quedaꝝ dolent magis et puniunt plures. ꝓpter quod ꝛ oraculū q̄dem aiunt factū fuisse ꝓpter talē cām p exemꝑs ꝓpter tanq̄ꝫ multis pereuntib⁹ ꝓpt̄ nubere magis iuuenculas ꝛ nō ad fructuū pductionē. Adhuc aūt ꝛ ad tēperantiā expedit coitus facere senioribꝫ. Intpatiores em̄ vident iuuencule q̄ vse fuerint coitib⁹ ꝛ masculoꝝ corpa ledi vident ad augmētū. sed adhuc corpe crescēte fecerūt coitū. Et em̄ huis quodā temp⁹ determinatū est q̄ nō excedit multū. Adhuc ꝓpter has q̄dē ꝓgruit circa etatē decē et octo annoꝝ ꝓiugari. hos circa trigintaseptē aut paꝝ plus vl minus. In tanto em̄ tpe pfectis corpoꝝ ꝓiugatio erit ꝛ ad pfectū pueroꝝ ꝓcreatōis ꝓuenit

temporibꝫ oportune. Adhuc aũt successio pu/
eroꝝ his q̃dem erit inchoãte achines si fiat ꝑm
rõnem mox generatio his resoluta iaꝫ etate ad
numeꝝ septuaginta annoꝝ. De eo quidem ergo
qđ est quãdo oportet fieri ꝯiugiũ dictũ est His
aũt que circa temporaneitatẽ temporibꝫ oportꝫ
vti quibꝫ multi vtunt̃. bene etiã nunc determi/
nantes hyeme fieri cõmorationẽ hanc. oportet
aũt et ip̃os speculari ad ꝓcreatõem pueroꝝ ⁊ q̃
a medicis dicunt̃ et q̃ a physicis Medici enim
tp̃a corpoꝝ dicunt sufficienter. ⁊ de spiritibus
physici boreales australibꝫ laudantes magis.
Qualiter aũt q̃busdam corporibꝫ existentibus
maxime vtilitas erit. his qui generant̃ scientibꝫ
q̃dem magis dđm in his q̃ de disciplina. Ty/
po aũt sufficiens dicere et nunc. neqꝫ em̃ q̃ athle
taꝝ oportunius habitus ad politicã bonã apti
tudinẽ neqꝫ ad emxeyam ad sanitatẽ et puerorũ
ꝓcreatõem. neqꝫ q̃ curis indigens etiã male ha
bens valde sed melius hoꝝ. Oportet q̃dẽ ergo
habere habituꝫ labores nõ violentos neqꝫ ad
vnũ solum. sicut athletaꝝ habitus sed ad actio
nes liberoꝝ. Silr̃ aũt oportet aut idẽ existere ⁊
viris ⁊ mulieribꝫ Oportet aũt et pregnãtes cu/
ra re de corp̃ibꝫ nõ desidia torpentes. neqꝫ sub/
tili cibo vtentes. Hoc aũt facile legislatori face/
re p̃cipiẽti q̃tidie aliqđ iter facere ad deoꝝ reue
rentiã his q̃ sortite sunt eũ q̃ de generatiõe ho/
norẽ. intellectũ ꝟo ecõtrario corp̃ibꝫ pigriꝰ cõ/
gruit deducere. Que em̃ generant̃ vident̃ assu
mentia ab ea q̃ hꝫ. sicut nascẽtia a terra De re/
seruatione silr̃ ⁊ alimẽto genitoꝝ fit lex nullum
orbatũ nutrire: Propter multitudinẽ ãt puero
rum ordo gentiũ ꝓhibet nihil reseruari genito
rum. oportet em̃ determinatã eẽ multitudineꝫ
pueroꝝ ⁊ ꝓcreatõis Si ãt aliq̃bꝫ fiant ꝓpt̃ hoc
cõbinatis anteq̃ꝫ sensus insit et vita oportet fie
ri aborsum. Quod em̃ sanctũ et qđ nõ deterio/
ratũ sensu et ip̃o viuere erit: Qm̃ aũt p̃ncipium
q̃dem etatis viri et mulieris determinatũ ẽ qñ
oportꝫ ꝯiugatõeꝫ ⁊ quãto tp̃e deseruire ꝯgruit
ad pueroꝝ ꝓcreatõem sit determinatũ. Senio
rum em̃ fetus et iunioꝝ imꝑfecti fiunt ⁊ corp̃i/
bus et ĩtellectibꝫ. qꝛ ãt decrepitoꝝ debiles ꝓpt̃
qđ ꝑm intellectus. Qꝛ aũt decrepitoꝝ debiles
akynẽ hic aũt est plurimis q̃ꝫ q̃dẽ poetarũ aliq̃
dixerunt mensurãtes hebdomadibꝫ etatẽ circa
tp̃s q̃nq̃ginta annoꝝ ⁊ q̃tuor: aut q̃nqꝫ annis
excedentẽ etatẽ habeat dimittere opꝫ eã q̃ ad
manifestã generatõem. Qꝛ ãt reliquũ sanitatis
gr̃a aut alicuiꝰ alteriꝰ talis cause oportꝫ videri
facientes colloquutõem. De ea aũt q̃ ad aliam ⁊
aliũ fit q̃dem simplr̃ non bonũ tangentẽ videre
nullatenus nullo mõ. cũ fuerit ⁊ appellet̃ cõnu
bium. Circa tp̃s aũt pueroꝝ ꝓcreatõis si q̃s ap
pareat tale q̃d agens damnificetur in honoratõ
ne decenti ad peccatum.

Atis ãt pueris magnã putari eẽ drãm
ad corpoꝝ potentiã alimentum quale
quoddam vtiqꝫ sic. apparet aũt ⁊ per alia aĩalia
ꝯsiderantibꝫ ⁊ ꝑ gentes quibꝫ cura ẽ inducere
bellicũ habitũ lactis abundans alimentũ ma/
xime familiare corporibꝫ. magis aũt sine vino
ꝓpter egritudines. Adhuc aũt et motus quo/
usqꝫ ꝯtingit facere tantillos expedit. ad nõ de/
fluere ãt mẽbra ꝓpter teneritudinẽ vtunt̃ ⁊ nũc
q̃dam gentiũ instrumentis q̃busdam mechani
cis: q̃ faciunt imꝑuertibile corpus taliũ. Expe
dit aũt mox et ad frigora ꝯsuescere ex paruis pu
eris. Hoc em̃ et ad sanitatẽ et ad bellicas actio
nes maxime proficuum. propter qđ apud mul
tos barbaroꝝ est ꝯsuetudo his q̃dem in fluuiũ
abluere natos. his autem inuolutiuũ paruum
circũponere puta celtis. Omnia em̃ quecunqꝫ
possibile assuescere mox inchoantibus melius
quidem assuescere. Gradatim autez assuescere

bene. habitudo apta aũt pueroꝝ ꝓpter calidi/
tatẽ ad frigidoꝝ exercitiũ. Circa primã q̃dẽ ex/
pedit facere curã talẽ ⁊ huic ꝯsilem. Habitũ ãt
huic etati vsq; ad q̃nq; annos in quandã. neq;
ad eruditõnem aliquã bñ hz adducere. neq; ad
necessarios labores. vt nõ impediãt incremen
tum oꝑtet tãto sortiri motu. vt diffugiant iner
tiam corpoꝝ quẽ oꝑtet instituere ꝑ alias actio
nes ⁊ ꝑ ludũ. Oꝑtet aũt ⁊ ludos eẽ ꝓpter neq;
illiberales neq; suꝑlaboriosos neq; remissos. ⁊
de ſmonib; aut et fabulis q̃les q̃sdã audire oz
tantillos cura sit ꝑncipib;. q̃s vocant pedono
mos. Oĩa em̃ talia oꝑtet ꝑuia facere ad poste/
riores ꝯuersationes. ꝓpter qd̃ ludos plures oz
esse mutatões posterius studendoꝝ. Cohibi/
tiones aũt pueroꝝ in ploratib; nõ recte detestã
tur q̃ ꝓhibẽt in legib; Cõferũt em̃ ad increme/
tũ. fit em̃ q̃dammõ exercitatio corꝑib;. Deten/
tio em̃ spũs facit robur laborantib;. qd̃ accidit
et pueris q̃ cohibent̃. Cõsiderandũ aũt pedo/
nomis hoꝝ deductiõem ⁊ aliã et qũo q̃ mĩme
cũ seruis erũt. Hãc em̃ etatẽ ⁊ vsq; ad septẽ an
nos necessariũ domi alimentũ habere Rõna/
bile ergo assumere illiberalitatẽ ab auditis ⁊ vi
sis ⁊ tantillos exñtes Totaliter q̃dem g̃ turpi/
loquiũ ex ciuitate. sicut aliq̃d aliud oꝑtet legis/
latorẽ exterminare. ex drña em̃ de facili quod/
cũq; turpiũ fit. fit in ip̃is facere ꝓprie. maxime
quidẽ g̃ ⁊ iuuenib;. q̃tinus neq; dicant neq; au
diant nihil tale. Si q̃s aũt apparuerit aliq̃d di
cens aut agẽs vetatũ q̃dẽ liberũ nondũ aũt di/
gnificatũ demersiõe in cõuiuijs dehonestatio/
nib; punire ⁊ verberib; Seniorẽ aũt etate hac
inhonorationib; illiberalib; vilitatis grã Qm̃
aũt dicere aliquid talium existimamus manife
stum. quia aut videre aut picturas aut sermo/
nes inhonestos. Cura q̃dem ergo ⁊ principib;
nihil neq; sculpturam neq; picturas esse taliuz
actionũ in mutationẽ. nisi apud aliquos deos
tales. q̃bus ⁊ lasciuiã attribuit lex. Ad hoc au
tem dimittit lex eos qui habẽt etatem ampli⁹
prouectã. ⁊ pro ip̃is ⁊ pro pueris cultu hono/
rare deos. Juniores aũt neq; iã hoꝝ neq; ꝯme
die spectatores ponendũ anteq̃ etatem accipi
ant in qua consistit cõmunicare demersione. et
ab ebrietate ⁊ ab eo quod fit a talib; nocumen
to om̃es impassibiles faciet disciplina. Nunc
quidẽ ergo in transcursu hoꝝ fecimus sermo/
nem posterius. aut insistẽtes oporter determi/
nare magis. siue non oportet ꝑmo seruoꝝ du/
bitantes ⁊ qualiter oportet ſm ꝑsens aũt tem
pus meminimus tanq̃ necessario. Forte autẽ
non bene dicebant q̃ tale theodorus tragedie
gesticulator. nulli enim vnq̃ permisit ante se in
ducere. neq; iulium hypocritaꝝ tanq̃ appro/
priatis theatris primis auditibus. Accidit au
tem idem hoc ⁊ hominũ collocutiões ⁊ ad eas
que rerum vsuũ. Omnia em̃ amamus post ma
gis. ꝓpter quod oportet iuuenibus facere om/
nia extranea que praua. maxime aũt q̃cunq; ip
sorum habẽt infectionẽ aut inhesionẽ. Trans/
actis aũt quinq; annis vsq; ad septimũ oportz
speculatores fieri disciplinarum. quas oportz
addiscere ipsos. Due autẽ sunt etates ad quas
necessariũ diuidi disciplinã post eam que a sep
tem annis vsq; ad pubescentiam. ⁊ iteruz post
eam que a pubescentia vsq; ad annos viginti ⁊
vnum. Qui autem em̃ septennis diuidunt eta
tes vt ad multum debent non bene. oportet au
tem diuisionẽ nec consequi. Omnis em̃ ars et
disciplina qd̃ deficit nature vult supplere Pri/
mo q̃dem ergo ꝯsiderandũ si est faciendũ ordi
nem aliquẽ circa pueros. Deinde vtrum expe/
dit cõmuniter facere curã ipsoꝝ vel ſm ꝓpriuz
modũ. quod fit ⁊ nunc in plurimis ciuitatum.
Tercio aũt qulem quandã oportet esse hanc

Questiones

Queritur. Vtrum legis

lator politicus debeat summope in suis ciuib⁹ virtutē iudi
care. Arguit q nō. qz legislator politic⁹ solū dz de sibi no
tis se intromittere, sed ꝓtutes nō sūt sibi note. sed eū latent
qz sunt in aia. g. ꝛc. Sedo sic. ipe nō punit nisi vicia cō
tra bonū politie facta. vt pz de se. z sic nō intromittit se de
virtutib⁹ sz de actib⁹ exteriorib⁹. Tercio sic. ipe ꝓmittit
vicia q̄ auferūt ciuitati aliquā vtilitatē. vt sūt illa q̄b⁹ euitā
tur pericula. sicut sūt vsura z meretrices Quarto sic. qz si
intromitteret se de ꝓtutib⁹ vita sua esset magis ꝓplatia
q̄ actiua. qđ est ꝯ dicta. Quinto sic. ipe possz ponere le
ges ꝯ matrimonia. qđ tñ non facit Sexto sic. ipe posset
ponere leges ꝯ generatione vel plificatione. qđ tñ nō facit
cū gñatio sit pure naturalis. Ptz tñ ꝯña. qz h̄ facit ad ꝓtutē
In oppositū arguit p ph̄m in h̄ septio ponentē q de acq̄si
tione virtutū tanq̄ de optio bono dz magis ꝓnceps cura
re In q̄stione erūt tres articuli. In ꝓ⁰ rñdebit ad q̄stū
In ſcō videbit de illis q̄ tangebant in duob⁹ vltimis ar
gumētis. s. an ꝓnceps sollitari debeat circa plificatōem et
copulā ꝯiugalē suoꝝ subditoꝝ. In tercio erūt dubia ad re
colligendū materiā Quantū ad primū articulū

Sciendum primo

Q̄ duo sunt de q̄b⁹ politicus legislator dz curare scilz de
bono fine z de medijs q̄b⁹ attingi p̄t. Primū pz. qz bonus
finis est gra cui⁹ oīa dicunt fieri. z cui tanq̄ optimo oīa de
bent ꝓsonare et p ipm mēsurari. est em̄ sicut signū respectu
sagittatoris. Jō sicut sagittator nō p̄t sagittare nisi signo
p̄cognito. ita vt ex p̄cognitōe signi moueat ad ip̄m tangē
dū. Sic bon⁹ finis dz sp esse p̄cognit⁹ vt ei ꝓformet opa
tor. z in ip̄m tendat. z ō circūstantia finis est inter oēs op
tima. Res em̄ tantū h̄nt de bono q̄ntuz h̄nt de fine. hinc ē
q sp dz esse primū in intentōe vt p ip̄m vel in ordine ad ip̄m
oīa mēsurent. Hinc est etiā q res naturales sua opatōe et
fine nūq̄ carēt. z ꝓpt̄ hoc etiā ōt ph̄s. q nō est ꝓsilū de fi
ne q̄ dz p̄supponi. sed solū de ordinatis ad finē. Et inde est
q h̄ō indeterminatus vir z q̄si casualiter p̄t bene opari. sed
tāq̄ vagabūdus incertos passus causat. sicut sagittator
vir z pure casualiter bñ sagittat ignoto signo. Ex q̄ p̄t cō
trahi vtile documentū. s. q h̄ō dz se ꝯ̄ citius p̄t ad bonuz
finē determiare. Sic⁹ videm⁹ in specularibus. qz homines
q nō sunt determiati aut bñ resoluti non bene p̄nt rñdere
sed incerte z impūctuate rñdent. Ex q̄ ptz. q nō oportet ali
quē latere q̄d sit felicitas. qz est finis humane vite z vlti
mū hoīs bonū in hac vita. Jpa em̄ est vsus z pfectio vir
tutis pfectissime. hoc ōt ph̄s. Infamis em̄ in moribus dz repu
tari h̄ō ignorās. nā z hmōi ignorātia errāt mlti. qz q̄libet
oēs appetāt felicitatē. nō tñ oēs ex intimo opant. vt ōt. p.
et al⁹ visum est. Scōm declarat. s. q politic⁹ dz curare de
ordinatis in finē. illa em̄ sunt necāria ad hoc q finis adipi
scat. Jō necārio illa appetimus. cū appetitus eoꝝ nō tā sol
licite humane mēti imp̄mat sicut appetitus q̄ est magis ne
cessarius z fm plures sufficiēs vt media q̄ramus z inue
niam⁹. Jsta duo tñ p̄nt ad inuicē dissonare. sicut ōt ph̄s.
nam stat aliquē bonū finē sibi sed nō debite q̄rere media.
Stat etiā ecōtra. z stat vtraq̄ bñ querere z vtraq̄ male
Vñ bonus est q̄ bonū finē intendit. z bñ opatur ad attin
gendū illū. Et licet quelibet operatio debito fine carēs sit
mala. nō tamē finis bonus semp excusat actionē Si quis

versoris

em̄ occideret patrē suum bonū finem intendēs non tamē
ꝓpter hoc excusaret. Vñ multa sunt que non possunt fieri
bene z in q̄bus finis nō p̄t in toto excusari. Potest tamen
dici. ph̄abiliter q semp aliq̄liter attingit actus malicia. mi
nuiq̄ deberet malefactor puniri intendens finem bonū
si constaret legislatori.

Sciendū tercio. q sicut a natura aliq̄ sunt languidi et
morbidi in corpe. sic etiā in moribus aliq̄ sunt infirmi seu lan
guidi vel claudicātes. z tales sunt quasi naturaliter mali
De q̄bus ōt ph̄us. q impossibile est hos fieri bonos. vñ
isti sunt in moribus semimali. Et isti sunt q̄b⁹ natura nihil
ꝓfuit nascēdo sed potius nocuit. Sed alij sunt naturaliter
bene inclinati. z isti sunt. q̄si semiboni. qz sequendo nature
sue impulsum sp bñ agerent. z isti indigēt fortune paucio
ri successu. sz si delinquāt sunt magis vituperandi. Istis etiā
nō est tñ necāria bona societas sicut alijs. qz sunt q̄si p se
boni. licet p malā societatē possint seduci. Jsti etiā nō rec
ritur tantus vigor rōnis. quia natura in ipis sp mouet ad
bonū. Istis tñ (ꝯ̄ quis boni sunt) tollēda est occasio malefa
ciendi. qz impulsus nature ad bonū ꝓiudicat libertati vo
lūtatis. Alij sunt medio mō inclinati. scz ad vtrūlibet tam
ad bonū ꝯ̄ ad malū. z isti p malā cōsuetudines vel bonas
et p rōnis libertatē sunt boni vel mali. qz h̄nt principiū ad
vtrūlibet. Tercio supponit. q ciuitas nō est felix nisi vnusq̄s
ꝯ̄ ciuiū fuerit felix. vel saltē vt in pluribus. Patz suppositio
ex alis dictis. Jsta aūt felicitas nō ꝓsistit in bonis fortune
ꝓpter qđ ōt ph̄s q fortuna nō est dña ipius Jn cōtrarijs
em̄ est ꝑm q beatus. vñ z vitur tam diuitijs ꝯ̄ pauperta
te. qz oīa suo fine cōuenienter adaptat. Et pro tanto di
cit Seneca. q nulli ꝑcluditur via ad virtutem. Unde si
cut opus nō est ex libertate vel seruile. sed ex fine ipius. vt
ōt ph̄us. sic actus ex substātia eius nō est bonus vel ma
lus. sed ex circūstantijs. inter quas potissim⁹ est finis. Et
ideo virtuosus quicq̄d sibi accidit p̄t in virtutem referre.
Sequit̄ q princeps debet multū curare de felicitate vnius
cuiusq̄. Patet ex hoc q ciuitas est felix p hoc q vnusquis
q̄ ciuiū est felix. Unde patet q ipse debet cognoscere in q̄
consistit ipsius z ciuitatis felicitas.

Sciendū quarto. q sicut in hoīe duplex est principium.
vnū est in quo ꝓuenit cum bruto. scz sensus. aliud est quo
differt ab eis. scz rō. que vel cuius vita potest multipl'r di
uidi. scz in regitiuā vel vacatiuā vel non vacatiuā. in acti
uam z ꝓtemplatiuā. in bellum z pacem. in bona necessaria
et bona simpl'r bona. Et inter ista est ordo referendi singu
la singulis. Unde sciendū est q ꝓtemplatio est finis nō cō
templatōis z pax belli. necessariū vl' vtile etiam ordinatur
ad bonū simpl'r tanq̄ ad suū finem. z sic inter ista est ordo
referendo singula singulis. Tercio patet. qm̄ actiones sūt
singulariuz. vt patet ꝑmo metaphysice. ideo p̄ncipia vīa
non sufficiūt nos ad opus dirigere. ad quod tñ magis suf
ficit cōsuetudo. ꝓpter qđ ōt ph̄s vbi p̄us. q experti certi⁹
operant ꝯ̄ artifices. eo q actus z generatōes sunt singu
lariū. circa que etiā est experientia. Sic⁹ in ꝓposito est q bo
na ꝓsuetudo multum facit ad bene operari. z forte magis
ꝯ̄ natura. imo quādoq̄ trahit rōnem. Verum est tamen
q ratio omnib⁹ dominat. qz cōtrahit naturā z cōsuetudi
nem qua quis bene potest agere vt ōt ph̄us

Jstis suppositis sit conclusio respōsalis affirmatiua ad
quesitum. scz q legislator politicus ꝛc. Probatur conclu
sio. quia ipse debet summe sollicitari de fine tanq̄ de opti
mo modo virtuosa vita est finis oīm. igit. ꝛc. Et nō solus
debet sollicitari de hoc. sed etiā de remotione impedimēto

rum respectu illius finis. Nō em̄ dz solū sollicitari de hoc sed z de meliorib̄. Sed prudēcia etiā dictat vt de illis. sic̄ ne q̄b illud optimū nō p̄t adipisci. Et q̄ patz q̄ errāt lace demones z alicꝫ grecoꝝ suā felicitatē ponētes in hoc qō est alios subiugare. qz tales non p̄nt bñ rpe pacis viuere nec sciūt. qō tñ p̄uile est. Ulñ fatuū est. q̄ nullo ꝺicente vt impediēte nō p̄nt bñ viuere. cuiusmodi erant isti. ꝓpter defectū virtutis rpantie z iusticie z cōtēplatiue vite q̄ sp dz esse mixta cū vita actiua. Ulñ errāt q̄ dicūt q̄ rpe pacis hoies nō ꝺnt curare de exercitio armoꝝ. nā tunc hoies ad instar ferri fiūt rozpētes z rubiginosi. Jō aduenīte guerra alijs cogunt future ꝓpter defectū hmōi exercitij. Dz g̃ sp vita ci vilis ex actiua z ꝺtēplatiua z generalit̄ ex oib̄ rēsitis ad p se sufficientiaz miscerī. cuius vna vno rpe magis vigeat et alia alio. Et hec de p̄mo articulo Quantū ad scōm articulū. in quo videndū ē an princeps habeat se intromittere de ꝓcreatione filioꝝ in ciuitate. z de copula cōiugali.

Pro declaratione.

Sciendum p̄imo

Q̄ bon⁹ legislatoꝛ q̄lis sit policia rpe suo nō solū dz cura re. sed etiā ecōtra vt muniat q̄lis futura sit. Ptz p Seneꝫ cā. Et arguit ratōne. qz p̄nceps debz diligere policiā paꝛ terno amore. qz est velut pater. vt alʒ dcm̄ est. Pater aūt nō solū curat q̄les sint filij sui. sed etiā q̄les futuri sint. z ꝓpter hoc nō solū ꝓuidet ipis ꝓ rpe suo sc̄z p̄nti. sed etiā ꝓ futuro. vt pz de se Pz etiā ex alio. qz p̄nceps nō dz amare policiā amoꝛe illū in se reciꝓrocādo. qz talis amoꝛ eēt seruilis sed amore sincerō. s. ꝓpter ipam. qz etiaz se totū dz tradere policie sicut ꝑtes suo toti. Ꝓpt̄ qō alʒ dcm̄ est in ꝓceden tib̄. q̄ nō est maximū opus nec vnicū politici facere ciuitatē. s. maxime talē. sed pōt⁹ facere ipam magis diuturnam Sicut pz in sil̄ de medico q̄ non solū curare dz corpus ꝓ p̄nti rpe. sz facere ipm diu manere sanū. Et q̄ sequit q̄ bonus politic⁹ dz suā policiā firmare z stabilire solidis fundamētis z nō sophisticis vel solū apparētib̄. sicut faciunt p̄ncipes trās gressoꝝ policiaꝝ. q̄ oīa sophisticāt. vt alʒ dictū fuit. Ptz corelariū q̄m talia fandamēta non sunt pmanentia nec diuturna. sed sat̄is cito detegit̄ malicia. vt pz in exēplo de edificio materiali. Domus em̄ fieri fundamēti nō p̄t manere diu q̄n vertat̄ in ruinā. Ptz sil̄r in edificio naturali. nā corpus (vbi radicalis ꝓplexio nō est firmaz bona) nō p̄t diu manere in sanitate. Jō phisicalis medic⁹ nō solū dz facere vt morbꝫ repellat. sed etiaz dz ipm radicalit̄ curare si poterit. Patz etiā in edificio mozali. nā hō nō diu p̄t ferre ꝓsonā fictā vt ꝺt Seneca. nā adepto illo ꝓpter qō fiebat fictio statim apparēt veri mozes z intētio. Sic etiaz in edificio mozali est hȳ maginandū. Patet g̃ q̄ non soluz accessorie sed etiam p̄ncipaliter politicus legislatoꝛ debet curare q̄liter ciuitas erit diuturne duratōnis. Et de illo ꝙ quod firmat̄ z bene habebit ꝓ futuro

Sciendū scḋo. q̄ debita puerorꝝ ꝓcreatio facit multuz ad futurā policiā esse bonā. Ptz q̄z ex eis ciuitas erit. g̃ q̄n tū bona z debita operꝝ ꝓcuratio dz facere ad ipsos esse bonos in futuro. tantū facit ad policiā esse bonā. Et q̄ ptz q̄ p̄nceps multuz curare dz q̄ ipsi generent̄ hoies. hoc est a natura bū inclinati ad ꝑtutes ad bñ politizandū. Ptz corelariū. qz hoc facere non modicū est ad ipsos fieri bonos ꝓ cōsuetudinē z frequētatōem bonoꝝ operꝝ. z etiā ad faciliter obediendū rōni. vt sic fiāt cōpleti boni. natura em̄ vr̄ in pluribꝫ reqrit bona vel bñ inclinata ad hoies fieri bonos q̄ sepissime z in ꝑte sequunt impulsuz nature. Tercio sup ponit. q̄ bona dispositio corꝑis vtilis est ad acq̄sitōes virtutis. z etiā ad oꝑtunitates. Ptz q̄z est ad acq̄sitōem virtutis vtilis z ad corꝑis habilitatē. sed aīe sequunt corꝑa. q̄ ab eis passionant. modus tñ in hoc est satis difficilis. Et ꝓ p̄nti ꝑt dari duplex. vnus est q̄ naturalis dilectio quā hz aīa ad corꝑus facit eū sibi fauere z suis monitionibus obtēperare. ꝓportionabiliter sicut mulier attrahit virum. z tandē effeminat z diripit atq̄ furakeius virilitatez et virilē animū ei⁹. Aliter p̄t dici q̄ duplex sensualitas fortiue inducit motiua ad dilectōem. z repugnat alicꝫ sub rōne delectabilis. z ꝺ nisi anim⁹ sit virilis ea prosequatur. Et ꝓpter hoc dz sensus vel dilectio curari intellectū tp̄i⁹ insipientis. q̄ blandiendo ipm decipit z seducit.

Sciendū tercio. q̄ generatio respicit duo q̄ntū in ꝓposito sufficit. s. parētes z ꝓgenitores vel filios. z vtroſq; dupliciter. eo q̄ filij p̄nt tales ꝑm aīam vel ꝑm corꝑus generari Sicut q̄ ad parētes ꝑm q̄ ꝓ actū generatōis p̄nt melius vel pe⁹ valere q̄ ad corꝑ⁹ vt q̄ ad aīam. z tñ gñatio ꝓpter genitos est z nō grā generantiū. vt habet alibi declarari.

Sciendū q̄rto. q̄ bona dispositio generatoris cā ꝑm corꝑus cꝫ ꝑm aīam a multis dep̄deꝫ. sc̄z ex parētib̄ loco rpe et influctia celesti. Primū pz. nā ex bonis naturalit̄ generātur boni. vt alʒ viluz est in materia de nobilitate. vñ vt in pluribꝫ filij assimilant parētib̄ aut ipsoꝝ alteri. specialit̄ q̄n in parētib̄ est virtus valida ad assimilandū sibi effectū. secus ē si ꝓpter etatē vel alias cās ꝑtus deficeret eis. Scḋm pz. q̄ in hoīe (dū virtus naturalis sit fortior vt dicūt medici) virtus generatiua est valētior. z spēalit̄ flante ventro bozeali vel ozientali. eo q̄ ꝑtus ei⁹ est fortior z magis pura. Et nō ꝺt phs q̄ illo rpe magis erūt viri cꝫ mulieres Tercio patz. q̄ bona dispositio loci multū facit z iuuat ad ꝓductōem effectus ordinati. vt pz q̄ facit virtutē agentiū esse fortiorē. z eā q̄ntū fortificat. z etiā facit ad puritatē materie. Quartū ptz. qz bñ nati z q̄b celū z suplozes ꝑtutes in natiuitate fauent sunt natura semiboni. nisi p rōnis habitatē vel p malā ꝓsuetudinē male agant. q̄m sic̄r sicut male nati vix p̄nt bñ facere. imo nunq̄ nisi raro vel consuetudo dispenset vel ꝓueniat. Istis suppositis ponitur

Conclusio. legislatoꝛ

politicus dz curare de pueroꝝ ꝓcreatōe. qz ex illis erit policia. Et nō solū curare dz q̄lis sit. sed q̄lis etiam erit. g̃ in q̄ntū talis ꝓcreatio ꝑt in utilitatē policie rēdare tantum ꝑt de ipa curare legislatoꝛ. Scḋo ipe dz felicitatibꝫ et ꝑtutibus curare vt dcm̄ est in p̄mo articulo. g̃ hz etiam de illis curare q̄ faciūt ciues eē ꝑtuosos. Sz bona ꝓcreatio ad hꝫ utilis est. g̃ rē. Et istud argumētū nō solū ꝓbat q̄ debeat de tali natiuitate curare. sz q̄ plus cꝫ de ꝑtute. licz ꝓportionabilit̄. Et q̄ sequit q̄ ipe dz curare nō solū de matrimonio seu ꝓiugali copla. vt pz ex dictis. sed etiā ad hꝫ q̄ ples debite educant. q̄m naturalit̄ ceteris paribꝫ meliores sunt q̄ in matrimonio nascunt. Ex quo pz. q̄ inaliquo casu licite ꝑt hoies ad cōiugū cogere. Pz qz oīa debet disponere ad hoc q̄ futura ciuitas sit bona. Et ex quo patz q̄ ꝑt ꝓhibere ne ciues in nimia iuuētute cōtrahāt matrimoniū. Patet qz hoc est in ꝓiudiciū parentuz tam quo ad corꝑus cꝫ quo ad animā. quia ꝓ hoc fiunt imꝑfectiores. Per hoc etiā impediunt corꝑa ab augmēto debito. Per hoc etiaz pereunt plures iuuēcule z eaꝝ fetus. Hoc etiā est in ꝓiudiciū pueroꝝ. qz ex hoc erūt mimozes z nō bū disposit̄ tā ꝑm aīam

cē fm corpus ad virtutes. Sequr vltra. q̄ politicus legislator p̄t ponere leges saltē monitorias ad hoc q̄ cives magis intendāt generationi tpe ad hoc ꝓueniētiori. s. in hyeme. z flāte vento forti q̄ borealis dr. sic phs dr. z ille venerabilis Egidi⁹ de roma. Sequr vltra q̄ tpe male ꝓstelationis p̄t ꝓnceps ꝓhibere ne hoies intendāt generationi. Ptz qz p hoc ciues forēt mali. qđ dz vitare legislator. Sequit vltra. q̄ legislator iuste p̄t ꝓhibere seu ordiare q̄ nullus hoim tpe veris intendat generationi seu libidini plus cē alio tpe. vel saltē p̄t aliq̄ statuere p q̄ hoies a libidine retrahant. Sicut fit fm fidē nostrā in q̄dragesima. vbi ꝓhibent hoib carnes. Patz corrolariū. nā sicut oia aīalia et vegetabilia tūc ꝓmouent (sicut ptz de plātis) sic ꝓformit humana corpa nimis ebullirēt nisi parent q̄ abstinentiam Et sic hoies ēent excessiue dediti luxurie adeo vt effimarent plures. z in corpe nimis debilitarent. qđ essz inconueniētissimū. Per h̄ etiā verisile est generari filios min⁹ puros. Sequr vlteri⁹ q̄ legislator curare dz de mulieribꝫ p̄gnantibꝫ. z circa hoc dat phs duo documēta. Primū est. q̄ nō vrant cibis nimis delicatis. Et rō est. qz p hoc nimis bñ nutrunt pueri in ventre matris. vel qz corpus matris est nimis auidū vt nutrimentū ꝓuertat in substam suā. vel p hoc corpus pueri erit nimis teneruz. Secōm est q̄ tales mulieres nō nimis torpeāt. qz p hoc corpus pueri minus bñ nutrirēt. Nā sicut circa labozata z ꝓmota melius nutriunt germinātia cē si essent in q̄ete oīno. sic est de corpore matris. qz melius nutrit si moderate exerceat. z hoc est facile vt dr phs. qz oportet legislatorē inducere q̄ ipe quotidie pambulēt aliq̄ spaciū in reuerentiā deoꝝ z deaꝝ hanc tentiū potestatē sup generatōes z partus. Quantū vero ad tps quo debēt hoies nubere determiat phs de viris a vicesimosexto anno. z de mulieribꝫ a decimooctauo anno et hoc nos docet natura. que in tāto tpe cōplet augmētuz suoꝝ corpoꝝ. z illa eras pfecta est. z tūc sunt corpa bñ disposita ad generanduz sine ipsoꝝ lesione. Silr generabunt pueri pfecti corpe z aīa. aut saltē vt in pluribꝫ. Fūt etiam p hoc vir z mulier tēperati. Si autē ex hoc q̄ vnus posset generare q̄n alter nō posset. p hoc posset accidere in altero ipsoꝝ fornicatio. cum etas pfecta generandi non durat vt in pluribus nisi p decem z octo annos. z sic terminat in tricesimosexto anno in muliere. z in viro in sexagesimo anno vel citra. Et hec de secūdo articulo

Quantum ad tertium

articulū sunt breuiter q̄dam dubia ponenda ad recolligēdum quasdā difficultates quas ponit phs in textu

Dubitatur ꝓmo

Vtrū ad vitandū nimiā pueroꝝ multitudinē licitū sit aborsum fieri z aboztos nō nutrire. Et videt q̄ sic. qz nō vi det ꝓueniētior modus euitādi illā. Cōtra qz hoc est inhumanū Pro solutōe ꝓsiderandū est. q̄ cuius nimia multitudo ꝓpū sit in ciuitate nociua z dānosa. eo q̄ ciuitas dz esse limitata ad certā multitudinē legibꝫ oznatā vt inozna tā. z etiā q̄ possit a ꝓncipe cognosci vt in ea maneat inozna tū vel ꝓfusum vel nō. cū licitū est in hoc modis oibꝫ remediari. sed medijs quibꝫ accidūt mala paucioza vel minoza Patet de se. qz sq̄ quantū est possibile vitāda sunt mala. z quāto maloza tāto magis vitāda Scōa ꝓsiderādū est q̄ aborsus est q̄d valde detestandū z fugiendū in ciuili cōuersatōe tanq̄ inhumanū. vt ptz ꝓsideranti. Quid aūt sit aborsus satis notū est. qz est occasio pueri in vētre matris. Etiā large loquēdo p̄t se extēdere ad impedimentū. vt. s. nec in ventre generet. Vñ refert phs q̄ apud quosdam lex ponit aborsum fieri ante cē fetus vitā habeat. Et spēaliter ex tali pmissione esset timendū de frequēti aborsu. supposita mulieꝝ malicia z fragilitate ac etiā timore. vt p generatōem innotescat ipas esse ꝓbatas. qđ vt in pluribꝫ est maximū ipsaꝝ frenū q̄ in copula nō consentiāt. Silr q̄ si orbati non nutrirent frequēter seqrent multa incōueniētia et turbatōes magne in policia. suppositā naturali dilectione quā generaliter hūt parētes ad filios nō solū in naturalibus pfectos. sed etiā orbatos. q̄m multocies eis ꝓpiant plus cē aliis. z quandā dilectōem ex illa ꝓpassione supponūt. Istis suppositis ponit rōsio ad dubiū. negādo sciz q̄ nō est licitū. Et pz. qz iz nimia multitudo sit nociua ciuitati. tū in hoc dz remediari mō magis gratioso z humano et vt euitent plura mala Hoc aūt nō fieret p aborsuz cū sit factū enorme z inhumanū. vñ quantū est possibile vitanda est talis inhūana. cū oīs ciuitas vel ciuilis ꝓuersatio in hūana teniuolētia fundet Item ex hoc seqrent plura incōueniētia saltē suppositā malicia. ꝓpter radicē tactā. Silr ex hoc nō nutrirent orbati seqrent magne diuisiones z turbatōes in ciuitate suppositā amoze naturali parentū ad filios vt tactū est. Etiā licz frequēter tales sint in moribꝫ sicut in corpe orbati. tū natura in aliqbꝫ recōpensat in aīma defectū corpis. vt docet experientia. Ad euitandū q̄ hmōi multitudinē nō dz hec lex ponit. Nec est ymaginanduz q̄ phs velit eā approbare. sed tm̄ eā recitat. Qđ ptz. quia statim ponit vnū remediū ḡtiosius. scz q̄ hoies non habeant nubere vsq̄ ad etatē pfectaz. vel q̄ aliq̄ habeāt vouere castitatē z tenere. Silr p̄t euitari pueroꝝ supfluitas. quia pñt mitti a ꝓncipe extra ad alienas partes. sicut reputur in multis antiqs hystoriis. imo vt in pluribꝫ natura p mortalitates freqntes z p multa bella hoc remediat. z etiam p sterilitatē aliquaꝝ mulieꝝ vsq̄ ad inclinatōem castitatis. imo ꝓbabiliter dr q̄ natura ꝓtra eaꝝ cursuz potius cāret bellū aut mortalitatē aut sterilitatē in mulieribꝫ. aut etiam multas inclinarz ad castitatē z ꝓtinentiā. cē ꝓmitteret tā tū ne. has. sicut ponūt ille regule. q̄m cuz aduertozionatura ꝓtudens politicus in hoc possit remediare magis gratioso et humano modo

Dubitat scōo. vtrū ꝓmittens adulteriū debeat ciuiliter puniri. Et videt q̄ nō. qz talis punitio ꝓmeret z reseruat ad bonū supi⁹ scz ꝓscie. Oppositū ꝓbat. qz est malū ciuile. Pro solutōe supponit q̄ adulteriū nō solū redūdat in malū psone ꝓuate. sed etiā in ꝓiudiciū cōitatis et policie. Ptz qz ex h̄ sequt q̄ ꝓlis incertitudo q̄ est reipublice valde dānosa vt als declaratū est. Ex h̄ etiā sequunt ples seditiones. qz ista iniuria q̄ fit alicui in psonā psone ꝓuncte sibi et sacramēraliter sic vnite reputat q̄si maxia in policia vt notū est. Scōo supponit. q̄ cuius lex ciuilis dicat multa mala ꝓmittere. qz scz illa nō puniat positiue saltē infligēdo magnā penā in corpe vel in bonis pticularibꝫ et rpalibꝫ. Sicut pz de meretricibꝫ z vsurarijs. Priuatiue dz qlibet maluz redūdās in policia aliq̄ punitōe puniri. s. in honozatōe z in fama q̄dā. Et ita de ꝓdictis facit q̄ nō assumūt ad honores sz infames fere ab oīb⁹ reputāt. Vñ si ꝓnceps non puniret aliaꝝ mala. videret q̄ illa tāq̄ bona ꝓmitterz. qđ est falsuz. sz soluz illa tāq̄ minus mala dimittit impunita mō predicto. nisi aliq̄ nota afficedat illa esse mala. Istis suppositis rūdet ad dubiū affirmatiue. Ptz satis ex dictis. et

etiã ꝙ phm. Determinare aũt q̃ pena iuris positiui puniri dñt relinquẽdũ est arbitrio boni iudicis. Debent tñ tales puniri pena ad delictũ ꝙdigna ⁊ ad reformationẽ peccan. Cõgruẽtius em̃ staret vnã penã esse ꝙgruentẽ ꝙ vna regione. q̃ ꝙ alia nõ sufficeret. Et ꝙ ista ꝓ rñsio ad rõnem

Dubitat tercio. vtrũ ꝓnceps politicus ꝺz curare de filiꝭ natis vsq; ad septimũ annũ. Et arguit ꝙ non. qz hoc solũ spectare videt ad parẽtes. Oppositũ ðt phus. qz ipe ꝺz de eis curare in natiuitate ⁊ de ipoz ꝓcuratõe. vt patz in p̃cedentib⁹. A fortiori g̃ ꝺz vsq; ad septimũ annũ Pro solutõne supponit. ꝙ sicut pueri tpe ꝓme etatis sunt teneri corꝑis et impfecti atq; facilꝭ dispombiles aut passibiles. sic ꝓportionabiliꝭ ꝑm aiam. Prima ps ꝓz ad expientiam. Scda. pbat. qz ex alligatõe aie cũ corpe sibi ꝓuenit hmõi passionabilitas. qz sicut q̃diu sic alligat ipo corpe vtit instrumẽtaliter. ꝓpter qõ ðt phs ꝙ aie sequunt corꝑa. ꝓpter qõ videm⁹ pueros in ꝓmeua etate nõ vti rõne. nec in rõne pfici vt in pluribꝰ q̃uscq; pfectionẽ corꝑis fuerint adepti. Et q̃ ꝓz. ꝙ sicut indiget adiutorio vt in corpe pficiãtur sic etiã ꝑm aiam. imo ꝓncipalius. qz primũ ad scdm ordinatur. q̃m modica ⁊ q̃si nulla sunt q̃ possit hõ ex se scire ⁊ acq̃rere. nec in hoc natura in nob deficit sed pficit. q̃m ꝓpter hmõi indigentiã ⁊ adiutoriũ mouent hoies ad ciuilẽ conuersandũ ⁊ ad dilectõem. qz naturaliꝭ diligimus ea a q̃bꝰ adiutoriũ ⁊ indigẽtie supplemẽtũ recipim⁹. imo si sint bñta. natura g̃ hec fecit ꝓpter suã vtilitatẽ. Sicꝛ natura non ꝑt in tpe modico p̃cere hoiem. cui ꝓuenire dñt tot ⁊ tanꝛe pfectões. nec se sola p̃ꝛ sine humano adiutorio Scdo supponit ꝙ ea (q̃ humane mẽti in ꝓmitate impꝛessa sunt) ab ea difficulter recedũt. potiꝰsime q̃ sunt mirãda illi nature delectabilia exñtia vel delectãtia. Ptz. tum ꝓpter nouitatẽ. tum ꝓpter eoꝝ frequentẽ meditatiõem ⁊ repetitionẽ. rõne quaꝝ fortiꝰ impmit menti. Hec obstat dcm̃ phi ꝙ iuuenes sunt male memorati. hoc em̃ intelligendũ est q̃ ad illa q̃ modicũ notãt vel ponderãt. Et q̃ ꝓz ꝙ nõ modicũ tefert iuuenẽ sit vel sic assuesci. vt ðt phs. qz natura mltũ fauet ⁊ retinet q̃ sibi in etate ꝓmeua sunt indita vel impꝛssa. adeo ꝙ ꝓbabiliter teneri ꝑt ꝙ nõ est tã bñ natus ꝺn ꝙ malã ꝙsuetudinẽ possit fieri malus ⁊ ecõtra. q̃m ꝙsuetudo ⁊ habituatio potius trahit mentẽ q̃ inclinatio naturalis ⁊ sibi ꝑiudicat. qz habitus ꝙ frequẽtẽ opatõem acq̃situs realiter trãsmutat mẽtes ⁊ alterat adeo ꝙ ipm naturaliꝭ bonã vel malã facit. ⁊ si ad malũ hoc fiat vt in pluribꝰ cessat remedio loci nisi ꝙ vigoꝛẽ rõis (q̃ oibꝰ ꝑualet) hec fiat

Tercio supponit ꝙ vsq; ad annũ septimũ tres sũt etates scz ꝓma vsq; ad duos annos. scda vsq; ad q̃nq;. tercia vsq; ad septimũ. Ptz qz ista tpa diuersificant ꝑm naturã coꝛpoꝛis ⁊ aie ꝓnter. vt ꝓz ꝓsideranti. ⁊ etiã tãgit phs in textu

Quarto supponit ꝙ circa nutrimẽtũ pueri in illa etate duo sunt ꝓsiderãda. scz vnũ qõ respicit corꝑ⁹. aliud qõ respicit aiam ⁊ eiꝰ habituatiõem ⁊ nutritiõem in moribꝰ bonis. Qualiter aũt debeat nutriri in duobus ꝓmis annis natura docet q̃ cuilibet matri dedit lac. ꝗa iuuenes in illa etate dñt lacte nutriri. Vñ lac est nutrimentũ. ꝓ illa etate ꝓuenientissimũ ⁊ teneritati nature familiarissimũ. ⁊ specialiter lac mulieris. et potissime ꝓprie matris. Scz tũc est difficultas an mater q̃libet debeat filiũ suũ lacte ꝓprio nutrire. Rñdet ꝙ sic nisi a maiori bono ꝙ hoc impediat. Vñ natura videt ad hoc eã obligare. ⁊ ideo nisi ꝙ aliqꝺ supius dispenset rõe alicuiꝰ melioris ad hoc obligata videt remanere. Probat. qz videt ꝙ puer a matre tpe lactis trahit aliquos mores. ⁊ tõ si mater lacte ꝓprio nutriat puerꝝ suum facit eũ magis sibi ꝓformẽ taz in ꝓplexione q̃m in moribꝰ. ꝙ hoc etiã ad naturalẽ dilectionẽ eũ obligat. ⁊ ꝙ tanto sicut recitat Angelinus q̃dam phs ꝙsuadebat amicis ⁊ parẽtibꝰ cuiuscũ mulieris multũ nobilis ꝙ deberet nutrire filiũ suũ lacte ꝓprio. qz ꝙ hoc sibi cõformaret eũ in moribꝰ et ad dilectõem magis obligaret adducẽs quoddã exẽpluz notabile. scz si agniculus lacte nutriat capꝛino tũc lana eiꝰ quandã ꝛtrahit asperitatẽ. siliter si viceuersa capꝛiolus lacte bidẽtis nutriat eius pili erũt leniores ⁊ meliores. q̃ simil quo ad mores est in ꝓposito. Etiã expientia docet ꝙ fetus q̃dãmodo replet naturã spẽ de cuius lacte vel eq̃litate nutrit. vt ꝓz in multis locis. Et q̃ ꝓz ꝙ in nutrice nõ solũ q̃renda est bona corꝑalis ꝓplexio ⁊ lactis habũdantia. sed etiã bona dispositio in moribꝰ. Ptz cũ filius trahit aliq̃liter mores a nutrice. Secudo sequitur ꝙ cereris paribus assumẽda est in nutrice magis mulier ꝓba q̃ alia. Tercio sequitur ꝙ in casu q̃ regina vel imperatrix esset male morigerata nõ esset ei ꝓmittendũ ꝙ filiũ suũ lacte ꝓprio nutriret. qz ꝙ hoc naturaliter mores matris ꝛtraheret Quarto inferit ꝙ in casu si nõ repit nutrix ita bñ disposita in moribꝰ ⁊ ꝓplexione. ipa regina vel imperatrix posset cogi vt filiũ suũ lacte ꝓprio nutriret. Ptz ꝙ ꝑdcã. cũ sit diligẽtissime ꝓcurandũ vt talis filius sit bñ morigeratus tẽ. Vltra se quit ꝙ vinũ in illa etate potissime vsq; ad septimũ annuz ẽ eis multũ nociuũ. ꝓpter repugnantiã q̃ est inter vinũ et lac. qz ambo pariter sumpta disponũt ad corꝛuptiõem ꝓplexionis ⁊ ad lepꝛã. In illa em̃ etate ꝓmeua non sunt capaces doctrine vt notũ est. sed (vt ðt phs) debent exerceri in aliq̃ quo motu. ⁊ etiam expedit vt illi quiꝰ ligenꝭ in aliq̃ instrumento (quod gallici vocant cunabulũ) vt eoꝝ corꝑa rectificent ⁊ mẽbra eoꝝ nõ defluãt. imo ꝑm phm dñt exerceri in sustinẽdo qua frigoza vt inde caloz naturalꝭ fortificet et corꝑa eoꝝ reddant durioza. Et q̃ ꝓz ꝙ fallunt mulieres q̃ in aq̃ nimis calida ipos balneãt Jn scda veto ꝛte huius etatis dñt nutriri nõ solũ lacte. sed aliꝯ cibariꝭ facilꝭ digestionis ⁊ nõ artificialiꝭ ꝙfectis. sicut exꝑ̃bus et hmõi q̃m mirabiliꝭ grauãt tenerã ꝓplexionẽ ⁊ morbos inducũt Debẽt aũt exerceri in ludis honestis et disponẽtibꝰ ipsos ad statũ eiꝰ futurũ dũ tñ tales ludi sint moderati. ita vt p̃ seruẽt corꝑ⁹ a corꝛuptiõe rubiginẽ ꝛ ipm nõ ꝛguent tẽ. Etiaz in hac etate nõ dñt cogi ad sollicitudinẽ ne augmentũ ipsoꝝ impediat. Et vt nõ oino ꝑm mentẽ corꝛpeant ipsi dñt instrui in mõ loq̃ndi ꝙ q̃dã delectabilia ⁊ ꝓplacẽtia tali etati. ⁊ ꝙ q̃ nõ dispõñt ad mẽdacia. sicut sunt fabule de vita vulpis ⁊ multis hmõi. q̃ nõ causant nisi apparẽtiã. sed relinq̃nda sũt etati ꝙfecte. qz h̃ mentẽ q̃dãmõ fortificat. Scz in tercia ꝛte eiꝰ etatis dñt nutriri alimẽto q̃dãmõ grossiori ꝓportionabiliꝭ ad ꝓcessuz nature Dñt etiã in aliq̃bꝰ sacrificijs instrui ⁊ ad lras applicari. qz disciplina ipos ꝑseruat ab oibꝰ malis. s. ab ingrantia ⁊ ocio seu pigricia. Vñ his rebꝰ maxime inficiunt pueri ⁊ sunt in eis pessima signa et origo omniũ maloꝝ. idcirco ne in ipsis hec fiant doctrina est ipsis multũ necessaria. Etiã sunt iuuenes in honestis ludis exercitandi vt ꝓius dictum est

Istis suppositis ponit ꝓcõ rñsiua ad dubiuz rñdendo affirmatiue Ptz qz ad ꝓncipẽ ptinet curare de pueroꝝ statu vsq; ad septẽniũ. qz h̃ facit multũ ad ipos fieri bonos. De q̃ etiã multũ ꝺz sollicitare legillatoz. vt dcm̃ est in p̃cedentib⁹. nõ em̃ oportet mutare alimentũ. qz alimẽti mutatio nõ modicã dñiam facit in iuuenib⁹. sic etiã a fortiori de bona cõsuetudine tenenduz est. quia iuuenes ꝑhiberi debent ne audiãt turpia ꝛba. qz ꝙ hoc possent faciliter ad malum

Questiones

cōmoueri. qz ex hꝫ turpia eis aliqñ taliter impmunt vt se/ pe ad factū inde ꝓcedūt. z ſpēaliter in materia laſciua Ex q̄ ꝓz q̄ q̄ faciūt comedias inhonestas puniri dñt. naz oīa talia facta z ſcripta ſolicite ſunt dānanda. Ex q̄ ꝓz q̄ non bñ facit rector politicus talia ꝓmittēs. Ex q̄ ꝓz vltra gui ter eē puniendū rectorē iuuenū z ſcholariū talia ꝓmittentē Ex q̄ ꝓz q̄ phs merito reꝓhendit theodolū q̄ talia inho/ nesta faciebat nec ꝓmittebat ſenes intrare. dices q̄ hoc to tū ꝓtinet ad iuuenes z habuit ꝓpcio hircū. z merito. qz ſi/ cut hircus eſt aīal fetidū. ſic illa ꝓba ſunt in moꝛib⁹ feticia Sequtur vltra q̄ pueri multū cohibēdi ſunt ſolicite a ꝓpla/ tione hmōi ꝓboꝛ turpiū. qz ipa dicere z ꝓferre ē ꝓpe face/ re z ſpēaliter qñ ꝓcedūt a corde. Ex q̄ ꝓz vlterius q̄ ſoli/ cite dñt ꝓuideri ne videāt picturas inhonestas z ſcripta inhonesta. Pz qz q hꝫ multū mouereāt ad turpia agere. Et ꝓ tanto ōt phs q̄ iuuenes nō ꝓmittebant ire in tēplū ꝓp/ ter tales picturas. ſed parētes ꝓ eis ſacrificabāt. hoc etiaz malū ē ꝓ mulieꝛib⁹ ſumpta eoꝝ fragilitate Ite puniri dñt pictoꝛes turpia pingētes Prz q̄ q̄ ꝓnceps politicus teneꝫ ſolicitari de regimie iuuenū vſq̄z ad ſeptimū annū ponen/ do ſcz leges circa ꝑus dicta. vt ſcz iuuenes tandē fiāt boni et ꝓſequens tota policia futura. de q̄ multū ſolicitari de bet iuxta ꝑus dicta. Et iſta negligentia eſt oꝛiginalis cau/ ſa deſtructionis multaꝝ policiaꝝ

Ultimo dubitaꝫ. an iuuenes ꝓmittēdi ſunt flere. phs videꝫ dicere q̄ nō in hoc reꝓhendēs aliōs antiq̄s. nam ꝓ hoc caloꝛ naturalis in ipſis debilitaꝫ. Sed q̄uis exceſſus in fletu ſit vituperādus z nō ꝓmittēdus. qō fozte voluit phs. tñ bonū eſt q̄ modicū fleant. vt exeant q̄dā humidi tates q̄ in eis multū habūdant. qz ibi fit q̄dām exercitus vt ōr phus. imo fozte ad vocū ipſoꝝ meliozationē hꝫ expe dit. qz ꝓ hoc abilitāt ad clamādū z dilataꝫ vocalis arteria. Sil'r poſſet dici q̄ fozte expediret mulieres aliqñ flere ꝛc.

Ad rōnes ante oppoſi/

tum factas Ad ꝑmā ōz q̄ ꝛtus ſatis innoreſcit p̄ncipi ꝓpationes ad hoc vt de ipſis ſe habeat intromittere. z da to q̄ nō eſſent ſibi note. tñ haberet facere ſuos ciues ꝛtuo/ ſus q̄ntū eſt ſibi poſſibile. qz hoc multipl'r ſibi redūdat in bonū policie vt notū eſt Ad ſcōam cū ōz ipe nō punit vi cia ꝛtra bonū policie. Rñdeꝫ q̄ ad ipm ſpectat punire. nā vicia ſibi nota punit ſaltē ꝑ q̄ndā inhonozationē. qz ꝑūt re dūdari in malū policie vt tactū eſt de adulterio. Ad ter cīā cū ōz (ipe nō punit talia vicia ſicut meretricū z vſuraz ꝛc.) Rñdeꝫ q̄ q̄uis nō punit oñdit tñ illa eē vicia (q̄a vt dcm eſt) infamat ꝑ leges ſicut delinquētes. mō infamia eſt magna punitio. Verū eſt tñ q̄ nō punit ea pena coꝛpis. qz hūt aliquā rōem ꝓmiſſibilis inq̄ntū in policia euitant ꝑ ip ſa maioꝛa inco ueniēcia Ad q̄rtā ꝓcedo q̄ vita ſua eſt ꝑ tim actiua z ꝑtim ꝓtēplatiua. qz oꝛ actiuā oꝛdinare ad cō tēplatiuā ſz magis exerceat actus vite actiue q̄ ꝓtēplatie

Ad q̄ntā ꝓcedo q̄ ipe hꝫ ponere leges circa matrimo/ nū determinādo tꝑs hmōi copule. qz hoc ꝑt redūdare in ꝑiudiciū vel in bonuz policie. nec in hꝫ excedit ſuos limites loq̄ndo politice Ad ſextā ꝓcedo q̄ ipe hꝫ ſolicitari circa ꝓcreationē filioꝝ. ſcz vt ꝑfecti in naturalib⁹ ꝓcreanꝫ. et hoc habet facere ponendo leges ꝑ tꝑe z loco ꝛc. vt dictū eſt in ſecūdo articulo. imo debet ſollicitari de nutritiōe z eoꝝ eruditione vſq̄z ad ſeptimuz annū. ꝑut late et ꝓfunde fuit declaratū in penultimo dubioſtius articuli

¶ Sequtur octauus liber politicoꝝ.

uerſoꝛis

Uod q̄dem ergo ligiſlatoꝛi ma/ xime negociandū circa iuuenum diſciplinam nullus vtiq̄z dubita bit. Etem in ciuitatib⁹ non factū hoc ledit policias. oportet autem ad vnāquā/ q̄z politiſare. Mos em̄ policie vniuſcuiuſq̄z q̄ cōueniens et conſeruare cōſuenit policiā z in/ ſtituit a principio puta quicquid democratic⁹ democraciā. q̄ oligarchicus oligarchiam ſemp em̄ optimus mos melioꝛis cauſa policie Adhuc aūt ad oīes potētias z artes ſunt que oꝛtet ꝑuideri z ꝑaſſumere ad ſingulariū opatō nes. quare palam quod et ad actiones virtutis Qm̄ aūt vnus finis ciuitati omniū manifeſtuz q̄ et diſciplinā vnā z eandē neceſſariā eſſe om/ niū z hui⁹ curam eſſe cōem z nō ſeoꝛſum. qūo vnus q̄ nunc curat de ſuis pueris ſeoꝛſumq̄z z diſciplina ꝓpria q̄cunq̄z videbiť dictiōes opoꝛ tet aūt cōmuniū z cōe facere z ſtudioſum. Si militer aūt neq̄z oꝛtet putare ciuiū ipoꝝ aliquē ſibi eſſe. ſed oēs ciuitates. cura aūt vniuſcuiuſ q̄z ptis nata eſt reſpicere ad eā q̄ totius curam. Laudabit aūt vtiq̄z aliq̄s z in hoc lacedemo/ nios Etem̄ plurimū faciūt ſtudiū circa pueros et hoc cōiter. Qō q̄dem ergo leges ferendū de diſciplina z banc cōiter faciendū manifeſtū. q̄ aūt diſciplina ſit ꝑualens aliq̄s z q̄liter oꝛtet eruditi oꝛ nō latere Hūc aūt dubitaꝫ ꝓpaꝛnō em̄ eadē oīes exiſtimāt oꝛtere addiſcere iuue/ nes neq̄z ad virtutem neq̄z ad vitā optimā neq̄z manifeſtum. vtrum ad intellectū oꝛtet magis aut ad aīe moꝛē. et ex ea q̄ ad actiuā vitā diſci/ plina turbatione plena ꝓſideratis z nulli palā. Utrū ſtudere oꝛtet circa oportuna ad vitā vel circa tēdentiā ad ꝛtutē vl' circa ſupflua oīa em̄ hec acceperūt iudices quoſdā et de his que ad virtutē. nō aūt eandē moꝛ oēs bonozāt q̄re rō nabiliter diuerſificantur et ad ſtudium ipſius.

Jrca initium octaui li-

bri politicoꝝ. Querit vtꝝ ꝓnceps politicus seu legisla
tor debeat curare de instructõne iuuenũ a septimo an
no vsqꝫ ad etatem virilem. qm̃ de ꝑma etate aliqualiter
visum est in fine septimi vbi ꝓpõs tractauit illã materiã

Ꝓo cuius declaratõne ꝯsiderandũ est q̃ intellectꝰ
in ꝓncipio iuuentutis est, velut tabula rasa in qua nihil
est depictum. depingibilis tñ est cũ virtutib⁹ et sciẽtijs
Vel potius est velut ager incultus q̃ de se fertilis est.
fecundabilis tñ. atqꝫ natus est fructificare. quiqꝫ ad
instar ꝓmaterialis agri nisi debite excolat vt bono semi
ne fecundet tribulos scz et vrticas t iutiles noritias at
qꝫ plurimũ nociuas ipm̃ impficiẽtes germinabit t ina
bilis ad verã sciam reddet. Ex quo sequit q̃ quãto in
tellectus est de se fertilioꝝ tanto est periculosius et pei⁹
ipm̃ incultũ manere qũ viciũ ꝓtrahat aut bonũ vel ma
lum sciat. sicut human⁹ intellectus (q̃ de se fertilis est)
nõ ꝑt sine fructu manere. t ideirco quãto de se fertilioꝝ
est. tanto plures malos fructus affert. Nec dubitandũ
est vnũ intellectũ esse fertiliorẽ intellectu alteri⁹ vndecũ
qꝫ hoc ꝓueniat siue ex ꝑte materie ꝑcise siue etiã ex ꝑte
intellectus insit vt ꝓbabiliter sustineri ꝑt. Et ꝙ sicut
terra ꝙto fertilioꝝ est de se. tanto (nisi colat debite) plu
ra germinat et fructificat mala. sic oĩno de intellectu.

Tercio seq̃tur q̃ intellectus ꝓtaua scientia aut inde
bito mõ fundatus ad colendũ est difficilioꝝ ꝙ si mane⁹
ret oĩno incultus. Patet qm̃ ad ipm̃ debito mõ fecũ
dare req̃ritur duplex labor. scz vn⁹ ad extrahendũ ma
las radices. alius vero ad inducendum bonum semen
Hinc videmus male instructos ꝑte iuuentutis nõ po
sse (nisi cũ magna difficultate) ad debitũ modũ reduci
scientificũ. imo in aliq⁹ scholis diu imorãtes q̃dã rudi
mẽta ita vigẽt in ingenijs vt vix aut raro possent euelli
manetqꝫ locus iuger animi ꝑpetuus. Propter qõd re⁹
fert quintilianus de quodã q̃ timiamus vocabat exerci⁹
tatum in arte tybiandi. id est ludendi tali instrumento
ad quẽ q̃dã accedebat instruẽdi cã q̃ tñ ꝑus male erat
instructus. qõd ꝓcipiens tymiamus duplex ꝑciũ ab eo
exigebat. dicens req̃ri duplicẽ laborẽ ad instruendũ ta
les q̃ ꝑus sunt male instructi. Sic ꝓportionabiliter in
scientijs imaginandũ est Seq̃tur vltra q̃ ad debite
fecundandũ intellectũ req̃rit in doctore magna subtili⁹
tas et industria. qm̃ ad officiũ doctoris ẽ ꝑtissime po
nere scieda in bono et debito ordine. Hinc refertur de
platone q̃ tm̃ geometriã saltẽ quo ad difficiliorẽ ei⁹ ꝑ⁹
tem cuidam iuueni ꝓposuit q̃ sine defectu tori assensit.
Vñ verisile est supposita naturali inclinatõne intellect⁹
ad verꝫ et eius abilitate qõ nisi ex defectu debite doctri
ne ꝓueniret nõ tantã pateret in acq̃sitõe scientie diffi⁹
cultatẽ verꝫ est tñ q̃ in ꝑte ꝓuenit de negligentia disci⁹
pulorꝫ. et nõ ex inabilitate nec ex defectu doctrine vt de
biti ingenij. quoniã oportet discipulũ nõ solum atten⁹
te audire. sed etiam attentius ꝯsiderare audita.

Sequit vltra q̃ stat aliquẽ esse minus sufficientẽ in
scientia. t tñ ad docendũ eũ esse abiliorẽ. Patet qz stat
q̃ talis ordinatõem et modũ ꝓponendi scibilia (qõ ẽ po
tissimũ in acq̃sitõne scie sicut dicebaꝫ statim) teneat

Seq̃tur vltra q̃ in iuuene nihil est ars sine doctrina
tradendi. q̃ maxime putilis esset dũ esset inuenta et ad
actũ reducta. sz si inuenta esset ꝑus añ oẽm sciam tunc
ad acq̃sitõem ipius deberemus insudare. et hic mod⁹
sciendi merito vocan deberet. Et qz logica inter oẽs
artes magis ad hoc accedit. idcirco modus sciendi di⁹
ci solet. De qua dt ph̃s q̃ absurdũ est sik̃rere modus
sciendi et sciam. Scõo supponit q̃ scia est ꝑfectio op⁹
timi qõ est in nobis scz intellectus nostri Patet hoc au
toritate oĩm ph̃oꝝ et specialt Aristotel' in ꝓncipio me
taphysice. Tum qz ꝓuigit ipm̃ suo fini et ꝑfectibili. scz
ꝑmo enti vt alis declaratũ fuit. Tum qz ꝑ ipm̃ ille finis
ab intellectu attingit. imo sibi intellectũ (q̃tũ natura ꝑ
mittit) assimilat. Tum qz in oĩb⁹ actib⁹ t operatõnib⁹
agenda vitandaqꝫ demõstrat. Teste quodã ph̃o in q̃⁹
dam epistola dicente q̃ ꝓudentie tot⁹ in litteris cõpen
diũ ꝓtinet. sz respublica regẽda est si plura cõmittenda
si castrametanda si machine eligẽde. si remouẽdi agge⁹
res. si ꝓpugnacula facienda. si iusticie cult⁹. si reuerẽtia
legũ. si futuraꝫ gentiũ amicicie sunt renouande vel faci
ende hec oĩa sacraꝫ litteraꝫ cõpendiũ ꝓtinet. t multa
alia ad ꝓpositũ possent allegari q̃ brevitatis gr̃a postpo
no. Patet g̃ q̃tũ bonũ est habere sciam t q̃ insit ꝑfecte
specialt in ꝓncipe q̃ hz totã policiã regere. Vñ nulli tã
bñ decet plura et meliora scire sicut ꝓncipi. q̃ si sine scia
est velut sine remige naura. Nec obstat q̃ aliquos sine
litteris abilissimos videas. qz si tales litteras haberent
ipos vltra modum abiles deberemus putare.

Sciendũ est scõo q̃ sicut volenti ꝑficere in moribus
periculosa est atqꝫ dãnosa affectus cũ ꝯsensu affinitas
sic in scia volenti ꝑficere periculosa est atqꝫ dãnosa in⁹
tellectus cũ sensu familiaritas. Ꝓxima ps patz. qm̃ ni⁹
mia familiaritas volũtatis cuz ꝯsensu facit hoiem male
morigeratũ et more bruto ꝙ viuere. qz sensus furat intel
lectũ sapientis. et q̃to hz cũ affectu maiorẽ colligatõez
tanto magis latẽter et magis sub specie amici ipius rõ
nem inuadit et ei nocet Scõa ps ꝓz. nã ꝑ quersatõem
et familiaritatẽ intellect⁹ ab eius obiecto ꝓꝓio diuertit
et actu suo ꝓꝓio impedit. ꝑ qõ tñ maxime natus est ꝑ⁹
fici. Primũ ꝑz qz obiectũ ꝓꝓiũ intellect⁹ est intelligi⁹
bile nã ꝑ affinitatẽ inter ipm̃ t sensum ipe intellect⁹ ad
sensibilia penitus quertit relinquẽdo illa ꝑ q̃ potissime
reperit rõ ꝑfectissima sui obiecti. scz insensibilia. Hinc
videm⁹ sensualib⁹ doctrinis nimis intendẽtes has re⁹
futare et respuere scientias tanq̃ fantasias et penit⁹ in⁹
utiles. Unde ymaginandũ est q̃ intellectus est in cor⁹
pore tanq̃ in obscuro carcere t ibi detinet per sensum t
alligatur ita vt non possit illum carcerem exire nisi per
sciam eleuetur. et sic cũ ꝑ sensus torpeat sensibilib⁹ inni⁹

tendo redditur inabilis et impotens ad acqsitoem scientie pfecte que sensuz multū excedit quod erit in priuilegium dominij naturalis. qz debet intellect⁹ supra sensum possidere. qz intellectus habet se ad sensum vt dominus ad seruum. par em in parem nō habet dominiū naturale. sisg intellect⁹ ita maneat oino cecabik. sicut homo existens diu in obscuro carcere vel diu stans oculis obscuris quasi cecarek. Ex quo patz q tales hoies merito compandi sunt vespertilioni. q nō potest lumen solis pati in oculis. Debz ergo intellectus ab hmōi carcere successiue abstrahi et p scientias ad orizontē p intelligibiliū eleuari vt p laborē z sollicitudinē circa ipas possit iter ad exeūdū carcere sup dictū inuenire et suū z obiectum attingere. Patz ergo pmū scz qualiter sensus impedit intellectū ne p cognitoem vniak suo subiecto. z qualiter p scientias ab hoc carcere eleuek. Per qō satis patet q intellectus p hanc familiaritatē impedik ab eius actu ꝓprio. quod patet quoniā detinek in carcere vt non possit p lumen intellectuale ascendere zc. Existis sequitur pmo q volenti in scientia proficere necessario est intellectus supra sensum eleuatio. vt patz ex pmissis. Secundo sequitur q ad hanc eleuatoem requritur debitus z ordinatus ꝓcessus. scz q pmo acquank illa mediantibus quibus excolik ipe intellectus anteq̄ semen infundak cuiusmodi est grāmatica. logica et hmōi. iste em nō habēt semina. sz elaborant intellectū. Tercio sequtur q quis mathematice scientie (qrtū est de se) modice sint vtilitatis in tantū q fm ph̄m in eis nō est bonū neq̄ finis. tñ sunt vtiles ad soluendā nimiam familiaritatē inter sensum et intellectū. qz abstrahunt intellectū a sensibilibus. et de isto forte docek alibi. Quarto sequtur q fatuum et vanū est in acqsitoe scientie semp vel diu in facilibus manere. qz p hoc intellectus rudior et min⁹ abilis ad difficilia efficit. nā p hoc q in arduis et difficilibus exercitak in se fortificak et ad alta capienda disponik. quanto em magis vel plus ꝓstringik et p difficultatē oppzimik tanto magis ad modū vue plures humores eiicit z emittit. Quinto sequtur q sicut ꝓfectus p̄dictaz scientiaruz iuuat ad cognitoem pfectaz et altissimaz ꝓtutū. sic nimia circa ipas immoratio ipedit taliū sciarum acqsitonem. Prima ps est nota. qz requruntur ad hoc q intellectus exeat de carcere corpis. eo q prestant modū scientiandi. et idcirco instrumentaliter requruntur ad talē exitū. Scda ps pz. qz hō p nimiā imoratoem in talibus fit nimis rudis et passuefactōem minoris luminis fit ipotens ad maius lumen. sicut visus existens diu in camera minus lucida p hoc ad maius lumē debilior reddit. Tū generaliter nimis imorari circa idez z spealiter qū illud nō est finis politice. cuiusmodi sunt instrumentales scientie rudimentum est. qz per hoc ingeniū manet impotens ad altiora.

Sciendū tercio q multum sollicite debet princeps vitare subditoz ignorantiā. qz portissime tyrannis ꝓcuratio est subditoz ignorantiā ꝓcurare. vtlats visum est. nam sicut magna nobilitas in corpe est sensuū viuacitas. sic in policia scia subditoz. Nam sicut corp⁹ sine sensibilibus et potissime sine visu (q maxime sibi est intellectui inter omes sensus) nesciret se regere. sic cōmunitas sine viris scientificis. Ex oib⁹ istis satis pz respōsio affirmatiua ad qsitum. scz q princeps politic⁹ seu legislator maxime debet instructōnem iuuenū in scientia ꝓcurare. Patet qz debet ꝓcurare de dispositōe ipoz in puericia siue prima etate. ergo a fortiori in iuuentute zc. Ex quo patz q princeps licite potest cogere aliquos immo tenek vt filios suos mittant ad scientias acquirendas Patet qz ipe est procurator reipublice. quia potest in bonum reipublice redundare. potest etiā aliquas artes mechanicas applicare et cogere. ergo a fortiori sequitur q ipe potest aliquos cogere ad scientias acquirendas ad qs naturalr inclinā Multa em possent inferri ex fundamētis p̄missis q dimitto gratia brevitatis

Q quidem necessaria vtiliū doceri nō manifestum q talib⁹ oportet participare quicunq vtiliū facient ptcipantem non bānausum. Bānausum em opus oportet putare hoc esse z artem esse hāc et doctrinā quecūq ad vsus et actiones virtutis efficiunt inutile liberoz corp⁹ aut animā aut intellectū. propter quod tales artes quocūq faciunt corpus deterius disponi bānausas vocamus z mercēnarias operatōes non vacantem em faciunt mentem z depressaz Est aūt et liberalib⁹ scientijs aliqb⁹ vsq ad aliquid participare non illiberale assiduare. valde aūt obnoxiū dictis nocumentis. Habet aū multam differentiā et quod cui⁹ gratia agit qs aut addiscit ipius qdem em gratia. aut amicoz aut propter virtutem nō illiberale. Qui aūt ad ipm agit sepe propter alios mercēnarium z seruile vtiq videbik agere. Premisse qdem igitur nunc eruditōnes sicut dictū est prius ad vtrālib et se habēt. Sunt aūt quatuor fere q addiscere ꝓsueuerunt litteras et luctatiuam z musicam et quarum quidem pertractiuā tanq̄ vtiles ad vitam existentes et valde bonas. Luctatiuam aūt tanq̄ pferentem ad fortitudinem

Queritur utrū iuuenes

ad honores politicos assumēdi sint in artiū scientijs erudiendi Arguik q non et pmo de mechanicis. qz sunt velut adultere z intellectū vilē reddētes. g iuuenes honorabiles nō debēt in ipis instrui Scdo sic. artes liberales oīno videnk impinētes ad regimen politicū. et sic nullā vtilitatē politicam videnk ꝓtinere. g nō sunt in eis iuuenes instruendi Tercio sic. illi (q sunt ad honores politicos assumendi nō debent in poetria eruditi. ergo zc. Consequētia est nota. Añs ꝓbak. qz poetria videtur plus iuuenib⁹ ad mores nocere q̄ ad scias ꝓdesse Quarto sic. iuuenes nō sunt in mathematica

libus instruendi. Tum qꝛ mathematica abstrahit a bono et a fine. Tum qꝛ eā fierēt fantastici. ꝯ. Quinto sic. ipi nō sunt in moralib⁹ instruendi. qꝛ sunt inutiles auditoꝛes taliū sciaꝝ vt dꝛ phs. ꝯ. Sexto sic. mathematica abstrahit intellectū a mūdanis opib⁹. ergo potius inabilitat hoiem ad vitā politicā ꝙ disponat In oppositū est phs in textu. q dꝛ multas ciuitates et policias esse redargutas ꝓpter defectū instructōnis iuuenū in scientijs et artib⁹. In questione hac erūt tres articuli. In ꝓmo videbit de artib⁹ mechanicis et liberalibus. In scō de mathematicis et naturalib⁹. In tercio de methaphysicis et moralib⁹, et sic patebit solutio queitionis nostre ꝓposite ex infra dicendis. Quantum ad ꝓmum articulum.

Sciendum primo

Oꝛ ex alīs dictis supponit ꝙ voleti pficere in scientijs et artib⁹ expedit ipm intellectū a seruitute sensus liberari et ipm intellectū sensui imperare et imparē reddere Modo in alia lectōe est tactū ꝙ par in parē nō hꝫ dominiū. Intellectus aūt dꝫ sensui dīnari vt notū ē. Oebꝫ ꝯ intellectꝰ a carcere sensus ad ꝓpria itelligibilīū eleuari

Sciendū scōo. ꝙ ꝙuis ql̄bet ars ꝙtū est de se sit intellectus pfectiua et rectificatiua. tū ipe artes in duplici reperiunt genere. Quedā em̄ sunt intellectū in materias mergentes seu ipm incoꝛporātes atꝙ in seruitutē sensus ꝓtra naturā suā redigentes. q̄ merito tanq̄ adulteret et seruiles et mechanice dicunt et nomē liberatis amittunt ꝙuis tales ab hac seruitute liberātes ꝛ extra carcerē scꝫ spherā sensibiliū et sensitiuū sublūnates nō merito liberales dicimus. Oꝛ q̄ ptꝫ ꝙ solū a posteriori liberales dicunt. qꝛ antiq̄tus soli filij liberoꝝ in ipis instruebant. Circa istud notabile occurrūt duo difficilia. Primū est cū artes (q̄ mechanice dicunt) sint de se pfectiue intellectꝰ q̄re mechanice et illiberales dicūtur Respondet ꝙ hoc est ex ꝓte suoꝝ obiectoꝝ. nā intellectus ex quersione quandā ꝓtrahit inhonestatem. sicut hoi ꝓtingit quersando cū malis. qꝛ sp aliquos mores ab eis retinet Aliter pōt dici. ꝙ hoc est ex ꝓte finis ad quē ordinant. qꝛ ipe ordinant ad vtilitatē et ad indigentias coꝛpis supplendas. et iō ex tali fine intellectus illiberalis quodāmō efficit ꝛ coꝛpi immergit ꝛc. Secū dū dubiū est vtꝝ medicina inter artes mechanicas debeat numerari. De hoc est cōis modꝰ dicēdi ꝙ sic sed inter eas supmū obtinet gradū. qꝛ ordinat maxime inter mūdana desiderandū scꝫ ad coꝛpis sanitatē. ꝙuis hoc nō tm̄ vilificat ꝙtū ḳs ymaginaret. Aliter tū pōt dici ꝙ ꝓprie inter mechanicas nō dꝫ enūerari. qꝛ ipa nō videt aīam vilificare nisi forte ḳs abutat ipa. qꝛ ipa ordinatur ꝑncipaliter ad coꝛpis sanitatē qō deseruit aīe. iō finaliter ordinat ad bonū aīe. bonus em̄ medicus ꝛ medicina nō abutens (in casu quo non posset sil̄ disponere coꝛpꝰ ad hoc ꝙ esset in se sanū et ad opatōes bñ dispositas dꝫ tū ꝑeligere vt disponat ad opatōnes aīe. Et in hoc pōt fundari rō q̄ sufficit ad hoc ꝙ nō dꝫ dici mechanica. et potissime cū pſciat naturalē sciam. Oꝛ p dictis pōt inferri ꝙ ql̄bet scia vl̄ ars pōt eē liberalis respectu alicuius. qꝛ ꝑncipaliter ex fine est, talis vt dꝛ phs. Opatio em̄ ex fine dꝫ ciuilis vel liberalis. nō tm̄ ql̄bet dꝫ talis. qꝛ vt in pluribus habent finem seruilem ꝛ potissime ex parte mouentis in talem finem posituꝫ. scꝫ quod est obiectum vt dictum est ꝓus.

Tercio sciendū ꝙ artes liberales ꝓprie nō hñt semina seu intellectū fecundare. sed potius hñt ipm elaborare. vt declarat spēaliter de triuialib⁹. de q̄b⁹ est ad pſens ꝓpositū Vñ de intellectu in se bñ disposito ꝑ naturā dꝛ phs ꝙ ꝑsupponit cuilibet arti et scie. qꝛ vt idē dꝛ oportet pmū nasci hoiez hoc est dispositū ipo ꝯ dispositio seu natio ꝓmo accedit ipa grāmatica sibi vendicās ꝓmos ritꝰ vñ ipa grossam et rudem corticē intellectꝰ remouet impediente tū quadā ipius obtusitate ipa nō pt mentē interioꝛa bñ trahere sꝫ foris circūstat. hoc ꝯ indumēto sic expleto accedit dialetica seu logica. que acutis armatꝫ gladijs et instrumentis ad secretioꝛa mētis arringit distoꝛta ꝛ aspera sua voce rectificādo. et ex his (q̄ sibi ꝓe parauit grāmatica) suū explens laboꝛē. scꝫ docendo argumentatōes cōponere atꝙ dissoluere ex vocib⁹ ꝑ grāmaticā delatis et ꝓparatis. ꝓpter qō nō imerito dꝛ logica ꝙ gruitarē grāmaticalē ꝑsupponere. nihil em̄ ponit in ope suo nisi ꝓus elaboratū sit ꝛ dispositū ꝓt grāmaticam. ꝛ ꝓpter effectū seminis ꝛ cōitatem logice qꝛ vbiq̄ subintrat. ꝓpter qō dꝛ quarto metaphysice ꝙ logicꝰ induit formam phi. dꝛ etiā logica nō scia sed modꝰ sciendi atꝙ falsitatem inferendi et a falsitate discernendi Et ꝓpter hoc etiā dꝛ via ad oīm methadoꝝ ꝓncipia Oꝛ q̄ ptꝫ sinchategreumata ꝑ acḳsitōem scie esse multū vtilia qꝛ sunt quodāmō q̄b⁹ ꝓncipaliter vtit logica. eo ꝙ modus sciendi nō est scia. Uerꝝ qꝛ ex logica intellectꝰ manet inultus. eo ꝙ logica solū tangit intellectū vel ipm elaborat. Idcirco accedit moralis rethoꝛica. q̄ tā vestē ornat vt rē q̄libet quātūcunq̄ monstruosaꝫ gratā quodāmō reddat et acceptam. Nihil em̄ tam rude vel grossum intelligibile reꝑitur q̄ colore rethoꝛico tanq̄ gratiosuꝫ nō acceptet ꝓpter qō nō imerito tales sermones coꝛā iudice ꝓhibent. Hinc est ꝙ in loquutōe rethoꝛica nimis capit̄ animꝰ ita vt vix sufficiat veꝝ a falso discernere. Sꝫ circa hoc est difficultas. vtꝝ in speculatiuis hoies debeāt vti rethoꝛica. De hoc forte erūt duo modi dicēdi tenētes extrema. Vnꝰ ꝙ nō. sicut em̄ ipe diuint iudicē ne iuste q̄q̄ eliciat. eo ꝙ animū ipi⁹ ḳdāmō rapiūt ꝛ diuertūt iudicē a tramite iusticie. sic rapiūt intellectū ꝛ ḳdāmō ipediūt ne veꝝ a falso possit discerne re. sicut actꝰ coꝛpis a iudicio pulchritudinis hoīs ꝓt ornatū coꝛpis. sic ꝯ diceret ꝙ oꝛō nimis rethoꝛica ē q̄si formidatio sic loquēdo. ita vt ei⁹ intuitu intellectꝰ frustret. Alīꝰ modꝰ dicēdi eēt ūsti extremo oppositū tenēs scꝫ ꝙ rethoꝛica in oi mō scientifico ē nō solū decēs sed etiā necc̄aria saltē ad bonū eius ꝛ ad pfectā traditōnem Vñ sicut ornatꝰ coꝛpis reddit coꝛpꝰ accepti⁹. sic in oꝛōnibus ꝓportionabiliꝝ ē. ꝛ iō veritas ꝑ ornatū ꝓboꝝ potius clarescit q̄ obnubilet. nec talis ornat⁹ ē velut q̄dā formidatio. sꝫ potiꝰ reddit oꝛōem magꝭ claꝝ ꝛ iudicabilē. imo sine tali ꝓboꝝ ornatu oꝛō ē rusticana potiꝰ q̄ scientifica. Nec tales ꝓmones ꝓhibent coꝛā iudice quia veritatē occultēt sꝫ qꝛ affectū ei⁹ flectūt ꝛ mitigāt Ueritas ꝯ nō pt sufficiēter tradi sine ꝓboꝝ ornatu. Si ꝓ dicat ꝙ hō nudꝰ comodosiꝰ ꝛ manifestiꝰ se ostēdit q̄s indutus q̄re ꝛc. Dico vt iā tactū ē ꝙ ornatus rethoꝛice nō occultat seu absc̄ōdit oꝛōis veritatē. imo magꝭ manifestat. Inter has em̄ opiniones seu modos dicēdi secundꝰ sic pōt moderari qꝛ rethoꝛica in mō tradēdi sciam est de se vtilis. sꝫ si aliq̄b⁹ nocet ad ꝛcipiendū veritatem hoc nō est ex ꝓte ipius. sꝫ ex recipientiū rudimento aut inabilitate seu inexperientia in illa arte. Et est sile sicut

ydiote decipiunt ad iudicandū de pulchritudine corporis ꝓpter ipi⁹ ornatū. t isti mō dicēdi assentio. nec reputat aliquid esse bonum alicui t etiam esse nociuum. sicut est de vino respectu febricitantis.

Sciendū quarto. sicut varij materiales campi sunt ad diuersa dispositi t abiles variisq; modis excolēdi. sic ꝓportionabiliter est de diuersis intellectib⁹. q; alicui sunt abiliores ad vnā sciam. vlij ꝑo ad aliā. Et sicut camp⁹ de se fertilior est q; leuiori ꝓtentat cultura. sic intellect⁹ abilior q; aptior est ad hoc vt artiū t scientiaꝝ seminalibus fecundetur. huius em̄ fertilitas laboris frequēter supplet pecuniam ꝛc̄.

Quinto sciendum q; sicut corpis sensus magi⁹ necessarij nō sunt sp laudādi ꝓpt sui vtilitatē. sic ꝓportionabiliter scie vel artes magi⁹ necessarie nō debēt ex hoc magis dici pfecte. q; frequēter min⁹ honoris ꝑticipant. vt patet in ꝓmo metaphysice. Ex quo patet q; artes mechanicas magis esse necessarias liberalib⁹ nō arguit ipsas esse pfectiores sed oppositum

Conclusio prima.

Princeps politic⁹ dz curare de instructōe iuuenū (q; futuri sunt serui) vt artib⁹ mechanicis instruant. Patz q; iste artes sūt necessarie ꝑ ciuiū regimē. q; supplēt multas indigētias nature. vt dictū est Et iste artes sunt exercende a seruis. Patet q; liberi nō debēt se in talib⁹ cōmiscri. g̃ ꝯclusio ꝓa. Et ꝓpter istā necessitatē ordinatum ē q; alicui viles artifices sepe magi⁹ alicui⁹ singularibus ꝓuilegijs dotant. q; ꝑ hoc alliciunt ad illa officia. alis forte nulli vellent hmōi officia exercere.

Scda ꝯclusio. iuuenes ad honores politicos assumendi ꝓus sunt in artib⁹ triuialib⁹ erudiendi. De aūt triuiales artes sunt ille q; dicte sunt. scz grāmatica logica t rethorica. q; sunt q̃si tres vie ad alias artes 2 scias sicut pz ex ꝓus dictis. Probat ꝯclusio. q; due ꝓme scz grāmatica et logica intellectū elaborāt vt possit aliaruz sciaꝝ semina recipe t ipis fecūdari. Silr ꝑ ipam rethoricā nō solū elaborat intellect⁹ sz etiā affect⁹ vt dictū ē. Vñ q̃libet istaꝝ artiū valet ad dispōem bonā vtriusq; policie supioris aīe. q; sicut affect⁹ q̃nq; impedit aīm ne recte possit iudicare. sic viceuersa dū intellect⁹ male disponit affect⁹ ē min⁹ potens ad bñ operandū. nec ē possibile aliq̃d pficere vnā illaꝝ q̃ valeat de se ad hoc q; alit de se bñ habeat. q; de necessitate inter se hñ. mutuā ꝓuersatōem t indigētiā. q; sicut intellect⁹ sibi t alijs intelligit. sic volūtas vult sibi t alijs. q; g̃ iste artes pfectiorē reddūt hoiem t abiliorē. idcirco (q; sunt assumendi ad honores) ꝓus sunt in talib⁹ erudiēdi. Ex q̃ sequit has scias pfectiores t seminales ordinari. Scdo sequit error ex altantiū logicā vel aliquā aliā sciaꝝ istaꝝ supra reales scias. vt solū ad eas vt ad finē ordinent t q̃si intellectū hñt elaborare. Ex q̃ pz q; logici toto tpe suo vite ad modū picaꝝ garrientes ea abutunt. cū in ea nō sit finis neq; ꝙes intellect⁹. imo nec q̃si fructus cū nō habeat semina vt dictū ē. Jpi etem̄ vel ignorāt eoꝝ naturā vel hñt intellectū adeo sterilē q; inabiles sunt ad sciarū pfectaꝝ acq̃sitōem. nec ꝑ hoc vitupero ipas. q; licz non sint tante pfectōis sicut enūciant saltē respectu illaꝝ. tñ ille sunt necessarie vt cōplete alie scie acq̃rant. alio q̃n vt dt pbs in metaphysica sua fatuū ē silr q̃rere sciam t modū sciendi. q; debem⁹ ꝓus q̃rere modū sciendi scz logicam q̃ ē ad oīm methadoꝝ ꝛc̄. in ea tñ nō dz intellectus q̃escere. ꝓpter q̃ dt Boetius q; vile ē vsq; ad aliquod tps in ipis imorari. Patet g̃ respōsio ad ꝓmū articulū. scz q; iuuenes (q; ad honores politicos assumēdi sunt) ꝓus in artib⁹ triuialib⁹ ꝑdictis sunt erudiendi. Ex hoc em̄ liberales dicunt. q; tales a seruitute sensus liberant aut q; solis liberis studere ꝑmittebant. Et hec de ꝓmo articulo. Quantū ad scōm articulū.

Sciendum prima.

Q; sicut materia ꝓma per dispositōes qualificatiuas non potest sufficienter disponi ad susciendum immediate formam embrionis per quam disponitur et eleuatur ad vltimam formam et perfectam. scz viuentis sentiui. sic ꝓportionabiliter intellectus noster non potest per scientias vel artes sermocinales. scz per triuiales disponi ad perfectam scientiam capiendam et ad ipsam felicitatem. sed disponitur ad quandam scientiam ꝓportionatam embrioni vel eius forme. scz ad materiales scientias. q̃diu enim manet aliquis in triuialibus artibus tam diu talis est puerilis et imbecillis. sed quādo talis elaborat ad pfectiorem artem suscipiendā. tunc ꝓpter nimiam assuefactōnem assumit mores tales. q̃les per scientias sibi ꝓparauerat

Sciendum secundo. q; ꝑ artes triuiales intellectus disponitur ad suscipiendū semina mathematice. q; supposito mō arguendi t quid nois terminoꝝ t cōposito mō loquendi (q; tria dant nobis ille artes) scie mathematice sunt erditissime. ꝓpter ordinatū modū applicādi eaꝝ ꝓncipia ad suas ꝯclusiones. q; statim ē demōstrata vel aliq; ipa sumt ad demōstrandū. oia em̄ in ea reducuntur in sua ꝓncipia. rōne cui⁹ dicunt a pbo esse in ꝓmo gradu certitudinis. Jsta aūt semina in intellectu recepta nobis duplicē fructū afferunt. ꝓmus est q; intellectū a sensu et supra sensibilia eleuant. et a carcere sensus exuunt. q; tractat de insensibilib⁹ a motu t a materia abstractis. t ideo ex ꝙuersatōe intellectus cū talib⁹ obiectis eleuat in se. t eius acumine fortificat. Et iste est ꝓcipuus coꝝ fructus t ꝓncipalis. Et iā scōus fructus est q̃m intellectū ad pfectā alliciūt sapiam. nā intellectus sit ꝑ eas ꝺdāmō spiritualis t ꝓportionat⁹ rebus indiuisibilib⁹ t abstractis omnimode. Et g̃ potissime disponit ad metaphysicā. t hoc est vez tā de mathematicis ꝓtijcis q̃m̄ ꝓtijcis Circa hoc tñ aduertē dū est. q; est piculū nimis imorari talib⁹ artib⁹ t sciētijs q; vt dt pbs in ethicis nō est bonū neq; finis in eis. q; nō ꝯsiderant sua obiecta sub ratōne boni vel finis. Et etiā q; amore suo detinent intellectū t quasi rapiūt. scz ꝑ eaꝝ certitudinē t euidentiā. Jdcirco quodāmō ipm a debita subiectōe retrahunt. quā debet habere ad affectum. qd est piculosissimū t ꝓncipium oīm malorum. Et ideo videmus homines nimis deditos illis scientijs vix posse aliud cogitare. Debet ergo hō hoc prouidere vt tm̄ circa ipas insistat q̃tum requirit et exigit intellect⁹ ad hoc q; eleuetur ad altiores scias. t a sensu exuatur vt dictum est. Aduertendū est. q; cum merito a natura datum est et ingeniatū vt hec scia (que ꝓma ē inter tractantes insensibilia saltē quo ad nos t ad eleuandū intellectum nostrū) habeat modū ꝓcedendi certissimum vt scz intellectus linquēs sensibilia nimiā caperet vt haberet difficultatē a sensib⁹. t ex hoc ad insensibilia refuge

ret seu recurreret. hoc em̄ valet vt trahat ad amorē sciarū tractātiū de insensibilib⁹. De igit artes liberales q̄uis nō immediate inducāt. ipe tñ ad eius inq̄sitionē nō impediūt et ab obscuritate sensus tāq̄ lucerne itellectū illuminātes extrahūt. ꝓpter qđ ab aliq̄bꝫ septē planetis totū mundū illuminantib⁹ ꝯparat. scz grāmatica lune. dyalectica soli. rethorica mercurio q̄ est deus eloquētie. arithmetrica veneri. geometria iouī. musica marti. astronomia saturno. Sequit ex p̄dictis q̄ he artes sunt vtiles nō solū disciplinis. sed etiā ꝓtutib⁹ q̄m expiato intellectu z bñ disposito ipe facilius oñdit volūtati q̄ sunt facieda z omittēda. qđ est vtile ad bñ opari vt notū est Sed hīnt adiungit ptinēs ad pñs difficultas de poetria. s. an iuuenes sint in ea instruēdi Ad qđ pbabiliter dici p̄t q̄ non. qz p oēs antiq̄s phos z specialit̄ p Boetiū q̄ tales scias vocat meretricales. qz alliciūt intellectū frequēter ad modū meretricis ad malū. s. p blandimēta z effemināt ipm. Et iō plus nocere solēt affectui q̄ ꝓsint intellectui. imo vtriq̄ nocent ꝓpter mēdacia que ibidē ꝓbis dulcissimis inuoluunt. Iō rone incultoꝝ verboꝝ vel ipsoꝝ dulcedine intellectū capiunt aut potius blādimēto quodā merito rapiūt a debita intelligentia diuertēdo. Et hoc specialit̄ verū est de intellectu iuuenis In forte est q̄ multi poetaꝝ antiq̄tus fuerunt a ciuitate expulsi tanq̄ nociui reipublice z morib⁹ dānosi Poetria tñ iam puectis z in scia frenatis expedit. nō q̄dem ꝓpter eius naturā vel sensum litteralē. q̄ vt in pluribꝫ est falsus. z etiam de illicita materia tractās vt p̄z inspiciēti. sed vtilis est ꝓpter ornatū verboꝝ z formā. z etiā ꝓpter rep descriptiones que ibi pulcherrime reperiunt. z rep ꝓpter terminoꝝ appropriationē. q̄m ipis appropriatissime vtunt

Sciendum tercio. q̄ intellectus fecūdatus sciētijs mathematicalib⁹ nō statim sufficit vel p̄t ad inuisibiliū causarum cognitionē ascēdere. Cuius rō est. qz ipa mathematicalia foris stant. z in ostio scz in cortice vel in superficie rerū ipsaꝝ secreta mīme enodādo. ꝓpter qđ nec intellectum eis adequāt vt ipa valeat intueri sicut p̄z. q̄ etiā nō sub rōne boni vel finis ꝯsiderat ea de quib⁹ se intromittit ipa videlicet mathematica qđ tñ potissime requireret ad hoc q̄ possemus ad metaphysicalia ascēdere. qz in ipis ꝯsiderant oia sub rōne boni vel finis. His igit succedit naturalis scientia q̄ inter secreta inuat z inq̄rit in effectib⁹ in q̄bus ille causa reducent. qz in eis inuenit intellect⁹ causaꝝ vestigia. in q̄bus reperit vel specular eaꝝ bonitatē ac necessitatez ꝓpter effectuū ꝓtinentiā dependentiā atq̄ indigentiā z alias dependētias siue relatōes. q̄buꝫ q̄ huiꝰ semis natural exercitatio seu deductio ipi⁹ ad vez z pfectū sit grauis z onerosa. s. ꝓpter secreta q̄ ibidē ꝓquirunt aut ꝓquiri ꝓcipiuntur Est tñ nobis q̄plurimū vtilis z fructuosa cū sit immediata z maxime valens ad hoc q̄ fructuz sciaꝝ supioꝝ (in q̄ꝝ actib⁹ felicitas ꝯsistit) adipisci valeamus. scz ad metaphysicas z morales scias. de q̄bus deo dante tractabit in lectione sequenti Istis p̄missis ponitur

Conclusio prima

Iuuenes assumendi ad honores politicos. scilz ad officia reipublice ꝑus sunt moderate in artib⁹ z scientijs mathematicalib⁹ instruēdi. qz hoc multū est vtile. Pz. tum qz valent ad attingendū felicitatē intellectus que consistit in actu metaphysicali. Tum qz valent oñi felicitati voluntatis vel affectus. eo q̄ distrahāt mentē a mūdanis z sensibilibus vt ꝑus dcm est. Dicit̄ notanter (moderate) quia ibi posset esse excessus p̄m q̄ ꝓius tactū fuit. Et ꝯclusione sequit q̄ ꝓceps dz de instructōe iuuenū moderate solliciti. z idcirco p̄t in casu aliq̄ precipere. q̄ aliqui instruant in eis z studeant. Potest etiaz in oñi casu ꝓhibere excessum hmōi studij. Dico hoc intelligendū de istis scientijs sicut de aliq̄bus alijs. vt al's dictum est.

Conclusio scda. iuuenes sunt instruendi in sciētijs naturalib⁹ antecz̄ ad principatū admittant. qz h̄ est multuz vtile. Pz ꝯclusio. qz scia naturalis est vtilis ad metaphysicā. q̄m sine illa nō p̄t homo naturalit̄ z pfecte viuere p̄m q̄ tactū est. q̄m tangit eas immediate in mō acq̄rendi sciētias. qz in reb⁹ naturalib⁹ z eaꝝ ordine atq̄ eaꝝ regimie relucent morales virtutes z oīa policiaꝝ regimina. z specialiter in ipo hoie. qui ꝓpter hoc minor mūdus. imo q̄dāmodo dz oīnia. vt satis pz in multis locis taz scie moralis q̄z naturalis. z spēaliter in p̄mo huius. Et q̄ patz magna diligentia z etiā sollicitudo p̄mi p̄cipis nature circa gen⁹ hūmanū. q̄ scilz sibi intra se dedit z indidit exēplar boni regiminis, nobis em̄ scribere voluit legē nature. z cuz hoc regimen naturale vt ipm imitaremur. z ne deuiaremus a recto tramite. ꝓpter qđ hō ē minus excusabilis si male se regat. qz scz plura hz adiutoria. Ex istis pz rūsio ad scdm articulū. scz q̄ vtilis est in iuuenib⁹ instructio in sciētijs mathematicalib⁹ et naturalib⁹. qz hoc valet vt disponant ad felicitatē tam intellectus q̄z affectus. Non est tñ intelligendum q̄ in principio iuuētutis scilicz in etate qua non sunt capaces eaꝝ sunt instruēdi. Et hec de secūdo articulo.

Quantum ad tertiū articulum in quo videndū est de metaphysicis z moralibus

Sciendum prima

Q̄ sicut hois felicitas nō consistit in debita disp̄one sensuū. licet ad hoc valeat z ꝓferat. sic sciaꝝ pfectio ꝯsistit in h̄ qđ est ꝓiūgere hoiem p̄m id qđ est in ipo optimuz suo fini. Et idcirco scie vel artes q̄ sunt ad alia dispositiue vel q̄bꝫ nō corrūdēt ꝓpria semia aut soluz sensibilia ad alias tanq̄z optimas ordināt. Vñ oēs scie ꝓter illas q̄ st̄ ꝓiūctiue mētis cū suo fine st̄ velut disp̄nes q̄lificatiue aut forma emꝫionis aut aia vegetatiua aut sensitiua respectu vltimate. s. aie intellectiue. Ex q̄ p̄z q̄ nō valeāt ad felicitatē. eā tñ p̄nt causare vel inducere Sciendū scdo. q̄ due st̄ potētie q̄bus' hō p̄t vniri suo fini z cū eo ꝙuersari. s. intellectus z volūtas. z iō p̄mo dicet de scia seu felicitate intellectū speculatiuū ꝙcernēte. scdo de scia seu felicitate intellectū p̄tiū cōcernēte z affectū cui subfuit. Pro p̄mo supponit. q̄ scia speculatiua est cui⁹ finis est veritas. z illa est in ꝓximo nō extēdit. sed sistit intra limites intellect⁹ speculatiui. z immediate termiat ad obiectū sine intentōe ad actū alteri⁹ potētie saltē per quā dirigat. Scdo supponit. q̄ felicitas z pfectio intellect⁹ speculatiui ꝯsistit in h̄ qđ est vniri obiecto pfectissimo p cognitionē. qz em̄ intellectui deest sua felicitas. eo q̄ in cognitōe sui nō ꝯsistit sua pfectio. nec ibi sistit nec ibi felicitat. Idcirco q̄rit extra se q̄ desc̄at. vñ si se ad hymaginationē pfecte cognosceret tāto magis z ardētius desideraz suū p̄cipiū cognoscere. Et hec p̄t esse rō quare q̄ plus scit plus scire desiderat Ex quo inferri p̄t. q̄ nō p̄t felicitari obiectiue nisi in p̄mo intelligibili Pater. qz in ipm tendit tanq̄z graue in centrū. Secūdo sequitur. q̄ quanto obiectum est nobilius tanto ceteris paribꝫ eius noticia est pfectior. Patet qz cōuersatio cū obiecto pfectiori semp ceteris paribus est pfectior. Et dz notanter ceteris paribꝫ quia nulla vide

tur repugnãtia q aliqua cognitõe de deo replatur aliqua de obiecto nõ tãto pfectiõe Sicut in exẽplo grosso diceret q nõ q̃libet q̃uersatio cũ rege est q̃libet q̃uersatõe cũ duce dignior. nobilior em̃ videt miles ducis q̃ cocus vel magister regis. Sic ꝓportionabiliter est in ꝓposito. qm̃ nõ totalis pfectio ꝙsurgit ex obiecto sed etiã ex mõ cognoscẽdi. Tertio sequtur. q nullius rei create cognitio est tãz pfecta rõne sue pfectiõis. sicut ex relatõe ad supmũ cognoscibile Ex q̃ ꝑz. q si ad ymaginationẽ cã pfectissima reluceret magꝭ in re minus pfecta q̃ pfectior. noticia illi⁹ rei minus esset pfectior ⁊ magis pficeret intellectũ. Ex q̃ ꝑtz vltra q scia q̃ nos vnit ꝓmo enti est pfectissima in genere. Ꝑtz qz ipsa fecundat quodãmõ intellectũ semi⁊ pfectissimo. ⁊ facit ipm pullulare q̃dammõ primũ ens ⁊ supmũ. Ipsa em̃ nobis cõicat primũ ens q̃ntũ est possibile. ⁊ ꝑt nobis dari scilz in esse intellecto. Sequtur ꝙnr q q̃lis est ꝓportio obiectoꝝ inter se talis est speculatio de habitib⁹ istoꝝ ceteris paribꝫ Ex q̃ sequit q metaphysica q̃ de deo est nobilissima. et sic ꝙnr de alijs ꝑz ordiné suaꝝ ptiũ. vtz ex dict. Istꝫ suppositꝫ ponit.

Conclusio prima

Metaphysica(q̃ sapiẽtia dici solet) est inter oẽs scias specularuas pfectissima. Ꝑtz qz ipa est circa obiectũ nobilissimũ. cui sciz vnit intellectũ specularuũ. Tuz qz ambit oia vt videt in phemio ei⁹. eo sciz qz cadit in oib⁹. in q̃b⁹ inueniꝫ tur rõ entis q̃ est rõ subiectia vt ꝑz q̃rto metaphysice Tũ qz q̃dammõ influit in oẽs alias largiẽdo veritatẽ. sicut primũ ens in oib⁹ largit bonitatẽ. Tũ qz ipa est efficacissima et istud est spẽaliter vez de metaphysica q̃ est de supmo ente. Ex q̃ sequit q in actu metaphisicali vel specularõne circa primũ ens ꝙsistit intellectus speculatiui felicitas. ꝑtz satis ex dictis. Cõtra ꝙclusionẽ arguit. nã metaphysica solũ est trãscendẽtiũ. talis aũt noticia est impfectissima ⁊ valde cõfusa. q̃ ꝛc. Ad hoc ꝑt dici dupliciter. ꝓmo negãdo q metaphysica solũ sit de trãscendẽtib⁹. qz ipa in spẽali inquirit de ꝓprietatib⁹ ⁊ q̃dditatib⁹ rez. ⁊ potissime ꝓmittentis. de q̃ multa demõstrat Et istud magis declarandũ est alibi. Aliter ꝑt dici q metaphysica solũ tractat de reb⁹ ꝑm rões trãscendẽtes. ⁊ tũ illa noticia ex mõ q̃ traditur in metaphysica nobilior est q̃ noticia spẽalis alioꝝ. vez est tũ q nõ solũ facit nos cognoscere res trãscẽdentes ꝑm rões trãscendẽtiũ. sz etiaz facit cognoscere ꝑm alias rões. Aliq̃ tũ ꝓcederẽt istã metaphysicã(quã habem⁹) esse pfectissimã. sed hoc videt ridiculũ magis q̃ dicere ipam nõ solũ esse de reb⁹ ꝑm rões trãscendẽtes. sed etiã ꝑm alias Sic q̃ ꝑz. ꝓ isto statu. q felicitas est pfectio intellectus speculatiui vt est in actu metaphysicali circa primũ ens. sciz in speculatione ipius Et hec de primo puncto huius articuli.

Quantum ad secundum

puncti supponit ꝓmo q scia ꝺr practica ab extensione. qz sciz extendit ad actuz alteri⁹ potẽtie sciz volũtatis. a q̃ elicit sciz praxis. ⁊ ꝓ actũ alterius potẽtie ad talẽ noticiã dirigit. et regulat ad hoc q sit recta. nostra cõ electio recta nõ est nisi qz recte rõni ꝙformat. ⁊ ista nõ sunt ꝓ pñti declarãda.

Scõo supponit. q sicut est in genere specularõis aliq̃d supmũ. sciz qð ꝓiũgit potentiã obiecto pfectissimo. sic i practicis noticia q̃ dirigit intellectũ practicũ seu actũ volũtatiz q̃ regulat respectũ obiecti pfectissimi est pfectissima. qz facit potentiã cõuersari cũ obiecto pfectissimo Tercio supponit. q ꝓ verã praxim seu vere elicitã ꝙiungit suo obiecto affectus. ⁊ q̃sit ꝓ amorẽ in ipm trãsformatur magis ⁊ intimius q̃ intellect⁹ ꝓ cognitõem. qz cognitio sine dilectione modicũ aut nullo mõ laudaret Ex q̃ ꝑt elici. q ꝓncipalius ꝙsistit felicitas in actu volũtatis q̃ intellect⁹. Et iõ dicũt aliq̃ ⁊ valde apparẽter. q eligibil⁹ essz diligere deũ beatificẽ q̃ videre vel ꝓducere deũ sine dilectõe ipius ad ymaginationẽ. ista essent sꝑabilia. Sequit vlteri⁹ q q̃nto rõ ꝑticaest nobiliozis praxis vt obiecti tãto ceterꝫ paribꝫ est pfectior. Vtũ scia de deo est pfectissima Istis suppositꝫ ponit

Conclusio prima

In actu seu praxi (in quẽ extendit scia ꝑtica q̃ est de supmo ente) ꝙsistit felicitatis affectus. Ꝑtz qz ꝓ talẽ trãsformat in ꝓmũ ens ⁊ maxie sibi vnit. in q̃ tũ vnione ꝙsistit felicitas hũane volũtatis. Ex q̃ sequit q in tali ꝑtica scia ꝙsistit felicitas intellectus ꝑtici. Ex q̃ ꝑz q ꝓnceps ꝺz curare vt iuuenes in istis scietijs eruditi. qz hoc ꝑt redũdare in bonũ cõitatis. imo ab eis depẽdet totũ edificiũ ⁊ fundamentũ reipublice. Ex q̃ vlterius sequtur q spẽaliter ꝺz curare q instruanꝫ in moralib⁹ disciplinis q̃ finis est nõ solus vt sciam⁹ sꝫ vt boni efficiamur. vz scõo ethicoꝝ. Et si q̃reret aliq̃s. q̃d de legib⁹ et de ceteris sit dñm. Rñdet q sunt de moralib⁹. q̃a sunt velut ꝺc'oes moralis scie. Ex q̃ ꝑz. q sine morali scia nõ stz scie sed potiꝰ q̃dã rudimẽta. cũ ab eis. s. moralib⁹ depẽdeãt hmõi scie. sicut ꝺc'oes a suis ꝓncipijs. Ex q̃ ꝑz q ignorãtia ⁊ asimmitas est dicẽtiũ eas nõ depẽdere ab istis moralib⁹. Ꝑtz q̃ q ꝓ in ciuitate bñ ꝙposita multũ curandũ est de introductiõe iuuenũ in scientijs mathematicalib⁹ ⁊ moralib⁹. ꝑtz satis ex dictis Sz restat difficultas de ꝙpatiõe istaꝝ inter se. sciz q̃ est pfectior ceteris. Rñdeo. ꝓbabiliter. q moralis est pfectior ceteris paribus. Tũ qz ordinat ad finem nobiliorẽ. sciz vt boni efficiamur. Tũ qz solũ nõ beatificat intellectũ. sz ꝓdest ad beatificandũ voluntatẽ ⁊ affectũ. Et idcirco valet ad pfectiorẽ ꝙuersatiõem cũ summo bono. Vtũ moralis circa deũ(vt puta q̃ deũest deũ esse sup oia diligẽdũ) est pfectior illa q̃ speculatiue aliq̃d de ipo enũciat. qz pficit ipm intellectũ et cũ ꝫ affectũ dirigit. Sed ꝺ arguit. metaphysica est pfectissima vt ꝓbat pbs in metaphysica. qz ipa ẽ grã sui. q̃ ꝛc. Rñdeo q pbs voluit eã plus ꝙpare ad speculatiuas. vñ si scia ꝑtica(q̃ est de deo) ordinat ad aliq̃d melius. non tñ ꝓpter ꝫ ꝺz dici mins pfecta q̃ si tota esset grã sui. sed pfectior. Iõ dicũt aliq̃ q tota theologia(que est de deo) ꝺz dici practica. sz nõ appareat. qz ipa dirigit in dilectione dei. nec vez est speculatiuã ceteris paribꝫ ẽ nobiliorẽ ꝑtica. sed potius oppositũ. Sequit vltra error exaltantiũ logicã et alias scias supr moralẽ sciam. imo cõis logica nõ sufficit ad moralẽ. sed requirit alia spẽalis q̃ nõ solũ tãgit intellectũ sz affectũ. eo q moral nõ solũ termiat ad scire. sz facere hoies bonos. Sequit vlteri⁹ metaphysicã(q̃ est de ꝓmo ente) multũ valere ad moralẽ sciaz. ⁊ etiã ad eliciendũ rectã praxim circa ipaz. Ꝑz q cognoscere ꝓmũ ens pfecte in q̃ nõ est aliqua malicia vel mali apparẽtia est ꝓprie ipm diligere. Ex ambab⁹ istis ꝑtz rñsio affirmatiua ad q̃situ. s. q iuuenes ad honores politicos assumẽdi ꝓus sunt in artib⁹ et scientijs eruditi. ꝑtz ex dictis. Sili⁹ ꝑtz ordo ⁊ hitudo sciaꝝ inter se. qz moralis scia ⁊ spẽaliter politica q̃ respicit bonũ cõe ẽ inter alias scias pfectissima ⁊ beatissima. ⁊ hoc loquendo de scietijs humanitus adinuẽtis. Ꝑtz sili⁹ quo ordine scie sunt acq̃rende. q̃a prius debẽt acq̃ri dispositiue vt dictum est. Et hec de tercio articulo principalis questionis.

Ad rõnes ante opposi-

tum. Ad primã ꝯcedo ꝙ artes mechanice nõ sunt iuueni-
bus liberis addiscẽde. sed a seruis vt notũ est Ad scdaz
negeť ꝙ artes liberales sint oĩno imꝑtinẽtes regimini po-
litico. q̃a saltẽ disponũt ad bonũ. Ad terciã de poetria
satis dcm̃ est Ad quartã dico. ꝙ vtile est ip̃os erudiri in
mathematicalib⁹. qꝛ lz ille scie abstrahãt a bono ⁊ fine vt
dcm̃ est. tñ disponũt mentẽ ad bonuz ⁊ ad alias scias. nec
tñ est bonũ nimis in eis immorari. sed aliquantulũ vt dic-
tũ est Ad q̃ntã dr. ꝙ iuuenes etate si sint in moribꝫ ma-
turi nõ sꝫ inutiles huiꝰ scie auditores Ad autoritatẽ ph̃i
dicendũ est. ꝙ ph̃us loq̃batur de iuuenib⁹ in moribꝫ. Et li-
cet nõ possint plene attingere ad fructuz huius scie. tamen
eis ꝓdest Ad sextã dr ꝙ mathematica abstrahit a mun-
danis. hoc satis dcm̃ est de vtilitate ip̃ius Autoritas post
oppositum allegata est pro dictis.

De musica aũt dubitabit vtiq̃ aliq̃s nũc q̃-
dem em̃ vt delectatõis grã plurimi ꝑticipãt ip-
sa. Alij vero a ꝑncipio instituerũt in disciplina
ꝓpter naturã q̃rere. qd̃ q̃dẽ sepe dcm̃ est nõ solũ
nõ vacare rcẽ sz ⁊ vacare posse bñ. h̃ em̃ prĩci-
piũ oĩz vt ⁊ iteꝝ dicamꝰ de ip̃a Si em̃ ãbo q̃dẽ
oz. magis aũt eligibile vacare q̃ꝫ nõ vacatio ⁊
finaliter q̃rendũ ꝙ faciẽtes oꝑtet vacare. Non
itaq̃ ludẽtes finẽ em̃ necessariũ est vite nobis
ludũ. si aũt hoc impossibile ⁊ magis in nõ va-
cationib⁹ vtendũ ludis. laborãs em̃ indiget re-
quie. ludus autez grã requiei est. Non vacare
aũt accidit cũ labore ⁊ fatigatõe. ꝓpť hoc oꝑtz
ludos introducere obseruantẽ tp̃s ad vsum tã
q̃ꝫ ad ducentez farmacie grã. remissio em̃ talis
motus aĩe ⁊ ꝓpter delectatõem req̃es Vaca-
re aũt videť h̃re delectatõez ⁊ felicitatẽ ⁊ viuere
bñ. hoc aũt nõ existit nõ vacantib⁹. sed vacã-
tib⁹. nõ vacãs q̃dem em̃ nõ vacat grã alicuius
finis tanq̃ꝫ nõ exñtis. felicitas aũt finis est. quã
non cũ tristicia sed cũ delectatione putant om-
nes esse. Hanc vero delectatõem non ad hunc
eandẽ ponunt. sed ꝑm seipsos vnusquisq̃ et ꝑm
habitũ suum. optimus aũt ꝑm optimũ. ⁊ euz q̃
ab optimis. Quare manifestũ ꝙ oportet et ad
eam quem deductione vacatõem addiscere q̃-
dam et erudiri. Et has eruditões ⁊ has disci-
plinas cẽ suijpsoꝝ gratia. Eas aũt q̃ ad nõ va-
cationẽ vt necessarias ⁊ alioꝝ grã. Propter qd̃
et musicã ꝑores eruditõez ordinauerũt nõ vt ne-
cessariuz. nihil em̃ hz tale sicut neq̃ vtile. vt lr̃e
ad pecuniatõem ⁊ ad economiã ⁊ ad doctrinaz
et ad multas actões politicas. Videť aũt ⁊ ꝓ-
tractiua vtilis esse ad iudicandũ artificũ opera
melius. Rursum luctatiua ad sanitatẽ ⁊ robur
neutrũ em̃ hoꝝ videmꝰ fieri ex musica. Relin-
quiť igiť ad deductõem q̃ in vacatõe. ad qd̃ q̃-
dem ⁊ videnť ꝓducentes ip̃am. Quã em̃ putãt
deductõem esse liberoꝝ in hac ordinãt. Propť
qd̃ q̃dem homerꝰ ita poetizat. Sed est quidez
velut ad epulas vocari cõgaudere. et ita dicẽs
alteros quosdã q̃ vocãt caritatiuã naturã tan-
q̃ꝫ delectantẽ om̃es ⁊ in alijs aũt ait vlixes hãc
optimã esse deductionẽ. qñ gaudentib⁹ homi-
nib⁹ epulãtes si audiãt cantare cãtilenas residẽ-
tes continuo. ꝙ quidem ergo est disciplina que-
dam quoniam non sicut vtilem erudiendum
filios neq̃ vt necessariã. sed vt liberalẽ ⁊ hone-
stam manifestũ est Vtrũ autẽ vnũ numero vel
plures ⁊ que he ⁊ q̃liter posterius dd̃m de ip̃is
nunc tm̃ nobis esse premiũ factũ est qd̃ ab anti-
quis habemus quoddã testimoniũ ex ꝑmissis
erudimentis. musica em̃ hoc facit euidens. Ad
huc ⁊ ꝙ oportet vtiliũ quedam erudiri pueros
nõ solũ ꝓpter id quod vtile. puta litteraꝝ erudi-
tionẽ. sed ꝓpterea ꝙ ꝑ ipsas cõtingit fieri. mul-
tas eruditões alias. Siliter aũt ⁊ ꝓtractiuam
nõ vt in ipsis venalib⁹ nõ peccãt. sed sint insedu-
ctibiles ad eã que vasoꝝ emptionẽ ⁊ venditõez
aut magis q̃ facit specula tm̃ eius q̃ circa cor-
pora pulchritudinis. Querere aũt vbiq̃ quod
vtile minime congruit magnanimis et liberis.
Qm̃ aũt manifestũ vtrum ꝯsuetudinis erudiẽ-
dum vel rõne et circa corpus ꝑus aut circa in-
tellectũ palam ex his detrudendũ pueros luc-

tatiue ⁊ pedotrimece. haꝝ q̄dem hec qualē qui
dem habitū corpis. hec aūt opa. Nūc q̄dem er
go q̄ maxime videnť ciuitatē curare de pueris.
he q̄dē athleticū hītū īprimūt tollētes ⁊ spē ⁊ in
crementū corpoꝝ. Lacedemones aūt hoc qui
dem peccato peccauerūt. ferales aūt efficiūt la
boribꝫ tanq̄ꝫ hec ad fortitudinē maxime sit cōfe
rens. Quāuis sicut dcm̄ est sepe neqꝫ ad vnam
neqꝫ ad hāc maxime respicientē faciendū curā
Si que ad hanc neqꝫ hic adueniūt. neqꝫ em̄ in
alijs aīalibus neqꝫ in gentibꝫ videmꝰ fortitudi
nē assequentē siluestrissimus. sed magis mitio/
ribꝫ ⁊ leoninis moribꝫ. Multe aūt sunt gentiū
que ad interficiendū ⁊ ad cedendū hoīes prōp
te se hn̄t sicut eaꝝ q̄ circa panthumates ⁊ emo
thi. ⁊ alie gentiū nō marinaꝝ. he q̄dem silr̄ his
he aūt magis. q̄ latrocinatiue q̄dē sunt. fortitu
dine aūt nō ꝑticipant. Adhuc ipos lacedemo:
nios scimus. quandā q̄dem ipi assiduabant la
bores p̄ualentes alijs. Nūc aūt ⁊ luctatis ago
nibꝫ ⁊ bellicis deficiētes ab alijs non em̄ eo ꝙ
iuuenes exercitabāt isto mō differebāt. sꝫ eo so
lū ꝙ ad deos (q̄ nō studuerāt) conabāť. q̄re qđ
bonū sꝫ nō qđ ferale optet p̄agonizare. neqꝫ em̄
lupꝰ neqꝫ aliaꝝ feraꝝ aliq̄ agonizaret vtiqꝫ aīa
li quid bonū periculū sed magis vir bonꝰ Qui
aūt valde ad hoc remittūt pueros ⁊ q̄ sine pe/
dagogo necessarioꝝ faciūt bānausos efficiūt ⁊
ſm veritatē ad vnū solū opus vtiles politice fa
ciētes ⁊ ad hoc deteriꝰ alijs vt ait ſmo Opor/
tet aūt nō ex ꝑoribꝫ opibus iudicare. sed ex his
que nūc Cōtra agonizantes em̄ discipline nūc
habēt. prius aūt nō habebāt. Ex q̄dē ergo vtē
dum luctatiua ⁊ q̄liter vtendū ꝯfessuꝫ est Usqꝫ
ad pubescentiā em̄ leuiora exercitia afferenduꝫ
violentū q̄ ad necessitatē labores reijcientes vt
nullū impedimentū sit ad incrementum. Sig
nū em̄ nō paruū ꝙ p̄nt hoc instituere. In olim
pionicis em̄ quidaꝫ vir duos vel tres inueniat
eosdē vicisse viros ⁊ pueros ꝓpter iuuenes ⁊ in
uolūtarios auferre potētiā a nccārijs exercitijs
Qn̄ āt a pubescētia ānis tribꝫ ad alias eruditio
nes fiūt. nūc aūt ꝯgruit ⁊ laboribꝫ et siccis ali/
mētis submittere sequentē etatē: simul em̄ intel
lectui ⁊ corpi laborare nō optet. Cōtrariuꝫ em̄
efficere natus est vterqꝫ laboꝝ impediēs. qui q̄
dem corpis labor intellectui. q̄ aūt huius cor/
pus. De musica aūt q̄dam q̄dem dubitauimꝰ
et ꝑus. vn̄ aūt hꝫ ⁊ nūc resumētes ipa ꝓducere
vt sic aditus fiat rōnibus q̄s vtiqꝫ aliq̄s dicet
enuncians de ipsa discutere. neqꝫ cuius gratia
optet ꝑticipare ipa. vtrū ludi gratia ⁊ requiei. si
cut somno ⁊ ebrietate. Hec em̄ ſm se q̄dem em̄
neqꝫ studiosoꝝ sunt. sed delectabilia silr̄ q̄ sollici
tudinē cessare faciūt vt ait euripides. ꝓpť qđ ⁊
ordinant ipam ⁊ vtunť his oībꝫ. Similr̄ vino
ebrietate ⁊ musica. ponūt autez ⁊ saltatiōem. in
his aūt magis ad virtutē tandē ſm aliq̄d esti/
mandū musicā tanq̄ꝫ potentē sicut exercitatiua
quale aliqđ corpus efficere ⁊ musicā morē qua
lez quenda facere assuescentē gaudere recte. ad
deductōem aūt aliq̄d cōfert ⁊ ad prudentiā. et
em̄ hoc tertiū ponendū dictoꝝ. Ex q̄dem ergo
optet iuuenes nō ludi gratia erudire nō imma
nifestū. nō em̄ addiscētes cū tristicia em̄ addis/
cere. At uero neqꝫ deductōnem pueris ⁊ talibꝫ
etatibꝫ ꝯgruit attribuere. neqꝫ em̄ imꝑfecto cō
uenit finis. Sed forte vtiqꝫ videbiť pueroꝝ stu
diuꝫ ludi gratia esse viris factis ⁊ ꝑfectis. sed si
hoc est tale. cuius vtiqꝫ gratia optet addiscere
ipas. sed nō sicut reges ꝑsaꝝ et medoꝝ ꝑ alios
faciētes ipm trāsmutare delectatiōem ⁊ erudi/
tionē. Et em̄ melius efficere opus eos q̄ hoc ip
sum fecerūt ⁊ artē his q̄ tanto tꝑe curauerūt. q̄ꝫ
addiscere solū. Si aūt talia optet elaborare ip
sos. ⁊ circa negociū pulmētoꝝ ipsos oportebit

prepare sed incõueniens. Eandẽ aũt dubitatio nez hoc et si ꝑt mores meliores facere. hoc enim qõ oportet addiscere ipsos si nõ alios audiẽtes rectez gaudere et posse iudicare sicut lacedemonij. Illi em̃ non addiscentes cãm ꝑnt recte vt aiũt bonas et nõ bonas melodiaꝝ. Eadẽ aũt rõ vtiqz et si ad bonam diurnatõem z deductõem liberalẽ vtendũ ea quid oz addiscere ipsos. ſz nõ alijs vtentibꝫ frui. Cõsiderare aũt licet estimatõez quã habem9 de dis. nõ em̃ iupiter ipse cãtat et citharizat poetis. sed bãnausos vocamus tales. et agere nõ viri nõ inebriati aut ludentis sed forte his q̃dem a posteriꝰ ꝓsiderandũ. Prima aũt questio est. vtrum nõ ponenduz in disciplinã vel musicam vnificã aut ponendum et quid potiꝰ dubitatoꝝ trium vtrum disciplinã aut ludum aut deductionem. Rationabiliꝰ autem in omnia ordinatur et videtur ꝓticipare ludus em̃ gratia requiei est. requiẽ autem necessariam delectabilẽ esse. Eius em̃ que per labores tristicie medicina quedã est z deductionem ꝓfesse oz nõ solũ habere qõ bonũ sed et delectationẽ felicitari em̃ ex ambobꝫ his ẽ. Musicã autem oẽs eẽ debem9 et delectabilissimoꝝ z nudã existentẽ z cum melodia. Ait em̃ z musicus esse delectabilissimũ hominibꝫ cantare. propter qõ in conuentus z deductões rationabiliter assumunt ipsam ta nq̃z potentem letificare. Quare et huic existimabit vtiqz alijs oportere ipaz erudiri iuniores. q̃cunqz enim in nociua delectabiliũ nõ solũ ꝓgruũt ad finem sed ad requiẽ. Qm̃ aũt in fine q̃dem accidit hominibꝫ raro fieri. sepe aũt requiescunt z vtunt ludis non quãtũ ad plus: ſz et propter delectationẽ solũ vtiqz erit reqescere in delectationibꝫ q̃ ab ipsa. Accidit ãt hominibꝫ facere ludos finem hñt em̃ forte delectationẽ quandã z finis. Sz nõ quãcunqz q̃rentes hanc accipiunt vt hanc illam. propter ea q̃ finis actionũ hec similitudinem quãdam. finis em̃ gra illius futuroꝝ est eligibilis. z tales delectationũ nullius gra futuroꝝ sunt. ſz tñ laboꝝ et tristicie ꝓpter quã quidẽ ergo cãm q̃runt felicitatẽ fieri ꝑ has delectationes. hanc vtiqz merito q̃s estimabit cãm. De eo aũt (quod est cõmunicare musica) nõ propter hãc solã. ſz ppterea q vtilis est requies vt videt non solũ Sz q̃rendũ ne forte hoc q̃dẽ accidat. honorabilioꝝ autẽ est natura ipius q̃z fin dictã oportunitatẽ et oportet nõ solũ ꝓmuni delectatiõe ꝓticipare ab ipsa cuius hñt sensum oẽs. Habet em̃ musica delectatõem naturalẽ. ppter qõ omnib9 etatibus z oĩbus moribus vsus ipsius est amicus Sed videt si qua ad morẽ ꝓfert z ad aiam̃. H aũt vtiqz erit palã si quales q̃bus moribꝰ sum9 ꝑ ipsam. Atuero q adefficamur q̃les q̃dẽ manifestũ ꝑ multa q̃dem z altera. nõ minime aũt z ꝑ melodias olympi. he enim ꝓfesse faciũt aias raptas. raptus eius qui circa aiaz moris passio est. Adhuc aũt mutationũ fiunt oĩes ꝓpatiẽtes z sine rigmis z melodijs ipsis Qm̃ aũt accidit musicã esse delectabiliũ virtutẽ ãt circa gaudere recte z amare z odire. Palam q oz addiscere z assue fieri nihil. ita vt iudicare rẽ et gaudere epieykeis moribꝰ z bonis actionibꝰ Sunt aũt sĩlitudines maxime pene veras naturas irigmis z melodijs ire z mãsuetudinis Adhuc aũt fortitudinis z tpantie z oĩm ꝓtrioꝝ his z alioꝝ moraliũ. Palã aũt ex opibus transmutamus em̃ fin aiam audiẽtes talia. assuetudo aũt ex similibꝫ ei qõ ẽ tristari z gaudere prope est eo q ad veritatẽ eodẽ habeat mõ puta si q̃s gaudz hymaginẽ alicuiꝰ videns ꝓpter aliã cãm. Sz ꝓpter formã ipsaz nccãrium huic illã visionẽ cuius videt hymaginẽ fm se eẽ delectabilẽ. Accidit ãt sensibiliũ in alijs q̃dẽ nullã existere silitudinẽ ad mores. puta in tãgibilibꝫ z gustabilibꝫ

sed visibiliby debiliter. figure eñ sunt tales sed ad modicũ. Sed omnes tali sensu cõicant. adhuc aũt nõ sunt hic silitudines morum. z beca corpore in passioniby nõ solũ. sz quantũ differt et circa hoz speculatõem oportet si que passionis contemplare viuens. sed que polignoti z si quis alius pictoz aut sculptoz est moralis In melodijs aũt ipis sunt immutatões morum z hoc est manifestum. Hoc eñ armoniaz distet natura vt audientes aliter disponantur sed nõ eodem modo se habeant ad vtrãqz ipaz sed ad quasdam ꝗdem planctiue et contrarie magis velut ad eam que vocatur mixolydiste: Ad has ãt mollius mente puta ad remissas. medio autem modo ꝓstantia aũt maxime ad alteram qualeui detur facere que coniste sola armoniaz. Raptos aũt que frigiste. hij eñ benedicunt qui circa ludum hunc philosophati sunt accipiunt eñ testimonia rationũ ex ipis operiby. Eodem modo habent et que circa richmos Hi ꝗdem enim habent mozem stabiliozẽ hi aũt motiuũ: et horum hi ꝗdem honozosiozes habent motus. hi aũt liberiozes. Ex his ꝗdem ergo manifestum ꝙ potest mozem anime qualem quãdã musica facere Si aũt hoc potest facere palam qz ad docendũ et erudiendũ in ipa iuuenes. Est aũt cõgrua ad naturam tantillã doctrina musice. Juuenes ꝗdem eñ ꝓpter etatem indelectabile nihil sufferunt volentes. musica autẽ nature delectabiliũ est et quedam videtur cognatõne armonijs z richmis esse: propter quod multi aũt sapientũ. hi ꝗdem armoniam esse animã: hi aũt habere armoniã. Utrũqz aũt oportet addisce re eosdem cantantes. et manu opantes aut non sicut dubitatũ est. ꝓius vero dicendũ. Nõ immanifestũ aũt ꝙ multam habet differentiã ad fieri quales quosdã. si quis ipe cõmunicet operibus. vnum eñ aliquid impossibiliũ at difficilium est eos qui non cõmunicauerunt operiby iudices fieri studiosos. Similiter aũt z oportz pueros habere quãdam occupatõem et artice plantagem putare bene quã dant ꝓus. quatenus vtentes hac nihil destruant coz que in domo. Non eñ potest ꝙ iuuene quiescere hic quidem ergo est congruens parulis ludoz. disciplina autem plantage maioriby iuuenum. quod quidem ergo erudiendũ musicam ita vt cõmunicetur oñibus manifestũ ex taliby. Decens ãt et non decens etates non difficile determinare et soluere addiscentes bãnausam esse curã Primo ꝗdem eñ quoniã gratia iudicij oportet pticipare operiby. propter hoc oportet iuuenes ꝗdem existentes operibus vti. Seniozes autez factos opera quidem dimittere. posse aũt bona iudicare et gaudere recte propter eruditõem facta in iuuentute. De increpatõne autem facta qua quidem increpant tanqz faciẽte musica bãnausos non difficile soluere. Cõsiderantes vsqz ad quantũ operiby cõmunicandũ his ꝗ politisant ad virtutem politicam z qualibet melodijs et qualibet cynthinis cõmuuicandũ: Adhuc ãt in qualibet organis eruditõem faciendũ Et eñ mihi simile hic differre. in his eñ solutio est increpatõnis. nihil eñ ꝓhibet modos quosdam musice operari quod dictum est. Manifestum ergo ꝙ oportet eruditõnem ipius neqz impedire ad posteriozes actões neqz corpus facere bãnausum et inutile ad bellica et politica exercitia ad vsus quidem iam ad eruditõnes aut posteriz Accidit aũt vtiqz circa eruditiõem si neqz ꝗ tendunt ad agones delinthicos elaborauerunt neqz qui mirabilia et supflua operum que nunc venerunt ad agones. ex agoniby aũt ad eruditõez. Sed talia quouisqz vtiqz possit gaudere bonis melodijs et richmis et nõ solum eo ꝙ cõmune musice sunt et alioz quedam anũnaliũ. Adhuc

autem est multitudo milium et puerorum

Alam aũt ex his in q̃libet organis vtẽ/
dum neq; fistulas ad disciplinã addu/
cendum neq; aliud aliquod cekhin. cum orga/
num puta cytharam ⁊ si quid tale alterũ ẽ. Sz
quocunq; facient ipsoꝝ auditores bonos aut
musici ludi aut alteri⁹. Adhuc autem nõ est ad
ipsum scz fistula morale. sed magis ire excitati/
uum. Quare ad talia tempa ipsa vtendũ ĩ q̃bꝫ
speculatio ponit purificationẽ magis q̃ erudi
tõem Apponam⁹ aũt qd̃ accidit ipsi contrariũ
ad disciplinam ⁊ prohibere vti rõne fistulatio/
nem. ꝓpter qd̃ bñ reprobauerũt priores ipsi⁹
vsum a iuuenibꝫ et liberis q̃uis primo vsi fui/
ssent ipa magis em̃ vacantes facti ꝓpter abun/
dantias ⁊ magnanimiores ad ꝟtutẽ adhuc pri
us et post modica sapientes facti ex opibꝫ oẽm
sequebant̃ eruditõem nihil discernentes sz sup
inq̃rentes. ꝓpter qd̃ ⁊ fistulatiuã adduxerũt ad
eruditões. Etem̃ in lacedemonia q̃dã chori du
ctor fistulant choro. ⁊ circa athenas ita deuenit
Quare vere plurimi liberoꝝ ꝑticipant ipa. Pa
lam ãt ex titulo quẽ statuit thrasippus elefanti/
de cũ choꝝ duxisset. posteri⁹ ãt reprobata est ꝑ
experientiã ipam meli⁹ potẽtibꝫ iudicare quod
ad ꝟtutẽ tendit. Silr̃ ãt et multa organoꝝ puta
pictides ⁊ barbati ⁊ q̃ ad delectatõem faciũt au
dientibꝫ intentiuũ. septigona ⁊ trigona ⁊ iambi
et oĩa q̃ indigent manuali scĩa. Rõnabiliter aũt
hz et qd̃ de alijs ab antiq̃s in fabulis dictũ est.
aiunt em̃ palladem cũ inuenisset fistulas abie/
cisse. Nõ male em̃ hz dicere ⁊ propter inhone/
statem facere hoc fecisse ꝯtristantem deam nõ
solum sed magis verisimile q̃ ad intellectũ nihil
est eruditio fistulationis palladi aut sciam attri
buimus et artem. Quoniã aũt organorum et
operatõnes reprobamus tekinch in ludum te
kincũ aũt dicimus eum qui ad agones In hoc
em̃ agens non gratia virtutis suimet operatur
Sed gratia delectatõis audientiũ et huius ho
norose ꝓpter quod nõ liberoꝝ iudicamus esse
opationem sed seruiliorem ⁊ bãnausas vtiq; ac
cidit fieri. mala em̃ intentio ad quam faciunt fi/
nis. speculator em̃ honorosus existẽs transmu/
tare consueuit musicam. Quare et artifex (q̃ ad
ipsum cogitant) facit ipos quales quosdam et
corpora propter motus.

Onsiderandũ aũt ad hoc circa armo/
nias ⁊ richmos ⁊ ad eruditõem. Utrũ
armonijs omibꝫ richmis aut diuidendũ. dein
de his q̃ ad eruditõem laborant vtꝝ eandẽ de/
terminatõem ponere aut oportet terminatã ali
quã aliã. Qm̃ q̃dem musicã videm⁹ ꝑ melodia
rum fictõem et ꝑ richmos existentes. Hoꝝ ãt
vnũquodq; non oportet latere q̃ potentiã ha/
beat ad disciplinã. ⁊ vtꝝ eligendũ magis bñ me
lodisatã musicã aut bñ richmisatã Putantibus
ergo multa bñ dicere de his quosdã moderno
rum musicoꝝ ⁊ eoꝝ q̃ ex ph̃ia q̃cunq; existũt ex
ꝑte se hñtes in disciplinã q̃ circa musicã ea q̃dez
q̃ ꝑ singula discretõem cõmittemus q̃rere volen
tibus ab illis: Nunc aũt legaliter diuidim⁹ mo
dos solũ dicentes de ipis. Qm̃ aũt diuisionem
accepim⁹ melodiaꝝ vt diuidũt q̃dam eoꝝ q̃ in
ph̃ia. has q̃dẽ morales. has aũt practicas. has
q̃dẽ raptus factiuas ponentes et armoniaꝝ na
turam ad singula hoꝝ ꝯuenientẽ aliã ad aliã ꝑ/
tem ponũt. Dicimus aũt non vnius vtilitatis
gratia oportere vti musica. sz pluriũ gratia. etem̃
gratia ludi ⁊ purificatõis. nũc q̃dẽ simplr̃ Iteꝝ
aũt in his q̃ de poetica dicemus manifestius.
Tercio aũt ad deductõem. Ad remissionẽq; et
addiscẽsionis requiẽ manifestũ q̃ vtendũ q̃dez
armonijs. sz ad disciplinã q̃dẽ maxime q̃dẽ mo
ralibꝫ ad auditũ aũt aut alioꝝ manu laborantiũ
cũ practicis ⁊ practiuis. q̃ em̃ circa aĩam accidit

passio fortiter hic in omibꝫ existit. Differt autē in eo ꝙ minus ⁊ magis velut mina ⁊ timor adhuc aūt raptus. Etem̄ ab hoc motu decenti q̄dam sunt ex sacris aūt melodijs videmus hos qn̄ vsi fuerunt melodijs de irascentibꝫ nunc restitutas sicut medicina sortitas et purificatōne Idē aūt hoc necessariū pati et misericordes ⁊ timidos ⁊ totaliter passiuos. Alios aūt quantuꝫ taliū adiacet vnicuiqꝫ et oībus fieri quandā purificatōem ⁊ alleuiare cū delectatōne. Similr aūt ⁊ melodie purificatiue exhibent innocuam regionem hominibꝫ. ꝓpter qd̄ talibꝫ melodijs ponendū musicū tractātes agonizatores. Qm̄ aūt spectator duplex hic q̄dem liber ⁊ eruditus hic aūt honorosus ⁊ bānausus ⁊ mercēnarijs ⁊ alijs talibꝫ cōposit⁹. Assignandū agones et speculatōes et talibꝫ ⁊ requiē. sunt aūt sicut ip̄oruꝫ anime distorte ab eo q̄ ꝑm naturam habitu sic et armoniaꝝ transgressiones sunt et melodiaꝝ rigide et districte. facit aūt delectatōeꝫ singulis qd̄ ꝯueniens ꝑm naturā: propter qd̄ dandū potestatē agonizantibꝫ ad spectatorem talē tali aliquo genere musice vti. Ad ludum aūt sicut dictum est moralibꝫ melodiaꝝ vtendū ⁊ armonijs talibꝫ. talis aūt q̄ dorista sic̄ diximꝰ p̄us. Suscipere aūt oportet et si quā aliā nobis approbauerūt cōmunitatē. eo ꝙ in ph̄ia exercicio ⁊ disciplina q̄ circa musicā In policia aūt socrates nō bn̄ frigistē solā admittit cū ea q̄ doristi ⁊ hic reprobans organoꝝ fistulā. hꝫ em̄ eandē potētiā frigista armoniaꝝ quā q̄dem fistula inter organa. Ambo em̄ iram ꝓuocantia ⁊ passionis illatiua. Manifestat aūt poesis om̄is em̄ petulantia. et omnis talis motus maxime organoꝝ est in fictilis armoniaꝝ autez in melodijs frigisti: Accipiunt aūt hec dicens puta de tyrannibus ꝯfesse videt̄ esse frigus. Et huiꝰ exempla multa dicunt q̄ circa sensum hunc aliaqꝫ et que filoxenus conatus indorista facere dityrambum fabulas non fuit potens. sed ab ip̄a natura decidit in frigistā ꝯuenientē armoniā iteꝝ. De dorista aūt oēs ꝯfitentur tanq̄ꝫ stabilissima existēte ⁊ maxime habente morē virilem. Adhuc aūt qm̄ mediū q̄dem supabundantiaꝝ laudamꝰ et dicimus ꝑsequi oportere Dorista aūt hꝫ hāc naturam ad alias armonias manifestū ꝙ dorias melodias oportet erudiri magꝫ iuniores. Sūt aūt due ꝯsideratōnes. qd̄ possibile. ⁊ qd̄ decēs et em̄ que possibilia oportet tractare magis ⁊ q̄ decent singulos. Sunt aūt et hec determinata etatibꝫ velut abdicatis ꝑ tp̄us nō facile cantare rigidas armonias. sꝫ remissas natura insit talibus. propter qd̄ bene increpant ⁊ aduersus hoc socratē q̄dam eoꝝ qui circa musicā ꝙ remissas armonias reprobauerūt ad disciplinā tāq̄ꝫ inebriatiuas accipiens ip̄as nō ꝑm potentiā ebrietatis facit magis sed abdicatas Quare ad futuram etatem senioꝝ oportet tales armonias tangere et melodias tales. Adhuc aūt si qua est talis armoniaꝝ aut decet pueroꝝ etatez ꝓpterea quod ponit ornatum habere simul ⁊ intellectū que lidista videtur pati maxime armoniaꝝ palam. quia tres has faciendū ad disciplinā. quid medium. quid possibile. quid decens. Reliqua huius operis in greco nūdum inueni.

Queritur vtrū ars vel

scīa musicalis sit iuuenibꝫ vtilis. Arguit̄ p̄mo ꝙ nō qꝛ iuuenes sunt delectationū insecutores. sꝫ musica intēdit delectatōeꝫ i hominibꝫ vt docet experiētia. ergo ⁊c̄.

Scd̄o sic. nā musica mouet et instigat homines ad lasciuiā in qua tn̄ excedunt iuuenes. ergo ⁊c̄. Tercio sic. plus delectant̄ homines in musica alioꝝ q̄ꝫ in ꝓprio ludo. et ita bene vel male iudicant de ip̄a. sicut allegat ph̄us in textu. ergo nō est opus vt instruant̄ in ipsa.

Quarto sic. musica nō est liberalis. qm̄ tūc ip̄a ioui attribueret̄. q̄ est sup̄mus deoꝝ. qd̄ nō fit vt d̄t ph̄s. sꝫ potius ip̄a attribuit̄ ebrijs. g̊ ⁊c̄. Quinto sic. lusores instrumentoꝝ fiunt viles et bānausi et reputant̄ infames vt patet in iure de mimis et ioculatoribus. ergo ⁊c̄.

Sexto sic. cantores sunt cōmuniter peiores ⁊ magꝫ immorigerati q̄ꝫ alij. vt docet experientia. hoc aūt non

esset si musica esset iuuenib⁹ vtilis. ergo ꝛc. In oppo situm est p̄b⁹ in textu. In hac questione erunt tres articuli. In p̄mo videbiꝫ de musica speculatiua ꝛ practi ca q̄ vtunꝫ cantores. In secundo videbitur de instru mentis musicalib⁹. In tercio ponentur quedam dubi tationes. vt imponatur finis p̄senti libꝛo.

Quantum ad p̄mum

Supponiꝫ q̄ musica sit scientia ꝓsiderans de ꝓportioni bus diuersaꝝ vocū inter quas est armonia debita. Et talis est duplex. Quedā em̄ est cuius actus sistit in sci re nec ad actū alterius potentie extendit. sed in specula tione manet. et ista est p̄cipue speculatiua. Alia est que in hoc sistit. et etiam ad opus extenditur. scz ipam regu lando. et hec solet dici p̄actica. Scdo supponitur q̄ in q̄buscūq; sunt plura ad vnū finem ordinata oportet ipa p̄m quācunq; ꝓportōnem ordinari inter se Patz q̄ alꝫ inter ipa esset ꝓfusio et inordinata collectio. sicut in sonis seu inter sonos. Ex quo patet q̄ inter corpora ce lestia reperitur ꝓsonātia musicalis pfectissima adeo vt aliq̄ opinanꝫ q̄ ex motu ipoꝝ causabaꝫ q̄dam sonus .et q̄ sunt optime ꝓportionata. ideo resultabat melodia p fectissima. Et quicq̄d sit de hoc tū dicendū est q̄ inter ea reperitur pfectissima ꝓportio ꝛ ꝓsonantia. Seq̄tur vl terius q̄ sicut inter sonos omīno similes nō est ꝓportio sic nec ꝓpie in eis reperitur melodia vel armonia. Et ita dom̄ est de alijs reb⁹ inter se silibus. Ex quo patet q̄ cōmune dictū (scz naturalis dilectio inter aliquos ē ad silitudinē suaꝝ cōplexionū resoluenda) est falsum. Cō muniter em̄ dr q̄ naturaliꝫ aliq̄ mutuo diligūt ꝓpter silitudinē cōplexionū. Sed dico oppositū. q̄ reducēda est hec dilectio ad debitā ꝓportōem ipoꝝ. immo si essent aliqui duo omīno siles in cōplexione iter ipos forte nō eēt ordo. ꝛ iō forte nō essent bñ ꝓcordes. nā verisiliꝫ ē q̄ inter virū et vxorē est amicicia naturalis pfectissima et hoc secluso residuo. ꝛ tū inter eos nō reperitur tanta sili tudo cōplexionū sicut inter duos viros vel inter duas mulieres. Tercio seq̄tur q̄ oia sunt quodāmodo mu sicaliter ordinata. i. p̄m certam et debitā ꝓportōnem. vt patet ex dictis. ꝓpter qđ (vt dr p̄bus) aliqui sapientes opinati sunt aiam esse quandā armoniam vel illam in se ꝛtinere et omīa ista constituí. et ideo ponebāt numeros esse p̄ma rerum p̄ncipia. eo scz q̄ inter eos p̄mo et p̄n cipaliter reperitur armonia. Quarto seq̄tur q̄ ad aliqua ordinandū in vnum finem expedit cōsiderare ipoꝝ ar moniam et ꝓportōnem. Patet ex dictis. q̄ alꝫ non po ssent bene ordinari inter se. Ex quo patet q̄ hec sciētia esset vtilis ad matrimonia ꝓstituenda. vt sic ꝓiunctiui uerent pacifice. Ex isto seq̄tur q̄ sicut sunt aliq̄ corde q̄ nulli p̄nt ꝓcordare ꝛ q̄ ꝓpter hoc dicunꝫ false corde. sic ꝓportionabiliter sunt aliq̄ hoies. ꝛ tales sunt inciuiles. Seq̄tur vltra q̄ licet in vocib⁹ p̄mo reperiaꝫ armonia quo ad nos. p̄us tū reperiunꝫ in causis rer. scz inter cor pora celestia. vex est tū q̄n melodia multū disponit mē tem ad cognoscendū armoniā et ꝓportōnem in alijs. vt magis postea patebit. Ex quo patet q̄ cognitio hmōi armonie multū valet ad cognoscendū alia et eoꝝ ꝓpor tionē. immo est vtilis ad bñ ꝓstituendā vel instituendam aliquā policiā. vt patet ex dictis. Seq̄tur vltra q̄ mu sicus est multū vtilis in qualibet arte ꝛ scia. Patet. q̄a multe sunt difficultates q̄ nō possunt solui et termina ri nisi p̄ cognitōem ꝓportōis rer. nā ex h̄ dependent oēs difficultates q̄s habem⁹. Seq̄t vltra q̄ ad bñ dispo nēdū aliq̄ ñ sufficit cognoscere q̄libet illoꝝ sz etiā oportz cognoscere ipoꝝ habitudinē. ꝛ spēaliꝫ h̄ ē potissimū ad cognoscendū p̄mū ens. q̄ cognoscim⁹ p̄ res creatas

Conclusio p̄ima.

Musica speculatiua nō solum iuuenib⁹ sed etiam qui buscunq; est multum vtilis. Patet qz p̄m Boetium si ne musica nulla doctrina est pfecta. Patet aliunde q̄m ipa docet cognoscere rer. habitudines q̄ est multū ne cessariū in qualibet arte vel scientia. imo in quolibet re gimine pfecto. Patet etiā. qz ipa excellit omēs alias in efficacia rōnis. Ex quo patet q̄ ipa est potissima et ne cessaria medicis. Patet qz nisi ipi cognoscant habitudi nes et ꝓportōes qualitatū cōplexionaliū inter se ꝛ etiā ad medicinas ipi nō p̄nt secure operari et applicare ac tiua passiuis. Et sic patet responsio ad p̄mum punctū

Quantū ad scdm punctū videndū est de musica p̄a ctica et de cantu. Qzo cuius declaratōne supponitur q̄ oportet de virtute musice determinare a posteriozi. scz p effectus. et ꝓsiderare an per eam fiamus rales vel ta les. Vñ nō est modus ꝓuenientioꝝ deueniendi in noti ciam virtutis cause cū ex effectib⁹ ꝓducꝫ Scdo sup ponit q̄ licet visus de se plures differētias rer. ostēdat nobis cū auditus. tñ auditus multo vtilioꝝ est ad sci entias ꝛ ꝑtutes. qz plus p̄t hō loqui ꝛ audire cū p̄ vi sum cognoscere. Per ipm̄ em̄ auditū nō solū manifestā tur sensibilia. sed etiā insensibilia. et generaliter oia que p̄nt intelligi et de quib⁹ possumus loquí. qz equaliꝫ ma nifestat ea q̄ nō sunt et q̄ sunt. ideo debet ymaginari q̄ si anua sciētie et maxime inter omēs sensus p̄bens mi nisteriū intellectui. Tercio supponiꝫ q̄ non solū vox hz auditum mouere. sed etiā intellectū tangit ꝛ affectum immo et totum hominē. hz em̄ aliquid latentis enar gie viue vocis actus. qz ipa est inter omīa signa effica cissimum signum. eo q̄ admouet hominē interius. Ex quo patet q̄ efficatioꝝ est doctrina que fit p voces cū ea que fit per scripta et alia signa Istis notatis ponitur ꝛclusio ad istū punctū. q̄ vocalis armonia p̄t facere vel saltē disponere hoies ad bonū vel malū effectū ꝛ etiam patet p p̄b⁹ in textu. Vñ vox ipa ꝛ specialiter armo nia plurimū p̄t aliq̄s spūs q̄si viuificare et facere furere Habet silr aliquos ebetare et obtusos reddere. p̄t con sequenter corpis armoniā tpare vel distempare. nā vo ces h̄nt ad oia quandā imitatōem ꝛ ꝓnaturalitatē. Et ꝓpter hoc dr p̄b⁹ q̄ ipa est amica cuilibet hoi ꝛ cuilibet etati et maxima amica nature. qz ipam fortificat et iu uat. Ex quo ptz q̄ ipa est summa medicina tā corpis cū aie. qz ipa pt purgare aiam a possessionib⁹ illicitis et etiam sanitatē corpis causare. ꝛ sine tanta violētia sicut medicine. Silr aliq̄ musica est valde nociua ipi aie ꝛ etiā corpi. qz dulciter ledit ꝛ grauissime. nā cū ceteris pa ribꝰ nocumentū est dulcius tanto ledit fortius. q̄m ipa musica saltē aliqua hoiez effeminat. qz ipa p̄t q̄si in aiaz causare qualibet passionē siue bonā siue malā. Ex quo patet q̄ ad determinate vtendū ipa et ad suū finē applī candū oportet eius naturā cognoscere. scz q̄d ipa p̄t face re et quales hoies reddere. sicut ptz de medicina. vñ q̄ ignoraret eiꝰ ꝑtutē sepe abuteret ea. sic ꝓportionabili ter q̄ ignorat ꝑtutē musice sepe ipa abutit. Ex quo ptz

q̄ nō sufficit in musica delectari. qm̄ hoc est cōmune brutis et hoīnib⁹. et est vnus de minimis effectib⁹ ei⁹. sicut nō sufficit in coloꝛib⁹ delectari. vt ōr phūs. sz opꝛtet eoꝛ virtutē t naturā cognoscere. Et ita ꝓportionabiliter de alijs. Seq̄tur vlterius q̄ ad debite vtendum vocali armonia opꝛtet cognoscere practicā scz habere habitū dirigentē ad opus. Patet qꝛ aliter nō p̄t eā q̄s debite cōponere nec ei⁹ naturā cognoscere. sz q̄nq̄ vtit vna specie. p alia. Cōsequēter seq̄t q̄ opꝛtet cognoscere speculatiuā. Patet qꝛ p eā cognoscimus naturā cantus vt satis declaratū est p̄us. sine quo nō possumus p fecte ea vti. vñ cantoꝛ eam ignorans sepe vtitur doꝛista vbi vti deberet frigista et aliqua alia specie musicali Seq̄tur vltra q̄ cōmunes cantoꝛes (q̄ naturā et finē musice ignorant) debent reputari quasi bestialiter vtentes ea. et ꝓpter hoc ōr Boetius q̄ q̄ agit q̄ nō sapit desinitur bestia. Seq̄tur vltra q̄ cōmunes cantoꝛes (qui p̄ncipaliter applicāt t ordinant musicā ad delectatoꝛes potius dicendi sunt mimi t ioculatoꝛes q̄ musici t cantoꝛes. Patet qꝛ eis statuūt finē ioculatoꝛ scz delectationem. Seq̄tur vltra q̄ opꝛtet aliter vti musica in ecclesijs et aliter in quibus ad delectatōem et ad iocūditatem mundanā. Ex quo seq̄tur q̄ p̄us aliqualit̄ tactū est. q̄ illi musica abutunt q̄ sp ad maioꝛē delectatōnem vtunt ip̄a. vt ꝓz ex dictis. Et iō forte est q̄ multi cantoꝛes reꝓbantur reꝓbate vite t inhoneste moꝛ. quia musica facit eos tales. et hoc ꝓpter abusum demerentur Propter hoc tū statuꝛ siue artē ip̄oꝛ in se nō vituperoſz abusoꝛes. Ex quo ꝓz q̄ tales a phō merito dicuntur bannausi. qꝛ p musicā ip̄oꝛ. vel poti⁹ p inoꝛdinatū vsuꝫ ip̄ius nō solū in coꝛpoꝛe sz p̄ncipaliter in aīa maculātur et imꝑficiunt. Et idcirco qꝛ p artē suā alios necant seu interimunt. ideo iustum est decens t rationabile vt in arte sua pereant. sequit̄ ergo t inferri potest dictum phi esse verū scz q̄ serule est p totā vitā in musica sic assistere siue in ipsa finem ponere et dūtaxat in illa manere. vt clare declaratum est p̄us. Et hec de p̄mo articulo.

Quantum ad secūdum

articulū aliq̄d dicendū est de musice instrumentis Pro cuius declaratōne supponitur p̄mo q̄ instrumentum musicale tenet et supplet vicem vocis t ab ea deficit efficacia fortitis. Unde viua vox inter oēs sonos est maxime efficacie et virtutis. Juxta dictum hieronimi. habet inquit quid latentis enargie viue vocis actus. ipsa em̄ inter oēs sonos efficatius tangit animā et potentiam eius. Idcirco quilibet artificialis sonus ab ea deficit. cuius nō est alia ratio danda nisi ex ei⁹ natura. voces tamen instrumentales ip̄am imitant̄ et faciunt sites effectus in illis in quib⁹ ipsa vox facit. scz mouendo animam ad diuersas passiones licet minus efficaciter.

Secundo supponitur q̄ in voce sunt duo considerāda. scz armonia vel melodia que consistit in debita ꝓpoꝛtōne ip̄aꝝ vocū Et rich⁹ q̄ ꝓsistit in debita ꝓpoꝛtione et vnione syllabaꝝ. et q̄libet istoꝝ p̄dest ad vocem efficaciter mouere mentē hoīnū. Patet de p̄mo p eā q̄ dicta sunt in p̄mo articulo. De scō patet. qꝛ ornatus verboꝝ facit ad magis imp̄imendū menti id q̄ ōr. iste em̄ est finis hm̄oi ornatus. Adhuc etiam valet iste gestus et modus p̄ferendi iuxta dictum cuiusdam dicens. Est inquit si audisses illam bestiam resonantē ꝛc. Unde poeta vocabat alterū excellenter loquentiam bestiam. qꝛ videbat verba ꝓferre naturalissima et hm̄ q̄ de natura sua erant nata ꝓferri. verisimile ē animū vocū ꝓsonātia efficaci⁹ mouere q̄ rich⁹mū qꝛ magis tangit intima coꝛdis et anime Tercio supponit̄ q̄ hm̄ p̄hm tres sunt spēs musice. Prima vocat̄ moralis et est illa q̄ ex debita et moderata passionū ꝓpoꝛtione mouet animū ad virtutē. ideo moralis ōr vtilis qꝛ in ea tanta vocū modulatio est at q̄ moderatio q̄ spiritus viriles p eā fortificant. aliq̄ ꝓtrarij obtusi t debites redduntur Hoc em̄ cōmune est cuilibet armonie. q̄ sz ipsa hz aliquos spūs fortificare et oppositos remittere et obtusos reddere. et hoc isti spēi accidit ex unitatione t ꝓnaturalitate quā hz ad spūs mouentes nos t disponentes ad virtutes. et ista alio nomine doꝛista dici solet. et istam inter oēs alios laudat p̄hūs et ōr eaz tanq̄ mediā et virtuosam esse. p̄sequendam et est vt cōmuniter de p̄mo tono. Scōa spēs dicit̄ practica. que sz ꝓpter tonoꝝ et ꝓportionis mollicie dicit̄ mentē a passionibus frequenter purgare. vt ab ira vel odio. Un̄ ipsa quodāmodo mulcet animū frequēterq̄ disponit ad incontinentiā t illicitas passiones atq̄ ꝓcupiscētias Hac aūt vtebat amasia achillis q̄ in lira canendo retrahebat achillē a bello. dicens q̄ securius erat esse in camera. p̄pe amasiā t tangere liraꝫ q̄ esse in bello. Hac etiam vtebatur dauid q̄ expellebat spūm malignū a saule p sonū citharе. vel hm̄ aliquos doloꝛes ip̄i⁹ saulis mitigabat Unde hm̄ aliquos etiam est p̄babile q̄ aliqui sunt spiritus maligni qui nō possunt sufferre aliquam liram vel musicam. sed p eam ab aliqua regione expellūtur Nec autem spēs diuidi potest in mixolidistā. t in lidistam quarum p̄ma ꝓpter certam repcussionem spirituuꝫ ad interioꝛa inducit hoīnē ad pietatem. et alia spēs ꝓpter certum modum repcutiendi spiritus afferūt hoīnem. t ista dicitur esse septimi toni. Tercia spēs p̄ncipalis est raptus factiua q̄ alio nomine dicit̄ frigista. ipsa em̄ ꝓpter fortissimā repcussionē t reuocatōem spirituum ad interioꝛa rapit animū. t merito rapere ōr. quia ipsum ligat ne possit exercere suā ꝓpriā opatōem. Et diuidit̄ hec spēs adhuc in duas spēs. quaꝝ vna facit raptum. alia vero causat et facit furoꝛē. Prima istaꝝ vtūtur incantatoꝛes ligantes spūs hoīm et ita nō p̄nt de rebus verifice iudicare. Hanc etiā timent serpētes t obturant aures suos ne p ipsas decipiant. nā illa melodia hz ad spūs talem habitudinē q̄ sufficit ipos ligare Et quo ad aliā spēm facit hoīem furere. et etiam equos ipsos ad bellum ꝓuocando itaꝫ equi ꝓpter eū minus fugiant vbicūq̄ strepitus armoꝝ audiunt. t hoīes fiunt maioꝛis virtutis et fortitudinis ꝓpter inflamatōem spirituum bellicoꝝ. Et etiā p̄ma specie scz raptus factiua vsus fuit arion qui (vt recitat blinius) erat in mari. fuit q̄ a socijs ꝺenatus vt in mari ꝓijceretur. qui hoc videns rogauit q̄ p̄mo p̄mitteretur ludere in citharа. q̄ sibi ꝓcesserūt. ad cuius ludum multi delphini venerunt quoꝝ vnus ip̄m arion in mari p̄iectum supra doꝛsum recepit et sanum vsq̄ ad littus ꝓtauit. p q̄ō non immerito arguitur q̄ non solum homines. sed etiaꝫ pisces in melodijs delectant̄. et ꝓpter h̄ hec spēs (q̄ disponit ad bellum) attribuitur marti. Ex p̄cedētibus sequitur q̄ p cōplacentiam in melodijs possumus ꝓbabiliter de moꝛib⁹ hoīnū iudicare et opinari. Patet q̄a si homo habeat cōplacentiam in doꝛista verisimile est ipsum ad virtutē inclinari. et sic de alijs ꝓportionabiliter.

Quarto supponit ꝙ musica hz ad naturā maximā affinitatē ꝛ amicitiā. ē em vt ait ꝓhs amica cuilibet hoi et cuilibet etati Vñ aīa ad ipam hz tantā amicitiā vt aliq̄ credi derūt sicut ad corpus ꝓptū ꝓpter melodiā ꝙuerti ꝛ de celo descēdere. ꝓpter qđ dū portabant corpa ad tumulū aliquā tulū videbant vti melodijs Ex quo ptz ꝙ qlibet hō bene dispositus hz in musica delectatōem ꝛ pplacentiā Potest tñ hoc in casu triplici deficere. scz qñq; ꝓpter nimiū dolorē nā intensi dolores patiētes in aliq̄bus ꝑm opinionē taliuz in melodijs nullo mō delectant. sed potius magis ꝛ magis tristant. licet sit ꝓbabile ꝙ nō est tantus dolor nature q̄n possit ꝙ aliquā melodiā rpari. Qñq; etiā homies nimis agrestes in musica non delectant. Qñq; etiā hoies ꝓpter superbiam ꝛ austeritatē in ea nō recipiūt pplacentiā. Hec ē verisile (vt dr Eustracius) aues in cantu tantū tēpus cōsumere nisi in eo magnā reciperēt pplacentiā. imo qđ plus est ꝑm ꝓhm tante virtutis est ꝙ possit regionē bñ disponere ꝛ ab ea malignos spūs expellere. aut qz illi spūs realiter nō possunt eā sustinere. Aut qz homies fiunt ꝙ euz magis mites ꝛ melius dispositi. Item adhuc supponit ꝙ duplicia sunt instrumenta. Quedā vocant fistole. ſ. in qbꝫ oz̄e pflare. sicut hñt mimi ꝛ ioculatores. Et isti sunt in multiplici differētia. nā qdam disponūt ad raptū. ꝛ qdaz ad bellum. Et ista etiam multiplr diuidunt. vt satis ptz ex p̄dictis. Et istis instrumētis ꝙueniens est frigista. scz cui⁹ aliq̄ spēs disponit ad raptū. alia vero ad bellū. vt dem est ꝓius. Propter qđ dr ꝓhus de quodā q̄ in talib⁹ credidit vti listista. sed a natura coactus fuit in frigistā seu frigistū modum descēdere. Alia sunt instrumēta in qbus nō requirit oris pflatio sicut lira cithara ꝛ multa alia Et istoꝝ diuerse sunt nature. qz aliq̄ reqrunt vnū moduz. alia vero alū. Et ideo ꝓportionabiliter ad diuisionē musice ꝛ speciez eius ꝑt sumi diuisio instrumentoꝝ eius. ꝛ etiā ecōtra. qz qđlibet instrumentū aptandū est aliene spēi musice. ꝛ etiam econtra vt patet ex dictis Istis notatis seqtur

Conclusio prima

Musice instrumēto seu instrumentis expedit iuuenes vti Ptz ꝙclusio. qz ꝙ hoc disponunt ad virtutē sicut ꝙ musicā q̄ est in cantu ꝙmutant voces. vt ꝓus tactū fuit. et tñ deficit ab eius efficacia vt etiam tactum est

Secūda ꝙclusio. nō expedit liberis iuuenib⁹ vti fistolis qz ipsa disponit ad bellū ꝛ raptū potius q̄ ad opa virtuosa. ꝛ ꝓpter hoc ferk (vt dr ꝓhus) palladē reperisse alias q̄ vrebant fistolis ꝓiecisse significando ꝙ ꝙ hoc non disponebant ad virtutem sed potius ad bannausiam. tamen expedit quandoq; aliquos vti ipsis. quia immittūt hominib⁹ furorem et ꝙ hoc ad bellum disponunt qui quandoq; reperiuntur nimis molles.

Tercia ꝙclusio. qñq; expedit iuuenes liberos vti liriste. Ptz. qz ꝙ hoc fiūt mites qđ frequenter expedit. Et ista spēs musice valde expedit illis q̄ naturaliter sunt iracūdi

Quarta cōclusio. Dozista est magis laudabilis ꝛ conueniens iuuenib⁹ q̄ alie spēs musice. Patz qz ipa disponit ad virtutē. vt dr ꝓhus in textu. ꝛ etiam ꝓius tactum est. Etiam ipa fortificat spūs viriles ꝛ eketat alios. Seqtur q̄ musica instrumētalis. hoc est (que ꝙ instrumenta exercetur) est iuuenib⁹ vtilis. licet non quelibet est iuuenib⁹ liberis vtilis. quod satis ptz ꝛ declaratum est ꝙ conclusiones p̄missas. Secundo sequitur ꝙ musica debito modo ꝛ bene applicata est in rōne efficacissima. cum quo tamē stat ꝙ ea vtendo ad malum fiunt homines bannausi ꝛ viles. vt ꝓius satis declaratum est. Tercio seqtur ꝙ seruile est ea vti in etate pfecta vbiscilicet homo deberet in virtute ꝛ perfectiori vita viuere. vel etiam in ea totum tempus expendere. Patet quia non debet in ea poni finis hominis. vt notum est. Patet ergo ex omnibus dictis responsio ad questum ꝓ secundo articulo. scz qualiter sunt maiores efficacie q̄ alij soni. Et hec de secūdo articulo sufficiunt

Quantū ad tercium articulum ponende sunt aliq̄ dubitationes vt recolligatur presens lectura

Dubitatur primo

Utrum vita actiua magis indigeat musica q̄ vita contemplatiua. Respondetur ꝙ actiua. vt patet per ꝓhm in textu. Et arguitur rōne cōmuni. Musica est quidam ludus ꝛ requies qdam. sed vita actiua magis indiget requie q̄ cōtemplatiua. ergo ꝛc. Oppositum arguitur. qz musica valet ad faciendū homines magis cōtemplatiuos ꝛ etiam ad bene faciendum. ergo vita contemplatiua magis indiget ea q̄ vita actiua. Pro solutione supponitur. ꝙ in cōtemplatione virtutis et operuz eius magis consistit melodia q̄ in ꝓportione sonoꝝ ꝛ vocum. Unde in cōsideratione virtutis ꝛ operū eius cōsistit maior delectatio q̄ in armonia vocum. qz efficacius mouet animuz q̄ voces eo ꝙ immediate. voces autem mediante auditu Et in eis. ſ. actibus virtuosis consistit vera delectatio Secūdo supponitur. ꝙ musica vel armonia valet ad quietem et recreationem laboris quo ad aliquaz speciem eius. Aliqua vero valet ad cōtemplationē ꝛ eam intendit. Patet satis ex ꝓius dictis principaliter in secūdo articulo.

Istis suppositis ponitur responsio ad dubium. vita actiua magis indiget musica que est ad quietem q̄ cōtemplatiua. Patet satis ex ꝓius dictis. quia ꝑ illam refocillātur spūs ꝛ fortificant. Secundo dr ꝙ vita contemplatiua magis indiget musica cōtemplatiua (hoc est que disponit ad cōtemplationē) q̄ actiua. Patz de se. quia disponit ad vitam cōtemplatiuā. ꝛ ita specialit consistit in speculatiōe interiori. ꝛ etiam in dozista vel etiam mixolidista. Patz qz disponunt ad virtutem vel in gradu perfecto indiget vita cōtemplatiua ꝛ maxime musica que cōsistit in considerationē virtutis ꝛ actuū indiget ꝙtemplatione. qz in hoc consistit vera delectatio ꝛ quies. q̄ debet esse in cōtemplatione Ex istis satis patet qđ sit dicendū ad obiecta. vñ aliqua musica magis indigent cōtemplatiui. alia vero magis indigent viuētes vita actiua. Sed iuxta hoc queritur an expediat in locis contemplatiuis vti decantu. Ad hoc dico duo. primo ꝙ si sunt ꝛ debēt esse homies pfecti in contemplatione. ideo non est honestū vti decātu cōmuni Patet. quia plus nocet cōtemplationi q̄ iuuet eam. nā propter promptitudinē humane spēi in delectatiōe statim in ea excedit vel rapit aut grauius ecōtrario laxatur. ꝛ maxime cum moderni musici vtant musica ioculatorie. hoc est eaz ordinādo ad letitiā. Talibus ergo cōuenientioꝝ videt planus cantus qui tene ꝓportionet. quia videt ꝙ sit artificiose ordinatus ꝛ, q̄si a natura specialiter ordinatus vt ꝓuocet homines ad deuotionē. Secūdo dicit ꝙ si cantores scirēt bene vti dozista ꝛ mixolidista expediret eos in locis maxime cōtemplatiuis vti illis modis musicalib⁹. Patet cuz ꝑ eos ꝓuocentur ad deuotionē ꝛ cōtemplationez Sed quia pauci cognoscūt naturā musice. idcirco tanq̄ mimi totum cantum referunt ad delectationē. ꝛ forte ꝓpter hoc merito

dicunt discātores ꝯsi cantū hoc est finē eius cōtēpentes. Et q̄ ptz q mō vtunt magis cōiter musica ipi cantores ad ornatū z pompā q̄ ad deuotionē z ꝓtēplationē. Iz fortasse a ꝓncipio oppositū instituti fuit. z ꝑter hūc abusuz vel fragilitatē humane nature forte ꝓhibita est in locis in q̄b⁹ maxima ꝓtēplatio censet cū q̄ tñ stat vt tactū est q nō maxime impediret si cantatores ipsa debite vterent adeo vt phs dr p cantū regionē a malignis spiritib⁹ purgari. qđ intelligendū est altero duoꝝ modoꝝ ꝓus tactoꝝ. scz vl sicut verba sonant. vel qz ipa hoies disponit

Dubitat scdo. vtrū iuuenes sint in arte ꝓtractiua erudiēdi Pro solutōe supponit q nō solū oportet iuuenes liberos q̄rere qđ est vtile. sed magis z ꝓncipali⁹ qđ est honestū. Ptz qz vtile ordinat ad honestū. Sit⁹ finis literarum magis est honor q̄ vtilitas. vt satis notū est. Forte tñ oppositū dōm est de seruis. qz forte magis dñt q̄rere lucz q̄ honorē. qz ipi sunt tales. qz seruitus nō se extendit ad honorē vt videt. Ptz etiā suppositio. nā p hoc q iuuenes ꝓncipalius q̄runt honorē q̄ lucrū disponunt ad regendū rēpublicā debite. Ex suppone sequitur. q iuuenes imo z quicūq alij nō dñt referre ad vtilitatē id qđ de sui natura est honestū z liberū. qz hoc esset seruile scz sic abuti reb⁹. vt ptz ꝑsideranti dicta phi in hoc octauo. Tū vt dr phus. Opatio ex se non est ꝓncipalit⁹ liberā vel seruā. sed ex fine. qz sūma pñt exercere liberi z serui. tñ ꝑter diuersos fines vt alias oñsum est. Et q̄ ꝓt ꝓbabiliter inferri q nō expedit aliquem ordinari ad aliquē statū vt ex illo lucro inde surgēte possit viuere. Ptz. qz hoc est facere illū statū lucratiuū qđ est incōueniēs. vt alias visum fuit. hoc est etiā disponere tale officiū qđ est de se honorabile ad lucrū. vel saltē de h̄ est timendū. sed hoc est abuti. igit ꝛc. Et in hoc ꝓt fundari q sacerdotes nō dñt assumi nisi in aliq̄liter diuitib⁹ z titularis vt alias visum fuit. ne illo (qđ est maxie honorabile) abutant. Sit⁹ ordinādo dominiū ad lucrū z vtilitatē diceret de officiarijs publicis. sicut sunt baliui vicecomites. Etiā quia hoc est ꝓuidere psonis non officijs. Et q̄ scdo ꝓt inferri q nō expedit pedagogos ꝓmitti q̄ tendūt ad lucrū docēdo vel potius iuuenib⁹ victualia mīstrādo. Ptz qz ordināt totū factū ipsoꝝ in lucrū. z sic nec curāt de moribus z scīa iuuenū nisi inq̄ntū ꝓfunt ad lucrū z vtilitatē eoꝝ. Nec video q̄re plus dñt dici pedagogi q̄ carnifices vel q̄dam vetula vendēs alleca. Et ꝓportionabilit⁹ dici ꝓt vl z ꝑticulariter facultatē artū z ꝑticulariter hui⁹ inclitissime vniuersitatis cancellarij in hoc turpiter deuincere z omittere vt faciliter ostēdi ꝓt Scdo ꝓncipaliter supponit. q ars ꝓtractiua de se vtile est ad cognoscendū rep̄ pulchritudinē z ꝑfectionē. naz p h̄ q q̄s cognoscit pulchritudinē z debitā ꝓportionē rei naturalis tandē p hoc ascēdere ꝓt ad cognitōem ꝓmi entis Pictura em̄ est vtilis ad mercaturā z ad cognoscēdū res artificiales. vt dr phs. Est etiā vtilis ad virtutē. p picturaz em̄ tanq̄ p quendā libz hoies mouent efficacit ad ꝓtutez et nō solū rōne figure sed etiā rōne coloris qz colores mouent hoiem sed nō ita efficaciter sicut vox vt ꝓus tactū est ꝑter qđ dr phs q color est signū passionis

Istis suppositis rūdet ad dubiū. scilz q expediat iuuenes in arte ꝓtractiua aliq̄liter instrui vel erudiri. Patz ex dictis. qz p hoc disponunt ad ꝓtutē z cognitōez rep̄. z etiā ad ꝓtēplandū repūtata in picturis. Et etiā in se z ingenio ꝓuio eleuant. q̄ ꝛclusio vera. Tū diligēter attendendū est ne depingāt inhonesta. qz p hoc possent efficacit ad malum hoies moueri imo. ꝓhibendū ē ne talia videāt sicut in septimo hui⁹ visum fuit. Ex dictis sequit. q sicut possum⁹ probabiliter opinari de moribus hoim p musicā. scz p hoc q magis inclinant ad hāc vel illā spēm musice Sic ꝓportionabiliter in picturis. qz si q̄s inclinet ad pingendū talia vl talia ꝓbabilit ꝓt opinari ipm sic vel sic inclinari. vt si depingat bella inclinat ad bellū. z ita de alijs. Quātū ad h̄ q phus tāgit iuuenes eruditi in lris satis dcm̄ est in ꝓcedēti q̄one.

Dubitat tercio. an iuuenes ad arma assumēdi debēt dure nutriri z siluestres fieri. Pro solutōne supponit q vsus armoꝝ est in cōitate necārius. pz ex alijs dictis Secūdo ad habilitandū hoies in armis nō expedit ipos fieri siluestres sic tāgit phs de q̄busdā. q̄ tāte inhūanitatis erāt q nō verebant hūanas carnes comedere. Patz etiā. qz tales nō sunt in armis valētiores. vt ꝓbat phs p similitudinez sumptā de aialib⁹. qz siluestria aialia nō sunt ita ferocia et audacia sicut domestica. nā canes occidūt lupos. ꝛcūs. Et si de leonib⁹ obijcias aliq̄d. repellit qz reptunt canes q̄ leones venant. sicut canes gallicani lupos. vt multi recitāt ita q nō pñt inuenire aialia siluestria tāte audacie z bontatis sicut reptunt domestica. g̃ dū maxie ꝓueniat spēi humane mititas z discōuenit ferocitas sequit q audacie magis approbādi sunt hoies hūani q̄ feroces vel siluestres. et p pñs suppositio ꝓba. Tercio supponit. q ad arma debite exercēda nō solū requirit audacia seu ferocitas z corpis fortitudo ac in ea exercitū. sz ꝓncipalit requirit debita dispositio animi. scz prudētia bellica z dilectio boni cōis magis q̄ ꝓpriū corpis. Et requirit honoris appetitus z erubescētia virtuū. Nā vt habet scdo ethicoꝝ. duo sunt q̄ facerūt hectorē audacē. s. velle honorari in pugna. z erubescere turpē fugā. Multa alia requrunt ꝑter ea q mō nō sit ꝑticularizāda. qz ista sufficiūt ad ꝓpositū declarandū. Quarto supponit. q generaliter in oīb⁹ opatio pficit habitū. hoc supponit ex libro ethicoꝝ. Ex quo ptz q habit⁹ bellicus dz p exercitiū armoꝝ generari z pfici. Iñ videmus q vbi sūt ꝓtinua bella ibi hoies sunt meliores in armis. Et p tāto alias dcm̄ fuit. q exīte pace nondū dz ex toto armoꝝ vsus cessare. vt satis pz Istis suppositis dr ꝓmo ad dubiū. q non expedit ad iuuenes fierivalentes in armis ipos dure nutriri. sicut faciebāt lacedemones. Ptz qz p hoc scz q nutriebātur nimis dure in locis siluestrib⁹ ipi fiebāt inhumani z nimis crudeles. tales aūt non sunt in armis meliores vt dcm̄ est in vno notabili. Tum qz p hoc fiebant minus ꝓdētes z inciuiles vt ꝓus habitū est. Tum qz fiebant impfecti ꝙm corpus z aiam ꝑter defectum nutrimēti debiti. Tum q̄a fiebāt in corpe z aia seruiles. g̃ ꝛclusio vera. Et ista pñt faciliter declarari. vñ lacedemones hñt se circa hoc acū opti mū esset q ipsi fierēt crudeles. z acsi sufficeret eis. qđ tñ nō est verum. imo est q̄si minimū. Nā facilius excedūt hoies in crudelitate q̄ deficiunt. Scdo dr q expedit iuuenes fuis discretōem pedagogi ꝓ ꝑte nutriri et in armis moderate exerceri seu exercitare a ꝓncipio iuuētutis. Patet. quia supposito vsu armoꝝ tanq̄ necessario in ciuitate vt dicit ꝓma suppositio oportet homies in eis exercitari. cum opatio perficiat habitū. vt dr vltima suppositio. sed nō sufficit ꝛpe bellī iuuenes in armis studere sed studuisse a iuuētute. qz nedum exire debent in actū pfectum si deficiat habitus pfectus. z iō turpiter vincunt. Sicut vituperabilis esset clericus qui tunc ꝓmo studeret cum respōdere deberet. z sic turpiter vincerēt. Et iterū. qz iuuenes in hmōi exercitio faciliter excederent. iō oportet q cum licentia expri sic exerceantur ergo ꝛclusio vera. Quo ad victū z nutrimentū ptz. qz cuz ibi deficeret ꝓtingit z supabūdare. optet g̃ q cū ꝛsilio exp ti (cū q̄ forte expediret ꝛsiliū medici) ipos iuuenes nutriri

Cristis patz nr̄sio ad dubiū. Sequtur ꝓmo q̄ expedit iuuenes cū discretōne pedagogi in artib⁹ z sciētijs imbui. Ptz sicut de exercitio in armis. vñ pedagogus dz cē talis q̄ sciat ipos in scia docere eis debitū ordinē scie dādo Vñ aliq̄ st⁹ doctores q̄ q̄si sciaz vltra alios influūt i discipulos stante cēntiali scia. Ex q̄ ꝑz q̄ illi q̄ sunt ꝓuisores nō debēt noiari pedagogi. sed pot⁹ dispēsatores. qz cor ipsoꝝ manet in suspēso z dispensatōe potius q̄ in doctrinatōe iuuenū. Et ista materia esset large tractāda si ips sufficeret. sz ꝓter breuitatē ipam tractandā tanq̄ ꝓtinentē ad librum de disciplina scolariū remitto. Tū vnū est certū. scz q̄ in h̄ est magnus defectus. qz nullus nisi mercator ꝑt esse pedagogus. Et ex hoc oriunt magna incōueniētia tā dū in studio sed in toto orbe q̄m ex iuuenib⁹ ꝓsistit futura policia vt dcm̄ est. Sequtur vltra. q̄ ꝑ gradus z honores debēt iuuenes ad scias ꝓuocari. Ptz ex dictis. nā cū ipsi sint honoris amatiui debēt ad studiū (q̄d eis est magne grauitatis ꝓter laborē z ꝓuationē libertatis a parētib⁹ atq̄ distractōez a delectationib⁹ z lasciuijs) mitti Debēt inquā ad hec per honores ꝓuocari. q̄m si sint magni z nobilis animi ꝓter honorē aggrediunt ista. Ex quo ꝑz q̄ pniciosum est z detestabile ꝑ bono studio iuuenes ꝑ asinos tēptatores examinari vt ad gradū scie assumant. Patet. q̄ hoc est cecos iudices facere de coloribus. vt nouit eos quāta incōuenientia z corrūptōes atq̄ ꝓemptus scie sequant. Vñ in hoc puto facultatē artium multū deficere q̄ ad alias. multos em̄ in hoc vidi errare circa multa. Ad hoc ꝓpositum facerent dicenda que forte alias tractabunt in aliis. Et sic terminatur presens articulus.

Ad rōnes ante oppositū.

Ad primā dz q̄ rō tene. ꝑbat q̄ musica ordinata ad delectationē eis esset nociua. Et hoc ꝓcedo. cū quo stat tm̄ q̄ aliqua musica potius contrahit a delectationib⁹ illicitis q̄s eas causet. z talis est iuuenib⁹ vtilis. Ex quo ꝑz q̄ ꝑm diuersas etates diuerse musice siue diuersi modi musicales expediūt Ad scdam ꝑ idem rñdetur. q̄ aliqua musica retrahit a lasciuia z otio. Verū est tm̄ q̄ aliqua est que ad lasciuiā instigat. z hec est iuuenib⁹ multū nociua vt liquet.

Ad tertiam dz. q̄ sicut ꝓprius vsus debite musice plus valet q̄s alterius. sicut indebit⁹ vsus plus nocet. Quartam aūt soluere est leue. Dicit ergo negādo q̄ musica nō est liberalis saltē aliqua. Et q̄ dz. q̄ tūc attribueret⁹ illi. Dico q̄ vsus musice in etate minus ꝑfecta est vtilis et illiteralis. Vel dz q̄ hoies maxime ꝓplatui (q̄ ꝓuenit in ꝛelligunt) nō indigent musica. Et hoc voluit dicere ꝑhus cū quo tm̄ stat veritas q̄stionis vt ꝓius visum est. Ad quintam de lusoribus instrumentoꝝ q̄re reputant infames satis dcm̄ est. qz scz ipsi abutunt musica ipam totam ordinādo ad delectationē z ꝓplacentiā inordinatā Et etiā nō vtunt dicta sed pot⁹ frigusta. vt satis oñsum est ꝑ specialit̄ de fistulatoribus Ad vltimā de cantatoribus satis dictū est. Auctoritas ꝑhi allegata post oppositū est ꝓ dictis in corpore questionis

¶ Questiones venerabilis dñi magistri Joannis versoris sup octo libros politicoꝝ Arestotelis cum textu eiusdem elaboratissime magnaq̄ diligentia denuo iam correcte atq̄ impresse in alma ciuitate Coloniensi per Henricum Quentell Anno incarnationis dominice. M.cccc. xcvij. quarto nonas Julij finē feliciter habent. de quo sit benedictus qui regnat trinus z vnus.

Incipit tabula continens questiones venerabilis domini magistri Joannis versoris super octo libros politicoꝝ Arestotelis cum numero folioꝝ annotatas

Dōnes primi li. politi.

Utrum intentio scientie politice sit de summo hominis bono Folio ꝓmo.
Quid sit subiectū politice scie eodem
Utrum in cōmunicatione hominū sit necessariū principatus specifice distingui fo.ij.
Utrum ciuitas siue ciuilitas sit a natura fo.iij.
Utrum naturale sit q̄ hō homi dominet fo.v
Utr̄ intellectus ꝓncipet appetitui aliquo ꝓncipatu fo.vi
Utrum ꝓter seruitutem naturalem sit etiam seruitus legalis fo.vij
Quid sit seruitus eodem
Utrum nobilitas insit homi a natura fo.viij
Utrūhō naturaliter dñetur alijs a alijs fo.x.
Utrum pecunia sit necessaria ad cōmensurandum commutabilia eodem
Utrum oēs pecuniative spēs sint naturales fo.xij
Utrum vsura sit licita fo.xiij
Utrum eodem regimine regantur vxor filius seruus et subditus fo.xv
Utr̄ eadē sit virtus in ꝓncipante z subdito fo.xvi

Dōnes. ij. libri politi.

Utrum lex socratis (qui posuit vxores cōmunes esse) sit licita fo.xviij
Utrū patri liceat filium abnegare fo.xix
Utrum liceat alicui rem ꝓpriam possidere in ciuitate bene recta fo.xxi
Utrū mulieres sint instruende ad opa bellica fo.xxij
Utrū in ciuitate debēt esse possessiones cōles fo.xxiij
Utrum expediat facere cōia cōiuncta fo.xxv
Utrum lex humana sit mutanda fo.xxix
Utrū in ciuitate debet esse vnū ꝓtorū fo.xxx
Utrum paupertas impediat aliquem eligi in principem vel regem fo.xxxi.
Utrum in omni principatu semper melior sit eligendus in principem eodem
Utrū falsi testimonij crimē debeat puniri fo.xxxij
Utr̄ ebri⁹ delinquēs sit magis puniēdus q̄s ali⁹ xxxiij

Dōnes. iij. libri politi.

Utrum in vniuerso orbe sit vnus monarcha omniū rem pozalium fo.xxxiij
Utrum omnes homines habitantes in ciuitate dicātur ciues fo.xxxv
Utrū ꝓbus ciuis studiosi z boni viri sit eadē fo.xxxvi
Utrum sit vna prudentia respectu boni communis et ꝓpriū fo.xxxviij
Utrum tm̄ sint sex policiaꝝ genera fo.xxxix
Utrū policia melius regat ab vno vel a pluribus fo.xli

Hain 16056.
GW 2445

Tabula

Utrum ꝑm excessum cuiuslibet boni erit aliquis principatus fo.xliij
Utrum homo omnes alios homines excedens dicatur inciuilis fo.xliiij
Utrum licitū sit malefactores occidere fo.xlv
Utrum magis expediat regem assumi per electionem q̄ per generis successionem fo.xlviij

Dōnes.iiij.libri politi.

Utrum politicus leges z earum differentias habeat considerare fo.liij
Utrum populus in democracia dominetur ꝑm leges vl̄ sententias fo.liiij
Utrū democracie sint meliores oblicharchijs eodem
Utrum ciuitas composita ex mediis ciuibus sit magis eligenda fo.lvij
Utrum arestocracia simplex sit melior mixta eodem
Utrum in democracia filij pauper̄ z diuitum sint eodem regimine regendi fo.lviij
Utrum pugnātes pro patria licite possint viuere de substantia populi fo.lix
Utrum oblicharchicus prudēs debeat aliquos honores pauperibus distribuere eodem
Utrum communitas melius iudicet per tres iudices q̄ per omnes eodem
Utrum assumptione alicuius persone posset esse modus eligendi sortialis fo.lxi
Utrum p̄cipere sit maximū in policia fo.lxij
Utrū diuisio p̄nciparuū sit expediens fo.lxiij
Utrum vtile est esse paruas curias in ciuitate pro paruis causis expediendis eodem
Utrum princeps debeat admittere omnes ad practicaz quot volunt in ciuitate eodem

Dōnes.v. libri politi.

Utrum tyrannus sit pessimus inter omnes fo.lxv
Utrum seditiosus sit puniendus fo.lxviij
Utrum ad vitandum seditiones sint relaxande pene vel remittende fo.lxx
Utrum locus sit causa seditionis eodem
Utrum homines patientes verecundiam sint in principes eligendi eodem
Utrum elementa per que policie corrumpūtur et saluantur sint contraria fo.lxxij
Utrū rex debeat sedare bella nobiliū inter se fo.lxxiij
Utrum vnus posset habere plura feuda eodem
Utrum p̄ncipatus debeat esse lucratiuus eodem
Utrū p̄mittendi sint ludi z choree in ciuitate fo.lxxiij
Utrum ad prolongandum democracias sit malum eas moderari fo.lxxvij
Utrum tyrannis sit minus durabilis fo.lxxix
Utrum princeps possit prohibere scholas eodem
Utrum possit vna policia in aliam sibi propinquiorē trās mutari fo.lxxx
Utrum expediat q̄ mulieres dominentur eodem

Dōnes.vj. libri politi.

Utrum princeps possit dissoluere policiam transgressam sui inferioris fo.lxxxi
Utrum agricole et pastores sint ad democratizandum meliores folio.lxxxiij
Utrum spurij et illegitimi sint ad principatus et honores assumendi fo.lxxxiiij
Utrum quattuor leges posite a philosopho sint vtiles in democracia eodem
Utrū expediat in democracia facere fraternitates .lxxxv
Utr̄ in extrēa democracia expediat mala simulare eodē
Utrum principatus democraticus sit oppositus principatui oblicharchico fo.lxxxvi
Utr̄ necesse sit in eadē ciuitate eē plures p̄ncipatus.lxxxvij
Utrū expedit eundē dare sententiā z exequi fo.lxxxviij

Dōnes.vij.libri politi.

Utrū expediat aliquā nationē ceteris dñari fo.lxxxix
Utrum vita actiua vel contemplatiua magis sollicitet ciuitatem fo.xc
Utrum sint ponende leges in ciuitate quibus ciues prouocentur ad bellum xcij
Utrū liceat bellatores p̄tra inimicos vti insidijs eodez
Utrū p̄nceps debeat duella p̄mittere eodem
An cōuictus in duello rōnabilit̄ tanq̄ reus puniat eodē
Utrum sint optime partes policie que sunt acquisitiue virtutis fo.xciij
Utrum sacerdotes carentes possessionibus sint tanq̄ ciues reputandi fo.xcv
Utrū ad regē spectat instituere sacerdotes eodem
Utrū expediat ciuitatē situatā esse sup̄ mare eodem
Utrū expedit ciuitatē circūcingi muris fo.xcvi
Utrum expedit castrū esse in ciuitate eodem
Utrum princeps debeat curare de aqua et aere ipsius ciuitatis eodem
Utrū legislator̄ dz summope virtutē iudicare fo.Lc.
Utrum sit licitum abortum p̄curare fo.Lcj
Utrum cōmittens adulteriū debeat puniri eodem
Utrum princeps debeat curare de filijs natis vsq̄ ad septimū annum fo.Lciij
Utrum iuuenes p̄mittendi sunt flere eodem

Dōnes.viij.libri poli.

Utrum p̄nceps politicus debet curare de instructiōe iuuenū a septimo anno vsq̄ ad etatē virilē fo.Lciij
Utrum iuuenes ad honores politicos assumendi sint in artium scientijs erudiendi eodem
Utrū scia musicalis sit iuuenib⁹ vtilis fo.Lvi
Utrum vita actiua magis indigeat musica q̄ vita contemplatiua fo.. Lxi
Utrū iuuenes sint in arte p̄tractiua erudiēdi eodem
Utrum iuuenes ad arma assumendi debeant dure nutriri et siluestres fieri eodem

Finit tabula